CONCIONES DE PRÆCIPVIS SANCTORVM FESTIS, A FESTO BEATISSIMÆ MARIÆ MAGDALENÆ, vſque ad finem anni:

(2)

Auctore

R. P. F. LVDOVICO GRANATENSI,
ſacræ Theologiæ Profeſſore, Monacho Dominicano.

Mirabilis DEVS in SANCTIS ſuis. *Pſalm.* 47.

Cum viro ſancto aſsiduus eſto, quemcumque obſeruaueris timentem Dominum. *Eccleſiaſtici* 37.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Chriſtophori Plantini,
Architypographi Regij.
M. D. LXXXVIII.

IN FESTO BEATÆ MARIÆ MAGDALENÆ, CONCIO PRIMA.

In qua lectio Euangelica explanatur.

THEMA. *Lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat; & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.* Lucæ 7.

RISTOTELIS sententia est, non omnes auditores ad quoduis doctrinæ genus idoneos esse, sed pro dignitate doctrinæ debere auditorum ingenia accommodari. Vnde colligit, adolescentes, qui pro ætatis ratione turbulentis animi motibus exagitãtur, ad eam Philosophię partem, quæ de virtutum natura tractat (quam Ethicen appellat) percipiendam (quippe quæ sedatum animum requirit) minimè idoneos esse. Cùm igitur de mirabili peccatricis mulieris conuersione & pœnitentia nobis hodie dicendum sit, auditores certè requirimus veræ pœnitentiæ studiosos, & qui flere magis quàm audire parati sint. Hoc
Gregor. enim animo D. Gregorius ad hoc ipsum argumentum tractandum accessit, cùm orationem suam sic exorsus est: Cogitanti mihi de Mariæ pœnitentia, flere magis libet quàm aliquid dicere. Cuius enim vel saxeum pectus istæ huius peccatricis lacrymæ ad exemplum pœnitentiæ non emolliant? Quòd si nõ eodem nos animo ad audiendum, quo beatus hic Pater ad dicendum conuenerimus; frustra insignis hæc mulieris pœnitẽtia, singularisq́ue erga illam Domini misericordia nobis ante oculos ponetur. Vix enim tanto illo ad pœnitendum exemplo commouebimur, & tanta illa Domini misericordia ad sperandam veniam excitabimur. Quia verò hoc præstare non quidẽ opis nostræ, sed diuinæ gratiæ munus & beneficium est; ideò hanc à Patre misericordiarum, beatissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Inter omnes humanæ vitæ miserias non postremum locum obtinet illa, quòd homo per se quidem labi potest in peccatum, lapsus verò surgere per se non potest, nisi singulari Dei ope atq;
Ioan. 6. auxilio iuuetur: Sic enim Saluator ait: Nemo potest venire ad me,

me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. Hieremias quoque, Scio, inquit, Dñe, quòd non est hominis via eius, neque viri est vt ambulet, & dirigat gressus suos. Seras quasdam portarū videmus ea arte fabrefactas, vt sine clauibus quidem obserari valeant, sine illis autem aperiri nequeant: ad hunc ergo modū homo per se, sine alicuius patrocinio, ruere in crimen potest, per se tamen, sine Christi ope, & Ecclesiæ clauibus, ab eo emergere nullo modo potest. Sunt auiculæ quædam oblongis alis, pernicissimiq; volatus, quæ si casu in terram deciderint, assurgere, ac volatum resumere non possunt, quòd alarum lōgitudo terram contingens, conatum ad volandum impediat: Id quod iustis etiam in peccatum lapsis contingit: qui quamuis in cælū sese diuini Spiritus alis attollant; in peccatum tamen lapsi, nisi Deo opem ferente, & ad gratiam excitante, nullo modo eò redire possunt vnde corruerunt. Id autē planum fiet, si duo loca in iusti hominis lapsu consideremus: alterum, vnde cecidit; alterum, quò cadendo peruenit. Constat enim iustum cùm labitur, è cælo in abyssum decidere: qui enim decretus erat ciuis Sanctorum, & domesticus Dei, & in libro vitæ conscriptus; ex hoc tunc libro deletur, & inferorum regno, quamdiu ita permanet, ascribitur. Quis ergo illum ab inferis eductum cælo restituere valeat, nisi qui inferorum & cælorum claues habet? Præterea, si peccatum, cùm consummatū fuerit, generat mortem (quando per illud verā animæ nostrę vitam Deum amittimus) quis mortuum ad vitā reuocare poterit, nisi ipse, qui est vita & resurrectio mortuorū? Si vir itèm iustus esse dicitur lucerna ardēs & lucēs; quòd fide luceat, & charitate ardeat: quis ardentē hanc lucernā flagitiis extinctam, nisi Spiritus sanctus (per quem charitas Dei diffunditur in cordibus nostris) accendere poterit? Rursum, si omnis pulchritudo quæ ab intus in fimbriis aureis in mentibus fulget, eiusdē diuini spiritus opus & beneficium est, qui miris illā donorū suorum coloribus decorauit: quis amissam renouare valeat, nisi qui solus gratiā donat? Atq; vt hoc ipsum apertius videamus, cōstat planè, neminem ex iniusto fieri iustū, nisi is peccatū super omnia detestetur, illudq́ue supra omnia vitare cōstituat: hæc verò duo habere nemo potest, nisi Deū diligat super omnia. Hęc enim tria, dilectio Dei super omnia, odiū peccati, & propositū eius omni opera & studio vitādi, ita se mutuò cōsequuntur, vt alterū sine altero cōsistere nullo modo queat. At huiusmodi dilectionē, post naturę lapsum, nemo, nisi pręsente Dei ope adiutus, habere potest, vt D. Thom. aptissimè docet. Occurrit .n. inter omnia primo loco homo ipsi sibi, quē supra Deū, & supra cætera omnia diligit. Cū enim naturę lapsum audis, hominē intellige, qui re-

Hiere. 10.
Similé.
Simil.
Iacob 1.
Rom. 5.
D. Tho.

ctus à Deo cōditus fuerat (hoc est, ita constitutus, vt primo loco cōditorē, deinde seipsum diligeret) sic per peccatum inuersum & immutatū, vt is primo quidē loco se, deinde cætera quę ad se, hoc est, ad vitæ cultū & voluptatē pertinēt, amore summo prosequatur. Quemadmodū enim aqua, quæ fistulæ alicuius artificio sursum agitur, ea dissoluta, vi sua atq; pōdere ad ima relabitur: ita planè amor hominis, qui ante communem illam generis humani ruinam originalis iustitiæ beneficio rectà tendabat in Deum; amissa per peccatū iustitia, ad seipsum, hoc est, ad hominē deflexus atque curuatus fuit: vt homo iam, nisi supernaturali Dei ope iuuetur, non possit non se super omnia, supraq; Deum diligere. Quanta sit autē amoris huius vis, vel hoc indicio licebit vtcumq; cognoscere, quòd non rarò in historiis legimus, matres, quarū erga paruulos filios tenerrimus ac vehementissimus amor est, cùm fame premerētur, ipsos interemisse, vt eorū carnibus deficientē vitā sustinerēt: tantus vnicuiq; nostrûm sui ipsius amor ingeneratus est. Hæc igitur tanta erga se amoris vis in causa est, vt nemo Deum supra se, sine singulari eius ope, diligere queat: sine hac verò Dei dilectione neq; vera cōtritio, neq; firmū sceleris vitandi propositū, ac proinde neque iustificatio cōstare potest. Qua in re apparet, vt antè diximus, verè deplorāda hominis miseria; qui adeò potens ad iniquitatē, adeoq; impotēs ad pietatem & iustitiam existit. Per se enim à Deo recedere, non autē per se ad illum redire; per se in peccati barathrū ruere, non autē per se ab illo emergere valet; quemadmodum ipse per se sibi mortem inferre, non tamen illatam auferre potest. Vnde cùm talibus quotidie concionatores Dei iudicium, mortem, incertum vitæ exitum, diuinæ iustitiæ seueritatem, supplicia improbis cōstituta, præmia bonis proposita, ipsumq; Dei filium in cruce pendentem, & morte sua peccati malitiā prædicantē ob oculos ponāt; nihilo tamē magis his tantis fulminibus commouentur, ac si nulla ratione ad ipsos pertinerent. Imò verò si corā oculis eorum innumera siue miracula, siue supplicia, siue Dei beneficia spectāda proposueris, nisi speciale Dei auxilium adsit, nihil omnia hæc ad mortuam in peccato animā excitandā profuerint. Quot enim miracula Saluator in conspectu Iudęorum edidit? quid verò ex hoc nisi crucis supplicium reportauit? Quot plagis idem Pharaonē attriuit? at post filiorū quoque interitū adhuc obstinato animo populū Deo propugnatore tutum insectatus est. Quot beneficiis eundem populū Dominus in deserto affecit? Quid deinde? In omnibus, inquit, his peccauerunt adhuc, nec sperauerunt in salutari eius. Post hæc nāq; omnia, vitulū fabricati sunt, eiq; diuinos honores tribuerūt. Vides ergo sine interna Dei ope, externa omnia

Simil. (margin, beside "Quemadmodū enim aqua")

Simile. (margin, beside "auferre potest")

Psal. 77 (margin, beside "populū Dominus in deserto")

omnia salutem minimè conferre? Quæ cùm dicimus, fratres, nulli salutis suæ desperationem inijcere, sed illud ostendere volumus, à quo hæc gratia petenda sit cùm abest, cuique accepta referenda cùm adest. Simul etiam hac ratione peccati metum immittere vobis cupimus, à quo (si in illud fortè ruatis) nisi Deus manum porrigat, exsurgere non potestis. Et quamuis certum sit, illum mihi propter infinitam bonitatem & misericordiam suam nunquam defuturum; incertus tamen ego sum an illi vocanti sim responsurus, cùm liberum mihi sit repugnare, cuique hactenus tamdiu repugnaui, quamdiu in scelere persliti, & ad vocantis clamorem obsurdui.

I.

Quæret autē aliquis fortasse, quónam modo Deus hoc tantum opus efficiat, vt homo, qui hactenus peccati seruus, gehennæ hæres, Dei hostis, diaboli mancipium ac domicilium erat, repētè in Dei amicum & filium, regnique cælestis hæredem, & Spiritus sancti sacrarium euadat: & qui vas erat contumeliæ, in vas honoris & gloriæ transferatur? Est hæc res inuestigatione quidē dignissima, neq; tamen ita facilis ad intelligendum. Vnigenitus tamē Dei filius, arcanorū diuinorū interpres, aditū nobis patefecit, quo veluti per rimulā quandam hoc arcanū intueremur. Vbi enim dixisset: Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum, protinus quemadmodū à Patre homines traherētur, subindicauit his verbis: Est scriptum in Prophetis; Erūt omnes docibiles Dei. Omnis ergo qui audit à Patre, & didicit, venit ad me. Ad cuius rei intelligentiam illud in primis statuendū est, homines qui à Deo recedentes in peccatum lapsi sunt, in obscurissimis interni hominis tenebris & caligine versari; vt qui diuinæ gratiæ lumē, quo spiritualia atq; diuina cernuntur, amiserint. Vt enim Samson cū primùm in Philisthæorū manus incidit, luminibus orbatus est: ita vbi primùm homo in potestatē hostis antiqui venit, diuinæ gratiç lumē amittit; atq; ita cæcus ad diuina cōtuenda relinquitur. Quā quidē rē notissimo Dauidis exemplo cōprobare licet: vnius enim ferè anni spatio cæcus iacuit in peccato, cùm ad illuminandas eius tenebras Nathan Propheta missus à Deo fuit. Natus enim iam erat infans ex adulterio susceptus, cuius mortē in nefarij criminis vltionē Propheta fuit vaticinatus: vt hac ratione liqueat, quanta sit peccantis cæcitas, quæ sanctissimum alioqui virū tamdiu mortifero somno sepultū tenuit, omnisq; spiritualis sensus expertē effecit; à quo nisi immēsa Dei misericordia excitatus fuisset, euigilare nullo modo potuisset. Quæ res profectò mihi maximè mirabilis apparet. Quid enim mirabilius, quàm virū sanctissimū, & inter Prophetas clarissimū, cui

Ioan. 6.

Simil. Iudic. 16.

2. Reg. 12.

Dominus incerta & occulta sapientiæ suæ manifestarat, quique toties admirandis Dei beneficiis à morte liberatus, & ad regiam dignitatem euectus fuerat, potuisse integro anno mysteriorum & beneficiorum suiq; ipsius oblitū permanere? Hoc igitur indicio, in quàm profundis tenebris, & obscura nocte versentur, qui peccati iugo premuntur, apertissimè colligitur. Hinc Sal-
Matth. 4. uator ait: His qui foris sunt, omnia in parabolis fiunt. Hoc est, his qui nondum ad diuinæ gratiæ lumen admissi sunt, quæcunque de diuinis rebus audiunt, quamlibet apertissima sint, parabolæ, hoc est, res obscuræ & incognitæ sunt. Siue enim illis æterna præmia, æternaq; supplicia, siue Dei iudicium, siue mortis metum, siue Christi crucē, siue reddēdæ rationis horā ante oculos ponas: non magis hisce tantis rebus commouentur, quàm si obscura quædā ænigmata illis proponeres. Cùm igitur hæc cæcitas mētis aditum omnē ad salutē præcludat, vbi Dñs propter Christi merita, & misericordiæ suæ viscera aliquē à peccato ad iustitiam reuocare vult, has in primis tenebras ab anima pellit, lucemque doctrinæ suæ præfert, qua homo à Deo illuminatus apertè videat, quæ antea videre minimè poterat. Huius autem cælestis doctrinæ luce ita mentem illuminat, vt omnis alia humanæ doctrinæ lux huic comparata, obscuritas esse videatur. Quantū enim Dei magisterium humano magisterio præstat, tanto hæc diuina lux omnē aliam lucē antecellit. Hac ergo luce collustratus homo agnoscit primò Deum, hoc est, diuinæ maiestatis, bonitatis, misericordiæ & iustitiæ amplitudinē: agnoscit etiam quid tot his atque tantis nominibus illi creaturæ suæ debeant, quid ab illo perceperint, quo seruitutis iure illi astricti sint; quale sit summam illam maiestatē toties offendisse, toties aduersus illam rebellasse, toties sanctissimas eius leges pro rebus nihili violasse, toties res inanes & ludicras illius maiestati prætulisse: agnoscit deinde, peccata, quæ leuissima antea putabat, infiniti ponderis esse. Primùm, quia cōtra Deum, cuius est maiestas infinita: deinde, quoniā beata eius visione, quod est infinitum bonum, hominē priuant. postremò, quòd ad inferorum supplicia adigunt, quæ infinito spatio duratura sunt. Hac igitur ratione homo periculi sui magnitudinem, vitæ turpitudinem, animæ deformitatem, peccatorum multitudinē, & pœnarum atrocitatem peccatis debitam agnoscit & horret; neq; satis cæcitatem suam mirari potest, qui tot malis circumuentus, totque
Simil. mōstris obsessus, tam altùm dormiebat. Atq; vt hoc ipsum proposito exemplo clariùs perspiciatis, fingite nunc animis viatorem aliquē nocte intēpesta extra hospitium deprehensum, qui quo noctis intēperiem euadat, in specum aliquem ea nocte dormiturus ingrediatur, qui tamē viperis & serpentibus plenus sit,

quos ipse tenebris impedientibus minimè videat. Hic igitur laboris itinere fatigatus somnum securus (vt sibi quidē videtur) carpet: at si quis fortè media nocte illuc ingrediens facē præferat, qua totum illud antrū illustretur, illeq; à somno excitatus, tot serpentibus ac viperis se vndique circumsessum videat; quo tremore concutietur, quo metu trepidabit, quo clamore persultabit, qua celeritate se in fugā præcipitē dabit, si quā fortè illi fugiendi locus pateat, relictis etiā sarcinis quas gerebat? Indignum enim reputabit, hac de causa vel ad momentū ibidē cōmorari. Talis igitur animus eorū est, qui diuino lumine illustrati, peccati verā & germanā faciem intuentur. An non Ecclesiasticus hoc insinuauit, cùm ait; Quasi à facie colubri fuge peccatum? Qui igitur hoc cælesti lumine illustratus à tot se viperis & serpētibus obsessum intuetur quot scelera cōmisit; quo horrore cōcutietur? quo dolore atq; pudore afficietur? quo metu diuinę vltionis iudicium formidabit? Si enim sanctus ille Iob, qui nullius grauioris criminis sibi cōscius erat, propter leuia tamen & quotidiana peccata (sine quibus hæc vita nō trāsigitur) adeò acriter diuini iudicij seueritatem formidabat, vt diceret; Quis mihi tribuat vt in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus, &c. quid is faciet, qui peccauit super numerū arenæ maris? At verò quātus inde cōsequatur propter admissa peccata dolor, illud argumēto esse potest, quòd legimus quosdā sic admissi sceleris cōscientia perturbatos, vt præ doloris magnitudine vitam amiserint. Vnde quidā verus pœnitens, qui malè actæ vitæ crimina acerbissimo luctu defleuerat, ita deinceps in peccati odium exarsit, & præteriti doloris memoria excruciatus fuit, vt cùm à Satanæ ministris ad peccandū solicitatus fuisset, hæc verba iureiurando interposito proferret; Periculo meo didici quàm graues & acerbos doloris aculeos sceleris cōscientia pariat; ideoq; si vlla ratione fieri posset, (quod tamē fateor impossibile esse) vt mihi Dn̄s cæli terræque opes omnes polliceretur, ea lege vt lethale aliquod crimē admitterē, cuius veniam polliceretur, nullo modo tamen cōditionem acciperem, ne in eam doloris magnitudinē inciderem quæ ex admissi criminis recordatione secutura esset. Hoc ergo modo pœnitentiam egerunt, quos Deus insigni gratia & auxilio ad se vocare dignatus est. Cuius rei locupletissimū exemplum Dauid exhibet, qui admissi sceleris conscientia perculsus, tanto animi dolore concutiebatur, vt diceret: Lauabo per singulas noctes lectulū meum, &c. pro quo Hieronymus ex Hebræo vertit; Natare faciam per singulas noctes lectū meum. Pro eo verò quod nos legimus, Turbatus est à furore oculus meus; idem clariùs vertit, Caligauit prę amaritudine oculus meus. Quo significare

Eccles. 21.

Iob. 14.

Psal. 6.

Hieron.

voluit, se plorando lumen oculorum penè amisisse. Quod ipse alibi declarat, cùm ait: Lumen oculorum meorum & ipsum
Psal. 37. non est mecum. Sed his alijsque similibus exemplis prætermissis, locupletissimum hodie exemplum in hac beata peccatrice proponit nobis sanctus Lucas Euangelista his verbis:

II.

Rogabat Iesum quidã Pharisæus vt manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi discubuit. Et ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix. Hoc verò commune peccatricis nomen tantam mulieris huius fuisse turpitudinem declarat, vt indigna esset quæ proprio nomine exprimeretur. Quid enim turpius, quàm prostitutione corporis quæstum facere? Verùm hoc etiam nomine vsus est, vt non huius flagitij tantùm, sed omnium quoque aliorum quæ hoc vitium comitari solent, ream ostendere. Duabus enim de causis à peccatis homines abstinere solent, hoc est, vel Dei metu, vel hominum. Vtrumque autem Maria perdiderat, quæ meretriciæ turpitudini vacabat: cuius est pudorem omnem & verecundiam prorsus exuisse. Cùm ergo nec Deum timeret, nec homines reuereretur; quo freno sese ab illo scelere contineret? Adde, quòd cùm hoc mulierum genus quotidie cum amatoribus suis vino dapibusque sese ingurgitet; consequens est, vt libidini & intemperantiæ, cæterisque vitiis faces subiiciat, dum ardenti corpori fomẽta ignium quotidie ministrat. Adde consortia perditorũ hominum, cum quibus omnis earum vita transigitur, quorum prauis colloquiis & exemplis indies magis ac magis deprauantur & corrumpuntur. Quocirca non immeritò mulier hæc ab Euangelista peccatrix appellatur, non solùm quòd impudicam vitam, sed etiam quia multis aliis flagi-
Gregor. tiis contaminatam degeret. Quam sententiam D. Gregorius confirmat, qui hanc esse Mariam illam credit, à qua septẽ dæ-
Marc. 16. monia à Domino eiecta fuisse Marcus Euangelista memorat. Septem autem dæmoniorum nomine idem Sanctus vniuersitatem vitiorum, quibus mens illa erat obsessa, cõprehendi vult. Exaggerant autem sancti Euangelistæ morbi magnitudinem, vt medici peritiam atque potentiam ostendant.

Cùm igitur in hoc miserando statu Maria, vitæ suæ nescia, Dei suique oblita, lethiferoq; peccati somno consopita iaceret, summus ille rerũ omnium Dominus (cuius immensa misericordia ad omnia pertingit, cuiusq; bonitas nulla superari malitia potest) vt ostenderet in seculis superuenientibus abundãtes diuitias gratiæ suæ, peccatoribusq; cunctis, quamlibet desperatis, & conclamatis, spẽ salutis (si ad se reuerti vellẽt) cõstiaret; decreuit hanc animam purgare, & in hoc sordido stabulo palatium sibi erigere, & in olido cœno paradisum voluptatis, in quo

ipse deliciis suis frueretur, plantare, & ex hoc dæmonum cubili, templū, in quo requiesceret, ædificare, illudque implere quod per Isaiam longè antè prædictū fuerat; In cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami & iunci, & erit ibi semita & via, & via sancta vocabitur. O altitudo diuitiarū sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incōprehensibilia sunt iudicia eius, & imperuestigabiles viæ eius! Quot illo tempore feminæ Hierosolymis erāt, quæ multo minora quàm Magdalena peccauerāt? & nullam tamē ex his (quod sciamus) Dominus elegit, in quam gratiæ suæ opes effunderet, nisi eam quam perditissimam & turpissimam esse sciebat. Cui planè indicio simile illud est, quod multi leprosi erant in Israël sub Eliseo Propheta, quorū nemo mundatus ab eo est, nisi Naaman Syrus. Multæ quoq; viduæ erant sub Elia, quando clausum est cælū annis tribus & mensibus sex, & ad nullam illarum missus est Elias, nisi in Sareptam Sidoniorū. Hæc sunt igitur Dei iudicia; iusta quidem, sed stupenda & occulta: quæ nobis non solùm timoris, sed lætitiæ quoque materiam præbere debent, sicut scriptum est: Et exultauerunt filiæ Iudæ propter iudicia tua Domine. Quare exultauerunt? Quia cùm pietas & misericordia tua, Domine, tam latè pateat, vt ad alienigenas etiam, & perditissimos ac profligatissimos homines porrigatur; satis hoc indicio declaras, qualis erga pios & amicos futurus sis, qui talis erga improbos existis; & quibus donis tibi obsequentes & te quærētes ornabis, qui talibus rebelles & non quærentes ornas. Opes itaq; in peccatores effusæ, iustorum diuitias & felicitatem ostendunt.

Esai 35. Rom. 11. 4 Reg. 5. Psal. 96.

Vt verò Dominus peccatricem ad se traheret, & à lethifero illo somno excitaret, facem illam de qua sumus antè locuti, intra mentem eius prætulit; qua illuminata, vidit protinus horrenda scelerum monstra, quibus vndique obsessa erat, vidit funestam ac terrā peccati faciem, quam induerat. Quo spectaculo commota, & inter spem metumq; dubia (idem enim spiritus, qui illam ad se trahebat, & vehementissimo propter scelerum conscientiam metu concutiebat, & inter timoris fluctus atque caliginem, quandam spei lucem præferebat, ne abundantiori tristitia absorberetur) *vt cognouit quòd Iesus accubuisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum vnguenti*, certè, non hos quæsitū munus in vsus. Hac igitur fiducia confirmata, ad animarum medicum, Dominum Iesum, in Pharisæi domo discumbentem, pergit. Quis tibi, ô mulier, indicauit Dominum Iesum potestatē habere dimittendi peccata, cùm hoc diuinæ solùm potestatis sit, contra quam peccata cōmittuntur? Hoc enim arcanū Ioanni Baptistæ diuinitus reuelatū est; qui primus omniū, mirātibus discipulis, dixit: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.

Ioan. 1.

mundi. Ad hæc illa respondebit; Ille nimirum me hoc mysterium docuit de quo scriptū est; Erunt homines docibiles Dei. Ille ergo me erudiuit, ille me trahit, & ego ab illo didici: quia verè hic est agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Quam quidē rem postrema lectionis Euāgelicæ verba testantur. Cùm enim Dñs mulieri dixisset, *Remittuntur tibi peccata tua*; & quidam ex conuiuis diceret *Quis est hic qui etiam peccata dimittit?* Dñs ad illam dixit, *Fides tua te saluam fecit*. Ex quibus verbis liquet, peccatricē hāc ex reuelatione summi Patris hoc mysteriū agnouisse.

Ioan. 6.

Hac igitur fide instructa venit ad Dominum Iesum. Rectè sanè: sed tempus tamē, ô mulier, opportunum expectare decet, vt medicum conuenias omnibus arbitris procul amotis, ne cōuersionem tuam mundi fabulam facias. Nullum autem tempus minus ad lacrymas, & peccatorum confessionem opportunum, quam vbi conuiuium in frequētia hominum celebratur. Sicut enim musica in luctu; ita luctus in conuiuio importuna narratio est. Expecta igitur paululum donec conuiuium soluatur, & conuiuæ discedant; tunc lacrymis & pœnitentiæ tuæ opportunum tēpus erit. Non possum (inquiet illa) ne hoc quidē breui spatio horrendā peccati faciem sustinere: antea enim tenebris obcæcata nihil metuebam, quia nihil videbam; modò verò, vbi desuper infusa luce, horrēdam peccati faciem video, non magis quiescere possum, quàm si contra me draconum & serpentium insurgentia agmina viderem, aut in medio flammarum ardentium posita essem. Itaq; prudens mulier neq; hospitum frequentiam, nec hominum iudicia, neque Pharisæorum contemptum veretur. Quia enim, vt D. Gregorius ait, semetipsam grauiter erubescebat intus, nihil esse credidit quod verecundaretur foris. Peccati enim pudor omnem alium ab animo suo pudorē excutiebat. Multi cùm de cōuersione sua, & melioris vitæ proposito admonentur, alij ad Quadragesimæ tempus, alij ad quorundam (quibus se impediri dicunt) negotiorū absolutionem, alij ad extremam senectutē, quasi certi sint se ad illā peruenturos, pœnitentiç propositum relegare solent: quia videlicet qualis sit peccati facies, non perinde à cælesti Patre didicerunt. At qui ab hoc magistro docti & instituti, virus & pondus peccati agnouerunt, ne ad momentum quidē intolerabile eius pondus sustinere possunt. Hinc sancta quædam anima, inter alia quæ de peccati grauitate ac deformitate (quam Angelicis etiam mentibus incomprehensibilem esse aiebat) hoc etiam dixit; Si quis oculos haberet, quibus peccati deformitatē videre posset, esserque ex altera quidē parte peccatum, ex altera verò Oceanus in ignem versus, præcipitē sese in hanc ignis abyssum daret, nec inde vnquam emergeret, si peccato iterum subijciendus

Simile. Eccles. 22.

Gregor.

dus

dus esset: vsque adeò intolerabile eius iugum reputabat.

Hoc igitur peccati horrore stupefacta Maria, conuiuij domum ingreditur,& stat retrò secus pedes Domini. O pudor verè pœnitentis! Scitis, fratres nullum meretricibus verecundiæ vel minimum inesse vestigium, adeò vt Dominus Iudæorum impudentiam hac similitudine amplificauerit: Frõs meretricis facta est tibi, nescis erubescere. Hæc igitur, quæ omnem prorsus exuerat pudorẽ, tanto nunc pudore circumfusa est, vt nullo modo ante mansuetissimi Agni cõspectum apparere potuerit, sed retrò illũ adorsa est. O mutatio dexteræ Excelsi! Quę prius nec Deum timebat, nec homines reuerebatur, sed omni pudoris amisso freno, procaci vultu hominibus blandiebatur, modò ne oculos quidem ad Christum attollere, nec vllum proferre verbum ausa est. O si hos nobis oculos Dominus contulisset, quibus animę deformitatem peccatis inquinatam cerneremus, tanto pudore afficeremur, vt cum damnatis hominibus montibus diceremus, Cadite super nos;& collibus, Operite nos. Cuius rei mirabile nobis exemplum præbet sanctus ille scriba Dei Esdras, qui non propter sua, sed propter populi sibi commissi crimina sic afflictus & pudefactus fuit, vt sciderit pallium & tunicam,& capitis sui capillos, & barbam euulserit, sederitque tota die vsque ad sacrificium vespertinum mœrens. In sacrificio vero vespertino surgens de afflictione sua, scisso pallio ac tunica, curuauit genua sua, & expandit manus suas ad Dominum Deum dicens; Deus meus confundor & erubesco leuare faciem meam ad te: quoniam iniquitates nostræ supergressæ sunt caput nostrũ. Quibus ergo oculis, qua luce peccati sui faciem videbat, qui talem animum propter aliena etiam peccata gerebat? Simili ergo affectu Maria pudefacta accessit retrò; quoniam oculos ad Christum leuare non audebat.

Hier. 3.

1. Esd 9.

Hoc ergo pudoris velamine operta accessit retrò ad Dñm, accessit sacrificium pro peccatis oblatura. Lex illo tempore quædã sacrificiorum genera ad impetrandã peccatorum veniam indicebat; vt alius hircum pro peccato, alius aliud pro varia peccatorũ cõditione offerret. Dic ergo mihi mulier, quod sacrificiũ pro tot peccatis paratũ affers? Sacrificium, inquit, Deo spiritus cõtribulatus, cor contritũ & humiliatũ Deus nõ despiciet. Itaq; nõ hircos aut vitulos, sed me ipsam, hoc est, animã meam illi offeram, illamq; lamẽtis, acerbissimoq; doloris gladio in sacrificium mactabo. Aperit igitur oculorũ suorum fontes, è quibus tanta inundauit copia lacrymarum, vt Christi Dñi pedibus abluendis sufficeret. Vnde tibi hoc ingens lacrymarũ flumen Maria? Vnde nubes ista adeò humore grauida, quæ tã largo lacrymarũ imbre fuso nondum exhausta est? Fleuit quidem Petrus amarè,

Psal. 50.

amarè, vbi Dominum negauit, copiosoque lacrymarum imbre peccati sui maculas detersit: sed hic tamen Domini, quem negauerat, gloriam in monte viderat, illiusq; diuinitatē in carne latentem reuelatione summi Patris agnouerat; ideò nihil mirum, si tam multis lacrymis tantū piaculū redimere contendebat. Sed quòd mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, quæ saxeū cor erga diuina gerebat, sic tota in lacrymas diffluat, hoc certè ingēti admiratione nō vacat. Demiratus Propheta Dei potentiā, qui è silice in deserto aquā sitiēti populo eduxit, exclamat;
Psal. 113 Qui cōuertit petrā in stagna aquarū, & rupē in fontes aquarū: at ego nō minus planè demiror, lapideum peccatricis huius cor ita Dei virtute emollitum, vt tantam piarum lacrymarum vim profunderet, quæ lauandis Domini pedibus satis essent.

Nec cōtenta lacrymis pedes Domini rigasse, vbi eos abluisset, solutis capillis tersit. Nouum enim genus aquæ lauandis pedibus deseruiens, nouum lintei genus ad eos tergendos exigebat. Quis vnquàm audiuit tale obsequium alicui Regi aut Imperatori exhibitum, vt pedes eius aureis feminarum capillis tergerentur? Dic mihi Maria, quis te nouum hoc seruitij genus nunquam hactenus auditum docuit? in qua Principum aula hoc addiscere potuisti? Certè non hoc te caro & sanguis docuit, sed idem ille Spiritus qui te huc direxit.

Adiecit & capillorū ministerio oscula & vnguenta. Sed quis verbis cōsequi possit, quo charitatis ardore pia oscula sacris illis
Gregor. vestigiis imprimebat? Liquet, fratres, ait Gregorius, quòd illicitis actibus prius mulier intenta, vnguentū sibi pro odore suæ carnis adhibuit. Quod ergò turpiter sibi exhibuerat, hoc iam Deo laudabiliter offerebat; vt totū Deo seruiret in pœnitentia,
Iudic. 6. quo Deum contemserat in culpa. Præcepit olim Dominus Gedeoni, vt euerteret aram Baal; & nemus, quod eius cultui dicatum erat, succideret, offerretq; sacrificium Dño super struem lignorum, quę de nemore succidisset. Quorsum hæc? Mysterio certè & significatione non vacant. Voluit enim Dominus, vt nemus, quod antea inani superstitioni seruierat, iam nunc veræ religioni inciperet cōsecrari. Quo argumēto verè pœnitentibus innuere voluit, vt vires, opes, & facultates, quibus diabolo antea militauerāt, & vanitati seruierāt, eas modò in obsequiū Dñi cōuertāt, & piis vsibus addicāt. Hoc ipsum secutus est Apostolus,
Rom. 6. cùm ait: Sicut antea exhibuistis membra vestra seruire iniquitati ad iniquitatē; ita nūc exhibete ea seruire iustitię in sanctificationē. Hoc igitur hodie Maria fecit, quæ omnia vanitatis & turpitudinis instrumēta à diaboli seruitio vindicata in obsequiū Dñi cōuertit, & super ea, quasi super ligna quę de nemore Baal succiderat, cordis humiliati atque contriti sacrificium obtulit.

III. Sed

III.

Sed vt hanc Mariæ vnctionem mysticè etiam excutiamus; meminisse oportet, triplex vnguentum illam in obsequium Domini parauisse. Est enim (vt Petrus Damianus ait) vnguentum bonum, quo hæc sancta femina Saluatoris pedes innunxit. Est & melius, quod eadem, si tamen eadem, supra caput eiusdem in mensa recumbentis effudit. Est & optimum, quod & ipsa præparauit toti corpori Christi.

Quæ sequuntur, ad verbũ ex serm. Petri Damiani de Magdal.

Primum vnguentum contritionis est, de recordatione peccatorum, de spiritu contrito & contribulato descendens, quo Maria pedes vnxit Dñi Iesu. Illi autem pedes sunt misericordia & iudicium; quorum alterum sine altero vngere & osculari, vel temeraria securitas est, vel desperatio fugienda. Quis enim Dei misericordiam indesignanter attendens, non statim negligentioris vitæ quietem exoptet? Cùm enim recogitat vniuersitatis Dominum formam serui pro seruis suscipere, triginta & tribus annis operari salutē nostrā in medio terræ, capi, ligari, lancea vulnerari, crucifigi, & hoc totum pati pro filiis hominum: statim deceptoria spe sibi blanditur, & gaudet obuersari in misericordia & miserationibus; iudicium nescit, ignorat iustitiam, & puniendа æstimat non puniri. Fallitur qui sic osculatur misericordiæ pedem, vt pedem iustitiæ non attendat. Rursus, cùm abducit eos, & iudicij pedē crebrioribus osculis tangit; siccatur carnis animæque substantia, & vtrumq; hominis statum vehementior aura percellit. Horrendum est incidere in manus Dei viuentis, offendere creatorem, nescire Dominum, recalcitrare dominantis imperio, qui habet potestatem corpus & animam perdere in gehennam. Terribilis certè, sicut ait Apostolus, expectatio iudicij, quando ignis in conspectu eius exardescet, & virtutes calorū mouebuntur, & vacillantibus conscientiis latitudinem mundi validissimus ignis aduret. Quis hoc diutiùs cogitās nō statim cōtremiscat, & in desperationis rotetur abyssum? Non ergo est huic pedi morosiùs incumbendū, ne pietatis intuitum ferocia iudicātis intercludat. Vtrumq; igitur inungat pedem animæ pœnitentis affectus; & nunc misericordiam amplectens, nunc iudicium osculans, contribulati spiritus offerat holocaustum. Vide Mariam iudicij pedē fortiter attendentem, dum nobilis & lasciua mulier conuiuantium faciem non attendit, sed extenso corpore prouoluitur pedibus maiestatis, doloris plena, timoris impatiens, compunctionis iaculo vulnerata. Sed & misericordiæ pedem labiis impressis osculatur, in cuius spe firmiter inhæret vestigiis Redēptoris, donec audiat; Remittuntur tibi peccata tua. Hactenus de primo vnguento.

Hebr. 10.

Idem.

Secundum vnguentū est deuotionis, de recordatione beneficiorum

ficiorum Dei. Prorsus dignissima huius vnguenti cōpositio, & in istius comparatione, prioris conspersio minoris æstimanda. Eius enim species de cælesti paradiso allatæ sunt, & in terra filiorum hominum nequeunt inueniri. Virtutes enim diuinitus collatæ, & in mortariolo cogitationis, pistillo diligētissimæ meditationis intritæ, & exultationis oleo superfusæ, vnguentum faciunt & odore & virtute mirabile, quod solùm super caput Dñi recūbentis possit effundi, & exhiberi reuerētiæ maiestatis. Notanda tamē vtriusq; differētia, & secundi sublimitas attendenda: quia illud est Deo sacrificium spiritus contribulatus, & istud sacrificium laudis, quod honorat Deum. Pedes igitur vngimus Redemptoris, cùm de peccatis compungimur: vngimus caput, cùm de collatis virtutibus, virtutum largitori gratias cumulamus. Vnxit ergo Maria sanctum Dei verticem, profectò iam dilecta, iam familiaris effecta; longèque peccatricis illius euoluta contagiis, quam infelix ille septenarius confundebat.

Est præter hæc tertium pietatis vnguentum, quod est super Marc. 16. omnia aromata morbis omnibus & periculis salutare, quodque nulli vnquā pesti inueniatur inefficax. De ipso namque sic legitur: Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum. Vides ne in prima capituli fronte propositū, quòd non vna vel duæ, sed tres vix sufficiunt ad emendū tantæ cōpositionis vnguentū? Intelligis quia non pedes aut caput, sed totū Crucifixi corpus sibi vindicat ista cōfectio? Cōfectio sine dubio pretiosa, quæ toti sufficiat cor- Matt. 26. pori creatoris. Et attēde, quia vnguentū pedibus infusum adeò dignissima lenitate suscepit, vt Pharisæum murmurantē parabolica sententia cōuinceret, & retorto sugillaret exemplo. Sed & de refuso super caput eius vnguento discipulos indignātes coarguit, bonū mulieris opus esse protestās, & tumidā eorū animositatē verbis cōpescuit moderatis. Hoc verò tā salubre tamque mirificū in mortuo corpore suo voluit expendi, quod viuo vtique reseruabat. Duo enim corpora habet Christus: vnum quod suscepit ex virgine: alterum Ecclesiæ, quod charius habet benignitas redimētis. Denique illud pro isto morti exposuit & tormētis, addictus cruci, vinctus cū sceleratis, morte turpissima condēnatus. Poterimus ne tā salubrē cōfectionē cōficere? Vniuersę miserorū miserię, tā animarū quàm corporū, oculo pietatis inspectę, species eius sunt. Istę igitur in mortariolo largitatis, dulcedinis pistillo cōfractæ, & delinitæ charitatis oleo, succenso cōpassionis igne, vnguentū faciūt ipsis etiā Angelis admirandū.

Sunt viri diuitiarum in domo Dñi virtutum; vestigemus an apud eos huiusmodi habeantur vnguenta. Primus occurrit mihi Paulus, sicut vbique solet, totus præsenti delibutus vnguento.

Quis

Quis infirmatur, inquit, & ego non infirmor? Felix anima, 2. Cor. 11.
facta sibi tanquam vas perditum, vt omnium miserias in sua
conscientia colligaret! Totum se toti corpori Christi donaue-
rat, omnibus omnia factus, vt omnes lucrifaceret. Sed & ille vir 1. Cor. 9.
simplex & rectus, & timēs Deum, vide quomodo non secundū
hominē, imò verò secundū hominē, & (quod verius est) supra
hominē ambulat. Sic enim ait: Flebā quondā super eo qui affli- Iob. 30.
ctus erat, & compatiebatur anima mea pauperi. Et iterū: Pater,
inquit, eram pauperū: oculus fui cæco, & pes claudo. Hoc eo- Iob. 29.
dem vnguento perfusus Moyses pro sceleribus populi sui Dñm
exorabat. Peccauit enim Israël, & ipse peccantē recōciliare ni-
titur creatori: sed dissimulat Dñs exaudire rogantē. Promittit
plurima Moysi creator omnium, & consensum petit à Moyse, Exod. 32.
qui Moysem fecit: Dimitte me, inquit, vt irascatur furor meus
contra eos, & faciam te in gentem magnam. Respondit Moy-
ses: Si dimittis, Dñe, dimitte: alioquin dele me de libro vitæ in
quo scripsisti. Obstupenda profectò dulcedo! & principatum
gentis respuit alienæ, & de libro viuentium deleri desiderat, nisi
peccātibus dimittatur offensa. Hæc sunt vnguenta propitiatio-
nis & misericordiæ, quæ à sponsæ vberibus eliguntur, infirmi-
tates omnes fugantia, profugantia passiones. Felix Maria vnxit
pedes Iesu, felicior eadem caput vnxit auctoris, felicissima quæ
rorem vnguentarium toti Christi corpori præparauit.

Habemus ergo hîc, fratres, tria pretiosa vnguenta, quæ in Seruatoris nostri obsequium expendamus. Habemus etiam locupletissimum veræ pœnitentiæ exemplum, & euidentissimū diuinæ miserationis argumentum. Illud nos ad laborem pœnitentiæ, hoc ad spem veniæ potenter inducit: vt hac ratione malè actæ vitę pœnitentiam agētes, & contriti spiritus sacrificium Dño offerentes, lætissimam illam vocem audire mereamur; *Remittuntur tibi peccata tua*; vt per remissionem peccatorum ad beatissimæ huius pœnitentis, cæterorumque Sanctorum peruenire mereamur consortium: præstante Dño Iesu Christo, cui est gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Ad Lectorem.

Libet hoc in loco, amice Lector, quandam B. Mariæ Magdalenæ historiam, quam Siluester Prierius in Euangelio feriæ V. post Pascha Domini refert, attexere, quòd eam tibi non ingratam fore spero. Eius hæc verba sunt:

CVM anno Domini millesimo quadringentesimo nonage- Historia
simò septimo deuotionis gratia antrum in quo pœnituit B. Mariæ
B. Maria Magdalena, & sacras eius reliquias apud S. Max- Magdal.
minum

minũ visitassem, ostensum est mihi pluries sacrũ & venerabile caput eius grande valde, & totum vndiq; ad os vsq; denudatũ, excepta ea parte frontis, quam Saluatorẽ omnium diximus tetigisse. Ibi enim pellis ad instar, quasi æthiopissæ, seu cadaueris antiqui clarè apparet, & in pelle duæ fossæ duorũ extremitatum digitorũ: quarũ altera multo est reliqua euidentior atque profundior, & sub pelle caro ad albedinẽ declinãs. Ostẽsi sunt & in vitrea ampulla eius capilli, non omnes, sed qui pedes Christi tersêre: nec non & ampulla vitrea plena terra habente colorem medium inter rubeum & nigrũ, quam in Parasceue B. Magdalena sub cruce collegit: quæ, vt omnes mihi sine hæsitatione affirmabant, singulis annis in die Parasceues, perlecta passione, euidenter & clarè ebullit, ac si ibi videatur sanguis ebullire. Et post pauca refert idẽ Syluester; quòd cùm in archiuis eius loci diligẽter ea quæ ad historiam huius beatæ peccatricis pertinẽt, inquisisset; se in illis deprehẽdisse, quẽdam eximiæ sanctitatis monachũ Dominicanũ, Eliam nomine, qui in specu B. Magdalenæ orationi vacare solebat, cùm ad eum locũ iam moriturus peruenisset, hæc nouissima verba dixisse: Fratres, dies venit & hora mihi diu expectatæ mortis. Igitur quæ ad B. Magdalenæ gloriam, & vestræ salutis argumentum enarro, percipite. Cùm B. Magdalenæ seruiturus, desertũ istud & rupem horridã peruenissem; exacto hîc mense, solitudinem fastidiens, pœnitui, & discessum tacitus cogitaui. Quadã igitur nocte cogitationibus agonizans, adstitit mihi B. Magdalena, & inter alia hęc mihi dixit: Tu hinc à meo seruitio discedere cogitasti, sed audi quæ dicam, & demũ age quæ libet. Vt nosti, inquit; à Hierusalẽ Massiliam multi, Deo volẽte, & nauẽ subuehẽte, deuenimus. At vbi Massilia, & pars nõ parua regionis, Iesu Christi fidẽ suscepit, tãtũ circa nos humanus fauor & inquietudo creuerũt, vt hominũ cõsortia fugere cogitarẽ. Rapta verò diuinitus, sub huius antri sui ore deposita. Cũq; hinc inde per locũ mihi à Deo paratũ lumina direxissem, draconẽ quẽ mea soror Martha occidit, repẽtè inter lucẽ & tenebras aspexi, cuius horrorẽ sufficienter exprimeret nemo: erat bubalo maior. Vidi & omnis generis viperas. Cũq; iam deglutiendã draco in sua ora traxisset, quia lingua nõ poteram, sic sum profundo & securo corde locuta: Dulcis amor Iesu, tristẽ me ac solam in deserto post innumera tua dona me draconis escã effecisti? Tũc subitò Angelus de ore draconis eductã me allocutus est, dicẽs: Beata, quę fidẽ tenes: ac draconẽ calce percutiens, Egredere, inquit, hinc draco, & omnes viperæ tecũ. Deinde verò ad me cõuersus: Deus, inquit, quẽ tãtũ, ô Magdalena, cõcupiscis & semper habes, te vult hũc locum lacrymis irrigare profusis, vt futuris seculis exemplum pœnitentiæ perpetuo

petuò fias. Remansi eo disparente perterrita, & loco lustrato, hominibus inuium ascensum descensumque, rupe vetante, cognoui. Tunc amoris dulcedine in lacrymas resoluta, me ad terram prostraui adorās ac dicens, Gratias tibi Christe ago, quòd me omni mea affectione replesti; sed oro fontē in rupe hac exhibeas deprecanti. Crepuit statim sub meis oculis immane hoc saxum, & quas cernis, Elia, aquæ è duro silice scaturiēte. Cūq; ante ipsum limpidissimū fontē genu flexo, Christo gratias agerem, ecce plus quàm mille spiritus vidi in speluncæ dextera stetisse, verba suauissimi amoris Hebraica lingua decātātes. Cùm igitur postremò subintulissent, nō expedire animæ tā assiduam orationū frequentiā; dęmones esse intelligēs, cùm Iesum territa acclamassem, repētè cum suis militiis Angelus Michaël adfuit, dicens, Adsum Magdalena, ne timeas. Deniq; malignis spiritibus cōgressus, eos omnes in fugā cōpulit, ita clamātes; Nō eris tamē ideò beata tu, quæ orationibus vacas in antro. Crucē igitur in ore speluncæ Angelus erexit, dicēs; Caue ne extimescas in posterū; custos tui est Altissimus. Igitur ante crucē eo disparente cùm iacuissem, timore nimio exsiccatis visceribus, orationi instare attenta nō præualēs, collectas duas radices in ipso ore speluncæ, & lotas comedēs, aquā de fonte bibi, post quā humanum aliquid non gustaui. Crucē deinde complexa, ea die ac nocte sequenti orans, orto sole, oculos ad crucem ipsam leuaui, coloris, vt videbatur, crystallini, & radiis fulgentibus coruscā. Cumque in me vehementissimi amoris flammā persensissem, ecce tam læta & iubilans Angelorum turba adfuit, vt æternā vitam in hoc antro credidisses. Repentè igitur ab his ad infernalia loca delata, pœnarū genera, & punitorum turmas inspexi. Cūque ad loca Purgatorij ventū esset, tanta dulcedine me Spiritus deuoti circumsteterūt, vt mihi viderer esse in patria; & cū magna teneritudine dixerūt; Ora pro nobis Magdalena nostra. Quibus ego, Vtinā, inquio, vestra voluntas per me impleatur!

Deinde verò ad crucem iterum repositæ mihi Angelus ait; Quanto tēpore tuus ac noster amor Iesus in terris te propter vixit, tanto tu quoq; in hac spelunca morabetis. Steti igitur, eo disparente, ad crucē orans, & Christum salutē meam contēplabar. Omni autē euoluto die, Angelorū adfuēre militiæ, & me tam sublimē in aëra sustulerūt, vt cælestes audiuerim resonare melodias. Quod ab inde citra septies semper intra diē & noctē fecerunt. Frigus ac gelu, igne succēsa, iam nō curabam. Cumq; meæ vestes paulatim vetustate deciderēt; paulatim quoque diuina pietate mei creuēre capilli: in ipsa verò cruce Christi mysteria cūcta videbātur. Ibi Annæ & Ioachim historias; ibi Mariam Iesum meū mihi parientē; ibi Cruci fixi tetrū liuorē; ibi

pium cruorē; ibi dura vulnera; ibi crucē ac mortē eius dabatur intueri, & eundē regredientē ab inferis, & cæli sidera penetrātem. Cumque his cibata ferculis noćte dieque ficrē, cùm lauādi vultus gratia fontē petiuiſſem, obuium mihi humana forma Ieſum me his verbis alloquentem vidi: Te propter Maria loca iſta cōſtitui. Circūſtabant cæleſtes militiæ Regem ſuum, florū ſerta geſtantes, & oliuarū palmarūq; ramos tenētes in manibus. Et ecce reſplenduit ſubitò aſſumpta humanitas, & ſe ipſum ad inſtar ſui, cùm eſſet in monte Thabor, Saluator transfigurauit, adeò vt me oculos inflećtere tanta maieſtas cōpulerit. Me quidem ad vultū dilećtū oculos attollere dulcis amor inflāmabat, ſed minimè valui. Cumque mecū multa cōtuliſſet, illapſus eſt cælo; & quoad vixi, cēties ac decies me in ſpelūca pro ſua pietate viſitauit. Itaq; tibi cōſulo teque rogo, vt in hac rupe Chriſti laudes exoluas, quo te ad vitæ portū tandē adducā. Sterilem locū ſola ac nuda ego adiui; tu verò fratrum habes ſolatia, & victui veſtituiq; abundanter oppottuna. Igitur de perſeuerantia cogita. His dićtis, ab oculis meis, inquit Elias, Magdalena euanuit, & ego in hanc vſq; horā omnes homines prædićta celaui. His dićtis, poſt hotulā beatus ille Pater expirauit, ſtatimq; ipſæ cāpanulæ in ea rupe ſuſpēſæ, nullo hominū mouēte, iubilarūt. Omnia hæc ex dićto libello fideliter aſſumpſi. Mirabitur autē fortaſſis vir animalis, diuinā pietatē, peccatricē animā tam præclaris donis extuliſſe: ſed ſi viderit, qui eiuſmodi eſt, prædicantē Chriſtū, & Mariā ſubitò diuini ſermonis iaculo percuſſam, ſui pećtoris arcana lacrymis & ſingultibus reſerare; ſi viderit repētè agitatā doloribus, & amore liquefaćtā, torques, armillas, dextralia, margaritaſque deponere, & effuſis comis lugubres aſſumere veſtes; ſi, inquā, viderit hāc Ieſu Chriſti tenuiſſe veſtigia, & hęc lacrymarum flumine lota exſiccare capillis, & cordialibus oſculis, ac miſerādis vocibus miſericordiā ſuis ſceleribus implorare; ſi à maculis abſolutā, in pace Chriſti pietate remiſſam: ſi prędicantē vbiq; Chriſtū, & Mariā comitantē, haurientē quidē Chriſti dоćtrinā, ſed ſubſtantiam effundentem: ſi hanc viderit pauperē ac itinere fatigatū Saluatorē mūdi excipere domo, fouere vnguentis, dapibus recreare, & diſcipulorū eius turbā ſuis facultatibus ſuſtētare; ſi propinquis, imò & diſcipulis fugientibus inter carnifices intrepidā cruci aſtitiſſe, cruentā ſanguine lacrymis infuſam, aërē eiulatibus adimplentē; ſi contēplari ſepulchrū, & vnguenta parare; ſi mulierē fragilē ſexu, noćtis tenebras, & arma cuſtodū non extimuiſſe (ô vim amoris immenſam!) quin dilećtū extinćtū quęreret in ſepulchro: ſi poſtremò hanc viderit vacuo ſepulchro colligatā, & nulla iam præter lacrymas habere ſolatia, videbit pariter diuinam pietatē, hanc ab

extremo

extremo in extremum non nisi per oportuna media deduxisse. Quę enim crimina possent tot gemitibus, tot lacrymis, tāto ardore nō esse abolita? si animas scelestissimas baptismalis vndis, sanguinis Christi operante virtute, pulcherrimas, & in oculis Dei optimi maximi splēdentes restituit; quid in Maria sanguis Christi è cruce stillās effecit? Mirari igitur magis oportet ignauiam hominū atque socordiā, qui in Maria Christi pietate perspecta, subitò, quamuis atroces, quāuis scelesti & flagitiosi, non atteruntur, vt vbi superabūdauit delictū, superabūdet & gratia?

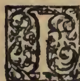
FRANCISCVS PETRARCHA, VISA MARIÆ SPELVNCA, ET LAPIDEO cubili, huius beatæ peccatricis considerans pœnitudinem, compunctus ait:

Dulcis amica Dei, lacrymis inflectere nostris,
Atque humiles attende preces, nostraq́ue saluti
Consule; namque potes. Nec enim tibi tangere frustra
Permissum, gemituq́ue pedes perfundere sacros,
Et nitidis siccare comis, ferre oscula plantis,
Inq́ue caput Domini preciosos spargere odores.
Nec tibi congressus primos à morte resurgens,
Et voces audire suas, & membra videre,
Immortale decus, lumenq́ue habitura per æuum,
Necquicquam dedit ætherij Rex Christus Olympi:
Viderat ille cruci hærentem, nec dira pauentem
Iudaicæ tormenta manus, turbæq́ue furentis
Iurgia & insultus, æquantes verbera linguas:
Sed mœstam, intrepidamq́ue simul, digitisq́ue cruentos
Tractantem clauos, replentem vulnera fletu,
Pectora tundentem violentis candida pugnis,
Vellentem flauos manibus sine more capillos:
Viderat hæc, inquam, dum pectora fida suorum
Diffugerent, pellente metu. Memor ergo, reuisit
Te primam ante alios; tibi se prius obtulit vni.
Te quoque, digressus terris, & ad astra reuersus,
Bis tria lustra, cibi nunquam mortalis egentem

Rupe sub hac aluit, tam longo in tempore solis
Diuinis contentam epulis, & rore salubri.
Hæc domus, antra tibi stillantibus humida saxis,
Horrifico tenebrosa situ, tecta aurea regum,
Deliciasq; omnes, ac ditia vicerat arua.
Hîc inclusa libens, longis vestita capillis,
Veste carens alia, ter denos passa Decembres
Diceris; hîc non fracta gelu, nec victa pauore.
Namque famem, frigus, durum quoque saxa cubile,
Dulcia fecit amor, spesq; alto pectore fixa.
Hîc hominum non visa oculis, stipata cateruis
Angelicis, septemq; die subuecta per horas,
Cœlestes audire choros, alterna canentes
Carmina, corporeo de carcere digna fuisti.

IN EODEM FESTO BEATÆ MARIÆ MAGDALENÆ, CONCIO SECVNDA, in qua lectio Euangelica explanatur.

THEMA. *Lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.* Lucæ 7.

INTER omnia diuinæ pietatis & potestatis opera, tantum D. Augustinus peccatoris iustificationi tribuit, vt maius esse dicat peccantem hominem ex iniusto iustũ facere, quàm vniuersum mũdum ex nihilo condere. Cuius rei duplicẽ D. Thomas causam affert; alteram, quòd in rerum creatione nihil obstitit Deo, quo minus, quod voluisset, efficeret; cùm tamen in hominis iustificatione liberum eius arbitrium diuinæ operationi resistere queat; alteram verò, quòd rerum conditarum dignitas finibus suis ita circumscripta est, vt rei creatæ dignitatem & pretium non excedat: at cùm hominis iustificatio sit quædã diuinæ naturæ participatio, quam in hac vita assequimur per gratiam, in futura verò per felicitatis diuinæ consortium; infinitum quoddam bonum est, quod nullo pretio æstimari, nullis terminis circumscribi potest. Est autem iustificatio, spiritualis quidam

August.
S. Thom.

quidam motus, quo ab iniustitia ad iustitiam proficiscimur; ipsaque iustificatio (vt in Tridentina Synodo definitur) non est sola peccatorum remissio, sed etiam interni hominis renouatio atq; instauratio per virtutes, & Spiritus sancti dona, per quem charitas Dei cũ cæteris virtutibus diffunditur in cordibus nostris, quibus ad omnia virtutis officia, & aduersus omnes diaboli insidias instructi simus. Quo fit, vt his cœlestibus donis ornatus homo atq; adiutus (quemadmodũ olim Sauli in regem vncto dictũ est) mutetur in virũ alium. Quæ quidẽ, vt ita dicã, metamorphosis, siue transformatio (si quis eam rectis oculis aspiciat) inter omnia diuinæ virtutis opera verè mirabilis esse deprehẽdetur. Mirũ enim est, hominẽ qui paulo antè cũ luxurioso filio sceleribus suis, atq; flagitiis pascebat porcos, hoc est, turpitudinis amatores dæmones; & porcorũ cibis, videlicet libidinibus atq; flagitiis ipse pascebatur, nec alia in re voluptatẽ capiebat; modò ad eam dignitatis celsitudinẽ perductũ esse, vt ex siliquis porcorũ ad mensam transierit Angelorum. Mirum item est, quòd is qui hactenus spreto rationis iudicio, & diuinæ legis imperio, pecudum more cupiditatibus & affectibus seruiebat, & eorũ cæco impulsu vitã instituebat; modò proculcata cupiditate, & compressis carnis affectibus, rationis cõsilium, & diuinæ legis imperium in omni actione sectetur: atq; ita velut ex pecude in hominem transformatus, imperium in seipsum (quod est totius mundi imperio gloriosius) diuino munere nactus sit. Hoc est enim quod meritò sancta illa femina in Cantico suo miratur, cùm ait; Suscitans à terra inopẽ, & de stercore erigens pauperẽ; vt sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat. Quod enim solium gloriosius, quàm affectibus & libidinibus imperare, carnẽ spiritui subiicere, & principatum sui tenere, cupiditatis tyrannidẽ atq; ferociam cõprimere, & secundum diuinæ legis præscriptionẽ vitæ clauum moderari? Melior est enim (vt ait Salomon) patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium. Mirum præterea est, eum qui corrupto ac deprauato iudicio (vt Prophetæ verbis vtar) dicebat malũ bonum, & bonũ malum; appellabatq; lucem tenebras, & tenebras lucẽ; iudicabat dulce amarũ & amarũ dulce; nũc iudicio per Dei gratiam illuminato, certissimã de rebus sententiam ferre, & suam vnicuiq; faciem & nomen reddere. Vnde etiam cõsequens est, vt cũ iudicio palatũ quoq; animæ ita permutetur, vt sic tandem affectus cum iudicio cohæreant, atq; cõsentiant; atq; ita demũ paupertas sit ei dulcis, crux amabilis, dedecus propter Deũ gloriosũm, piæ lacrymæ dulces, atque (vt verbis vtar Hieronymi) oppidũ ei carcer, solitudo paradisus sit; cõtra verò opulẽtia illi sit onerosa, voluptates amaræ, honores molesti atq;

Concil. Trident.

1. Reg. 10.

1. Reg. 2.

Prou. 16.

Isaiæ. 5.

Hieron.

graues,ac demum cætera omnia quæ apud alios in pretio ſunt, contẽnat atque pro nihilo ducat. Hoc quis non videat mirabile Seneca. diuinæ potẽtiæ opus eſſe? Vidit hoc certè,quãuis ethnicus, Seneca,qui ait: Si hominẽ videris interritũ periculis, intactũ cupiditatibus,inter aduerſa felicẽ,in mediis tẽpeſtatibus placidũ, ex ſuperiori loco homines videntẽ, ex æquo Deos,non ſubit te veneratio eius? Non dices; iſta res maior eſt altiorq́ue quàm vt credi ſimilis huic in quo eſt corpuſculo poſſit? Vis iſtuc diuina deſcendit;animũ excellentẽ,moderatum,omnia tanquã minora tranſeuntẽ,quidquid timemus aptamuſq́ue ridentẽ,cęleſtis potẽtia agitat. Nõ poteſt res tanta ſine adminiculo numinis ſtare. Hæc ille. Denique mirũ eſt, terrã deſertã,inuiam & inaquoſam (quæ nihil aliud niſi tribulos & ſpinas proferebat) in paradiſum repẽtè mutarã, diuerſis variarũ virtutũ plãtis conſi- Esaiæ 41. tam eſſe. Hoc eſt enim mirabile illud opus quod per Eſaiã Dñs ſe editurũ pollicetur,cùm ait; Ponã deſertũ in ſtagna aquarũ, & terram inuiam in riuos aquarũ. Dabo in ſolitudine cedrum, & ſpinam,& myrtũ,& lignũ oliuæ,vt videant,& ſciant,& recogitent,& intelligãt, quia manus Dñi fecit hæc. Quid igitur aliud his metaphoris ſignificare Dñs voluit, quàm hanc animorum mutationẽ cæleſtis gratiæ beneficio fieri? Quod vt clariùs inſpiciamus, peccatricis huius animã in duplici ſtatu,hoc eſt,ante pœnitentiã,& poſt pœnitentiã contẽplemur. Quid enim aliud anima illa ante conuerſionem ſuam, niſi terra deſerta,inuia & inaquoſa erat, in qua nullũ ſiue cõpunctionis, ſiue gratiæ,ſiue pœnitẽtiæ,ſiue piarũ lacrymarũ veſtigiũ inueniebatur? Quid, inquã, erat, niſi deſertũ ſterile,quod nihil aliud niſi viperas, & feras, & vitiorũ ſentes ac tribulos proferebat? At vbi diuina lux affulſit,vbi cæleſtis virtus mentẽ eius excitauit,quàm ſubitò ex ſqualenti deſerto in paradiſum voluptatis cõmutata eſt! quàm copioſi ſalutaris aquæ fontes ex adulteris illis oculis eruperunt! qui deinde flores & fruges pro ſpinis & tribulis oriri cœperunt! hoc eſt,quæ puritas,quæ pietas,quæ innocentia, quę cordis humilitas, quæ corporis & animæ caſtitas ibidem exorta ſunt, vbi ſola antè libido & impudicitia, & omnes vitiorũ ſpinæ mentẽ illã occupabãt! O ſi cui ea mẽtis acies Dei beneficio contigiſſet, qua in intimos animæ illius receſſus penetrãs,cordis eius faciẽ, antequã ad gratiam perueniret, & vbi ad eam peruenit,intueri potuiſſet! Hic enim apertè vaticinij huius veritatẽ,hoc eſt,deſertũ in paradiſum, & vitiorũ tribulos in odoratas virtutũ plãtas Esaiæ 55. cõmutatas facilè cerneret; quemadmodũ idẽ Propheta alibi dicit; Pro ſaliuncula aſcendet abies, & pro vrtica creſcet myrtus. Vt autẽ apertè videremus, hoc nõ humanæ facultatis,ſed diuinę poteſtatis & miſericordię opus eſſe,tot illa Dñi verba inculcauit;

canit; Vt videant, & sciant, & recogitent, & intelligãt, quia manus Dñi fecit hæc. Hac enim verborũ repetitione & gloriæ suæ Dñs, & humilitati nostræ consuluit, vt nihil nobis in hac tanta vitæ mutatione arroganter attribueremus, sed ad illius laudẽ & gloriam omnia conferremus, illiusque immẽsam & infinitam potentiã, bonitatẽ & misericordiã in hoc opere agnosceremus. Quod vt aperte intelligeremus, sæpè Dñs homines vel aliud agentes, vel nihil minus cogitantes, aut etiã (quod est lõgè mirabilius) repugnãtes, ad donorũ suorũ cõmunionem vocat. Moysem quidẽ Dñs elegit ex omni carne: at quid is agebat, cùm ab eo ad tantæ dignitatis gloriam est vocatus? Certè cùm de pinguiori ouiũ pabulo solicitus, minaretur gregẽ ad interiora deserti, vt gregis populi sui pastor esset, non modò ab eo vocatus, sed etiã renuens atq; reluctãs, multisq; se rationibus excusans, nõ tam vocatus, quam quodãmodo cõpulsus est. Cur igitur sic vocatus? Nõ dubiũ quin hac ratione Dñs gratiæ suæ magnificentiam hoc exemplo manifestare voluerit; vt hoc argumento intelligeremus, omnia quidẽ illi deberi, quando hunc sanctum virũ vocauit, non modò ad hoc nihil per id tẽporis agentẽ, sed etiam repugnantẽ. Hanc autẽ diuinæ gratiæ liberalitatẽ atque virtutẽ non omnes agnoscunt; agnoscunt tamen illi qui à Deo illuminantur, quiq; iusti diuinorũ operũ æstimatores sunt. Talis profectò inter alios D. Bernardus extitit; qui cùm in Gallia Belgica principẽ quendã virum, Arnulphũ nomine, assumpto ordinis sui habitu, seculo renunciare fecisset, hanc de eo in conuentu fratrum sententiam protulit: In conuersione fratris Arnulphi nec minus admirandum, nec minus glorificandum, quàm in quatriduani Lazari resurrectione, Christũ Dñm fuisse; quippe qui totus in delitiis carnis, quasi alter Lazarus in tumulo sepultus claususque, viuens mortuus iacebat, qui tamẽ omnipotẽtis virtute ab hoc deliciarũ & vitiorũ tumulo ad integerrimam vitam omnium deliciarum expertẽ, excitatus fuit. Exod. 3 Bernard.

Sed cõmodissimũ exemplũ in peccatricis huius conuersione hodie nobis proponitur, quæ ex lebete in auream phialã, & ex vase cõtumeliæ in vas gloriæ trãslata est. Vt enim Ecclesiasticus ait; Omnis mulier fornicaria quasi stercus in via ab omnibus prætereuntibus conculcatur. Quid ergo mirabilius, quàm hoc vilissimũ stercus, lutumque plateарũ in vas ornatũ omni lapide pretioso trãsformari? Quàm multa enim in hac vitæ mutatione cõmutata sunt! Pro impudicitia enim castitas, pro impudẽtia pudor, pro deliciis lacrymæ, pro amore seculi cõtẽptus seculi, pro voluptatibus carnis deliciæ spiritꝰ, pro omni deniq; impuritate & flagitio, summa puritas & sanctitas repẽtè cõsecuta est. Demiratꝰ propheta rubri maris aquas ad imperiũ dñi fugatas, & Eccles. 9

Iordanis vndas retrò conuersas, exclamat; Quid est tibi mare
Psal. 113. quòd fugisti? & tu Iordanis, quia conuersus es retrorsum? Ego
verò hanc tantam vitæ mutationem attendens, similiter exclamabo; Quò tam subitò discessisti lasciuia? quò abijsti impudentia? quò turpitudo discessisti? quò deniq; tot vitia imis huius feminæ visceribus infixa, & diuturna peccandi cõsuetudine confirmata, diffugistis; quorũ nullæ reliquiæ, nulla pristina vestigia in ea mente relicta sunt? Nimirum illic à facie Domini retrocesserunt aquæ, hic verò vitia cuncta subitò fugata sunt.
Eccle. 11. Verissimè enim dictum est, facile esse in oculis Domini subitò honestare pauperem, & ex duris lapidibus suscitare filios Abrahæ. An non igitur manifestè in hoc opere diuinæ gratię potentia lucet, quæ meretricem, hoc est, stercus & lutum platearum, astris puriorem, & sole splendidiorem efficit?

Quòd si quæras, quibus tandem rebus ad hunc summum puritatis & dignitatis gradum hæc mulier à Domino perducta fuerit; non dubium, quin humilitate, charitate, fide & pœnitentia instructa, hanc tantam gratiam fuerit consecuta. Fides enim fuit, quòd ad Dñm Iesum salutarē animarum medicum curanda venit; humilitas fuit, quòd non ausa est ante conspectum eius apparere, sed stans retrò sacris eius pedibus prouoluta est: pœnitentia fuit, quòd tantam vim lacrymarum effudit, quibus anima suæ sordes lauit: charitas verò fuit, quòd pedibus Domini oscula fixit, quòd capillis tersit, quòd vnguento vnxit. Inter has autem virtutes humilitas potissimùm illuxit.

I.

Publicanus ille ex Euangelio, malè actæ vitę conscientia territus, totusq; ex diuinæ maiestatis præsentia omnes animæ latebras penetrantis pudore suffusus, nõ audebat nec oculos quidem ad cælum leuare, nec propiùs ad altare Dñi accedere; sed
Lucæ 18. à longè stans percutiebat pectus suum, dicens: Deus propitius esto mihi peccatori. Sic igitur Maria nostra, ab eodem spiritu edocta, horrendæ turpitudinis suæ maculas agnoscens, & se diuina præsentia indignam reputans, non ausa est illius se oculis præsentare; sed metu anxia, & pudore verecunda, accedẽs retrò, ante sacra Dñi vestigia sese proiecit. Ab eodẽ quippe Spiritu instructa, intellexit quantũ humilitatis virtus, veraq; animi seipsum introspicientis submissio ad diuinam iram auertẽdam
Eccle. 35. haberet momenti: scriptum est enim; Oratio humiliantis se, nubes penetrabit; & donec propinquet, non cõsolabitur; & non discedet, donec Altissimus aspiciat. Quod quidẽ regius Vates apertissimè intellexit, qui hac se virtute à Dño mundari poposcit,
Psal. 50. cùm dixit; Asperges me Dñe hyssopo, & mũdabor: lauabis me, & super niuem dealbabor. Hyssopi namque nomine (vt D. August.

August. 2. De doctrina Christ. lib. decet) humilitatis virtutem designat. Nec enim hyssopus, aut vllum aliud herbarum genus cōcepias animo sordes eluere potest, à quibus mundari sanctus ille rex postulabat. Hyssopi ergo nomine humilitatē intellexit, quę verè pœnitentis habitus est, qui sui ipsius demissione Deū, quem peccando contemsit, honorat, & sui ipsius deiectione placat, quem elatione atq; tumore ad iram concitauerat. Est enim hyssopus herbula quædam exigua, quæ tamen ad pulmonis tumorem purgandum maximè salutaris est; cuius radices purissimos etiam lapides penetrant, quæ omnia maximè humilitati conueniunt. Primùm enim verè humilis paruulus est in oculis suis, qui etiam (vt D. Bernard. ait) non vult apparere humilis, sed vilis. Deinde, sicut hyssopus pulmonis tumori & inflationi medetur; sic humilitas inter cætera laudum suarum insignia hoc habet præcipuum, quòd ingentes superbiæ spiritus, ventosamque iactantiam cum tota vitiorū quæ ab ea oriuntur propagine, ab animа pellit; atq; ita à seruitute diaboli hominem liberat. Vera est enim illa D. August. sententia. Quemcumq; si pribum videris, filium diaboli esse non dubites. Postremò, sicut hyssopus radicibus suis durissimos lapides penetrat & frāgit; sic humilitas, omnipotentis Dei iram in lenitatem vertit, & ad misericordiam flectit. Hac igitur virtute primùm Maria instructa venit, cùm retrò stans se ad pedes Domini supplicitet abiecit; qua iram eius ita leniit, vt illum ex iracundo leone in mansuetissimum agnum verterit. August. Bernard. August.

Post humilitatem autē veræ pœnitentiæ lacrymas profudit, quibus Dominicos pedes rigauit. O cui mētis oculos in peccatricis huius pectus immittere liceret, quibus hanc tantam doloris vim, quam dilectionis magnitudo, & perfecta scelerum deformitas acuebat, cernere posset? Sanctus quidā pœnitens adeò acri dolore propter scelerū conscientiam torquebatur, vt nullū cruciatum hoc ipso acerbiorem esse eredēs, ad Dñm conuersus dixerit; Dñe, nullū supplicij genus est, quod ego ope tua adiutus ferre non possim; sola tamen peccati memoria adeò acriter mentem omnem dilacerat, vt vix illam sustinere queam. Quicunque igitur hac tanta diuini splendoris luce, & charitatis ardore à Deo donati sunt, nihil mirum si in hoc tam ingens odiū ac detestationem peccati deueniant. Ex huiusmodi autem detestatione dolor nascitur; ex doloris autem magnitudine flumina illa lacrymarū erumpūt, quibus pedes Dñi Maria abluere potuit. Sed non mirū est, si Spiritus sanctus, qui charitatis ignē in corde eius accēderat, intima eius omnia in fontes aquarū eliquauerit, quibus & animæ eius sordes ablueret, & arētem atq; incultā terrā, quæ nihil nisi spinas & tribulos proferebat, in

Iob 38. voluptatis hortum commutare:. Qua de re sic in libro Iob scriptú legimus: Quis dedit vehementissimo imbri cursum, vt impleret desertam & inuiam, & produceret herbas virentes? Per terram autem desertam & inuiam, perditorũ hominũ corda, & ab omni iustitiæ cultu aliena intelligẽda esse diximus. Super quę tamen Dñs vehementissimum desuper lacrymarum & donorum suorum imbrem, hoc est, superabundantem diuini Spiritus gratiam effundit; quo fit, vt terra illa arida & inculta, quæ antea spinas proferebat, virentes modò pietatis & iustitiæ germinet fructus: quod in hac femina apertissimè videre licet: quę hoc cælesti imbre irrigata, ex rudi incultoque dumeto paradisus voluptatis effecta, dignos pœnitentiæ fructus protulit.

Vbi verò hunc lacrymarum imbrem supra beata illa vestigia effudit, addit nouum tergendis pedibus instrumentum; nempe aureos capillos, quibus illa inescare stultorũ animas & illaqueare solebat, vt eorum ministerio contracta per illos crimina dissolueret. Capillis tot animas illaqueauit, & capillis suam soluit; capillis innumera peccata contraxerat, & capillis rursum eadẽ ipsa dissoluit; capillis diabolo & mundo militauerat, capillis modò Christo deseruit; capillis vitã suam corruperat, capillis modò vitã instaurat; capillis se ipsam perdiderat, capillis se modò perditam seruat. Quis hoc vnquam vidit, vt res eadẽ iustitię & iniustitiæ, vitæ & mortis instrumentũ fieret? Hinc apertè liquet, nõ tã res, quàm rerum vsum probari, vel improbari. Sic enim opes bene collocatæ, salutẽ; malè autem collocatæ, pestem suis possessoribus afferunt. Ad hunc ergo modũ huius feminæ capilli aliud effecerunt cùm iniquitati, aliud cùm pietati seruirent: hic enim cõsecrantur ad vitã, illic destinabantur ad mortẽ.

Esaiæ 30. Hoc autẽ in loco videmus impleũ quod Esaias Propheta futurum in aduẽtu Christi prænũciauit; Et cõtaminabis, inquit, laminas argẽti tui, & sculptilium tuorũ; egredere dices eis. Quę sunt autẽ sculptilia, siue idola, nisi ea quę homines super omnia diligũt, & in quibus gloriantur? At impudicę feminę quo amore capillos suos prosequuntur! quantũ de eorum pulchritudine gloriãtur! Hæc ergo sculptilia hodie Maria cõtaminauit, dum capillos ad puluerem, & sordes pedum tergendas demisit. Tũc etiam abominationes Aegyptiorum Dño immolauit, quando capillos suos, quos illa sibi Deos fecerat, Dño sacrificauit.

Simile. Mos est regiæ familiæ, vbi rex fato functus est, vexilla regia per terram in mœroris significationẽ raptare. Hoc ipsum Maria fecit, in cuius hodie pectore dæmon, cui illa tanquã regi suo militabat, mortuus fuit, ideoque teterrimi regis vexillũ, nempe capillos suos, quibus ipsa ceu vexillo quodam satellites diaboli ad se vocabat, ad pedes Christi demisit atque raptauit.

Nec

Nec hoc officio contenta, osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat. Vnguentum capiti præcipuè, non pedibus, qui luto & puluere fœdantur, adhiberi solet. At mulier indignam se esse reputans, quæ sacrum illud caput impuris manibus cõtingeret, simul & illorum pedum dignitatem considerans, pedes, non caput ad vngendum elegit; quibus etiam deuotissima oscula fixit. Sed quæ tanto diuini amoris igne æstuabat, quo affectu & suauitate sacra illa vestigia osculabatur? Nondũ illa legerat, quod Esaias de noui Testamenti cõcionatoribus ait; Quam speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona! sed iã tum animo præsentiebat, quàm speciosi essent illi pedes qui toties quærendis vbique peccatoribus lassati fuerant. Egóne (ait illa) non figã oscula pedibus his qui me errabundã ouẽ, & iam iam à feris deuorandam ad caulas iustitiæ adduxerunt? Ego nõ osculabor pedes eius qui me tamdiu patientissimè sustinuit, clementissimè expectauit, benignissimè vocauit, amantissimè excepit, & ex funesti draconis faucibus eripuit? Parum est pedes eius lacrymis abluere, & capillis tergere; sanguine (si liceret) abluere, & visceribus ipsis tergere voluissem. His ergo lacrymis, nõ verbis, causam suam apud iustũ iudicem egit. Oratio enim (vt quidam sanctus ait) Deum lenit, lacryma cogit; hæc vngit, illa pungit. Sunt enim apud diuinas aures maximè vocales pœnitentium lacrymæ; alias enim nequaquam Propheta dixisset; Auribus percipe lacrymas meas. Quid enim Ezechiæ lacrymæ non impetrauerunt, cùm is ad lectuli pariete conuersus fleuit fletu magno? His ergo lacrymis quibus Maria Dominicos pedes lauit, animæ suæ puritatem & ablutionem impetrauit. Esaiæ 52. Psal. 38.

Nemo tamen, fratres, existimet hoc summum Christi Dñi beneficium ad vnam solam Mariam fuisse reseruatũ. Latè patet diuinæ misericordiæ cãpus omnibus qui simili officio Dñm promerentur. Sed ais: Qui fieri potest, vt in cælo iam regnanti Dño, & ab humanis oculis sublato, simili pietatis officio obsequi possim? Audi modũ. Quamquam is ascenderit in cælum, pedes tamẽ suos, quos hoc officio prosequeremur, reliquit in terra. Qui sunt autẽ pedes Dñi, nisi ij qui infirmi omnium videntur? sæpe pauperes, quos & ipse Dñs minimos appellauit, cùm dixit; Quod vni ex his minimis meis fecistis, mihi fecistis. Matt 25. Cùm ergo videris hos pauperes, & pietatis affectu erga illos cõmoueris, lacrymis sanè lauisti pedes Iesu. Expurga etiã sordes quæ à pædore & squalore paupertatis illitæ eis sunt, quod tũ maximè facies, cùm opibus, quæ tibi supersunt, illorũ inopiã subleuas: tũc enim capillis, Christi pedes abstersisti. Nã per capillos, sine quib⁹ viuere possum⁹, significãtur ea quæ vltra necessitatẽ nobis suppetũt. Oscularis aũt pedes Iesu, cũ materno charitatis affectu

affectu suscipis pauperũ curam, ac veluti proprios filios foues ac nutris. Nam parentum proprium est, filios deosculari, præsertim tenellos adhuc & infantes. Eiusmodi autẽ pauperes sunt, qui veluti infantes nequeunt sibi opitulari, sed aliorum indigent ope. Hac igitur ratione pium beatę huius peccatricis obsequium etiam nunc poterimus imitari.

II.

Vidẽs autẽ Pharisæus qui vocauerat eum, ait intra se, dicẽs: Hic si esset
1. Reg. 17 *Propheta, &c.* Hic apertè videmus impletũ quod Samueli Dñs dixit; Homo videt ea quæ foris patent; Dñs autem intuetur cor. Pharisæus enim vulgi iudiciũ sequẽs, & anteactam peccatricis vitã, eam damnabat: Christus autẽ Dñs, de quo lõgè antè præ-
Esaiæ 11. nunciatũ fuerat; Non secundũ visionẽ oculorũ iudicabit, neq; secundũ auditũ auriũ arguet, sed iudicabit in iustitia pauperes; cor illius charitate, humilitate, acerbissimoq; dolore contritũ intuebatur: ideoque qnã mũdus accusabat, ille, qui renũ & cordis scrutator est, cõmendabat. Nec hoc solùm nomine accusandus est Pharisæus, sed hoc etiã, quòd ad verã sanctitatẽ & iustitiam pertinere credebat, peccatorũ, ac præcipuè pœnitentiũ cõtactũ refugere; quasi huiusmodi cõtactu pura mẽs inquinari posset. Sed tamẽ vana & ficta Pharisæorũ religio in huiusmodi nęnias inciderat; quę vt ad plausum & oculos hominũ seruiebat, ita interna pietate neglecta, ea solùm quæ humanis oculis conspicua erant, curabat. Videtur autẽ mihi Pharisæus hic quadã ex parte similis illi fuisse, qui se ipsum Publicani cõparatione iactabat; ita enim hic eiusdẽ superbiæ & pręsumptionis sectator, huius se peccatricis cõparatione efferebat. Cuius cogitationibus Dñs tã mirabili cõsilio & arte respõdit, vt peccatricem illã lõgè ipso iustiorẽ esse declararet; & is tamẽ hac respõsione nihil offenderetur. Ait igitur: *Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait, Magister dic. Duo debitores erãt cuidã fœneratori, &c.* Delicatæ aures, nisi his ambagibus & parabolis, veritatẽ quę illos perstringit, audire recusant. Sic enim Nathan Propheta scelus adulterij Dauidi Regi proposuit, vt non à Propheta reprehensus, sed à seipso dãnatus fuisse videretur. *Duo,* inquit Dñs, *debitores erãt cuidã fœneratori; vnus debebat denarios quingẽtos, alius quinquaginta. Nõ habẽtibus illis vnde redderẽt, donauit vtrisque. Quis ergo eum plus diligit? Respõdens Simon ait, Aestimo quia is cui plus donatũ est. Ait illi Iesus, Rectè iudicasti. Et cõuersus ad mulierẽ, &c.* Animaduertite, quęso fratres, Dñi misericordiã & gratiã: mulier faciẽ Dñi verita accessit retrò: at is qui humiles corde nõ auersatur, terga petẽti faciẽ reddidit. Moysi faciẽ Dñi videre cupiẽti, posteriora vidẽda tradũtur, at huic peccatrici retrò accedẽti, facies Dñi vidẽda exhibetur.

tur. *Conuersus enim ad illam, dicit Simoni, Vides hanc mulierē? Intraui in domū tuam, aquam pedibus meis non dedisti; hæc autē lacrymis rigauit pedes meos, & capillis suis tersit. Osculū mihi non dedisti; hæc autem ex quo intrauit, non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum non vnxisti; hæc autem vnguento vnxit pedes meos.* Miram in hac officiorum supputatione consolationē animus meus percipit. Hoc enim argumēto facilè cōiicio, quibus immēsa illa bonitas oculis piorū hominū rectè facta contēplatur; quando omnes boni operis circūstantias, atq; (vt ita dixerim) particulas adeò vigilanter excutit, vt simplex officium minutatim in tot partes diuidat, quot circumstātias habet, quo vnicuique suum præmium tribuat. Simili modo misericordiæ opera, quibus pauperū necessitatibus cōsulimus (quæ vnico nomine cōprehēdi poterāt) singulatim in extremo iudicio diuidet; cū illis sua præmia decernet. Esuriui, ait, & dedistis mihi mâducare; sitiui, & dedistis mihi bibere, &c. Itaq; fratres sicut Apostolus ad bene operandi studiū spe futuræ resurrectionis Corinthios adhortatur; ita vos ego ad idē studium hortor; quòd iustissimum vestrorum operū æstimatorē in cælo habituri sitis, cui nō sit necesse oratorē adhibere, qui vestra rectè facta amplificet, & rem ipsam cū partibus ante eius oculos ponat; ipse enim & bonorū operū retributor, & idoneus amplificator est; quiq; nō solùm boni operis, sed omnium etiam vel minimarum circūstantiarū rationē habeat. Matth. 25.

Quid igitur sibi Saluator hac officiorum enumeratione voluit? Primùm hinc apertè colligit, quam ille peccatricē damnabat, esse illo sanctiorē; quòd videlicet maiori esset charitate prædita: quam rē maiora charitatis officia indicabāt, cùm ille præter hospitij cōuiuium nihil addidisset, hæc verò mulier omnia illa ardētissimæ charitatis officia præstitisset. Itaq; ex operū præstātia charitatis excellētiam; ex hac verò, sanctitatis præstātiam non obscurè intulit; quod ille fortasse minus intellexit.

Sed nō leuis tamen dubitatio circa hanc Dñi conclusionem oritur, qua is proposita duorū debitorum parabola, quorū alter minus, alter plus deberet, intulit; *Propter quod dico tibi, dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autē minus dimittitur, minus diligit.* Videtur enim inuersa conclusio. Si enim ex duobus debitoribus plus diligit, cui plus dimissum est; ex hoc colligi videbatur, vt hæc mulier cui multa debita dimissa sunt, multū diligeret. Itaq; maioris debiti remissio maioris dilectionis causa est. At hic cōtrà Dñs maiorē dilectionem remissionis caussam esse intulit, cùm ait, *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniā dilexit multū.* Huic dubitationi facilè quidē (quāuis ad populum obscurè) Theologi respōdent; quòd queadmodū diuina gratia, ita & charitas, quę ex gratia manat, iustificationē hominis antegreditur,

greditur. & cõsequitur; quod in diuerso causarũ genere cõtingere posse non est ambiguũ. Sed quoniã hæc Philosophia subtilior est quàm vt à populo percipi possit, tẽtabo illam alia ratione rudibus etiam conspicuam facere. Ad hoc autẽ necesse est, vt ea quæ iustificationẽ hominis antecedunt, explicemus; cuius rei cognitio iis qui vel ad Deum conuersi sunt, vel cõuerti student, maximè vtilis & necessaria est. In homine igitur iustificando motus fidei primo loco ante omnia concurrit, qui Deum homini tanquam iustum iudicẽ proponit, qui vnicuique secundum opera sua, siue præmia, siue supplicia redditurus sit; eundemque repræsentat, vt infensum improbis, ita contrà propter Christi merita clementem & propitium verè pœnitentibus. Ex hac autẽ fide, Spiritu sancto excitante, & afflatu suo ad gratiam præparante, consequitur primùm timor ex diuini iudicij & admissi criminis recordatione. Quem quidem metum spes excipit & lenit, quæ ex diuinæ miserationis, & meritorum Christi cõsideratione procedit, per quam sperat, peccata sua sibi cõdonanda, & amissam Dei gratiam & amicitiam illius meritis & pretioso sanguine recuperandã. Ex qua re non modò spes veniæ propter Christũ, sed amor etiam in ipsum excitatur, vt qui immeritos nos tãtoperè dilexerit, tantisque doloribus suis primã nobis gratiam promeruerit. Ex quo amore dolor cõtinuò nascitur, cũ cõsideramus quàm multis sceleribus illũ offendimus, à quo sic conditi, sic redempti, sic à diaboli tyrannide fuimus liberati. Cum dolore verò ac detestatione peccati propositum simul nascitur vitandæ eius rei quam super omnia detestamur, quæque tantum nobis dolorem incussit. Cùm verò ad hoc propositum ventũ est, quo pristina mala detestantes, Deo deinde militare atque seruire toto pectore, totaque mẽte decernimus; ibi protinus cælestis gratia mẽtibus nostris illabitur, quæ nos ex iniustis iustos, & ex inimicis amicos Dei facit. Hæc igitur series earũ rerũ est, quæ animũ ad iustificationẽ præparare solẽt. Redeo igitur ad spem, de qua paulo antè dixi. Hæc, quatenus ex natura sua est, amorẽ eius parit, per quem nobis sperata salus, & peccatorum venia cõtingit; qui non alius quàm Christus
Ioan. 1. salutis nostræ auctor est, Agnus videlicet ille qui tollit peccata mundi. Quæ quidem spes quo vehementiùs à diuino spiritu roboratur, eo maiorem in Christum amorem excitat. Ea verò in hac peccatrice tanta fuit, vt ardentissimũ in eius pectore amoris ignem accenderet, per quem tantũ sibi beneficium firmiter conferendum esse sperauit. Quo verò spes firmior & certior, eo charitas exstitit ardentior. Quæ quidẽ charitas vt peccatorũ remissionẽ cõsecuta est (dilexit enim multũ, quia multa ei debita condonata sunt) ita etiã præcessit, quoniã certissimè sibi ea remittenda

mittenda esse sperauit. Firma enim alicuius boni potiundi spes non minus interim afficere animū quàm ipsa possessio solet; vt non minus ferè gaudeat qui certissimè bonum aliquod sperat, quàm qui in manibus habet. Itaque Maria dilexit multum, vbi illud à Dño lętitię & exultationis verbū audiuit; *Remittuntur tibi peccata tua*; & ante hoc etiam verbum dilexit multum; quia firmissima spe credidit esse sibi peccata multa remittenda. Hoc enim non obscurè Dñs indicauit, cùm ait; *Fides tua te saluam fecit, vade in pace.* Hac enim fide & futuram per Christum remissionem credidit; & quia credidit, sperauit; & quia sperauit, auctorem tantæ salutis dilexit. Hoc est autē quod cœlestis magister in hac parabola intulit, quod erat videlicet obscurius; quod enim per se satis manifestū erat, iudicio reliquit auditorū. Hæc autem ipsa, quę diximus, vno Dauidis versiculo apertissima faciam: is enim sic ait; Dilexi, quoniam exaudiet Dñs vocē orationis meæ. Dilexi, ait. Quare diligis? quod à Deo beneficium percepisti vt eum diligas? Quoniam, inquit, exaudiet Deus vocem orationis meæ: hoc est, quoniam hanc spem firmiter animo concepi, in quacunq; die ad Dñm clamauero, exauditurum esse vocē meam: hæc futuri boni firma spes iam dudum in animo meo amorē erga illū accēdit, non minus quàm si hoc iam mihi beneficium præstitisset. Huius verò spei firmitatē alibi ostēdit, cùm ait; Scitote quoniam mirificauit Dñs sanctū suum. Qua in re mirificauit? quibus opibus & beneficiis te cōspicuum & mirabilem reddidit? Subdit protinus; Dñs exaudiet me cùm clamauero ad eum. Quid enim maius quàm summū illū rerū omnium Dñm habere adeò fauentem ac propitium, vt non semel aut iterum, sed quoties ad eum clamauero, eius mihi opem non defuturam certò sciam? An non igitur hūc Dñm toto pectore diligam, colam, & perpetuis laudibus celebrabo? Hoc ipse adhuc alibi apertiùs profitetur his verbis; Ab insurgentibus in me exaltabis me, à viro iniquo eripies me. Propterea cōfitebor tibi in nationibus, Dñe, & nomini tuo psalmum dicam. Videtis ergo futurorum beneficiorum spem, laudandi atque diligēdi Dñm studium excitare? Ad hunc ergo modum hæc sancta femina non modò Christū ardentissimè dilexit, cùm peccata sibi dimissa cognouit, sed etiam quia dimittenda sperauit. Neque enim aut nouū, aut mirū est, spē boni futuri, amorē & gaudium in pręsenti excitare. Ex qua quidē philosophia illud colligimus, fratres, duplici nomine pios omnes ad Christi dilectionē teneri; altero, quòd peccata illis dimissa sunt; quòd tamē nemo certū & exploratū habere potest: altero, quòd si deinceps in peccata labātur (modò illos malorū suorū pœniteat) dimittēda sint. Qui enim homini remittere iussit septuagies septies, multo magis ipse

Psal. 114. Psalm. 4. Psal. 17. Matt. 18.

ipse præstabit quod aliis faciendū esse præscripsit. Ex hoc itē loco aliā rursus diligendi Dñm causam colligimus, nempe quod is electos suos hoc pulcherrimo & maximo beneficio affecerit, vt omnia illis vertantur in bonū, etiam ipsa peccata, vt D. Augustinus ait. Vbi enim ad Dñm conuersi præterita crimina deferuerunt, eorundem consideratio humilitatem, gratitudinē, salutarē dolorē, & solicitam sui custodiam parit; ita fit, vt quod letiferum & perniciosum erat, virtutis & pietatis occasio fiat. Quod huic peccatrici euenisse videmus, cui peccatorum multitudo multam etiam diligendi occasionem præbuit. Quam etiam omnes illi habent, qui post diuturna flagitia misericorditer à Domino vocati, & in gratia constituti, ad finem vsque inconcussam pietatis fidem seruauerunt. Nemo tamen huius spei obtentu diutiùs in sceleribus perseuerandi occasionem sumat, quandoquidem de huiusmodi vocatione, & superabundanti diuinæ gratiæ auxilio incertus sit; imò verò quo diutiùs in peccato manet, eo magis sibi salutis aditum præcludit.

August. Sequitur deinde altera quæstio, quam D. Augustinus longa oratione hoc in loco vehemēter vrget. Cùm enim Dñs dicat, Mariam dilexisse multū, quia multa ei peccata dimissa sunt; & minus diligat, cui minus dimittitur: aliquis hinc fortasse ansam arripiet plura peccandi, vt plus diligat, cui plus dimittendū sit. Itaq; metuendum est, ne his qui cupiditatibus suis indulgent, subrepat illa sententia quam Apostolus his verbis insinuat; Et sicut quidā dicunt nos dicere, faciamus mala, vt veniant bona. Dicet enim aliquis; Si cui modicum dimittitur, modicum diligit; cui autem plus dimittitur, plus diligit; expedit autem plus diligi, quàm minus diligi; oportebit ergo multum peccare vt multum debeamus, vt ita demū propter maiora debita dimissa, Deum magis diligamus. Huic quæstioni ita respōdet Augustinus, vt cōtendat non minus illum diligere debere, quē Deus ita gratiæ suæ virtute præuenit, vt in multa scelera minimè laberetur, quàm is cui multa scelera condonata sunt. Ait igitur: Accedit ad eum supplex aliquis peccator coopertus spinis tāquam ericius, & nimis timidus tanquam lepus; sed petra tamē, hoc est, Christus Dñs (vt Psalmus ait) huiusmodi ericiis & leporibus refugiū est. Alius gubernāte Deo non multa cōmisit. Cui deputat ille quod dimisit, huic & iste deputat quod nō cōmisit. Adulter nō fuisti in illa vita tua plena ignorātia. Hoc dicit tibi Dñs Deus tuus; Regebam te mihi, seruabam te mihi vt adulterium nō cōmitteres; suasor defuit; & vt suasor deesset, ego feci. Affuit suasor, non defuit locus, non defuit tempus; vt nō consentires ego terrui. Agnosce ergo gratiam eius cui debes & quod non cōmisisti. Mihi debet iste quod factū est, & dimissum est; mihi debes

Margin notes: August. (beside "gustinus ait"); Rom. 3. (beside "subrepat illa sententia"); Psal. 103. (beside "Christus Dñs")

debes tu quod non fecisti. Nullum enim est peccatum quod faciat homo, quod non possit facere alter homo. Extat locupletissimum huius rei exemplum Abimelech Regis Palæsthinorum, quamuis ethnici, quem tamen Dominus cohibuit ne Abrahæ vxorem violaret. Cùm enim is vellet eam sibi matrimonio copulare, Domino autem ipsum propter hoc castigante, & corripiente, ille se simplici corde hoc fecisse testatus est; quòd eam non vxorem, sed sororem Abrahæ esse crederet. Cui Dominus: Et ego, inquit, scio quòd simplici corde feceris; ideoque custodiui te ne peccares in me. Videtis ergo Regem hunc, quãuis ethnicum, beneficio tamen Dñi à peccando cohibitum? Non ergo minus hic diuinæ misericordiæ debet, quòd ab hoc crimine immunis fuerit, quàm si admissum crimen illi condonatum esset. Quamuis enim eximiam laudem promereatur vera pœnitentia; maiorem tamen obtinet innocentia. Præstat enim non peccasse, quàm post peccatum pœnituisse. Ergo, fratres, debitores sumus Deo, siue quibus peccata dimissa sunt, siue à quibus commissa non sunt: illi, quoniam veniam à Domino perceperunt; isti, quoniam eo gubernante in peccata minimè inciderunt. Quare (vt idem Augustinus ad Virgines quasdã scribit) existimare debemus, nobis dimissum, quidquid non est illo donante commissum: vt vtrique summo Deum amore diligentes, ad charitatis plenitudinem, quæ in æterna patria viget, peruenire mereamur: præstante Domino Iesu Christo, cui est honor & imperiũ in secula seculorum, Amen.

Gen. 20. August.

IN FESTO BEATI IACOBI APOSTOLI, CONCIO PRIMA; IN QVA lectio Euangelica, ac deinde verba in themate proposita explanantur.

THEMA. *Calicem quidem meum bibetis*. Matth. 20.

HODIE, fratres, beatissimi Apostoli Iacobi festũ diem maiori (vt arbitror) alacritate quàm aliorum Apostolorum festa celebramus: vtpote qui de hoc tanto Hispaniæ nostrę patrono meritò gloriamur. Is enim præcipuè ex sacro illo Apostolorum choro qui Dominum Saluatorem, dum in hoc mundo versaretur, comitari meruerunt, in Hispaniam venire, ibiq́ue fidei semen iacere diuina dispensatione voluit. Nec in vita so-

lum, sed in morte etiam sedem apud nos eligere dignatus est, vt quos cælesti doctrina ad fidem erudierat, sacri corporis sui præsentia ab hoste defenderet. Fuit certè diuinus hic Apostolus valde nobis amicus, qui nec viuens, nec vita functus deserere nos voluit; qui cùm patriam agnosceret Iudæam, tumulo tamen atque doctrina honorare atque defendere voluit Hispaniam. Nec dubium quin plurimum possit in cælo regnans, qui apud vnicũ Dei filium tantam meruit gratiam inuenire Hunc
Luca 9. enim cum Ioanne fratre, & Apostolorum principe Petro, gloriosæ transfigurationis suæ testem esse voluit. Eosdem etiam
Marc 5. secum solos ad Archisynagogi filiam suscitandã ingredi voluit. Nec in prosperis solùm, sed in aduersis etiam eosdem sibi comites adsciuit, cùm ante passionis suæ certamẽ cœpit cõtristari
Matt 26. & mœstus esse Nec insigni gloria caret, quòd is primus inter Apostolos fuerit martyrij corona laureatus, primus seipsum holocaustũ viuum Dño obtulerit; primus glorioso propter illũ
Act. 12. cruore perfusus fuerit; primus morti, quam Saluator dignatus est pro omnibus pati, morte sua vicem rependerit, & pro vita vitam, pro sanguine sanguinem reddiderit. Hic igitur tantus Apostolus nunc quidem patronus est noster: prouidendũ autẽ summo studio nobis est, ne qui modò est patronus, in extremo iudicio noster fiat aduersarius, quemadmodum de legislatore
Ioan. 5. Moyse Dñs dixit; Est Moyses qui accusat vos, in quo vos speratis. Qui enim obsequentibus patroni sunt, rebellibus atque immorigeris aduersarij fiunt.

Cæterùm hodierna sancti Euangelij lectio, quæ Iacobi & Ioannis fratris petitionem cõtinet, non omnino ad eorum laudem & gloriã pertinet. Habet enim aliquid quod meritò laudari, & quod etiam accusari debeat: illud autem ad Dei gloriã; hoc verò ad humanæ naturę spectat ignominiam. Vtraque igitur de re hodie dicturi, cælestem opem, sacratissimæ Virginis intercessione, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Matth. 4. Scitis iam, fratres, Petrum, & Andream fratrẽ eius, ante cæteros Apostolos fuisse à Dño vocatos. Cum enim in mari Galilææ retia laxarent, à Dño ad aliam multo digniorẽ atque vbe-
Ibidem. riorem piscationẽ vocati sunt. Vbi autem hos vocasset, procedens inde vidit alios duos fratres, Iacobum nostrum, & Ioannem cum Zebedæo patre, reficientes retia sua, & vocauit eos. At illi relictis retibus & patre, secuti sunt eũ. Quid hac diuina vocatione mirabilius? Quid piscatorũ statu, atque eorum præcipuè qui reficiendis laceris retibus vacabãt, abiectius? quid verò Apostolici muneris dignitate in Ecclesia sublimius? Et tamẽ mirabili hac Saluatoris dignatione, abiectissimi piscatores ad
tantam

tantam celsitudinis gloriam vocati sunt, vt appareat verum esse quod Sapiens ait; Facile est in oculis Domini subitò honestare pauperem. Et; Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem: vt collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui. Si huius vocationis causam quæris; causa est diuina liberalitas atque voluntas, quemadmodum ipse Dominus ait; Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, &c. Ne quis habeat vnde meritò ex se gloriari possit. Eccles. 11. Psal. 112. Ioan. 15.

Horum ergo duorum discipulorum mater, Zebedæi vxor, & beatissimæ Virginis soror, quæ Maria Salome, scilicet filia, appellabatur (illa, inquam, Salome, quæ cum Maria Magdalena, & Maria Iacobi matre, summo mane cum aromatibus ad Dominicū corpus vngendum venerat) cùm videret filios suos inter primos Apostolorum à Dño vocatos, & sanguinis cōiunctione propinquos; petit vt eos regni sui (quod terrenū ac temporale, Iudæorum more, futurum somniabat) summos principes faceret, eisque ad dexteram suam atque sinistram cōsessum præberet. Mater ergo à filiis subornata, & materno amore decepta, hunc tantum honorē filiis in Christi regno petebat, qui paulo antè cum Zebedæo patre lacera retia reficiebant. Vt autē huius petitionis causam & originem intelligamus, pauca mihi de honoris appetitione & cupiditate (à qua hæc petitio manauit, & qua vehementer omnes laboramus) prius dicenda sunt. Marc. 16. Matth. 4.

I.

Satis constat, fratres, inter omnes humani cordis affectus, honoris & gloriæ cupiditatē latissimè patere. Nemo enim est neque tanta humanitate præditus, neque tam agrestis & inhumanus, neq; tantis honoribus insignis, neq; tam obscurus & ignotus, neque tot virtutis ornamentis excultus, neque tam multis flagitiis coopertus, qui nō flagret infinita quadam gloriæ cupiditate. Hoc autem vel ex eo patet, quòd cùm nihil hominibus vita ipsa charius sit, multi, ne honorē amitterent, aut vllum in se dedecus admitterent, vitam profundere maluerunt. Cúque Theologorum sententia sit, nullibi magis lapsæ naturę morbū, quàm in carnalis commercij cupiditate desæuisse: multæ tamē feminæ magnam huius concupiscentiæ vim maiori honoris & famæ cupiditate superant; adeò huic honoris cupiditati ceteræ vel potentissimæ cedunt. Quæ res non tam in agrestibus ingeniis, quæ ferè voluptatē & vtilitatem honori anteferunt, quàm in ingenuis & cultioribus animis maximè locum habet. Hi enim decus & gloriam vtilitati & voluptati præferunt. Quod Alexandro Magno, Scipioni, aliisque nonnullis, scriptores historiarum contigisse referunt; qui oblatas ingentes voluptates repudiarunt, ne nominis sui gloriam aliqua infamiæ labe Q. Curtius. T. Liuius.

 asper-

aspergerent. Pompeius verò ille Magnus, cùm intra priuatos parietes (vt Plutarchus in eius vita memorat) libertini sui vxore vteretur, ad bellum tamen Mithradaticum profectus, feminas insigni forma atque decore oblatas contingere noluit, sed eas vel parentibus, vel viris suis intactas honorificè tradidit.

Plutarch.

Cùm igitur constet affectum hunc adeò esse vehementem, adeoque latè patere; inquisitione dignum est, cur naturæ conditor Deus hunc animis nostris affectum ingenerauerit. Cui quæstioni respondemus; id quidem singulari opificis consilio factum esse. Honoris enim appetitio, & (quod est consequens) ignominiæ odium, vehementer nos ad virtutis studium alliciunt, & à vitiorum turpitudine reuocant. Vidit enim sapientissimus ille rerum fabricator, neque à virtute laborem & difficultatem (quam hominum natura refugit) neque à vitiis abesse voluptatem, quam eadem natura vehementer appetit. Vt ecs igitur neque difficultas illa à virtute retraheret, neq. rursum ea voluptas ad inhonesta & inconcessa raperet, in virtute quidem honorem & gloriam collocauit (cuius flagrantissimum desiderium animis nostris inseuit) in vitiis autem dedecus & ignominiam posuit; à quibus nos pudoris & verecundiæ freno arcere voluit. Vt enim ait Seneca; Plures homines pudore magis quàm bona voluntate prohibitis abstinent: Iustissimum quidē erat vt nos solus diuini numinis timor & ad virtutis cultum induceret, & à flagitiis auocaret; at summus ille virtutis amator, & vitiorum hostis, non solùm muro, sed etiam antemurali virtutem sepire voluit, vt quos diuini numinis respectus ad virtutem minùs incitabat, honoris saltē appetitus, & ignominię metus in officio contineret. Simili consilio, quãuis in re longè diuersa, princeps huius mundi dæmõ vsus est: qui, quoniam homines ad idolorū cultū trahere volebat (in quo nulla erat illecebra voluptatis, quæ illos ad hoc alliceret) fœdissimas voluptates, & magnā vitiorū licentiā (qua homines maximè capiūtur) nefario illi cultui admiscuit, vt hac voluptatis suauitate miseri homines inescati, à vera religione ad impiam illā, voluptuosam & superstitiosam raperētur. Quod ergo generis humani hostis fecit, vt homines ad impietatem traheret, hoc ipsum diuersa ratione amator hominum Deus fecit, vt homines à vitiorum turpitudine ad honestatē traduceret; dum in illis dedecus & ignominiam, in hac decus & gloriam collocauit. Simile quiddam Medici quoque in officio suo facere solent: qui cùm viderint ægrotos salutares cibos fastidire & noxios appetere, salutaribus noxios adiungunt; vt dum auidè sumunt quod noxium est, sumãt etiam quod illis salutare futurum est. Cæterùm virtuti honorē & gloriam deberi, non modò omnis philosophorū schola,

Seneca.

Simile

sed

sed ipse etiam communis naturæ sensus probat. Constat enim, honorem, & laudem, & gloriam, & reuerentiam rebus excellentissimis deberi. Nil autem in vita virtute clarius, nihil excellentius. Contrà verò vitia esse dedecore, ignominia, & contemptione digna, idem naturæ sensus apertè docet. Vt enim rebus excellentissimis gloria; ita fœdissimis (cuiusmodi sunt omnia vitia) dedecus debetur & ignominia. Qua ex re liquet, quàm sapienti consilio virtutis amator Dñs hos duos affectus, honoris & verecundiæ, mentibus nostris impresserit.

Sed quid nos tandem facimus? quo nam modo his diuinis beneficiis vtimur? Nimirū eo modo, quo aliis eiusdem conditoris muneribus, quæ vitio nostro sic inuertimus, vt virtutis & religionis instrumenta in vitiorum irritamenta vertamus. Nihil enim animis nostris impressum & insitum est, in quo non diuinum beneficium agnoscere valeamus; nos tamen illis naturæ principiis, quæ nobis ad salutem tributa sunt, peruersè vtentes, nostra dementia in perniciē incurrimus. Nam ira, cupiditas, spes, metus, dolor, voluptas, & reliqua generis eiusdem, quibus animos vel incendi, vel restingui; vel incitari, vel remitti; vel efferri, vel contrahi; vel alio quouis pacto commoueri & agitari sentimus, nobis donata sunt, vt noxia repellentes, & salutaria adsciscētes, naturæ statum conseruemus: nos verò ea plerumque omnia ad flagitium atque vitæ pestē cōferimus. Quo autē sunt illa maiora & ampliora quæ accepimus, eo ex illorum abusu grauioribus malis implicamur. Largitus est enim Deus nobis rationē, qua maximè à belluis distemus, & ad diuinam naturā propiùs accedamus: nos autē eandem sæpenumero rationem huc & illuc versantes, ea scelera concipimus, vt belluas etiam immanitate superemus. Habemus etiā à natura animos imbutos religione, qua incitati præcellentē illā naturam, diuinamque vim hominum generi consulentē, ex operibus agnoscētes, eam castissimo pietatisque plenissimo cultu veneremur. At hominum amentia factum est, vt ab illo naturæ sensu duceretur omni scelere cōtaminata superstitio; quæ fusa per omnes nationes, multis seculis omniū ferè animos opprimeret, mortalesq; miseriis infinitis implicatos & cōstrictos teneret. Nihil denique, ne plura persequar, est nobis à natura insitum, quod non sit vel ad corporis tutelā, vel ad animi cultum aptissimum; sed nos plerumque diuinis muneribus ad nostrum exitium & deformitatē abutimur. His igitur exemplis apertè liquet, quid de honoris appetitu iudicandū sit. Vt enim scelerati & perditi homines illam animi propensionem, qua ad religionis & veri Dei cultū naturæ beneficio incitabantur, ad falsa numina impiè transtulerunt; & quod erat pietatis incitamentum, totius

Ex H. Osor. lib. 1. de gloria.

impuritatis seminarium fecerunt; sic modò multi honoris desiderium, quod in virtute colenda impendi debebat, non in virtute, sed in opibus, in diuitiis, in potentia, in ampla familia, in ingenti patrimonio, in varia ac diuite suppellectili posuerunt; eos qui hisce rebus abundant, claros cum primis & illustres existimantes, quamuis sint sceleftissimi; eos verò qui paupertate & inopia premuntur, miseros arbitrantes, quamuis sint virtutum omnium ornamentis exculti. Honorem igitur in diuitiis; pudorem autem & verecundiam in paupertate collocarunt. Videtis igitur, fratres, humanæ mentis peruersionem, & diuinorum munerum abusum?

Simile. Vnde liquet, id hac in parte euenire, quod in multis quoque aliis rebus contingit; quarum aliæ quidem veræ, aliæ adulterinæ sunt. Est enim verum aurum, est & adulterinum, quod auri speciem, non veritatem refert. Sic etiam sunt gemmæ & margaritæ verè pretiosæ; sunt aliæ rursum quæ fallaci specie gemmarum & margaritarum pulchritudinem mentiuntur. Ad hunc ergo modum sunt veri honores, sunt & falsi atque adulterini. Veri sunt, qui hominibus ob virtutem & res præclarè gestas tribuuntur; falsi autem sunt, qui ob res futiles & interituras exhibentur. Hinc insignis ille historiæ scriptor, Diuitiarum, inquit, & formæ gloria fluxa & fragilis est; virtus clara æternaque habetur. Diuitiæ namque scelestissimis sæpè hominibus contingunt; qui non ideò honore digni sunt, quamuis Crœsum diuitiarum opulentia superent, cùm sint sceleribus infinitis infames; contrà verò pietatis & iustitiæ cultores, quamuis Lazaro mendico pauperiores sint, veris honoribus dignissimi sunt. Hac enim de causa Reges terræ, atque adeò vniuersus Christianus orbis Iacobum Apostolum prædicat & honorat, & sacra eius limina magna religione frequentat; non quòd is terrenis opibus abundauerit (qui pauperis Christi discipulus & imitator extitit) sed quòd eximia sanctitate, omniumque virtutum opibus locupletissimus fuerit. Hæ sunt enim veræ opes, quibus verus honor summo iure debetur.

Sallust. (margin)

Lucæ 16. (margin)

II.

Vt igitur ad institutum redeamus, discipuli adhuc in Christi schola rudes, qui veros honores à falsis discernere nesciebant, vulgique tunc errorē sequebantur, hunc falsum honorē à Domino petebant, nempe consessum ad dexteram & sinistram in regno eius, quod terrenum atque tēporale esse arbitrabantur. Quibus Dominus, *Nescitis*, ait, *quid petatis*. Verè enim quid peterent, nesciebāt, qui veræ solidæque dignitatis & gloriæ ignari, hanc vulgarem dignitatem & gloriam ambiebant. Quod autem illis a Domino responsum est, nobis quoque responsum pute-

putemus, qui simili morbo, similique errore laboramus. Omnes enim ferè veri honoris materia (quam in virtute sitam esse diximus) neglecta, falsi honoris cupiditate flagramus; dum inania hæc fortunæ lenocinia omni studio & auiditate captamus. Quodque dolendum magis est, vsque adeò in hoc errore persistimus, vt si Deus nobis optionem daret, vtra bona mallemus; an ea quæ fallaci honori, an quæ honori vero materiam præbēt; illa magis quàm hæc eligeremus, hoc est, terrenas & interituras opes magis quàm pietatē & virtutem, quæ sunt immortales & sempiternæ opes. Quid igitur indignius, quid magis præpostereum quàm vt homines mentis compotes, gloriæ cupiditate incensi, falsam & mendacem gloriam veræ gloriæ dignitati anteferant? Si nobis quisquam referret, habitare sub æquinoctiali linea barbaros & immanes quosdam populos; qui pluris adulterinum aurum facerent quàm verum; pluris adulterinas gemmas & margaritas quàm veras; quis illorum barbariem & amentiam non rideret? At nos ipsos minimè ridemus, qui tantū nobis religionis & prudentiæ nomine tribuimus, qui in similē barbariē, atq; adeò periculosiorē incidimus, quando falsam atq; fallacē gloriam veræ atq; solidæ anteponimus, maioriq́ue studio & cōtentione mendaciū quærimus quàm veritatem; quandoquidē nullum terræ marisque laborem, nullum vitæ periculum propter hæc falsa & fallentia bona recusamus, qui tamen propter virtutis & honestatis amorē vix loco moueri volumus. Miser homo, quid agis? quid quæris? quid tam anxiè desideras? Ego, inquis, honoris & gloriæ desiderio flagro. Intellige ergo, miser, verū honorē esse, qui virtuti & sanctitati & religioni tribuitur; hoc enim te in hoc seculo & in futuro, & corā Deo & hominibus clarū in primis & illustrē reddet. At ingens patrimoniū, ampla domus, magnus seruorū & equorū apparatus, culta vestis, & splēdida mēsa, cæteraque huiusmodi fortunæ ludibria, quæ per singula penè tēporum momenta eunt & redeunt, nullo modo te vera laude atque honore dignum efficient. Fieri enim potest, vt omnibus his fortunę externis muneribus ornatus, mentē habeas omnibus flagitiis & sceleribus inquinatam. Fieri potest, vt sis impurus, adulter, auarus, mēdax, impudicus, periurus, blasphemus in Deum, impius in parentes, & in cæteros homines iniurius & contumeliosus: quam ergo tibi gloriā opes illæ omnes conciliabunt, cùm hæc teterrima vitia omnibus veræ gloriæ ornamentis spoliatum, summa te ignominia atque dedecore afficiant? Hac enim de causa regius Propheta in hos mendacis gloriæ amatores inuehitur, cùm ait: Filij hominū, vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Vtrumque enim in Psalm. 4.

huiusmodi gloriam cadit; quæ & inanis est, cùm nihil veræ & solidæ felicitatis contineat: & mendax item; quæ, quam laudẽ & felicitatem externa specie pollicetur, adeò non præstat, vt ingentem etiam curarum & laborum materiam secum afferat. Quam rem non obscurè primus ille Israëlitici populi ductor Moyses declarauit: qui quamuis ad munus suum feliciter administrandum diuino fultus esset præsidio, diuinoque in rebus agendis consilio vteretur; curæ tamen pastoralis pondere adeò premebatur, vt mortem etiam à Domino postularet, ne tantis
Num. 11. afficeretur malis. Itaque ait; Cur afflixisti seruum tuum? quare non inuenio gratiam corã te; & cur imposuisti pondus vniuersi populi huius super me? Nunquid ego cõcepi omnẽ hanc multitudinem, vel genui eam, vt dicas mihi; Porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulum; & defer in terrã pro qua iurasti patribus eorum? Vnde mihi carnes, vt dem tantæ multitudini? flent cõtra me, dicentes; Da nobis carnes vt comedamus. Non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia grauis est mihi. Sin aliter tibi videtur, obsecro vt interficias me, & inueniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis. Quæ cùm ita sint, meritò Dominus discipulos, qui felicitatẽ & quietem in principatu inuenîri existimabant, corripit his verbis, *Nescitis quid petatis*: quando humanæ felicitatis auidi, curarum atque laborum materiam postulatis. *Nescitis* etiam *quid petatis*: quoniam eodem errore decepti, veræ gloriæ dignitatem ignorantes, de falsa & inani estis soliciti. Nec hoc solùm nomine erratis, sed ob id etiam, quòd regnum meum temporarium atque terrenum, communi Iudæorum errore, fore putatis: ideòque primũ huius terreni regni locũ cõcupiscitis. Regnum autem meum tot Prophetarũ vaticiniis & oraculis prænuntiatum, non ad hæc falsa & fallentia bona, sed ad vera & solida, cuiusmodi cælestia & sempiterna sunt, referendum est. Tale enim regnũ Messiæ gloria & maiestate dignum est. *Nescitis* ergo *quid petatis*; cùm ab auctore & largitore verorum bonorum falsa & inania bona exquiritis.

Quia verò fecunda solet esse ignorantia, & vnus insignis error multorum sæpe errorum causa est; ideò in hoc etiam discipuli errabant, quòd temporum rationem & ordinẽ inuertebãt: quando futurorum soliciti, præsentia non cogitabant, à quibus
Leo Papa. futurorum spes & ratio pendet. Quam rem Leo Papa expressit his verbis: Intelligamus inter tentationes huius vitæ prius tolerantiam postulandam esse quàm gloriam. Ad hunc autem ordinem conseruandum discipulos Dominus reuocare voluit, cùm dixit, *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?* quod perinde est ac si diceret; De merito debetis esse soliciti, non de

præmio; de labore, non de requie; de seruitio, non de primatu; de humiliare obediendi, non de principatu dominandi; ac postremò de calice passionis, qui in hac vita bibitur, non de calice dulcedinis, qui ad alterá reseruatur. Verè ergo nescitis quid petatis, qui officiorum atque temporum rationem & ordinem hac vestra oratione permutatis. Erratis etiam toto cælo, cùm existimatis me humanis rationibus ita moueri, vt quod virtuti & religioni meritisque debetur, istis rationibus tribuam. Nihil me ista mouent, quæ nullius apud Patrem meriti sunt: sola me mouet inuicta fides atque constantia, quæ malorum turbini non cedit, quæ neque doloribus aut periculis frangitur, quæ acerbissimæ passionis calicem bibere parata est, priusquam diuinæ maiestatis oculos offendat. De hoc ergo calice bibendo soliciti esse debetis (hoc enim ad vos spectat) sedium autem & dignitatum curam sempiterno iudici relinquite, qui vnicuique reddet iuxta opera sua. *Nescitis ergo quid petatis.* Psal. 61.

In eo etiam grauiter erratis, quòd petitio vestra intempestiua est. Vt enim musica in luctu est importuna narratio, ita post tantam passionum mearum humilitatem & acerbitatem, quas modò vobis exposui, cùm dixi me tradendum gētibus ad illudendū, & flagellandū, & crucifigendum, vt vos exemplo meo ad humilitatis & patientiæ virtutes excitarem: vos contra vsq; adeò magisterij mei doctrinam inuertitis, vt hoc ipso tempore honoris & dignitatis cathedras postuletis. Non igitur vno tantùm ac simplici errore, sed multis modis à veritatis tramite deuiatis. *Nescitis* enim *neque quid petatis*, neque à quo petatis, neq; quo nomine & ratione petatis, neque tandem quo temporis articulo petatis. Eccles. 22. Matth. 20.

III.

Ab hac igitur inanium honorū cupiditate ad vera bona traducere discipulos suos Dominus volens, ait illis; *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?* Animaduertite, quæso, fratres, quàm latum inter carnis & spiritus philosophiam discrimē sit. Olim discipuli iter cum Domino facientes, ac inter se de primatu in Christi regno cōtendentes, à Dño quæsierunt; quis nā maior esset in regno cælorum. At sapientissimus magister, latēs in eorum pectore ambitionis virus agnoscens, ab hac dignitatis & sublimitatis appetitione ad longè diuersam viam eos reuocat, dicēs; Amē dico vobis, nisi cōuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnū cælorum: quod perinde est ac si diceret: Video vos principem locum in regno cælorū appetere; tantum verò abest vt hac vna cupiditate atque conatu magni in hoc regno efficiamini, vt nullum omnino in eo regno dignitatis locum habituri sitis, nisi contraria prorsus via Marc. 9. Matt. 18. Ibidem.

ingrediamini, vosq́ue ipsos ad huius paruuli humilitatē deiiciatis, & cum Propheta dicatis: Elegi abiectus esse in domo Dei mei magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Ad hūc ergo modum cùm in præsenti Euangelio Dñs duos hos discipulos animaduerteret à dexteris & sinistris consessum, hoc est requiem & placidam vitam (quæ sedis nomine designatur) appetere; eos à quiete ad laboris, & certaminis, & cōtentionis studium reuocat, dicens: *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?* quasi diceret: Erratis discipuli mei, dum alienam curam suscipitis, & vestram amittitis. Ad Patrem quidem meum spectat quas concupiscitis sedes distribuere; ad vos autem, variorum laborum tolerantia eas promereri. Hoc igitur curate, hoc agite, in hanc vnam curam incumbite, vt calicem meum bibatis, vt crucem meam feratis, vt aduersus carnis vestræ cupiditates cōtinenter bellum geratis. Sic enim per pugnam venitur ad coronam, per labores ad requiem, per crucem ad regnum, & per calicem passionis ad calicem illum de quo Propheta cecinit;
Psalm. 22. Calix meus inebrians quàm præclarus est! Hac igitur de causa Saluator ait: *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?*

Dicunt ei, Possumus. Videtis hoc in loco præsumptionem ambitioni esse coniunctam. Quisquis enim honorem aut dignitatem vehementer ambit, hoc affectu ipse sibi imponit, dum ad
Psal. 26. eam dignitatem consequendam se idoneum putat. Mentitur enim sæpe iniquitas sibi. Sed quantum inter boni operis propositum, & bonum opus intersit, hoc exemplo discimus. Cùm
Matt. 26. enim ad calicem Dominicæ passionis ventum esset, qui se illud bibituros ●ponderant, relicto magistro fugerunt. Ideoq́ue, fratres, nemo firmitati propositi sui nimium fidat, nemo in hac vita (quæ tota tentatio esse dicitur) securum se esse arbitretur: cùm hoc exemplo videatis ipsos Christi Apostolos, & Apostolorum quoque principem, qui ea miracula viderat, quæ ferrea etiam corda ad fidei confessionem inducere potuissent, in primo periculi limine defecisse, & turpi fuga saluti suæ consuluisse. Quocirca vigilandum semper & orandum nobis est, &
Psal. 24. cum Propheta dicendum; Oculi mei semper ad Dominum; quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. Ad hoc enim Sal-
Matt. 26. uator ipse hortatur, cùm ait: Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem.

Cùm ergo discipuli se calicem Domini bibituros dixissent, ait ad illos Dominus: *Calicem quidem meum bibetis; sedere autem ad dexteram meam vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus*
August. *paratum est à Patre meo.* Verba sunt Domini (vt diuus Augusti-
Matt. 11. nus ait) in forma serui loquentis. Nam ex persona filij idem
Ioan. 16. ipse ait; Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et, Omnia quæcumque

cumque habet Pater, mea sunt. Et, Quæcumque Pater facit, hæc & Filius similiter facit. Ad hanc autẽ diuinitatis Filij gloriam & prædestinatio & cælestium sedium distributio nõ minus quàm ad Patrem pertinet. Hactenus de Euangelica lectione; nunc verba thematis breuiter excutiamus. Ioan. 5.

TRACTATIO THEMATIS.

IIII.

Hæc discipulorum petitio, & Dominica respõsio non minus ad nos, fratres, quàm ad discipulos Domini pertinet. Illi namque præcipuas in Christi regno sedes, (quod tamen terrenum esse arbitrabantur) ambiebant; nos verò ad sempiternam felicitatem & beatitudinẽ aspiramus. Ad hanc enim gloriam ficti & informati à Deo sumus; ad hoc nobis spiritus & vita datur; ad hoc nobis cælũ, terræ maria & creaturæ omnes deseruiunt; & (quod omnia superat) ad hoc vnigenitus Dei filius, & rerum omnium conditor in carne venit, & calicem passionis hausit, vt nos sempiternæ felicitatis calice potaret.

Quando igitur vos omnes bibendi suauissimi huius calicis desiderio incensi estis, scitote passionis calicem prius bibendum esse, vt per calicem ad calicem perueniatis. Quod ergo discipulis Dominus dixit, omnibus quoque nobis dictum putemus, qui hanc felicitatem desideramus; ad quam nisi per calicẽ, hoc est, per varios labores atque certamina peruenire nõ possumus. Hoc autem (ne quis laborem subterfugiat) & sanctarũ scripturarum testimonia, & Christi Domini, atque Sanctorum omnium exempla apertissimè confirmant. Hinc cælestis magister, Contendite, inquit, intrare per angustã portam; quia lata porta, & spatiosa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam. Quàm angusta porta, & arcta via est, quę ducit ad vitam; & pauci sunt, qui inueniunt eam! Eos etiam qui cælestis verbi semine suscepto, bonis operibus vacant, fructum ait afferre in patientia. Multa enim ferenda, multi labores tolerandi sunt, vt in pietatis & virtutis curriculo ad finẽ vsq; perseueremus. Quid verò illud? Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Quid autẽ difficilius, quàm crucẽ tollere, & seipsum abnegare? hoc est, se ipsum non agnoscere, se ipsum non tanquã familiarẽ amicũ & notũ, sed tanquam exterũ & alienum, & interdũ etiã tanquam inimicum tractare. Ne quis verò hæc abnegationis, & crucis, & patientiæ documenta ad perfectioris vitæ studiosos tantummodò pertinere putet, præmisit his Dñi verbis sanctus Euangelista Marcus; Et conuocata turba cum discipulis ait; Si quis vult me sequi, &c. Huiusmodi loca passim in Euangelicis litteris reperire licet, quæ crucẽ, & patientiã, & laborẽ, & paupertatem,

Luc. 13.
Matth. 7.
Lucæ. 8.
Matth. 16.
Marc. 8.

perratem, & sui abnegationem cōmendant; & luxum, voluptates atque delicias vehementer accusant: vt non immeritò in Canticis sponsa Sponsum suum fasciculum myrrhæ appellauerit: quoniam si eius doctrinam omnem spectare velis, nihil frequentius quàm laboris, doloris, lacrymarum, patientię, inopię, & amaritudinis myrrham deprehendes.

Cant. 2.

Neque verò solam eius doctrinam, sed vitam quoque ipsam amaritudinis myrrha plenissimam fuisse, calicis nomine declarat in hoc Euangelio, cùm ait; *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?* Vtroque igitur modo, verbis scilicet & exemplis, nos ad laborū tolerantiam inuitat. Si ergo rerū omnium Dñs, nullis nostris meritis prouocatus, sed sola misericordia & immensa bonitate & charitate inductus (vt enim Leo Papa ait, Miserendi nostri causam Deus nisi in sua bonitate non habuit) si, inquam, talis ac tantus Dominus non pro se, sed pro me calicem hausit passionis; cur ego tali exemplo excitatus, & tam gratuita misericordia præuentus, pro salute mea non faciam, quod is pro aliena facere non dubitauit? Rectè enim idem Leo Papa Dominicam passionē sacrificiū esse dicit, & exemplum: & sacrificio quidē infensum nobis Patrē placasse; exemplo autē homines ad sui imitationem allexisse. Cùm autem vtrumque in Christi Domini passione considerandum sit, hæretici solam sacrificij virtutem attendunt, vt salutem sibi otiantes alieno labore parent; virtutis autem exemplum minimè considerant, ne illum imitari cōpellantur. Nos igitur qui Catholicę Ecclesię filij sumus, vtrumque in Christi calice considerare debemus, vt sacrificij eius merito spem cōcipiamus, & passionis exemplo ad charitatē & patientiam excitemur. Quid autem nos magis ad harum virtutum amorem, quàm immortalis Dei mors inflammare debeat? Quis enim inter homines nō miretur, cùm Deū mortuum propter homines audit? Ne verò quisquam minus se Redēptori suo debere putet, quod is non ex diuina, sed ex humana natura calicē hauserit passionis; sciat Catholicè & propriè dici, Deum mortuū, & passum atque sepultū. Tam arcto quippe vinculo humanam naturam diuinæ copulauit, tātáque inter vtramque naturam (personalis vinculi ratione, quo vtraq; subsistit) vnitas est, vt quæ sunt humanitatis, Deo; quæ verò diuinitatis propria sunt, homini conuenire dicantur. Quo fit, vt quamuis assumptæ naturæ ratione Deus mortuus esse dicatur, verè tamē & propriè Deum mortuum, passum, atque sepultū, in fidei Symbolo cōfitemur. Quod ideò dixi, vt hac ratione intelligatis, fratres, quantū illi rerum omnium Domino debeatis, qui nulla sua necessitate, sed sola vestri charitate sic altissimam illam & incomprehensibilem maiestatē ad ignominiosissimum

Leo Papa

Idem.

& acer-

& acerbissimum crucis supplicium demisit, vt non solùm hoc sacrificio debita nostra expiaret, sed etiam vt nos hoc mirabili exemplo ad bibendum calicem passionum animaret.

Hoc autem exemplo nullum cõstat esse maius. Si præter hoc alia desideratis, habetis omnes Christi Domini discipulos, qui simili passionis sacrificio Dominum glorificauerunt. Habetis in præsenti Euangelio duos fratres, Iacobum & Ioannem, qui hunc calicem biberunt, dicente Domino; *Calicem quidem meum bibetis.* Et quidem Iacobus hunc calicem bibit, quando primus Apostolorum iugulum lictori, propter fidei confessionem, præbuit. Quis autem verbis consequi possit, qua animi promptitudine & alacritate vir diuinus ad supplicij locum procedebat? Si Agatha virgo, quasi ad epulas inuitata, lætissimè & glorianter ibat ad carcerem; quid de hoc sanctissimo Apostolo pietas Christiana credere debet, qui tanto maiori fide, spe, & charitate plenus erat; vtpote qui plenitudinem Spiritus acceperat; qui tot magistri sui miracula viderat, tot ipse etiam eius inuocato nomine ediderat; quique certissimè sciebat, transacta illa momẽtanea pœna, ipsius animam inter Angelorum choros esse collocandam, & sempiterna felicitate donandam? Act. 12. Act. 2.

Vnus tamen dolor piissima eius viscera sauciabat: nempe cęcitas & incredulitas eorum qui ipsum ad necem postularunt, ac præcipuè Iosiæ, qui iniecto ad collum fune vinctum ad Herodem traxerat, & tunc, lata iam mortis sententia, eodem fune ligatum ad mortem ducebat. Huius enim vicem (qui omnes persecutores suos immanitate superabat) sanctus Apostolus vehementer dolebat. At fidelis & pius Dominus, qui tum vel maximè suis adest, cùm eos videt propter nominis sui gloriam vehementiùs premi, hunc Apostolo suo mœrorem adimere ita voluit, vt carnificem & lictorem martyrij socium atque participem momento temporis faceret; vt tanto libentiùs Apostolus iugulũ pręberet, quanto magis de carnificis sui salute atque gloria lætabatur. O beate Iosia, cui, nullis antecedentibus meritis, momento temporis datum est quod multis viris sanctissimis, qui hanc martyrij gloriam desiderauerant, non est concessum! Certè beatissimus pater Dominicus auidissimè hanc coronam sitiebat; qui tamen, post tot virtutum insignia, vir beatus atq; humilis corde, se illa indignum iudicabat. Quanta ergo Apostoli gratia, cuius meritis tanta gloria Iosiæ concessa est, vt ex persecutore fidei fidelis, ex carnifice martyr efficeretur; & qui eò venerat, vt Apostoli caput amputaret, ipse caput suum & iugulum pro Christo lictori præberet! Quomodo autẽ res gesta sit, exponã. Cùm Apostolus ad necis locum pergeret, oblatũ in via paralyticũ, Christi nomine inuocato, sanauit, vt Clemẽs Alexandrinus Clemẽs. Alex.

xandrinus (teste Eusebio in historia Ecclesiastica) refert. Quo miraculo stupefactus Iosias, & singulari quadam clementissimi Dei misericordia & benignitate tactus, fune, quem Apostoli ceruicibus iniecerat, extracto, se ad illius pedes demisit; magnis precibus petens vt & sibi ignosceret, & se sacro lauacro expiaret. Iacobus, qui hæc illum diuino afflatu ductū dicere intelligeret, rogare eum cœpit, Iesum ne Christū, quem Iudæi in crucem egissent, verū Dei filium esse crederet? quod cùm ille se credere profiteretur, Abiatharus Pontifex eum statim comprehendi iussit, eodéque mortis genere, quo Apostolū, multatum iri dixit, nisi quàm primū & à Iacobo se disiungeret, & nomini Christi malediceret. Sed cùm maledictū illius nomen, Christi autē benedictum voce magna diceret, Abiathar os eius pugnis cædi, eumque cum Iacobo securi feriri iussit. Cùm autē ventum esset ad locū supplicij, lictorē Iacobus rogasse dicitur, vt ante quàm feriret, aquā iuberet afferri. Allata aqua, quæsiuit à Iosia Apostolus, num in Christū Dei filium crederet? qui cùm se credere diceret, expiatus est ab Apostolo aqua salutari, osculoque dato, cruce frons illius consignata est. Quibus ritè perfectis, vterque eadem hora, eodemque loco morte multatus migrauit ad Christū. Quis igitur cùm hoc audit, immensas diuinæ bonitatis & misericordiæ opes non agnoscit, quæ tantum beneficium in eum subitò contulit, cui sempiternum gehennæ
4. Reg. 1. incendium debebatur? Principem quinquagenarium, & quinquaginta milites qui cum ipso ad capiendum Eliam venerant, ignis è cælo lapsus combussit; rursusque alium simili comitatu ad idem facinus venientē idem ignis absumpsit. Quid, quæso, minus Iosias merebatur, qui Christi Apostolū iniussus ad Herodem traxit, & modò iussus ad necem ducebat? At verò tantum abest vt hoc modo in illum diuina censura sæuierit, vt etiā Apostoli in passione socium, & martyrij consortem effecerit. Quis autem negare audeat, hoc tantum munus Apostoli meritis & precibus tributum fuisse? Qua enim Apostolus alacritate ad mortem propter Christi fidem pergeret, qui tali miraculo eius gloriam illustrasset, & talē in passione socium nactus esset? Qua fiducia, & inuicti animi fortitudine, iugulū propter Christi fidem Apostolus offerret, quam videbat infidelem hominem eodem sanguinis & passionis testimonio profiteri? Hac enim ratione, multisque aliis, quas enumerare longum esset, pius Dominus labores leuare solet eorum qui variis calamitatibus propter eius gloriam premuntur. Verissimè enim dictum
Psal. 33. est; Iuxtà est Dominus his qui tribulato sunt corde, & humiles
Psal. 36. spiritu saluabit. Et, Salus autem iustorum à Domino, & protector eorum in tempore tribulationis, &c.

Hoc

Hoc ergo modo Iacobus Apostolus calicem passionis securi percussus bibit; vt verax inueniatur, qui tanto antè ipsius atque Ioannis fratris certamen prædixerat; *Calicem quidē meum bibetis.*

At Ioannes quomodo calicē Domini bibit, de quo constat, quia nequaquam per mortem passionis de corpore exiuit? nisi quia duobus modis idē calix bibitur; vno videlicet, cùm à persecutore illata mors patienter suscipitur; alio modo, cùm mens ad passionem prompta habetur, & vita martyrio digna geritur. Nam & Ioannes ipse quàm fuerit paratus ad potandū pro Domino mortis calicē, docuit, quando cum cæteris Apostolis (sicut in Actibus eorū legimus) carcerē & verbera gaudenti animo tolerabat; quando propter verbū Dei, & testimonium Iesu in Pathmos insulam exilio relegatus est; quando (sicut historia narrat Ecclesiastica) à Domitiano Principe missus est in feruentis olei dolium, de quo tamen propitio Dño tam sospes & mundus exiit, quàm fuerat ab omni carnis contagio alienus; & in exilium ab eodem missus, quo magis humano solatio destitutus esse videbatur, eo ampliori supernorum ciuium meruit frequentia consolari. Vnde ipse quoque veraciter calicem Dñi cum fratre Iacobo, qui occisus est gladio, bibisse intelligitur: quia qui tāta pro veritate sustinuit; quàm promptus etiam ipsam mortem, si offerretur, exciperet, ostendit. Sed & nos, fratres charissimi, etiamsi nil tale perpetiamur; si non vincula, nō verbera, non carceres, non supplicia corporis, non vllam hominū persecutionē propter iustitiam toleramus; calicē tamen Saluatoris accipere poterimus, si castigare corpus nostrum, & seruituti subiicere curamus; si in spiritu humilitatis, & animo contrito, Domino supplicare assuescimus; si illatas à proximo contumelias placida mente suscipere satagimus; si & eos qui nos odio habent, qui iniurias nobis inferunt, diligere, his bene facere, pro horū vita & sospitate gaudemus exorare; si cum virtute patientiæ bonorū quoque operum fructibus adornari contendimus. Sic enim conuersantibus nobis, & corpora nostra, iuxta Apostoli vocem, hostiam viuentē, sanctam, Deo placentem exhibentibus, Dño largiente dabitur, vt communi cum eis, qui membra sua in mortē pro Christo dederunt, gloria remuneremur; quia sicut mors illorū, sic & vita nostra pretiosa fit in cōspectu Dñi; disruptisque vinculis carnis, & ipsi atria supernæ ciuitatis intrare, atque inter choros beatorum Martyrū, vota gratiarum Redemptori nostro reddere merebimur; qui viuit & regnat per infinita seculorum secula, Amen.

Act. 5. Rom. 12.

IN

IN EODEM FESTO BEATI IACOBI APOSTOLI, CONCIO SECVNDA, IN qua lectio Euangelica explanatur.

THEMA. *Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo.* Matth. 20.

IN hodierna sancti Euangelij lectione imago quędam humanæ infirmitatis in duobus Christi Domini Apostolis Iacobo & Ioanne nobis ob oculos ponitur. Hi namque in Christi schola (quæ veræ humilitatis magisterium erat) enutriti, & diuinis eius præceptis imbuti, post hanc tantam veræ sapientiæ & humilitatis disciplinam, modò, subornata matre, dextras & sini-
Matth. 4 stras sedes, hoc est, summum in Christi regno (quod terrenum esse arbitrabantur) principatum petūt, qui paulo antè reficiendis retibus operam dabant. Hic planè non parua nobis timoris materia exhibetur. Si enim in his duobus fratribus, qui toties ab inexhausto illo veritatis & sapientiæ fonte potati fuerant, honoris & principatus sitis extincta non est; quid de nobis sperandum erit, quibus ea felicitas minimè contigit, quorumque vota ac desideria ad hanc terrenæ felicitatis gloriam continenter aspirant? Hanc enim nobis, hanc amicis & consanguineis optamus: hanc auida mater filiis, quos in sinu gestat, precatur: pro hac vota facit, & eos solos felices putat, qui huius felicitatis compotes sunt. Quàm altè hæc honoris & principa-
Gen. 37. tus cupiditas visceribus nostris infixa sit (vt alia prætereamus exempla) declarat fratrum Ioseph inuidia, qui fratris somnium de principatu suo adeò indignè tulerūt, vt de indignissima eius nece pessima consilia inierint. Vsque adeò enim ambitionis virus multorum pectora inficere solet, vt ne somniando quidem sibi præferri aliquem æquo animo patiantur. Quid verò duos gemellos fratres, Iacob & Esau, referam, qui in ipsis materni
Gen. 25. vteri visceribus constituti, mutuò collidebantur, & de dignitatis primatu contendebant.

Hæc igitur humani cordis appetitio, quæ tantoperè honoris & gloriæ dignitatem ambit, dictu mirum est & quàm latè pateat, & quantas in vita variorum laborū & curarum tragœdias excitet; quæ tunc magis vexat, cùm homines simul & cum indigētia & cum honoris cupiditate cōflictantur; ad quod mūdi

huius princeps dæmon suos frequenter adiicit. Quid enim acerbius, quàm cùm inopia & paupertate prematis, terrenũ honorem & dignitatem tueri; quæ nisi in magna rerum opulentia co seruari non potest? Hoc est enim grauissimum illud supplicium, quo crudelis Pharao filios Israël premebat, cùm paleas illis negari, & similem tamen laterum mensuram quã antea, cùm paleæ ad opus præberentur ab eis exigi præcipit. Quam quidem exactionem adeò indignè miseri tulerunt, vt ad Pharaonem dicerent; Paleæ non dantur nobis, & eadem laterum mensura imperatur. En serui tui flagellis cædimur, & iniustè agitur contra seruos tuos. Hic est igitur, fratres, crudelissimus principis huius mundi, hoc est, diaboli dominatus, quo multis hominibus rerum suarum angustia laborantibus tantum ambitionis virus infundit, vt in illa sua mendicitate atq; indigentia diuitum hominum apparatum & cultum simulare cogantur; & cum vix in diem viuere valeant, splendorem tamen & opulentiam nobilium fallaciter ostentare nitantur. Vtinam qui tales sunt, principis sui vim atque tyrannidem agnoscentes, aduersus illum indignantes, dicerent: Quæ nam hæc tyrannis atque violentia est, vt cùm paleas non præbeas, similem à nobis laterum mensuram exigas; hoc est, tantum à nobis cultum & vitæ splendorem reposcas, quantum ab his qui opibus atque diuitiis abundant? Hæc est enim fornax illa ferrea, qua Israëlitæ quidem in Aegypto, & ambitiosi in hoc mundo premuntur. Exod. 5. Deut. 4.

Sed vt ad institutum redeamus, cùm hic terrenæ dignitatis & gloriæ affectus adeò altè visceribus nostris infixus sit, quærere aliquis meritò poterit; Cùm homo carne simul & spiritu constet; cur si corpus, quæ corporis sunt, & sapit, & quærit, deteriore animus conditione sit, qui sua quoque, hoc est, spiritualia bona (quæ naturæ suæ cognata sunt) nõ requirat? Ad hoc igitur cum Philosophis respondemus, eam esse rerum omniũ cõditionem, vt vnumquodq; eius rei naturam induat, in qua receptũ est. Si enim aut clarissimã aquam in atramentũ, aut purissimũ vinum in aceti doliũ fuderis, claritatẽ aquæ in obscurũ atrũque colorẽ, & vini puritatẽ in acetũ conuerteris. Ad hunc ergo modum cùm spiritus noster carni immersus sit, in carnis quodammodo naturã degenerat; adeoque carnis naturã refert, vt interdum etiã ipsius carnis mancipiũ fiat: nisi diuini spiritus beneficio ab hac seruitute liberetur. Sicut enim qui adhæret Deo, vnus cũ eo spiritus fit, ita qui huic meretrici, hoc est, carni suæ adhæret, in eius quodãmodo naturam transit. Hinc multos passim videre licet, quorum omnis cogitatio, omnis actio, omnis cupiditas in sola earũ rerum inquisitione, quæ ad carnis voluptatem & vsum spectat; posita est, ac si nulla alia bona nisi sola Simile. 1. Cor. 6.

DD hæc

hæc corporea esse putarent. Et quidē Stoici Philosophi tria genera bonorū statuunt;quorū alia ad animū pertinēt; cuiusmodi sunt sapientia & virtutes: alia ad corpus;qualia sunt vires,robur, & bona valetudo;alia verò (quæ ipsi externa appellant) quæ ad corporis obsequiū referuntur; cuiusmodi sunt opes & facultates, cæteraque his similia; qui tamen sola ea quæ animum excolunt atq.ornant,in numero bonorum ponūt; cętera verò nullo modo inter bona collocanda esse definiūt. At improbi homines eò stuporis adducti sunt, vt prima illa bona quæ verè bona sunt, prorsus negligentes,in posterioribus illis,hoc est, in falsis bonis confectandis omne vitæ studium cōsumant. Quis autē hos finis,quæ
Ierem. 17 fors in futurū maneat, Ieremias apertè expressit, cū ait: Domine omnes qui te derelinquunt,cōfundentur; recedentes à te in terra scribentur; quia dereliquerunt venam aquarū viuentium Dominum:hoc est, quoniam terram solùm,terrenaq.bona,Deo neglecto, quæsierunt, hæc eis solùm obuenient, neque vllam in cælestis hæreditatis possessione partem obtinebunt. Hoc est enim quod ait:In terra eos esse scribēdos;quoniam de libro sempiternæ vitæ deleti sunt. Hoc autem animo fuere olim Sadducęi,qui adeo crasso hebetiq̀ue ingenio erant, vt nihil in rebus conditis, nisi ea solùm quæ corpore & materia constant, esse putarent; adeo vt neq Angelum,neq.spiritum esse crederent;vnde consequens erat,vt sola terrena & corporea bona captanda esse duce-
Act. 23. rent. Hac eadem & mente fuerūt olim,& sunt hodie Iudæi,qui Messiam quendam terrenis opibus,supra cunctos etiam Romanorum Imperatores affluentem, suosq. his opibus cumulantem expectant. Hac item mēte pro illius temporis ratione & Christi Dni discipuli,& Iacobus,& Ioannes fratres fuerunt,cùm principem in regno Christi locum,subornata matre,petierunt.

I.

Accessit ergo mater ad Dnm *Iesum, adorās & petēs aliquid ab eo.* Quis huius orationis exordiū audeat improbare? Adorare enim & orare,vtrumq.ad religionis officium pertinet,quæ est omniū mortalium virtutum præstantissima;ad quam post Theologicas virtutes,diuini numinis cultus præcipuè spectat. Et tamē si quis orationis huius mentem propositumq.consideret,inueniet eam vanitatis & ambitionis labe prorsus infectam. Ideò enim hæc mulier Christum adorat,ideò se illi supplicem exhibet,vt terrenam dignitatē filiis impetret. Quo exemplo monemur,fratres, vt solicitè in iis operibus quæ cum pietate suscipimus, maximā intentionis & finis quem intuemur, rationem habeamus. Cùm enim homo carne & spiritu constet, adeò sese caro piis etiam actionibus immiscet, vt ferè semper tributum aliquod sibi impendi postulet,semper (nisi solicitè perspiciamus) vtilitatis, aut volupta-

voluptatis suæ rationẽ habeat. Constat autẽ omnes actiones nostras ex fine, quẽ mente concipimus, esse dijudicandas. Nõ enim ex eo quod extrà oritur, sed ex eo quod intus latet, æstimãdæ sunt. Hinc D. Aug. Hoc, inquit, affectu & desiderio colendus est De⁹, vt sui cult⁹ ipse sit merces. Nã qui Deũ ideò colit, vt aliud magis quàm ipsum promereatur; non Deũ colit, sed illud quod assequi cõcupiscit. Hactenus ille. Nõ ergo quid faciamus, sed qua mẽte atq. proposito faciamus, interest. Quod vt apertiùs intelligatis, sciendum est, quòd quemadmodũ homo ipse corpore & anima constat, anima tamen corpori vitam tribuit, quam à se non habet; ita eiusdem hominis opera suum quoque corpus, suamque animam habẽt. Et corpus quidem, opus externum; animam verò, intentionem operis & finem quem sibi quisq. in hoc genere proponit, appellamus. Vt igitur corpus ab anima vitam ducit (sine qua putridum cadauer esset) ita externum opus quod molimur, ab animi destinatione ac fine nomen & dignitatem capit. Augus. Simile.

Hanc autẽ doctrinam non modò Christiana, sed secularis etiã Philosophia apertè profitetur. Negat Arist. verã & solidã fortitudinis rationẽ in Diomedẽ cecidisse, cùm Græcis omnibus in fugã cõuersis, ipse solus maneret, malletq. summo cũ periculo Hectoris impetũ sustinere, quàm ignominiosæ fugæ se mãdare. Cur ita tandẽ? nũquid nõ fuit pulchrũ facinus omnibus metu & formidinẽ perterritis, Diomedẽ solũ, aut cũ paucis extitisse, qui turpi vitæ mortẽ præclarã anteponeret, maioremq́ rationem gloriæ duceret quàm salutis? Pulchrũ sanè, inquit; sed quia facinus illud egregiũ non ad debitũ finẽ, sed ad popularis laudis ambitionem referebat (dicebat enim, vereri sese, ne Hector in suarũ laudũ cõmemoratione Diomedem à se fugatũ prædicaret) veræ virtutis fructũ nõ tulit. In eodem etiam numero Hectora reponit, quòd apertè fateretur formidare se rumores Troianorum, & Troianarũ, eaq́ de causa pugnã sibi alacriùs capessendã putabat. Hos igitur vir acutissimus, propterea quòd nõ intuebãtur solã ipsius honestatis pulchritudinẽ (quã potissimũ vitæ finẽ constituit) virtutis ordine mouet, & in secundã classem conijcit, in qua collocauit eã virtutis imaginẽ, quæ gloriæ studio tuetur officiũ, & legibus, atq. disciplina ciuili cõtinetur. A fine igitur pẽdet (vt Aristoteli etiã videtur) omnis honestatis ratio. Eadẽ siquidẽ actio & honestissimẽ, & sine vlla dignitate suscipi potest, interdũ etiã cũ dedecore & turpitudine, pro rei propositæ varietate. Ita fit, vt viri fortes ij demũ appellãdi sint, qui in verũ virtutis finem respiciẽtes, præclarè mortẽ oppetũt: qui rumusculos intuẽtur, & ob id pericula subeũt, inanes & leues; qui verò nefaria libidine, & flagitiosa animi perturbatione ad rẽ strenuè gerẽdã impellũtur, improbissimi. Vnde id efficitur, illos minimè fortes fuisse, Hectora inquã & Ex Osor. lib. de Nobil.

Diomedem, Achillem, Hectorem atque Paridem, non solùm parum fortes, sed etiam turpissimos. Hic enim vt nuptias perfidia & scelere partas tueretur, in aciem irruebat: ille verò vt immoderatā animi iracundiam expleret, immensas illas strages hostiū faciebat. Cùm igitur tota operis nostri dignitas ex fine pēdeat, solicitè admodum, quid nos in pietatis operibus moueat, quò intentionis nostræ oculus tendat, quid præcipuè captet, indagare debemus; ne fortè bonū opus quod molimur, aliqua inanis gloriæ labe polluatur. Ad hoc ipsum autē nos D. Gregorius fatuarum virginum exemplo diligenter adhortatur, cùm ait: Sæpe vos, fratres charissimi, admoneo praua opera fugere, mūdi huius inquinamenta deuitare: sed hodierna sancti Euangelij lectione compellor dicere, vt & bona quæ agitis, cum magna cautela teneatis; ne per hoc quod à vobis rectum geritur, fauor aut humana gratia requiratur: ne appetitus laudis subrepat, & quod rectū foris ostenditur, intus a mercede euacuetur. Ecce enim Redemptoris voce decē virgines; & omnes dicūtur virgines; & tamē intra beatitudinis ianuā non omnes receptæ sunt: quia earum quædam dum de virginitate sua gloriā foris expetunt, in vasis suis oleū habere noluerunt. Hactenus Gregorius.

Gregor.

Quisquis igitur hac lege opera sua solicitè explorauerit fortasse multa in eis deprehēdet, propter quæ magis timere quàm præsumere, magisque se habere cur flere, & veniam à Deo petere, quàm virtutis mercedē exigere debeat. Amoris enim proprij vis & natura non solùm potentissima, sed etiam subtilissima est; quæ in piis etiam operibus viam sibi aperit, qua aliquid sibi commoditatis, nobis sæpe ignorantibus, venetur. Cuius rei memorabile maximeque adnotandum exemplū in Actis Apostolorum legimus. Cùm enim Paulus ante Præsidem Felicem de extremi iudicij acerbitate amplissima quadā oratione disputaret; tantum Præsidi timorem incussit, vt totus præ horroris magnitudine tremefactus fuisse dicatur. Quid verò post hunc adeò vehemētem affectum consecutū putatis? Mira profectò res. Simul (ait Lucas) sperabat se pecuniā accepturum à Paulo: propter quod frequenter eum accersēbat. Quis crederet, cum tam terrifica illa animi commutatione, iudiciique diuini formidine, talem affectum, hoc est, turpis lucri cupiditatem, locum habere potuisse? Videtis ergo quàm sit subtilis amoris proprij vis, & quomodo inter nobiles etiā affect⁹, & præclara opera aliquid sibi vtilitatis cōparare studeat? Quam rem quotidianis ferè exemplis cernere licet. Sic nobiles multi & principes viri rem quotidie diuinā magis dignitatis & auctoritatis cuiusdam gratia, quàm veræ religionis amore inducti audiunt: multi præterea curiositatis magis quàm ædificationis obtentu ad cōcio-

Act. 24.

nec

nes audiendas veniunt: multi ad sacram Eucharistiam frequẽtius percipiendam vel sola cõsuetudine, sine vllo deuotionis affectu permoti, vel necessitate coge e, vel ne alijs inferiores, minusque religiosi videantur, accedut. Quidam eleemosynas indigentibus, vel ob inanem mundi gloriam, vel mendicantium importunitate victi, vel verecundia & pudore petentium ducti, largiunt ur. Sunt & alii qui ab omni maleficio abstinent, & bona aliquot opera exequuntur partim vt principum gratiam venentur, partim vt ad digniora officia, siue in Ecclesia, siue in republica, promoueantur; partim etiam vt casti & integri in populo habeantur, & ne ab illa existimatione, quam homines de illis conceperunt, cadant. Quam multi, siue viri siue feminæ, corporis castitatē, nullo diuini timoris respectu, sed solo humani pudoris atque dedecoris metu conseruant! Quam multi quotannis ad Cõfessionis sacramentum accedunt, qui si excommunicationis fulmen & infamiæ notam non timerent, nunquam ad illud accederent! Nam quos eiusdem sacramenti virtus atque necessitas toto anni tempore, tot sacris festis intercedentibus, nunquam ad se traxit, nec illo quidem tempore traxisset, nisi ad hoc eos infamiæ atq; dedecoris metus adeg isset. Videtis ergo, fratres, quàm multis in rebus vis amoris proprij sese operibus nostris adiungit, earumque puritatem labe aliqua aspergat, vt apud æquissimum Iudicem Deum (qui renes scrutatur & corda) vel nihil valeant, vel minùs valeãt, vel interdum etiam eius offensionem incurrant? Psalm. 7.

Quocirca, quisquis salutis suæ curam habet, solicitam in operibus suis intentionis suæ rationem habeat, adeoque de illis non efferatur, vt semper etiam timeat, ne fortè ignoranti sibi, aut minus aduertenti, terrenus aut humanus aliquis respectus obrepserit. Hanc autem sibi quisque ante oculos regulam statuat, vt quoties ex aliquo bono opere aut humana laus & commendatio, aut aliqua siue vtilitas siue voluptas consequatur, semper timeat, & an horum aliquid mentem eius ad illud opus edendum induxerit, vereatur. Non enim vsqueadeò amoris proprij affectus dormitat, vt his commoditatibus ante oculos propositis, non illarum desiderio commoueatur. Vt enim accipiter visa præda; ita huius amoris vis, quauis commoditate ante oculos posita, vehementer excitatur. Qua de causa viri sanctissimi in iis etiam actionibus quas cum pietate suscipiebãt, trepidi semper atque pauidi subsistebant: hoc enim innocentissimus Iob (cui nemo similis erat in terra) de se ipso fatetur. Verebar, inquit, omnia opera mea, sciens quòd non parceres delinquẽti. Idemq; rursus; Et si habuero, ait, quippiam iustum, non respondebo, sed meum iudicem deprecabor. Sciebat enim vir sanctus, Simile. Iob 1. Iob. 9. Ibidem.

Iob 10. aliter Deum, aliter homines (vt idem ait) videre, & aliter etiam
Hebr. 4. iudicare. Sciebat spiritu docente, quod Apostolus ait, nempe Deum esse discretorē cogitationum, & intentionum cordis, nullamque creaturam esse inuisibilem in conspectu eius; sæpéque apud illum sordere quod apud homines in pretio est. Huius ergo rei gratia timebat, nosque omnes exemplo suo ad huiusmodi salutarē timorem adhortatur; ne videlicet externa virtutis specie decipiamur. Quod huic feminæ cōtigisse videmus, quæ Dominum Saluatorem suppliciter adorans, vanitatis & ignorantiæ plenissimam petitionem illi, suo & filiorum nomine proposuit, cùm ait: *Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram, & vnus ad sinistram in regno tuo.*

Sed quæretis: An non hi duo discipuli diuinæ gratiæ participes effecti erāt? Erant planè; quod negari non potest. Quomodo ergo animus diuinæ gratiæ splendore illuminatus, hanc sibi principatus vanitatem proposuit? Certè, quia cum exigua gratia (qualis tunc Apostolorum ante Spiritus sancti aduentū erat) hæc occulta ambitionis fibra in eorum mentibus residere simul
Simile. poterat. Vt enim subacta ab Hebræis Chananæorum terra, non-
Iudic. 1. nullæ indigenarum reliquiæ (Deo ita permittente) apud eos relictæ sunt; sic superatis maioribus vitiis, minutula quædam, vel ad humilitatis documentum, vel ad virtutis exercitium, vel ad solicitam nostri curam gerendam (Deo ita permittente) relinquuntur; quę tamen, nisi diligenter nobis ab illis caueamus, non paruū ex socordia nostra incrementa capient, atq. ita nos de om-
Simil. ni statu mentis deiicient. Sanguisuga enim transibit in colubrū, coluber in serpentem, serpens autem sæpe in draconem euadet, qui nos flatu suo interimat: non quod venialia peccata in mortifera transeant, sed quòd illis interdum aditum ex dormitantia nostra præbeant. An non fabulam illam legistis, quæ agricolam refert, paruulum in agro serpentem inuentum, domum attulisse, atque blandè nutriuisse; qui tamen vbi adoleuit, duos eius filios necauit? Hæc igitur siue fabula siue similitudo nos admonet, vt cuiusuis ambitionis aut superbię vel minimam etiam labeculam studiosè fugiamus, ne videlicet ea, ex paruo serpente in draconem postea, hoc est, in ingentem superbiam (quę peccatorum omnium initium est) erumpat.

Quæ quidem cautio quamuis ad omnes in communi pertineat, tamen ad eos qui iam mundo renunciarūt, & bonis operibus vacant, maximè necessaria est. Cuius rei imaginem sanctus ille Lot appositissimè exhibet; cui ab execrandis Gommorrhęorum finibus fugere, & ad montem conscendere præcipitur, vt ab
Gen. 19 imminenti incendio eriperetur. Quò tādem perueniens, à duabus filiabus inebriatus, incestuoso cum eisdem congressu pollu-

tus fuit. Hac igitur imagine Origenes eos admonet, qui mundi & vitioru incendia singulari Dei ope euaserũt, & montem conscendere iubentur (montem videlicet vitæ perfectioris, mõtem Sion; ex quo cælestium mysteriorum abdita contemplentur) vt sibi à duabus sororibus diligenter caueant; quarũ maior superbia, minor verò inanis gloria nuncupatur. Quas ideò filias hominis appellari ait, quoniã sæpe ex ipsis bonis operibus quę molimur, occasionem nos imperẽdi sumũt. Sic enim dum pius homo vel ieiuniis, vel cilicio, vel verberibus spontè susceptis carnẽ macerat, vel larga manu indigentibus succurrit, vel pias in oratione lachrymas fundit, vel spirituali interdum luce & suauitate perfunditur, tacitas intra se gloriandi, vel sibi ipsi blãdiendi cogitationes excitari sentit. Vt enim sapienter Eucherius ait, hoc præcipuè superbia à cęteris vitiis distat, quòd vitia quidem alia vitiis aluntur & sustentantur; superbia autem eiusq́ue filia ambitio, & inanis gloria, virtutibus interdum ipsis insolescunt atq. nutriuntur; cùm solis virtutibus laudem & gloriam tribui debere intelligãt. In ipso igitur portu quodam modo naufragium facimus, dum ex ipsis virtutũ operibus superbiæ atq inanis gloriæ occasionem arripimus. Vnde rectè quidam inanis gloriæ vitiũ, animi tineam esse dicunt. Tinea namque ex veste nascitur, quæ tamen vestem ipsam, à qua nata est, exedit atque demolitur. Origenes. Eucher. in epist. Simile.

II.

Hactenus ambitiosam huius feminæ petitionẽ exposuimus; nunc huius tãti erroris causam excutiamus. Errasse enim illam patet, cùm Dominus, & illi & filiis dixerit: *Nescitis quid petatis.* Et quidem in promptu erroris huius causa est; vehemens quippe matris erga filios affectus eam in hunc tam apertum errorem compulit. Est enim affectus omnis velut nebula quędam, rationis lumini obiecta, quæ ingẽtes illi tenebras & caliginem offundit. Vt enim nebula, cùm nimium densa est, Solis, Lunæ, siderum, atque aliarum rerum aspectum adimit, adeò vt interdum quæ homini proxima sunt, minimè cernere sinat; sic omnis impotens affectus; cùm in anima dominatur, totum penè rationis lumẽ extinguit, modò id assequatur, quod ardenter cõcupiscit. Itaque vt hi qui viride aut rubeum vitrum ante oculos ponunt, res omnes quas intuentur, eiusmodi esse iudicant; ita qui aliquo vehementi affectu & cupiditate flagrant, res quas cupiunt, non pro earum dignitate atque natura, sed pro affectus sui ratione æstimare solent. Quocirca orãdus nobis Deus semper est, vt nos ab impotẽti affectuum dominatu eripiat; hoc enim dominãte, homo rationis lumine & officio per id tẽporis quodãmodo spoliatur, & in pecudum naturam degenerat, quæ non ratione (qua carent) sed impetu & cupiditate feruntur. Atque vt in litibus Simile. Simile. Simil.

decernendis suspectus per leges est iudex, qui amore aut odio litigantis laborat; ita nos nobis suspecti esse debemus, qui nimium nosmetipsos diligimus, vbi vehementi aliquo affectu cõcitamur. Sed quæretis forsitan; Cùm hæ duæ animæ nostræ vires, intellectus scilicet & voluntas, adeò inter se dissentiant; quî fieri potest, vt altera alteri has tenebras offundat? In causa est, quòd vtraque istæ animæ vires, germanæ filiæ sint, ab eadem matre, hoc est, ab eadem anima nostra prodeuntes, quæ se nimio amore cõplectuntur: nisi fortè velimus eas viro & vxori
Simil. viro dilectissimæ comparare; cui vir, cùm illam anxiè aliquid concupiscere videt, facilè cõsensum præbet, vt illam ab ea concupiscentię molestia liberet. Sic olim primus generis nostri parens, interdictæ arboris fructu à dilectissima vxore oblatú comedit: non quòd diuinitatis scientiá eo cibo se adepturú speraret, sed (quemadmodú D. Augustinus ait) ne delicias suas, reiecto cibo, cõtristaret. Sic etiá mater febricitanti filio nocturnam aquam anxiè petenti inuita præbet, ne illú hoc desiderio cruciari videat. Ad hunc ergo modú cum intellectus voluntatẽ alicuius rei vehementer appetitę desiderio flagrare animaduertit, non rarò & consensum illi præbet, & (quod est indignius) rationes etiam excogitat, quibus id probet quod malè concupitum est. Quisquis igitur ab hoc periculo tutus esse cupit, nullo modo affectibus, sed cõsilio atq; rationi gubernacula vitę committat. Sic Sapiens ille: Ante omnẽ, inquit, actum, consilium stabile. Quid enim indignius quá neglecto rationis lumine, vitę nostræ gubernacula affectibus cõmittere? Omnia enim funditus intereunt, cú huic cæco iudici vitæ nostrę ducatú cõmittimus. Vt enim idẽ naturæ cõditor oculos homini contulit, vt pedes, cæteraq́ue membra dirigeret; sic mentem homini dedit, vt affectus (qui pedes animæ esse dicuntur) gubernaret. Vt igitur monstri esset, oculos à pedibus dirigi; ita mõstri genus est, mentem & rationem affectibus parere, & eorum ductum atque motum sequi. Huiusmodi autẽ monstris hodie plenus est mudus. Rari enim homines sunt, qui affectibus dominentur, quiq́ue, vbi ij aliò vocant, non illos, sed rationis iudicium sequãtur, & consilio, nõ affectibus vitam moderentur. Hos autẽ Propheta dicit transisse in affectum cordis: quod perinde est ac si diceret, eos in pecudum naturam degenerasse: vtpote qui non rationis iudicio, sed cupiditatis impetu, pecudum ritu, in rebus gerendis vtantur. Vt enim frequẽter vinum transit in acetum; ita isti vitio suo à rationis præstantia deiecti, in bestiarũ naturam transeunt.

Gen. 3. · August. · Simil. · Eccles. 37. · Simil. · Psal. 72. · Simile.

Qua quidẽ ex re liquet, hoc potissimùm inter probos & improbos, sapientes & stultos discrimen esse: quod sapientissimus

Salomon

Salomon paucis descripsit, cùm dixit: Et cognoui quòd tantū præcederet sapientia stultitiam, quantum differt lux à tenebris. Eccles. 2.
Sapientis oculi in capite ipsius: stultus in tenebris ambulat. Quid hoc sibi vult? an non omnes homines, siue sapientes, siue stulti, oculos in capite gestant? Gestant planè oculos carnis, non tamen oculos mentis; nisi soli sapientes. Voluit igitur Salomon hac loquendi forma significare, quòd quemadmodum naturæ conditor oculos in capite, hoc est, in sublimi corporis parte collocauit, vt ibidem tanquam in edito loco cōstituti, cæteris membris lucem præferrent, vt agenda cognoscerent: sic sapiens mentis oculos velut in capite, hoc est, in specula quadā gestat, vt inde viam omnem, hoc est, expetenda & fugienda discernat; vt inde affectus, inde linguam, inde cogitationes & opera sua ita dirigat & regat, vt nihil extra præscriptum ordinemq; rationis agat. Quod contrà stultus facit, qui in rebus gerendis (vt paulo antè diximus) non lege aut iudicio, sed cæco impetu & impulsu agitatur, atque ita demū velut qui in tenebris ambulat, passim offendit & ruit: & hic quidem castitatē, ibi charitatem; hic patientiam, illic obedientiam, cæterasque virtutes amittit. Ideoque rectè pium quemque idem Sapiens admonet, cùm ait: Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedāt gressus tuos. Præcedat ergo rationis iudicium, & affectus deinde consequatur. Quem ordinem in summa illa ac beatissima Trinitate animaduertere suo modo licet: in qua, ordine originis, prior est cognitio quàm amor: & ita pater prius hoc ordine filium cognoscit, & cognitum infinito amore complectitur. Sic ergo nos prius quidem iudicemus, deinde diligamus: iudicium amorem, non amor iudicium præcedat. Hac autem de causa pia hæc Zebedæi vxor errauit, quia amoris impatientia superata, quid peteret, non aduertit. Prou 4. Simile.

III.

Sed iam quid Dominus huic ambitiosæ petitioni responderit, videamus: *Nescitis*, ait, *quid petatis*. Acriùs sanè Dominus respondere poterat: verùm solita vsus benignitate, ignorantiæ tribuit quod ambitionis & insignis vanitatis erat; quā tamen non minor ignorantia præcedebat. Verè enim qui honores, qui seculi dignitates, qui excelsas sedes postulabant, nesciebant quid peterent: quando pacem, tranquillitatem & felicitatē in iis rebus esse credebant, quæ non modò curis & laboribus, sed etiam animarum periculis & præcipitiis plenæ sunt. Est enim ambitio (vt D. Bernardus ait) subtile malū, secretū virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, liuoris parens, vitiorū origo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, ex medicina languorem generans. Hactenus Bernardus. Est autem Bernard.

tem

tem ambitio superbiæ filia, auaritiæ mater, humilitatis nouerca, virtutum mors, ruinarum atque multorum malorum initium. Ambitio æquales contemnit, minores fastidit, superioribus inuidet, nulli subiicitur, nullius consilio regitur, sibi tantùm fidit, & maiora sæpe suis viribus audet. Sic enim duo isti discipuli, qui hoc morbo laborabant, vt ambitiosi in dignitatibus petendis, ita & præsumptiosi seipsos ad bibẽdum Domini calicem exhibuerunt; qui tamen Dominum (vbi ad passionem ventum est) turpi fuga deseruerunt. Hæc & his similia mala, ambitionis pestis secum affert.

Matt. 16.

Simile. Nec minus periculi in honoribus & sedibus, quàm in ipsa ambitione est. Ampli siquidem honores instar vini meri sunt, qui sæpe homines de mente deducunt, & sui ipsorum cognitionem adimunt, perficiuntque vt tales se esse credant, quales dignitas ea quam assecuti sunt, requirit, qualesque adulator populus quotidianis vocibus prædicat. Vt autem sui ipsius cognitio veræ sapientiæ initium, ita contrà sui ignoratio stultitiæ atq. periculorum, & ruinarũ omnium origo est. Hinc serenissimam illam Catharinam Angliæ reginam dicere solitam memorant, se quidem æqualem in vita (si liceret) fortunam optare; quòd si hoc minimè contingeret, aduersam se malle quàm secundam: aduersitate enim iactatis aiebat nunquam defuisse solatium; nimium autem secundæ fortunæ vsis, mẽtem ferè ac iudicium defuisse. Ex qua quidem prudentissima sententia illud sane colligimus, quòd quamuis vtriusq. fortunæ inæqualitas periculosa sit, periculosior tamen secunda sit quàm aduersa. Quam rem insignis quidam Philosophus apertissima ratione confirmat; cuius sententiam (quoniam obseruatione dignissima est) hoc in loco attexere libuit. Sic igitur ait: Difficilius prosperæ fortunæ regimen puto quàm aduersæ; aliquantoque formidolosior, & (quod constat) insidiosior est fortuna blanda quàm minax. Quod vt sic opiner, non me scribentium fama, non verborum laquei, nodiq; sophismatum, sed rerũ experimenta vitæq; huius adigũt exempla, & magnũ difficultatis argumentũ, raritas. Nam qui damna, qui pauperiem, qui exilium, qui carcerẽ, qui suppliciũ, qui mortẽ, & peiores morte graues morbos, æquo animo tulerunt, multos vidi; qui diuitias, qui honores, qui potentiam, nullum. Ita sæpenumero me spectante contra omnem fortunę violentiam inuictos, ludo facili prosperior strauit, humaniq; robur animi, quod minæ nõ fregerant, inflexêre blanditiæ. Nescio enim quomodo mox vt mitior esse cœperit fortuna, incipit mens emollita tumidior fieri, & suæ sortis obliuionem adiuncta prosperitate concipere. Neq. de nihilo dictum est, iamq. apud nostros homines in prouerbiũ venit; Magni laboris esse, ferre prosperitatem.

Petrarcha de prospera & aduersa fortuna.

Neque

Neque temere Flaccus ait: Bene ferre magnam disce fortunam. Flaccus.
Difficilem nempe censebat artem, quæ nisi studio adhibito nesciretur. Hactenus ille.

Iam verò clarissimus apud mortales Philosophos Seneca, quâtũ ad virtutẽ aduersa fortuna cõferat, quãtumq́ laboris & periculi in secũda sit, variis in locis luculẽter ostẽdit. Alibi enim ait: Marcet sine aduersario virtus. Tũc apparet quãta sit, cùm quid possit patientia ostendit. Et mox: Non fert, inquit, vllum ictum illæsa felicitas. At vbi assidua fuit cũ incõmodis suis rixa, callum per iniurias duxit. Alibi verò: Magis, inquit, vrgent sæua inexpertos. Graue est non assuetis ferre ceruicibus iugum. Quãlibet viam iumẽta patiũtur, quorũ dura in aspero vngula est; in molli palustriq́ loco saginata citò subterũtur. Deniq. ait: Cùm omnia quæ excesserũt modũ, noceãt; periculosissima est felicitatis intẽperantia. Vina Annibalẽ Falerna soluerũt, & indomitũ illũ niuibus atq. Alpibus virũ eneruauerũt fomenta Campaniæ. Armis vicit: vitiis victus est. Hęc omnia ex Seneca; qui quidẽ hanc sententiã suã Annibalis exẽplo cõfirmat. Nos verò inter alios Alexandrũ illũ Magnũ, orbis domitorem, proferre possumus; qui in mediis laboribus & periculis pręclarissima virtutũ exẽpla edidit; qui tamen periculis omnibus defunctus, & secũda fortuna vsus, tot vitiis inquinatus fuit, vt omnibus anteactæ vitæ virtutibus obscuritatẽ attulerit. Quòd si minus nos ethnicorũ exẽpla mouent, Dauidẽ regem sanctissimũ in mediũ proferemus; qui cùm profugus vagam atq. inopẽ vitã in desertis ageret, sic pietatẽ colebat, vt verè dicere potuerit: In terra deserta, inuia, & inaquosa, Psal. 62.
sicut in sancto apparui tibi. Hoc est: ita me tibi, Domine, supplicem atq. deuotũ in hac vasta & inculta solitudine exhibeo, ac si in sanctuario tuo corã arca fœderis essem: quæ virtus & gloria tua nũcupatur. Idẽ tamẽ cõstituto regno cùm pace & otio frueretur, in grauissima crimini lapsus est. Proferã item Salomonẽ eius filium, quem D. Hieron. idcò putat corruisse, quoniam se- Hieron.
cunda semper fortuna vsus in deliciis vitam egerit. Minutissi- in ep. ad
mum autem exemplum est, si inter ista referatur, quod in vita beatissimi præsulis Antonini memoratur; quod tamen silentio prætereundũ non est. Ambrosiana fortè via solenni die de more iter faciens, in pauperis tecti culmine adesse Angelos contemplatur. Re admiratione perculsus, cùm domũ introisset, viduã, ac tres vnà filias reperit, nudis omnes pedibus & laceratas, quæ vt paupertatis iniuriam propulsarent, lanificio, seu textrinæ incũbebant. Antoninus, qui totus misericordia redũdabat, ne celebri die operam lanificio cogerẽtur dare, simul ex proximè commorantibus edoctus, esse probis moribus & ingenuis, statim iubet quantum sat esset non modò ad inopiam fugandam, sed ad com-

commodos quoque vsus erogari. Labente tempore cùm illac rursus iter faceret, iam non Angelos, sed dæmonem videt fastigio domus insidere; ac tum subesse mali aliquid suspicatus, quærit quid id esset, num prolapsæ in scelus aliquod, florem virgineum delibassent, aut dedecorosum quippiam admisissent? Cognito, quod refertæ eleemosynis iam cum inopia non pugnarent; quòd lanificio non intenderent; quòd multum a religioso illo viuendi more concidissent; quòd delicias demum in vestibus, tum reliquos ornatus corporis adamarent; ingratitudinis maximè coarguit, quòd in muliebres luxus, quæ ad fugandam inopiam dederat, conuertissent: tum quòd Angelos primùm, mox dæmonem vidisset, explicuit; malam esse rerum conuersionem factam; nempe quòd simplici cultu, amico Angelis, antea vixissent, nunc insolentiores factæ, ad luxus & illecebras dæmoni aditus præberent. Redirent itaque ad se, antiqua viuendi instituta resumerent, & nullum otio, nullum dæmoni locum darent. Ex illo peritus artifex, tametsi nunquam nō inopiam subleuauit, non commisit tamen vt alerentur pinguiùs, & vestirentur cultiùs quàm par esset. Vidistis hoc etiam exemplo, fratres, quid secunda fortuna mali, quid auersa boni secum attulerit?

Quid? quòd non terrena opulentia modò, sed cælestia quoq. & spiritualia dona animos interdum piorum hominum efferunt? D. Gregor. in tertio libro Dialogorum sanctissimum quēdam virum memorat, qui varijs à Domino miraculorum signis fuerat honestatus: is cùm ad preces Sanctimonialium quarundam dæmonem ab obsessi pueri corpore expulisset; hoc miraculo tantisper elatus, facultatem dæmoni iterum inuadendi pueri præbuit: nec ipse solus, sed sanctorum quorundam monachorum precibus adiutus, dæmonem iterùm profligauit. Seuerus quoq. Sulpicius in dialogo anachoritam refert mira signa edentem, dæmonesque ab obsessis corporibus expellentem: cuius rei gratia à multis opem ab eo petentibus frequentabatur. Interea sancto viro vt ex virtute honor, ita ex honore vanitas cœpit obrepere; quod malum vbi ille primùm potuit in se agnoscere, diu discutere conatus est, sed repelli penitus non potuit: vbique nomen eius dæmones fatebantur, excludere à se confluentem populum non valebat. Virus interim latēs serpebat in pectore: & cuius nutu ex aliorū corporibus dęmones fugabat, se ipsum occultis cogitationibus vanitatis purgare non poterat. Totis igitur precibus conuersus ad Dominum orauit, vt permissa in se diaboli potestate similis illis fieret, quos ipse curauerat. Quid multis? ille præpotens, ille signis atq. virtutibus toto Oriente vulgatus, ille, ad cuius limina populi antè confluxerāt, correptus à dæmo-

Greg. li. 3 Dialog.

Seuerus Sulpicius

à dæmone eſt, ac retẽtus in vinculis, omnia illa quæ in energu-
meno ſolent fieri, perpeſſus. Qui vero demum mente purgatus
eſt, non tantum dæmone, ſed quod illi erat vtilius atque opta-
tius, vanitate. Hactenus Sulpicius. Si ergo tot ſecum pericula
ſublimitatis dignitas, atque ipſa etiam ſpirituali proſperitas
affert; an non iure meritoque ad illam nimis auidè aſpirantibus
dicere Dominus potuit, *Neſcitis quid petatis?* Vere enim neſcie-
bant quid peterent, cùm ſub obtentu felicitatis & ſecuritatis,
periculorum atque curarum ſibi materiam poſtularent.

IIII.

Adiecitque deinde Dominus: *Poteſtis bibere calicem quem ego*
bibiturus ſum? Quorſum hæc? Viam illis certè regiam oſtendit,
qua non ad tẽporariam & inanem, ſed ad veram dignitatem &
gloriam peruenitur: quæ non alia quàm variorũ laborũ patien-
tia eſt. Hoc enim paſſim diuina volumina prædicant atque de-
cantant. Si quis, ait Dñs, vult venire poſt me, abneget ſemet- Lucæ 9.
ipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Idemque alibi;
Qui non accipit, inquit, crucem ſuam & ſequitur me, non eſt Matt. 10.
me dignus. Et Apoſtolus Paulus: Qui Chriſti, inquit, ſunt, Galat. 5.
carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis. Itaq;
non ſatis eſt & vitiis & vitiorũ cupiditatibus obſiſtere, eaſque
cruci affigere; ſed ipſam quoque carnem, quæ & vitiorum &
cupiditatum ſeminarium eſt, eiuſdem Apoſtoli exemplo caſti-
gare monemur, dicentis: Caſtigo corpus meum, & in ſeruitu- 1. Cor 9.
tem redigo; ne cùm aliis prædicauero, ipſe reprobus efficiar.

Nec Paulus modò, ſed cæteri quoque Apoſtoli hac eadẽ via
ingreſſi ſunt. Atque ij etiam duo fratres, quibus nunc Dñs cali-
cem ſuum proponit, alacriter illum biberunt. Alter enim in fer-
uentis olei dolium miſſus, & exilio multatus; alter verò ante
omnes alios Apoſtolos martyrio fuit laureatus. Ita qui princi- Act. 12.
pem inter alios locum petebat, meliori conditione principatũ
adeptus eſt. dum enim primus omnium calicem bibit, clariſſi-
mum fidei & conſtantiæ ſuæ exemplum reliquit.

Quid igitur ex his conſequitur, fratres? Illud certè quod
Apoſtolus enumeratis veterum Patrum laboribus adiecit: Ha- Hebr. 12.
bentes igitur tantam nubem teſtium, per patientiam curramus
ad propoſitum nobis certamen; aſpicientes in auctorem fidei,
& conſummatorem Ieſum; qui propoſito ſibi gaudio (videli-
cet de ſalute noſtra per mortem ſuam conſtituenda) ſuſtinuit
crucem, confuſione contempta. Additque deinde: Recogitate Ibidem.
eum qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduerſus ſemetipſum
contradictionem, vt non fatigemini animis veſtris deficientes.
Nondum enim vſque ad ſanguinem reſtitiſtis, aduerſus pec-
catum repugnantes.

Nunc

Nunc ad nos ipsos veniamus, fratres. Si tot sanctarum littera-
rum testimonia, tot oracula diuina, tot sanctorum Prophetarū,
Apostolorum, Martyrum, & Confessorum exempla, & (quod
a. caput est) ipsi° ducis ac principis nostri crux, claui, ludibria, ver-
bera, & ignominiosissimum mortis supplicium nos ad laborum
tolerātiam, ad calicē passionis hauriendū, ad crucem sensibus &
cupiditatibus nostris affigendā, inuitant: qua, quæso, fronte qui
vitā omnē in otio, ludoq. & carnis indulgentia cōsumunt, æter-
næ vitæ mercedem se consecuturos sperant? Nemo nostrûm est
qui non intelligat, summum & infinitū bonum esse quod piis in
cælo propositum est; extremumque malorum omnium (post le-
thale peccatum) apud inferos constitutum; nemo qui non cupiat
beatissima illa felicitate frui, & ab illa sempiterna miseria libera-
ri. At vidistis hactenus omnia diuina oracula, omniaq́ Sancto-
rum exempla, per varios labores atq. certamina æternam illam
Psal. 65. palmam fuisse consecutos; illorumq́ omniū vocem esse, Transi-
uimus per ignē & aquā, & deduxisti nos in refrigerium. Cùm
hæc igitur ita sint, nequeo satis mirari, quo nam modo sibi co-
hæreant, sibíque ipsis consentiant, qui huius felicitatis desiderio
flagrant, nullis tamen pietatis operibus vacant, nullam cupidita-
tibus suis cohibendis curam adhibent, non linguæ frenum, non
oculis custodiam, non cogitationibus suis terminum vllum præ-
figāt, nō vllum propter virtutis amorem subire laborem cupiāt;
sed omnis eorum vita in honoribus consectandis, in patrimoniis
cumulandis, in sola carne curanda, nutrienda, oblectanda, &
modis omnibus reficienda consumitur. Qualis autem horum
sors futura sit, non mea, sed veridica iudicis ipsius sententia per
Esai. 22. Isaiam tremendis his verbis declaratur: Et vocabit Dn̄s Deus
exercituum in die illa ad fletum, & ad planctū, ad caluitium, &
ad cingulum sacci; & ecce gaudium, & lætitia occidere vitulos,
& iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Comeda-
mus & bibamus; cras enim moriemur. Et reuelata est in auri-
bus meis vox Domini exercituum: Si dimittetur iniquitas hæc
vobis, donec moriamini, dicit Dn̄s exercituum. Quid his, quæso,
verbis formidabilius? quid terribilius? Si ergo credimus hanc esse
Dei vocem atq. sententiam; quomodo non metu concutiuntur
qui vitam omnem carnis obsequio manciparunt? qui vino, qui-
epulis, qui iocis, & lusibus, & scurrilibus verbis, ne dicam turpi-
bus, & aliorū existimationi nocētibus, perpetuò vacantes, & sine
vllo virtutis aut benignitatis fructu vitam omnē Epicureorum
more in voluptatibus transigentes, sempiternam sibi felicitatem
promiserunt; quam sancti omnes per crucem, & calicem, & san-
guinem adepti sunt? Num ergo alia tibi in cælum via sternenda,
aliæ leges præfigendæ, aliud Euangelium denuò condendum,
quod

quod aditum tibi in cælum sine vllo labore patefaciat? At clamat contra te illa Domini sententia: Cælum & terra transibunt; verba autem mea non præteribunt. Et, Iota vnum, aut vnus apex non præteribit à lege, donec omnia fiãt. Expergiscimini, quæso, fratres, quicunq. salutem vestram charam habetis; & à lethargico isto somno, qui vos oppressos tenet, excitamini: alia via incedite, alios mores induite, ad bibendum calicem Domini præparamini, ad portandam crucem accingimini, eam cupiditatibus vestris, eam cogitationibus, eam oculis, eã auribus, eam postremò linguæ intemperantiæ affigentes; vt sic tandem per crucem ad regnum, per labores ad requiem, per pugnam ad sempiternam palmam peruenire mereamini & coronam. Matt. 24. Matth. 5.

IN FESTO BEATISSIMI PATRIS NOSTRI DOMINICI, CONCIO PRIMA, in qua lectio Euangelica explanatur.

THEMA. *Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.* Matth. 5.

VNC ordinem videmus à diuina prouidentia in rebus quę naturã constant, institutum, vt quędam præcipiendi, & mouendi, quædã verò obtemperãdi, & eorum motibus obsequendi munus exequãtur. Superiora enim, hoc est cælestia corpora, sol, luna, cæteraque astra, atque illa in primis quæ errantia appellamus, agendi atque mouendi principatum obtinent; inferiora verò, quibus corporeus hic mundus refertus est, illorum actionibus & motibus mira obedientia obsequuntur. Quam rem in sole præcipuè ac luna quotidie cernere licet, quæ magnam vim habent ad hæc inferiora corpora variè pro ratione lucis, qua illa contingunt, immutanda. Quia ergo idem est gratiæ & naturæ conditor; qua ratione naturam omnem administrat, eadem Ecclesiam suam regit, & moderatur. Gratiarum enim & verbi sui ministros velut clarissima quædam sidera in Ecclesiæ suæ firmamento collocauit, quæ splendore vitæ atque doctrinæ aliis prælucerent, eorumque mentes cælestium rerum amore incenderent. Ne verò cuiquam inepta hæc cõparatio videatur, hoc ipsum Dominus Danielis voce insinuasse videtur, cùm verbi sui ministros stellis & cælo comparauit; sic enim ait: Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti; & qui ad iustitiam erudiũt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Dan. 12.

Qui-

Quibus verbis & prædicatorum officium, & dignitatē & sempiternæ felicitatis præmium, quod illos post hanc vitā manet, non obscurè significauit. Quoniam autē varijs modis hoc pietatis officium exequūtur, varijs quoque nominibus in hodierna sancti Euangelij lectione à Dño designantur. Eos quippe sal terræ, lucem mundi ciuitatem in monte sitam, & lucernam supra candelabrum positam appellat: quarum appellationum rationem in eadem lectione declarat: quam in hodierna cōcione elucidare, aspirante diuina gratia, debemus. Quod vt salubriter & religiosè præstare possimus; cælestē opem, sacratissimæ Virginis intercessione, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Cùm cælestis Magister discipulos suos ad prędicationis officium instituere, eosque idoneos Euangelij sui ministros creare vellet; his verbis officij huius fructum, dignitatem, & periculum etiam aperire exorsus est: *Vos*, inquit, *estis sal terræ*. Hoc autem salis nomen ad Apostolos, & Apostolorum successores, hoc est, Episcopos & verbi Dei ministros præcipuè dirigitur. Ad eos enim spectat mores hominū cōdire, & à peccati corruptione diuinæ sapientiæ ministerio præseruare. Sal enim in scripturis sanctis pro sapientia atq; doctrina accipitur; qua præcipuè humana vita conditur. Qua quidem appellatione verbi Dei acrimoniam adnotare licebit: non enim aut mel, aut vnguentum, siue quid aliud molle, sed sal nuncupatur, quod non nihil acri-
Hebr. 4. moniæ & mordacitatis habet. Qua de causa & ignis & gladius,
Ierem. 23 & malleus conterens petras, in litteris sanctis appellatur. Quocirca, fratres, neque mirari, neque succensere nobis debetis, si quando cōcionatores acriter in corruptos hominum mores inuehuntur, & medicandis animæ vlceribus dolorem incutiunt. Quid enim aliud à sale, igne, gladio, & malleo expectari potest? Sal enim mordet; ignis vrit; gladius vulnerat; malleus petras,
2. Tim 2. hoc est, dura & lapidea pectora conterit. Hoc igitur facit, quisquis sincerè ac legitimè verbum Dei prædicat; qui iuxta Apostolum, exhibet se operarium inconfusibilem, rectè tractantē verbum veritatis. Contrà, de iis qui popularem auram, & im-
Ezech 13. peritæ multitudinis plausum captare student, scriptum est: Væ qui consuunt puluillos & ceruicalia sub omni cubito manus (vt videlicet blādiùs homines in flagitiis suis dormiant) & liniunt parietem luto absque paleis; nē videlicet peccati turpitudo atq; deformitas appareat. Hi sunt qui se corruptis hominū desideriis accōmodant, & diuinæ legis acrimoniam blandis inter-
Isaiæ 1. pretationibus molliunt & eneruant: de quibus per Isaiam Dominus; Vinum, inquit, tuum mistum est aqua. Quod faciunt, qui

qui diuinarum legum austeritatem; terrenę prudentiæ aqua indulcare, & carnalium hominum moribus aptare nituntur, de quibus Dominus per eundem Prophetã; Popule, inquit, meus qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & semitas pedũ tuorũ dissipãt. Quo in loco diuus Hieronymus: ille, inquit, est Doctor ecclesiasticus, qui lachrymas, nõ risum mouet, qui corripit peccatores, qui nullum beatum, nullum dicit esse felicẽ. Hoc enim proprium eorum munus est qui salis officio funguntur. Subditque Dominus: Esaiæ 3. Hieron.

Quòd si sal euanuerit hoc est, si vniuersum sal acrimoniã suam & saliendi vim amiserit, *In quo salietur?* hoc est, qua re alia pristinam vim atque saporem suum recipiet? Quod perinde est ac si diceret; si vnus tantùm in vrbe sit medicus, qui ægrotis omnibus medeatur, is autem infatuatus fuerit, quis illum curare poterit? Quis enim medebitur incantatori à serpente percusso? Ad hunc igitur modum si priuatus homo infatuatus fuerit, sale cõditi poterit; at sale ipso infatuato, qua re alia prist na illa vis restitui & reparari queat? Hinc diuus Hieronymus: Si monach*, inquit, ceciderit, rogabit pro eo sacerdos; pro sacerdotis lapsu quis rogaturus est? *Ad nihilum valet vltrà, nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.* Cùm autem sal præter eam saliendi vim quam habet, ad alia nihil conferat (neq. enim in sterquilinium, quo arua fecundantur atque pinguescunt, vtilis est; quin potius immodica siccitate sua agros steriles efficit) consequens est, vt tanquam res prorsus inutilis abiiciatur, & conculcetur ab hominibus. Cùm enim omnia alia munera, siue militaria, siue ciuilia, per ecclesiasticas leges sacerdotibus interdicta sint, quo diuinarum rerũ studio condiendisq. hominum moribus vacare liberè possint; si hoc vnum munus, quod illis iniunctum est, negligant, in quẽ vsum Christianæ reip. ciuibusq. suis esse poterunt? Rectè ergo de his Dominus: *Ad nihilũ*, inquit, *valet vltrà, nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.* Quia enim Ecclesiæ ministri, dum malè viuunt, Deum honore debito fraudant, iusto Dei iudicio ipsi quoq. suo honore fraudantur. Quod autem infelici nostro seculo impletum cernimus, ante multa annorum centenaria per Malachiam Dominus prænũtiauit; cùm dixit; Vos autem recessistis de via, & scandalizastis plurimos in lege. Irritum fecistis pactũ Leui, dicit Dominus. Propter quod ego dedi vos contemptibiles & humiles omnibus populis; sicut non seruastis vias meas, & accepistis faciem in lege. Quid igitur his verbis insinuatur, nisi quod hoc in loco Saluator ait: *Si sal euanuerit, in quo salietur? Ad nihilũ valet vltrà, nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.* Sed ad alia ministrorum Euangelij nomina veniamus. Hieron. Malac.

Non contentus enim Dominus ſal terræ eos appellaſſe, vocat etiam lucem mundi. Magna profectò prædicatorum dignitas, qui voce veritatis eodem nomine deſignantur quo ſeipſam veritas nuncupauit, quæ ait; Ego ſum lux mũdi. Hæc igitur primaria lux, hac ſecunda luce, quæ ab illa deriuatur, velut inſtrumento quodã vtitur ad hominũ mentes illuminandas, & diuini amoris igne inflammãdas. Vt enim ſolis & ſtellarum lux, quæ ad nos vſque pertingit, inſtrumentum eſt quo hæc cæleſtia corpora in hæc inferiora vim ſuã influunt, & omnia quę terra mariq́ue naſcuntur, producunt & nutriunt; ſic diuina prouidẽtia Prophetis primùm, deinde Apoſtolis, tũ verbi ſui miniſtris ceu viuis quibuſdam inſtrumentis ad animarũ ſalutem vtitur. Itaque cùm concionatoris vox pium aliquẽ motum in animo tuo excitat, Deus eius rei primus auctor eſt, qui pŗdicatoris organo ad ſalutem tuam vtitur. Quare illi vocanti, atque interiùs te hoc inſtrumento mouenti, gratias cum primis agere debes. Nemo enim api, quæ fauum conficit, ſed ei qui apem mellificare in vſum hominum docuit, gratias agit.

Ioan 8.

Simile.

Simile.

Addit & aliud nomen Dominus nõ minus illuſtre, nempe, ciuitatem ſupra montem poſitam; ad quam omnes non ſolùm belli tempore confugiunt, vt eius pręſidio ſalutem ſuam tueantur; ſed etiam ex finitimis locis ad eam confluunt, vt ibidem, quæ ad vitæ vſum neceſſaria ſunt, quærãt. Tales igitur eſſe Eccleſiæ paſtores decet, qui videlicet more Pauli, omnibus omnia fiant; vt in eis æger curationem, mœſtus lætitiã, deſperatus fiduciam, imperitus doctrinam, dubius conſilium, pœnitens veniam atque ſolatium, & quidquid tandem ad ſalutem neceſſarium ſit, omnes inueniant.

1. Cor. 9.

Poſtremò, nomen aliud ſuprà poſitis adiungit, nempe lucernam ſuper candelabrum poſitã. Lucerna autem ardet & lucet. Quia enim ſuprà dixerat, Eccleſiæ Doctores lucem eſſe mũdi; ne quis huic muneri ſe ſatisfeciſſe putaret, ſi doctrinæ ſuę ſplẽdore aliis præluceret, eaq́ue doceret, quæ nõ opere, ſed meditatione didiciſſet; addidit lucernæ nomen, quæ non modò lucet, ſed etiam ardet; qualis beatus Chriſti præcurſor extitit; quem Dominus lucernam ardẽtem & lucentem appellauit; qui videlicet doctrinæ luce homines erudiebat, & charitatis ſuæ exemplo alios ad Dei amorem incendebat. Sequitur deinde:

Ioan. 5.

I.

Nolite putare quoniam veni ſoluere legem aut Prophetas. His verbis Dominus tacitæ cuidam diſcipulorum quæſtioni reſpõdere videtur. Dicere ſiquidem poterant, Prædicatores nos, Domine, Euangelij inſtituis; ſcimus autẽ ex Hieremiæ vaticinio, in aduentu Meſſiæ aliud teſtamentũ nouum, veteri longè diſſimile,

Hiere. 31.

simile, esse condendum; num ergo aliquid contra legem, aut Prophetas docere debemus? Huic Dominus quæstioni respondet: *Nolite putare quoniam veni soluere legem, aut Prophetas: non veni soluere, sed adimplere.* Quæ enim ad inculpatæ vitæ mores in lege & Prophetis continentur, adeò non dissoluam, vt multis etiam accessionibus perfectiora reddam. Quod statim facere incipit, cùm pro eo quod lex præcipit non occidendum, ipse addit etiam non irascendum; pro eo quod amicos diligere iubet, ipse etiam inimicos diligendos, & beneficiis prosequendos consulit; atque item de cæteris. Ea etiam quæ vetus lex & Prophetæ siue promittunt obsequentibus, siue inobedientibus minantur, sic implenda sunt, vt ne vnum quidem iota, aut apex à lege præterire debeat, donec omnia fiant. Iota, inter omnes alphabeti litteras minima est; apex autem adhuc minor quàm iota. Significat ergo hac asseueratione, nihil ex his quæ diuinis oraculis cõtinentur, quamlibet exiguum aut minimum sit, non ad vnguem implendum; quamuis hoc ipsum modò ab hominum conspectu longè positum esse videatur. Itaque si piis diuinæ felicitatis cõmunio (quæ in aperta immensæ illius pulchritudinis visione consistit) promissa est; non dubium, quin ij, promissionis huius aliquãdo participes effecti, dicãt; Sicut audiuimus sic vidimus in ciuitate Domini virtutum. His autem verbis quidam valde religiosus Pater, postquam è viuis excessit, D. Thomam Aquinatem magna affecit lætitia; cuius rei historiam (quoniam non ingratam vobis futuram spero) paucis exponam. Oranti quodam tempore S. Thomæ Neapoli in templo Dominicanorum apparuit frater Romanus S. Theologiæ Doctor, quem ille sibi Parisiis in prælectionibus reliquerat successorem; qui non ita pridem obierat, D. Thoma ignorante. Vt ergo illum vidit iuxta se stantem, Gratulor, inquit, te huc aduenisse; sed quando, oro, venisti? Respondit ille; Ego iam excessi è corpore; permissum autem mihi est pro tuo merito tibi apparere. Territus eo responsõ nonnihil sanctus vir, cum se collegisset, ait; Adiuro te per Dominũ, vt indices mihi, num placeant Deo opera mea. Respondit Romanus: Perseuera in hoc statu, nec dubites grata esse Deo quæ facis. Et Thomas, Tecũ verò inquit, vt agitur? Respondit; Ego vita fruor sempiterna; attamen ob negligentius curatum testamentum à Parisiensi Episcopo mihi traditum, pœnas lui in locis purgatoriis ad dies quindecim. Et Thomas, Scis, inquit, crebro nos in disputationem illam adduxisse quæstionẽ, An permaneant in animo scientiæ in hac vita acquisitę: quæso vt eam mihi expedias. Respondit Romanus, Ego Deum intueor; noli hac de re ex me sciscitari. Et Thomas, Vides ne, inquit, Deum sine medio, aut aliqua re interposita? Tum ille;

Exod. 20. Matth. 5. Leuit. 19. Matth. 5. Psal. 47.

Sicut audiuimus, ait, sic videmus in ciuitate Domini virtutum; moxque disparuit, & S. Thomam magna reliquit consolatione perfusum.

Nec minus vera sunt quæ de damnatorum suppliciis in eisdem sacris litteris prodita sunt. Si enim ignis æternus, si immortalis vermis, si tenebræ exteriores, si fletus & stridor dentiũ in gehenna esse dicuntur; erit certè quando hæc supplicia perditis hominibus subeunda sint. In eisdem etiã futurum in fine mundi iudicium legimus, in quo de otioso etiam verbo reddituri rationem sumus; in quo oues ab hædis separatæ amabilem illam Domini vocẽ audient, Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi: hædi verò horribilem illam atq. tremendam; Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Quo diuinæ vocis fulmine icti, incipient dicere mõtibus: Cadite super nos; & collibus, operite nos. Hæc omnia sine dubio improbis hominibus experienda seruantur, ita vt ne iota vnum, aut vnus apex ex iis omnibus prætermittendus sit. Cùm igitur hæc omnia (vt Petrus Apostolus ait) dissoluẽda sint; quales oportet nos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus, expectãtes & properantes in aduentum diei Domini, per quem cæli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabescẽt. Inter has autem pœnas, maximam esse constat, illius summæ & infinitæ pulchritudinis conspectu perpetuò abdicari. Hæc enim pœna bis infinita est, quòd ea videlicet & infinito bono priuat; & per infinita tẽpora, hoc est, per nunquam finienda spatia durat. Sed hanc tantam pœnam scelerati homines minus formidãt; quia quale illud bonum sit, ne cogitatione quidem attingere possunt. At cùm ignis pœnam quotidie experiãtur; quî fieri potest, vt æternum ignis incendium non exhorteant? Non horrent autem illum, qui sese vitiorum omnium turpitudini addixerũt, quos videlicet superbia inflat, auaritia vrit, luxuria inquinat, ira dilaniat, inuidia consumit, voluptates dissoluunt, cæteraq. vitiorum monstra obsessos tenent, qui postremò ita viuunt, quasi nulla prorsus eos pœna maneret. Qualis verò hæc pœna sit, hoc indicio coniecturam aliquam facere potestis. Adrianus Imperator, ira atque furore ebrius, hoc crudelissimo martyrij genere beatum Eustachium (vt Nicephorus in Ecclesiastica historia refert) cruciari præcepit. Iussit enim & illum, & coniugẽ, & duos simul filios in tauro æneo includi, & igne supposito ibidem concremari. Nunc expendite, quæso, fratres, cùm sancti viri in exiguo illo candẽtis ferri sinu, in horrendis illis tenebris, in angustissimo illo spatio, vbi nullum esset corporibus voluendi atq. se gyrandi locus, torquerentur, quando pius pater con-

Matt. 25. Esai 66. Matth. 8. Matt. 22. Matt. 12. Matt. 25. Matt. 25. Oseæ 10. 2. Pet. 3. Niceph.

coniugem & liberos, & hi rursum parentem tam crudeli mortis genere torqueri cernerēt; quo dolore afficerētur, quas voces, quos gemitus, quos clamores in horrendo illo tauri vtero emitterent? Horret animus hæc meminisse, & cor ipsum, dum hæc recolit, pauet & contremiscit. Quid autem hic adeò formidabilis cruciatus, si cum sempiterno illo gehennæ cruciatu cōparetur, nisi fumus & vmbra est? Nā in illo sanctorum supplicio duo maxima illos solatia sustentabant; alterum, quòd breuissimo temporis spatio erat pœna illa duratura; alterum, quod post breuem illam morulam, momentanea pœna esset æterna felicitate commutanda. Neutrum autem horum eos qui in gehenna cruciantur, consolatur; neque enim spes vlla aut præmij percipiendi, aut doloris finiendi eorum tormenta leuatc aliqua ratione potest; cùm & pœna sit æterna, & frustra sine vllo emolumento subeunda. Hæc qui cum animo suo cogitat, etiam si innocentiam colat (quia tamen dum in vita est, à via deflectere potest) quomodo non totus corde & corpore cōtremiscat? quomodo dies noctesque in perpetuo luctu & squalore non agat? quomodo præ timoris magnitudine nō totus obrigeat? Quòd si innocentes hoc metu carere non debent (qui sanctissimos sæpè viros solicitabat) quantum, quæso, ij formidare debent, qui in eo statu manent, in quo secundum diuinæ iustitiæ leges, si mors illos subitò intercipiat, (quod euenire nō rarò solet) fulmine ocyus ad inferos exturbabuntur? Miror, fratres, miror cùm hæc ipsa dico, quo modo non etiam cum his verbis animam simul cum sanguine fundo. Euigilate, quæso, fratres, euigilate, & ab hoc lethali somno, qui vos tenet oppressos, expergiscimini; atque hoc tempore, dum vita manet, dum pœnitētiæ locus est, dum iudex ipse nos & patienter expectat, & clementer vocat, hos tantos cruciatus redimere studeamus; quandoquidem hæc vitæ spatia non ad ludum & fastum, non ad luxum & crapulā, sed sed ad pœnitentiam nobis data sunt. Sed ad sequentia veniamus; subdit enim Dominus:

II.

Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit, &c.

Minima hoc in loco diuus Augustinus mandata illa appellat; Non occides; Non mœchaberis; Non furtum facies; Non falsum testimonium dices, & quæ sunt his similia: quòd hæc mādata plerique etiam vel non Christiani seruare studeant. Cuius rei non grauabor vnicum saltem exemplum ex multis commemorare. Cùm Themistocles populo Atheniensi dixisset, se daturum consilium quod maximam esset reip. vtilitatem allaturum, esse tamen eiusmodi, vt nullo modo esset vulgādum; præcepit populus vt illud vni Aristidi denuntiaret. Quod cùm ille

August. *Exod 21.*

fecisset, Aristides ait: Themistoclis quidem consilio nihil vtilius, sed nihil tamen iniustius. Quo audito, populus ab eo consilio Themistoclem supersedere iussit. Itaque quamuis gens illa esset veræ religionis & pietatis expers, omnem tamen vtilitatem, quæ esset cum iniustitia coniuncta, repudiandam censuit. Hæc igitur iure mandata minima nuncupantur, quæ ciuiles etiam leges præcipiunt, earumque violatores legitimis pœnis coërcent. Sunt verò alia maiora, quæ ad Euangelicæ vitæ perfectionem spectant, per quæ ad summum illud diuinæ dilectionis mandatum peruenitur, quod Saluator mandatorum omnium maximum & primum esse ait. Itaque fingere animis
Matt.22 debetis, iter in cælum esse instar confragosi & ardui montis adscēsus, ad cuius radices sunt mandata hæc quæ minima esse diximus. Non occides, Non mœchaberis, Non furtum facies,
Exod.20. Non oderis proximum tuum: nec vxorem eius, aut quidquam aliud, quod ad illum pertinet, concupisces. Post hæc verò in aduersum scandentibus maiora illa occurrunt, non modò
Matth.5 non habere odio inimicos, sed eos etiam beneficiis afficere; nō solùm alienam vxorem non cōcupiscere, sed omnes etiam impudici amoris occasiones deuitare; non solùm aliena non appetere, sed propria etiam largiri. Hoc enim diuinæ legis mens
Ibidem. atque sententia tendit, vt ita se quisque à cæde contineat, vt odiū quoque & iracundiam frenet; ita libidini obsistat, vt oculorum etiam petulantiam coërceat; ita manus ab alienis rebus abstineat, vt sua potius in aliorum vtilitatem conferat. Itaque qua lege prohibetur crudelitas, eadem humanitas & clementia præscribitur; qua verò iubetur obuiam ire libidini, castitas & puritas sancitur; qua deterremur à furto & latrocinio, eadem ad liberalitatem & beneficentiam incitamur. Cùm verò lex vetat, ne labem aliorum nomini falso testimonio inferamus; id etiam præcipit, vt quantum possimus, hominum famæ & dignitati consulamus.

His autem gradibus paulatim ad summū huius montis verticem peruenitur, in quo perfecta charitas est, quæ indissolubili nos amoris vinculo Deo copulat; in quo summa hominis felicitas, & perfectio vitæ huius posita est. Cæterùm immensa
1.Tim.2 illa bonitas, quę vult omnes homines saluos fieri, quamuis perfectionis viam prouectioribus ostendat, non eos tamen abiicit, neque à cælestis patrimonij hæreditate arcet, qui vel minora illa mandata seruauerint. Qua in re mira Dei nostri benignitas elucet, quæ (infirmitatis humanæ habita ratione) tā exiguo pretio tantam tribuit mercedem. Hinc Apostolus, Humanum,
Rom.6. ait, dico propter infirmitatem carnis vestræ: sicut enim exhibuistis membra vestra seruire iniquitati ad iniquitatem; ita
nunc

nunc exhibete ea seruire iustitiæ in sanctificationem. Constat planè longè maiori studio iustitiæ & sanctitati, quàm iniquitati seruiendum esse; Apostolus tamen carnis nostræ infirmitatem considerans, hoc saltem à nobis exigit, vt quo studio iniquitati olim seruiebamus, eodem iustitiam colamus, eiusque obsequio sensus & membra nostra addicamus. Sic etiam Salomon, Si sapientiam, ait, quæsieris quasi pecuniam, & quasi thesauros effoderis illam, tunc intelliges timorem Domini, & scientiam Dei inuenies. Quis ambigit, tanto maiori studio sapientiam, quàm pecuniam esse quærendam, quanto est sapientia quàm pecunia ipsa præstantior? At vel hoc solùm à nobis requirit Dominus, vt pulcherrima sapientiæ suæ munera hominibus largiatur. Idem quoque in cælestis mercedis retributione facit, quam minimorum etiam mandatorum obseruationi tribuit, vt Propheticum illud implere videatur; Pro nihilo saluos facies illos. Nunc ad vos, fratres. Si tam exiguo labore & pretio largitur Deus, quod ipse non sibi, sed vobis sanguinis sui pretio mercatus est; quid in supremo illo examine respondere poteritis, quid prætexere, quam defensionem parare, cùm ne gratis quidem oblatam regni cælestis hæreditatem accipere volueritis? Iam verò qui se ob neglectã hanc adeò leuem sarcinam à cælesti hæreditate expulsos, æternisque suppliciis addictos videant, quo angore cruciabuntur? quo furore aduersum seipsos insanient, cùm ista duo animis perpetuò voluant atque reuoluant; quid videlicet amiserint, & cuius rei gratia amiserint? Audistis frequenter, inter gehennæ supplicia immortalem vermem numerari, qui viscera damnatorum æterno morsu dilaceret atque exedat. Nolite putare hunc vermem corporeum similemque nostris esse. Vermis hic est harum rerum perpetua consideratio, quas velut in bilance quadam perpetuò appendunt; in quarum altera summum illud & infinitum bonum quod amiserunt, in altera verò cuius rei gratia illud amiserunt, appendentes, nunquam satis stuporem & amentiam suam furibundi & attoniti demirari queunt, præsertim cùm tot Ecclesiæ vocibus hac de re admoniti fuerint, ipsi tamen obstinatis animis hanc tantam salutem gratis pœnè oblatam neglexerunt; cuius recuperandæ spem omnem prorsus amiserunt. Hic igitur est vermis ille, qui eos in furorẽ agitat, qui illorum rabiem aduersum seipsos, atque adeò aduersus ipsum iudicem Deũ accendit, & ad horrendas blasphemias impellit. Vos igitur fratres, qui hæc modò auditis, qui hæc indubitata fide creditis, qui tempus nunc & spatium pœnitendi habetis, quod illi mille gehennis (si eis liceret) redimerẽt; cur hanc tantam tuendæ salutis vestræ opportunitatem negligitis?

Prou. 2. | Psal. 55. | Mar. 9.

Quid hic agit fides vestra? quomodo vos nõ stimulis suis pungit & vrget? quomodo vos lucis suæ radiis nõ in vitam reuocat atque deducit? Nempe quia istam veræ fidei lucernam non super candelabrum, sed sub modio posuistis; ideò nihil mirum si vos luce sua minimè illustrat. Ipsa quidem vera lux est, sed his tamen integumentis impedita nihil apud vos agit. Modius autem est immodicus terrenarum rerum atq. vestri amor, qui ita mentem occupat & replet, vt sub hoc pondere inclusa & quodammodo sepulta iaceat fides, nullamque sui significationem det. Denique subdit Dominus:

Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorũ. Quæ quidem verba beatissimo Patri Dominico maximè conueniunt, qui non solùm continuo doctrinę ministerio, sed multo magis eximiæ sanctitatis exemplo, & consequentibus signis Matt. 16. Dei Ecclesiam illuminauit. Qui autem hoc faciunt, Dominicę vocis testimonio in regno cælorum, hoc est, in vtraq. Ecclesia, in ea videlicet quę modò militat, & in ea quę post militiæ agonẽ in cęlis coronata triũphat, magni & habentur & appellãtur. De huius ergo beatissimi Patris spirituali magnitudine pauca nobis modò dicenda sunt. Quia verò magnitudo hæc non armis, aut terrena potentia (qualis Alexãdri Magni, aut Pompeij Magni extitit) sed maximarum virtutum meritis constat (qua- Lucæ 1. lis Ioannis Baptistæ fuit, qui magnus corã Domino dictus est) harum virtutum magnitudinem, in quibus beatus Pater maximè excelluit, breuiter expendamus.

III.

Principio igitur illud constat, Christianæ vitę perfectionem in diuini amoris perfectione sitam esse. Huic autem amori immodicus amor sui (quo quis carnem suam, & ea omnia quæ ad carnis indulgentiam pertinent, auidissimè conquirit) ita repugnat, vt in eodem pectore vterque simul amor habitare non possit. Quocirca prima eorum cura, qui ad diuini amoris perfectionem aspirant, in eo posita est, vt hunc immoderatum sui amorẽ à se expellant; immo eò peruenire contẽdant, vt pro hoc sui amore sanctum sui odium in animam inducant. Memine- Ioan. 12. runt enim à Domino Saluatore dictum esse: Qui amat animam suam, hoc est, corporis sui vitam; perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Hoc igitur primum studium, primaque, vt dixi, cura eorũ esse debet, qui ad charitatis fastigium nituntur. Hanc autem curam beatissimus Pater Dominicus, diuina gratia præuentus, in infantili etiam ætate non tã arripuisse quàm præsagisse visus est. In hac enim ætatis teneritudine deprehensus sæpe fuit lectulum relinquere, mollitiemque strati declinare, & in nuda humo

homo infantilia membra reponere; quod postea, in maturiori ætate constitutus, infatigabiliter obseruauit. Quia verò opus hoc non naturæ erat, sed gratiæ; facilè Dominus hoc argumento declarare voluit, nō minùs gratuita dona esse quæ sancti viri in matura ætate gesserunt, quàm quæ in infantia præcesserunt. Omni enim ratione in hoc Dominus præcipuè contendit, vt bona omnia nostra vni illi accepta referamus; nihilque nobis, præter nihilum, ex quo facti sumus, & peccatū, quod ipsi fecimus, adscribamus; quo ab omni superbiæ tumore liberati, fida humilitatis virtute stabiliamur. Hæc igitur prima virtutis rudimenta futurorum laborū præsagia erant. Carnē quippe suam vir sanctus, vbi pueriles annos excessit, ieiuniis, vigiliis, vilitate ciborum ac vestium, & rebus omnibus quæ ad corporis vsum spectant, infatigabili studio macerauit. Nec his contentus, catena ferrea lumbos cingebat, quam (quod maximè mirum est) ne in ipsa quidem extrema ægritudine, qua cælo animam reddidit, à se abstulit. Itaq. cùm fratres sacrum eius corpus ad sepeliendum inuoluerent, catenam hanc lumbis cohærentem inuenerunt, quam F. Rudolphus reuerenter adseruans, postea Magistro Ordinis pro magno munere dedit. Quid verò illud? quàm nouum & mirabile! quòd hac ipsa catena vir sanctus ter singulis noctibus innocentissimum corpus ad sanguinis vsque effusionem acriter verberabat, eumque sanguinem primùm quidem pro debitis suis (quæ tam exigua erāt) deinde pro animabus quæ purgatorio igne expiantur, tum pro his qui flagitiosè vixerent, suppliciter Domino offerebat. Quid nos ad hæc dicemus, fratres, qui tot irretiti sceleribus, tot peccatorum debitis adstricti, vsq. adeò ab hoc macerandæ carnis studio abhorremus, vt omnia quæ ad illius indulgentiam & voluptatē pertinent, auidissimè conquiramus; cùm vir ille sanctissimus innocentissimam carnem suam sic affligeret, qui tamen nullius sibi lethalis criminis conscius erat? O quàm dissimiles sunt sanctorum viæ à viis nostris, & studia eorum à studiis nostris! Hæc igitur sanctissimi Patris magnitudo prima fuit, qua magno & ingenti animo perpetuū carni suæ, hoc est, domestico & familiari hosti bellum indixit. Meminerat enim scriptum esse: Qui delicatè à pueritia nutrit seruum suum, postea inueniet eum contumacem. Prou.19.

Huic autē virtuti comes indiuiduus esse debet oratio. Quis enim carnem suam, arctissimo sibi naturæ fœdere copulatam, odio habere poterit; nisi cęlesti virtute roboratus, se supra naturam quodammodo attollat, seque ipso maior atque superior fiat? Nisi enim hac virtute fulciatur; quî fieri poterit, vt carnis suæ amorem, hoc est, affectionum cunctarum potentissimam

mam expugnare valeat? Ad orationis autem officium spectat, hanc cælestem vim non solùm promereri, sed etiam impetrare; eademque, dum spirituali suauitate orantis animam oblectat, omnes carnis molestias libenter perferre facit. Huius autem virtutis beatissimus Pater adeò fuit studiosus, vt tota eius vita, perpetua quædam oratio exstitisse videatur; adeò vt nec itineris lassitudine & fatigatione pressus, orandi officium intermitteret. Itaque ad socios, iter faciens, aiebat: Præcedite, cogitemus de Saluatore nostro. Dabat igitur vir sanctus operam, vt neque domi quiescens, neque foris iter faciens hoc studium intermitteret. Quin & morti proximus, inter tria documenta, quæ velut testamento legata fratribus reliquit, hoc primum exstitit, vt omni tempore vel cum Deo vel de Deo loquerentur. Ex hac enim familiari cum Deo consuetudine vir sanctus illud consequi intelligebat, vt homines paulatim humanitatis infirmitate deposita, cum Deo semper agentes, diuini quodammodo fierent, iuxta illud; Qui adhæret Domino,
1.Cor 6. vnus spiritus est. Hæc est autem maxima illa dignitas & felicitas, quam diuus Augustinus, cum Deo loquens, expressit his
August. verbis. Beati quorum spes tu solus es, & omne opus eorũ oratio. In hoc autem officio beatus Pater totas penè noctes ducebat insomnes, propheticum illud implens: In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum. Ne verò
Psal. 133. tam longo temporis spatio fatigaretur, atque vt varietate aliqua deuotionis affectum excitaret, varias quoq. (quod ad corporis figuram attinet) orandi formas habebat. Aliquando enim toto corpore humi pronus ante diuinæ maiestatis conspectum prosternebatur; aliquando stans erectis in cælum oculis orabat, aliquando manibus in crucis modum expansis, quandoque vero sursum erectis, interdum verò vulgari modo genibus flexis preces ad Dominum fundebat. His enim mutationibus & corporis laborem leuabat, & varios item deuotionis motus hac vicissitudine excitabat. Sæpe etiam vsque adeò mẽte in Deum rapiebatur, vt graue corpus & ponderosum cum spiritu simul sursum ageretur, atque in sublime pendulum maneret. Quæ res in hoc sanctissimo Patre eo exstitit mirabilior, quòd is non in solitudine (vt anachoritę olim) sed in media hominum frequẽtia vitam ageret, vtpote qui se totum lucris animarum, & benignitatis atq. misericordiæ operibus addixerat. Quæ tamen duo officia adeò inter se distãtia vir sanctus ita diuina aspirante gratia coniunxerat, vt neutrum alteri impedimento esset; hoc est, nec actio contemplationis quietem interturbaret, neque rursum contemplationis quies actionis exerci-
Ezech. 1. tia impediret. Itaq. sicut sancta illa Ezechielis animantia ibãt

&

& reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis; ita vir sanctus summa alacritate foras ad proximos ibat, & intrò ad contemplationis intimæ secretū celerrimè reuertebatur. Quo nomine meritò in illum quadrat quod de huiusmodi Apostolicis viris Ecclesia canit, quos & oliuæ speciosæ in campis, & cupresso in altitudine sese attollenti comparat. Constat enim has duas arbores plurimùm inter se differre cùm altera humilis sit atque fecunda, altera sterilis atque procera. Vtrumque autem in eos meritò quadrat, qui sic mentis altitudine ad cælestia rapiuntur, vt tamen ad proximorum miserias subleuādas se misericorditer inclinent; & contemplationis quidem sublimitate inter angelos versentur, misericordię tamē & benignitatis officiis inter homines agant. Hos autē D. Gregorius per illum Israëlitici populi ducem Aod figurari ait, qui vtraque manu pro dextra vtebatur; quos idem sanctus Pater hac de causa Ambidextros appellat, vtpote qui non minori dexteritate sese in cōtemplationis officio, quàm in misericordiæ operibus exerceāt. Quod quidem raræ cuiusdam virtutis esse, idem sanctus affirmat, quam in beatissimo Patre nostro perfectissimā fuisse, tota eius vita loquitur. Eccles. 5. D. Greg. Iudic. 5.

IIII.

Ceterùm cùm inter virtutes omnes, tres illę quæ Theologicę dicuntur, principem locum teneant; quales hæ in beatissimo Patre nostro fuerint, expendamus. Harū autem prima est Fides. Qualis autem illa viri sanctissimi fides exstitit, quæ tot miracula patrabat! quæ dæmonibus imperabat! quæ morbos omnis generis sanabat! quæ toties alimenta esurientibus ministrabat! quæ peregrinis linguis eloquia Domini personabat! quæ defunctorum etiam corpora ad vitā reuocabat! Ex multis autem, ob temporis angustiam, pauca referam, & ea solùm referam, quæ singulare aliquid in miraculorum operatione habent. Præerat vir sanctus monasterio sororū S. Sixti; de salute autem filiarum solicitus, accessit ad locū, & è sorore Cōstantia Rotularia (sic enim vocāt eam, quæ reddit responsa aduenientibus) sciscitatus est, num rectè valerēt sorores Theodora & Thedramia. Respondente Constantia, febribus illas vexari, & Theodoram iam ex paroxysmo decumbere, vir misericors ait ad eam, Abi & dic eis, me iussisse ne deinceps febricitent. Fecit illa vt iussa erat, & mox omni morbo expeditæ sorores, incolumes exstitere, aliis sororibus videntibus, & ad tantum miraculum stupentibus. Reuersa ad virū Dei Constātia (expectabat enim eā) indicauit rē totam. Ille gratias agens Deo, abscessit. Hoc exēplo animaduertere licet, quanta sit obedientiæ vis atque potentia. Vt enim cętera sileamus, hoc ab illo iustissimo virtutū remunetatore

ratore singulare præmium accipit, vt quoniam verus obediens Deo plenissimè obtemperat, ipsæ quoque Dei creaturę, quamuis sensus & rationis expertes, eius imperio obedientes sint. Qualis enim virtus atque potentia est, vt mortalis homo morbis imperet, & obediant ei? Quid verò pluuias & imbres commemorem, quæ simili modo eius mandato parebāt? Ipso namque cum socio iter faciente, magnaque è cælo pluuia cadente, socij laborem miseratus, crucis signo aëri impresso, pluuia viro Dei ac eius socium reuerita, quocumque pergerent, locum ingredientibus dabat, neque eorum vestes attingere potuit. Hic ego non tam miraculi magnitudinem & nouitatem nusquam antea visam miror, sed multo magis singularē illam quam vir sanctus de Domini benignitate conceperat fiduciam, quæ hanc tantam rem sibi de immensa eius bonitate pollicebatur, quam concipere nullo modo poterat, nisi eius erga se charitatē & familiarem amicitiam mille argumentis cognitam & exploratam haberet. Quam quidem hoc exemplo Dominus non obscurè declarauit; qui illud itineris propter se suscepti incommodum miseratus, hunc affectum in viri sancti mentem immisit, vt signo crucis edito, à se, socioque cadentē pluuiam arceret. Quis enim hunc affectum, quis hanc fiduciam, nisi Deo inspirante, habere potuisset?

Ceterùm si sancti Patris nostri miracula omnia (quæ clarissimum fidei eius testimonium ferunt) commemorare vellem, dies me antè quàm sermo deficeret. Vnum tamen silentio præterire non possum, cui vix simile aliud inter sanctorum hominum miracula reperitur. Cùm enim inter miracula omnia pręstantissimum esse videatur, mortuos vitæ reddere; hic vir diuinus non vnum aliquem, sed quadraginta mortuos vna ad Deū oratione fusa ad vitam reuocauit. Quomodo autem hoc factum sit, exponam. Viro Christianissimo Comite Montisfortis cum cruce signatis obsidente Tolosam, venerunt peregrini ex Anglia D. Iacobi limina visitaturi. Ij, propter excommunicationē aduersus Tolosanos hæreticos latam, vitantes Tolosam, in nauiculam se contulerunt, vt fluuium transirent. Præ multitudine verò hominum, qui erant ferè quadraginta, depressa est nauis, & omnes submersi sunt, ita vt nec capita ab aquis exstarent. Orabat tum in vicina Ecclesia S. Dominicus, clamoreque pereuntium, & circumstantis exercitus permotus, festinus eò accurrit; cernensque præsentissimum periculum, cōmiserationis affectu sauciatus, toto corpore prosternitur, expāsis in crucis formam manibus, flensq. acerbissimè clamat ad Dominum, vt suos peregrinos seruet à morte. Paulo pòst surgēs ab oratione, conuersus ad fluuium, cum multa in Deum fiducia ita ait:

Præ-

Præcipio vobis, vt omnes ad littus euadatis. Mira res, sed ab illo facta, qui facit mirabilia magna solus. Cõfestim ad eam vocem omnes, qui iamdiu sub aquis pressi latuerant, cunctis cernentibus qui ad illud triste spectaculum confluxerant, super vndas emerserunt. Mox vndique accurrentes, porrigentesque eis lanceas, & hastas, vniuersos è fluctibus incolumes eduxerunt, clementiam Saluatoris, & almi eius cõfessoris Dominici merita laude & prædicatione efferentes. Quis igitur hoc argumento viri sanctissimi fidẽ, & miserationis viscera, à quibus hoc tantum opus manauit, non agnoscat? Quid verò maius ab homine mortali potuit exspectari? Hoc enim opus illius tantum esse videtur, qui vocat ea quæ non sunt, tãquam ea quæ sunt. Hic autem beatus Pater obedientiæ præcepto imposito, eos qui vitam amiserant, ad vitam reuocauit. Quia enim amicorum omnia sunt communia, fidissimus ille Sanctorum amicus Dominus, quod sibi vni debebatur, in amicos etiam contulit. Psal. 135. Rom. 4.

Hæc de viri sanctissimi fide dicta sint. Fidem autẽ sequitur spes; quæ tanto est firmior, quanto fides viuidior, & charitas ardentior est. Huius autem virtutis vir beatus non in vita solum, sed in morte quoque (vbi innocentissimi viri trepidare solent) clarissimum specimẽ dedit. Beatus Pater Arsenius in hoc agone constitutus tanto timore correptus fuit, vt discipuli (qui innocentiæ & sanctitatis eius testes erant) admirati, ad illũ dicerent, Et tu quoque nunc Pater trepidas? Quibus ille, Non est, inquit, ô filij nouus hic meus timor, semper enim quamdiu vixi, hunc diem timui. Beatus autẽ Agathon, inter illos antiquos monachos insignis, cùm simili modo morti iam proximus trepidaret, à discipulis rogatus, cur qui innocentissimè vixerat, tãtopere in morte timeret? Quoniã, inquit, ô filij, alia sunt Dei, alia hominum iudicia. At beatus hic Pater in ipso mortis aditu positus, adeò de salute sua securus erat, vt aliis quoque salutem ope sua polliceretur. Filiis enim transitum eius & solitudinem atque orbitatem suam lamentantibus, Nolite, ait, timere filioli; in eo enim loco ad quem pergo, vtilior vobis ero. Quid igitur hac spe firmius? quid mirabilius? Quàm felix illa mors, quæ hoc tantum spei solatium habebat! Quo nos eius filij tanto salutis pignore percepto, his quotidie vocibus datam ab eo fidem postulamus; O spem miram quam dedisti mortis hora te flentibus, &c.

Superest virtutum omnium regina, charitas. Quis autem hanc in viro sanctissimo pro meritis non dico amplificare, sed vel explicare valeat? Eius tamen mirabilem vim declarant ardentissima martyrij sitis, continuus prædicationis labor, distractio librorum, & rerum omnium quas habebat, vt esurientibus

subueniret. Quibus omnibus diuenditis, cùm nihil supereſſet quod erogare indigentibus poſſet, ſeipſum venalem exhibuit. Cum enim inops quædam vidua auxilium ab eo peteret, vt captiuum ab hoſtibus filium redimeret, nec pauper Chriſti aurum aut argentum haberet; tanto erga illam charitatis affectu eius viſcera commota ſunt, vt ſe ipſum vēditioni exponere voluerit, quo eius pretio captiuum filium redimeret. Quod & feciſſet, niſi illum Dominus ad maiora ſeruaſſet. Quid igitur hoc charitatis & miſerationis affectu ardentius? Iam verò illa ignominiarum ſitis, vnde niſi ex eodem charitatis fonte prodibat? Cùm enim Toloſana vrbe relicta, frequentius atque libentius apud Carcaſonam agere vellet, cur id faceret rogatus, Quoniam, inquit, apud Toloſam magnus mihi honor ab omnibus exhibetur, apud Carcaſonam autem magnis contumeliis & iniuriis afficior. Hic enim affectus non ſolùm veræ humilitatis ſed ardentiſſimæ etiam charitatis erat; quæ vt variorum laborum auida eſt, ita etiam ignominiarum propter Dei gloriam magno deſiderio flagrat. Cōſtat autem perfectā charitatem cum perfecta obedientia coniunctam eſſe. Idem enim velle, idemq. nolle, ea demum firma amicitia eſſe dicitur. Hinc
Ioan. 14. Saluator alibi quidem ait; Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, alibi verò; Qui habet mandata mea, & ſeruat ea, ille
Ibidem. eſt qui diligit me. Quantum autem vtraque hæc virtus in beatiſſimo Patre eminuerit, inſigni quadam reuelatione Dominus beatiſſimæ virgini Catharinæ Senenſi (quæ ſub eius ſignis militabat, quæq; ſingulari erga illum deuotione affecta erat) demonſtrare dignatus eſt, quam ſancta Virgo confeſſario ſuo fideli narratione declarauit. Aſſerebat igitur ſancta virgo, ſe aliquando imaginaria viſione aſpicere, quemadmodum æternus Pater ex ore ſuo coæternum ſibi vnigenitum filium producebat, qui ſe illi in aſſumpta natura tanquam verus homo repræſentabat. Deinde verò videbat beatiſſimum Patrem Dominicum ſplendidiſſima luce circumfuſum non ex ore, ſed ex Patris pectore manantem; ſimulque Patris vocem audiebat hæc verba dicentem; Ego, dilectiſſima filia, quemadmodum vidiſti, duos hos filios protuli; quorum alter natura, alter adoptionis gratia filius meus. Cumque ſancta virgo huius comparationis ſublimitatem miraretur, eiuſdem Patris vocem, hanc comparationem explicantem, audiuit his verbis; Quemadmodum dilectiſſimus filius meus in aſſumpta natura ad mortem vſque mihi obtemperauit; ita alter adoptionis filius ab infantia ſua ad extremum vſque vitæ diem voluntati meæ perfectiſſima obedientia paruit; idemque eā corporis & animæ puritatem, quā per baptiſmi gratiam percepit, illibata innocentia retu-

retinuit & conseruauit. Et quemadmodum qui mihi natura filius est, palàm locutus est mundo, clarissimumque veritati testimonium perhibuit, quam ego illi prædicandam commisi; sic alter adoptionis filius contra catholicæ fidei hostes apertissima oratione prędicauit. Et quemadmodũ prior ille filius discipulos suos ad prædicationis officium misit; ita posterior hic fratres suos, qui tum cum ipso erant, quique deinceps sub eius disciplina victuri essent, ad hoc idem munus destinauit. Et quemadmodum naturalis filius meus vitam suam, & opera sua omnia, & quicquid in hoc mundo siue factis expressit, seu verbis docuit, ad animarum salutem instituit; sic alter adoptionis filius omne studium suum, omnesque curas & cogitationes suas in hoc præcipuè locauit, vt animas à diaboli laqueis ereptas suo restitueret creatori. Hic autem ardor, hoc fraternæ salutis desiderium eius mentem impulit, vt nouum ordinem in Ecclesia conderet, selectisque & fructuosis illum plantis conseretet, quæ fructum suum darent in tempore suo. Hæc igitur Psal. 1. omnia sancta virgo Catharina ad beatissimi Patris sui gloriam, & filiorum qui sub eius disciplina militant, solatium, fideliter narrauit.

Ex his ergo, quæ de beatissimi Patris nostri virtutibus, & prędicationis studio dicta sunt, apertè liquet, illum verè magnum esse in regno cælorum; vtpote qui salutari doctrina Christi Ecclesiam illustrauit, & ea quæ fideliter docuit, clarissimis virtutũ exemplis confirmauit. Quocirca nõ dubiũ, quin ipsius Domini testimonio, Magni titulu mereatur, dicentis, *Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno celorum.* Fuit enim magnus in corporis castigatione, magnus in orationis assiduitate, magnus in fide, magnus in spe, magnus autem & verè mirabilis in charitate; atque ideò in cunctis virtutum operibus magnus, quandoquidem omnes ex charitatis radice deriuantur, Apostolo testante, qui ait, Charitas patiẽs est, benigna est, nõ æmulatur, nõ 1. Cor. 13. cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati, omnia credit, omnia sustinet, omnia sperat. Quicunq. igitur in charitate magnus est, in his quoq. virtutibus quæ ab ea pullulant, magnus sine dubio est. O verè optãda & votis omnibus expetenda magnitudo! Si enim tanta mortales auiditate in hoc mundo esse magni cupiunt (cuius magnitudo vitro fragilior, ventis instabilior, stipula vilior est, quæque exiguo temporis spatio definita, in vermes tandem & puluerem desinit) quanto ardentioribus votis magnitudo illa expetenda erit, quę vera, solida, stabilis, nullis incommodis agitata, nullis casibus obnoxia, nullisque fine circumscripta est! Quisquis igitur ad hanc veram & solidam magnitudinem aspirat, habet vtique in bea-

in beatissimo Patre nostro exemplum quod intueri, quodque
1. Cor. 9. imitari possit. Castiget corpus suum, & in seruitutem spiritus redigat; aures diuinas assiduis precibus pulsare non cesset, inconcussam retineat fidem; salutarique spe fultus, in omni calamitate ad opem Domini fidenter confugiat; charitate verò incēsus, omnes homines materno pietatis sinu complectatur; nemini noceat, nemini detrahat, neminem oderit, nemini malè precetur, omnesque quantum facultas permiserit, benignitatis officiis, si poterit; si non poterit, orationis saltem & miserationis affectu prosequatur. His enim virtutum meritis verè magnus erit in regno cælorum; ad quod nos perducere dignetur Christus Dominus, qui cum Patre & Spiritu sancto regnat in secula seculorum. Amen.

IN EODEM FESTO BEATISSIMI PATRIS NOSTRI DOMINICI, CONCIO secunda, in qua verba thematis explanantur.

THE. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, &c.* Matth. 5.

Gen. 30.
EGIMVS in libro Geneseos, sanctum Iacob, qui Laban soceri sui greges pascebat, hac conuentione se ad hoc officiū addixisse, vt quęcumq oues varios & maculosos fetus parerent, in sortē suam cederent; quæ verò vnius essent coloris, siue albi, siue nigri, ad socerum pertinerent. Iacob igitur, vt oues varia & maculosa parerent, subiiciebat in canalibus virgas populeas ex parte decorticatas, vt oues in earum cōtemplatione concipientes, varios quoque fetus parerent. Hæc, & multa his similia, Spiritus sanctus, scripturarum sanctarum auctor, nequaquam sacris litteris mandari voluisset, nisi vel mysterium aliquod insigne, vel salutarem aliquam doctrinam fidelibus profuturam continerent. Hanc igitur historiam ab ouibus ad animas traducentes, inueniemus gregem hunc esse Ecclesiam; oues, fideles, pastorem, prædicatorem Dei; fetus verò ouium, fructum esse bonorum operum. Debet ergo prudens prædicator variorum virgas colorum, hoc est, varias virtutes & exempla Sanctorum ante rationalium ouium conspectum ponere; vt mentis oculis in harum virtutum contemplatione defixis, & earum amore & admiratione perculsis, similia intra se opera concipere, eademque tanquam pietatis & iusti- fetu

fetus parere valeant. Hæc enim de causa Dominus voluit Sanctorũ dies festos in Ecclesia celebrari, & clarissima eorum gestã fidelibus proponi, vt haberẽt quos intueri, quos suspicere, quorum opera imitari, quorum contemplatione socordiam atque negligentiam suã accusare, & ad eorum imitationẽ incendi possent. Et quamuis Christus Dominus absolutissimum virtutum omnium exemplar sit; propter imbecillitatem tamẽ nostrã voluit nobis humiliora Sanctorum exempla proponi; vt ea, tanquam fragilitati nostræ propiora, minori negotio amplecti & imitari possemus. Cùm enim Christus Dominus nõ modò verus homo, sed etiam verus Deus sit; potuisset vtique infirmitas nostra ab eius imitatione retardari, & excusationẽ propriæ fragilitatis obtendere: at in sanctis nihil est quod prætexere meritò possit, cùm eadem sit vbique natura; eadem, in qua omnes concepti fuimus, culpa; eademque (quæ nulli defutura est) diuina gratia. Quare nihil est quod nos ab eorũ imitatione deterreat, & multa sunt quæ prouocent & alliciãt. Facilè enim homines, quæ sunt sibi cognata atque vicina, arripere & ad se traducere possunt. Hinc D. Bernardus in Cãticis de se ipso queritur, quòd audiens aliquando præclara Sanctorũ gesta atque virtutes, miro modo afficeretur & oblectaretur, & in lachrymas etiam prorũperet; quòd illi Saluatoris Domini gesta contemplanti nõ semper accideret. Hac ergo de causa, post perfectissimũ illud totius sanctitatis exemplar, hæc nobis humiliora Sanctorum exempla necessaria fuerũt. Et quamuis vnius sancti viri vita ad imitationem nobis sufficeret, nihilominus tamẽ varias eorum virtutes & exempla nobis ob oculos Ecclesia ponit: quoniam licet omnes in omnium virtutum officiis enituerint, singuli tamẽ in quibusdam alios excelluerunt. Hoc ipsum enim de beatis illis mentibus confitemur, quòd quamuis omnes omnia gratiarum & virtutum dona perceperint, alia tamen aliis largiùs tributa sunt. Hinc supremi illi & Deo coniunctissimi spiritus, quos Seraphinos appellamus, ceteros omnes charitate; Cherubini verò sapientiæ lumine antecellunt; & sic item alij alios. Ad hunc ergo modum quamuis sancti viri virtutibus cũctis fuerint ornati, singuli tamen in singulis virtutibus maximè claruerunt. Sic enim commendamus obedienriam Abrahæ, patientiam Iob, castitatem Ioseph, mansuetudinem Moysis, deuotionẽ Dauidis, zelum Eliæ, fidem Petri, charitatem Pauli, virginitatem Ioannis, paupertatem Francisci, atque ita de aliis. Hanc igitur virtutum & exemplorum varietatẽ spiritualis Ecclesiæ pastor, spiritualibus quotidie ouibus ante oculos ponere debet; vt similes virtutũ formas animo concipientes, similes bonorũ operum fetus pariant. Hoc autem magnũ illum Antonium monachum

Bernard. in Cant.

Athanas. fecisse scribit in eius vita Athanasius, quòd videlicet singulorum monachorum, ad quos discendi studio pergebat, virtutes hauriret; huius continentiam, illius alacritatem sectabatur, istius lenitatem, illius vigilias, alterius legendi æmulabatur industriam, istum ieiunantem, illum humi quiescentem mirabatur. Quibus exemplis animatus, & ad sedē suam reuersus, omnia ibi secum animo voluens, omniū in se bona nitebatur exprimere. At si in qua potissimùm virtute beatus Pater noster Dominicus excelluerit, à me requiratis; audebo planè dicere, nō in vna aliqua virtute, sed in omnibus ita excelluisse, vt discernere nequeas, quæ cui anteferenda sit, adeò in illo summa reperiuntur omnia. Quam rē facilè animaduertet, quisquis singulas eius virtutes fuerit contemplatus; nempe charitatem, humilitatem, voluntariam paupertatem, fidei ardorem, laborum tolerantiam, abstinentiam, sacras vigilias, eleēmosynas, orandi & prædicandi studiū, carnis macerationem, fraternitatis amorem, martyrij sitim, cæterasq́. virtutes, quæ omnes in illo summæ fuerunt. Sed vt insignius aliquid ex tot virtutum floribus delibemus; charitatis ardor, & ex ea profluens animarum zelus, hoc est, fraternæ salutis vehementissimus ardor in eo potissimùm eluxit. Ideoq. non immeritò hodierna sancti Euangelij lectio in eius festo legitur; quæ tota de virtutis huius officiis & muneribus differit. Esse enim sal terræ, lucem mundi, lucernam super candelabrum, & ciuitatem supra montem positam, ac demum facere & docere, eorū sanè est, qui zelo & ardore flagrant salutis animarum. Hæc igitur omnia præsens sancti Euangelij lectio continet. Sed quia singula hęc vnica cōcione persequi nimis operosum esset; ideò quemadmodum in superiori cōcione de salis, ita in præsenti de luminis natura & officio disseremus; de quo in propositis verbis thematis mentio fit, cùm dicitur: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona &c.* Sicut enim salis, ita lucis officium perfectissimè huic
Diuisio. beatissimo Patri conuenit. Primùm igitur, quàm multiplex hoc lumen sit, indicabimus; deinde, qua ratione hoc lumen potissimùm elucear, aperiemus; ac postremò, quomodo beatus Pater noster verum Ecclesiæ lumen fuerit, explicabimus.

I.

Principio igitur sciendum est, Christum Dominum, quem Ioannes lucem veram esse ait, quę illuminat omnem hominem
Ioan. 1. venientem in hunc mundū; triplici potissimùm ratione homines ad salutem animæ consequendā illuminasse. Primùm enim mirabili huius mundi fabrica, & rerum ordine, pulchritudine, varietate, vtilitate, ad conditoris omnipotentiam, sapientiam & prouidentiā cognoscendā, mortalium mentes mirabiliter illuminauit,

minauit,dum omnia in numero, pondere & mensura, hoc est, exactissimè & perfectissimè fabricatus est. Hinc Salomon breuissimè paucis quidem,sed grauissimis verbis hoc ipsum docet, cùm ait; Non est addere vel minuere quicquam operibus quæ fecit Deus vt timeatur. Est hæc res profectò admiratione dignissima, quòd in tam multiplici rerũ omnium varietate, quæ in terra marique visuntur, siue in stirpibus, siue in animantibus,siue in reptilibus,siue in piscibus,siue in auibus nihil prorsus deprehendi possit, quod ad vitam conseruandã vel desit,vel redundet Quæ res immensam diuinæ mentis solertiam,potẽtiam atq. prouidentiã apertissimè declarat, humanasque mentes sic ad diuini numinis cultum & venerationem excitat, vt Apostolus inexcusabiles gentium nationes dicat, quæ cùm hac tam aperta creaturarum voce summum illum rerum omnium conditorem ignorare non potuerint; non tamẽ illum vt Deum glorificauerunt,aut gratias egerunt, sed diuinitatis gloriam ad lapides & ligna transtulerunt. Atq. hac de causa Theologi asserunt,in lege quoque naturæ implicitam de Christo fidem ad salutem fuisse necessariam; quoniam cùm rerum conditarũ conspectu facilè homines Dei prouidentiam,qua singulis quibusque rebus quæ ad vitam & incolumitatem spectant, plenissimè prouidet,agnoscerent;non difficile ad intelligendum erat, non defuturum hominibus ad salutem, qui cæteris rebus omnibus non defuisset, quæ propter vnius hominis obsequium conditæ essent. In qua quidem cognitione(infusa tamen) fides implicita de mediatore & seruatore nostro claudebatur, qui salutis humanæ parens & vindex est.

Eccles. 3.

Rom. 1.

3. Sent.

Sed maius tamen certiusque humanæ salutis lumen, diuinæ legis puritas,sanctitas & maiestas est;de qua idẽ Propheta,exposita in eodem Psalmo prioris luminis ratione,quę ex creaturarum contemplatione proficiscitur, protinus subdit: Lex Domini immaculata conuertens animas,&c. Quæ enim orationis vis mirabilem diuinæ legis dignitatem, æquitatem & elegantiam poterit explicare? quàm videlicet magnificè ea de diuina maiestate sentiat?quàm sanctis legibus hominum vitam informet? quàm magna præmia virtuti proponat? quàm horrendis suppliciis homines à sceleribus deterreat?quãta ęquitate,ea quę variis personarum conditionibus debentur, persoluere iubeat? quantopere cũ rationis lumine à Deo mẽtibus nostris impresso consentiat?quàm spiritualibus rebus amica,quàm carni carnisq; cupiditatibus aduersa, cũ qua cõtinenter irreconciliabile bellũ gerit;dum pro spirituali vita tuenda,omnes carnis delicias respuat,eamq. vigiliis,ieiuniis,piisq; laboribus spiritui nõ imperare vt dominam, sed seruire vt ancillã cogat? Hoc autẽ quid

Psal. 18.

FF 2 aliud

aliud est, quàm hominem, exuta humanitatis corruptione, in Deum quodammodo transire? Quis autem non videat, hãc tantam diuinæ legis puritatem & sanctitatem, non ab hominibus impuris, sed à solo puritatis auctore manasse?

Est tamen adhuc tertium longè clarius, pulchrius, & iucundius veritatis diuinæ lumen; nempe eadem ipsa lex, non tabulis incisa, sed mentibus insculpta, purissimisque atq. candidissimis motibus expressa. Quemadmodum enim pretiosæ vestes venustatem & elegantiam suam, dum in artificis domo visuntur, ostendunt; elegantiores tamen apparent, cùm decentissimo corpori applicantur (tunc enim finem suum quodammodo cõsequuntur) ideoque duplici nomine delectãt, suo videlicet, corporisque decore; quorum alterum altero augetur: ita planè lex diuina pulchra quidem apparet in libris cùm legitur, pulchrior tamen in hominibus piis: hoc est, pulchra quidem cum legitur, pulchrior autem cùm opere exercetur. Cuius pulchritudinis vis tanta fuit, vt initio nascentis Ecclesiæ, cùm religio & innocentiæ puritas in Christianis maximè vigeret, multiq. Gentilium sacrilego furore perciti, omni suppliciorum genere fideles persequerentur; tamẽ lucis huius splendore illustrati, nõ poterant hanc tantam vitę puritatem & candorem non vehementer admirari; ac penè fateri, eã religionem esse diuinã, in qua homines diuinam quodammodo vitam ducerent. Hoc autẽ Apostolus Petrus insinuauit, cùm de infidelibus loquens ait; In quo admirantur, non concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confusionem. Diuus verò Athanasius eosdem ipsos idolorum cultores, & nominis Christiani hostes puritatem virginũ Deo dicatarum ita demiratos fuisse ait, vt vel inuiti fateri congerentur, eas viuum Dei templum esse, solumq. apud nostros verum Dei cultum ac religionem inueniri. Quo factum est, vt multi hoc diuino splendore illuminati, relicta idolorum sacrilega superstitione se nostræ religioni adiũxerint. His enim clarissimis virtutum exemplis Ecclesia creuit, & granũ illud sinapis, inter olera omnia minimum, in ingentem arborem euasit. Certè Iustinus, inclytus Christi martyr, & Philosophus insignis, vt ipse in Apologia ad Imperatorem Adrianum scribit, hoc argumento conuictus, religionem nostram & probauit & coluit. Cùm enim, vt ipse ait, probatissimorũ Christianorum vitam, ac præcipuè martyrum cõstantiam miraretur, qui alacri & inuicto animo pro tuenda fide omnia tormentorum genera subibant; intellexit vir sapientissimus constantiã illam & alacritatem non ab hominis natura, quæ vt deliciarum & voluptatum auida, ita mortis & cruciatus inimica est, sed aliunde, hoc est, à Deo, totius virtutis & constantiæ auctore, prodire; quare hanc

Simile. 1. Pet. 4. Athanas. Matt. 13. Iustinus martyr.

vnam

vnam esse veram religionem credidit, & ita credidit, vt gloriosissimam pro ea mortē oppetierit. Aliud quoque huius rei memorabile exemplum Rufinus ac Theodoretus referunt; nempe apud Iberos, qui magno studio idolorum superstitioni seruiebant, fuisse captiuam quandam feminam in paruo tuguriolo habitantem, quæ tamen innocentissimā & sanctissimam vitam duceret. Hoc autem in causa fuit, vt qui eius vitam propiùs cōtemplabantur, vehementer hanc tantam puritatem admirati, inquirere cœperint, quam hæc mulier religionem profiteretur, aut quem Deum coleret, qui tales faceret cultores suos. Atq. hęc res primùm in ea regione abolendæ impiæ superstitionis, & veræ religionis colendæ initium fuit. Iam verò constat, D. Augustinum, audita beati Antonij vita, vitam suam commutasse, & exclamando verba illa protulisse: Surgunt indocti, & rapiūt nobis paradisum, &c. Videtis ergo, fratres, meritò quidem Dominum pios homines lucem mundi appellasse; vtpote quotū pietas & innocentia homines ad Dei Patris gloriam prędicandam excitarent? Videtis, quanto sit splēdidius atq. potentius innocentis vitæ, quàm splendidæ doctrinæ lumen? Doctrina quidem velut lex mortua, vita verò inculpata ceu lex viua est, quæ sine verborum strepitu mentes hominum potenter excitat atque afficit. Rufinus. Theod. August.

Hoc est autem quod Apostolus ad Corinth. ait; Epistola nostra vos estis, quæ scitur & legitur ab omnib⁹, manifestati quòd epistola estis Christi, ministrata à nobis & scripta nō atramento, sed spiritu Dei viui; nō in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis. Videtis hic duplicem legem Christi, alteram atramento in codicibus scriptam, alteram spiritu Dei viui in tabulis cordis exaratam; quarum disparitas facilè ex ipsa collatione perspicitur. Hanc verò epistolam ait esse inculpatam fidelium vitam, quæ splendore & pulchritudine sua oculos in se omnium conuertit & trahit: hoc est enim quod ait: Quæ scitur & legitur ab omnibus. Scripta quippe lex in arca latet, possessori suo nota; at vitæ splendor omnibus conspicuus, omnium perstringit oculos. Hoc ipsum etiam Apostolus sub alia similitudine insinuauit cùm dixit, Christi bonus odor sumus Deo, aliis quidem odor vitę in vitam, aliis odor mortis in mortem. Quo boni odoris verbo, Christianæ vitæ suauitatem, lenitatem, & morum venustatem omnibus gratam & iucundam designauit, quæ suauissimi odoris sui fragrantia humana ad se corda allicit, atq. ita illis vitæ causa existit. Idem autē absque vllis verborum inuolucris ad Timotheum discipulum scribit his verbis: Exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate. Titum quoq. simili modo hortatur, vt se ipsum exem- 2.Cor. 3. 2.Cor. 2. 1.Tim. 4. Tit. 2.

plum præbeat bonorum operũ, vt is, inquit, qui ex aduerso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis. Hoc igitur vbique captat Paulus, vt fideles omnes, ac potissimùm Ecclesię ministri, magis exemplo vitæ quàm ministerio doctrinæ, fidei veritatem astruant. Quod Pauli consilium quia fideles eo tẽpore secuti sunt, Christiana religio maxima cepit incremẽta; modò autem cùm in diuersum commutata res sit, & Ecclesiæ ministri magis splendore doctrinæ quàm probitate vitæ hoc negotium vrgeant, adeò nihil partis adiecimus, vt etiam quæ parta sunt, seruare non potuerimus; cùm nostro infelicissimo seculo tam magna orthodoxæ fidei ruina facta sit. Cæteri verò fideles ita viuunt, vt non modò bonorum operum exemplo Dei gloriam non illustrent, sed eius etiam nomen per eos blasphemetur in Gẽtibus. Quid verò cogitari indignius potest, quàm vt qui tãquam sidera in firmamento posita, & lumẽ mundi, aliis prælucere deberemus, in carbones redacti, tenebras magis mortaliũ oculis offundamus? Notissimo autem exemplo, quod dixi, confirmabo. In indigenas Indiæ, qui in hoc Nouo orbe nostra ferè ætate inuenti sunt, ita à militibus sæuitum est, tantaque in eos crudelitate bacchatum, vt illis (supra quàm credi potest) Christianum nomen propter hanc facinorum atrocitatem inuisum sit. Vnde cùm ad eos Euangelij prædicandi gratia monachi veniunt; ne ipsi ob Christianum nomẽ eos exhorreant & fugiãt, admonet eos familiaris quidam amicus, illos nõ esse Christianos, sed Patres, qui ad eos fouendos, & in fide instituendos veniãt. Qua re quid cogitari luctuosius aut indignius potest? Sicut igitur sanctus Patriarcha Iacob grauiter querebatur, quòd filij, crudelitate sua, inuisum se Chananęis reddidissent; ita modò Christus Dominus queri meritò poterit, quod nostra immanitate ac feritate odibilem eum hominibus fecerimus. Siccine igitur gloriam Seruatoris nostri illustramus? sic eius doctrinam bonis moribus exornamus? sic hoc eius mandatum implemus: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in celis est?*

Gen. 34.

II.

Sed hac tamen iustissima querela prætermissa, secundo loco quærẽdum est, qua ratione lumen hoc, de quo nobis est sermo, hominibus potissimũ eluceat. Hoc appositissimè adumbrat illustris illa victoria, qua Gedeonis exercitus castra Madianitarum fugauit. Fractis enim lagenis, inclusum intra eas lumen effulsit; quo territi hostes præcipites se in fugam dederunt. Sic igitur dum sancti viri corpora sua variis propter Christum cruciatibus & laboribus obtulerunt, fidei & virtutis eorum ita lumen effulsit, vt mundus, qui immanis antea Chri-

Iudic. 7.

sti

sti hostis erat, deposita hostili inimicitia, eius se iugo subdiderit.

Quòd si hac præcipuè ratione, cùm corpus atteritur, virtutis splendor elucet; quantum in Ecclesia beatus Pater Dominicus effulsit, qui tam multis modis sacri corporis sui lagenā attriuit? Quis enim eius labores, quis ieiunia, quis vigilias, quis orationū instantiam, quis lacrymarū flumina, quis tot hæreticorum persecutiones & insidias, quis eorundem probra & cōtumelias verbis consequi possit? Quis non miretur virum innocentissimum (qui cū beato Iob dicere poterat, Nec reprehendit me cor meū Iob 27. in omni vita mea; quia nulli⁹ sibi lethalis criminis cōscius erat) ter singulis noctibus catena quadam ferrea innocentissimum nihilq. commeritum corpus adeò acriter verberare, vt riui sanguinis ad terram vsque defluerent? Quid itinera nudis pedibus confecta memorem? qui tamen dum oppida ingrederetur, calceos induebat; vt facilè appareat, illū nō quidem apparere, sed esse sanctum voluisse? Quid lectum eius, quid parcissimū somnum referam; qui in orationibus pernoctans, vbi repugnantem somnus imminens oppressisset, fatigatum corpus sæpissimè super humum, vel nudam tabulam reclinabat? Itineris verò labore confectus, & ægrotare incipiens ea ægritudine qua diem clausit extremū, nullis precibus adduci potuit, vt vel carnibus vesceretur, vel ea nocte matutinis laudibus deesset; tanta erat eius in virtutis studio, & corporis castigatione constantia.

Si quis autem quærat, cur hic sanctissimus Pater, atq. omnes item Sancti adeò acres in corporum suorum castigatione fuerint; ad hoc respondemus, flagrantissimam in Deum charitatem huius tantæ seueritatis causam exstitisse. Hæ namque tres virtutes, amor Dei, peccati odium, & carnis maceratio, pari propè mensura se inuicem consequuntur. Ex Dei quippe amore exitiale aduersus peccatum odium nascitur. Quia verò caro nostra originis peccato infecta, omnium ferè peccatorum ministra atq. seminarium est; ideò qui tanto contra peccatum odio inflammantur, pari propè odio carnem suam, quo peccatum, prosequuntur. Sicut igitur ex amore Dei, peccati odiū, ita ex eodē fonte maceratio carnis oritur. Tunc ergo pius homo maximè Deum diligere comprobatur, cùm dilectissimam sibi atq. germanam carnem proterit atq. conculcat, & hostili quodam odio insectatur. Summum enim amoris argumentum est, quas res charissimas habemus, propter maiorem in Deum charitatem contemnere, & pro nihilo ducere. Quod fecit omnium creden- Genes. 22. tium pater Abraham, quādo propter imperium Domini, dilectissimum filiū manibus suis immolare paratus fuit. Cùm ergo sua cuiq. caro dilectissima sit; quisquis eam propter Dei gloriā mactat, is vtiq. velut suū Isaac in sacrificiū Domino immolat.

Eſt & alia macerationis huius cauſa maximè notanda, quæ ab eodem charitatis fonte dimanat. Cũ enim varij in charitatis virtute gradus & merita ſint; ſummus ille putatur, qui acerbiſſimos propter Dei gloriam dolores libenter ſuſtinet: quem gradum in ſanctis Martyribus cernere licet. Quiſquis igitur magno erga Deum amore flagrat, ſi illi ſubeundi martyrij facultas deſit, ad hoc ſpirituale martyrij gen⁹ cõuertatur, quo deſiderij ſui ſitim expleat. Eſt enim hoc martyrij genus (vt D. Bernardus ait) paſſionis quidẽ acerbitate leuius, ſed tẽporis diuturnitate grauius. Hac ergo de cauſa beatiſſimus Pater noſter, qui ardentiſſimo martyrij deſiderio flagrabat, quiq. aliquando barbam creſcere ſinebat, vt ad terras infidelium pergens, ſitim hãc ſanguine ſuo expleret; hac occaſione ſublata, ad hoc ſe carnis ſuæ ſpiritale martyriũ conuertit, quã incredibili auſteritate attriuit, ſpirituiq. ſeruire coëgit. Quæ res in eo quidem mirabilior quàm in ſanctis illis Anachoritis exſtitit; quòd illi quidẽ in ſolitudine vni Deo vacabant, hic autẽ in media hominũ turba cõſtitutus, prædicationis & exhortationis officio ſine intermiſſione incumbebat, multaq. itinera nudis pedibus conficiebat; cuius rei gratia corpori ſuo parcere, atque illud paulo indulgẽtiùs fouere potuiſſet. Quem tamen naturalem affectũ ingenti erga Deum charitatis feruore ſuperauit.

Bernard.

Quid nos ad hęc dicemus, fratres, quorũ omne ferè ſtudium in oblectatione atq. indulgentia carnis noſtræ poſitum eſt? In hoc ſemper incumbimus, in hoc opes omnes exhaurimus, & ad hoc, quas non habemus, ardenter exquirimus, vt habeamus quo carnem diuite menſa, molli lecto, & ſplendida veſte ornare atq. fouere poſſimus. Nec nos illud mouet, quod eùm hoc facimus, hoſtem noſtrum aduerſum nos crudeliter armamus. Nec peccatorum noſtrorum debita nos terrẽt; quæ quoniam carnis inſtigatione patrata ſunt, eiuſdem carnis maceratione expianda erant. Si enim beatiſſimus Pater Dominicus, qui nulli⁹ ſibi lethalis criminis conſcius erat, tã multis modis innocentiſſimam carnem ſuam macerabat; quomodo nos, qui peccauimus ſuper numerum arenæ maris, nõ modò nullam ei moleſtiam inferimus, ſed omni ſtudio eam oblectare atque recreare contendimus? Quod ſi nos ſanctorum exempla minus mouent; moueat ſaltem miſerandum illud diuitis epulonis exemplum, qui quoniam deliciis corporis tota vita ſeruiebat, aquæ guttã inter tormentorum ſuorum incendia cõſtitutus petiit, nec impetrauit. Sic enim eam petenti ſanctus Patriarcha reſpondit: Fili, recordare quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala; nunc autem hic conſolatur, tu verò cruciaris. Quis igitur hoc tanto fulmine nõ terreatur? Sed nos miſeri ſic viuimus, vt hæc

Lucæ 16.

Euan-

Euangelij fulmina fabulas esse credamus. Erit tamẽ cùm periculo suo improbi discant verissimum esse quod à cælesti magistro in sacra huius diei lectione dicitur: *Amen dico vobis, donec transeat cælum & terra, iota vnum, aut vnus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.* Qua oratione non inanes fabulas, sed certissima Dei oracula, ipsaq. veritate veriora diuina eloquia esse pronunciauit; quæ & præstabunt quod promittunt, & quod minãtur implebunt.

Sed vt ad institutũ redeamus: cùm beatissimus Pater noster adeò fortiter corporis sui lagenam contriuerit, quo splendore vitæ mundũ illuminasse credẽdus est! Nouerat enim vir sanctus humanas mẽtes non tam verborum pondere, quàm splendore vitæ commoueri. Hinc de eo legimus, quòd cùm celebris disputatio cum hæreticis constituta esset, ad quam Episcopus loci cum multa pompa esset iturus, humilis Christi præco Dominicus Episcopo dixit: Non sic, mi Domine Pater, nõ sic aduersus filios superbiæ est progrediendũ; sed humilitatis, patientiæ, religionis, aliarumq; virtutum exẽplis reuincendi sunt hostes veritatis, non fastu elationis, & ostentatione gloriæ secularis. Armemur ergo deuotis precibus, & humilitatis insignia prę nobis ferentes, detractis calceis contra illos procedamus. Assensit Episcopus consilio pietatis, & omnes à se calceos amouerunt. Cumq. de itinere essent incerti, obuium quendam hæreticum habuerunt, quem Catholicum putabãt. Is promisit quidem se illos rectà perducturum ad locum destinatũ, sed perfidus in siluam quandam eos abduxit, vbi inter vepres & spinas pedes eorum sauciabantur, & tibię sanguine conspergebantur. Tum verò beatus Dominicus cum omni patientia id ferens, & in iucundas Dei laudes erumpens, ad collaudandum Deum, & comiter ferendas molestias, illos omnes adhortabatur, ita dicẽs: Cõfidite in Domino, charissimi, quia de cęlo manet nos triumphus & victoria; iam enim peccata nostra sanguine expiantur. Cernens autem veterator ille miram illorum & iucundam patientiam, optimis beati viri sermonibus compunctus, errorem suum professus, hæresim abiurauit.

Addam hìc aliud, quod sancti viri in animarũ salute procuranda singularem prudẽtiam declarat. Didicerat enim ab Apostolo, modis omnibus irreprehẽsibilem esse debere, qui aliorum vitia reprehendere, & vitam instituere debet. Quod consilium idem Apostolus, qui Timotheum instruxerat, adeò castè integreque seruauit, vt de se ad Corinthios scriberet: Et ego, fratres, in timore & tremore multo fui apud vos, videlicet (quemadmodum Theophylactus interpretatur) solicitus ne vllũ Christi Euangelio offendiculum præberem. Hoc igitur exemplo sanctis-

1. Tim. 3.

1 Cor. 2. Theoph.

sanctissimus Pater ne vel minima labecula officij sui dignitatē asspergeret, cùm fatigatus de via, & siti cōfectus veniret, si fontem in itinere deprehēdisset, sitim, priusquàm ad mensam accumberet, in fonte sedabat, ne plus solito bibēs, hanc adeò paruam offensionis materiam fratribus prȩberet. Quis igitur sanctissimam illam animam nō amplecti & exosculari cupiat, quæ tanta cura ac prudentia studebat, ne vel hac tantilla re eorum oculos offenderet, quibus se in patrē & virtutis exemplum propositum esse sciebat? Quanta quæso cura maiora caueret, qui tanto studio etiam minora curabat?

Nec hoc tamen officio contentus, altera manu tubam tenēs, clarissima prædicationis suæ voce castra Madianitarū, hoc est, hæreticorum, cæterorumq́ diaboli satellitum conciliabula deiecit, & Christianum populum, sub diaboli tyrannide seruientem, ab impietatis iugo liberauit. Nec sola vocis suæ tuba contentus, socios quoque secum adsciuit, qui simili studio & ardore tubis Euangelicis personantes, Dei nomen & gloriam longè lateq. diffunderent. Quod vt non solùm ætate sua, sed perpetuò in Ecclesia fieret, nouum Prædicatorum Ordinē, nusquam antea institutum, creari, ardentissimis precibus ac desideriis & à Christo Domino, & ab eius in terris Vicario impetrauit. Itaq.
Psal. 20. desiderium animæ eius tribuit ei, qui & ipsum contulit desiderium; Ordoq́. nou⁹ Apostolica auctoritate fundatus est. In quo impletum videre licet in seruo, quod lōgè antè de vnigena Dei
Isaiæ 59. Filio prænunciatum fuerat: Spiritus meus qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo, nō recedent de ore tuo, & de ore seminis tui amodò & vsque in sempiternum. Qui quidem spiritus vsq. adeò huic Ordini cōiunctus est, vt nō ad filios modò, sed ad filias quoq, peruaserit. Vna certè Catharina Senensis ita sanctissimi huius Patris spiritū hausit, vt (quod ex Ecclesiasticis historiis constat) nulla sanctarum feminarum adeò se totam fraternæ salutis studio, quemadmodū illa, addixerit. Non enim verbis & epistolis modò, sed libris etiam ad posteritatis memoriam editis, ac diuina, nō humana doctrina refertis, hunc mētis suæ ardorem testata est.

Quin etiam Apostoli Pauli (cuius illa eximio amore flagrabat) charitatem & exemplum imitata, ardentissimis à Domino
Rom. 9. precibus postulauit, vt ipsa quoque fieret anathema pro fratribus, & gehennæ suppliciis torqueretur, vt ipsi ab illis immunes conseruarentur. Quis igitur hunc virginis animum non miretur? quis ardentissimam charitatis huius flammam non obstupescat? quis non vel hoc vno argumento salutis suę negotiū negotiorum omnium summum esse non videat? quod hodie (prô humanarum mentium stupor!) in postremis habetur. Quis hic lethar-

lethargiam & phrenesim mundi non agnoscat; quando quidem ibi mundus otiatur & ridet, vbi qui diuino sensu præditi sunt, propter eius morbum acerbissimo luctu conficiuntur? Ab hoc igitur pestifero somno, fratres, excitemur, & Sanctorum charitas, salutem nostram ardentissimè sitientium, mortemque nostram acerbissimè lugentium, euigilare nos faciat; vt curã nostri gerentes, & malè actæ vitæ crimina deflentes, ad æternę felicitatis gaudia per luctum & lacrymas peruenire mereamur; præstante Domino Iesu Christo, cui est honor & imperium in secula seculorum, Amen.

IN EODEM FESTO BEATISSIMI PATRIS NOSTRI DOMINICI, CONCIO tertia; in qua, post Euangelicæ lectionis explanationem, de eximia charitate, qua tum hic beatissimus Pater, tum cęteri quoque sanctissimi & Apostolici viri flagrauerunt, agitur.

THEMA. *Vos estis sal terræ.* Matth. 5.

ODIE, fratres charissimi, beatissimi Patris nostri festum diem celebramus; cui nos hoc ipsum debemus, quòd eius filij sumus (eius videlicet lacte nutriti, & institutis educati) vos verò, quòd nostro ministerio ad salutem vestram perpetuò vtimini. Vtrique igitur debitores sumus, vtrique hodie pari deuotione ac pietate festum eius diem celebrare debemus. Ceterùm cùm hodie de virtutibus & laudibus sanctissimi huius Patris dicendum sit, neque vnus sermo innumeris eius virtutibus prædicandis sufficiat; solam eius charitatem quæ virtutum regina est, & flagrantissimum fraternæ salutis desideriũ, quod in eo potissimùm emicuit, explicare constitui. Vt autem hoc ad Dei nostri gloriam, & vestram salutẽ pro dignitate tractare possimus; cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Vos estis sal terræ. Paulo ante verba hæc Dominus totius Euãgelicæ vitæ summam breuiter cõplexus fuerat, in qua paupertatem, luctum, persecutiones, opprobria & maledicta propter iustitiam commendauerat. Sed quoniam vehementer mundus ab huiusmodi doctrina abhorrere videbatur, declarat protinus, qui

qui & quales esse deberent, qui hæc dicta Euangelicæ philosophiæ dogmata hominibus persuaderent, dicens; *Vos estis sal terræ*: Apostolis enim loquebatur, quos sal terræ futuros esse dicebat. Est autem vt scitis, salis proprium, primùm quidem cibos condire; deinde etiam carnes à putredine & corruptione seruare. Hoc autem sale maximè homines indigebāt; qui carnis nomine in litteris sanctis passim appellantur. Vnde est illud: Recordatus est quia caro sunt, spiritus vadens, & non rediens. Caro autem ne corrumpatur, salis condimento eget. Quid igitur? an nō habet caro hæc spiritum & rationalem animam, à qua vitam trahit? Habet planè; sed ipsa tamē rationalis anima, carni coniuncta, in ipsius quodammodo carnis naturam degenerauit. Sicut enim si pretiosum vinum aceto misceatur, in acetū vertitur; & suauissimum etiam vnguentum, si supra cœnum effundatur, eius quoque tetrum odorem refert: ita rationalis anima, carni immersa atque coniuncta, sic in eius naturam transit, vt (nisi hoc sale condiatur) nihil aliud sapere, nihil cogitare, nihil cupere aut agitare nisi quæ carnis sunt, tanquam ipsius effrenatæ carnis mancipium, sciat. Ad huius igitur carnis condimentum hic à Domino sal in Ecclesia positus est. Quisquis autem huius efficaciam nosse cupit, mundi faciem sibi ante huius Apostolici salis remedium contempletur. Et ne diu multumq. in hoc laboret, caput primum Epistolæ ad Romanos perlegat, vbi hanc tetram & funestam mundi faciem suis (vt ita dicam) coloribus depingit Apostolus, ea ibi horrenda Gentilium vitia recensens, quæ piæ aures vel audire nefas esse putāt. In hoc autem malorum barathrum præcipitari eos necesse fuit, qui Dei gloriam ad ligna, & lapides, & serpentes, variaq. reptilia transtulerunt. D. quoque Hieronymus illa Esaiæ verba explanans, Et pueris alienis adhæserunt; quo nefanda Iudæorum scelera Propheta à Gentilibus mutuata commemorat; sic ait: In tantum autem Græci & Romani hoc quondā vitio laborauerunt, vt & clarissimi Philosophorum Græciæ haberent publicè cōcubinos; & Adrianus, Philosophiæ artibus eruditus, Antinoū cōsecrarit in Deum, templumque ei ac victimas, & sacerdotes instituerit, & ex eo Aegypti ciuitas ac religio nomen acceperit. Inter scorta quoque in fornicibus spectaculorum pueri steterunt publicæ libidini expositi, donec sub Constantino Imperatore, Christi Euangelio coruscante, & infidelitas vniuersarum gentium, & turpitudo deleta est. Hactenus ille. Quoque magis miremini, addam aliquid horribilius. In vetustis historiis legimus, apud Gallos, ante salis huius remedium, hunc execrandum morem fuisse, vt masculi (perinde atque feminæ solent) publicè in matrimonium ducerētur, & eorum nuptiæ celebrarentur

Psal. 77.

Simile.

Rom. 1.

Hieron. Esaiæ 2.

rentur. Ex hoc autem cætera hominum vitia diuinare facile erit. Qualis ergo erat mundi facies, quæ tam terris atque horrendis vitiorum maculis deformata erat! At vbi Euangelico sale condiri cœpit orbis terræ, & Dei agnitio Apostolorum prædicatione inuecta est; ex brutis, & tanquam ratione carentibus animantibus, non homines, sed Angeli euasêre. Neque enim solùm ea carnis vitia quæ naturæ limites transgrediũtur, abominari cœperunt; sed coniugij vsum, qui naturæ legibus vt res honesta conceditur, multa hominum millia virorum ac feminarum contemnebant, propterea quòd fruendę cælesti philosophiæ impedimento esse videbatur. Deserta quoque loca, & solitudines quæ vix feris erant peruiæ, hominibus repletæ fuerunt, qui ob hoc à cæterorum hominum cœtu disiungebantur, vt Euangelicis institutis commodiùs vacarent, & consuetudinem cum cælo tantùm haberent. In omnibus item quamuis barbaris regionibus, vbicumque Euangelica lux proferebatur, continuo crudelitas omnis atque efferi mores, & vitia, quibus vsque ad ea tempora fuerant assueti, reiiciebantur. Qui iniuria alios afficere antea consueuerant, ipsi postea iniuriam inferentibus minimè succensebant. Qui aliena rapere consueuerant, sua libenter largiebantur, neque solùm malum pro malo non reddebant, sed pro maleficio beneficiũ rependebant. Hæc igitur omnia salis huius, hoc est, Euangelicæ doctrinæ virtute facta constat.

Quæ cùm ita sint; inquisitione dignissimũ est, quî fieri possit vt cũ nos quoque vos quotidie hoc eodẽ sale condiamus, hoc est, cùm eandẽ Euangelicam doctrinam (quæ semper integra & illibata seculis omnibus cõseruata est) prædicemus, vix quicquam horum efficiamus? Vnde tanta in hominibus morũ corruptio, cùm tantum super eos salis quotidie effundatur? Si quis enim per totum Ecclesiæ corpus, perq́ue omnes personarũ ordines oculos circumducat, inueniet planè apud multos verum esse quòd Propheta dicit: Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt. Vnde ergo tanto sale fuso, tanta vitæ corruptio? Nolo, fratres, adeò grauis exactor esse, vt huius tanti mali in solos vos causam coniiciam, sed inter vos tamen atque nos, hoc est, huius officij ministros, partiri culpam volo. Psal. 13.

Nos igitur primũ in causa sumus, qui non præstamus factis quod verbis adstruimus; qui nõ rectè factis, quæ dicimus, confirmamus. Homines namq. (vt Lactantius ait) malunt exempla quàm verba; quia loqui facile, præstare difficile. Vnde Dominus in præsenti lectione magnos in regno cælorum futuros ait, qui & fecerint, & docuerint. Quorum cùm sit vtrumq. necessarium, plus tamen rectè facta quàm dicta mouent, quæ & vete- Lactant.

verecundè facienda docent,& possibilia esse quæ præcipiuntur, ostendunt, & ad imitandum stimulos atque animum addunt. Nos igitur hac ratione in causa sumus, cur hoc sal Euangelicũ frustra sæpe spargatur.

Vos quoque, fratres, nõ minus forsitan quàm nos huius tanti mali causa estis; qui nulla ferè animi præparatione, nullo deuotionis affectu, nullo proficiendi studio, sed languida mente, solaque audiendi consuetudine ducti, ad conciones audiendas confluitis; quo factum est, vt hac diuturna audiendi consuetudine callos auribus ita obduxeritis, vt diuinorum verborũ vim
2. Tim. 4 & acrimoniam minimè sentiatis. Tales autem Apostolus, quasi iam desperatos, ac penè cõclamatos, deplorat; quos cauteriatam conscientiã habere ait; quo verbo obduratos improborum animos designauit. Quemadmodũ enim ea pars corporis cui cau-
Simile. terium impressum fuit, sentiendi vim amisit; ita qui cauteriatam conscientiam haben, eò perducti sunt, vt omnẽ penè spiritualem sensum amiserint; quibus illud Salomonis conuenit;
Prou. 18. Peccator, cùm venerit in profundum malorum, contemnit. Quocirca nihil mirum, si tales verbi Dei sale minimè condiãtur, quãdo etiam nec diuinis plagis, quotidianisq. cladibus corripiuntur. Ne verò me, dum hæc dico, somnia consectari existimetis, rationem assignabo, qua summum hoc vitæ nostræ periculum euidenter ostendam. Constat Israeliticum populum ab Aegypto egressum, & per deserta vagantem, durissimæ ceruicis fuisse; quod non semel Moyses in Deuteronomio significauit; vtpote qui aduersus Dominũ semper contẽderit; idemq.
Psal. 94 Dominus ipse declarauit, cùm dixit: Quadraginta annis proximus fui generationi huic, & dixi, semper hi errant corde. &
Esaiæ 48 iterum: Scio enim quòd durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua, & transgressorem ex vtero vocaui te. Quo in loco duabus rebus durissimis, videlicet neruo & ferro, maximã illius populi duritiem & rebellionem designauit. De hoc tamen populo, quamlibet duro ac rebelli, scriptum legimus; Cùm occideret
Psal. 77. eos, quærebant eum, & reuertebantur, & diluculò veniebant ad eum. Hic enim ferè huius populi mos fuit (quemadmodum liber Iudicũ passim ostendit) vt cùm vehemẽter à finitimis Regibus premeretur, cladibus suis eruditus ad Dominũ rediret: at nos miseri eo stuporis perducti sumus, vt nos tot ætatis nostræ plagæ, tot bella, tot hominum cædes, quas ætate nostra vidimus, tot hæreses (quibus maxima Christiani orbis pars hæreticorum veneno infecta est) nihil nos moueant, nihil solicitẽt. Itaque meritò hoc tempore Propheticum illud inclamare Dominus poterit; Magno labore sudatũ est, & non exiuit de ea ni-
Ezech. 24 mia rubigo eius neq. per ignẽ. Idem modò ambitionis & superbiæ

perbiæ tumor, eadem pecuniæ sitis, idem luxuriæ ardor, eadem odij & furoris rabies, idem inuidiæ liuor, eadem maledicendi, & obloquendi, & malè precandi virulentia, eadem iurandi & peierandi praua consuetudo, idem diuinarum legum contemptus, pauperumq́. neglectus, qui antea fuerat, dominatur. Vbique meretrices, vbiq. lenones reperire licet. Cùm igitur hæc tanta hominum strages, tantaq́. diuini furoris significatio vix quicquam apud nos effecerit, an non satis constat, nos in profundum penè malorum decidisse, quando hæc ipsa contemnimus, & pro nihilo ducimus? Quid amplius, Domine, in posterum facturus sis, prorsus ignoro. Nihil enim intentatum reliquisti, nec tamen profuisti. Mordet fortasse vos hæc mea castigatio, fratres; sed quid mirum si Euangelicus sal suo fungatur officio? Salis enim est mentis vlcera non quidem vngere ac delinire, sed mordere ac pungere, nisi fuerit infatuatus.

I.

Hæc de sale dicta sunt; sequuntur deinde alia nomina, quibus Ecclesiasticorum Doctorũ dignitas & officium in hoc Euangelio designatur. *Vos*, inquit, *estis lux mundi*. Nihil in mundo luce pulchrius ad videndum, nihil ad agendum efficacius; Sol enim, & Luna, cæteraque inerrantia sidera lucis ministerio inferiora corpora alunt atq. gubernant. Idem ergo in mundo efficit Euangelicæ doctrinæ splendor, quæ errorum tenebras dispulit, & veritatis atq. doctrinæ lucem humanis mentibus prætulit, qua viam quæ ad immortalitatem ducit, apertè cognoscerent. Verùm si lucis nomine Euangelicam doctrinam accipimus; cur Dominus paulo inferiùs eosdem doctrinæ ministros lucernam vocat supra cãdelabrum positam, vt luceat omnibus qui in domo sunt? Videtur enim lucis & lucernæ nomine idẽ veritatis splendor significari. Sit ita sanè. Veruntamẽ illic Dominus doctrinæ lucem, hîc verò vitæ fulgorem significare magis voluit. Quod quidẽ non obscurè insinuauit, cùm subdit: *Sic luceat lux vestra corã hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in celis est.* Illic ergo de verbis, hic de rectè factis, & virtutum exemplis mentionẽ facit. Quãuis enim verba necessaria sint, superiori tamen loco bona opera habenda sunt, longeq́. magis cælestem Patrem glorificant. Nostro verò seculo minor operum, maior verborũ cura est. Vtrũque autem præstandum erat, vt videlicet doctrinæ vocem operis testimonium confirmaret; vt ita demum verbis nostris fidẽ apud auditores faceremus. Hinc Paulus. De cætero, inquit, Philip 4. fratres, quæcunq. sunt vera, quæcunq. pudica, quæcunque iusta, quæcunq. sancta, hæc cogitate; quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me. Videtis ergo quomodo Apostolus

lus vtrumque iunxit, cùm ait, Audiſtis, & vidiſtis in me? Talem
Seneca. autem doctorem agnouit & commendauit Seneca, cùm dixit; Ille promiſſum ſuum impleuit, quem cùm audieris & videris, idem eſt; in quo videlicet neque à doctrina vita, neq. à vita do-
Exod. 24. ctrina diſcordat. Eleganter autē hoc Dominus olim in pontificali veſte adumbrauit, ex cuius extrema ora pendere tintinnabula malogranatis admixta iuſſit, ita vt tintinnabulis intertexta malogranata eſſent. Quid autem per tintinnabula, niſi prædicatoris vocē? quid per malogranata (ad quæ videnda ſpō-
Cant. 7. ſus in Canticis inuitatur) niſi vniatē charitatis, & vitæ ordinē intelligimus? Vtrumq. ergo Eccleſiæ miniſter habere debet, vt videlicet doctrinæ ſonitu, & innocentis vitæ exemplo populum
Hieron. erudiat: aliter enim (vt diuus Hieronymus ait) delicatus magiſter erit, qui pleno ventre diſputet de ieiuniis. His etiam adde, quòd verbi Dei miniſter hoc tantum negotium nō ſolùm vitæ integritate, ſed aſſiduis etiā precibus vrgere debet. Hinc diuus
August. de doct. Christiana. Auguſtinus, Prædicator, inquit, laboret, vt intelligenter, vt libenter, vt obediēter audiatur; & hoc ſe poſſe magis pietate orationum, quàm oratoris facultate, non dubitet; vt orando pro ſe, ac pro iis quos eſt allocuturus, ſit prius orator antequā doctor; & ipſa hora accedens, priuſquam exerat proferentem linguam, ad Deum leuet animam ſitientem, vt ructet quod biberit, vel quod impleuerit, effundat. Hactenus ille. Quo minus mirandū eſt, ſi beatus Pater Dominicus perditos homines ad veteris vitę pœnitentiam, & pietatis cultum ſalutaris doctrinę monitis traduceret; qui non ſolùm ſumma vitę innocētia, ſed lacrymis etiā & precationibus aſſiduis hoc tantū opus agebat. Quomodo autem diuina illa pietas, quæ fraterna charitate tantopere delectatur, huic tantæ charitati negare poterat, quod per eam petebatur? At nos, qui tam longè ab hoc officio diſtamus, qui totum hoc opus magis volubilitate linguæ, quàm integritate vitæ, & orationis ſuffragio fieri arbitramur; quē ex hoc ſtudio fructum referre poſſumus?

II.

Hactenus de Euangelica lectione: nunc ad beatiſſimum Patrem Dominicum veniamus, qui etiam ipſe verè ſal terræ fuit. Cùm enim mater eius grauida eſſet, vidit in ſomnis ſe catulum in vtero geſtare, accenſam in ore faculam baiulantem. Diuerſa quidem metaphora, ſalis & canis; ſed idem tamen officium, vtriuſq. enim eſt mordere. Quod munus beatus hic Pater perfectiſſimè exercuit, qui zelo diuini honoris incenſus, ſeueriſſimus vitiorum obiurgator fuit. Sed quoniam charitas, zelus ac ſitis fraternæ ſalutis in eo inter ceteras eius laudes potiſſimùm enituit; de hac ipſa charitate, qua tum ſanctiſſimus hic Pater, tum

tum etiam cæteri sanctissimi & Apostolici viri flagrauerunt, dicendum nobis erit.

Constat autem (vt hinc dicendi initium faciamus) omnia quæ sunt, dilectionis vi non modò inter se deuinciri, sed etiam gubernari. Et quidem Deus ipse beatissimus, suæ bonitatis atq. electorum amore captus, hunc mundum cōdidit, cuius fructibus homines pascerentur, & ex mirabili eius fabrica ad cōditoris sui cognitionem & amorem excitarentur. Intelligētię quoque cęlestiū orbium motrices (vt Aristoteles ait) primi & summi motoris amore inductæ, vt illi in officio suo obsequātur, atque illi similes, hoc est, Deiformes efficiantur, eorundē orbium motu inferiorem hunc mundum moderantur. Animantia verò cuncta, ac homines præcipuè, sui ipsorum amore ducti, ea quæ ad vitæ vsum & conseruationē pertinent, summo studio inquirunt. Vnde Stoici Philosophi vnumquemque hominum amori sui, velut cuidam pædagogo atque tutori, à natura commissum esse testantur. Quid verò de filiorum procreatione dicam? An non constat, totam hanc sobolis educandæ & procreādæ curam ex ardentissimo parentum erga filios amore proficisci? Omnia igitur vt ex amoris fœdere colligantur, ita amore sustinentur. Quo minus mirandum est, si animarum quoq. salus & procuratio ab eodem hoc dilectionis fonte proficiscatur. Aristot.

Ex hoc enim summum quoddam diuinæ gloriæ studium, & fraternæ salutis amor in piorum cordibus excitatur. Quisquis enim ardentissimo amore Deum diligit, tantum ei obsequi & placere desiderat, quātum diligit. Cùm autem inter omnia obsequia nostra, fraternæ salutis cura gratissimum illi sacrificium sit; huic potissimùm operi, quanta potest diligentia, incumbit, quisquis ardenter Deum diligit. Meminit enim ipsum Dominum per Oseam dixisse: Misericordiam volui & nō sacrificiū. Osee 6. Nulla autem misericordia maior, quàm hominem ab æterna miseria liberare. Deinde, quisquis Dei amore flagrat, eos etiam vehementer diligit, qui à dilecto suo diliguntur. Cū verò Christus Dominus tanto homines amore dilexerit, vt pro eorum salute mori nō dubitauerit; consequens etiam est, vt qui Christū eximiè diligit, eximio etiam salutis hominum amore teneatur.

Atque vt ad beatissimum Patrem nostrum veniamus, quanta fuerit eius charitas (à qua salutis humanæ desideriū proficiscitur) vt alia prętermittamus argumenta, admiranda martyrij sitis maximè declarat. Cùm enim multi sint in charitate gradus (qui à sanctis Patribus describūtur) ille præcipuus esse videtur, qui eò pertingit, vt vitam (qua nihil homini charius est) propter Dei gloriā profundere alacriter & sitienter appetat. Hoc enim Domini testimonio comprobatur, qui ait; Maiorem hac dilectionem Ioan. 15.

ctionem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. At verò tantus in hoc beatissimo Patre martyrij ardor & desiderium fuit, vt de eo dictũ sit: Sitiebat seruus Christi martyrium, sicut sitit ceruus ad aquæ fluuium. Cumq́ue hęretici mortem illi minitarentur, is multa cum fiducia respõdebat; Non sum ego dignus martyrio; nondum merui mortem istam. Itaque transiens per loca ea vbi structæ illi ferebantur insidiæ, cantans & alacer ingrediebatur. Ea re in admirationem adducti satellites Antichristi dicebant ei: An non mortis horrore tu afficeris? quid acturus eras si te comprehendissemus? Obsecrarem, inquit, vos, ne me celeri morte absumeretis, sed sensim omnes corporis mei artus membratim dissecaretis; deinde oculis meis videndos subiiceretis, vt hoc gratissimo spectaculo animum meum oblectarem; post hæc verò erutis aut confossis oculis corpus truncum & mutilum in suo sanguine volutari sineretis. O vocem omni laude & prædicatione dignissimam! ô admirabilem charitatis ardorem, à qua talis flamma prodibat! Non contentus enim vna morte, tot mortibus vitam volebat abrumpere, quot membra habebat in corpore; nec contentus simplici corporis martyrio, omnes corporis artus martyres effici cupiebat; & quãdo illi non dabatur nisi vna tantùm morte occumbere, eam volebat longissimo spatio dilatari, vt hac ratione vna mors instar multarũ esset. Quantum ergo in sacro illo pectore charitatis ignis æstuabat, ex quo hæc tam ingens desiderij flamma prodibat! Quia verò hanc tantam sanguinis fundendi sitim inter fideles agens explere non poterat, ad infidelium nationes transire destinabat, & ad hoc aliquo tẽpore barbam nutriuit, vt hac ratione vel Christi fidem inter infideles propagaret, vel certè desiderata martyrij corona frueretur. Dominus tamen, futurorum præscius, huic eius voto obstitit, quia eum ad Ecclesiæ suæ salutem destinauerat.

8. Ex hoc autem charitatis fonte, bone Deus, quàm multa charitatis officia manarunt! Hæc enim charitatis flamma in sacro illo pectore æstuans faciebat, vt cùm tot in mundo flagitia, tot animas præcipites in gehennam ruere videret, arderet vtique quasi facula zelo pereuntium. Hæc autẽ piissima affectio sanctissimum eius pectus sibi totum vindicarat, vt animas proximorum lucraretur, & suo coniungeret creatori. Hoc lacrymis & precibus à Domino contendebat, & feruẽtissimis concionibus ac miraculis per eum editis Dominus compleuit. Optabat cum

2.Cor.12 Apostolo impendi, & superimpendi pro animarum salute, idq́. exemplo Saluatoris, qui se ipsum tradidit pro animabus nostris.

11. Ex hoc eodem charitatis fonte maxima illa compassio prodibat, qua erga afflictos, & variis calamitatibus oppressos afficiebatur.

Hanc

Hanc enim excellentiſſimam charitatis gratiã habebat à Deo; flendi ſcilicet pro peccatoribus,& miſeris atq.afflictis omnibus condolēdi. Qua in re ſanctiſſimi Iob miſerationē imitabatur, Iob 30. qui inter cætera virtutum ſuarum inſignia hoc etiam de ſe ipſo ait: Flebam quondam ſuper eo qui afflictus erat, & cōpatiebatur anima mea pauperi. Quod quidem miſericordiæ opus non ſolùm diuitibus, ſed pauperibus etiam in promptu eſt; quibus quamuis deſit cenſus, non deerit tamen (ſi modò viſcera charitatis adſint) miſerationis affectus.

III.

Ex hoc eodem charitatis fonte prudentiſſima illa temporis III. partitio proficiſcebatur,qua ſic animarum ſaluti operam dabat, ne ſalutis propriæ curam negligeret. Memor quippe illius conſilij erat,quo Apoſtolus Timotheum inſtruit,cum ait: Attende 1.Tim.4. tibi & doctrinæ,hoc enim modo & te ipſum ſaluum facies, & eos qui te audiunt. & illud item Eccleſiaſtici; Recupera proxi- Eccl.29. mum ſecundùm virtutem tuam,& attende tibi ne incidas. Horum conſiliorum vir Dei memor, ſic temporū ſpatia diſponebat,vt nocte quidē ſacris vigiliis,& piis precibus deſtinata, totum diem ſaluti impenderet animarum. Ex hoc item fonte tot IIII. itinera prodibant,quæ nudis pedibus cōficiebat; quibus ab Hiſpania in Galliam, ex Gallia in Italiam, ex Italia rurſus in Hiſpaniam contendebat. In quibus nō ſeculi dignitates, non claritatem nominis, non terrenos theſauros,ſed ſolã Dei gloriam, cum animarum ſalute coniunctam,ſtudioſiſſimè quærebat.

Ex hoc etiam charitatis igne,ignea illa verba emicabant, quæ V. in admirationem, & amorem in Deum mentes hominū rapiebant. A quibus aliquãdo rogatus; Vbi nam mira illa,quæ populis prædicabat,didiciſſet? In libello,inquit,charitatis. Hęc enim virtus mirabiliter prædicatoris linguam & erudit, & incendit. Ad alia quidem docenda, verborū & rerum ſcientia plurimùm valet; ad diuina tamen eloquia pro dignitate tractanda, & languentia hominū corda inflammanda, charitatis ignis mirè facit. Adde quòd hæc eadem charitas nō modò dicentem incendit,ſed mirabilem quoq. perſuadenti vim tribuit, dum aptiſſimas rationes excogitat,quibus eos ſanet quos ardentiſſimè ſeruare cupit.

Nec verbis ſolùm,ſed multo magis precibus & exemplis hoc VI. negotium beatus Pater agebat. Vnde ſingulis noctibus catena ferrea corpuſculū, vigiliis & inedia cōfectum, propter ſceleratorum hominum crimina verberabat. Hinc etiam factū eſt,vt VII. cùm mulieres, apud quas hoſpitabatur, ab hæreticis deceptas offendiſſet,tanto ſalutis earū deſiderio flagrauerit, vt integram Quadrageſimam ſolo pane & aqua victitarit, humiq́ue ſuper

nudam tabulam cubitaret, idque cùm totos dies in docendi atq. prædicandi labore cōsumeret, ad quod laterum firmitate, & vocis robore opus erat; quæ duo nisi salutari cibo & somno patari nequeunt. Quo tam insigni sanctitatis exemplo effecit, quod nullis fortasse persuasionibus obtinere potuisset, nēpe, vt mulieres illæ, hæretica prauitate repudiata, ad sanctę matris Ecclesię gremium humili erroris sui confessione redierint. Quid

VIII. verò illud? quibus laudibus & prædicatione commemorandum? Cùm enim quidā nobilis, paupertate pressus, ad hæreticos (qui perfida pietate inopiam eius leuabant) defecisset, tāto ex hac re doloris affectu pectus illud piissimum sauciatum fuit, vt cùm opibus pauper Christi destitueretur; seipsum incredibili pietatis ardore vendendum obtulerit, vt ille venditionis pretio inopiam suam leuaret, ne eius occasione à fidei sinceritate deficeret. Quis igitur sacrum hoc pectus non exosculetur? quis non apertè videat, illum in eo sedem sibi delegisse, qui seipsum pro-

Matth. 26. pter mundi salutem proditori discipulo venalem exhibuit? At-

IX. que vt vno tantùm argumento rem omnem absoluam; ex hoc eodē fonte in Ecclesia Dei celebris Prædicatorū Ordo manauit. Cùm enim vir sanctus totum se ad animarum studiū contulisset, & sitis hæc in eius pectore incredibili ardore flagraret; priuato labore atq. opera sua minimè contentus, socios, vndecunque potuit, asciuit, qui eodem spiritu acti, se in hoc pietatis opere exercerent. Cumque res illi feliciter cederet, diuinæ opis fiducia fretus, ad maiora animum extulit; nempe vt in Ecclesia Prædicatorum Ordinē, nusquā antea institutum, excogitaret; cuius hoc esset munus, hoc præcipuum studium, exemplo vitæ, & assiduę doctrinæ officio animarum salutem curare; vt quem-

Act. 7. admodum olim ante conuersionē suam Saulus, dum protomartyr Stephanus lapidaretur, lapidantium vestes seruabat, vt eum manibus omnium lapidaret; ita contrà beatus Pater amore salutis humanæ incensus, hunc Prædicatorum ordinem instituit, vt animarum salutem, & Christi gloriam non solus ipse, sed cū multis aliis; nec seculo suo tantùm, sed omnibus etiam seculis per tot filiorum ora, quot hactenus fuēre, quotque in posterum futuri sunt, quæreret.

IIII.

Hæc igitur officia, fratres, hi labores atq. certamina (vt antè diximus) ex flagrātissima in Deū charitate profecta sunt. Quæ quidē charitas simili ardore, similiq; fraternæ salutis, & diuinæ gloriæ studio in sanctissimis quibusq. viris flagrauit. Hinc illæ

Psal. 68. Prophetæ voces: Zelus domus tuæ comedit me. Et, Vidi præua-

Psal. 118 ricantes & tabescebam; quia eloquia tua non custodierunt. Et,

Ibidem. Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici

mici mei His autē comedēdi & tabelcendi verbis Vates sanct*
satis indicat, adeò vehementer omnia interiora sua cruciari &
exedi, vt ex vi & impetu interni cruciatus macies & pallor &
tabes in corpore sequerētur. Simili etiā affectu, atq. adeò acrio-
ri Apostolus angebatur, cùm diceret: Quis infirmatur, & ego 2.Cor. 11
non infirmor? quis scādalizatur, & ego nō vror? Elię verò Pro-
phetæ pro Dei gloria flagrantissimū zelum quis nō miretur? Sic
enim aduersus hominū scelera incāduit, vt oratione sua trium
annorū & sex mensium sæuissimam famem à Domino impe-
trauerit. Vnde ad Achab perfidum Regem, præcipuumque per 3.Reg. 17.
fidiæ popularis auctorem diuino Spiritu concitatus ait: Viuit
Dominus Deus Israël, in cuius conspectu sto, si erit annis his
ros & pluuia, nisi iuxta oris mei verbum. Ex his autem verbis
colligere licet, virum sanctum hoc modo orasse: Domine Deus
meus, tu, qui nulla re indigens omnia propter temetipsum, hoc
est, propter nominis tui gloriam condidisti (tu enim es α & ω, Apoc. 21.
hoc est, principium & finis rerum: sicut enim nullum aliud esse
rerum principiū potuit nisi tu; ita nullus alius finis, cui omnia
deseruirent, præter te) sic tamen omnia in sapientia tua dispo-
suisti, vt cæli quidem, terrę, ac maria, & omnia quæ cæli cōple-
xu continentur, humanæ vitę vsibus deseruirent; homo autem,
harum rerum dominus, te vnum susciperet, te coleret, tibi om-
nia accepta referret, tibi pro tantis beneficiis gratias ageret, ti-
biq; inseparabili amoris vinculo copularetur. Hoc nisi fiat, quis
huius mundi, quis rerū omniū in hoc inferiori mundo condi-
tarū vsus dignus erit? At miserandi homines eo cæcitatis atque
vesanię, Satana dementante, peruenerunt, vt nihil minus cogi-
tent, nihil minus curent, nihil minus faciant, quàm id ad quod
facti & conditi sunt; immo verò gloriā tibi vni tot nominibus
debitā, ad lapides & ligna impiè atq. nefariè transtulerūt. Quę
cùm ita sint; non video in quem vsum tales homines in mūdo
agere, vel cur superstites esse, vel cur cæteræ illis creaturæ obse-
qui & seruire debeant, cùm ipsi communi omnium Domino
minimè obsequantur. Fac ergo, Domine, ne cęli desuper pluuiā
in terrā demittant. Vim cælorum, imbriū, nubium, ventorum,
maris & fontium contine; vt neque cæli rorem, nec terra ger-
men illis præbeat, quo acerbissima fame præuaricatores confi-
ciantur & intereant, atq. meritas scelerum suorum pœnas pen-
dant. Ad has ergo preces, non vnius anni, sed trium annorum &
sex mensium sterilitas secuta est. Quo quidem tempore, cùm
vir diuinus tantam illam cladem cerneret, cùm hic pueros cla-
mantes, & lamentabili voce panem postulantes, alibi cadentes,
& animam præ famis magnitudine efflantes, alios rapientes, &
vim aliis (si quid fortè panis alicubi repositum esse intelligerēt)

inferentes, alios verò lurida facie, & pallore oris famem & maciem ostentantes, & omnia denique luctu, lacrymis & morte plena cerneret; nunquam tamen vir sanctissimus hoc tam diuturno & miserabili spectaculo ad misericordiā flexus est, vt vel guttam aquę impetraret his quos vita indignissimos iudicabat. Nec hoc tandem in animum induxit, donec de sceleris auctoribus, nempe sacerdotibus Baal, supplicium sumpsit. Vbi enim in-
3. Reg. 18. signi edito miraculo populum ad Dei cultū traduxisset, & quadringentos prophetas Baal vno die super vno lapide iugulasset, corporaque eorum inhumata in torrentem præcipitari iussisset,
Num. 12. tūc demum impiorum cruore atq. vindicta exsatiatus, pluuiam à Domino petiit, & impetrauit. Quid verò Moyses? quo diuini
Simile. ardoris zelo incanduit, vir alioqui super omnes qui morabātur in terra mitissimus? Is enim qui regi apū exemit aculeū, huic, populi sui principi, omnem iræ impetum ademit. Quāto verò is diuinæ gloriæ zelo exarsit, cùm è mōte descendens populum
Exod. 32. ante vitulum, quem sacrilega perfidia pro Deo fabricauerat, ludentē inuenit! Tanto enim furore ac dolore exagitatus fuit, vt sacratissimas illas tabulas ipsius digito Dei mirabiliter inscriptas, & quadraginta dierum ieiunio impetratas, ad saxa montis illiserit; ac deinde in castra veniens, conueniētibus ad se Leuitis præcepit vt per medium castrorum districtis gladiis irrumpentes, amicos, fratres, filios, ac ipsos deniq. parentes ferro trucidarent, nulliq. vel sexui, vel ætati, vel sanguinis communioni parcerent. Quod vbi animosè factum est, Consecrastis, ait, hodie manus vestras Domino vnusquisque in filio & in fratre suo. Et animaduertite, quæso, mirabilem viri sanctissimi pietatem. Is, qui ita aduersus infidelē populū desęuierat, tanto erga illum cōpassionis affectu commotus est, vt rursum quadragin-
Exo. 32. ta dierum ieiunio indignantis Domini iram tāto studio lenire curauerit, vt dicere non dubitauerit: Aut dimitte eis hanc noxā, aut dele me de libro in quo scripsisti me. Animaduertite quęso, fratres, quanta hîc lenitas, quanta illic seueritas; quanta illic indignatio, quanta hic compassio; quantus deniq. illic furor, quātus verò hic amor! His enim verbis hoc dicere videbatur: Tāto Domine, huic populo, quem mihi seruandum tradidisti, amore conglutinatus sum, vt nullo modo me ab illo secernere valeam; sed quæ illius sors futura sit, eadem mihi cū illo communis sit;
Exod 32. neq. enim illo pereūte, salus mea esse mihi grata poterit. Quare aut vtrosq. seruare, aut vtrosque damnare debes; ideoq. precor, vt vel dimittas eis hanc noxam, vel de libro in quo me scripsisti, deleas. Quis igitur hanc tantā verę charitatis flammā non miretur? nō obstupescat? non meritis in cælum laudibus tollat?
Rom. 9. Quid verò illud? quàm stupendū quòd Paulus anathema fieri
pro

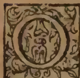
pro hominum salute optauit! Vnde, quæso te Paule, tantus hic fraternæ salutis amor? vnde hæc ingens charitatis flāma? vnde tantus dolor propter eos quos à cælesti hæreditate excidere videbas? Respondere vtique is poterat: Nimirum, quia quę bona isti amittant, & in quas sese miserias coniiciant, non solùm fide teneo, sed oculis etiam contemplatus sum. Cùm enim in paradisum delatus fui, ac illius immensæ pulchritudinis speciem contemplatus sum; vidi quæ pios felicitas, quæ improbos maneat infelicitas, qui hoc tanto bono priuandi sunt. Quæ res animum fraterna charitate flagrantem acerbo dolore cruciat, vt bene mecum agi putarem, si illis hac tanta felicitate fruentibus, ab ea ego exciderem. 2.Cor.12.

Nunc ad vos, fratres: diligenter quæso hoc negotium expendamus. Si tantum illud bonum est, quod piis in cęlo repositum est, & quo reprobi omnes priuādi sunt, vt tāto se Paulus discrimini obiiceret, quo nullum excogitari maius potest, ne homines tantam felicitatem amitterent, (cùm eorum tamen salus ad se nihil pertineret) quis hanc tantam cæcitatem & amentiam hominum ferre poterit, qui propter suam ipsorum salutem ne leuissimæ quidem diuinæ legis sarcinæ humeros supponere velint, cùm Apostolus tanto se oneri non propter suam, sed propter aliorum salutem verè & ex animo subiecerit? Quis non obstupescat? cuius viscera non disrumpantur? quis non etiā clamores in cælum tollat? Quis hoc argumento dæmonū potentiam, & hominum dementiam & stuporē non videat? Quid hic ratio, quid consiliū, quid cælestis doctrina in pectore Christiano facit? quomodo aduersus eos qui eam in iniustitia detinent, non inclamat?

Quid ergo nunc superest, fratres, nisi deprecari vos atq. obtestari, vt tot propositis argumētis & exemplis intelligatis tandem, qua solicitudine & studio salutis vestræ negotium curare debeatis; quandoquidem tam multa propter illud sanctissimi quique viri & fecerunt & pertulerunt. Ferreus enim sit oportet, quisquis tam magnis propositis argumentis & exemplis, ad pietatem non emollitur. Quod à nobis auertat Christus Iesus, qui cum Patre & sancto Spiritu viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

IN EODEM FESTO BEATISSIMI PATRIS NOSTRI DOMINICI, CONCIO quarta; quæ, post breuem Euangelicæ lectionis explanationem, clarissima eiusdem Patris miracula, ab eius incomparabili fide & charitate manantia, percenset.

THE. *Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.* Matth. 5.

Ecclef. 42 OMNIA (inquit Ecclesiasticus) duplicia, vnum contra vnum; & non fecit quidquam deesse. His verbis, fratres charissimi, diuinæ prouidentiæ solertia declaratur, quæ videlicet nunquam deficit in necessariis, quæque rebus noxiis salutares atque contrarias adiunxit, quæ illarum vim & nocumenta repellerent. Sunt quidem lupi gregibus insidiantes, sed sunt contrà canes, gregem aduersus eorum rabiem tuentes. Sunt viperæ hominibus infestæ, est & theriaca præsentissimum contra viperas remedium. Sunt herbæ noxiæ, morbos inferentes: sunt rursum salutares, morbos auertentes. Apud Orientales Indos, ac in ea præcipuè insula quæ Ceilam appellatur, capillares colubri sunt, qui venenato morsu celeri morte interimunt; at diuina prouidentia, vt huic præsenti periculo succurreret, eam regionem feracissimam esse quarundam arborum voluit; quarum vel odore vel gustu ab hoc periculo homines liberantur. Pomponius Cosmographus in quadam ex Fortunatis insulis duos fontes verè mirandæ & occultæ naturæ esse ait; ex quorum altero, si quis biberit, risu soluitur; cuius mali remedium est, ex altero bibere. Sed dicet aliquis forsitan: An non satius fuisset, si diuina prouidentia à nocituris creandis abstinuisset, quàm si cum nocituris etiam profutura creasset? Minimè quidem; hac enim ratione non ita admirabilis diuinæ prouidentiæ cura elucerет, quæ modò manifesta est, dum tam varia & exquisita remedia aduersus tam multa incommoda excogitauit. Hac enim ratione, qualem nostri curam gerat, multis ac maximis argumentis declarauit. Quorsum hæc? Nempe vt in operibus etiam gratiæ, diuinæ prouidentiæ sollertiam agnoscamus. Cùm enim humana natura, propter commune originis peccatum, multis modis læsa &

Pompo- nius.

sa & sauciata fuerit, multis quoq; medicamentis & remedijs indiget. Inter omnia autẽ vitiata naturę mala, quatuor præcipuè numerãtur; nẽpe, cæcitas in intellectu, languor in voluntate, in libero arbitrio infirmitas, & in sentiendi appetitu variarũ prurigo cupiditatum. Aduersus autem quatuor hæc mala, post sacramentorum medicamenta, diuini verbi ministerium cælestis medicus opposuit, quod præsentissimum malorum omnium remedium & medicamentum est. Sic enim de eo in libro Sapientiæ legimus; Non herba aut malagma sanauit eos, sed sermo tuus Domine, qui sanat omnia. Hoc igitur medicamento quatuor illa animæ nostræ vulnera sanantur; ideoque quatuor nominibus verbi huius ministri in hodierna sancti Euangelij lectione designantur. Primum enim, vt ab hoc incipiamus, sal terræ appellantur; quoniam appetitus & cordis nostri pruriginem diuini verbi mordacitate & acrimonia à peccati corruptela præseruant. Deinde mundi lumen, & velut spiritualem solem eos vocat, qui eiusdem diuini verbi luce prauarum opinionum atque errorum tenebras à mentibus nostris discutiunt. Exinde verò illos ciuitatem supra montem positam esse ait; quoniam ipsi, cælestis doctrinæ virtute, nutantia infirmorum hominum corda, cùm eos humani generis hostes adoriuntur, confirmãt, quod planè faciebat ille de quo scriptum est; Nutantes cõfirmauerunt sermones tui, & genua debilia roborasti. Postremò, lucernam ardentem eosdem nominat; quoniam algentia hominũ pectora diuini amoris igne inflammãt. Videtis ergo, fratres, verum esse quod Ecclesiasticus ait: Omnia duplicia, vnum, cõtra vnum à diuina prouidentia conuenientissimè instituta fuisse. Sap. 16. Psal. ... Eccles. 42.

Ceterùm quãta sit eorum dignitas qui hoc diuini verbi ministerio in Ecclesia fungũtur, in sacræ huius lectionis fine Dominus ostendit, cùm ait: *Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.* Quæ quidem verba summam Dei nostri bonitatem, summamq́ue erga genus hominum charitatẽ maximè declarant; quandoquidem adeò magnum præmium alienæ salutis auctoribus proponit, vt inter principes & magnos viros in eo regno numerentur, in quo magnum esse summa dignitas & gloria est. Hac enim tanta gloria prædicatoribus constituta, non obscurè declarauit, quanto salutis nostræ amore teneatur. Sicut enim Rex, qui multa aureorum millia pollicetur ei qui homicidam aliquẽ prodiderit, hoc ipso quàm sit iustitiæ cultor & amator ostendit; sic, cùm Dominus tam magnifica præmia iis qui aliorum saluti student, proposuerit, satis declarat, quantopere hominum salutem sitiat. Idem etiã non minus apertè ostẽdit, cùm ad inferẽda Sodomæ supplicia pergẽs, Matth. 5. Simile.

Genes. 18. ait ad Abraham: Nunquid celare potero Abraham quę facturus sum, cùm futurus sit in gentem magnam? Amicorum maximè
Ioan. 15. proprium est, arcanorum communio, quemadmodum Saluator ait: Iam non dicā vos seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Vos autē dixi amicos; quia omnia quęcunq. audiui à Patre meo, nota feci vobis. Ad hanc ergo tantam dignitatem sanctus ille Patriarcha euectus fuit, vt amicus Dei nominaretur, & esset; ideoq. contra leges, & sanctissima amicitiæ iura se facturū Dominus insinuat, si cōsilia & arcana sua ab eo abscōderet. vnde ait: Num celare potero, &c. Vnde verò hæc tāta dignitas? vnde tāta gloria? Subdit causam: Scio enim quòd præcepturus sit filiis suis, vt timeant Dominū. Hanc veluti præcipuam huius amicitiæ causam affert, quæ non modò in Episcopos, & Ecclesiæ Doctores, sed etiam in bonos patresfamilias (qualis ille erat) cadere potest; vt hinc intelligatis, qui seruorū aut filiorum greges habetis, quàm lata vobis ad amicitiam Dei promerendam via pateat. Nec verò merces illa, quam Iacobus
Iacobi 5. Apostolus præscribit, paruifacienda est; sic enim ait: Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animā eius à morte, & operit multitudinem peccatorū. Cur hoc præmium, quod veræ pœnitētiæ proprium est, officio docendi tribuit? Nimirum, quia sicut is qui prauis consiliis alium inducit ad flagitia, flagitiorum eius particeps efficitur; ita qui alium reuocat ab illis, hāc à superno iudice mercedē percipit, vt ipse à suis quoq. sceleribus liberetur. His igitur tātis præmiis propositis, fratres, hoc agamus, hoc diligentissimè curemus, vt partim verbo, partim exemplo, partim piis admonitionibus, partim etiam precationibus alios ad saniorem mētem perducere studeamus. Cùm enim alienæ salutis negotium gerimus, nostram planè causam agim': sicut scriptū est: Anima quæ benedicit, impinguabitur;
Prou. 11. & quæ inebriat, ipsa quoque inebriabitur. Hac autem ratione beatissimi Patris Dominici ingentes gratiarum opes & virtutes colligere licebit. Si enim qui fecerit & docuerit, magnus est habendus in regno cælorum (hoc est, in Ecclesia, quæ nunc contra hostes militat, & in ea quæ gloriosa de triūphato hoste trophæa reportat) quàm magnus vtrobique erit, qui tot animarum millia, vitæ atq. doctrinæ suæ ministerio tum per se, tum per Ordinis à se instituti ministros, Christo lucrifecit?

I.

Hanc autē singularem beatissimi Patris nostri magnitudinem declarat non solùm eius vita sanctissimè acta, sed etiā miraculorum magnitudo, quæ eiusdē sanctitatis, locupletissimus testis est. De his ergo, fratres, in pręsenti cōcione dicere institui; sed ita tamen orationem meam temperabo, vt non solùm tan-

tarum rerum admirationem, sed multo magis imitationis cupiditatem animis vestris iniciã. Quid enim nostra refert præclara sanctorum gesta virtutesq. mirari, si vita nostra à sanctissimis eorum moribus institutisque abhorreat?

Principio igitur satis cõstat, tam multas esse causas, propter quas salutis & vitæ nostræ auctorem Deum diligere & colere debeamus, vt si omnes Angelicæ mentes in linguas verterẽtur, non modò pro dignitate explicare, sed nec percensere quidem eas & enumerare possent. Quia tamen varia sunt hominu ingenia, variique mores & affectus, aliæ causæ alios mouere magis solent. Quosdam enim cælestis præmij spes & amor vehementer allicit; quo affectu sanctus ille Rex aiebat: Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem. pro quo Hieronymus ex Hebræo vertit, propter æternam retributionem. Sunt rursus alij, quos gehennæ metus vehementer concutit, & ad officium inducit. Quod quidem de se D. Hieronymus in Epistola ad Eustochiũ de virginitate seruãda fatetur; in qua, vbi solitudinis & inediæ suæ labores, quos in deserto pertulerat, enumerasset (in quo cibus illi crudæ herbæ, potus aqua, socij feræ & scorpiones erãt) tandẽ ait; Ego ipse, qui gehennę metu tali me carcere damnauerá, scorpionũ tãtum socius & ferarum, &c. Sunt autem alij, quos extremi iudicij metus, & horrẽdus ille tubæ sonus, quo sepulta omniũ corpora excitabuntur, & ad præteritæ vitæ iudicium vocabuntur, illudq. diuinæ sententiæ fulmen, Ite maledicti in ignem æternum, magnopere perterrefaciunt, & à peccando cohibent, ne hoc adeò tremendo fulmine feriantur. Alios verò quotidianæ mortis conspectus, & incerta mortis hora, & sepultura, atq. defuncti cadaueris horror, & ratio in morte reddenda, & incertæ sortis metus plurimum mouet, & ad mũdi contemptum inducit. Sunt alij, quos non tam harum rerum spes aut metus, quàm diuinorum beneficiorum, ac præcipuè Dominicæ passionis & redemptionis consideratio allicit, cùm animaduertunt se totos debere illi, à quo, cùm non essent, conditi; & cùm perditi essent, nõ corruptibili auro & argẽto, sed pretioso eius sanguine redẽpti sunt. Huius enim beneficij merito Apostolus fideles ad pietatis labores & certamina prouocat his verbis, Recogitate eum qui talem sustinuit à peccatoribus contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficiẽtes. Nondum enim vsq. ad sanguinem restitistis, aduersus peccatum repugnantes.

Psal. 118.

Hieron.

Hieron. ad Eustoch.

Matt. 25.

1. Pet. 1.

Heb. 12.

Hæc igitur quæ diximus omnia, haud dubium quin ingẽtes homini aculeos ad pietatẽ admoueant, cùm satis ad hoc vel singula esse deberent. Sed inter has tamen causas potentissima est Dei erga pios omnes amicitia & charitas, quæ ab inexhausto

boni-

bonitatis eius fonte dimanat. Amor enim beneficiorum omnium & primum,& maximum, & aliorum omnium causa existit. Quisquis enim verè amat,seipsum primò,deinde(quod est consequens)quæ sua sunt,ei elargitur Quod quidē intelligens Ioannes Euangelista,cùm se Apostolum, Prophetam, Euangelistam, & virginem, Virginisque matris adoptionis filium appellare potuisset, his magnificentissimis titulis silentio pressis, vbique se discipulum quem diligebat Iesus, appellat; vt qui probè nosset, omnia alia dignitatis insignia hac vna dignitate contineri.

Ioan. 21

Qua autem dilectione pios Dominus prosequatur,neque vlla ratione prædicari, neq. vllius amoris comparatione comprehendi potest. Quamuis enim sponsi erga amantissimam sponsam, & parentum erga filios amor maximus sit (quod Dauidis erga parricidam filium amor ostēdit) & quicunque alij sint his etiam vehementiores;algent tamē,si cum Dei erga amicos suos dilectione conferantur.

2. Reg. 18

Ceterùm ex immensa diuinæ bonitatis magnitudine huius summæ dilectionis coniecturam facere possumus. Cùm enim eximiæ bonitatis proprium sit, bonos diligere, quoque bonitas maior est,hoc sit vehemētior hæc dilectio;qua, quæso, dilectione bonos diliget,cuius ineffabilis,incōprehensa, & infinita bonitas est? Veruntamen ex donis,atq. magnificentissimis beneficiis,quibus Dominus amicos suos honorat, huius dilectionis coniecturam facere licet;cùm dona hæc velut scintillæ quędam sint,quæ ex huius dilectionis fornace emicant. Cuius rei cùm tot nobis exempla suppetant, quot sancti ab origine mundi ad hanc vsque ætatem extiterunt, in quos Dominus magnificētissima dona & beneficia contulit;vnum tamē beatissimi Patris Dominici in medium proferā; cuius clarissima signa & miracula incomparabilem Dei nostri erga suos amicitiam apertissimè declarant. Quid enim illi diuina charitas & benignitas contulit? immo verò quid non contulit?Is namque & dæmonibus potenter imperabat, & omnis generis morbos sanabat, pluuiis & imbribus imperabat,peregrinis linguis eloquia Domini prædicabat;futura multa prophetico spiritu prædixit, obdurata hominū corda potēti virtute ac precibus flexit & emolliuit. Sed quoniam hæc generatim dicta minus fortasse moueāt animos, ad singularia miraculorum eius opera descendamus; quibus apertè intelligemus, quo honore amicos suos Dominus prosequatur, quamq. verè ab eodem Domino dictum sit:

2. Reg. 2.

Quicunque honorificauerit me, glorificabo eum. O si quicunque seculi honores ardēter exquiritis, huius honoris ambitione flagraretis!

II. Mir-

II.

Mitto igitur cōmunia hæc miracula, quibus sanitates ægris redditæ fuerunt: ad mortuos quos vir sanctus ad vitam reuocauit, orationem conuertamus; à minoribus ad maiora transitum facientes. Quodam in loco fratribus in structura laborantibus, architectum quendam conductitium in crypta moles supernè dissoluta contriuit, & sub tanto pondere diu iacentem penitus exstinxit. Concurrunt fratres ad miserabile spectaculum, summo dolore affecti. At pius Pater Dominicus, & inopinatę mortis casum vehementer miserans, & filiorum mœrentium afflictionem nō ferens, exstinctum cadauere cauerna ad se iussit deportari, fusisque precibus mox illum & viuum & incolumem restituit, & tristes filios gaudio & cōsolatione affecit. Qualis ergo fides illa atque fiducia de diuina benignitate fuit, quæ mortuum hominem, atque ruina ipsa attritum, tam facilè potuerit vitæ integrum reddere? Addam aliud simile, nec minus tamen mirandum. Erat Romæ matrona quædam vidua, quæ mira erga beatum Dominicum deuotione ferebatur. Habebat autem filium vnum paruulum, mala affectum valetudine. Cumque vir Dei in Ecclesia concionem habiturus esset, matrona hæc desiderio audiendi verbum Dei ex ore eius, relicto filio, venit ad concionem. Ea finita, domum reuertens, filium exanimem inuenit; sed immodicum dolorē ex eius morte conceptum silentio premens, & tum de Dei virtute, tum de beati Dominici meritis fiduciam concipiens, assumptis ancillis suis, tulit filium ad Ecclesiam sancti Sixti, vbi tum vir sanctus cum fratribus morabatur. Inuenit autem virum Dei stantem ad fores domus, quam Capitularem vocant, tanquam ibi aliquem exspectaret. Vt verò illum vidit, misit filium defunctum ad pedes eius: & prostrata coram illo cū lacrymis orabat, vt sibi filium restitueret. Dolens ergo ex animo vicem eius vir misericors, secessit paululum ab ea, humique se abiiciens, breues Deo preces obtulit. Mox surgens accessit ad mortuum, crucis in eum signum expressit; manuque eius apprehensa, sanum & incolumem erexit, reddiditq́. matri eius, præcipiens ne hoc ad vllius notitiam perferret. Illa verò cum ingenti gaudio discedēs, beneficium Dei, quod in suscitato filio acceperat, iucunda & glorians in Domino aliis indicauit, sic vt etiam ad Pontificis aures perueniret. Qui sanè exultans, & donis Dei gratulans, quæ ipsius tēpore exstitissent, decreuit, vt omni populo id pro concione exponeretur. Sed verus humilitatis cultor Dominicus obstitit, protestans, si id fieret, se mare transmissurum, nec vnquam deinceps in hisce regionibus moraturum. Remisit igitur summus Pontifex decretum suum. At quanto vir Dei profundius

dius sese abiicere nitebatur, tanto præpotens Deus eum subli-
miùs erigere pergebat.

Quo exemplo, fratres, non solùm miram fidei virtutem, quę in beatissimo Patre fulsit, sed etiam humanæ gloriæ periculum intelligere licet; cùm eam vir sanctissimus, & supra firmā Euāgelij petram stabilitus, vsq. adeò exhorruerit, vt mare transire, & in vltimas terrarum oras fugere decreuerit, ne opus illud, (quod tantā ei gloriam allaturum fuisset) euulgaretur. O quàm dissimilia sunt carnalium & spiritualium hominum studia! Nos inanem gloriam per tela, per ignes, terra mariq. conquirimus; hic autem vir diuinus solidam gloriam, ceu pestem quandam, terra mariq́ue fugere destinabat.

Sed quanto magis ille gloriā propter humilitatis custodiam fugiebat, tanto maiore illum Dominus honore prosequebatur. Oblata est igitur illi occasio, qua magnificentissimum aliud miraculum occultari non potuit. Contigit enim virum Dei apud sanctum Sixtum cum tribus illustrissimis Cardinalibus, eiusdemq́ue domus Abbatissa, & cunctis monialibus de earundem institutione tractare. Ecce autem his omnibus cum sancto viro astantibus (vt ea res diuinitùs gesta euidenti miraculo declararetur) vir quidam eiulans, & comam vellens, voce horribili exclamat: Eheu, eheu. Cunctis exterritis, & sciscitātibus quid haberet; respōdit: Nepos Stephani Cardinalis ab equo cadēs mortuus est. Dicebatur is Neapoleon. Ea re prorsus inopinata & miserabili Stephanus Cardinalis patruus ei⁹ attonitus atq. perculsus, in beatum Dominicū caput reclinauit; alij verò excipientes sustulerunt eum. At sanctus Pater surgēs, aquam benedictā in Christi nomine ei aspersit. Porrò frater Tācredus dixit ad virum Dei: Vbi est pietas tua Pater? vbi nūc fides in Dominum? Cur pro salute adolescentis non oras Deū? Tū vir Dei egressus, ibat ad cadauer, miseranda cōcussione, & immodica dissipatione horribiliter deturpatum. Iussit autem illud in quasdam ædes inferri; porrò F. Tancredo, & aliis qui cum ipso erant, dixit vt pro sacrificio offerendo altare sibi præpararēt. Ibant ergo Cardinales cum suis, & Abbatissa cum sanctimonialibus ad locum vbi vir beatus erat hostiam salutarem immolaturus. Cū autem iam astaret ad aram cum summa, vt solebat, reuerētia, immenso perfusus est lacrymarum imbre, Spiritu sancto flante: cumq́ue corpus Christi purissimis manibus in altum eleuaret, cunctis qui aderant spectantibus & stupentibus, ipse pariter cubiti vnius altitudine à terra eleuatus est, corpus terrenum & graue animi deuotione & spiritu gratiæ sursum attollente. Oblationis inde ministerio piissimè peracto, vir beatissimus ad corpus defuncti, Domini misericordiam imploraturus, accessit. Sequebā-

tur

tur eum Cardinales cum famulis suis, item Abbatissa cū sororibus suis, cum mœrore & fiducia; quid in sui nominis gloriam Dominus facturus esset ignorantes. Stans autem vir pijssimus ad corpus exstinctū, caput, & cætera membra conquassata, ipsosq. pedes manu sua contrectauit, suis locis accuratè & commodè omnia componendo. Deinde ad preces iuxta feretrum se contulit. Cumque hunc in modum secundò & tertiò fecisset, surgens ab oratione, signo crucis eum consignauit; stansque ad caput defuncti, sublatis in cælum manibus, diuina virtute ipse plus quàm cubito vno suspensus in aëre, magna voce clamauit: Adolescens Neapoleon, in nomine Domini nostri Iesu Christi tibi dico, surge. Cōfestim videntibus cunctis, qui ad tam grande spectaculum confluxerāt, sanus & incolumis surrexit, dixitque ad virum Dei; Pater, da mihi quod edam. Moxq. vir pius dedit ei cibum & potum, sanumq. & hilarem, nec vllum contriti corporis vestigium habētem reddidit venerabili viro Stephano Cardinali. Iacuerat exanimis à mane vsque ad horam nonam. Quàm multa sunt, fratres, quæ in hoc diuino opere mirari possumus! Et quidem, ne cui de hoc tāto ac tam insolito miraculo vlla dubitatio subrepat; meminerit illud nō in angulo, aut intra priuatos parietes, sed in frequentia ac luce populi Romani gestum fuisse. Nam & de casu ac morte adeò nobilis adolescentis rumor per totam vrbem perlatus est. Excitationi autē eius tres Cardinales, totidemq. eorundem familiæ, & magnus ille virginum cum Abbatissa sua chorus interfuerunt. Quis igitur adeò impudens esset, qui ea tempestate hoc miraculum fingere potuisset, cuius testimonio tot testes, tā multi, tamq. idonei refragari potuissent? De hoc igitur opere, quamuis adeò stupendo atque mirabili, nulli sanæ mentis homini dubitare licet. In quo quidem cùm multa sint admiratione dignissima, illud ego cùm primis admirandum iudico, potuisse virum sanctum in tanta spectatorum frequētia sic à sensibus abstrahi, & in Deum eleuari, vt corpus etiam simul cum spiritu à terra sublatum in aëre pēderet. Si hoc enim illi aut in solitudine aut in abditissimo loco degenti contigisset, vbi nihil esset quod orantis mentē interturbaret, non adeò mirum esset; sed quòd in media populi turba posito hoc illi contigerit, id verò maximè mirabile est. Si enim magnus ille Antonius orientem solem accusabat; quòd eius luce oculi corporearum rerum obiectu intentionem animi eius aliquatenus impedirent, cùm is tamen in deserto vitam ageret; si beatus item Siluanus, dum hortulum foderet, oculos ita contegebat, vt terram solùm aspiceret, ne per alia diffluentes oculi animi eius intentionem à Deo auocarent: cuius admirationis est, beatum Dominicum tanta spectatorum mul-

multitudine astante, & rei exitū exspectante, potuisse sic mentem suam colligere, & omnes animæ suæ vires sic ad interiora reuocare, vt ipsum etiam graue ac ponderosum corpus à terra eleuaretur; hoc mihi planè non minus mirum, quàm defuncti corporis suscitatio videtur. Et quidem apparet virum sanctum diuina reuelatione præuidisse, mortuum illum esse in omnium conspectu ad vitam reuocandū, quo miraculo omnipotēs Deus vellet & multorū fidē confirmare, & Ordinis à se instituti gloriam illustrare, & seruum suū magnificētissimo illo opere honorare. Qua quidē diuinæ bonitatis dignatione vir sanctus vsque adeò in conditoris sui amorē exarsit, vt graue corpus spiritum ad supera in amplexus cælestis Sponsi tendentem sequeretur. Cur enim ardentissimo amore non flagraret, qui se Dei filio, Lazarum à mortuis excitanti, similem quodammodo fieri
Ioan. 11. cerneret? Si enim idem filius Lazarum ad vitam reuocaturus, ob insigne illud miraculū, quo erat eius gloria illustranda, eleuata voce gratias egit cælesti Patri, dicens, Pater gratias ago tibi, quia semper me exaudis: quo mētis ardore beatus Dominicus eidem Patri gratias egit, cùm se in hoc opere Dei filio, & vniuersorum hæredi similem quodāmodo fieri vidit. Hoc etiā exemplo diuinæ prouidentiæ curam atque solertiam animaduertere licet, cuius est attingere à fine vsque ad finem fortiter,
Sapient. 8 & disponere omnia suauiter. Volebat enim humanæ salutis amator Dominus in Ecclesia sua nouū Ordinē instituī, cuius professores studium suum ad animarum salutem conferrent; ideoq. eius Ordinis auctorē & parentem hac tanta signorū claritate voluit apud homines illustrare, vt parentis gloria in Ordinis à se instituti gloriam & firmamentum cederet. Olim quidem Dominus duci Iosue, quem ipse populo suo præfecerat, Iordanis aquas ad eius imperium sursum reflecti voluit, quo populus per arentem alueum transiret; vt hoc nouo miraculo eius populi fidem atq. obedientiam erga illum stabiliret; itaque ad illum ait: Hodie incipiam exaltare te coram omni Israël, vt
Iosue 3 sciant quòd sicut cum Moyse fui, ita & tecum sim. Cùm igitur beatissimus Pater intelligeret, voluisse Dominum hoc nouo & insigni miraculo, & seruum suū, & Ordinis à se instituti gloriā illustrare; tanto erga illum amore exarsit, vt eius mens hâc adeò mirabilem in omnium conspectu ecstasim pateretur. Hac enim ratione præclara Sanctorū corpora felices exitus sortiuntur. Deinde illud etiam considerandum est, qua se religione vir
4 Reg. 3. sanctus ad hoc opus antè parauerit. Eliseus Propheta psaltem ad se adduci præcepit, vt suaui illa modulatione mens eius in Deum sublata, diuina acciperet responsa. At beatus Pater Dominicus ad fontem gratiæ, hoc est, ad Eucharistiæ sacramentum
accessit,

accessit; in cuius celebratione, lacrymarum flumina ex charitatis ardore emanãtia ab eius oculis frequentissimè erũpebant; & ad illud omnes qui variis calamitatibus premerẽtur, confugere docuit. In quo opere illud etiam mirabile est, quòd vir sanctus flagrantissimo miserationis affectu humanæ gloriæ metum superauit. Qui enim paulo antea, cùm puerum infantem à morte excitasset, & Pontifex Maximus ingens illud miraculum ad fidei confirmationem promulgari voluisset, & vir sanctus adeò ægrè hoc tulisset, vt se maria transmissurum minatus fuerit, si miraculum illud in publicum proderetur; modò ingenti miserationis affectu superatus, periculum illud, diuina ope fretus contempsit: nec spe sua fraudatus est, qui tam mirabili ac stupendo opere in media vrbe Roma spectantibus Cardinalibus edito, nullo humanæ gloriæ affectu eius mens aspersa fuit. Quis igitur non hic apertè videat, virum sanctum in mundo agentem, mundo penitus mortuũ soli Deo viuere? Felices vos fratres, qui talem parẽtem habetis, sub cuius institutis & disciplina militatis; felices, qui talem apud Deum aduocatum atq. patronum nacti estis; felices, qui hoc tantum fidei atque virtutum omnium exemplar ante oculos positum habetis: si tamen vitam vestram huic exemplari conformare studeatis; ne illos imitemini, qui cùm de Abrahamo patre gloriarentur, Abrahæ opera sectari detrectabant. Ioan. 8. Hæc autem sancti viri humilitas eo mirabilior exstitit, quòd ex eo tempore tãtę venerationi hominibus fuit, vt quocunq. pergeret, certatim ad eum omnes currerent, vestiumq́ue oras ita discinderent, vt vix illius genua vestis tegeret. Cumq́ue socij eos qui hoc facere tentabant, à viro sancto repellerent, ille ad socios conuersus, Sinite, inquit, illos fidei suæ satisfacere.

Quamuis autem opus hoc admirationem omnem superare videatur; dubius tamẽ animi sum, an, quod modò subiiciam, sit mirabilius. Cuidã enim religioso Patri, illiusq́. familiari amico, secretò reuelauit, se nihil vnquã à Dei benignitate periuisse, quod assecutus non fuerit. Hoc autem quid aliud est, quàm hominem quodãmodo omnipotentẽ fieri? Quis igitur hoc exemplo non apertè videat, verũ esse quod Propheta dicit: Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum; Psalm. 33. & quod idem Dominus per Isaiam pollicetur, cùm ait: Tunc inuocabis, Isaiæ 58. & Dominus exaudiet; clamabis, & dicet, Ecce adsum? Quàm promptam vir sanctus obediẽtiam Domino exhibebat, qui tam promptam erga se Domini misericordiam experiebatur! Hoc enim ideò miraculis cęteris mirabilius esse dixi, quòd hoc non semel atque iterum, sicut cætera miracula, sed frequẽter ipsi contigerit.

III.

Sunt autem alia minora, quæ tamen diuinæ erga illum charitatis, & paternę prouidētiæ clarissima indicia sunt. Quo enim minora erant, quorum summa illa maiestas curam gerebat, hoc maiorem erga illum dilectionis vim ostendebat. Cùm vir sanctus prædicando discurreret, crebrò fluuiolum Aregiam pedibus transibat. Accidit autem, vt libri, quos in sinu ferebat, dum se succingeret, in medias aquas laberentur. Tum ille benedicēs Deum, cuidam religiosæ matronæ id indicauit. Tertio die piscator, capiendis illic piscibus intentus, cùm se speraret grandē piscem hamo extracturum, libros extraxit vsque adeò inuiolatos, ac si in bibliotheca asseruati fuissent. Quod miraculum ea res mirificè amplificat, quòd nec pannum, nec quicquam munimenti habebant codices, præter beati viri merita. Eos matrona cum ingenti gaudio Tolosam misit seruo Dei. Addam aliud huic non dissimile miraculum. Traiecit quandoque cum multis aliis vir sanctus quendam fluuiū. Is autē qui eos transuexerat, importunè denarium ab illo pro naulo exigebat. Respōdit ei vir sanctus, Seru⁹ Dei sum, & discipulus Iesu Christi. Argentum & aurum nō est mihi; mercedem regni cælorum tibi promitto. Quod miser ille vilipendens, institit acriùs, & sanctum vi per cucullam trahens, Aut cucullam, inquit, hic relinques, aut denarium persolues. Tum ille sublatis ad cælum oculis parumper intra se orauit; moxq. in terram aspiciens, denarium diuino nutu illic iacentē vidit, atq. homini, Ecce frater, tolle quod petis, & me liberum in pace dimitte. His exemplis, fratres, animaduertere licet, qualem superna illa maiestas filiorum suorum curam & prouidentiam gerat; quippe quæ non ad maiora solùm, sed ad minima etiam eorū negotia curanda sese demittere non dedignetur. Quę mihi nō tā prouidentia, quàm materna quædam suauitas & indulgentia esse videtur. Seneca, acerrimus alioqui inter Stoicos prouidentiæ defensor, nequaquam tamen eam ad minutissima quæque prouidenda descendere arbitratur; itaq. ait: Nunquid à Deo sperandum est, vt bonorum virorū sarcinas seruet? At diuersum planè his exemplis animaduertimus, cùm Dominus serui sui res minimas, hoc est, amissos libellos, quos sinu gestabat, duplici miraculo, & à piscatore inuentos, & ab aquarum humore intactos illi restituēdos curauerit; & naulum etiam, vt exactori flagitanti satisfaceret, cælitus prouiderit. Ceterùm quo vir sanctus charitatis ardore æstuauerit, quo spiritus gaudio exultauerit, cùm his argumentis talem erga se omnipotentis Dei curam & prouidentiā contemplatus est, non est facultatis nostræ hec verbis consequi. Nec minus tamen sancti Patris spes quàm charitas his miraculis

Actor. 3.

Seneca.

lis aucta est. Quid enim à Deo nō speraret, qui tantā hanc eius ergà se benignitatem & indulgentiam experiebatur? Quo enim studio curaret maiora, qui in his etiam minimis sic fideli seruo suo prospiciebat?

Quid igitur ex his quæ hactenus dicta sunt, colligere licet, fratres? Multa sanè, si in his Domini operibus philosophari rectè sciamus. Cōstat planè salutis nostræ fundamentū & initiū in diuinæ bonitatis cognitione positum esse. Eius enim consideratio ad ipsius amorem (in quo Christianæ vitę summa constituta est) nos vehementer accendit. Hanc autem bonitatem, dum in hac vita sumus, & per fidem, non per speciem ambulamus, per maxima illa beneficia quæ in bonos confert, præcipuè cognoscimus. Quāta enim illa bonitas est, quæ bonos viros tanto amore prosequitur, quæ tam solicitam eorum non in magnis solùm, sed in minimis etiam curā gerit, quæ sic dæmones, sic omnis generis morbos, sic insuperabilem mortē, sic postremò elemēta omnia, & naturæ leges, quæ solius Dei imperio parent, eorum imperio & voluntati subiecit! Si enim amoris magnitudo magnificis operibus & beneficiis agnoscitur; quo pios Dominus amore complectitur, quando quæ sibi vni reseruauit, in illos confert: vt hac ratione apertè doceat, amicis suis bona quoque sua esse communia! Ad Regum filios pertinet, vt in paterna domo famuli omnes filiorum imperio perinde atque parentis obtemperēt. Hunc autem honoris principatū Dominus amicis suis confert, vt in amplissima huius mundi domo, quam Deus inhabitat, cuius famuli omnes creaturæ sunt, sic eæ omnes amicorum Dei præceptis, atque ipsius conditoris imperio pareant. Quid igitur hoc esse dicā, nisi homines ipsos, hoc est, exiguos vermiculos ad supernæ diuinitatis consortiū euehere? Quia enim illi se totos conditoris sui obsequio tradiderūt, ipse vicissim se illis totum tradidit: quia illi se fideles erga illum seruos præstiterūt, ipse fidelem se illis Dominum exhibet: quia illi filiorum affectu Deum vt parentem dilexerunt, ipse illos vt charissimos filios paterno prosequitur affectu: quia ipsi sanctissimam eius voluntatem plenissimè impleuerunt, ipse contrà erga eos implet, quod per Prophetam pollicitus est, cùm ait: Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & saluos faciet eos. Denique quia ipsi nihil eius amori prætulerunt, non opes, non honores, non voluptates, non patrē, aut matrem, aut filios, non postremò vitam ipsam; ita is nullam inferioris huius mundi creaturam ab eorum obsequio exemptam esse voluit. Quis igitur tam ferreus esset, tamq. sui ipsius inimicus, vt hanc tantam Dei erga se amicitiam nō tota animi contentione atque ardore expetat? Quis hanc tantam summi

2. Cor. 5.

Simile.

Psal. 144.

Dei bonitatem & fidem erga suos non tota mente, totisq. viribus diligat? Quis in tantæ huius pulchritudinis amorem, siquidem id fieri posset, non se totũ conuertere studeat? O mortalium auaritia, quæ tantum perituris & caducis rebus inhias! O ambitio, quæ tanto ardore futiles honores, & variantis fortunæ ludibria conquiris; cùm tamen has tantas diuinæ bonitatis & magnificentiæ opes fastidias! Quid hoc aliud est, quàm iumentorum more inanes paleas & fœnum auro & margaritis anteferre? Sed diceris forsitan: Hæc tam tam magnifica priuilegia, quæ hactenus percensuisti, non omnium, sed paucorum, hoc est, sanctissimorum virorum sunt. Sit ita sanè: sed ea tamẽ, quanta sit illa bonitas, quanta erga pios charitas, quæ totũ nostrum amorem suo sibi iure vendicat, apertissimè declarant. Nõ excitabis mortuos, sed tamen ille te in peccatis mortuum, sempiternæ morti addictum, si ad illum conuersus fueris, suscitabit: non sanabis ægrotantium corpora, sed is tamẽ lethalia animæ tuæ vulnera sanabit: non fugabis à corporibus obsessis dæmones, sed (quod est multò salutarius) ab anima tua eos pellet. Quamuis igitur ad aliorum salutem miracula patrare tibi minimè concedatur; hæc tamen paterna Dei cura & prouidentia, quæ ad tuam ipsius salutẽ maximè pertinet, tibi parata & promissa est. Nec ad hoc in longinquas oras proficisci, aut maria transmittere, aut ingentes opes insumere necesse est. Hoc enim tantum opus in tua modò voluntate situm est; si vitiis repulsam dare velis, si diuinis legibus obedire constituas, si non peccata modò, sed omnes etiam peccandi causas fugias, si assiduis precibus misericordiam Domini depreceris, si ad sacramentorũ, hoc est, cælestium medicamentorum opem & medelam confugias, si panem tuum esurienti tribuas, si prauas dæmonis suggestiones in ipso primo aditu atque congressu celeriter abs te abigas. His enim rebus in gratiam & amicitiam Domini recipieris, & in ea stabilieris; ac sic tandem ad sempiternæ hæreditatis gloriam, quæ fidelibus Dei seruis in cælo parata est, feliciter peruenies.

IN FESTO B. LAVRENTII, CONCIO PRIMA; IN QVA POST EVANgelicæ lectionis explanationem, laborum tolerantiam atque patientiam, ad virtutem & sempiternæ gloriæ còronam obtinendam esse necessariam, multis rationibus, & præcipuè beatissimi Laurentij Martyris exemplo comprobatur.

THEMA. *Qui amat animam suam, perdet eam; & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Ioan. 12.

ODIERNA sancti Euangelij lectio, fratres charissimi, Dominicæ passionis fructum, simul & exemplum, quod imitari debeamus, breuiter exponit. Huic autem doctrinæ tradendæ Gentiles quidam, qui ascenderunt vt Dominum in Ierusalem adorarent, occasionem Domino præbuerunt. Hi namque audita mirabilium operum eius fama, eiusque videndi derio incensi, Philippum adiêre, hoc illi desiderium suum declarantes. Philippus autem hoc ipsum Andreæ significauit, & vterque Domino. At Dominus, qui altissima semper mysteria animo versabat, hac occasione, hoc est, pro Gentilium desiderio commotus, de Gentium conuersione, quæ sacratissimæ passionis suæ merito & sacrificio iam iam perficienda erat, disserere cœpit his verbis:

Amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram mortuũ fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Appositissima comparatione seipsum frumẽti grano in terram iacto similem facit. Vt enim huiusmodi granum, nisi moriatur, ipsum quidem integrum manet, nullum tamen alium fructum profert; at si gremio & humore terræ consotum intereat, & radices altiùs iaciat, calamis & culmo erigitur, & vberem ex se messem profert: ita si granum illud, quod ex cælesti horreo in terram decidit, integrum, hoc est, à morte & crucis supplicio liberum permansisset, ipsum solum inter homines æterna salute potiretur; at si per passionis & mortis suę sacrificium scelera nostra expiauerit (quæ aditum nobis in cælestes illas sedes intercludebant) innumerabiles secum homines felicitatis & gloriæ

suæ consortes, passionis suæ merito, effecerit. Non enim pecudum strage (quæ ex natura sua nullius apud Deum meriti est) sed pretiosi corporis & sanguinis sui oblatione litauit; in qua (præter infinitam offerentis personæ dignitatem) perfectissima obedientia, altissima humilitas, flagrantissima erga Deũ & homines charitas, insuperabilis & inuicta patientia, & plenissima erga miseros misericordia mirabiliter eluxerunt. Quæ quidem virtutes gratissimæ cælesti Patri fuerunt; qui solo virtutum & sanctitatis suauissimo odore mirificè pascitur & oblectatur. Huius igitur tanti sacrificij merito, hominibus (quibus primi parentis vitio infensus fuerat) placatus, propitius iam & amicus effectus, amici in illos officia exercere cœpit, dum omnes in eos gratiarum & donorum suorum opes atque thesauros copiosissimè effudit. Vnde factum est, vt barbaræ immanesque nationes, feris moribus, & diis cõmenticiis repudiatis, se Christi seruatoris sui imperio adiungerent, & pietatis ac veræ religionis cultu, meritisq. virtutum sempiternam sibi salutem compararẽt; & illius gloriæ participes efficerentur, cuius meritis & sanguine à diaboli seruitute, & peccati iugo redemptæ fuerãt. Hic est igitur copiosus ille electorum omnium fructus, qui ex cælestis huius grani morte consecutus est; qui omnes hoc tantũ salutis suæ beneficium vni illi acceptum referẽtes, in Apocalypsi
Apoc. 5 Ioannis magna voce clamant: Redemisti nos Domine in sanguine tuo ex omni lingua & populo, & natione; & fecisti nos Deo nostro regnum & sacerdotes, & regnabimus super terram.

Subdit autem illico Dominus: *Qui amat animam suam, perdet eam; & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Quorsum hæc? Opportunè admodũ, ad multorum videlicet errorem eliminandum; qui existimant, ita salutem suam à Christi Domini passionis merito cõstitutam fuisse, vt sine vllo suo labore & pietatis cultu se illam adepturos arbitrentur. Hos ergo admonet, illis quoq. exemplo suo laborandum, & quatenus cuique licuerit, carnem suam cum vitiis & concupiscentiis esse
Galat. 5. crucifigendam, & salutari odio prosequendam. Hoc enim mẽtibus vestris altissimè infixum esse vellem, fratres, tria potissimũm in Christi Domini passione esse diligẽter cõsideranda, & quid vnumquodq. eorum a nobis exigat, ponderandum, nempe sacrificium, beneficium, & exemplum. Et quidem sacrificio, Dei Filius Patrem placauit; beneficio autem homines ad sui amorem pellexit; exemplo autem suo ad virtutum suarum imitationem cõpulit. Sacrificio igitur spes nostra roboratur; beneficio charitas accenditur; exemplo autem patientię eius ad imitationem inuitamur. Ad hoc verò postremũ nos hortatur, cùm subdit, *Qui mihi ministrat, me sequatur*. Sequimur autem Dominum

num non greſſibus corporis, ſed paſſibus mentis, hoc eſt, imitatione laborum atque virtutum; vt videlicet quemadmodũ ipſe amplexatus eſt crucem, vt obedientiam Patris impleret, ita nos crucis mortificationem in corpore noſtro circumferamus, vt diuinæ legis pręcepta fideliter exequamur. Huius igitur doctrinę ſumma eſt, vt quoniã Chriſtianæ vitæ finis in charitate poſitus eſt, nihil autẽ, poſt lethale peccatum, charitati magis quàm immodicus ſui amor obſiſtit; aduerſus hunc amorem ſic arma capiamus, vt pro hoc amore ſanctum noſtri odiũ mẽtibus noſtris infigamus. Hoc enim dominante, perfectus Dei amor locum in nobis habere non poteſt. Quod quidem euidens fiet, ſi vtriuſq. amoris collatione facta, quantum inter vtrumque interſit, inſpiciamus. Primùm enim Dei amor omnes vitæ actiones in Deum, tanquã in vltimum vitæ finem, refert: amor autem ſui, quæ agit omnia, ad ſeipſum dirigit, ſeque vltimum vitæ ſuæ finem ſtatuit. Ille ſolam Dei gloriam, cũ ſua etiam ignominia, captat; hic nullam diuini honoris, ſed ſui tantùm curam gerit. Ille priùs vitam, & omnia vitæ commoda quàm charitatem amittere paratus eſt; hic cuiuſuis vtilitatis gratia diuinas leges violare non veretur. Ille caſtigat corpus ſuum, & in ſeruitutem ſpiritus redigit; hic totus in oblectanda carne molliterq. tractãda ſemper intentus eſt. Ille ſoli Deo; iſte ſoli carni & ſeculo placere & obſequi cupit. Ille diuinis eloquiis, ſacriſq. lectionibus, & precibus paſcitur; huic omnia diuina eloquia, omniſq. ſpiritualium rerum commentario tædio & faſtidio eſt. Ille ſuauiter & iucundè cum Deo, tãquam cum amico dilectiſſimo, loquitur & conuerſatur; hic ab omni hac ſuauitate & cõſuetudine alienus eſt. Ille grauibus & ſeriis rebus; hic iocis & luſibus ſemper intentus eſt. Ille cæleſtia atq. diuina; hic terrena ſolùm cogitat. Ille ſilentio; iſte loquacitate gaudet. Ille publicum fugit, & ſolitudinẽ amat, vt ſolus ſoli Deo vacare poſſit; iſte frequentiã diligit, vt inter homines humana ſolùm atque terrena tractet. Hinc in ſanctiſſimis quibuſque viris tantus ardor ab hominibus ſecedendi, & deſerta loca penetrandi exſtitit, vt diu noctuq. diuinæ pulchritudinis contemplationi ſine vllo impedimento vacarẽt. Cuius rei memorabile, inter alia, exſtat beati Arſenij exemplũ; à quo cũ Theophilus Alexandrinæ vrbis Epiſcopus, eiuſq. ſocij ſermonem aliquem ſpiritualis doctrinæ poſtulaſſent, ille facturũ ſe reſpondit, ſi ſibi, quod ab eis peteret, cõcederetur. Illis annuentibus ait, Hoc à vobis flagito, vt vbicunq. Arſeniũ eſſe audieritis, eò nunquã accedatis. Cumq. iterum idẽ Theophilus facultatem illius adeundi per nuntium petiiſſet, ille reſpondit; Quod poſtulas concedam, ſed hoc tamen loco cedam. Cur autẽ vir ſanctus ſe ab hominibus adiri adeò ægrè pateretur, breui reſpon-

2. Cor. 4.

1. Cor. 9.

responso declarauit. A quodam enim Abbate interrogatus cur id faceret; se cum Deo & hominibus simul omnino esse non posse respondit; vsque adeò vel modica alicuius interpellatione se à diuinæ cōtemplationis dulcedine auocari indignè ferebat. Liquet igitur ex hac tam longa collatione, quantum inter Dei suique ipsius amorem intersit. Atque vt paucis rem omnē absoluam, Dei amor virtutes omnes; sui autem immodicus amor omnia vitia parit. Verissimè enim à diuo Augustino dictum
August. est: Radix bonorum omnium charitas; radix verò malorum
1. Tim. 6. omnium, cupiditas. Vnde consequens est, vt nulla ratione vterque amor in eadem simul mente cohabitare possit: ideoque alter pellendus est, vt alteri locus sit. Expelli autem amor nostri non potest, nisi spiritualem crucem & mortem mētibus nostris affigamus; tunc enim animus noster verè Deo viuit; cuius vita in charitate est; cùm sibi fuerit mortuus. Quisquis enim Deum diligit, viuit; qui non diligit, mortuus est. Quocirca rectissimè
1. Ioan. 3. cælestis magister ait: *Qui amat animam suam perdet eam*: hoc est, qui immoderato amore corporis vitam diligit, seque totum illius obsequio & voluptati tradidit, is planè nō vitam animę solùm, sed corporis simul cum anima vitam sempiternæ morti addicit. *Qui verò odit animam suam*; hoc est, qui salutari sanctoque odio carnem suam prosequitur, qui eius semper cupiditatibus obsistit, qui turbidos illius motus & impetus frangit, qui eam ieiuniis & inedia subigit & macerat, ne aduersus spiritum insolescat, & sessorem excutiat; hic planè carnem simul
Bernard. cum spiritu ad sempiternā vitā seruat. Hinc D. Bernardus quibusdam seculi hominibus, qui monachorum eius abstinētiam, & asperrimum vitæ cultum accusabant, quòd videlicet seipsos odio habere viderētur (quippe qui hostili odio corpora sua prosequi viderentur) prudentissimè respondit, Vos, inquiens, estis qui corpora vestra odio habetis; quandoquidē propter temporariam & exiguam voluptatis illecebram, ad acerbissimam eam mortem nullo vnquam tempore finiēdam damnatis. Sic igitur perditi homines cùm seipsos nimium diligunt, oderunt; contrà verò pij, cùm seipsos salutari odio prosequuntur, verissimè dili-
Hieron. gunt. An verò seipsum D. Hieronymus odio habebat, cùm se, vt ipse ait, gehennæ metu, asperrimo vitæ cultu quasi ad carcerem damnauerat? Immo verò tūc se maximè diligebat, cùm temporaria pœna æternam euadere curabat. Hoc item modo se
Apoc. 12. ipsos (vt Ioānes in Apocalypsi ait) sancti Martyres odio habuerunt; qui non dilexerunt animas suas vsque ad mortem, hoc est, qui corporis vitam propter fidei confessionem perdiderunt; ideoque sempiternam vitam pro temporaria percipere meruerunt. Quod plenissimè beatissimus Laurentius præstitit, qui
non

non vno mortis genere, sed multis hanc vitam mercatus est.

Quia verò sic se odisse, propter vehementem amoris proprij vim, difficile admodum est, maximu ilico Dominus huius odij præmium proponit; vt quos operis difficultas terret, mercedis magnitudo ad laborem inuitet. Vbi enim dixisset, *Qui mihi ministrat, me sequatur*; subdit protinus; *Et vbi sum ego, illic & minister meus erit*. Magna sanè felicitas, & qua nulla maior esse potest, vt (quemadmodū D. Augus. ait) ibi sit adoptatus, vbi est vnicus. Augus.
Additq. deinde, *Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eū Pater meus*. Cur hoc honorandi hominis officium præcipuè exhibuit Patri, cùm ipse quoq. hoc etiā præstare queat? Certè quia nihil aliud vnigenitus Patris Filius in vita, quàm Patris honorē & gloriam quæsiuit; sicut ipse ait, Pater manifestaui nomē tuum, hoc est, Ioan.17.
nominis tui gloriam, hominibus. Et iterū: Ego te clarificaui su- Ibidem.
per terram. In huius ergo fidelissimi obsequij præmiū, hoc suscipit Pater, vt qui filio suo fuerint obsequētes, illique (vt ipse ait) fideliter ministrauerint, sempiternis atq. diuinis honoribus ab ipso afficiantur. A quo honore perfecta laus, plenissima felicitas & summa gloria est. Hactenus de Euāgelica lectione; nūc sententiā verbis thematis cōprehensam tractare incipiamus.

TRACTATIO THEMATIS.

I.

Inter varios multorū hominum errores, quibus miserè implicati sunt, non postremus is est, quem in hodierna sancti Euangeli lectione cælestis magister eliminare præcipuè voluit. Sunt enim multi, qui passionis eius merito fidentes, sine vllo suo labore aut contentione, cælestis regni præmium sibi pollicentur. Tales igitur ab hoc errore vindicare Dominus volens, *Qui amat*, inquit, *animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Et iterum: *Qui mihi ministrat, me sequatur; & vbi sum ego, illic & minister meus erit*. Cùm ergo fideles omnes auidissimè cum Christo regnare cupiant, cū Christo tamen pati, & calicis eius participes fieri recusant. Regnum quidem cælorum desiderant; iter tamen, quo ad hoc regnum peruenitur, omni ratione fugiunt. Volunt sine certamine vincere, & sine victoria coronari. Sanctorum gloriam appetunt, sed Sanctorum vitam imitari detrectāt. Portum quidem felicitatis auidissimè concupiscunt, nauigationis tamē laborem, quæ ad illum perducit, vehementer exhorrent. Nolunt Psal.125.
in lacrymis seminare, & volunt tamē cum exultatione metere. Diuinam quidam gloriam & felicitatem desiderāt, sed diuinos mores inducere nolunt. In vtroq. igitur seculo felices, in vtroq.

beati esse cupiunt; quod tamen fieri nulla ratione potest. Impossibile quippe est, vt homo ex delictis transeat ad delicias; vt hic ventrem expleat, illic mentem; & in vtroque seculo primus, in vtroque felix habeatur.

Aduersus hunc autem communem multorum errorem & præsens sancti Euangelij lectio, & omnia sanctarum scripturarum volumina apertè militant. Quia verò homo rationis est particeps, & rationibus magis quàm testimoniorum auctoritate gaudet, rationes hodie afferam, quibus hunc errorem apertissimè refellam.

Principiò igitur constat, cælestem gloriam, quæ in aperta diuinæ pulchritudinis visione consistit, supernaturale Dei donũ esse. Nulli enim creaturæ, non dico humanæ, sed ne Angelicæ quidem, hoc naturæ lege, ne per diuinam quidem potentiam, conuenire potest. Cùm igitur finis ad quem tendimus, talis sit, ea quoque quæ nos ad illum ducunt, eiusdem ordinis & dignitatis esse debent. Vnde consequens est, vt vita, quæ nos ad hunc finem ducit, talis esse debeat, vt non humana, sed diuina; non communi aliorum hominum more, sed singulari quadã & supernaturali virtute instituta esse videatur. Quam rem non obscurè illa Ioannis verba indicant, qui de huiusmodi hominibus
Ioan. 1. loquens, ait: Qui non ex sanguinibus, neq. ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt; hoc est, qui repudiato prioris natiuitatis ingenio, & affectibus carnis conculcatis atque compressis, non vt cæteri filij hominum, sed vt filij Dei vitam longè diuersam agũt. His etiam adde, quòd quemadmodum finis ad quẽ tendimus, supra hominis naturã positus est; ita gratia quæ nos ad illum dirigit, supernaturalis quędã forma mentibus nostris indita & impressa est. Cumque iuxta Philosophorum traditionem, actiones omnes formæ naturã & conditionẽ sequantur; efficitur, vt quoniã forma gratię, quę nos
2. Pet. 1. diuinos esse, diuinæq; naturæ (vt Petrus Apostolus ait) participes efficit, diuina quoque in nobis & spiritualia opera moliatur. Nemo autem hæc opera moliri, & hanc spiritualem atque diuinã vitam degere sine labore, studio, & contentione poterit. Cùm enim tantum inter carnalem & spiritualem vitam discrimen sit, fieri nullo modo potest, vt homo spiritualem vitã, nisi
Simile. carnali exstincta & eliminata, degat. Vt enim nemo in stabulo regium palatium extruere potest, nisi stabulo prius diruto; ita qui pectus suum immanium ferarum, hoc est, variarum cupiditatum stabulum fecerat, nequaquam illud in Dei templũ erigere poterit, nisi stabulo prius deiecto, ferisque omnibus ab eo exturbatis; quod sine labore & cõtentione fieri nullo modo poterit. Expugnandus enim est immodicus amor sui, qui imis vi-

sceribus

ſceribus eſt infixus. Expugnandi quoq. cæteri affectus, qui ab hoc eodem amoris fonte procedunt. Affligendum & extenuandum corpus, ne aduerſus ſpiritum ferociat, atq. à ſede ſua deiiciat. Senſuum oblectamenta repudianda; linguæ frenum iniiciendum; oculorum laſciuia comprimenda; cordi cuſtodia adhibenda; peccatorum occaſiones vitandæ; prauorum hominum conſortia fugienda; oratio quoq. frequentanda eſt; qua diuinæ gratię opē aduerſus naturæ lapſæ incētiua aſſiduè poſtulemus. Iam verò ſi anteactæ vitæ vitia diuturna conſuetudine armata ſunt, acrior nobis contentio & pugna capeſſenda eſt, & contra duplicem hoſtem dimicandum. Videtis ergo, fratres, neminem hanc cæleſtem & ſupernaturalem vitam ſine labore & certamine tueri poſſe; cùm tota vis naturæ lapſæ, atq. inueteratæ conſuetudinis ſuperanda, & peccati regnum exſcindendum ſit: Vt enim ſupra naturam aſſurgamus, natura prius ſubiicienda & calcanda eſt; cuius vires potētiſſimę ſunt. Hæc igitur prima laboris & certaminis noſtri cauſa eſt, ſi ſupernaturalem & cæleſtem beatitudinem volumus adipiſci. Hoc enim modo illam Apoſtoli ſecuti ſunt, quibus à Domino dictum eſt: In patientia Lucæ 21.
veſtra poſſidebitis animas veſtras; hoc eſt, ſempiternam animarum veſtrarum ſalutem, paſſionum & laboru meritis obtinere debetis. Ad hoc ipſum autem nos Apoſtolus inuitat, cùm ait; Ne ſegnes efficiamur, ſed imitatores eorum qui fide & patientia Heb. 6.
hæreditabūt promiſſiones. Vtrumq. Apoſtolus neceſſarium eſſe dixit, fidem videlicet, & patientiam. Fides enim initiū, patiētia verò virtutum omnium adiumentum & complementum eſt.

II.

Altera verò laboris & patientiæ cauſa, variæ hoſtiū noſtrorum inſidiæ atq. certamina ſunt. Vt enim cùm Dei templum; & ſanctæ ciuitatis mœnia poſt Babyloniæ captiuitatem ædificabantur, 1. Esd. 4.
pars hominu operi inſtabat, pars verò armata hoſtiū impetus, opus ipſum impedire volentium, ſuſtinebat; ita, quoniam nos quoque cùm ſpirituale Dei templum (quod no lapidum ſerie, ſed virtutū ſtructura fundatur) ædificare volumus, ab hoſtibus circumſidemur, duplici cura & labore indigemus: nempe vt virtutes, quibus illud exſtruitur, aſſequamur, & hoſtium vim, qui nos ab hoc opere reuocare volūt, repellemus. Eſt enim truculentiſſimus hoſtis dæmon, qui tanquam leo rugiens 1. Pet. 5.
circuit quærens quem deuoret; aduerſus quem nos arma capere ac decertare monet Eccleſia, cùm ait: Eſtote fortes in bello, & pugnate cum antiquo ſerpente, & accipietis regnum ęternum. Eſt & caro noſtra familiaris & domeſticus hoſtis, quem & nutrire, & nobiſcum circumferre neceſſe eſt; qui tamen commoditatibus ſuis intentus, perniciem germano ſpiritui ſemper ſuo

machi-

machinatur; à quo tamen eximio amore diligitur, ideoque infensior & periculosior hostis habetur. Hæc est enim velut altera
Iudic. 16. Dalila, quæ virum suum deliciis emollitũ in potestatem tradidit hostium suorũ; ea verò sub vnico carnis nomine nõ vnum,
Psal. 55. sed plures secum hostes affert: hinc Propheta, Miserere, inquit, mei Domine, quoniam conculcauit me homo, tota die impugnans tribulauit me. Conculcauerunt me inimici mei tota die, quoniam multi bellantes aduersum me. Qui nam isti? Omnes animi nostri affectus, omnes carnis nostræ sensus; qui, quoniã carnales sunt, spiritualia fastidiunt, & ad carnalia (quemadmo-
Rom. 8. dum caro ipsa, à qua proficiscuntur) semper aspirãt. Caro enim legi Dei subiecta nõ est; nec enim potest: hoc est, ex natura sua (nisi aliunde regatur) non habet, vnde alia, quàm quæ sibi sunt cognata & similia, videlicet carnalia, concupiscat. Qua quidem concupiscentia vehementer germanum spiritum ad intemperantiæ suæ consensum trahit.

Est tertius quoque hostis, mundus, hoc est, perditorum hominum societas; inter quos, nisi in deserta loca secesseris, vitam agere necesse est. Inter tot autem malos bonum esse, inter tot scorpiones vitam agere, nec lædi; super prunas ardẽtes ingredi, nec comburi; inter tot laqueos incedere, nec irretiri; inter tot postremò prauorum hominum exempla & iniurias vitam agere, nec innocentiam amittere; diuinæ virtutis & gratiæ opus &
Matt. 24. beneficium est. Non enim frustra Saluator ait: Quia abundabit iniquitas refrigescet multorum charitas. Nec sine causa re-
Psal. 11. gius Propheta ad Dominum clamabat, Saluum me fac Deus, quoniam defecit sanctus; quoniam diminutæ sunt veritates à filiis hominum: nisi quòd intelligeret, quãtum iustitiæ atq. innocentiæ periculum perditorum hominum cõtubernio & quotidiano conuictu immineret.

Cùm igitur tot hostibus vndiq circumsedeamur, totq. modis impetamur; an nõ necesse est aduersus illos spiritualia arma capere, & pro vallo murisque excubare, & in acie semper armis illis instructum esse, quæ nobis strenuus ille huius militiæ dux capere suadet? hoc est, firmam in Deo spem, insuperabilem fi-
Ephes. 6. dem, loricam iustitiæ, orationis præsidium; quibus à dextris & sinistris, hoc est, in secũdis & aduersis rebus muniti incedamus; ne aut illis efferamur, aut istis animo concidamus? Quis autem aduersus tot hostes dimicare sine labore & contentione poterit? Nec enim sterrendo aut dormiendo, vitamque omnem in ludo & otio insumendo, & vigilem sensibus & cogitationibus nostris custodiam adhibendo, turbidosque luxuriantis animi nostri motus comprimendo hæc victoria paratur. His enim virtutibus Sancti omnes instructi, his muniti præsidiis, pericula à se

omnia

omnia propulsarunt, de atrocissimis his hostibus triumpharũt, his armis innocentiam tutati sunt. In cuius rei argumentum Ioannes in Apocal. se illos ante Dei thronum vidisse ait, candidis vestibus amictos, palmasq. in manibus gestantes. Candore autem vestium, eorum innocentiam; palmarum autẽ gestatione (quod partæ iam victoriæ insigne est) gloriosos eorũ triumphos & victorias designauit. Igitur nunc quidem certandi atq. laborandi; tunc regnandi, triumphandi, & partæ iam victoriæ spolia colligendi tempus erit. Tunc enim oraculum illud, quod vox è cælo demissa ad eundem Ioannem detulit, fideliter implebitur: Audiui, inquit, vocem de cælo dicentem mihi, Scribe: hoc est, oraculum quod tibi nunc denuntio, dignissimum est quod non voce tenus, sed congruentibus etiam litteris ad posteritatis memoriam, & piorum hominum in curriculo pietatis laborantium solatium consignetur. Arripe igitur calamum Ioannes, & scribe. Quid igitur scribam? Beati, inquit, mortui qui in Domino moriũtur. Amodò enim iam dicit Spiritus, vt requiescant à laboribus suis; opera enim illorum sequũtur illos. Hæc igitur vox, fratres, ad laborantes è cælo demissa est; hos Dominus appellat, his requiem post laborem promittit. Qui igitur vitam omnem sine vllo pietatis aut laboris fructu consumunt, qui supra Christi dorsum salutis suæ spem fabricantes, vitam omnem in luxu, in somno, in socordia, in voluptatibus carnis, & in omni vitiorum intemperantia consumũt, ad hanc requiem minimè vocantur. Hęc igitur secunda piorum laborum causa est, fratres, quæ ex hostium nostrorum impugnatione colligitur. Apoc. 7. Apoc 14. Ibidem.

Est & tertia, quæ ex Dominicæ passionis exemplo sumitur, quam in sacra huius diei lectione cælestis magister assignauit; qui vbi mortis suę, & salutaris fructus qui ex ea secuturus erat, mentionem fecisset, protinus ad eiusdem mortis imitationem spe cælestis mercedis inuitat, cùm subdit: *Qui amat animam suã, perdet eam; & qui odit animam suam in hoc mundo* (quod ego in passione mea vitam morti exponendo feci) *in vitam æternam custodit eam.* Ergo Dominicæ passionis sacrificiũ non desides & inertes manet, sed eos qui & grata voluntate beneficium accipiunt, & quatenus licet, redemptoris sui passionibus configurati, hoc est, similes fieri nituntur. Vnde mysticus ille agnus, cuius immolatione Isrăelicus populus ab Aegyptiaca seruitute erat liberandus (qui veri Agni in Christi cruce pro nobis immolati imaginem præferebat) cum lactucis agrestibus mãducari præcipiebatur; vt intelligeremus, passionis Dominicæ fructum non ad homines voluptuosos & Epicureos, sed ad eos qui eiusdem passionis amaritudinem, compassionis affectu, & aspe- Num. 9.

rioris vitæ amaritudine sectari conantur.

III.

Quisquis igitur virtutis amore captus est, fortitudinis & cõstantiæ virtutẽ sibi tanquam sponsam indissolubili vinculo copulare debet, seq́ue totum illius studio atque amori addicere. Aiunt Venetiarum Ducem quotannis cum mari sponsalia solenniter celebrare, atque in huius fœderis signum anulum illi porrigere. Quo symbolo innuere vult, præcipuũ studium suum in classibus instruendis versari debere; quod maximũ eius ditionis munimentum in hoc præsidij genere cõstitutum sit. Ad hunc ergo modum virtutis cultor laborum patientiam in sponsam sibi dilectissimam assumere debet, seq́. totum illius studio adiungere. Hac enim vna re facilè virtutum omnium compos effici poterit. Nihil enim homines ab hoc studio deterret, nisi difficultas & labor, qui virtutibus implicitus est. Qui autem sic Dei amore fuerit incensus, vt quò illum plenius demereatur, non modò laborem non recuset, sed etiam auidè concupiscat; nihil habebit quod ipsum à virtutis studio remoretur; cùm virtus natura sua vt nobilissima, ita iucundissima atque gratissima sit. Contrà verò qui sic corporis delicijs atque voluptatibus deditus est, vt laborem omnem fugiat atque detrectet; hunc necesse est virtutum omnium expertem, atque adeò hostem esse; & ne vllum laborem excipiat, omnem à se virtutem excutiet. Quid igitur hoc homine infelicius, qui adeò se impotentem ad omnem honestatis elegantiam fecit? Quid verò illo felicius, qui solius patientiæ beneficio viam sibi facilem ad omnia virtutum officia muniuit? Quibus igitur laudibus hæc patientiæ virtus prædicanda est; quæ tantam homini dignitatem & gloriam præbet?

At inquies; Difficile admodum est, vt homo, qui in sui ipsius amorem adeò propensus est, adeoq́ue suauitatis amicus, laborem, quem natura ipsa refugit, auidè concupiscat. Non abnuo difficile hoc esse, sed amplissimus tamen vtilitatis fructus nos ad hanc molestiam deuorandam impellere debet. Vtrumque autem Salomon sub strenuæ mulieris imagine nos docuit, cùm ait: Mulierem fortem quis inueniet? procul & de vltimis finibus precium eius. En virtutis huius difficultas simul & raritas. Cæterum eius deinceps mirabiles fructus toto hoc capite percenset. Sequitur enim Confidit in ea cor viri sui, & spoliis non indigebit. Reddet ei bonum & non malum omnibus diebus vitæ suæ. Cæteræ deinde virtutum & officiorũ laudes, quas idem Salomõ enumerat, ab hoc vno fortitudinis fonte manare docet. Quo vno argumento, quàm latè fortitudinis huius fructus & laudes pateant, intelligere licet. Si igitur fortitudo hæc omnia

Simile. — Prou. 31. — Ibidem.

omnia bona parit, & à malis omnibus immunem hominem conseruat; quanto illam studio atque amore complecti par est?

Quid verò sempiterna illa merces, quæ virtutum laboribus in cælo reposita est? An non hæc etiam animos nostros ad omnem virtutis laborem per se sola excitare poterit? Si nemo athleta sine labore coronatur; quomodo illam sempiternæ gloriæ coronam sine vllo labore adepturos speramus? Cõsiderate quæso diligenter, fratres, sic ab auctore Deo res omnes institutas, vt nihil magnum sine labore mortalibus cõtingere voluerit; quod multarum rerum exemplis intelligere licet. Nemo fere patrimonium suum augere & cumulare sine magnis laboribus terra mariq. exantlatis potest. Nemo ad virtutis & perfectionis culmen sine diligenti studio & labore peruenit. Nemo sapiẽtiam, variarumq. rerum scientiam, nisi magno studio, magnisque vigiliis vnquam adeptus est. Quam rẽ disertissimus Demosthenes declarauit; qui interrogatus, qua ratione singularẽ illam dicendi facultatem adeptus esset, Plus, inquit, olei quàm vini cõsumendo. Quid verò duces & imperatores? quis horum, victoriam sine sudore & sanguine obtinuit? Quid hi qui nominis gloriam immortalitati consectarunt? An non hi per tela, per ignes id quod quęrebant assecuti sunt? Quid dulces nati, quàm acerbis parentis doloribus in lucem eduntur! quàm multis laboribus educantur! Postremò quid ipsa pretiosa metalla, argẽtum & aurum, referam? An non ea naturæ cõditor in imis terræ visceribus latere voluit, vt nisi summo labore & periculo erui inde non possent? Si ergo nihil pretiosum aut magnum sine maximis laboribus homini contingere mundi opifex & moderator voluit; quis adeò demẽs erit, qui summum illud & infinitum bonum (cui cætera omnia seruiũt) sine vllo virtuti studio atq. labore parari posse credat? Quale enim illud bonum est, in quo bonis omnibus quæ humana mens cogitatione comprehendere potest, beari omnes perfruentur! Quale illud bonum est, à quo omnis amaritudo, omnis lãguor, omnis timor, omnis cura & solicitudo, ac omne denique malum longissimè abest! Quale erit inter sanctorum Angelorum & Archangelorũ choros sedem habere, ad opulentissimam illam Dei mensam cum Apostolis accumbere, immensæ illius pulchritudinis contemplatione pasci, incircumscriptũ lumen videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuę munere lætari! Quale postremò erit diuinæ felicitatis & glorię participem fieri, & in ipsum Domini sui gaudium, fidelibus seruis promissum, nunquã inde amplius exiturum, intrare! An nõ igitur dignũ erit pro hoc tãto bono adipiscẽdo vel omniũ etiã Martyrũ tormenta tolerare, nedum exiguũ virtutis laborẽ perferre? Si enim tam multa secuit homines

Simile.

Demosthenes.

homines propter exigua illa & infima bona, quæ paulo antè commemorauimus, patiuntur: quis quæso stupor, quæ cæcitas, quæ insania est, pro cælesti illa corona (cui omnia quæ cæli ambitu continentur comparata, exigui pulueris instar sunt) minimum virtutis & iustitiæ laborem perferre nolle? vnde, quæso, hæc tam densa humanarum mentium caligo? vnde hęc tam detestabilis & execranda vecordia? Certè hoc vno exemplo aduertere licet, quàm sit apud multos exstincta & emortua charitas, quàm infirma fides, quàm languida & emortua spes; vtpote quæ nullum in mentibus nostris summi illius boni desideriũ, nullam amoris scintillã excitat. Sic enim credimus, quasi prorsus non crederemus; sic speramus, vt nulla promissi & sperati boni cura & cupiditate tangamur; quando nullum prorsus pro eo adipiscendo ne leuissimum quidem laborẽ perferre dignamur. O deplorandam hominum cæcitatem! ô incredibilem humanarum mentium stuporem!

IIII.

Quanto aliter Christi Martyres se gesserunt, qui nullos cruciatus, nulla tormentorum genera pro hoc tãto bono adipiscẽdo recusarunt! Vt prudentissimi enim mercatores, terrena contempserunt, vt inuenirent cælestia; temporaria reliquerunt, vt possiderent æterna; vitam corporis ad horam neglexerunt, vt animæ simul & corporis vitam, & sempiternã gloriam mercarentur. Mitto nunc alios; vnus nobis Laurentius satis erit, qui tam multis atque horrendis cruciatibus hoc tantũ bonum mercatus est. Primùm enim cùm beatum Papam Sixtum ad carcerem trahi videret, vnde ad martyrij palmam processurus erat; tanto fuit simul patiendi desiderio incensus, vt sanctum Pontificem his vocibus compellaret: Quò progrederis sine filio Pater? quò Sacerdos sancte sine ministro properas? nunquid degenerem me probasti? Experire certè vtrum idoneum ministrum elegeris, cui commisisti Dominici sanguinis dispẽsationem. At sanctus Pontifex bono illum animo esse iubet, fore pollicens vt nequaquam desiderata martyrij corona fraudandus esset. Interim tamen Ecclesiæ thesauros eius fidei commissos pauperibus distribui iussit, ne in sacrilegas tyrannorum manus deuenirẽt. Quod ille officium mira deuotione & alacritate obiuit. Noctu enim fidelium indigentium latebras exquirens, primùm quidem eorũ pedes summa animi & corporis demissione & charitate abluebat, fusisque multis super eos lacrymis deuotissimè osculabatur, ac postremò larga illis manu subueniebat. Quod vbi factum est, iterum patiẽdi desiderio inflammatus, lætus ad Patrẽ redit, Noli, inquiens, me derelinquere Pater sancte; quia iam thesauros tuos expendi quos tradidisti mihi. At ille, Non, inquit,

Simile.

inquit, ego te desero fili, neque dereliquo: sed maiora tibi debētur pro fide Christi certamina. Nos quasi senes leuioris pugnę cursum suscepimus; te autem quasi iuuenem manet gloriosior de tyranno triumphus. Post triduum me sequeris Sacerdotem Leuita. Hac voce commoti carnifices, Laurentium apud Imperatorem deferunt, Christianum illum, & thesaurorum Ecclesiæ custodem esse proclamantes. At Tyrānus fidei nostræ odio incensus, & auaritiæ facibus inflammatus, Diis sacrificare, & thesauros prodere Laurentium iubet, ni mallet omnia tormentorum genera experiri. Quid hic sanctus adolescens? Num ad imperatoriæ maiestatis præsentiam expauit? Num, tormentorum immanitate ante oculos posita, aut metu concidit, aut aliquantulum titubauit, aut demissa voce verbum aliquod fide sua indignum protulit? Minimè verò; sed incredibili constātia, Deo plenus, quasi ante sordidum quēdam hominem astitisset, vocem illam emisit, quam mundus expauit, dæmones exhorruerunt, & Angeli in cælo demirati sunt: Infelix, inquiēs, Imperator qui me istis machinis terrendum putas; ista mihi non arma, sed ludus; non tormenta, sed virtutis excitamenta; non gladij, sed ludicra puerorū territamenta sunt; ista me tu miser formidare putas? Has epulas ego semper optaui, tantum abest vt illas formidare debeam. Cumque Tyrannus respondisset: Dic ergo vbi tui similes sunt, vt simul epulemini; ille contrà, admiranda diuini Spiritus vi confirmatus, non minus generosè quàm antea, Non es, inquit, dignus eorum aspectibus prę sentari. O inuicta fides! ô flagrantissima charitas! ô certa futurorum spes, quanta est potētia tua? Quo enim maiori conuicio potuit ille orbis Monarcha dehonestari, quàm cum audiuit indignū se eorum aspectu esse quos omnium mortalium vilissimos iudicabat? Iam mihi videtur Laurentius non in terra, sed in cælo quodammodo esse, vnde iam Deo plenus, & in sublimi loco positus, ac de felicitate sua securus, talia in illum orbis Monarcham conuicia iactare non timebat. Mundo enim excelsior factus, quid mundus aduersus eum moliri posset, non agnoscebat.

Quid Tyrannus? Hac tanta (vt ille putabat) contumelia irritatus, totusq; furiis dæmonum inuectus, & in furorem rabiemque conuersus, scorpionibus immanissimè Martyrem cædi iussit; vt hoc tormentorum genere, quam aduersus illum conceperat rabiem expleret. Nec sic tamen exsatiatus, quasi parum esset totum Martyris corpus scorpionibus lacerum & cruentatum, sanguinisque riuos ex eo vndique fluentes cernere; aliud flagellorum genus, nempe virgarum adhiberi iussit; quo verbera verberibus, & vulnera vulneribus addita, Martyris constantiam frangerent. Qui tamen quo vehementius cædebatur, eo fortior

atque constãtior reddebatur. Sed nec sic tamen Tyranni rabies & furor conquieuit. Tertiũ enim flagellorum genus, multo dirius, hoc est, plumbata proferri iussit; quo videlicet sauciatum & lacerum scorpionibus & virgis corpus plumbata contunderent, & ossa confringerent. Sic factum est, vt in toto Martyris corpore nulla pars vulnere & sanguine vacaret. At crudelis Tyrannus ne hoc quidem cruore exatiatus. Sacrifica, inquit, Dijs; sin minus, nox ista in tuis expendetur suppliciis. Cùmq; sanctus Martyr hoc sacrilegum facinus, & facinoris auctorem libera & constãti voce detestaretur, ignis, & craticula, & furcæ ferreæ parantur, sanctissimu mq; corpus ferreis nexibus constrictum, in craticula, supposito igne, ponitur, & furcis ferreis cõprimitur. Ibidemque iam tostus atque combustus ad impijssimum Tyrannum lætissimo vultu dixit; Assatum est, iam versa, & mãduca; quia iam video quòd diu desideraui, & clarissima voce inuictũ spiritum per manus Angelorum in cælestes mansiones deportandum tradidit. Quis, quæso fratres, ad hanc Martyris vocem attonitus non miretur & obstupescat? Alij cùm vruntur, præ acerbissimi doloris magnitudine contineri nequeunt, quin voces & clamores in cælum tollant; at hic nouus homo inter craticulam ignis & mortem positus adeò non clamat, vt dicteriis etiam & facetiis ludat, & allantem Imperatorem irrideat. Vnde hæc tam noua & inaudita virtus? vnde hęc adeò miranda fortitudo atque constantia? Non vtiq; à fragili natura carnis & sanguinis (quæ doloris magnitudine victa succumbit) sed à vulneribus & meritis Saluatoris. Gratias tibi Christe Redemptor tuæ agimus creaturæ, qui infirmitate tua imbecillitatẽ nostram roborasti, & suppliciis atq; doloribus tuis infractos Martyres ad omnia suppliciorũ genera fecisti. Miratur antiquitas vnũ illum Scæuolam Romanũ potuisse subiectę faci immotum brachium sustinere, nos Laurentium, nos Vincentium, nos innumerabiles Martyres, nos etiam teneras virgines & puellas dabimus, quæ toto corpore ignes, cruces, craticulas & equuleos infracto animo, Christi virtute confirmatæ, sustinuerunt.

Sed ad Laurentium rediens, paucis cũ illo agere volo. Quid, quæso, nunc, beate Martyr, agis? quæ cogitationes versantur in animo tuo? Mille iam anni à passione tua fluxerunt, in quibus vnius tantùm diei & noctis laboribus cum inæstimabili gloria frueris; nunc autem infinita annorum spatia supersunt, in quibus eadem gloria fruiturus es. Quas ergo gratias tantæ felicitatis auctori ages, qui & in tormentis salutari gratiæ suæ ope, & Angelico ministerio, & miraculorum gloria confirmauit, ac diuinis armis sepsit, & modò te claritatis & gloriæ suæ in omni seculorum æternitate consortem facit? O quàm felices nunc illos

los tuos agones & certamina iudicabis! felices craticulas, felicia vulnera & verbera, quæ momento temporis exacta, sempiternam tibi gloriam, sempiternam requiem & laudem pepererũt! Quàm velles (si id quidem fieri posset) mille iterum craticulis propter tantæ felicitatis auctorem adori, qui te nõ in cælis modò, sed in terra quoque adeò gloriosum fecit! Quem enim ex sanctis Martyribus tãta solennitate per totũ orbem terrarum Ecclesia celebrat? Passionis tuæ diem solennem & festum esse voluit; hunc verò diem indicto omnibus ieiunio præueniri voluit; septem exinde diebus laudes tuas prædicat; varia vbiq. terrarum altaria tibi & templa dicauit; craticulæ tuæ Sole ipso splẽdidiùs fulgent. Templum magnificentissimum, ac toto terrarum orbe celeberrimum, craticulis tuis per omnes angulos insignitum, inuictissimus Hispaniarum Rex Philippus nomini tuo consecrauit; quo die clarissimam illi victoriam tribuisti. Vbique gloriosus, vbique & in cęlis & in terra fulges, vniusque diei tormentis omnium seculorum felicitatem promeruisti. Hoc igitur exemplo discimus, fratres, exiguum & breuem virtutis laborem non horrere, quòd sempiternam nobis ex eo felicitatem partum iri certò cõfidamus. Flagret saltem in nobis Christi charitas, & facile erit omne difficile. Nihil enim charitate potẽtius, nihil ad ferendos labores fortius. Quid, quæso, non tolerat charitas parentum ob educationem filiorum? Hanc igitur assiduis precibus à Domino postulemus; sic enim fiet, vt oratio charitatem impetret, charitas laborem toleret, labor perfectam in nobis virtutem pariat, virtus sempiternam nobis gloriam & felicitatem largiatur.

IN FESTO BEATISSIMI LAVRENTII MARTYRIS, CONCIO SECVNDA; in qua, post Euangelicę lectionis enarrationem, ad dolorum atque miseriarum, quibus hæc vita referta est, tolerantiam adhortamur, ad quod nos beatissimi Laurentij inuicta fortitudo & patientia inducit.

THEMA. *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Ioan. 12.

TRIA ad hanc vitam rectè degendam maximè esse necessaria Sapiens quidam docet, nempe prudentiam, amicitiam, atque patientiam; quæ quidem ille breuiter his memorabilibus verbis expressit: Oculus vitæ, prudentia; sal vitæ, amicitia; baculus vitæ, patientia. Ex his porrò tribus vitæ nostræ fulcimentis tertium hoc, quod patientiæ virtutem commendat, in præsenti cõcione tractare constitui; quòd hoc nec ab Euangelica lectione, neque à beatissimi Laurentij die festo abhorrere videatur. Cùm enim inter Martyrum laudes (quos nobis ad imitãdum Ecclesia proponit) patientia præcipuè commendetur, alienum vtique non est de laborum atque dolorum tolerantia in eorum festis disserere. Quàm sit autem hic patientiæ baculus ad innumeras huius vitæ molestias leniter sustinendas necessarius, res ipsa, & quotidiana, quibus infestamur, mala satis indicant. De hac igitur adeò necessaria virtute dicturi, & solatia nonnulla his qui cum assiduis miseriis conflictantur, præbituri, cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Simil. Quemadmodum nobilissima inter creaturas sol splendorem suum liberalissimè ita vbique diffundit, vt nihil neque in cælo, neque in terra sit, quod lucis & splendoris illius expers sit; sic ea bonitatis natura est, vt se vbique diffundat, & opes atque diuitias suas liberalissimè in omnes elargiatur. Hinc fit, vt summa illa & immensa Dei bonitas, omnibus bene facere, omnes ad se allicere, de omnibus bene mereri, in omnes opes suas effundere mortalésque omnes ad felicitatis & gloriæ suæ communionem

(cuius

(cuius eos capaces condidit) inducere nunquam cesset. Nihil enim odit eorum quæ fecit; quin & omnes homines (vt Apostolus ait) vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Sap. 10. 1. Tim. 2.

Huius autem rei gratia non vnam aliquam parandæ salutis rationem, sed multas esse voluit, vt qui minus vna poterant incedere, alia ingrederentur via. Omnes tamen ad duas præcipuè referuntur; quarum altera mandatorum, altera cõsiliorum, hoc est, altera imperfectorum, altera perfectorum est. Vtramque enim cælestis magister pio cuidam adolescenti proposuit; quem Matt. 19 primùm quidem mandata seruare; deinde rebus omnibus renuntiare, easque pauperibus erogare monuit. In sacra autem huius Euangelij lectione omnes quidem, sed eos potissimùm instituit, qui mortis & crucis suæ exemplo, mortificationis crucem in omni vita portare decreuerunt, per quam, viam sibi ad cæleste regnum munierunt. Sic igitur ait:

Amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Hac eleganti comparatione Dominus (qua se frumenti grano in terram iacto similem facit) & passionis suæ ignominiam, & eiusdem passionis incomparabilem fructum breuiter ostendit. Neque enim diuinæ sapientiæ est, rem omnium maximè mirabilem, exiguæ alicuius vtilitatis gratia moliri. Quid autem maius aut mirabilius, quàm summi rerum omnium Domini mors atque supplicium? Finis enim, & ea quæ ad finem instituta sunt, eiusdem ordinis & dignitatis esse debent. Magnus igitur fructus ex hoc tam magno & stupendo opere sequendus erat.

Si quis autem quærat, quisnam cælestis huius grani fructus extiterit; Ioannem in Apoc. audiat: qui postquam centum quadraginta quatuor millia electorum ex tribubus Israëlis enumerasset, vidisse se ait turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & populis, & linguis qui stabant ante diuinæ maiestatis thronum, amicti stolis albis, victricesque in manibus palmas gestantes. Totus igitur hic electorum numerus ex hoc fecundissimo grano productus est. Ex hoc enim innumerabilis Martyrum exercitus prodiit; ex hoc myriades sanctorum Pontificum & Confessorum; ex hoc purissimus sanctarum Virginum chorus; ex hoc item clarissima Monachorum & Anachoritarum examina; ex hoc denique quidquid electorum in libro vitæ scriptũ est. Omnes enim isti in ducem suum in edito crucis loco positum, oculos coniicientes, & mirabilem eius charitatem, patientiam, constantiam, obedientiam, fortitudinem & humilitatem, reliquasq; eius virtutes considerantes, ab eo spiritum & virtutem traxerunt, quibus & mundũ, mun- Apoc. 7.

dique delicias & pompas contemnerent, & per varios labores atque certamina suum ducem sequerentur. Quid verò mirum, si Saluator proposito sibi huius tam multiplicis fructus gaudio, libenter mori voluerit, vt tam copiosus fructus ex huius grani morte prodiret?

Quia verò Saluator noster non ob hoc solùm passus est, vt nos mortis suæ merito & sacrificio redimeret, sed etiã vt exemplo suo nos ad sui imitationem, hoc est, ad laborum patientiam atque tolerantiam induceret, subdit protinus: *Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam eternã custodit eam.* Hoc est: Quisquis carnis suę affectus, variasque cupiditates, & procliuitatem ad malum ex originalis peccati morbo contractã considerat, & quantum eius nos ingenium atq. natura à cœlestium & spiritualium rerum commentatione abducat, & ad terrena atque carnalia bona (quæ sibi cognata atque germana sunt) pertrahere nitatur, animaduertit; atque hac de causa totum studium suum in ea frenanda & conterenda, eiusque vitiis & cupiditatibus crucifigendis atque mortificandis ponit; is planè hac spirituali morte, & salutari odio non quidem eam extinguit, sed in vitam ęternam custodit. Itaque dum carnem suam odit, amat: dum amat, odit; dum illam molliter nutrit, perdit; dum verò illi necem infert, in vitam ęternam seruat. Quantum autem nos hoc salutare carnis nostræ odium ad amorem erga Deum consequendum adiuuet, paucis indicabo.

I.

Est igitur sciendum, perfectæ amicitiæ proprium esse, vt qui verè amat, & amicorum eius, quem amat, amicus, & inimicorum inimicus existat. Talis enim amicitiæ affectus non solùm ad eum qui diligitur, sed in alios etiam trãsit. Quocirca necesse est, vt qui hoc amore Deũ diligit, & amicos eius eximio amore, & inimicos capitali odio prosequatur. Vtrumque autem se præstitisse regius Propheta confitetur; illud quidem cùm ait:
Psal. 15. Sanctis qui sunt in terra eius, mirificauit omnes volũtates meas in eis (pro quo alij vetterunt; Erga sanctos qui sunt in terra eius, & præclaros, omnis voluntas mea in eis) hoc autem poste-
Psal. 138. rius, cùm alibi ait; Nónne qui oderunt te, Domine, oderam, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos, & inimici facti sunt mihi. Qui sunt autem iuratissimi Dei inimici, nisi qui etiam animæ nostræ hostes sunt? Quia enim animæ nostræ salus cum Dei cultu & religione copulata est, efficitur planè, vt quicunque animæ nostræ inimici sunt, iidem etiam Dei hostes necessariò existant.

Ceterùm cùm inter tres animæ nostræ hostes caro præcipua numeretur (vtpote quæ familiaris ac domesticus hostis sit, idẽque

que naturali & vehementissimo amore cum anima nostra copulatus) efficitur plane, vt post lethale peccatum, nullus capitalior Dei & veræ religionis hostis quàm caro nostra sit. Parum enim aut mundus aut dæmon nobis obesse possent, nisi intra nos satellitem hunc haberēt, qui illis aditum præbet, & tacitas eorum suggestiones ad animæ nostræ aures nō solùm defert, sed etiam acuit & incendit. Vt enim antiquus olim serpēs primum illum generis nostri principem dilectissimæ vxoris suasu atque opera in peccatum impulit; ita nūc idem carne nostra (quam ipse venenato sibilo suo infecit, & in qua aliquid, quod à se manauit, agnoscit) quasi ministro vtitur ad spiritus nostri constantiam tentandam atque labefactādam. Si igitur (vt ad propositum redeamus) perfectę charitatis est, eius quem diligis inimicos odio habere; consequēs est, vt post peccatum (quod summo odio detestandum est) carnem nostram, peccati labe infectam, hoc salutari odio prosequamur; quæ & amoris proprij, & peccati, & malorum omnium fons & origo est. Hoc autem odio constituto, & nostri ipsorum amore (qui præcipuum diuini amoris impedimentum est) vi eius ab anima nostra pulso, charitas protinus erga Deum in spiritu nostro efflorescet. Vt enim si lapidi, in edito ædificij loco posito, fulcra quibus sustentatur, abstuleris, sponte sua illicò ad inferiora loca relabitur: ita si spiritui nostro affectionum & cupiditatum vincula, quibus ad terrā deprimitur, & à spiritualiū rerum contemplatione & amore deducitur, sustuleris, ad spiritualia protinus (quæ naturæ suę cognata & finitima sunt) atque adeò ad supremum illum Spiritū (cui fruendo conditus est) protinus rapietur. Simile.

Hinc præcipuum Sanctorum omnium qui ad hunc diuinum amorem aspirabāt, studium exstitit, sempiternas cum carne sua inimicitias exercere, & aduersus omnes eius cupiditates continenter bellum gerere. Quo enim magis in hoc sancto sui odio proficiebāt, eo magis in Dei amore crescebāt. Sunt enim amor Dei, atque sui, velut bilances; in quibus quo magis altera deprimitur, hoc magis altera attollitur. Sui enim amore decrescente, Dei amor crescit; contrà verò vbi sui amor augetur, Dei protinus amor friget. Simil.

Sed obiicet aliquis: An nō satis erit huic immodico sui amori obsistere, & quæ iniustè appetit, denegare, ne nos in peccati foueam præcipitet, vt necesse non sit seipsum hoc odio prosequi? Est hoc planè satis ad communem fidelium vitam; viris tamen studio perfectionis incensis hoc satis nō erit. Quemadmodum enim qui luctatur cum hoste, non hoc solùm curat, ne ab eo prosternatur, sed illum etiā prosternere nititur, quo lōgius à periculo ruinæ absit; sic sancti viri non satis sibi esse putabant, si Simil.

amoris proprij vt non succumberent, sed illud etiam curabant, vt quatenus fieri posset, illum etiam extinguerent, sanctumque sui odium pro illo substituerent; vt hac arte ab amoris sui periculo quàm longissimè abessent.

Sed quæret rursus alius: Qua ratione hûc in animo affectum potero generare, cui tota carnis militia repugnat? Non alia certè quàm illa ipsa, qua alij virtutum habitus frequenti vsu generantur & perficiuntur. Vt enim abstinentiæ virtus, assidua inedia atque ieiunio acquiritur; & patientia, frequenti iræ cohibitione, & iniuriarum atque laborum tolerantia gignitur, & altas in anima nostra radices agit: ita sui ipsius odium, hostilibus operibus quibus carnem nostram affligimus, blanda & voluptaria illi cuncta subtrahentes, molestaque ingerentes, omnésque eius libidines & voluptates resecantes, ac postremò hostili animo omnes eius cupiditates expugnantes, ipsius odium atque contemptum paulatim acquirimus. Qui verò cõtrà faciunt, & pro disciplinæ securitate, molli indulgentia corpus suum nutriunt, illud sanè experientur quod est à Salomone dictum: Qui delicatè à pueritia nutrit seruum suum, postea inueniet eum contumacem.

Prou. 29. Sed rursus dicet aliquis: Quis adeò inhumanus, & à communi sensu alienus erit, qui hostili animo aduersus carnem suam

Ephes. 5. concitetur, cùm præsertim Apostolus dicat, Nemo vnquam carnem suam odio habuit, sed nutrit ac fouet eam? Quis, inquies? Ille certè, qui diligenter cõsiderauerit, eam malorum omnium seminarium, & capitalem animæ nostræ atque Dei hostem esse; adeò vt ne tota quidem inferorum potentia acriùs contra animæ nostræ salutem, ac Dei gloriam pugnare, maiúsque aduersus diuinitatem bellũ gerere queat. Quisquis igitur Deum super omnia diligit, quomodo aduersus hunc atrocissimum Dei hostem non animo cõmouebitur? nõ eius odio exardescet? non dies noctésque de illius pernicie & interitu cogitabit? Quòd si magna præmia ad magnos labores excitare homines solẽt; quod maius huic salutari odio præmiũ proponi potest, quàm vera sapientia, & flagrantissima in Deum charitas, quæ hoc odio cõparatur? His adde sempiternam animæ salutem; adde vnigeniti Filij Dei societatẽ, & cõtubernium, adde postremò singularem cœlestis Patris honorem. Hæc enim adeò magnifica præmia nobis præsens sancti Euangelij lectio proponit, cùm ait: *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* En salus animæ sempiterna. Deinde verò addit: *Qui mihi ministrat, me sequatur: & vbi sum ego, illic & minister meus erit.* En Christi societas, & felicissimum contubernium. Postremò autem addit; *Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus.* En summi Parentis

rentis honor; à quo honorari, summus honor, & vera gloria est. His igitur tam magnificis præmiis propositis, non adeò difficile erit, supra naturam, per gratiam, assurgere: & hanc aduersus carnem suam pugnam capessere.

Non sum tamen, fratres, adeò communis fragilitatis ignarus, vt tam acriter aduersus vos ipsos pugnare moneam; hoc enim eorum est, qui ad perfectioris vitæ studium aspirant; ad quos huius Euãgelij doctrinam pertinere initio diximus. Satis mihi erit, primùm quidem, vt contra affectus & cupiditates vestras (vbi cum diuinæ legis præceptis pugnauerint) strenuè atq; viriliter decertetis, malitísque Deo interdictæ arboris fructum prohibenti, quàm serpenti decipienti, aut Euę, hoc est, carni vestræ blandienti, & lethale venenum propinanti, obtemperare. Deinde, quoniam (vt D. Gregorius ait) ille maximè ab illicitis abstinet, qui ea quæ cõmuni lege licent, a se interdum abdicat; illud etiam à vobis requiro, vt si non semper, sæpe tamen communi more concessis (ob illius gratiã, qui nulla sua necessitate, sed sola vestri charitate ductus, mortem, cuius debitor non erat, amplexatus est) vobis interdicatis. Itaque aliquando sitim, aliquãdo famem ob illius amorem ferte; sæpè etiam iocis, ludis & festiuis amicorum colloquiis abstinere; sæpè item linguam, sępè oculos ab earum rerum intuitu, quę grata vobis esse potuissent, comprimite. His enim veluti rudimentis virtutum erudili & Prou. 16. assueti, facilè hoc sanctum ac salutare odium, imò verò clarissimum supra vos imperium, quouis alio præstantius, obtinebitis. Rectè enim Salomon, Melior est, inquit, patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium. Hactenus de Euangelica lectione.

Nunc ad vos breuiter sermonem conuerto, fratres. Scitis hãc esse arctam illam viam salutis, qua sancti omnes ingredientes tantam gloriam & honorem á Christo Domino propositũ per carnis suæ crucem adepti sunt. Quid igitur hi dicent aut quid sibi polliceri poterunt, qui omnes opes & facultates suas, omnes curas & cogitationes suas in carne sua molliter tractanda, & oblectanda insumunt; qui omnẽ pietatis, honestatis & pœnitentię laborem nõ minus quàm ictum aspidis refugiunt; qui nullam crucis Christi, nullam cultus animę suæ, nullam incertæ mortis, nullam reddendæ rationis, nullam æterni supplicij curam habent, qui ita viuunt, vt quamuis aliud fide teneant, re tamen ipsa atque vitæ institutione illud dicere videantur, quod homines Epicurei in libro Sapientiæ dicunt: Exiguum, & cum tædio Sapien. 2. est tempus vitæ nostræ, & non est refrigerium in fine hominis, & non est qui agnitus sit reuersus ab inferis; quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tamquam si non fuerimus. Venite

ergo & fruamur bonis quæ sunt; & vtamur creatura, tãquam in iuuentute celeriter. Vino pretioso, & vnguẽtis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis. Coronemus nos rosis, antequam marcescant; nullum pratum sit, quod non pertranseat
Philip 3. luxuria nostra. Horum autem miserabilem sortem & exitum Apostolus lamentatur, cùm ait: Multi ambulãt, quos sæpe dicebam vobis, nunc autem & flens dico, inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum deus venter est. Quid igitur infelicius quàm talem deum colere, talemq́, finẽ & vitę exitum expectare? Qui igitur talem deum colunt, qui tota vita ventri seruiunt, nónne magis inter bruta animãtia, quæ natura prona, atq. ventri obediẽtia finxit, quàm inter homines connumerãdi sunt? Quo pacto igitur talẽ sedẽ sibi in cęlo petẽt, qui in terris positi, pecudum more viuunt? Et quidem nos omnes dũ salutis nostræ sacrificium immolatur, postulamus vt inter Angelos & Archãgelos, inter Thronos & Dominationes, atq. adeò inter Seraphicos illos Spiritus socia exultatione & cõmuni voce cõmunem Dominũ laudemus dicẽtes; Sanctus, sanctus, sanctus Dñs Deus Sabaoth. Qua ergo fronte inter hos choros locũ & vocem à Deo petunt, qui in terra pecudũ more vitã ducunt? Quid autẽ talibus, cũ hoc poscũt, respõderi poterit, nisi quod sanctus ille
Lucæ 16. Patriarcha voluptuario illi diuiti respondit: Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala; nunc autẽ hic consolatur, tu verò cruciaris? In quanto autẽ isti salutis suæ
Lucæ 6. discrimine versentur apertè Saluator ostendit, cũ ait: Væ vobis diuitibus qui habetis hîc consolationem vestram. Væ vobis qui saturati estis, quia esurietis. Væ qui ridetis nunc, quia flebitis. Quis igitur adeò ferreus erit, qui hæc iudicis nostri nõ tã verba quàm fulmina non pertimescat? Sed hæc aliàs. Nunc ad baculum patientiæ, quem initio proposuimus, quiq. ad infirmitatem nostram sustentandã maximè necessarius est, reuertamur.

II.

Cùm multi ac maximi diuinorum eloquiorũ fructus & vtilitates sint; tum ille maximus, maximéque ad huius ærumnosæ vitæ miserias perferendas necessarius est, quem Apostolus ex-
Rom. 15. pressit, cùm ait: Omnia quæ scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. Sciebat enim vir diuinus non defuturos vnquam labores & calamitates, quamdiu in turbido & procelloso huius vitæ pelago nauigamus. Hoc autem ipsa miserandæ vitæ nostræ conditio, quæ ad exiliũ, ad lacrymas, & labores damnata est, facilè declarat. Cùm enim duo sint totius generis humani
Genes. 3 parẽtes; alteri dictũ est: Maledicta terra in opere tuo. Et, Mul-
Ibidem. tiplicabo ærumnas tuas, & cõceptus tuos; in dolore paries filios.
Quid

Quid ergo genus hominum ex tali propagatum radice sibi faustum & felix in hac vita polliceri poterit? Quid nisi illud quod in libro Iob scriptum est: Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miseriis; qui quasi flos egreditur & conteritur, &c. Inter has autem hominum miserias, ea primo loco numeratur, quòd ex tam fragili principio, nempe ex muliere ortum duxerit. Vt enim D. Gregor. ait. Quid habere potest fortitudinis, qui natus est ex infirmitate? Quod si (vt Physici definiunt) maximam humano corpori materiæ partem femina ministrat; quale id erit quod ex tam vili & fragili materia procreatum emersit! quãta erit corporis infirmitate pressum! quot miseriis implicatum! quot ægritudinibus circumuolutum! quot ærumnarum generibus expositum! Denique idem sanctus Iob vitam nostram perpetuam quandam militiam esse ait, diesque nostros mercenarij diebus comparari. Quo in loco D. Gregor. Ipsa, inquit, vita nostra militia esse dicitur; quia hoc iam est facta quod tolerat; adeò pœna ipsa in naturam quodammodo versa est. Quod verò dies hominum, mercenarij diebus comparat, boc significare voluit; quòd sicut mercenarius seruus, inopia cogente, in continuo labore vitam ducit (quo enim die non laborat, vix habet quo sustentare vitam possit) ita omnis homo, quãtum ad laboris conditionem attinet, verè mercenarius est; quia quamuis multi à corporis labore immunes sint, nemo tamen à laboribus animi, & curarũ fluctibus liber est. Pro varietate namque tum delictorum, tum personarum, æquissimus ille mundi arbiter varia laborum genera singulis quibusque distribuit; vt quemadmodum nemo à culpa immunis, ita nemo pœnæ laborisque expers sit. Hinc apud eundem Iob gigantes gemere dicuntur sub aquis, vt intelligamus, quòd quamuis multorum fortuna sublimis sit, & à communibus miserorum laboribus aliena, habet tamen diuina prouidentia atque iustitia profundiores variarum calamitatum aquas, quibus hos mergat, sub quibus ipsi quoque alta suspiria & gemitus edant; quamuis dignitatis magnitudine excelsi & sublimes admodum sint. Hos autem humanæ vitæ turbines & procellas, quibus diuina prouidentia homines iactari patitur, regius Propheta expressit, cùm ait; Abyssus abyssum inuocat in voce cataractarum tuarum: hoc est, tribulatio tribulationem vrget, & calamitas calamitatẽ cumulat, & varia vndique pericula circumstant: cùm tu, Domine, peccatis nostris exigentibus, turbines atque procellas calamitatum in huius vitæ pelagus tam frequenter immittis.

Iob. 15.

Gregor.

Iob 7.

Gregor. in Moral.

Iob 26.

Psalm. 41.

Ceterùm ne pij homines hac laborum commemoratione perterrefiant, latum discrimen inter piorum improborumq. labores hoc in loco referendum putaui. Cùm enim hęc laborum atq.

pœna-

pœnarum lex ad omnes vniuersè siue pios siue improbos spe-
ctet; cùm omnes in eodem freto nauigẽt, atque adeò eadẽ naui
vehantur; hæc tamẽ inter vtrosque differentia est, quòd impro-
bos quidem Dominus laboribus vexandos atque agitandos, pro
eo atque eorum scelera exigunt, permittit, vt in illis impleatur
2 Par. 24. quod per Prophetam dicitur: Dereliquistis Dominum, vt dere-
Oseæ 4 linqueret vos. Et illud Oseæ: Oblita es legis Dei tui: obliuiscar
& ego filiorũ tuorũ. Piis verò, quoniam tota mẽte illi tanquam
amantissimo parenti obsequi & placere cupiunt, ipse quoq. pa-
terna cura & prouidentia sic laborantibus & periclitantibus ad-
est, vt cùm ceciderint, non collidantur, quia ipse supponit ma-
Psal. 36. num suam. Hinc illud Prophetæ: Salus autem iustorum à Do-
Psal. 40. mino, & protector eorum in tempore tribulationis; & adiuuabit
eos Dominus, & liberabit eos, & eruet eos à peccatoribus, & sal-
Cyprian. contra Demetrianũ uabit eos quia sperauerunt in eo. Hoc ipsum discrimen D. Cy-
prianus cõtra Demetrianum assignat his verbis: Pœnam de ad-
uersis mundi ille sentit, cui & lætitia & gloria omnis in mundo
est. Ille mœret & deflet, si sibi malè sit in seculo, cui bene nõ po-
test esse post seculum; cuius viuendi fructus omnis hîc capitur:
cuius hîc solatium omne finitur. Cæterùm nullus dolor est de
incursione malorum præsentium, quibus fiducia est futurorum
bonorum. Denique nec consternamur aduersis, nec frangimur,
nec dolemus; neque in vlla aut rerum clade, aut corporum vale-
tudine mussitamus, spiritu magis quàm carne viuẽtes, firmita-
te animi infirmitatem corporis vincimus. Per ipsa quæ nos cru-
ciant & fatigant, probari & corroborari nos scimus & confidi-
mus. Putatis nos aduersa vobiscum æqualiter perpeti, cũ eadem
aduersa videatis à nobis & vobis nõ ęqualiter sustineri? Quam-
diu enim corpus hîc permanet, cõmune cùm cæteris sit necesse
est. Intra vnam domum boni & mali interim continemur.
Quicquid intra domum euenerit, pari sorte patimur, donec ęui
temporalis fine completo, ad æternæ vel mortis vel immortali-
tatis hospitia diuidamur. Non ergo idcirco compares vobis &
æquales sumus, qui in isto adhuc mundo & carne cõstituti, mũ-
di & carnis incommoda vobiscum pariter incurrimus. Nam
cùm in sensu doloris sit omne quod punit, manifestum est eum
non esse participem pœnæ tuæ, quem videas tecum æqualiter
non dolere. Hactenus Cyprianus. Videtis ergo, fratres, cùm bo-
ni ac mali variis huius vitæ laboribus exagitentur, quãtum in-
ter vtrosque discriminis sit? Si enim diligenter vtrorumque sor-
tem consideres, intelliges, illos quidem sub ardentissimo solis
æstu sine vmbraculo aduri, istos verò diuinarũ alarum vmbra
protectos à solis ardore defendi. Illi, velut in media acie, nudi
& inermes telis patent hostium suorum (illa Cain verba vsur-
pantes,

pantes, Omnis qui inuenerit me, occidet me:) isti verò, diuina Genes. 4. custodia armati, clypeoq; diuinæ protectionis muniti, inter medios hostiũ cuneos tuti & impenetrabiles incedunt. Illi per huius seculi vndas in naui, clauo maloque destituta, ventorum atque fluctuum incursionibus variè iactantur: isti verò in nauicula Christo gubernatore maria sulcante nauigãt, qui imperat ventis & mari, & fit tranquillitas magna: hoc est, qui & mundi rabiem ac tempestatem sedat, & mentes nostras inuictis viribus Lucæ 8. sepit, ne nos procella mundi submergat.

III.

Hoc ipsum autem (vt cætera Sanctorum exempla taceam) vel vnius beatissimi Laurẽtij Martyris exemplo comprobare licet; cui Dominus & patiendi materiam, & robur inuictum, & propensam ad patiendum voluntatem, & alacritatem contulit. Primùm enim scorpionibus, iubente Imperatore (cuius animus dæmonum furijs agitabatur) immanissimè toto corpore cæditur & laceratur. Deinde nouo alio flagellorum genere, iisdem temporibus vsitato, hoc est, crudelibus virgis sæuissimè cæditur. Cùm autem gloriosus Christi Martyr, corpore quidem lacero, sed animo tamen integro, quo magis torquebatur, eo fortior atque constãtior in eius confessione persisteret, crudelis tyrannus contemni se putans, & se frustra hæc tentasse indignè ferens, aliud flagellorum genus, multo dirius, nempe plumbata, afferri iussit; vt quoniam nullus iam erat vulneribus in lacero corpore locus, plumbata corpus lacerum contunderent, & ossa confringerent. Cùm ergo sanctus Martyr mortem sibi iam imminere credidisset, sublatis in cælum oculis, cælestem Imperatorẽ his verbis appellat: Domine Iesu, suscipe spiritum meum. Quid ad hæc Dominus Iesus? O miranda diuinæ sapientiæ consilia! Ad hanc Martyris petitionem clarissima è cælo vox delapsa est, quam ipse etiam crudelis Tyrannus audiuit; Adhuc multa tibi desunt certamina. Clemẽtissime Domine, liceat mihi tecum paululum ratiocinari. Iustus quidem, Ieremias ait, es Iere. 12. tu Domine, si disputem tecum; veruntamen iusta loquar ad te. Cur, quæso, mi Domine, sanctum Martyrem tuum diutiùs atq. immanius torqueri vis, cùm tam strenuè hactenus diu pro tui nominis gloria decertauerit? Ter iam Martyr effectus est, qui ter tot verberibus, tot plagis laceratus & contusus, nullum habet in corpore membrum quod tibi non obtulerit in holocaustum. Adde incomparabilem animi constantiam, qua Tyranno minitanti respondit: adde Ecclesiæ thesauros tanta fide & deuotione distributos: adde vitam innocentissimè actam, quam edita miracula probant: adde illam inexplebilem martyrij sitim, quæ

apud iustitiam & æquitatem tuam martyrij instar est. Num igitur doloribus & cruciatibus hominum pasceris, qui ad alia grauiora certamina Martyrem vocas? At hoc vsque adeò ab immensa bonitate & charitate tua alienum est, vt ne nos vulneraremur, vulnera nostra excipere; ne nos ad mortem duceremur,
Ieremi. tu mortis supplicium subire volueris. Quin & sanguinarios illos parentes odisti, qui liberos suos in falsorum deorum honorem iugulabant; quod execrãdum sacrificij genus tu maximè auersaris. Cur ergo nunc tormenta Martyris, iam penè consumpti, diutiùs augenda & protelanda cælesti voce denuntias? An non periculum est, ne fideles tui, tantorum tormentorum metu
Rom. 11. perterrefacti, concidant & à fide deficiant? O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei! ô admiranda ratio diuinorum consiliorum! Hæc sane diceret hoc in loco prudentia carnis. At prudentia spiritus miras in hoc diuino consilio rationes deprehendit. Hac enim passionum acerbitate Dominus & Martyrem mirabiliter illustrabat, & nominis sui gloriam, & gratiæ suæ potentiam, & prouidentiæ suæ curam atque solertiam apertissimè declarabat, & Ecclesiæ suæ fidei prudentissimè
Psal. 67. consulebat; ac postremò, quàm sit is in Sanctis suis mirabilis, ostendebat.

Quid enim mirabilius (vt ab hoc primùm incipiamus) quàm hanc tantam, tamque insuperabilem animi constantiam & fortitudinẽ in homine fragili carne septo (qui vix culicis morsum
1 Cor. 4. patienter ferre potest) deprehendi? Potuit ne Deo, Angelis, & hominibus spectaculum gratius mirabiliusque proponi, quàm Laurentius cum scorpionibus, cum ignibus, cum craticula, cum furcis ferreis, & cum ipso orbis monarcha adeò fortiter & ani-
Seneca. mosè decertans? Amplificat Catonis fortitudinem Seneca cum mala fortuna dimicantem, his verbis: Ecce par Deo dignum, vir fortis cum mala fortuna compositus, vtique si & prouocauit: Non video, inquam, quid habeat in terris Iupiter pulchrius, si conuertere animum velit, quàm vt spectet Catonem iam partibus non semel fractis, stantem nihilominus inter ruinas publicas erectum. Hactenus Seneca. Si hoc igitur spectaculum tam gratum Deo fuisse vir hic disertissimus & iustissimus virtutum æstimator credidit, Catonem videlicet inter illos fracti exercitus reliquias animo infracto exstitisse, neq. Cæsaris arma & potẽtiam extimuisse: quale quæso spectaculum fuit, adolescentem nudum & inermem, omniúque humana ope destitutum, aduersus totam mundi atque inferorum potentiam dimicasse, vicisse, atque triumphasse? Domuerunt Romani imperatores mundum, & sub iugum atque ditionem suam redegerũt: at hic Romanus Imperator atque orbis domitor, idemque omnibus

nibus

ribus dæmonum furiis exagitatus, adhibitis omnibus tormentorum machinis, quas vel crudelitas hominum, vel furor dæmonum, vel Imperatoris potentia potuit excogitare, adolescentem hunc adeò non vicit, neque à fidei suæ constantia (quod vnum ille captabat) reuocare potuit, vt is in mediis ignibus & craticula constitutus, & furcis ferreis compressus, adeò non cesserit doloribus, vt ad teterrimum Tyrannum victor ignium diceret: Agnosce miser, & reipsa doctus intellige, me istis tuis ignibus adeò non terreri, vt ij mihi magno etiam refrigerio sint: agnosce ergo te victum: agnosce te mea fide & constantia superatum, & conatus tuos omnes irritos & inanes fuisse: agnosce totam Imperij Romani potentiam ab vno adolescente deiectam: agnosce me torqueri quidem & mori, vinci tamen minimè potuisse: agnosce cruciatus tuos corpus tantum meum impetere valuisse, sed animi robur & constantiam non fregisse, nec ab eo quod tot artibus; tot machinis extorquere cupiebas, impetrare potuisse. Agnosce ergo, miser, Romanum Imperatorem non modò ab vno adolescente superatum, sed etiam irrisum atque contemptum. Itaq. assati vnam partem, gyra aliam & manduca. Videtis, fratres, quantum ex hac passionis acerbitate Martyris gloria creuerit?

Quid verò diuini nominis gloria? quantum hac passione illustrata est? Vnicũ sanctorum omniũ studium fuit, modis omnibus Dei gloriã magnificis laudibus & operibus celebrare. Itaque alij cãticis & hymnis, alij variis sacrificiorũm generibus, alij puritate & innocentia vitæ, & plenissima mandatorum obedientia eius imperium & gloriã magnificauerunt. Nulla tamen diuini nominis magnificãdi ratio dignior & illustrior, quã quæ Martyrum sanguine & morte declaratur. Hinc Ioannes in Euangelio de Petri morte à Domino prænunciata loquens, ait: Hoc autem dicebat, significans qua morte clarificaturus esset Deũ. Dei enim gloria, fide & obsequio seruorũ eius maximè declaratur. Quod autẽ maius obsequium vel à Deo requiri, vel ab homine impendi potest, quàm illatam mortem, & acerbissima tormenta prius perpeti, quàm illius numen violare, fidẽ prodere, maiestatem offendere, & ab obedientia & reuerentia illi debita desciscere? Non est enim in tota humanæ naturæ facultate, diuino etiam præsidio munita, quò vlterius in Dei fide, amore & obedientia progredi valeat. Quod cùm ita sit; quantum, quæso, beatissimus Laurentius Dei gloriam illustrauit, cuius tantam maiestatem, tantam gloriam, tantum imperium esse credidit, vt pro ludo habuerit omnes tormẽtorum machinas, omnẽ Imperatorum potentiam, ne cælestem Imperatorem suum aliqua infirmitatis nota offenderet! Tota enim mundi potentia à fide

Ioan. 21.

& cha-

& charitate huic maiestati debita, ne ad momentum quidem illum potuit auocare. An non igitur hæc tanta passionum acerbitas Dei gloriam (cui omnia seruire debent) maximè extulit?

Cæterùm vt fidelis famulus in Dominum, ita fidissimus Dominus exstitit in seruum: qui tanto illum spiritus robore donauit, totque miraculis eius fidem confirmauit, & certissimam illi spem salutis & gloriæ mox futuræ ostendit. Nam cùm in carcere esset, signo crucis subitam & insperatam videndi facultatem cæcis contulit, & his miraculis Hippolytum, carceris custodem, eiusque familiam ad Christi fidem ita conuertit, vt martyrij participem effecerit. Cælesti quoque voce, qua Dominus & præsentiam suam, & voluntatem declarauit, & ad futura certamina erexit, ipsumque armauit & corroborauit. Quin & pulcherrimum è cęlis Angelum misit, qui Martyris sui sanguinem, ex vulneribus defluentem, linteo abstergeret. Quo miraculo Romanus miles, qui tum aderat, stupefactus, & ad Laurentium conuersus, Video, ait, ante te iuuenem pulcherrimum linteo vulnera tua tergentem; & ideò adiuro te per Deum, qui suum ad te Angelum demisit, ne me derelinquas. Opportunitate verò accepta, à B. Laurentio baptizatus, clamare cœpit se Christianum esse. Ideoque Imperatoris iussu capite trūcatus, Christi martyr effectus est. His igitur externis fidei & spei adiumētis, & internæ gratiæ præsidiis fidelem seruum fidelior Dominus ad certamen illud clarissimum adiuuabat. Hoc ergo modo fidissimus cum fideli seruo Dominus certare quodammodo videbatur. Quo enim Martyr grauiora tormenta patiebatur, hoc maiora illi Dominus ad patiendum præsidia & adiumenta conferebat.

Iam verò ad Catholicæ fidei exemplum & firmamentum quantum roboris hæc Laurentij tormenta præbuerunt! Quo enim immaniora supplicia, ne à fidei sinceritate deficeret, passus est, hoc clarius & firmius sanguine suo Catholicæ veritatis & fidei testimonium tulit.

Quid verò de Martyris gloria & corona hac tam dira passione aucta dicam? Vnus martyrij dies totam æternitatis gloriam illi contulit: tantoque maiorem, quanto passionis certamen acrius fuit. Quo quidem fructu sanctus Martyr fraudatus fuisset, si postremum hoc craticulæ supplicium illi defuisset. Eius igitur gloriæ & felicitati Dominus consulebat, cùm maiora illi

Simile. certamina superesse cælesti voce denuntiabat. Non vulgari beneficio diuitem mercatorem afficit, quisquis opportunam mercium materiam illi subministrat, qua is in arca repositam & otiosam pecuniam locupletare mercimoniis exercendis valeat.

At beatus Laurētius diuinæ gratiæ opibus ditissimus erat; cui virtute tormenta illa, & multo etiā atrociora sustinere poterat. Quocirca magnum diuinæ prouidentiæ beneficium exstitit, huic tantæ gratiæ, quæ in sancti Martyris mente latebat, hanc tantæ fortitudinis & constantiæ segetem & materiam præbere; cuius fructus & in Ecclesia ad piorum exemplum, & in cælo ad Martyris gloriam sempiterno æuo permaneret.

Quid ex his quæ hactenus diximus, colligere licet, fratres? Multa sanè; sed illud in primis, quantum à veritatis scopo aberrent, qui metu laboris quem in diuinæ legis obseruatione esse putant, ab ea deterrentur. Non enim diuinæ gratiæ virtutem (quam fortasse nunquam experti sunt) agnoscunt; cuius tanta vis est, vt nō modò legis diuinæ suaue iugūm, & onus leue, sed ferrum etiam, & ignes & scorpionum verbera, & crates ferreas alacriter ferre possit. Quæ quidē gratia omnibus qui se ad eam parare student, in promptu est; cùm ipsius gratiæ auctor personarum acceptor nō sit, sed omnibus ad se redire volentibus misericordiæ suæ opes explicare & impartiri soleat. Vnde meritò D Bernardus magis ait diuinā gratiam queri posse quòd homines illi desint, quàm quòd ipsa desit hominibus. Quam ergo ignauiæ nostræ excusationem in extremo illo examine prætexere poterimus, cùm gratiæ collator expansas semper manus in cruce habeat, vt sua in nos munera largiatur? Matth. 11 Actor. 10 Bernard.

Hinc etiam colligere licet, quanta sit illa supernæ patriæ felicitas, quam omnes sancti Martyres dignam putauerunt, propter quam omnia tormentorum genera perpeti decreuerint; cùm tamen certum sit, ne omnes quidem passiones simul congestas vel vnum felicitatis huius diem æquare posse, nisi diuinæ gratię virtus eas hac felicitate dignas efficeret. Quanta ergo dementia, quanta cęcitas est, nolle solo diuinę legis suauissimo iugo sine vulnere & sanguine mercari, quod Martyres omnes membrorum omnium dilaceratione sibi cōpararunt! Quid hi, quæso, facient, cùm videāt se ab hac tanta gloria excidisse, quam tā leui diuinæ legis sarcina sine ferro & vinculis promereri potuissent? O qualis tunc erit luctus, quantus furor, cùm hanc tātam socordiam & amentiam suam ad mentem reuocauerint! Vt igitur hunc tantum fletum euadere mereamur, fratres, hac saltem ratione Martyrum exempla sectari contendamus; vt quando mori propter Christi confessionem non datur, membra saltem nostra (vt Apostolus ait) mortificare studeamus super terrā, fornicationē, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & auaritiam (quæ est simulacrorum seruitus) propter quę venit ira Dei in filios incredulitatis; vt his pestibus liberati, ad gloriosa Martyrū cōtubernia peruenire mereamur; prēstāte

KK Domino

Domino Iesu Christo, cui est gloria & imperium per infinita seculorum secula. Amen.

IN FESTO ASSVMPTIONIS BEATISSIMÆ VIRGINIS MAriæ, concio prima: in qua lectio Euangelica & literali & mystica expositione enarratur; ac deinde sacræ Virginis laudibus, & assumptionis eius festo accommodatur.

THEMA. *Martha, Martha, solicita es, & turbaris erga plurima. Porrò vnum est necessarium; Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Lucæ 10.

ONSENTANEVM erat, fratres dilectissimi, vt dignitati festorum quæ statis diebus celebranda nobis proponit Ecclesia, pietas quoque & deuotio nostra ita responderet, vt festorum magnitudinem religionis & pietatis nostræ deuotio æquaret. Constat autem inter omnes Sanctorum dies festos, beatissimæ Virginis festa principatum tenere; quando & ipsa inter omnes sanctorum ordines principem locum tenet. Inter omnia verò eius festa, id quod hodie de gloriosa eius in cælum assumptione celebramus, esse præcipuum, Ecclesia initio statim solennitatis huius prædicat his verbis: Hæc est illa præclara festiuitas omnium sanctorum festiuitatibus incomparabilis; in qua gloriosa & felix, mirantibus cælestis curiæ ordinibus, ad æthereum peruenit thalamum. De hac igitur tam gloriosa solennitate sermo nobis hodie habẽdus est. Tempus enim (ait Bernardus) loquendi est omni carni, cùm assumitur incarnati Verbi mater in cælum; nec cessare debet à laudibus humana mortalitas, cùm hominis sola natura super immortales spiritus exaltatur in Virgine. Sed quid nos rudes & imperiti de tanta Virginis gloria dignum dicere valeamus? Fateor (ait idem) imperitiam meam; pusillanimitatem propriam non abscondo. Non est equidem quod me magis delectet, sed nec est quod terreat magis, quàm de gloria Virginis Mariæ habere sermonem; quia licet de ea loqui gestiant omnes, tamen quidquid dicitur de indicibili, eo ipso quod dici potuit, minus placet.

Bernard.

Idem.

Hoc autem festum sancti Apostoli primi omnium dignissimè hodierna die celebrarunt. Qua de re D. Dionysius cùm de laudi-

laudibus Hierothei magistri sui dissereret, sic ait: Cùm nos & plerique ex sanctis fratribus nostris ad contuendum corpus illud quod auctorem vitæ Deumque ceperat, conuenissemus, (aderat autem & frater Domini Iacobus, & Petrus, supremum decus & antiquissimum Theologorum columen) vbi post contuitum placuit vt infinitè potentem bonitatem Pontifices laudarent omnes, quisque pro captu suo, ille (scilicet Hierotheus) post Apostolos, omnibus aliis laudatoribus superior erat; totus excedens, totus se deserens, eorumque laudabat consortium patiens. Ab omnibus denique à quibus audiebatur, videbatur, & agnoscebatur, & non agnoscebatur, afflatus Deo, diuinusque laudator iudicatus est. Hactenus ille. Hic certè vir diuinus pro dignitate huius diei festum celebrauit. Hoc nos hodie spiritu & affectu dicere, hoc vos audire oportebat, fratres, vt aliqua saltem ex parte huius diei solennitati satisfacere possemus. Sed quoniã hoc cæleste donum est, descendens à Patre luminũ, eius opem, sacratissimæ Virginis interuẽtu (cuius hodie festum celebramus) suppliciter imploremus. Dionys. de diuin. nominibus cap. 3 Iacob. 1.

AVE MARIA.

Lectio sancti Euangelij, fratres charissimi, si nudam solùm rei gestæ historiam, quæ in ea describitur, spectare velitis, nihil ad præsentem solennitatem facere videbitur: si verò rei gestæ mysterium attendatis, nihil ad eam commodius afferri potuit. In ea verò narratur, duas illas sorores, Martham & Mariam, Dominum Iesum, vbi castellum quoddam ingressus esset, intra domum suam excepisse, & omnia illi hospitalitatis & humanitatis obsequia deuotissimè exhibuisse. Prudentissimè enim piæ sorores hospitis sui mores & ingenium agnoscentes, sic inter se officia partitæ sunt, vt altera sacri corporis eius, altera animæ pascendæ officium sibi sumeret; & altera quidem illum in domo sua, altera in mente reciperet: Martha enim satagens circa frequens ministerium, mensam, qua corpus Domini reficeretur, apparabat; Maria verò deuotione, & amore, atque cælestis verbi auditione, prædicantis Domini animam, dum pasceretur, ipsa pascebat. Nouerat enim, ipsum vbi Samaritanã mulierem docuisset, & ad fidem conuertisset, discipulis cibum offerentibus dixisse. Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis. Cumque illi de hoc cibo quæsissent, Meus (inquit ille) cibus est vt faciam voluntatem eius qui misit me, & perficiam opus eius. Cùm ergo hoc probè teneret Maria, simili obsequio Dominum reficere curauit, ad illius pedes sedens, & verbum eius deuotissimè audiens, illumque hoc modo non solùm reficiens, sed etiam intra animæ suæ hospitiũ excipiens. Ioan. 4.

Cùm ergo Martha satageret circa frequens ministerium, sororemque ad pedes Domini assidentem sine vlla solicitudine cerneret, studio magis hospitalitatis quàm indignatione commota, ad Dominum ait: *Domine non est tibi curæ quod soror mea reliquit me solā ministrare? dic ergo illi vt me adiuuet. Et respondens ait illi Dominus: Martha, Martha, solicita es & turbaris erga plurima. Porrò vnum est necessarium Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Multa sunt, fratres, quæ tum in hac Marthæ querela, tum in Dominica responsione commentari possemus; sed illud præcipuè hoc in loco obseruandum est, quod sancti Patres annotarunt, nempe per has duas sorores, duo viuendi genera, quibus in Ecclesia pij omnes exercentur, cōmodissime designari. Martha enim, quæ in hospitalitatis & misericordiæ opere desudabat, actiuam vitam repræsentat; Maria verò, quæ ad pedes Domini sedens audit verbum illius, contemplatiuam designat. Est enim actiua vita, quæ in iis operibus versatur, propter quæ Dominus in extremo iudicij die cæleste regnum omnibus suis se
Matt.25. esse largiturū promittit, cùm ait: Esuriui, & dedistis mihi manducare; sitiui, & dedistis mihi bibere; hospes eram, & collegistis me; nudus, & operuistis me. Contemplatiua verò vita est ab his quidem operibus (cùm necessitas charitatis non vrget) feriatim
Psalm.33. vacare, & gustare quoniam suauis est Dominus; hoc est, diuinarum rerum contemplationi toto pectore incumbere, diuinis amplexibus inhærere, diuinæ pulchritudinis speciem puris animæ oculis contueri, soliusque conditoris amore ac desiderio inardescere; ac postremò cęlestem in terra vitam meditari. Hoc est igitur contemplatiuæ vitæ officium, quod sancti illi Anachoritæ in desertis vitam agentes profitebantur, qui ab omnibus huius vitæ curis & negotiis secedentes, in hoc vno studio dies noctesque intenti erant, corpus atterentes, vt animam cęlestibus dapibus saginarent; terrena bona contemnentes, vt mentem spiritualibus opibus locupletarent. Horum igitur pręcipuum & singulare studium erat, illa Prophetæ verba in corde
Psalm.17 & in ore semper habere; Diligam te Domine, fortitudo mea; Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & libera-
Psalm.41 tor meus. Et, Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei mei?

Quæri autem solet, ex hac duplici vita, cùm vtraq. sanctissima, Deoque gratissima sit, vtra sit illi gratior atq. præstantior. Cui quidem quæstioni cælestis magister in Euangelica huius diei lectione respondere videtur, cùm Marthæ quærenti ait: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Sed quoniam

(vt

(vt Philosohi tradunt) scire, est rem ex causis cognoscere, non erit alienum, quod Dominicæ vocis testimonio verum esse cognoscimus, causis etiam redditis comprobare; iis præsertim, quæ nos ad huius vitæ amorem & studium excitare possint. Illud igitur hanc vitam maximè commendat, quod in ea actione versatur, ad quam præcipuè homo à Deo conditus est. Quam rem hac distributione atque ordine Seneca declarat; Externa siquidem omnia, atque adeò totum hunc mundum, quē oculis vsurpamus, ad humani corporis obsequium pertinere ait: corpus vero propter sensus datum esse definit, vt per eos magnifica Dei opera contueri & sentire possimus. Sensus verò menti atque intellectui deseruire ait, dum varias ei rerum differentias repræsentant, in quibus ipse philosophari queat. Porrò autem mentem ipsam, in qua intellectus inest atque voluntas, ad hoc nobis esse concessam, vt ex iis quæ sensuum ministerio deprehenderit, in conditoris sui cognitionem & amorē assurgat. Ad quod officium hominem conditum esse Seneca testatur. Constat enim quæ inferiora sunt, superioribus deseruire; non contrà. Non est enim dominus propter seruum, sed seruus propter dominum; neque eques propter equum, sed propter equitem atque sessorem equus. Non igitur mens nostra inferioribus seruire, sed inferiora menti seruire natura ipsa debēt. Rectè ergo Seneca, externa omnia propter corpus, corpus verò propter sensus, sensus autem propter mentem, mentem verò propter diuinæ pulchritudinis speciem contemplandā & amādam conditam esse docet. Quod cùm ita sit, consequens est, vt præstantissimum illud opus esse fateamur, ad quod & totus hic mundus, & homo ipse præcipuè conditus est, quod quidem est contemplatiuæ vitæ proprium.

Seneca in Epist.

Idem.

Adde etiam, quòd quicunque rectè philosophati sunt, in hac ipsa contemplatiuæ vitæ actione humanā felicitatem & summum hominis bonum posuerunt; quamuis neq. supernaturalem eius beatitudinem, neq. supernaturalia Spiritus sancti dona naturali rationis lumine agnoscere potuerūt. Nos autē supernaturalia Spiritus sancti dona adiūgimus, quibus & intellectus nostri aciē dono sapientiæ illustramus, & voluntatē charitatis ardore incendimus, quibus hæ duæ supremæ animæ nostræ vires perficiuntur & nobilitātur; vt his veluti alis subleuatæ, ad diuinæ pulchritudinis speciem contemplandam attollātur. Ex his autē quæ diximus, huius vitæ dignitas apertè colligitur. Inter omnia quippe Spiritus sancti dona principē locum obtinet Sapientia. Proprium autem sapientiæ opus est, diuina contemplari. Necesse est autem præstantissimum esse, quod à præstantissimo Spiritus sancti dono proficiscitur. Constat item

inter omnes virtutes atque habitus, cælitus menti nostræ inditos, principatum tenere charitatē. Erit ergo nobilissimus actus, qui à nobilissimo habitu procedit; hic autē quis alius est, quàm summum bonum diligere? Quid vero aliud huius vitę sectatores agunt, quàm diuinis amplexibus, diuinæque dilectioni vacare? Vt enim D. Gregorius ait, Tales amant, & ardent; & in ipso suo amore requiescunt: quia nihil hoc amore superius est, ad quod illum referre & ordinare debeant; ideoque in eo, tanquam in fine, plenissimè requiescunt. Qua quidem ex re huius vitæ dignitas apertè colligitur, quādo id agit in terra, quod beatæ mentes in cælo semper exercent. Vnde alia etiā eius dignitas intelligitur; nēpe, quòd cùm multa virtutum officia simul cū vita finiantur, hoc tamen munus & officium tunc perfectius incipitur, cùm in hac vita finitur. Vt enim Apostolus ait, Charitas nunquam excidit; siue prophetiæ euacuabuntur, siue linguę cessabunt, siue scientia destruetur; ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus. Cùm autem venerit quod perfectum est euacuabitur quod ex parte est. Quibus verbis Apostol⁹ designare voluit, charitatis munus & officium manere in patria, cùm tamen alia Spiritus sancti dona, & benignitatis officia ibidem locum habere non possint, vbi miseria nulla, nulla imperfectio est. Quam quidem rem apertè Saluator exposuit, cum Mariæ partem nunquam ab ea auferendam esse dixit. Fides enim & spes non erunt in patria; charitas verò, & diuinæ pulchritudinis contemplatio perpetuò in ea manebunt. Ex his autem illud etiam colligitur; nempe, hac familiari & assidua cum Deo, rebusque diuinis consuetudine paulatim hominem humana omnia dediscere, & in spiritualem atque diuinum hominem euadere, Apostolo testante, qui ait; Qui adhæret Domino, vnus spiritus est.

Gregor.

1. Cor. 13.

1. Cor. 6.

Hæc igitur omnia, fratres, satis indicant contemplatiuæ vitæ dignitatem. Vnde quisquis huic studio addictus fuerit, gloriari verè cum Propheta poterit, dicens; Funes ceciderunt mihi in præclaris. Verè enim felicissimus esse putandus est, cui diuino beneficio hæc tam præclara sors contigit, vt vitam omnem in hoc piissimo studio insumat. Quam rem D. Gregorius Theologus elegāti descriptione testatur, qui cùm Episcopatus sarcinam fuga & latebris declinasset, hoc nomine aduersus accusatores suos fugam suam tuetur, quòd contemplatiuæ vitæ amore, cui semper fuerat addictus, pastoralem curā refugisset; sic enim ait: Nihil enim fortunatius eo homine esse videbatur, qui clausis compressisq. corporis sensibus, atq. extra carnem mundumque positus, in seque collectus, nec (nisi summa necessitate impellente) quicquam humanarum rerum attingens, & secum, in se, & cum

Psal. 15.

Gregor. Theologus in Apolog.

& cum Deo colloquens, superiorem rebus in aspectum cadentibus vitam agit, diuinasque species & imagines puras semper, nec vllis terrenis & errabundis formis permixtas in se ipso circumfert, ac Dei, rerumque diuinarum purum omnino speculum efficitur, lucique lucem, obscuriori videlicet clariorem adiungit; ac iam futuri æui bono fruitur, & cum Angelis versatur; & adhuc in terris agens, terram deserit, atque a spiritu in cælo collocatur. Si quis vestrum hoc amore correptus tenetur, quid dicam, intelligit, atque affectui ei in quem ipse incidi, facile ignoscet. Hactenus ille. Ex cuius verbis liquet, quanta sit huius vitæ dignitas, quantumque à veritate aberrent, qui eam vt vacantem & otiosam contemnunt; vtpote quòd per eam homines sibi ipsis tantùm, non etiam publicæ saluti & vtilitati prospiciant. Aduersus hos autem D. Bernardus ait: Otiosum non est vacare Deo, sed negotium negotiorum omnium. Quod quicumque in cella non agit fideliter & feruenter, quidquid aliud agit, quod non propter hoc agit, (scilicet vt Deo seruiatur) in eo quod agit otiatur. Felix igitur ille est, fratres, qui se totum à mundo abdicauit, totumque huic studio addixit; qui videlicet curas omnes in hanc vnam curam, negotia omnia in hoc vnum negotium, desideria cuncta in hoc vnum desiderium, amores omnes in hunc vnum amorem, & gaudia omnia in hoc vnum gaudium, studia omnia in hoc vnum studium commutauit. Quisquis enim ob amorem Christi omnia reliquit, eadē centuplum aucta, non in altera solum vita, sed etiam in præsenti percipiet. Bernard.

Erunt fortasse nonnulli inter vos, qui his auditis, ad huius pulcherrimæ vitæ amorem excitentur, & ad eam capessendam aspirare incipiāt. Hos igitur monitos volo, duob⁹ primùm gradibus ad hanc vitā esse ascendendū. Vt enim in Ecclesia nefas esse ducitur ad sacros ordines promoueri per saltum, vt aiunt; ita præposterū est, hoc vitæ genus profiteri, nisi duo isti gradus, vel saltem vnus eorum antè præcesserit. Sic enim prius Lia fecunda, quàm formosa Rachel in matrimonium ducitur: sic actiua vita cōtemplatiuam antecedere debet. Verùm dicet aliquis: Huic vitæ mihi vacare nō licet; vel quia opes mihi desunt, quibus aliis subueniam: vel facultas in publicum prodeundi deest; quoniam domi inclusus maneo, ideoque liberum mihi non est, quæ aliena sunt, curare. Si hoc tibi non licet, est tamen gradus alter necessariò subeundus, nēpe vt cupiditates omnes, earumque radicem, hoc est, immoderatum tui amorē superare contendas, quo diuinæ dilectioni in mēte tua locum præpares. Amor quippe immodicus sui, & amor Dei, non minus quàm vterque mundi polus sibi mutuo aduersantur. Amor quippe Simile.

Dei omnia ad Deum, tanquam ad vltimum finem, dirigi & ordinari postulat; contrà verò immodicus amor sui & Deum ipsum, & cætera omnia ad se, suamque vtilitatem destinari vult; atque ita se ipsum tanquam vltimum finem statuit. Quisquis igitur ad hanc felicem vitam ascendere parat, conscientiæ puritati, atque cupiditatum omnium cohibitioni diu multumq.
Sapien. 1. insudare debet. In maleuolam quippe animam non introibit sapientia, neq. habitabit in corpore subdito peccatis. Vnde spō-
Cantic. 1. sa in Cāticis cùm Spōsum ad lectum inuitat (hoc est, ad internæ quietis, & spiritualium deliciarum locum) floribus illū resperfum esse ait; hoc est, non prauis cupiditatibus, sed piis affectibus, & sanctis desideriis plenum. Libenter enim Sponsus ad huiusmodi loca declinat.

I.

Ceterùm quamuis has tantas laudes contemplatiua vita mereatur; actiua tamen vita tantum meriti atque laudis habet, vt in extremo iudicij die cæleste regnum misericordiæ operibus (quæ ad hanc vitam pertinent) tribuendum esse iudex ipse di-
Matth. 25 cat. Electis enim ad dexteram suam constitutis dicet: Venite benedicti Patris mei, percipite regnū quod vobis paratū est ab origine mūdi. Esuriui enim, & dedistis mihi māducare; sitiui, & dedistis mihi bibere; hospes eram, & collegistis me; nudus, & operuistis me, &c. Quærentibus autem piis quando hæc in Dominum benignitatis officia contulerint; respōdebit iudex:
Ibidem. Amen dico vobis, quādiu vni ex minimis istis fecistis, mihi fecistis. Hoc satis erat ad laudē & commendationem huius vitæ, quòd cùm cæteris quoq. piis operib⁹ æterna merces parata sit, de his solùm in illo die se mentionem facturum esse Dominus testatur. Adde etiā quòd interdum ad hæc misericordiæ opera sic adstringimur, vt altissima etiam contemplatio propter illam deserenda sit; quando laborantis proximi necessitas hoc à nobis
August. requirit. Vnde est illud Augustini: Otium sanctum quærit charitas, negotium sanctum exigit necessitas charitatis. Quā sarcinam si nullus imponat, contemplandæ veritati vacādum est. Ipsa quoque in Deum charitas quo magis amorē nostrum excitat in eum, eo magis ad diligendos homines instigat propter
Gregor. Deum; quoniā (vt D. Gregorius ait) quanto ea valentiùs attollitur ad summa, tanto potentiùs recurrit ad ima. Hoc autē nobis innuit flagrantissima illa Pauli in Deum charitas, ex qua tātus dilectionis ardor in homines effluxit, vt posteaquā totam spiritus sui vim in exhortandis Corinthiis effudisset, eosq. multis maximisq. salutaris doctrinæ monitis imbuisset, neque tam longa & mirabili exhortatione calor ille dicendi deferbuisset,
1. Cor. 6. tandem ait: Os nostrum patet ad vos, ô Corinthij; cor nostrum dilata-

dilatatũ eſt; non anguſtiamini in nobis. Quid eſt quod ait, Os noſtrum patet ad vos ò Corinthij? Metaphora ſumpta eſſe videtur ab iis qui nimio calore æſtuantes hianti ore aurã captare non ceſſant, qua caloris incendium refrigerare queant: ſic diuinus hic vir ſalutis humanæ ardore incenſus erat, vt neq continuũ monendi homines officiũ, neq. labores ob hãc cauſam ſuſcepti, nõ pericula, nõ vincula, non verbera ignẽ illum ita refrigerare aut extinguere poſsẽt, vt nõ aperto ore alia atq. alia periculorũ & laborũ genera propter eos ſitiret; idcoq. ait: Os noſtrũ patet ad vos, ò Corinthij. Quẽ verò ipſe ignẽ in pectore geſtabat, in diſcipulorũ mentibus accẽdere nitebatur, cũ poſt hęc verba protinus ſubdit: Eandẽ autem habentes remunerationẽ, tanquam filiis dico, dilatamini & vos: hoc eſt, eadem charitatis & miſericordiæ viſcera non erga me ſolùm, ſed quàm latiſſimè erga omne genus hominum geſtate. Quod initio naſcentis Eccleſiæ fideles faciebant; qui non minore charitatis affectu idolorũ cultorib⁹ in calamitate poſitis, quàm domeſticis fidei ſuccurrebant. Hinc D. Cyprianus, atrociſſima peſte Carthagini graſſante, fideles ſibi ſubditos ad hæc pietatis & miſericordiæ officia infidelibus exhibenda ſedulò hortabatur. Intelligebat enim vir ſanctus, quàm ſummo illi miſericordiarũ parẽti grata eſſet in homines, quos ipſe ad imaginẽ ſuã fingit, miſericordia. Quòd ſi huius rei cauſam quęras, illa inter cęteras nõ poſtrema eſt, quòd viri miſericordes cooperatores Dei in hominũ ſalute conſeruanda ſint. Cùm enim is mũdi huius gubernationi perpetuò intẽtus ſit, & inferiorũ cauſatũ miniſterio, animantiũ ac præcipuè hominũ (propter quos cætera cõdita ſunt) vitas tueatur, & neceſſaria illis ad vitæ cultũ ſuppeditet; quiſquis indigẽti proximo ac de ſalute periclitanti manũ porrigit, an nõ is Domino ad ſalutẽ hominũ cooperatur, & quodãmodo paruus quidã Deus cũ illo efficitur? Hoc enim à Deo vir miſericors diſtat in hoc officio; quòd Deus quidẽ (cuius immẽſa bonitas & potẽtia eſt) omnibus prouidet: ipſe verò (cuius tenues opes ſunt) nõ omnibus, ſed paucis hominibus cõſulit. Quã rẽ breuiter Eccleſiaſticus ſignificauit, cũ ait: Miſericordia hominis ad proximũ ſuũ, miſericordia autẽ Dei ad omnẽ carnẽ. Quod cùm ita ſit, quomodo Deus nõ eximio illũ amore proſequatur, quẽ ſecum cernit cooperantẽ, & adiutrices manus ad opus quod ipſe indeſeſſa cura molitur, porrigentẽ? Si enim qui recipit Prophetã in nomine Prophetę, mercedẽ accipit Prophetę (quòd hac ratione ad idẽ munus cooperetur, atq. ita Propheta cum illo effici quodãmodo videatur) quid de illo ſentiendum eſt, qui ipſum Domini opus vrget, & eandẽ ſalutis humanę tuendæ curã ſuſcipit? Nemo igitur Marię partẽ, quã Dñs optimã prędicauit, ſic attol-

Ibidem. Cyprian. Eccleſ. 18 Matt. 10.

lat, vt Marthæ munus & officium deprimat, quæ hominē Dei imitatorem, & germanum filium, ac penè diuinum efficit. Hoc enim munus electorum, & Deo charissimorū esse Paulus definit, cùm ait; Induite vos sicut electi & dilecti Dei, viscera misericordiæ. Sicut electi, inquit, & dilecti: videtis electorum, & eorum quos Deus diligit, proprium esse, misericordiæ viscera gestare. Itaque non contentus quacunque arida & ieiuna misericordia, viscera misericordiæ à nobis exigit, quod est multo maius: nec hoc contentus, nō gestare tantū, sed induere ea voluit: quo significauit, totū hominē, hoc est, omnia eius facta, dicta, cogitata, misericordiam præ se ferre, misericordiam spirare, & omnia tandem benignitatis & lenitatis speciem exhibere, qua miseros omnes & calamitosos non modo à se non abigant, sed modis omnibus ad se trahant & alliciant.

Col. 3.

Verùm hoc in loco illud non segniter aduertendū est, hoc genus vitæ, quod in proximorū miserijs leuandis consumitur, non prorsus contēplatiuę vitę expers esse debere; hoc est, aliquo studio sanctarū orationū & meditationū oportere iuuari; ne videlicet homo externis semper operibus vacans, & cum hominibus seculi assiduè versans, rubiginis aliquid ex humanæ vitæ cōsuetudine contrahat, si internis omnino deuotionis officiis vacuus sit. Vehementer enim timendū est, ne interius euacuetur, si totus ad externa dilabatur. Quā rē illa Marthæ verba innuere videtur, quibus sororis auxiliū postulat. Verè enim mystica Martha à Maria petit adiuuari; quoniā actiua à contemplatiua vita vigorē mutuat. Ideò namq. hæ duæ mulieres, quæ in hodierna sancti Euangelij lectione referūtur (quæ videlicet vtriusq. vitæ huius imaginē referūt) sorores fuisse perhibētur; quarū est, se mutuò germana charitate iuuare. Certè actiua sine aliqua cōtēplationis particula diu subsistere vix poterit. Quā rē cautè atque prudēter D. Augustin⁹ admonuit; qui quāuis vbi proximus opera nostra indiget, nos à veritatis contēplatione auocet, & in opus mittat, subiungit tamen deinde: Non est omnino deserenda veritatis suauitas, ne si desit suauitas, opprimat charitatis necessitas.

August.

II.

Verùm de his hactenus: iā enim tēpus est vt ad sacræ Virginis testum veniamus; quāuis ea quæ hactenus dicta sunt, non omnino ab eius laudibus abhorreant. Dū enim mysticæ Marthæ atque Mariæ officia explicauimus, sacræ Virginis laudibus viam muniuimus; quæ vtriusq. sororis officium in hac mortali vita plenissimè executa est. Quo argumento intelligere licebit, quā hodie gloriam, quodq́ præmium à filio receperit, quæ illi vtriusq. sororis huius officio perfectissimè famulata est. Ne me verò hoc fingere existimetis, D. Anselmū, sacræ huius Virginis studio

Anselm.

studiosissimum, in medium proferá, hæc ipsa quę diximus prędicanté. Videamus, inquit ille, quid alij, qui Marthę officio funguntur, operentur, & quid sacta Virgo operata sit. Alij quẽlibet hospitem in domo suscipiunt; hæc non quemlibet, sed propriũ Dei filiu (qui non habet vbi caput reclinet) non in domo, sed in vtero suscepit. Alij nudũ quẽlibet veste mutabili atq. corruptibili operiunt; hęc Verbum Dei virginea carne operuit, quę sine fine incommutabilis atq. incorruptibilis permanebit. Alij quẽlibet esurientẽ & sitientem cibo & potu exteriori reficiunt; hæc Deũ hominũ humanitus indigentẽ nõ solùm exterioribus cibis pauit, verũ etiã vteri sui lacte aluit: & vt breuiter sex illa misericordiæ opera percurram, quę cùm vni ex minimis eius fiũt, Deus sibi facta confitetur; hæc non quemlibet ex minimis, sed summu Dei filium hospitẽ suscepit, nudũ pannis operuit, esurientẽ pauit, sitientẽ lacte potauit, infirmũ per infantiã & ætatem non solùm visitauit, sed etiam fouendo, leniendo, gestando frequẽtauit, vt merito de ea dicatur; Martha autem satagebat circa frequẽs ministeriu. Cõprehenso & crucifixo, quasi in carcere posito, adfuit, sicut scriptũ est; Stabat autẽ iuxta crucẽ Iesu mater eius. Inter hæc autẽ turbabatur, & solicita erat cũ fugeret in Aegyptũ à facie Herodis, qui ei filiũ adeo persequebatur, vt multos suspectæ ætatis pueros occideret. Turbabatur etiã, cũ Iudæos insidiantes, & mortẽ ei inferre molientes cognoscebat. — Lucæ 2. — Ioan. 19.

Ad vltimũ turbata est valde, & iuxta Simeonis vocem, ipsius animam pertransiuit gladius; cùm videret filium suum cõprehendi, ligari, flagellari, cõspui, spinis coronari, derideri, colaphizari, crucifigi, mori, sepeliri. Vnde bene ei congruit quod dicitur: Martha, Martha, solicita es, & turbaris erga plurima. Hactenus Anselmus. Sed quonã modo Maria nostra alterius Mariæ ad pedes Domini sedẽtis officium executa sit, quæ verbum eius deuotissimè audiens, hospitium illi in anima sua parabat, quis pro dignitate poterit explicare? De ipsa namq. D. Augustinus ait: Materna propinquitas nihil Mariæ profuisset, nisi feliciùs Christum corde quam carne gestasset. — Lucæ 2. — August.

Sed expendamus, quænam sint præcipuæ illæ virtutes quæ hospitium in corde nostro Deo præparant. Harũ prima, fides est; fides, inquam, quæ per dilectionem operatur, quæque tantum diligit, quantum credit; de hac enim Apostolus ait, Christum per fidem habitare in cordibus nostris. Quæ autem fides illustrior, quàm eius cui dictum est, Beata quæ credidisti, quoniam perficientur in te ea quæ tibi dicta sunt à Domino? Virginitas quoque habitaculum Deo parat; sicut B. Lucia dixit, castè viuentes templum esse Spiritus sancti. Quæ autẽ virginitas sublimior, quàm eius quæ prima inter omnes feminas virginitatis — Ephes. 3. — Lucæ 1.

tatis votum emisit, & hoc pulcherrimum inuentum excogitauit? Propterquod meritò Virgo virginum appellatur. Humilitas quoq. Dei templum efficit, ipso dicēte: Super quē requiescet Spiritus meus, nisi super humilē & mansuetum? &c. Quę verò humilitas maior, quàm eius quæ nō minus humilitate quàm virginitate Deo placuit? Sed inter hæc charitas maximè hospitium Deo parat. Vt enim Ioannes ait, Deus charitas est; & qui manet in charitate, in Deo manet, & De⁹ in eo. Quę verò charitas maior, quàm eius quæ plena gratia fuit, quæ videlicet Deum non modò dilexit vt Deum, sed etiam vt vnigenitū & amantissimum filium; vbi cum amore gratiæ, amor quoq. naturæ interfuit. Postremò puritas & sanctitas præcipuè locū Deo parāt. Domum enim Dei decet sanctitudo in longitudine dierum. Quæ autem puritas & sanctitas maior, quàm huius sacratissimæ Virginis, quæ (quod nulli sanctorum contigit) ab omni etiā venialis peccati labe perpetuò immunis fuit? Hinc D. Augustinus: O mater Domini, sicut in prima femina abūdauit delictū, sic in te superabundauit omnis plenitudo gratiæ; & ideò super omnes ignara delicti. Idemq. rursus: Charitas, fecisti vt nō solùm Maria non peccaret, sed nec peccatum quidē cogitare potuerit. Quid verò mirabilius, quā in tota vita ne semel quidē in veniale peccatū incidisse? Clamat sanctus Euangelista: Si dixerimus quia peccatū nō habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Denique Apostolos Dominus orare docuit; Dimitte nobis debita nostra: quoniā ipsi quoque, quamuis Spiritu sancto pleni, & in gratia cōfirmati, non tamen omnino à venialibus peccatis immunes extiterunt. An non ergo mirabile est, cùm septies in die cadat iustus, feminam similem nobis passibilem, sexaginta & eo amplius annis, quibus in hoc mundo cum immundis hominibus versata est, nunquam neq. verbo, neq. opere, neq. cogitatione in peccatum vllum veniale incidisse? Hoc planè non humanæ, sed angelicæ puritatis est. Quid verò mirum angelica puritate effulsisse, quæ Angelorum Dominum, & gratiarum omnium fontem nouem mensibus in vtero gestauit? Benedixit olim Dominus domui Obededom; quoniā eius arca tribus apud illū mensibus mansit. Qua ergo is benedictione, quibus opibus Virginem locupletauit, in cuius virgineo vtero non vmbratilis arca illa, sed idem ipse Dominus nouem mensibus habitauit, & in cuius mente, tanquā in regali palatio cunctis virtutum gemmis adornato, perpetuò mansit?

[Esai. 66.] [1. Ioan. 4.] [Psalm 92] [August.] [Idem.] [1. Ioan. 1.] [Matth. 6.] [2. Reg. 6.]

Quæ igitur sic Marthæ atq. Mariæ officium non vno aliquo die, sed per omnem ætatem adeò perfectè executa est, quā hodie mercedem, quam gloriæ coronam pro tot tantisq. meritis à filio recipiet! Quis ascendenti ei locus in cælo parabitur, quæ

descen-

descendenti in hunc mundum Dei filio tale parauit hospitium? Rectè enim D. Bernardus. Neque in terris locus vllus dignior virginalis vteri templo, in quo Dei filium Maria suscepit; neq. in cælis regali solio, in quo Mariam hodie filius sublimauit. Felix nimium vtraq. susceptio; ineffabilis vtroque; quia vtraque inexcogitabilis est. Bernard.

Sed inter hæc omnia danda nobis opera est, fratres, vt paulisper oculos ab externa Virginis gloria deflectentes, ad internam mentis eius lætitiã cõtemplandam (quatenus ruditati & ignorantiæ nostræ conceditur) penetrare valeamus. Ad hoc igitur sciendum est, familiare viris sanctissimis semper fuisse, cùm ab infimo ad summum dignitatis gradũ euecti essent, aut magnis opibus locupletati, vix vnquam ab illa infima sorte & conditione, in qua fuerunt, oculos dimouere, quo vocantis Domini gratiam pristinæ vilitatis comparatione apertiùs agnoscerent; atque ita in se quidem humiles, Deo autem grati atq. deuoti permanerent. Sic Paulus pristini erroris sui memor, seipsum contumeliosum, blasphemum & persecutorem appellat. Sic Dauid ad regni solium euectus, prioris fortunæ memoriam non deposuit, sicut ipse ait: Et elegit Dauid seruum suum, & sustulit eum de gregibus ouium, de post fetãtes accepit eum, pascere Iacob seruum suum, & Israël hæreditatem suam. His exemplis, fratres, collatione facta, beatæ Virginis mentem atque animum vtcunque conijcere poterimus. Cùm ipsa enim ex altera quidem parte recoleret, se olim cuidam humili fabro (qui securi & serra, quotidianoq. labore sibi victum parabat) fuisse desponsatam, illiq. in domesticis curis extitisse subditam & obsequẽtem; ac deinde ad eam doloris & calamitatis magnitudinẽ peruenisse, vt vnigenitũ filium tanquam facinorosum & seductorem inter latrones appẽsum in cruce vidisset, seq. à perfido populo facinorosi & seductoris matrem æstimatam & appellatam fuisse; ex alterã autem animaduerteret, se à Deo in matrem electam, & super omnes sanctorum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, cæterorumq. Sanctorum ordines, atq. supra Cherubin & Seraphin exaltatam, & iuxta filij solium, vt veram eius matrem, collocatam, vt supra se nihil nisi conditorem suum, infra se verò quicquid à Deo cõditum est, cerneret; cùm hæc, inquam, omnia prudentissima & sanctissima Virgo cum animo suo cogitaret; qua quæso mente, quo animo erga tantorũ bonorum largitorem esset? quo illũ amore diligeret? quas illi gratias ageret? quibus laudibus eius immẽsam bonitatẽ prędicaret? Hoc vtcũq. coniici potest, verbis autẽ explicari nõ potest. Quid verò, cùm se à cunctis beatarũ mentiũ agminibus in tanto pretio & honore haberi vidit? Quẽadmodũ enim cùm Deus pater primo-

1 Tim. 1.

Psalm. 78

Simile.

Hebr. 1. primogenitum in orbem terræ introduxit, Angelis præcepit, vt hominem illum tanquam verum Deum adorarent; ita cùm eiusdem filij matrem hodierno die in cælum intulit, & in solio sibi debito collocauit, iisdem Angelis præcepit, vt illam tanquam Domini sui matrem, & cælorum atque Angelorum Dominam & Reginam agnoscerent, suspicerent, & humili obsequio & reuerentia honorarent. Quis igitur animus, quis sensus beatissimæ Virginis erat, cùm ita se ab omnibus cælestis curiæ ordinibus suspici & honorari cerneret? Cùm Dauidi Dominus per Nathan Prophetam æternam regni sedē promisisset, seque ex tam infima conditione ad tam amplam dignitatem extulisset, tanto amoris ac deuotionis affectu incensus fuit, vt tunc vel maximè cor suum se inuenisse diceret, quo ardentissimo affectu Dominum oraret, eiusque magnificentiam prædicaret, quòd se vnum ex cunctis hominibus ad regni solium elegisset, dignumque fecisset, in quem tam magnifica dona conferret. Quòd si Dauidis animus sic affectus fuit; qualem beatissimæ Virginis animum hodierno die fuisse putandum est, quæ se non solùm inter omnes homines, sed inter omnes etiam creaturas, quæ sunt, erunt & fuerunt, exaltatam vidit; quæ tamen se in hoc seculo pauperis & humilis fabri sponsam fuisse recolebat, extremamque crucis & mortis filij ignominiā pertulerat? Quid verò cùm hanc adeò stupendā dignitatem diuinæ largitatis & gratiæ munus esse clarissima luce cognouit? Hoc est enim quod illa in Cantico suo apertè cecinit, cùm ait: Quia respexit humilitatem ancillæ suæ; ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quibus verbis ostendit, hanc tantam maternæ dignitatis gloriam supra omne meritum esse, soloque diuinæ gratiæ beneficio sibi contigisse; hoc enim est quod ait: Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Quo in loco, humilitatis nomine, non humilitatis virtutem, sed conditionis suæ vilitatem significabit; ideoq; gratuitum diuinæ mentis respectum huius tantæ dignitatis causam fuisse testatur. Quid verò cùm post hanc tantam gloriam amantissimum & desideratissimum filium vidit non iā in humili gremio matris, sed in sinu omnipotentis Dei patris; non vbera sugentem, sed sanctorum animas beantem; non inter latrones pendentem; sed inter cælestes spiritus regnantem; quo tunc affectu illa Sponsæ verba in Canticis dicere potuit: Inueni quem diligit anima mea; teneo, nec dimittam?

2. Reg. 7.

Lucæ 1.

Cant. 3.

Ad hanc tantam gloriam, fratres, post tot labores beatissima Virgo hodie euecta est: ad hanc nos à Deo conditi, atque in sacro baptismatis fonte hęredes eius instituti sumus; hæc nos tā-

ta feli-

ta felicitas manet; hanc nobis Christus Dominus sanguinis sui pretio emit. Ad hanc igitur toto studio contendamus, nihilque eorū quæ oculis vsurpamus, eius amori anteferamus. Vita breuis, modicus labor, optatissima verò & sempiterna merces. Nihil ergo nos ab hoc itinere remoretur, nihil detineat; non carnis illecebræ, non terrenæ opes, non mundi gloria, non vita, non mors, non denique quidquid in hoc seculo vel optamus vel timemus; hæc omnia post se relinquat sempiternæ felicitatis amor. Ibi & beatissimæ Matris & Filij gloria perfruemur; ibi diuinæ pulchritudinis contemplatione satiabimur; ibi electorum omnium gaudia nobis quoque cum illis mutuæ dilectionis iure communia erunt: quæ nobis Christus Dominus concedere dignetur, qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

IN ASSVMPTIONE BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIÆ, CONCIO SECVNDA:

in qua primùm de magnitudine meritorum atq. laborum Virginis, ac de magnitudine item gloriæ, ad quam hodie assumpta est, agitur: secundo verò loco, quid nobis facto opus sit vt ad eius gloriæ consortium veniamus, disseritur.

THEMA. *Optimam partem elegit sibi Maria, quæ non auferetur ab ea.* Lucæ 10.

HODIE, fratres charissimi, beatissima virgo Maria ex hac lacrymarū valle cū summa totius curiæ cælestis lætitia in superas illas sedes in æternū regnatura migrauit. Hodie exiliū in patriā, mortē in vitam, mœrorē in gaudium, laborē & lacrymas felici commercio in æternam lætitiam commutauit. Hodie sanctarum animarum septa agminibus, & Angelorum vallata choris, ad etheriū thalamum, sibi ab æterno destinatum, cū clamore & iubilo deducta fuit. Si enim B. Martini, multorumq. aliorum Sanctorum corpora hymnis canora cælestibus turba ad tumulū vsq. prosecuta est; quid de sanctissima Virgine pietas Christiana credere debet, quæ tāto maiori gloria digna fuit? In libro Regū legimus, Dauidē olim arcam Dei cum hymnis & canticis, cum clamore & iubilo, maximaque totius populi frequentia, ad locum quem ei parauerat, adduxisse. 2. Reg. 6.
Qua ergo hodie lætitia, quibus cælestium virtutum laudibus & can-

& canticis, non vmbratilis, sed vera arca in qua Dei filius nouē mensibus requieuit, ab eodem filio in cælum deducta est: Quæ igitur dum in hac vita maneret, dignū Dei filio & in corpore, & in anima sua parauit hospitium, qualem hodie ab eodem filio hospitalitatis huius mercedē accepisse credenda est! Hac enim de causa lectio sancti Euangelij, quæ hospitium describit, quo Martha & Maria Magdalena Dominum exceperunt, (quarum altera corpus Domini necessaria ministrando pascebat; altera ei⁹ verba audiēdo, ipsius animū reficiebat) in hac sacra solēnitate legitur; vt in hoc piæ hospitalitatis officio beatissimæ Virginis officium quod erga Dei filiū exercuit, intelligamus: quæ, præterquàm quòd illum in visceribus suis excepit, & humanitatis nostræ veste induit non semel aut iterum, sed toto vitæ eius tempore ad crucem vsque illi ministrauit. Ex huius autem hospitalitatis & officij dignitate, mercedis magnitudinē quam hodie mater à filio recepit, poterimus vtcumque conijcere. De hac igitur hodie dicturi, cælestem opem, eiusdem sacratissimæ Virginis intercessione, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Partitio. Duo à nobis præsentis solennitatis ratio exigere videtur; alterum, vt dignitatis & gloriæ magnitudinem ad quam hodie beatissima Virgo euecta est, explicemus; alterum, vt qua via nobis eò eundum sit, quò illa hodie gloriosa processit, exponamus. Illud enim ad eius gloriam; hoc ad nostram pertinet salutem; frustra enim eius gloriæ magnitudinē prædicamus, si ab eiusdem gloriæ consortio, vitio nostro secludimur.

I.

Vt autem gloriæ magnitudinē, quam hodie beatissima Virgo à filio suo percepit, intelligamus, meritorū eius magnitudo expendenda prius est; quandoquidem vitæ meritis, retributionis merces respondet in cælis. Constat autem ex communi Patrū sententia, cæleste præmium charitati ita respondere, vt quo maior fuerit charitas, hoc & præmium sit magnificentius. Quæ quidem res pauperibus & illiteratis hominibus maximo solatio esse debet; quia quāuis opibus & doctrina destituti, nihil egregium in Ecclesiæ luce moliantur, si tamen in angulo suo constituti, diuinæ pulchritudinis contemplationi & amori vacāres, in eo ipso amore proficiant, & quotidie amando maiora diuini amoris incrementa capiant, maiorem in cælo gloriam percipient, quàm qui multa egregia pietatis opera patrauerint, si minore charitate præditi ex hac vita decesserint. Quę res hodierna quoq. sancti Euangelij lectione cōprobatur; in qua Dominus collatione

collatione Marthæ atque Mariæ facta (quarum altera Christo Domino ac discipulis eius ministrabat; altera ab hoc officio feriata, ex docentis ore pēdebat, totaq; in eius amore suspēsa erat) Mariæ quiescentis officiū operoso Marthæ officio prætulit dicens; *Martha, Martha solicita es, & turbaris erga plurima. Porrò vnum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Apostolus verò nō modò charitatis, sed etam piorum laborum in cælesti retributione habendam esse rationem docet, cùm ait; Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundùm suum laborem. Hinc Martyrum Christi gloriam meritò insignem esse confitemur, quòd summos labores propter Christum perpessi fuerint. Cùm ergo cælestis præmij magnitudo primum quidē Sanctorum charitati, deinde verò labori respondeat; hæc iam duo in sacra Virgine expendere incipiamus.

Quod verò ad charitatem eius attinet, quæ vis orationis nō hominum modò, sed etiam Angelorum pro dignitate illā explicare queat? Vt enim riuus fonti, à quo scaturit; ita charitas gratiæ magnitudini, à qua profluit, respondet. At sanctissima Virgo priusquā nasceretur, fuit plena gratia; & cùm ab Angelo salutata fuit, plena etiam gratia prædicatur; & vbi Dei filium concepit, superueniente Spiritu sancto, copiosior in eam effusa est plenitudo gratiæ. In die verò Pentecostes cùm Apostolis orans longè maiorem quàm illi gratiæ plenitudinē adepta est. Sed quid ego singularia hæc persequor, cùm certissimè constet, sanctissimam Virginem nihil vnquam in tam longo vitę spatio aut egisse, aut dixisse, aut animo agitasse, quo nō incrementum perceptæ gratiæ mereretur. Qualis ergo charitas ab hoc inexhausto & perenni gratiæ fonte permanasse credenda est? Adde etiā totius vitæ consuetudinem in amantissimi filij contubernio atque conspectu transactam: quem nunquam aspexit, quin ardentissimi amoris facibus inflammaretur. Charitatem verò suis actibus magis quàm aliarum virtutum actionibus intendi constat; præsertim cùm intensiores vehementioresque sunt. Hæc de Virginis charitate breuiter: nūc eius labores enumerare incipiamus.

Lucæ 1.
Actor. 2.

Primus eius labor & cruciatus exstitit Simeonis vaticiniū: qui ad Virginem de filio loquēs ait: Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionē multorum in Israël, & in signum cui contradicetur: & tuam ipsius animam pertransibit gladius. Ex hoc igitur tempore doloris gladius in purissimo & amantissimo eius corde ferè semper infixus hęsit. Cùm enim amoris magnitudinem doloris magnitudo cōsequatur; quæ tam ardenti charitate diligebat filium, quo dolore sauciata est, cùm futuros filij cruciatus & dolores Simeone prophetante cognouit? Alius post Lucæ 2.
Matth. 2.

hunc labor, fuga in Aegyptum extitit; habitans apud eos qui
Actor. 17. animam Virginis iniquis operibus cruciabant. Si enim Pauli spiritus, dum Athenis ageret, incitabatur in seipso, vidẽs idololatriæ deditam ciuitatem; quo dolore intemeratæ Virginis pectus cruciaretur, cùm homines ad imaginẽ Dei conditos, omne genus reptilium & muscarum pro vero Deo colere videret? Alius & incomparabilis labor fuit, cùm stans ante crucem, piis oculis lacerum amãtissimi filij corpus, luxata mẽbra, disrupta verberibus terga, spinis obsitum caput, transfixos ferro pedes & manus, depressum pondere suo corpus, cõfossum latus contemplata est. Quo quidem tempore haud dubium quin piissimum illius cor cum filio ita cruci affixum fuerit, vt quidquid ille in corpore passus est, illa fuerit in corde perpessa. Cum illo ergo vinculis ligata, alapis cæsa, opprobriis saturata, verberib⁹ attrita, spinis coronata, cruci affixa, felle & aceto potata fuit. Huius autem doloris vim & acerbitatem quæ vis orationis explicare, quæ mens cogitatione consequi possit? Qua in re nunquam satis in hac parte mirari queo diuinæ sapientiæ consilium. Cùm enim facilè Christus Dominus potuisset, vel inscia, vel absente matre, acerbissimũ passionis suæ calicem haurire, voluerit eam & præsentem adesse, & tantorum dolorum atq. tormentorum
Simile. testem atque sociam fieri. Cùm quidam vir nobilis ex medicorum cõsilio pluribus cauteriis vlceri (quo grauissimè laborabat) impressis, mederi decreuisset, omni ratione curauit, vt inscia vxore (quam vnicè charam habebat) hæc carnificina perficeretur; ne dilectæ vxoris animus hoc tam duo spectaculo cruciaretur. Si igitur tu, Domine Iesu, sanctissimam matrem tuam ita diligis, vt post æternum Patrẽ nihil nec in cęlo nec in terra charius habeas; cur dedita opera huius tanti doloris cõsciam, & testem, & participem esse voluisti? Quis autem adeò diuinarum rerum imperitus erit, qui hoc casu magis quàm summo diuinæ sapientiæ consilio factum esse credat? Cõsilium autem fuit, vt perfectissima inter omnes sanctos hac summa charitatis & patientiæ laude (quæ Deo supra cuncta alia obsequia gratissima est) minimè destitueretur. Quòd si rursus quæras, cur amator hominum Deus tantoperè ipsorum lacrymis & mœrore delectetur? Ad hoc facilè respõdemus, nequaquam illum doloribus nostris oblectari; oblectari tamen nostra in illum fide, charitate & patientia: quæ virtutes nullibi magis quàm in rebus arduis ac difficillimis probantur & perficiuntur. Hac igitur de causa quos Deus charissimos habet, maximis in hac vita laboribus exercet ac perficit. Nullum quippe aliud probatæ atque perfectæ virtutis certius argumentum est. Quo minus mirandum erit, si Dei filius, qui miro charitatis affectu piam matrem prosequeba-

sequebatur, noluerit eam hac tanta laude priuari; cuius meritum,& gloria erat in æternum permansura.

Postremus autem Virginis labor fuit, tamdiu in hoc mundo post filij ascensum in cælum, permansisse. Quantus autem hic cruciatus fuerit, quis pro dignitate poterit explicare? Si enim Tobiæ mater filij peregrè profecti absentiam continuis lacrymis deflebat: si Apostolus Paulus ob eximiam in Christum charitatem tanto eius videndi desiderio flagrabat, vt dissolui cuperet, vt eius præsentia frueretur: si Dauidi regi dicere licuit; Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus: quale beatissimæ Virginis videndi filij desiderium fuisse putandum est, quæ tanto maiore charitatis ardore flagrabat! Si de sanctis omnibus verè dictum est, quòd mortem habeant in desiderio, & vitam in patientia; quid de hac sanctissima Virgine credendum est! Quidam verò magnus Christi amator tam ardenti desiderio mortem sitiebat, quò desiderabat illius faciem cernere, vt frequenter ad mortuorum funera visenda properaret, vt mortis conspectu lætaretur, quòd ea optanti sibi obuenire aliquando deberet. Beata verò Catharina Senensis tanto videndi Sponsi sui ardore æstuabat, vt hanc ad illum orationem, non sine multis lacrymis, & amarissimo corde, effunderet: Mi dulcissime, & super omnia dilectissime Domine, cur quæso me tamdiu à tuo suauissimo complexu diuelli sinis? Iam, Domine, nulla me huius vitæ delectatio tenet; nihil aliud cupio, nihil quæro nisi te, nihilque aliud diligo nisi te. Cur ergo vilissimi huius corporis gratia ab hac tanta excludor felicitate? O clementissime omnium dominantium Domine, educ quæso de carcere animam meam, & de corpore mortis huius libera me. Huic autem petitioni Dominus ita respondit: Ego quidem, amantissima filia, quamdiu inter homines versatus sum, nunquam voluntatem meam, sed eius qui misit me, semper impleui. Vnde quamuis ego magno vrgerer desiderio Pascha cum discipulis meis celebrandi, & salutis humanæ opus perficiendi: tempus tamen à Patre meo definitum humiliter expectaui. Idem ergo te facere conuenit, vt videlicet patienter tempus tui transitus expectes, quod à me constitutum est. Tum illa, Fiat, inquit, amantissime Domine, in me tua voluntas; sed interim tamen ego petitiunculam quandam abs te peto, ne confundas faciem meam. Peto igitur atque obsecro, vt quando per te mihi modò præsentiæ tuæ deliciis frui non licet, fruar tamẽ acerbissimis doloribus tuis; vt quando gaudiorum tuorum in cælis particeps esse nõ possum, dolorum saltem tuorum in terris particeps efficiar. Hæc beata Catharina. His

Tob. 10.
Philip. 1.
Psalm 41
Luca 22.

igitur exemplis, fratres, ceu gradibus quibusdam ad beatissimæ Virginis desiderium intelligendum vtcumq. assurgere poteritis. Si enim quo maior est dilectio, hoc ardẽtior dilecti vidẽdi, & eius præsentia fruendi cupido est; quæ tantum in charitatis virtute cæteros omnes sanctos anteibat, quanto maiore vidẽdi amantissimi filij desiderio flagrabat? Hoc planè nulla mẽs, nulla cogitatio nostra assequi potest. Adde, quod prudẽtissima Virgo (quę diuinis quotidie illuminationibus erudiebatur) nõ erat suæ dignitatis ignara. Ab ore enim Angeli, diuinæ veritatis interprete, audierat, se inter omnes feminas benedictã. Ipsa quoque multo antè Spiritu Dei acta, dignitatem suam prædicauerat, dicens, Quia fecit mihi magna, qui potens est. Et, Beatam me dicent omnes generationes. Sciebat vtiq. se matrem Dei, ac proinde tanto præstantiorem in cælis locũ super omnes beatarum mentium ordines habituram, quanto maior gloria Regis matrẽ, quàm Regis seruos & ministros decet. Quæ igitur hæc omnia probè tenebat, quo animo fuisse putanda est, cùm hoc adeò ingens & ineffabile bonum tam longo tẽporis spatio differretur? Verè enim à sapiente dictum est; Spes quæ differtur, affligit animam.

Lucæ 1.

Prou. 13.

Verùm huic dolori perfectissima eius obediẽtia occurrebat, quæ mœrorem leniret, quæque illam diuinę voluntati plenissimè subiiceret. Sẽper enim voluntas illa adeò diuinæ voluntati consentiens & subdita erat, vt quemadmodum cælorum orbes motoribus suis sine vlla mora subduntur ad motum (quoniam nihil in se habẽt, quod huic motui repugnet) sic beatæ Virginis voluntas ita Deo subdita erat, vt nihil penitus in ea esset, quod diuinæ voluntati vlla ex parte contraíret. Itaq. cùm in oratione Dominica dicebat, Adueniat regnum tuum; magnum in ea videndi eius regni desiderium excitabatur. Cùm verò protinus adiiciebat, Fiat voluntas tua; statim hoc ipsum desideriũ diuinæ voluntati plenissimè subdebatur. Hanc autem virtutem alij obedientiam, alij sui ipsius abnegationem, alij resignationem, quidam verò, vt hanc obtemperandi propensionem magis amplificent, propriæ voluntatis annihilationem nuncuparunt; hoc videlicet insinuantes, vt quidquid in nobis proprium, quidquid à diuina voluntate dissonans & alienum esset, nõ solum eraderetur, sed etiam (si id fieri posset) ad nihilum redigeretur. Qui autem hoc dixerunt, nõ quid fieri ab hominibus soleat, sed quo potissimùm eniti debeat, admonere voluerunt. Hoc autẽ quod in sanctis aliis min' inuenitur, in hac sacra Virgine perfectissimè atq. plenissimè deprehẽsum fuit. Ideò nihil in illa erat, quod illam à diuinæ volũtatis amplexu retraheret. Quo factũ est, vt Virginis voluntas sic in diuinam voluntatẽ translata esset, vt ex duabus

Simile.

Matth. 6.

duabus voluntatibus vna quodammodo effecta, & quasi conflata videretur. Itaque adeò libenter vitæ huius exilium sustinebar, vt si diuinæ voluntatis esse intellexisset, vsque ad extremum iudicij diem in eodem permanere, minimè recusasset. Sed hæc tamen obedientiæ alacritas & facilitas nihil impediebat, quo minus huius tā diuturni exilij labor magni apud Deū meriti esset. Alacritas enim & promptitudo voluntatis minuit quidem laboris acerbitatem, sed præmij magnitudinem adeò non minuit, vt etiam cumulet. Hilarem enim datorem diligit Deus. 2. Cor. 9.

II.

Expendimus vtcumq. Virginis merita; nunc meritorū præmia videam⁹. Si igitur præmij magnitudo charitatis magnitudini respondet (vt antè diximus) quale, quæso, præmium tantæ charitati constitutum erit, quæ tam longo interuallo Sanctorū omnium charitatem superauit? Nam vt breuiter hanc partem absoluam, omnes illi Deum tanquā Dominum, nemo verò tāquam filium, sicut ipsa, dilexit. Præterea, si (vt Apostolus ait) 1. Cor. 3. vnusquisq. propriam mercedem accipiet secundum suum laborem; qualem hodie mercedem percipiet, quæ tot labores cum Christo, & propter Christum passa est? Ait ad discipulos suos Lucæ 22. Dominus, Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis: & ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. At hi paruo tempore Christum secuti sunt, quem tandem passionis tempore (quod minimè decebat) deseruerūt. Quod igitur regnum illi paratum erit, quæ ab infantia ad crucem vsque filium secuta est, & quæ iuxta crucem stetit, vbi & amantissimi filij vocem loquentis audiuit, & sanguinis riuos ab eius vulne- Ioan. 19. ribus defluentes piis oculis vidit, & ignominiarū filij, tanquam vera eius mater, particeps effecta est? Si verò martyribus tam copiosa in cælo merces cōstituta est; quod martyrium cum hoc Virginis martyrio comparari potest? Nullus enim martyrum tam charam corporis sui vitam habuit, quam Virgo filij: vnde consequēs est, vt maiorem dilectionem maior cruciatus conse- Prou. 13. queretur. Præterea, si rectè à Salomone dictum est, Desiderium Ibidem. si compleatur, oblectat animam; &, Lignum vitæ desiderium veniens; si sacra Virgo tanto videndi filij desiderio æstuabat, quo nunc gaudio repleta fuit, cùm amantissimi filij faciem videre, brachiis stringere, oscula figere, & amantissima eius præsentia frui datum est? Ad hæc, si gratia & gloria ita sibi inuicē respondent, vt magnitudini gratiæ sublimitas respōdeat gloriæ; qualis eius erit gloria, in quam tota se infudit plenitudo gratiarum? Rectè enim Bernardus, Quantū, inquit, gratiæ in terris adepta Bernard. est

1. Cor. 2. est præ cæteris, tantum in cælis obtinet gloriæ singularis. Quod si oculus non vidit, neque auris audiuit, neque in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se; quid præparauit gignenti se?

Bernard. Quæ cùm ita sint, quis (vt idē Bernardus ait) cogitare sufficiat, quā gloriosa hodie mūdi Regina processerit? & quanto deuotionis affectu tota in eius occursum cælestiū legionū prodierit multitudo? & quibus gaudiis redundauerit, cùm Regis ac Domini sui matrem in cęlo ascendentē vidit? Qua lætitia sanctarum virginum chori persultarūt, cùm virginum Reginam venientē viderunt? Quid sancti Confessores, cùm eius gloriam contēplati sunt, quam ipsi dum viuerent, humilitatis, puritatis, charitatis, omniumque virtutum sibi exemplar proposuerunt? Quid triumphalis Martyrum exercitus, cùm dolorum suorum sociam, & plus quàm martyrē in passione filij, gratulabundi & lætantes exceperunt? Quid Prophetæ, qui Spiritu sancto pleni, tam multa de ea olim vaticinati sunt? Quid sancti Patriarchæ, cùm filiam suam in tanta gloria & felicitate cælestes sedes petentem admiratæ sunt? Longè tamen maior beatarum mētium admiratio extitit, cùm mortalem naturam supra immortales substantias euectam, & feminam carnis pōdere circumdatam, spiritibus ipsis qui ab omni corporea mole secreti sunt, puriorem & sanctiorem viderūt. Hinc admirantes dicere cœperunt;

Cantic. 8. Quæ est ista quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa

Cantic. 3 super dilectum suum? Quæ est ista quæ ascendit sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & vniuersi pulueris pi-

Cantic. 6. gmentarij? Quæ est ista quæ ascendit quasi aurora consurgens, pulchra vt Luna, electa vt Sol, vtpote quæ Sole amicta, luci illi inaccessibili videtur immersa? Quàm familiaris huic soli facta es ô Domina, quàm proxima, quam intima! Quātam inuenisti gratiam apud eum. In te manet, & tu in eo; vestis eum, & vestiris ab eo. Vestis eum substantia carnis, & vestit te ille suę gloria maiestatis. Vestis nube Solem, & Sole ipso vestiris.

Verùm hæc admirātes Angeli dicunt. Quid ipse dignissimæ & sanctissimæ matris filius? quàm læto vultu, quàm serena facie, quàm diuinis amplexib⁹ hodie ab eo suscepta, & super omnem est exaltata creaturam, cum eo honore, quo tāta mater digna fuit; cū ea gloria, quæ tantum decuit filium? Felicia prorsus oscula labiis impressa lactentis, cui virgineo mater applaudebat in gremio. Sed quanto nunc feliciora censebimus, quæ ab ore sedentis in dextera Patris hodie in beata salutatione suscepit! Verùm ad quem putatis locum, ad quam sedem sublata est?

3. Reg 2. Cùm Bersabee post Dauidis mortem ad Salomonem filium in aulam regiam ingressa fuisset, filius in occursum matris progrediens,

diens, iuxta thronum suum matri thronum apponi iussit. Si hac igitur gloria Salomon adulteram matrē honorauit, qua gloria Virginis filius virginem matrē hodie decorauit? Super omnes igitur Sanctorū ordines, super omnes Angelorū choros exaltata, ad dexteram filij gloriosa hodie consedit, vocem illā ex Cant. libro repetens; Inueni quem diligit anima mea, tenui, nec dimittam. Cantic.3.

III.

Sed quid nostra refert, fratres, quod Virginis gloriā prædicamus, si ab eiusdem gloriæ communione ignauia nostra secludimur? Itaque iam dudum desiderare vos credo, vt quibus potissimùm gradibus ad huius tantæ gloriæ cōsortium perueniatur, exponamus. Multi sunt planè; quos mystica illa scala Iacob Genes.28 adumbrabat. Vnus tamen est, qui omnia præstat, nempe non vulgare & languidum, sed ardens & incitatum eius gloriæ cōsequendæ desiderium: hoc enim omnia quæ ad eam obtinendam necessaria sunt, simili ardore concupiscere facit.

Sed dicetis forsitan: Rectè sanè, bene habet: in tuto iā salus nostra sita est; quando nemo est, qui non ad felicitatem istam aspiret, qui non vehementer eius desiderio flagret. Imò verò, fratres, longè aliter se res habet: atq. vtinam ego in hac re pseudopropheta essem! Arbitror enim minimam hominum partem hoc desiderio teneri. Ad quod nō leui cōiectura ducor: ait enim D. Augustinus: Ille cælestē hæreditatē verè & ex animo deside- Augnst. rat, qui eam iis quæ in terra præstantissima habentur, facilè an- in Cōfes. teponit; hoc est, qui cùm aut terrestris patrimonij, aut alicuius insignis vtilitatis iactura faciēda sit, terrena omnia perire mauult, quàm ab illa spe cælestium bonorum excidere; talis sempiternam illam felicitatem verè desiderat. A quo tamen affectu adeò longè vulgus hominum abest, vt non modò quæ pretiosissima in vita habentur, sed etiam quæ vilissima & abiectissima sunt, illi felicitati præferat. Si enim quoties in lethale crimē incidimus, summum illud bonum amittimus; nos autem pro rebus nihili huiusmodi crimina committimus; an non vilissima quæque huius mundi, regno illi anteferimus? Quod cùm facimus, quonam modo nos eius boni desiderio flagrare dicimus?

Quia verò peruersio hæc ex immodico terrenarum rerum amore nascitur, hunc à se primùm ablegare debet, quisquis in cælū contendere parat. Hic enim mentem nostram à cęlestibus ad terrena adeò potenter auocat, vt qui eo vinctus est, vix aliud cupere aut cogitare, vix aliud quærere aut sapere, nisi carnalia & terrena sciat. Vbi enim est thesaurus eius, ibi & cor, & omnis Matth.6. cura & cogitatio eius. Hunc igitur immoderatum terrenarum rerum amorē ab anima sua primùm pellere debet, quisquis per illam scalam Iacob (cuius modò mentionem fecimus) in cęlum

ascendere cupit. Cuius cùm multi sint gradus, primus tamen omnium à terra eleuatur: quo intelligimus, terrã primùm esse deserendam ei qui in cælum ascendere desiderat. Quæ quidem res non modò veræ sanctitatis initiũ, sed magna etiam sanctitatis portio est. Hinc Origines, (Origen. in Leuit) sanctitatis nomẽ (quod frequẽter in litteris sanctis reperitur) definiẽs, ad Græci nominis etymologiam recurrit, quod est ἅγιος, quod ab α, & γῆ compositum hominem sine terra significat: hoc est, qui terrenarũ rerum studio & amore sublato, se totũ diuinarum rerum studio & amori tradidit. Quemadmodum, ait ille, quæ Deo sanctificata sunt, (vt sacra vasa, cæteraq. similia) à profanis vsibus secernuntur: ita qui veræ sanctitatis amatores existunt, terrenis curis & negotiis minimè implicari debent. Hoc est autem quod Petrus (1. Petr 2.) Apostolus obnixè à nobis exigit, cùm ait: Obsecro vos tãquam aduenas & peregrinos abstinere à carnalib⁹ desideriis, quæ militant aduersus animã. In quibus verbis vult nos Apostolus non tanquam ciues, sed tanquã aduenas & peregrinos in hoc mũdo versari: ideoq. vetat, ne altas carnalium desideriorum radices in eo iaciamus, quibus terræ affixi, peregrinationis nostræ memoriam deponamus. Proprium enim peregrini est, ad patriã tendere, eò cursum dirigere, in ea, mẽte, studio & cogitatione versari, nullibi radices figere; & loca omnia, ad quæ declinat, non tanquam patrias sedes, sed tanquam hospitia, quæ protinus deserẽda sunt, existimare. Idem autem facit, qui patriam in cælis quærit, qui in hoc mundo se tanquam aduenam & peregrinum gerit; vt qui sciat cum Apostolo non habere se hîc ciuitatẽ manentem, (Hebr. 13.) sed futuram inquirere. Quàm sit autẽ spiritualis peregrinatio nobis necessaria, mira figura Zacharias Propheta designauit: qui posteaquam aquas viuas è Hierusalem ad mare orientale, & ad mare nouissimum dimanaturas esse prænũciauit (per quas Euangelij gratiam, quæ aquarum nomine significatur, per vniuersum mundum dilatãdam intelligit) paulò post subiungit; Et omnes qui reliqui fuerint de vniuersis gentibus, ascendent vt adorent Dominum Regem exercituum, & celebrent festiuitatem Tabernaculorum. Et erit, qui non ascenderint de familiis terræ ad Hierusalem, vt adorẽt Regem Dominum exercituum, (Zach. 14.) non erit super eos imber. Mira planè lex, nec minus mirãda comminatio. Cur enim Dominus veteris legis festa & cerimonias, aduẽtu Christi antiquatas, modò renouat? Cur itẽ ex tam multis veteris legis solennitatibus, hanc vnam Tabernaculorum potissimùm elegit, quam inuiolatam esse voluit? Hoc certè argumẽto apertè liquet, Zachariam Prophetam ab occidente litera ad viuificantem spiritum traducere nos voluisse. Festum autem Tabernaculorum ad hoc lege institutum fuerat,

fuerat, vt in eo filij Israël antiquam illam quadraginta annorũ peregrinationem, quibus ab Aegypto egressi, per desertum vagantes, non in domibus, sed in tabernaculis (tãquam peregrini, qui sedes patrias inquirunt) morabantur, ad memoriam reuocarent. Hoc autem festum, quod iuxta historiæ seriem iamdudum cum cæteris veteris legis ceremoniis antiquatum est, iuxta spiritualem intelligentiam vult Dominus à fidelibus perpetuò celebrari: vt sicut illi quadraginta annorum spatio se tanquam peregrinos, qui patriam inquirebant, gesserunt; ita nos quãdiu in hoc corpore militam⁹, peregrinos in hoc seculo nos esse credamus, qui ad cælestem patriam (quæ nobis ab origine mundi parata est) indefesso cursu cõtendamus: ad nihil videlicet aliud nos cõditos, & in hanc lucem editos intelligentes, quàm vt hoc breuis æui spatio pietatem colẽtes, & auctorem tantæ felicitatis Deum debitis obsequiis promerentes, sempiternę quietis & felicitatis sedem percipere mereamur. Ad hanc enim curã & studium nati sumus, ad hoc à Deo alimur & sustentamur, ad hoc misericorditer & patienter ab eodem expectamur; ad hoc tot internis & externis Dei & Ecclesię vocib⁹ quotidie inuitamur, ad hoc nobis cælum, terra, mare, Sol, Luna, cæteraque cæli astra & elementa famulãtur, vt nos eorum auctori debitum famulatus obsequium exhibeamus. Super eos verò qui aliter se gerũt, qui hoc Tabernaculorũ festũ in spiritu nõ celebrant; qui videlicet omnes curas & cogitationes suas ad terrenas cupiditates non tanquã peregrini, sed tanquã mũdi ciues abiecerũt, minatur Dominus cælestem imbrẽ, hoc est, cælestem gratiam defuturam; quæ sola mẽtem reficit, sola sitim eius sedat, sola terram cordis nostri fecundat, & æternæ vitæ fructus germinare facit. Nulla autem grauior pœna legis huius transgressoribus apponi potuit. hoc enim spirituali imbre sublato, cor nostrum protinus velut terra deserta & inculta manet, quæ nihil aliud quàm tribulos & spinas in ignẽ coniiciendas profert. Hunc autem peregrini hominis affectum atque animum ideò tantoperè nobis Dominus commendat, quòd intelligat, omnium malorum nostrorum causam esse, quod in hoc mundo non tanquã incolæ & peregrini, sed tanquã ciues atq. domestici nos gerim⁹. Sic enim vitã nostrã instituimus, sic terrenis rebus affixi sumus, quasi ad hãc solùm vitam nati essemus, & nihil à morte exspectaremus; neque post eam vllum iudicium, aut vllum siue præmium, siue supplicium superesse crederemus. Hi sunt autẽ quos Propheta in terra obliuionis degere significauit, cùm ait; Nunquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua, & iustitia tua in terra obliuionis? Quid terrã obliuionis appellas? Finxerũt Poëtæ ante inferorum aditum esse Lethæas quasdam aquas, è quibus defuncto-

Exod. 13.
Deut. 16.
Exod. 10.
Psalm. 87.

functorum animæ bibentes, omnium quæ in hoc noſtro orbe geruntur, obliuiſcerentur, hoc planè fabulã eſſe conſtat. At generis humani hoſtis alias ſimiles his aquas habet, quas ſeculi hominibus propinaſſe videtur, quæ illos ſic de mẽte deducunt, vt ſui ipſorũ, hoc eſt, vt finis cuius gratia conditi à Deo ſunt, & eorum quæ ad hunc finem conſequendum neceſſaria ſunt, penitus obliuiſcantur. Hi ſunt igitur, qui in hac terra obliuionis habitare dicuntur. Tu igitur, qui tota ferè vita nunquã ſeriò de Deo, de anima tua, deq. ſalute tua cogitaſti, qui nunquam ad te ingreſſus, intra te rationem inire atq. dicere cœpiſti, Quis me condidit? ad quid condidit? ad quid in hanc lucem proceſſi? quis auctor, & quis finis vitæ meæ? quid hactenus deſignaui? in quo vitam & annos expendi? quis me manet exitus? quæ poſt hãc vitam ſors? quiſquis, inquam, hęc nunquam ſerio cogitaſti, in hac vtiq. terra obliuionis habitas: in qua neq. mirabilia Dei, neque iuſtitia mandatorum eius agnoſcitur aut cogitatur. Cuius illa pœna eſt, quam is per Prophetam comminatur, cùm ait: Oblita es legis Dei tui, obliuiſcar & ego filiorum tuorum. Et illa item: Ignorans, ignorabitur. Non agnoſcis Deum, non agnoſceris ab eo: & ita cùm fores cæli pulſaueris, audies funeſtam illã Domini vocem: Amen dico vobis, neſcio vos. Quicunque igitur hoc modo in terra obliuionis habitant, hoc Tabernaculorum feſtũ non celebrant; vtpote qui non tanquam peregrini & incolæ, ſed tanquam huius mundi ciues ſe in eo gerunt: ideoq. futurorum obliti, ſola præſentia captant, ſola cogitant, ſola ſectantur.

Oſeæ 4. 1. Cor. 14 Matth. 25

Sed dicet fortaſſe aliquis: Qui fieri poteſt, vt amorẽ à rebus viſibilibus ad inuiſibilia transferã, cùm has coram videam, harum ſpecie delecter, & fructu viuam, & contubernio fruar; ſpiritualia autem neque oculis cernere, neque manibus contrectare, neque alio quo externo ſenſu percipere queam? Quamuis enim ſpiritualia quæ non videntur, longo interuallo iis quæ videntur præſtantiora atque diuiniora ſint, vehementer tamen amorem erga illa impedit, quòd earum ſpecies nullo ſenſu percipi poteſt.

Reſpõſio prima. Matth. 27 Ad hoc igitur primùm illud reſpondemus, nos quidem non noſtra, ſed diuinæ gratiæ virtute (quæ piis mentibus per Chriſtum donatur) hoc præſtare poſſe. Quid enim aliud ſignificat, quòd pecunia illa quæ Dominici ſanguinis pretiũ extitit, ſepultura in agro figuli empta eſt, in qua peregrini tumularentur? Quid autem ſepultura, niſi quietis & mortis locus eſt? At ſanguinis huius pretio atq. merito hæc ſepultura cõparata eſt, in qua ſpirituales iſti peregrini quieſcant, & in qua mũdo mortui atq ſepulti, ſoli Deo viuãt. Hoc autem modo mundo mortui ſunt, qui neque ſecundis rebus efferũtur, neq. aduerſis contrahuntur,

trahuntur, neq. honoribus rument, neq. iniuriis commouentur; sed in quauis fortuna eundē animi statū retinere conātur. Ex hac autem spirituali morte placidissima quies animi oritur, quam nec prospera mundi, nec aduersa interturbare possunt. Quisquis enim terrenarum à se rerum amorem abdicauit, non habet cur vel earum prouentu gaudeat, vel earum iactura torqueatur. Qui autē hoc animo est, verus in hoc mundo peregrinus est, & in hac peregrinorū sepultura requiescit, quæ illi sanguinis Christi pretio empta est. Hoc igitur primum est, quo vnigenitus Dei filius adiuuat peregrinationem nostram.

Adiuuat etiam beatissima eius mater, assidua intercessione, quæ (vt D. Bernard' ait) mediatrix pro nobis ante filiū est, sicut filius ante Patrē. Cùm enim recolit peccatorū occasione Verbum Dei carnē nostram induisse (vnde ipsa ad tantam dignitatis celsitudinem euecta sit) quomodo non maximam eorum curam geret, qui huius tātæ gloriæ occasionē illi præbuerunt? Præterea cū Virginis in Deum charitas tāta sit, quantam paulo antè explicauimus; fieri non potest, quin ea quæ tanto in Deum amore flagrat, non maximo etiam amore homines ad imaginem Dei cōditos prosequatur. Quo enim ardentiùs charitas fertur in Deū, eo etiam vehementius in eos rapitur, quos tanquam diuinum aliquid diligit propter Deum. Quod mysticè thalamus ille significat, quem iuxta Oriētalis portæ introitū Ezechiel Propheta in illius admirādi ac mystici templi fabrica descripsit: cuius parem lōgitudinis & latitudinis mensurā esse ait. Thalami autē nomine D. Gregorius hoc in loco charitatem intelligit, in qua, velut in spirituali quodam thalamo cælestis Spōsus requiescit. Deus enim charitas est; & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Hic ergo charitatis thalamus parem longitudinis & latitudinis mensuram habet: quoniam charitas quantum se versus Deum in altum effert, tantum se per fraternæ salutis amorem in latum porrigit. Quę cùm ita sint, qua quæso Virgo beata dilectione naturæ suæ cōsortes diligere credenda est, quæ tantopere Deum diligit? Quid vero ad se piè suppliciter confugientibus non impetrabit, quæ simul & mater misericordiæ est, & iudicis mater? Vt enim misericordię mater, pro nobis orabit: vt verò iudicis mater, quod petierit, impetrabit. Quod quidem eius auxilium vt iustiùs promereamur, erit sanè operæpretium vt eiusdē Virginis Psalterium (quod omnem filij matrisq. vitam continet) illi quotidie quanta poterimus deuotione offeramus. Hoc enim officio vtrique, hoc est, matri simul & filio poterimus gratificari. Constat enim inter omnes precādi formas, & spiritualia exercitia, nullum esse cui tot gratiæ à Romanis Pontificibus concessæ sint; quas

Bernard.

Ezech. 40

Gregor.

1. Ioan. 4.

quas ætate nostra Pius V. Pontifex Maximus non modò cõfirmauit, sed etiam auxit & locupletauit. Constat etiam nullũ esse studium quo facilius mẽs nostra ad diuinitatis cognitionem & amorẽ assurgere valeat. Cùm enim quamdiu hac corporis mole septi sumus, Deũ nisi per opera & beneficia sua cognoscere nequeamus; certũ est, omnium siue operum, siue beneficiorum diuinorum Christi incarnationem & passionem maximum extitisse: quã in hoc Virginis Psalterio recolunt, quicunque illud piè ac religiosè meditãtur. Qui autem hoc agunt, Mariæ vtiq. officium exercent, quæ sedẽs secus pedes Domini audiebat verbum illius; cælestiaque mysteria, quæ ab ore narrantis excipiebat, intra pectus suũ deuotissimè condebat. Quòd quidem officium Saluator ipse pio sororis officio (quamuis maximè laudabili) prætulit, cùm ait: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Quam quidem partem D. Bernardus his verbis cõmendat: Mariæ quidem vita eligenda, Marthæ verò toleranda est. Ea enim vita, quæ semper cũ Deo versatur, semper Deum intuetur, planè optanda: sed altera tamen ob parendi necessitatem & humanæ vitæ necessitatẽ patiẽter est toleranda. Ad illam pertinet gaudium & lætitia; huius verò propria est patiẽtia.

Bernard.

Sed ais forsitã; Vita hæc ad eos magis pertinet, qui monasteriis inclusi, & à molestissimis huius seculi curis & negotiis feriati se totos diuinarum rerum contẽplationi tradere possunt. Sit ita sanè: non tamen desunt alij in seculo, qui diuini Spiritus fauore adiuti, sint etiam cælestis huius vitæ sectatores; qualis sancta illa femina extitit, quã D. Hieronymus ait in vrbe turbida eremum inuenisse monachorũ. Adde etiam, quòd quicunq. negotiis familiaribus implicati sunt, quæ vel imperat charitas, vel domestica exigit necessitas, non omnino diuinæ contemplationis expertes esse debent. Oratio enim cõtemplationis particula quædam est; quæ piè in Christo viuere volẽtibus familiaris admodũ esse debet: alioqui, quis sine eius ope inter seculi homines versans, inter tot laqueos & pericula, inter tot hostium tentationes & insidias tutus incedere poterit? Monachos igitur status sui professio; seculi autem homines periculi sui magnitudo ad orandi studium adigit: illi, vt indies sanctiores euadant; hi, ne præsentibus malorum periculis deteriores fiant. Illi, vt monasticæ vitæ perfectionem assequantur; isti, ne Christianæ vitæ innocentiam amittant. Qua quidem ex re intelligere licet, egere Martham auxilio & societate Mariæ. Quod planè eadẽ ipsa confitetur, cùm se ab ea postulat adiuuari. Actioni enim non omnino deesse debet oratio: neque rursum contemplationi (vbi id fraterna charitas aut necessitas vrget) pię actionis operario; sed altera alteram tanquam fidelis & germana soror adiuuet, & ab

Hieron. in Epist.

ab altera iuuetur: ne vel oratio sterilis & ieiuna, vel operatio arida sit atq. molesta, si fuerit orationis pinguedine & solatio destituta. His igitur duabus alis suffulti, fratres, facilè in sublimia feremur, atque ad cælestem patriam euolabimus: in qua præter innumera alia gaudia, fidelibus operariis proposita, beatissimæ Virginis Mariæ (quæ in cælestem illã Hierusalẽ hodie assumpta est) felici contubernio in omni æternitate perfruemur: præstante Domino nostro Iesu Christo, qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

IN EODEM FESTO ASSSVMPTIONIS B. VIRGINIS MARIÆ, CONCIO tertia, in qua primo loco Euangelica lectio, ac pręcipuè verba Thematis explananantur: deinde de huius diei festi gloria, & communi Virginis, ac cælestis curiæ lætitia agitur.

THEMA. *Vnum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Lucæ 10.

INTER omnes dies festos, quos Ecclesia in sacratissimæ Virginis laudem & honorem celebrat, non dubium quin hodiernus dies principem sibi locũ vindicet. Cæteris enim diebus ea mysteria recolit, quæ in hoc mundo celebrata sunt; hoc est, in hoc mari magno, in quo nunquam tempestates & procellæ, nunquam turbidi fluctus & nubila desunt: ideoque vix aliquid adeò faustum & felix euenire in eo potest, quod non aliqua tristitiæ nebula respersum sit. Magna fuit ea lætitia qua beatissima Virgo mundi Saluatorem enixa est, quã Angeli cælestibus canticis & diuinis laudibus illustrarunt: sed hanc tamẽ lętitiam stabuli horror, pręsepij duritia, pauperes panni, & infantis vagitus, & lacrymæ temperarunt. Magna fuit Virginis lætitia, cùm octauo à natiuitate Domini die gloriosum & salutare Iesu nomen (quod est super omne nomẽ) puero impositum fuit: sed ea tamen cum pretiosi sanguinis profusione, & filij lacrymis atq. dolore coniũcta fuit. Magna itẽ lætitia paulo pòst cõsecuta est ex Simeonis & Annæ viduæ testimonio, cùm infans in templo Domino offerretur; vbi pater & mater mirabãtur super his quę dicebantur de illo: sed qualis mœror hanc lætitiam consecutus est, cùm senex inter varia laudum præconia, agones & certami-

Lucæ 2.

Ibidem.

na filij, & matris dolorem, & gladium, eius animam sauciantem, vaticinatus est; Iā verò resurrectionis faustissimum gaudium, quod intemeratę Virginis animam miro modo lætificauit, non ita lætificauit, vt recētis sanguinis, & acerbissimæ passionis imaginem ab eius mēte penitus aboleret. Vulnera quippe illa Virginis animo, quādiu vixit, altissimè semper impressa fuerunt. Iam verò Ascensionis Dominicæ gloria atque lætitia quàm magna & miranda fuit! Quid enim mirabilius, atq. homine Deo dignius, quàm vt in cælū, cælorum conditor ac Dominus per mediam aëris regionē propria virtute conscenderit? Ad hæc tanta Virginis lætitia non omnino doloris expers fuit, cùm se ab amantissimo filio diuelli, & illo discedente, in valle
1.Reg.6. miseriarū relinqui vidit. Si vaccæ illæ arcam Domini è regione Philisthinorū in terram Israël ferentes, acres mugitus edebant, quòd à vitulis suis separarētur; quid de hac matris & filij separatione sentiēdum erit? Videtis ergo, fratres, omnia beatæ Virginis festiua gaudia, quæ in hac vita percepit, doloribus semper admixta fuisse. At verò in huius diei gaudio null⁹ miscetur extrane⁹, nulla interuenit vel exigua mœroris nubecula, quę huius diei serenitatē inficiat; sed contrà potius omnia læta & iucunda, omnia fausta atq. felicia. Hæc enim dies terminus laborum, finis lacrymarum, & placidus atque tutus longissimæ nauigationis portus exstitit. De huius ergo diei lætitia hodie dicturi, cælestem opem, eiusdem sacratissimę Virginis intercessione, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Partitio. Primo loco lectionē sancti Euangelij, ac præcipuè Thematis verba (quæ singularem quandam philosophiam continent) explanabimus; ac deinde ad sacratissimæ Virginis laudes, & festum eius diem veniemus. Ait ergo sanctus Euangelista intrasse Dominum in quoddam castellum, ibique à muliere quadam hospitio exceptum: *Cuius erat soror nomine Maria: quæ sedens secus pedes Domini audiebat verbum illius. Martha autem satagebat circa frequens ministerium.* Cumque Martha sororis auxilium à Domino postulasset dicens, *Domine, non est tibi curæ quòd soror mea reliquit me solam ministrare?* Ille Mariæ causam & patrociniū suscipiens, expostulanti sorori ait: *Martha, Martha solicita es, & turbaris erga plurima. Porrò vnum est necessarium: Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Magna hoc in loco inter Doctores quæstio est: quid sit hoc Vnū, quod necessarium esse Saluator ait? Non defuerūt enim qui literæ nimiū adhærentes dicerēt, hac oratione Dominū non multa ad prandium fercula, sed vnum tantùm esse necessarium ac sufficiēs, voluisse significare. Verùm hac opinione, cæterisque prætermissis, si rem ipsam, de

qua agebatur, attẽtiùs inspiciamus, inueniemus planè, Vnum illud esse necessariũ, quod Maria agebat; nẽpe Deo per cognitionem & amorem indissolubili charitatis vinculo adhærere.

Sed dicet aliquis forsan; quo nam modo vnum hoc tantummodo necessarium esse dicatur, cùm multa alia ad corporis salutẽ necessaria esse videamus: An nõ edere, bibere, cæteraque, sine quibus hæc vita nõ transigitur, necessaria quoq. esse perhibẽtur? Sunt fateor ista quoque necessaria; sed quemadmodum stellæ (quarum splendor à cælis ad terram vsque, hoc est, ad remotissima loca pertingit) vbi in lucem Solis incurrerint, splendorem suũ amittunt: sic planè diuinitatis cognitio atque amor ad veram salutem nobis necessarius est, vt terrena omnia, huic necessitati comparata, minimè necessaria esse dicãtur. Vt enim quæcunq. inter creaturas, bona & pulchra sunt, diuinæ bonitati & pulchritudini collata, nec bona nec pulchra sunt, nec omnino sunt; ita omnia alia quæ ab hominibus necessaria esse putãtur, si cum pietatis & iustitiæ necessitate comparentur, necessitatis nomen amittũt. Adde etiam, quòd seclusa hac ipsa comparatione, verissimè à Domino dictũ est, hoc Vnum esse necessarium: quia si quis hoc Vnum fideliter præstiterit, omnium aliarũ rerum, quæ ad tuendam vitam dicuntur esse necessaria, compos erit. An nõ hoc apertè Saluator declarauit, cũ ait, Quærite primùm regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis? An nõ idem etiam illa Psalmographi verba pollicentur, Timete Dominum omnes sancti eius: quoniam nihil deest timẽtibus eum: Diuites eguerunt & esurierunt, inquirentes autẽ Dominum non deficient omni bono: Liquet igitur, siue hac ratione, siue ea quam antè commemorauimus, verissimum esse quòd veritas dixit, Vnum esse tantummodo necessariũ; cætera verò huius comparatione velut otiosa & superuacanea esse.

Simile. Simile. Matth. 6. Psalm. 33.

I.

Hoc ita constituto, libet nunc, fratres, rem omnium maximè mirabilem inter omnia quæ hactenus in mundo contigerunt, quæq. in posterum futuris seculis continget, paulo fusiùs explicare. Permittite autẽ mihi septem illa mundi miracula, quæ à scriptoribus gentium referuntur, breuiter enumerare. Inter quæ primùm Babylonis muri numerantur; qui (vt Plinius ait) sexaginta millibus passuum protendebantur; eaque latitudine erant, vt sex per eos currus ingredi sine offensione possent. Referuntur & Pyramides Aegypti, miræ magnitudinis & artificij: & Rhodi Colossus in solis honorem formatus, qui sexaginta cubitis in altum attollebatur: & Mausoleum Artemisiæ Reginæ, hoc est, insigne sepulchrũ quod hæc femina viro suo Mausolo ad sempiternam eius memoriam ædificauit: templum quoque

quoque Dianæ, quod Ephesi bis centum annis miro opere extructum fuit: quod tamen quo die Alexander Magnus natus est, arsisse dicitur. Hæc & quædã alia his similia, sunt quæ homines inter maxima mundi mirabilia numerant. Ego autẽ hac Domini sententia conuictus, rem adeò mirabilem vobis modò ante oculos ponam, vt hæc ipsa quæ cõmemoraui, & quæcunque alia humano ingenio fingi possunt, huic collata, neq. mirabilia sint, nec omnino aliquid sint. Si enim ex his quę diximus, apertè constat, vnũ tantùm esse in hac vita necessarium (quod superius exposuimus) cætera verò omnia huic vni collata velut otiosa & superuacanea, ac omnino nihil esse; quid, quæso, mirabilius quàm fidelem hominem, qui hæc ipsa certa & indubitata fide tenet, omnia alia studiossimè curare, & illud solùm negligere, quòd solum spretis omnibus, vtpote solum necessarium captandum erat? Hæc res, quam quotidie oculis cerno (imò vix aliud in vita hominum cerno) tanta me admiratione afficit, vt vix vllo tẽpore hunc ab animo affectum excutere possim. Quia verò iustissimũ est vt hoc eodem admirationis affectu vos quoque, fratres, concutiamini, quo omnẽ diuini numinis offensionem vehementius vitare possitis, rem totam & causam eius, à prima repetens origine, vobis ante oculos ponam. Expẽdamus igitur, quis hunc mundum condiderit; & cui potissimùm, & in quem vsum condiderit.

Deum autẽ esse huius tãtæ molis architectũ & conditorem, nõ modò catholica fides, sed ipsa quoq. ratio & humana philosophia confitetur. Cùm autem vel ex ipsius Aristotelis sentẽtia constet hominum gratia hunc mundum esse conditum (Sumus enim nos, inquit ille, quodammodo finis omnium) quęrendum protinus est, cuius rei gratia homo ipse cõditus sit, propter quẽ cætera facta sunt. Nũquid enim hic tãtus artifex tam nobilem creaturam frustra condidit? Nunquid, ait Propheta, vanè constituisti omnes filios hominum? Quis hoc nisi mẽte captus affirmare audeat? Frustra enim cætera condidisset, si frustra esset homo, cuius gratia cætera condita sunt. Quòd si propter aliquẽ finẽ condidit, nunquid in hoc condidit, vt vel cõgerendis opibus, vel vanis honoribus captãdis, vel vt Sardanapali more omnibus se deliciis & turpissimis voluptatibus dederet, atque ita in porcorum naturam qui in cœno volutantur, degeneraret? Quis mentis compos credere possit, perennem illum sanctitatis & bonitatis fontem in hũc finem tam nobilem creaturam destinasse? Fides igitur catholica atque ratio ipsa nos docet, optimum conditorem in optimum finem hanc adeò nobilem creaturam condidisse. Nullus autem præstantior finis, quàm vt autorem, & mundi principem atque parentem, eundemque summum

Aristot.

Psalm. 88.

mum bonum (ficut August. ait) intelligeret, intelligēdo amaret, amando frueretur, atque ita demum diuinitatis eius consors & particeps fieret. Ad hoc igitur munus & officium homo conditus est, ad hoc ipsum illi mundus seruit, dum & commeatum suppeditat, quo vitam corporis tueri & conseruare possit, & diuinæ bonitatis & sapientiæ argumenta præbet, quibus ad illius cognitionem & amorem assurgere valeat. Hæc igitur vna causa extitit, cur naturæ conditor, & hominem, & amplissimum hoc rerum omnium theatrum creauerit. Vnde factum est, vt cùm ante diluuij tempus homines vix vllam diuini honoris & religionis curam habuissent, neque id præstarēt cuius gratia conditi erant (omnis quippe caro corruperat viam suam) nullam diuina mens causam esse putauit, cur diutiùs mundum hunc inferiorem esse pateretur. Itaque illum funditus deleuit, & alluuione obrutum sepeliuit. August. Genes. 6.

Hæc igitur prima causa est, cur homines pietatem colere debeant: quando in hunc præcipuè vsum à Deo ficti atq. formati sunt; frustra quidem victuri (quicquid aliàs moliantur) nisi huic officio satisfaciant. His adde diuinæ maiestatis amplitudinem, infinitasq́. eius laudes, propter quas (vt nihil ab eo vel antea perceptum, vel in futuro tempore sperandum esset) iustissimum erat, vt si mille mortes ob eius gloriam quotidie nobis obeundæ essent, libentissimo animo eas oppeteremus, & ne hac quidem re illū pro dignitate venerari possemus. Omnes enim rationes & causæ quæ nos ad insignīū personarum obseruātiam adigūt, in vno illo cum infinita accessione plenissimè inueniuntur. Itaque si nos regia dignitas, si consanguinitatis necessitudo, si amicitiæ ratio, si nobilitas, si bonitatis & sanctitatis splendor, si opes & potentia, si insignis sapientia, si veneranda canities, si percepta beneficia, si ingētis vtilitatis spes, & quidquid aliud esse potest, quod nos in amorem, & obseruantiam, & venerationem aliorum hominum rapiat; an non hæc omnia in summo illo bono infinitis partibus aucta reperiuntur? an non hæc omnia ante illius splendorem sic sunt, quasi non essent? an non velut momentum stateræ, sic est ante illum orbis terrarum; & quasi gutta roris antelucani, qui descendit in terram? Omnes enim homines, inquit Isaias, sic sunt coram eo, quasi non sint, & quasi nihilum & inane reputati sunt ei. Quo fit, vt omnis obseruantia, quæ omnis generis hominibus, quamlibet eximiis, aliquo iure debita est, cum ea quæ vni illi rerum omnium Principi atque Parenti debetur collata, nulla sit; sicut personæ ipsæ, quamlibet excelsæ, illi comparatæ, nihil sunt. Sap. 11. Isaiæ 40.

II.

His etiam adde, quòd nos omnes ita ab vno illo pendemus, vt

eius virtute ac potestate & viuamus, & moueamur, & sumus; ita vt nec respirare, nec pedem aut manũ mouere sine illius ductu & imperio valeamus: sine quo omnia quęcunq. fiunt, in nihilum reciderent, ex quo facta sunt. Neq in præsenti modò, sed etiam in futuro seculo, ac postremò omnibus in rebus quæ ad vsum vitæ pertinent, sic ab illius voluntate & potestate pendemus, vt nihil nobis sine eius prouidentia siue lætum siue triste euenire valeat. Ipse enim paupertatis atque diuitiarum, ægritudinis & salutis, mortis ac vitæ, gehennæ & cælestis glorię claues habet in manu sua. Vnde apparet, quanto illum studio colere debeamus, qui omnibus in rebus sic ab illo pēdemus. Quid si his omnibus titulis Dominicæ passionis & mortis beneficiũ omni obsequio & honore dignissimum adieceto? oleũ vtiq. flammæ adieceris, quæ ad cælũ vsq. pertingat. Constat igitur ex his quæ dicta sunt, nihil esse in hominũ vita nec iustius, nec dignius, nec honorificentius, nec magis debitum, nec pluribus titulis cõmendatum, nec magis humanæ naturæ proprium, nec maiori contētione, maioribusq. tum minis, tum promissis à nobis requisitũ, nec quod maiorem nobis commoditatem afferat seruatũ, nec maiora detrimenta neglectum. Quid ergo indignius, quàm hoc solum negligere, cætera verò curare?

Cùm ergo tot tãtisque nominibus cõditori, cõseruatori, & salutis nostræ auctori obnoxij simus, cùm omnia vitæ momenta vni illi debeam⁹; cùm omnia quæ siue in cęlo siue in terra oculis vsurpamus, illius beneficia sint; cũ illius sit omnis sanctitas, omnis dignitas, omne dec⁹ & gloria, illiq. proinde omnis timor & amor, & omnis reuerentia & obedientia debeatur: quæ vis orationis explicare queat, quanta sit hominum dementia, quãta cæcitatis & stuporis immanitas, nullam eius rationem habere, nullo eius amore & reuerentia tangi, nihil illi ex tot beneficiis acceptum ferre; nullas pro tantis muneribus gratias agere, nihili eius leges & pręcepta facere, nec illius auctoritatem vereri, nec maiestatem honorare, nec bonitatẽ diligere? Cumq. omnia præ illius recordatione nobis excidere deberent, aliorum omnium meminisse, ipsum verò è memoria nostra penitus eliminare: cùm cætera omnia præ illius amore deberemus fastidire, omnia propter vnum illum amare: cùm hoc solũm studium (vt antè diximus) necessarium, cætera verò superuacanea sint, hoc solum negligere, cætera verò studiosissimè curare. O rẽ omniũ maximè deplorandã! ô insaniã detestãdã! ô stuporẽ horrendũ! ô plus quàm ferrea hominum præcordia! Obstupescite cæli super hoc (ait Dominus) & portæ eius desolamini vehemēter. Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & fecerunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.

Iere. 2.

aquas. An non contra hos illa etiam Moysis verba vsurpare me ritò possumus; Generatio praua atque peruersa, hæccinè reddis Domino popule stulte & insipiens? Nunquid non ipse est Pater tuus, qui possedit, & fecit & creauit te? An non igitur hæc tanta hominum rebellio & pertinacia, supera & infera omnia stupefaciat? an non vel terra contremiscere, vel cautes etiam & rupes huius tantæ rei indignitate commoueri atque dirumpi meritò debeant? Si esset aliqua in mundo gens adeò immanis & fera, vt nullum in ea inter patres & filios fœdus, nulla amicitia esset; sed parentes filiorum, filij verò parentum carnibus vescerentur, & vtrique se mutuò vili pretio exteris nationibus diuenderent: quis non attonitus hanc tantam immanitatem obstupesceret, cùm maxima & arctissima naturæ iura (quæ nec feræ, nec serpentes violant) sic deleta & obliterata cerneret? At quanto, quæso, maiori necessitudinis vinculo rerũ omnium parenti Deo astricti sumus, à quo non corpus modò, sed animam quoque, & omnia quæ ad vtriusque vitæ cultum requiruntur, trahimus? Quid ergo mirabilius, quàm non modo nullo amore erga hunc parẽtem affici, sed etiam rebus vilissimis & indignissimis eius amorem & gratiam cõmutare? An nõ igitur miraculum hoc (si ita loqui fas est) septem illa mundi mirabilia, quæ antè commemorauimus, longissimo interuallo superat? & tamen illa mundus in summa admiratione habuit; hoc nemo miratur, quod planè cunctis miraculis mirabilius est. Deut. 32.

Video, fratres, vos huius tantæ rei indignitate stupefactos tacitè quærere, vnde hic tantus stupor in mores hominum inuectus sit. Cùm enim videamus, animantia sic à naturæ conditore Deo informata esse, vt nihil eorum prætermittant quæ ad naturam & vitam suam conseruandam requiruntur; quonam modo solus homo (cuius gratia cætera condita sunt) sic inuersus est, vt non modò in parentem suum Deum rebellis & contumeliosus, sed suæ etiam salutis proditor sit? Hæc quæstio, fratres, adeò grauis atque difficilis est, vt multorum ingenia torserit, & multis item magnarum ruinarum occasio fuerit. Certè sanctissimus ille Iob sic cum Domino agit; Quare me, inquit, posuisti contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis? Magna certè querela, multoque maior miseria. Cùm enim summa humanæ vitæ perfectio sic in imitatione diuinæ perfectionis & bonitatis posita sit, vt quo creatura fuerit illi similior, eò sit & perfectior; quæ maior miseria fingi potest, quàm non modò illi non esse similem, sed esse etiam contrarium? quando quod ille vult, ego nolo: quod ille diligit, ego detestor: quod ille odit, ego amplector: quod illũ oblectat, me infelicem cruciat. Ex quo planè Iob. 7.

sequitur, vt cùm salus & felicitas mea cũ diuino cultu & pietate cõiuncta sit, qui aduersus Deum rebellis & iniurius sum, necesse esse vt mihi ipsi grauis, hoc est, molestus, onerosus, immo infestus & exitiosus sim.

Hæc igitur humanæ mentis absurditas, multorũ (vt dixi) errorum seminariũ fuit. Cùm enim huius seculi sapiẽtes animaduerterent, quàm esset indignũ, rerum omniũ Parentem ac Dominũ non modò non diligere & venerari, sed etiam obliuisci atque contemnere; eò perducti sunt, vt alij Deum res humanas minimè curare dicerẽt; alij res quæ apud nos geruntur, ignorare; alij verò ipsum neq. hominis, nec rerum visibilium conditorem esse. Vnde Manichæorũ error manauit, qui duo principia posuerunt: alterum visibilium, alterum inuisibilium: alterũ bonorum, alterum verò malorũ auctorem; atq. hunc ipsum hominis opificem & architectum fuisse dixerunt. Neq. enim persuadere sibi poterant, bonum Deum rem adeò detestabilem atque deformẽ, qualis sceleratus homo est, cõdere potuisse; cùm optimi & perfectissimi artificis opera omnia perfecta, & numeris omnibus absoluta sint. Quæ quidem hæresis non modò Arriana antiquior, sed etiam diuturnior extitit. Ad tẽpora enim beati Petri Martyris vsq. peruenit, cuius parentes hoc errore fuisse infectos, in eius vita legimus. In quo etiam errore D. August. ad trigesimũ vsq. annum perseuerauit: isq; in Cõfessionum suarum libris longa oratione cõmemorat, quantũ se hæc quæstio de origine videlicet & causa mali, torserit. Hæ igitur hæreses vtcunq. declarant quã detestabile atq. execrandũ Philosophis etiam visum fuerit id quod in multorum motibus passim videmus; nẽpe diuinæ maiestatis, diuinarumque legum neglectum atque contemptum; hoc est, vnum illud necessarium, quod antè diximus, prætermittere; & cætera omnia, quæ sine illo sunt, otiosa & superuacanea, & sæpe etiam perniciosa, auidissimè consectari.

Ex iis autem quæ diximus, tria quidem scitu dignissima colligere licet: Primũ quidem, esse originale peccatũ. Homo enim qui rectus à Deo conditus est, vtpote in optimo statu ab optimo opifice creatus, vitio suo à conditionis suæ dignitate degenerauit: quo factum est, vt à corrupta & læsa natura, corrupta quoq. opera prodirent. Deinde illud etiam sequitur, esse persecutores hominum dæmones, hoc est, principes tenebrarum: qui ideò hoc nomine appellãtur, quod eorum perpetuum studium sit, tenebris & caligine mentes hominum excæcare, vt conditorem suũ ignorãtes, in eam peruersitatem & impietatem, quam audistis, incidant. Postremò inter peccati supplicia, quæ in hac vita perditis hominibus inferuntur, extremum, maximeque formidandum esse, mentis obdurationem & cæcitatem, ad quam vbi mi-

August.

ferandus homo peruenit, hoc tam tetrum facinus molitur, vt salutis suæ auctore atque parente neglecto, res inanes & ludicras amplectatur. Nimiū in hoc loco immorati sumus, fratres, quod huius tantæ rei indignitas (vnde omnia mala oriuntur) non potuit breui orationis compendio explicari. Quocirca ab hoc loco digressi, quod reliquum est concionis in laudibus Virginis insumamus.

III.

In cuius festo sacra præsentis Euāgelij historia legitur, vt per eam primum quidem Virginis officium & meritum, ac deinde præmium quod hodie percipit, aliqua saltem ratione intelligamus. Ipsa enim est quæ Dei filium in huius mūdi castellum venientem, virginalis vteri hospitio recepit: ipsa, quæ perfectissimæ Marthæ atque Mariæ officiis functa est; quæ longè perfectiùs quàm Martha illi non vno die, sed tota vita ministrauit, ac lōgè deuotiùs & attentiùs quàm Marthæ soror, verba eius semper audiuit, & eius dilectione flagrauit. Huius autem hospitalitatis, cæterorumq. laborum ac meritorum cumulatissimum præmiū hodierna die cū summa totius cælestis curiæ gratulatione atque ineffabili gaudio percipere meruit. Cui nos quoq. pro eo ac debemus, quamuis exigui homunciones, pro modulo nostro congaudemus simul & gratulamur. In qua quidem solēnitate cùm multa sint, ac penè innumera, cōmemoratione dignissima; illud solùm attingam, quod huius diei maximè propriū esse videtur: hoc est, qua celebritate ac lætitia hodierna die sacratissima Virgo à supernis ciuibus excepta sit.

Principio igitur cōstat, inter alia Angelorum ministeria hoc in primis numerari, quòd sint animarū nostrarum (si piè vixerimus) in cælum portitores. Sic enim mendicus ille Lazarus ex Euangelio, ipso Domino referēte, ab Angelis in sinum Abrahæ portatur. Sic etiam beati Patris nostri Dominici animæ in cælum ascendenti Angelorū chori plaudentes occurrerunt; ipsumque ad cæleste regnū ouantes adduxerūt. Diuus quoq. Gregor. in lib. Dialog. memorat, Angelos cum supernis ciuibus virginem quandam sanctissimam, vita functā, cum laudibus & canticis in cælum fuisse prosecutos, eorumq. voces in terris auditas; & quo illi altiùs ascendebāt, paulatim defecisse. Quòd si ex vngue leonem (quod aiunt) æstimare licet; iam tum coniicere poterimus, qua celebritate & pompa, quibus hymnis & canticis, & qua cælestis illius Senatus lætitia mater Regis æterni hodie excepta sit. In terrenis quippe regnis hoc videmus, quòd cùm noui Regis nuptiæ celebrantur, ac filius regni hæres nascitur, aut etiam Rex ad Imperatoris dignitatem euehitur, & imperatoria corona redimitur, regni Proceres, quo quisque Regi charior, &

Lucæ 16.

Gregor.

Simile.

in eius regno præstantior est, eo sumptus maiores in Principis sui gratiam facere, maioremq́. lætitiæ significationē dare. Cùm igitur hoc die Regis æterni mater in cælū conscenderit, vt regiā coronā, dignitati & meritis eius debitam, perciperet; superni illi ciues, qui tanto charitatis ardore communē Dominum & Regem suū prosequuntur, qua hodie lætitia persultarunt! qua frequentia ad hunc diem celebrandum conuenerunt! quibus hymnis & canticis matris Domini sui laudes prædicarunt! cùm omnes intelligerent, gloriam matri Dei exhibitā, in Regis sui gloriam redundare. Quale autem hoc genus obsequij fuerit, nemo poterit mente complecti, nisi qui charitatis magnitudinem, qua communem Dominum Sancti diligunt, pro dignitate æstimare: quæ solis ipsis, ac Deo cognita est.

Accessit & alia causa, quòd cùm superni ciues felicitatis suæ gloriā, & omnia gratiarū genera, quibus ad illā peruenerūt, humanitati Christi debeāt, hoc est, innocētissimo illi Agno, qui occisus est ab origine mundi, cui omnes salutem suam in Apoc. magnis vocibus acceptam ferant: cùm igitur tantum honoris & gloriæ huic sacræ humanitati & sanguini debeant; consequens erat, vt proximo loco beatissimæ Virginis se debitores profiterētur: ex cuius intemeratis visceribus illa caro, ille sanguis, illa humanitas delibata est. Illā igitur post filiū, tanquam mediatricem salutis, matrem gratiæ, ministram gloriæ, cæli fenestram, & vitę ianuam agnoscunt, diligunt, amplectuntur, & toto affectu venerentur. Itaque hodierna die nō solùm in gratiam filij, sed etiam ob grati animi officium erga beatissimam matrem omnes è soliis suis surrexerunt, omnes Virgini occurrerunt, omnes sacris eius pedibus prouoluti sunt, omnes eius laudes & gloriam cecinerunt, illique post filium salutis & felicitatis suæ beneficiū acceptum retulerūt. Vbi Iudith vidua, abscisso principis Assyriorum capite, Iudęorum populum ab imminenti exitio liberauit; seniores populi & sacerdotes magnificis eā titulis ornantes; Tu (aiebant) lætitia Israël, tu gloria Hierusalem, tu honorificentia populi nostri. Benedicta filia tu à Domino, quia per te fructū vitæ communicauimus. Quanto igitur iustius hæ voces & laudes beatissimæ Virgini conueniunt, quæ non principis Assyriorum, sed serpētis antiqui capite cōtrito, nos à diaboli seruitute, à morte peccati, & gehēnæ incendio liberatos, cælestis regni ciues effecit? Illam igitur meritis laudibus ornant, illius gloriam prædicant, illam magnificis titulis nuncupant. Tu (inquiūt) genitrix gratiæ, inuentrix vitæ, mater salutis. Tu stella illa orta ex Iacob, ex qua radius processit, qui vniuersum mūdum illuminauit. Tu viuum & animarum templum Dei, in quo salus mundi nouem mensibus habitauit. Tu arca illa mystica testamenti, quę cæleste man-

Apoc. 13.

Iudith. vltimo.

manna,hoc est, Angelorum & hominum panem cõtinuisti. Tu aureũ illud propitiatorium, per quod infensum sceleribus nostris diuinũ numẽ placatur. Tu veri Salomonis thronus;tu aula regia;tu thalamus in quo cęlorum Rex & Dominus requieuit. Tu hortus conclusus,& fons signatus,qui nulli vnquã,nisi cæ- lesti Spõso,patuit. His igitur titulis,his vocibus Sãctorũ Patriarcharum & Prophetarum,cæterorumq́ Sanctorũ chori Virginis beatæ gloriã prædicabant. Ibi sanctus Iacob mysticã illam scalam,quam is in somnis fuerat contemplatus,vidit, per quã salus mundi ad homines descendit. Ibi sanctus Dauid virgam illã ex radice Iesse ortam intuitus est:ex qua pulcherrimus ille flos ortus est,supra quẽ requieuit Spiritus sanctus Ibi Isaias intemeratam illam Virginem contẽplatus est, quam is prædixerat Deũ & hominem parituram. Ibi Hieremias feminã illam vidit, quæ nouo miraculo virũ erat circumdatura. Ibi Ezechiel Propheta orientalẽ illam portam demiratus est,quæ cæteris clausa,soli cęlorũ Principi patefacta fuit. Ibi primus ille generis humani parens mulierem illam vidit,quæ antiqui serpentis (cuius fallacia mundus interierat) caput erat contritura;hoc est, eius potentiã & peccati regnum euersura.

Genes 28. Isaiæ 11. Hiere. 31. Ezech. 44.

Quæ autẽ vis orationis explicare valeat, qua lætitia simul & admiratione beatæ illæ mentes completæ fuerunt,cùm incomparabilem Virginis puritatem, & pulchritudinem, & clarissima virtutum eius odoramenta perceperũt? Eorum quippe nomine hodie canit Ecclesia: Vidi speciosam, sicut columbam, ascendẽtem desuper riuos aquarũ, cuius inæstimabilis odor erat nimis in vestimentis eius, & tanquam dies verni circumdabant eam flores rosarum,& lilia conuallium.

Sed inter has tamen Sanctorũ laudes & voces multo dulciùs Virginis auribus dilectissimi filij vox insonabat,qui placidissimo vultu matri occurrens his vocibus eã cõpellabat: Surge propera amica mea,colũba mea, formosa mea, & veni: Iã enim hiems transiit,imber abiit,& recessit,flores apparuerũt in terra nostra. Veni sponsa mea,veni de Libano,veni,coronaberis. Ad electos Saluator in extremo iudicij die se dicturum esse ait Venite benedicti Patris mei, percipite regnũ quod vobis paratum est ab origine mundi. Esuriui enim,& dedistis mihi mãducare: sitiui, & dedistis mihi bibere:hospes eram,& collegistis me: nudus, & cooperuistis me. Quanto ergo iustiùs hæc eadem verba ad matrem filius inclamabit? Veni,inquiens,benedicta Patris mei, & accipe thalamũ tibi ante mũdi constitutionẽ præparatũ:quę me esurientẽ pauisti,sitiẽtẽ potasti,nudum carne vestisti, & hospitem ac peregrinum in terris intra pudicum pectoris tui hospitium excepisti,lactasti,& omni pietatis obsequio fouisti.

Cant. 2. Matth 25

Hoc igitur splendidissimo comitatu, hac communi supernorum ciuium lætitia, hodierna die ad Thronum sibi à Deo paratum beatissima Virgo deducta est. Hæc, fratres, solenniras, quę nobis anniuersaria, illis cōtinua est: quia & huius diei gaudia, & cætera eorum gaudia quamuis vetustissima & antiqua sint, illis tamen noua semper & recentia in illa immarcescibili gloria videntur. Ad hanc autem gloriam nos quoque conditi sumus, ad hanc Christi sanguine redempti, ad hanc in sacro baptismatis fonte purgati, vocati, & Sanctorum ciues atque Dei hęredes effecti. Quid ergo agimus? quid cessamus? Quid moramur rárorum bonorum participes fieri? Quid nos detinet quo minus ad
Psal. 4. hanc tantam felicitatem remis velisque properemus? Filij hominum vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quęritis mendacium? Vt quid pro rebus caducis, fluxis, & interituris, gaudia amititis sempiterna? Cur, cū ingētes in cælo thesauros modico nunc labore recondere possitis, otio magis atque
Simile. desidia marcescere vultis? Quæ dementia esset, si militibus post victoriam, opulentissimam aliquam vrbem diripiētibus, & aliis spolia ampla colligētibus, aliis thesaurorum apothecas perfodiētibus, aliis onustos auro sinus deferentibus, & huc atq. illuc prędādi studio circumcursantibus; vnus aliquis eorum cum pueris in platea luderet, & occasionem illam ditescendi, languore animi atq. desidia impeditus, prætermitteret? Tales igitur nos sumus, qui cùm multos seruorum Dei videamus omnibus rebus mundi spretis atq. contemptis hoc vnū studiosissimè agere, hoc moliri, hoc votis omnibus captare, vt virtutum meritis atque laboribus opes sibi sempiternas, & coronas in æternum mansutas cōparent, nos puerili mente puerilium bonorū amore capti, ludicra bona veris, caduca sempiternis, fluxa mansuris, inania solidis, immunda puris, & mortalia immortalibus anteferimus.
Prou. 1. Opportunè ergo mihi nunc in mētē venit cum Salomone clamare; Vsquequò paruuli diligitis infantiam, & stulti ea quę sunt sibi noxia cupient, & imprudentes odibunt scientiam? Quid hîc appellas scientiam? Non aliā certè, quàm Christi philosophiam: quæ alio nomine vera sapientia nuncupatur: quam nemo, nisi qui piè Deū colit, ipsumq. magistrum habet, assequi potest. Hoc est enim quod tam multis modis Epistolæ hodiernæ verba si-
Eccle. 24. gnificant, quibus sapientia ipsa ex imperio Domini hoc modo loquens inducitur; Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo; & dixit mihi, In Iacob inhabita, & in Israël hæreditare, & in electis meis mitte radices: Et sic in Sion firmata sum, & in ciuitate sanctificata similiter requieui, &c. Animaduertite, quęso, quàm multis verbis, eodem tendentibus, hoc vnum designare voluit, perfectam veráq. sapientiā nisi in piis hominibus nullo mo-

lo modo inueniri posse. Cur ita? Quia re vera omnis scientia, quę à Dei timore seiuncta est, multis sæpe erroribus, & interdum etiam superbiæ obnoxia est. Hinc Propheta, Disce, inquit, vbi sit prudentia, vbi sit virtus, vbi sit intellectus; vt scias simul vbi sit diuturnitas vitæ & victus, vbi sit lumen oculorũ & pax. Hæc enim vera & summa sapientia est, vt homo inanibus huius vitæ curis spretis atq. contemptis, Dei gratiam & amicitiam, animæ suæ salutem, & sempiternã felicitatem omni contẽtione & studio cõsectetur. Hac vna re felix & beatus erit, vt nihil aliud possideat: ea verò destitutus, stultus erit & miser, etiam si cæterorum bonorum omnium compos fuerit. Quam quidem mentẽ & sensum Christus Dominus, qui est vera Patris sapientia, & lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundũ, nobis largiri dignetur; qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Bar. 6. Ioan. 1.

IN FESTO BEATI BARTHOLOMÆI APOSTOLI, CONCIO PRIMA, secundùm vsum Romanæ curiæ; in qua lectio Euãgelica explanatur, ac deinceps beati Apostoli martyrium exponitur.

THEMA. *Exijt in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Et cùm dies factus esset, vocauit discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominauit.* Luc. 6.

NON omnes idoneos esse diuini verbi auditores declarat illa toties in Apocalypsi reperita sententia; Qui habet aures audiẽdi, audiat. Multos enim aure corporis, non cordis, verbum Dei quotidie in Ecclesiis audire cernimus; qui tot concionibus auditis nihilo meliores euadunt. Cæterùm ad salutarem Euangelicæ historiæ fructum percipiendum non satis est idoneas habere aures, quibus Christi Domini doctrinam vtiliter audiamus, sed perspicaces etiam oculos habere conuenit, vt clarissima virtutum exempla notare atque imitari valeamus. Vtriusque autem rei gratia Esaias ait; Et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum: & aures tuæ audient vocem post terga monentis, Hæc est via, ambulate in ea. Quod perinde est ac si diceret;

Apoc. 2. Esaiæ 30.

Videbunt oculi tui virtutũ exẽpla quæ imiteris, & aures audiẽt doctrinam quã amplectaris; quorũ altero intellectus erudiatur, altero affectus ad imitationis studium accẽdatur. Verè enim nõ minus nos Christus Dñs exemplis quã verbis edocet. Quod in hodierna sancti Euangelij lectione animaduertere licet: in qua Dominus exẽplo suo, sine vllo verborum strepitu, perfectissimã nobis orandi formam regulamq́. demõstrat. Dũ enim aduesperascente die in montem ascẽdit, & in oratione pernoctat, ac deinde facto mane ex discipulis Apostolos eligit; ostendit planè & quo loco, & quo tẽpore, & qua perseuerantia, & quibus potissimùm in rebus orandum sit. Electurus enim Apostolos duodecim, qui fidei fundamenta iacerent, Euangeliiq́. doctrinã vbiq. terrarum disseminarent, hanc orationem præmisit; vt nos exemplo suo doceret, nihil magnum & arduum sine præuia & longa oratione quenquam moliri debere. Qua ex re liquet, quod initio diximus, non aures modò, sed oculos etiam ad Euangelicæ historiæ fructum percipiendum adhibẽdos esse. Vtrunq. autem habere, diuinæ benignitatis donum esse Salomon apertè docet,
Prou. 20. cùm ait; Oculum videntem, & aurem audientem, Dominus fecit vtrunque. Vt igitur hos oculos & aures Euangelicæ doctrinę accommodare valeamus; cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Quemadmodum nulla in hoc mundo creatura adeò vilis & abiecta est, quam diuina potentia non condiderit: ita nulla est, cuius non singularem curam & prouidentiã habeat. Quid formica vilius? & tamen in illo paruo corpusculo tantũ prouidentiæ conditor posuit, vt miris modis eius vitæ cõsulat atque prospiciat. Primùm enim gregatim formicæ coëuntes, mutuamq́. sibi operam præstantes, communi labore tritici aceruum inuadunt, granariumque egesta terra conficiunt, ibique opportuno tempore alimenta condunt, quibus hieme vescantur. Ne verò alimenta humi recondita putrescant, sereno tempore foras ea protrudunt; & ne humore confota nascantur, extremam granorum partem, qua pullulare deberent, ore delibant atque corrodunt. Quis igitur non hic apertè diuinę prouidentiæ solertiam videat, quæ in tam exiguo corpore tantum prudentiæ collocauit? Quo minus mirandum est, si inertem hominem Salomon
Prou. 6. formicarum exemplo corripere atq; erudire velit, cùm ait; Vade ad formicam, ô piger, & considera semitas eius, & disce sapientiam: quæ cùm non habeat ducem ac præceptorẽ, parat in æstate cibum sibi, & cõgregat in messe quod comedat. O vtinã hanc vnam nobis Dominus prudentiam immitteret, vt mentis nostræ aciem non ad præsentia solùm, sed ad futura etiam protende-

tenderemus? Hoc est enim quod magnus ille Propheta ciuibus suis desiderabat, cùm diceret; Vtinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent! Nouissimum autem omnium, vitæ nostræ finis est. Cur autem ab hoc fine oculos mentis auertimus? cur in hoc prouidentia à formicis homines superamur? Formica in æstate, ad futuram hiemis sterilitatem præcauendam opportuno tempore alimenta congerit. Sic enim quodammodo ratiocinari videtur: Aestas fecunda est, & alimentorum copiam suppeditat, quam sterilis hiems nequaquam præstat: in æstate igitur reponamus, quo in hieme vescamur, ne fame intereamus. Si igitur ad hunc modum formica sibi consulit; cur qui ratione præditi sumus, non eodem modo nobis consulemus? Quod enim formicis æstas, hoc nobis præsens hæc vita est: in qua magnam meritorum copiam parare nobis licet. Quod illis sterilis hiems, id nobis futura vita est, in qua non satisfaciendi aut merendi, sed recipiendi, & partis fruendi tempus est. Cur ergo in huius vitæ æstate non colligimus, quo in alterius hieme vescamur? Cur hanc temporis opportunitatem vacuam abire sinimus, nunquam iterum redituram? Nónne hoc est quod nos opportunè Salomon admonet, cùm ait; Quodcunque potest manus tua, instāter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erūt apud inferos, quò tu properas? Quid autem ex hac negligentia consequi necesse est, nisi quod idem Salomon ait; Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei. Sic enim fatuæ illæ virgines mendicarunt, dicētes, Domine, Domine, aperi nobis: quibus responsum est; Amen dico vobis, nescio vos. Hęc obiter à nobis, fratres, formicarum occasione dicta sunt: nunc ad id quod instituerāmus, recurrat oratio.

Deut. 32.
Eccles. 9.
Prou. 20.
Matt. 25.

Si tam latè diuinæ prouidentiæ cura atque solertia patet, vt ea etiam quæ minima & abiectissima sunt non negligat; quid de homine existimandum est, quem inferioris huius mundi principem constituit, & cuius gratia hæc omnia condita sunt? Certè quo eius dignitas inter omnia magis eminet, hoc maiori cura illi diuina prouidentia consulit, dum nihil quod ad eius salutem & incolumitatem spectet, prætermittit. Quam rem non modò Christiana, sed etiā Ethnicorum philosophia apertè profitetur: sic enim Cicero, Commoda, inquit, quibus vtimur, lucem qua fruimur, spiritum quem ducimus, à Deo nobis dari & impartiri videmus. Veruntamen alia prouidentiæ ratio ad hominem, alia ad cætera animantia pertinet. Animantibus enim, quæ neque in officio delinquere, neque officium præstare possunt, salutaria semper, & vitæ necessaria prouidet: hominibus autem, qui vtrumq; possunt, pro varia meritorum ratione modò

Cicero.

Eccle. 11. secũda, modò aduersa immittit. Hinc in Ecclesiastico legimus; Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt.
Esaiæ 45. Idemque Dominus per Prophetam: Ego Dominus formans lucem, & creans tenebras; faciens pacem, & creans malum: ego Dominus faciens omnia hæc.

Denique, vt paucis multa cõplectar, tam latè hęc diuinę pro-
Lucæ 12. uidẽtiæ cura patet, vt Saluator in Euãgelio dicat, Nónne quinque passeres væneunt dipondio: & vnus ex illis non est in obliuione coram Deo? sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus pluris estis. Non poterat vllis verbis hæc diuinæ prouidẽtiæ cura magis amplificari, quàm cùm capillorum nostrorum numerum Deo notũ esse dixerit, quorum nec vnus quidem sit periturus.

Cæterùm quod ad gratiæ dona attinet, quibus mentes hominum purgantur & sanctificantur, atq. in Dei filios, & regni eius hæredes cooptãtur; apertè liquet ea non à terra, sed à cælo pro-
Ioan. 15. dire; cùm Saluator dicat; Sicut palmes non potest ferre fructum nisi manserit in vite: sic nec vos nisi in me manseritis: quia sine me nihil potestis facere. Persuasum igitur nobis esse debet, fratres, omnia siue naturæ siue gratiæ beneficia, siue quæ ad corporum salutem & incolumitatem, siue quæ ad animarum sanctitatem & innocentiam pertinent, non à terra, sed à cælo, hoc
Simile. est, à diuina benignitate descendere. Vnde quemadmodum hic inferior mundus omnibus in rebus à superiori, hoc est, à cælesti regione pendet (illius enim vi omnia gignũtur, aluntur, cõseruantur, & ad iustam maturitatem perueniunt) sic vita, salus, dignitas, sanctitas atq. felicitas nostra ab illo inexhausto bonorum omnium fonte dimanat. Quod planè Iacobus Apostolus
Iacob. 1. confitetur, cùm ait: Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum.

Quorsum hæc, fratres? certè vt hac ratione vos ad imitãdam illã Domini Saluatoris in orationis studio perseuerantiã, quam in sacra huius diei lectione vidistis, excitarem. Video enim vos omnes, vt veros Christi fideles, verissima esse quæ à me hoc in loco sanctarum scripturarum testimoniis comprobata sunt, credere: nempe, siue bona siue mala, siue secunda siue aduersa, quæ hominibus in vita contingunt, Deo dispensante vel permittente prouenire. Video etiam omnes homines, quæ secunda sunt, sitienter appetere; & quæ aduersa, vehementer aduersari. Ad hoc enim vnumquemque nostrũm amoris proprij vis (quæ cunctarum affectionum nostrarum potẽtissima est) acriter impellit. Si ergo tantoperè quæ nobis profutura sunt exquirimus, & nocitura refugimus, vtraque autem in manu Dei sita esse inconcussa fide credimus; quid, quæso, aliud agere, quid moliri,

quo

quo in studio atque exercitatione continenter versari debemus, quàm vt mentis nostræ acië in cælũ semper intentã habeamus, vt omnes curas & cogitationes nostras ad Deũ referam*, vt vni illi obsequi, vni placere, vni obtemperare studeamus, vt salutarẽ eius opem & misericordiam assiduis vocibus imploremus, & cũ Propheta dicamus; Ad te leuaui oculos meos qui habitas in cælis? Et, Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos? Et illud Iosaphat Regis: Cùm ignoremus quid facere debeamus; hoc solũ habemus, vt oculos nostros dirigamus ad te. Rectissimè quidam dixerũt, hominem esse arborem inuersam, quæ radices fixas habeat in cælo; ramos verò expansos protendat in terram, qui radicum virtute aluntur, & fructus ferunt. Vt igitur pomariorum cultores omnem operam & studium in excolendis arborum radicibus ponunt (hac enim vna cura vberes sibi arborum fructus pollicentur) ita nos studium omne radicibus in cælo fixis excolendis impendere debemus, si copiosum cælestium donorum fructum in terra colligere volumus. Radices autem excolimus, cùm mentem ad Deum attollimus, & omnes curas & cogitationes nostras in cælo fixas habemus. Hoc enim faciebat ille qui dicebat; Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Auxilium meum à Domino qui fecit cælum & terram. Et ne frustra illum putes ad hoc se asylum confugisse, subdit protinus; Non det in cômotionem pedem tuum, neque dormitet qui custodit te. Ecce non dormitabit, &c. Per diem sol non vret te, neque luna per noctem. Videtis ergo quàm firmum in Domino pij homines ad omnia præsidium habeant.

Psal. 122. Psal. 24. 2. Par. 20. Simile Psal. 120.

Hoc est igitur, fratres, proprium atque præstantissimum vitæ Christianæ munus, à Deo pendere, ab ipso omnia expectare, in illo felicitatem & spem omnium dignitatis & salutis collocare, & omnia quibus indigueris, suppliciter ab eo postulare. Hoc ipsum autẽ olim Dominus in Israëlitico populo insigni quadã legatione declarauit. Tertio enim mense ab egressu Aegypti cũ in montem Sina ventum esset, populusque è regione montis staret; Moyses solus ascendit in montem ad Deum. Vocauitque eum Dominus de monte, & ait: Hæc dices domui Iacob, & annunciabis filiis Israël: Vos ipsi vidistis quæ fecerim Aegyptiis; quomodo portauerim vos super alas aquilarum, & assumpserim mihi. Si ergo audieritis vocem meam, & custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis (mea est enim omnis terra) & vos eritis mihi in regnũ sacerdotale, & gẽs sancta. Quid est igitur quod ait, Regnũ sacerdotale? Hoc certè significare voluit, eius regni ciues longè alia conditione quàm omnes alios esse victuros. In aliis enim exterarum gentium regnis

Exod. 19.

gnis cùm ciues neque verum Deum colant, neque quicquam ab eo auxilij referant, omnẽ operam suam in terrenis pręsidiis vndique comparandis collocant. Vos autem, quorum omnis salus, vita, dignitas, & opes à verò Deo, quem colitis, dependet (in cuius manu sunt omnium potestates, & omnium iura regnorum) totum studium vestrum ad illius cultum & religionem conuertere debetis, illum semper intueri, ab illo omnia sperare, & illius opem (quò salua sint vobis omnia) continẽter petere. Hoc enim sacerdotum munus & officium est, quod vos omnes sectari conuenit; vt sic tandem sacerdotale ipsi regnum sitis, cuius videlicet ciues omnes sacerdotum officium orantes exequuntur. Vt autem eorum spem in hoc officio positam esse declararet, magnifica illa & stupenda opera, quæ propter eos ab Aegyptiaca seruitute liberandos patrauerat, in primis connumerat: quò videlicet ex præteritis beneficiis futura discerent: sic enim ait; Vos

Ibidem. ipsi vidistis quæ fecerim Aegyptiis, quo modo portauerim vos super alas aquilarum, & assumpserim mihi. Dicit autem hoc, quoniam aquila pullos suos, quos vehementer amat, pręter aliarum auium morem super alas suis defert, quoties aliò migrare, aut eos ad volandum excitare vult. Qua similitudine Dominus & flagrãtissimam erga populum suum charitatem, & paternam curam ac prouidentiam apertè declarauit, vt ex ea omnia sibi fausta & salutaria promitteret, si hoc sacerdotali officio ritè fungeretur. Quod illis igitur, fratres, dictũ est, nobis dictum putemus, quia eundem Dominum colimus: quod illis promissum est, nos quoque fideliter expectemus; si tamen quod illis officium indictum est, nos solicitè præstemus; hoc est, vt sacerdotum munus, quod in orationis studio positum est, diligenter exequamur.

I.

Quòd si nos hæc ratio minus fortasse ad hoc officiũ mouet, moueat illud saltem, quòd in medio laqueorum positi sumus, quodque innumeris vndique tentationibus & periculis cincti sumus, quæ nos de gradu virtutis per singula penè momenta deiicere tentant: moueant innumera quoque Sanctorum exempla; qui infirmitatis suæ conscij, vitam omnem in orationis studio consumebãt. Inter quæ non parùm beatissimi Apostoli Bartholomæi exemplum eminet: quem ferunt centies in die, & cẽ-

Actor. 1. ties in nocte orare solitum. Et is tamen Spiritu sancto cum cæteris Apostolis repletus, & in gratia confirmatus erat: quin & cęlestis regni promissionem cum eisdem Apostolis à Domino

Luca 10. perceperat, cùm ad eos dixit, Gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cælis: qui tot tantisq; diuinæ gratię priuilegiis insignitus, dies noctesque in orationis studio insumebat,

bat, eiusdem gratię, quam pleniſſimam acceperat, incrementum per ſingula penè momēta petens. Si hoc igitur tantus hic Apoſtolus faciebat; quid de illis ſperandum eſt, qui in medio laqueorum poſiti, & impura carne circundati, & variarū cupiditatum ſtimulis agitati, in hoc mundo inter ſcorpiones atque ſerpentes habitantes, vix oculos in cælum tollunt, vix vnquā ad tot pericula depellenda opem Domini implorant? O miſerandam hominum cæcitatem! ô deteſtabilem mentium tarditatem! Quid enim ex hac tanta cæcitate cōſequi neceſſe eſt, niſi vt qui diuinam gratiam non poſtulamus, eius auxilio deſtituti ſimus, atq. ita in omnes diaboli laqueos, & peccatorum præcipitia incidamus? Hos autem non video qua ratione pudefacere valeam, quàm Ethnicorū hominum exemplo, quorum multos legimus nequaquam opus aliquod egregiū audere ſolitos, niſi prius cōmentitios illos ſuos Deos ſolennibus ſacrificiis & orationibus placaſſent. Certè clariſſimum illum ducem Scipionem Africanum legimus nunquā arduū aliquod opus moliri voluiſſe, quin prius à ſuo illo Ioue auxiliū & conſilium poſtularet, quo res illi bene verteret. Qua de cauſa multi illum Iouis filium crediderunt. Quantus ergo pudor, fratres, quātum Chriſtiani nominis dedecus eſt, ab Ethnicis & cæcis hominibus in religionis officio ſuperari? Quāta cęcitas & amētia noſtra eſt, quòd ad verū Deū, nos ad ſe vocantē, & ſecunda omnia pollicentē, non cōfugimus; cùm illi non vocati, ad falſa numina nihil opis & auxilij pollicentia, adeò ſe ſtudiosè conuerterent? Miſeri profectò & amentes, qui quam habemus fidem, fruſtra habere videmur. Sed ad Euangelicæ lectionis inſtitutum redeamus. Ezech. 2.

Potuiſſem quidem, fratres, multas alias afferre commoditates, quibus vos ad hoc orandi ſtudium adhortarer; ſed eam potiſſimùm commemorare volui, quæ præſentis Euangelij inſtituto maximè quadrat: in quo Dominus bona omnia noſtra à cæleſti Patre pendere oratione ſua teſtatus eſt, cùm Apoſtolos, hoc eſt, Eccleſiæ ſuæ principes electurus, longam orationem præmiſit; vt electio illa cæleſtis Patris beneficio felix & fauſta eſſet.

Nec ſolam orandi neceſſitatem nos exemplo ſuo docet, ſed etiam orandi modum atque leges præſcribit. Oraturus quippe ſecedit à turbis, & ſecretum locū petit. Nam & locum & tempus ad orandum, & orationis materiam, & eiuſdem perſeuerantiam, & orandi cauſam nos exemplo ſuo docet. Locum enim orandi deſignauit, cùm relictis turbis in ſecretum locum ſeceſſit: quo nos exemplo ſuo, cùm orare volumus, idem facere moneret. Cùm ſuperna enim illa & immenſa maieſtate locuturi, ab hominum frequentia (niſi cùm in templis oramus) ſecedere debe-

debemus; vt nihil extrà sit, quod animi nostri intentionem aliò deflectere valeat. Nec satis est corpore secedere, nisi animo etiã secedamus. Fieri enim potest, vt aliquis in frequẽtia hominum solus sit, & in solitudine non solus, si in ea cogitationum strepitum atque tumultum patiatur. Hoc est enim quod nobis Dominus innuere voluit, cùm oraturus montem conscendit, qui in
Ambros. valle poterat orare. Hinc D. Ambrosius, Qui bene, inquit, orat, à terrenis ad superiora progrediens, verticem curæ sublimioris ascendit. At ille in montem non ascendit, qui de seculi diuitiis & honore solicitus est: non ascendit in montem, qui fundi ius optat alieni. Ascendit ille, qui Deum quærit: ascendit ille, qui ad vitæ suæ cursum Dominica adiumenta deposcit. Quemadmo-
Genes. 22. dum igitur S. Abraham filium in mõte immolaturus, seruos & asinum ad radicem montis expectare præcepit: ita nos seruilia opera atque terrena omnia à tergo relinquere debemus, quoties
Bernard. hunc montem ascendere paramus. Itaque (vt D. Bernardus ait) cogitationibus nostris dicere debemus, Expectate hîc cum asino corpore; & postquam adorauerimus, reuertemur ad vos, & huc citò reuertemur.

Deinde verò quòd nocturnum tempus Saluator ad orandum elegit, esse tempus hoc ad orandum aptissimũ declarauit, in quo à diurnis curis & negotiis feriati, tenebris & silentio, atque solitudine noctis iuuamur: quo tempore neque oculi rerum imaginibus, neque aures alienis vocibus mentem turbant, neq. negotia eandem rerum cælestium intuitu & contemplatione auocant. Hanc porrò temporis opportunitatem nos captare Pro-
Thren. 2. pheta monet, cùm ait; Consurge in nocte in principio vigiliarũ, & effunde sicut aquam cor tuum in Dominum. Effunde, ait, cor tuum; hoc est, quicquid animum tuum angit atq. solicitũ reddit, quicquid lacerat & pungit, ante cælestis medici conspectum propone, & salutaria ab eo medicamẽta cunctis vulneribus tuis pete. Ad hoc ipsum pios omnes regius Propheta inuitat, cùm
Psal. 133. ait; In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum. Nec minore cura ipse præstabat, quod alios facere adhortabatur. Media, inquit, nocte surgebã ad confitendũ tibi.
Psal. 118. Et, Memor fui nocte nominis tui Domine. Idem quoq. Isaias
Ibidem.
Isaiæ 26. Propheta de se ipso profitetur, cùm ad Dominũ ait: Anima mea desiderauit te in nocte: sed & spiritu meo in præcordiis meis de mane vigilabo ad te. Magnus verò ille Antonius tenebris & silentio noctis gaudebat, luce verò offendebatur: quòd nonnihil mentis suæ intentionem rerum conspectu interturbaret. Beatissimus verò Pater Dominicus Saluatoris sui exemplum secutus, diem saluti animarum, noctẽ Deo impendebat. Denique Sancti omnes vsque adeò nocturnum hoc tempus diuinis laudibus & pre-

precibus destinarunt, vt beatissimus pater Franciscus (qui vigiles cum Deo noctes transigebat) appositissimo nomine verum monachum, Cicadam noctis appellarit; quòd cicada sine vlla intermissione sole vigente canat. Quin & Plinius Iunior Traiano principi scripsit, nulla in Christianis eius ætatis crimina reperiri, nisi quòd antelucanos hymnos in cuiusdam hominis laudem, qui in Palæstina crucifixus erat, decantarent. Quibus exẽplis intelligere licet, fratres, quàm fuerit apud sanctissimos quosque viros vsitatum, nocturni temporis silentia diuinis laudibus & precibus consecrare. Quam rem hoc in loco nos Dominus exemplo suo docet, cùm *pernoctat in oratione Dei*. O vtinam his exemplis permoti, fratres, salutare hoc institutum amplecti vellemus, vt aliquam saltẽ noctis partem huic vere Christiano studio impenderemus; non dubium quin miros hac exercitatione fructus consequeremur, quibus felicissimam vitam degeremus. Plinius Iunior.

Cæterùm quamuis orandi virtus assidua & familiaris homini Christiano esse debeat, tum tamen instantiùs atque deuotiùs orandum est, cùm egregium aliquod opus moliri decernimus; quo diuina pietas cœptis nostris aspiret. Quam rem Dominus nos quoque exemplo suo in præsenti lectione docet, qui duodecim Apostolos electurus, longa prius oratione Patrem exorauit. Si ergo vnigenitus Dei filius, & vniuersorũ hæres ac dominus, nequaquam sine præuia oratione hoc opus ordiri voluit; qua fronte nos, qui toties in consiliis & electionibus nostris hallucinamur, sine orationis suffragio aliquid graue & operosum moliri audemus; præsertim cùm verissimum illud sit quod in libro Sapientiæ scribitur, Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ omnes prouidentiæ nostræ? Illud enim homini Christiano persuasum esse debet, fratres, ea omnia quæ diuinis auspiciis atque ductu gerimus, faciles semper exitus habitura; contra verò quæ consiliis nostris freti inconsulto Deo gerimus, infausta atq. perniciosa sæpe futura. Quam rem quotidianis fermè exemplis comprobare licet. Quoties enim filiorum atq. filiarum nuptias, quoties nauigationes, mercimonia, & lites quas intendimus, cæteraque negotia, quæ salutaria nobis futura speramus, adeo votis & consiliis nostris minimè respondent, vt in diuersum etiam cedant, & vehementer noceant, quæ profutura credebantur; in quibus pro pace bellum, pro otio negotium, pro tranquillitatẽ contentiones, pro honore ignominiam, ac denique pro diuitiis paupertatem & inopiam inuenimus. Cur hoc, nisi quia nimium ingenio atque prudentiæ nostræ tribuentes, Deum res humanas negligere re ipsa profitemur; quando illum consiliorum nostrorum auctorem atque participem efficere noluimus? Sic sanctus Sap. 9.

Iosue 9. Iosue, cæteriq; Israëlitici populi principes in petitione Gabaonitarum lapsi fuêre, quoniam os Domini minimè interrogasse perhibentur; ideoque illos Dominus labi atque errare permisit. Sic etiam apud Esaiam filios Isr. ël Dominus accusat, quòd se inconsulto atque relicto, suis consiliis atque humanis præsidiis Esaiæ 30. niterentur. Væ, inquit, filij desertores, vt faceretis consilium, & non ex me; ordiremini telam, & nō per Spiritum meum, vt adderetis peccatum super peccatum; qui ambulatis vt descendatis in Aegyptum, & os meum nō interrogastis, sperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in vmbra Aegypti. Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confusionem, & fiducia vmbræ Aegypti in ignominiam. Et paulo pòst humanæ fiduciæ Esaiæ 31. præsidium deprimens, Aegyptus, inquit, homo & non Deus, & equi eorum caro & nō spiritus. Et Dominus inclinabit manum suam, & corruet auxiliator, & cadet cui præstatur auxilium. Hæc autem de causa cū is idem populus iniussu Dei cum hostibus in deserto confligere vellet, Moyses diuinorum arcanorum interNum. 14. pres eos ab hoc temerario vsu reuocare volens, aiebat; Nolite ascendere; nō enim est Dominus vobiscum, ne corruatis coram inimicis vestris. Amalecites & Chananæus ante vos sunt, quorum gladio corructis, eo quòd nolueritis obedire Domino, nec erit Dominus vobiscum. Quid illi interim ad hæc? Sanctissimi viri voces aspernati, ad pugnam se parant. Sed cùm primùm appropinquantes hostes conspicati sunt, terga verterunt, eorumq. gladiis fœdè concisi perierunt. Sic igitur euenit, vt qui claram & insignem sibi victoriam peperissent, si pugnare voluissent eo tempore quo fuerant ad pugnam Dei imperio conuocati: cùm Dei iniussu manus cum hoste conserere voluerunt, confestim fusi fugatique sint, & magna eorum pars ferro & vastitate cōsumpta. Quicumque igitur sapienter vitam instituunt, nihil audēt, nisi de summi Dei sentētia, decernere, nihilque omnino, nisi ex illius imperio, cōsilio, & præscriptione, moliri. Itaq; semper se ipsos excitant ad Dei verbum mente concipiendum, nec aliud in vita meditantur, quàm vt ductum & imperium summi illius ducis & moderatoris alacres & expediti sequantur; vsque adeò, vt ne licita quidem & communi more atque lege concessa aggredi velint qui summa fide ornati sunt, nisi prius in Dei numen inspiciant, ipsumque auctorem & monitorem habeant; absque ductu enim illius se loco mouere minimè tutū arbitrātur. Vnde vox illa Moysis, qua veniam atque pacem exposcit, Deumque pro salute populi sibi commissi veneratur: Si tu ipse, inquit, non præcedas, non educas nos de loco isto. Intelligebat enim vir excelsus, tolerabilius multò fuisse in vasta illa solitudine incommodis omnibus vexari, atque tenio fœdisque morbis

bis intabescere, quàm viam aliquam, in qua Deus non esset ductor, inire. Illo enim duce non ad incertum euentum omnis vitæ labor impenditur, sed ad certissimam vitæ felicitatem omne studium destinatur.

II.

Vt igitur hanc verè Christianam philosophiam nos cælestis magister doceret, Apostolos electurus pernoctat in oratione Dei, in qua Patrem orabat, vt cælesti Spiritu atque virtute ex alto hos Euāgelij ministros ita corroboraret, vt nullis laboribus, aut difficultatibus ab hoc ministerio deterrerētur. Quę quidem oratio adeo efficax fuit, vt per eam cœlestis Pater spiritus sui plenitudinem in Apostolorum pectora demiserit. Qua sic instructi & armati fuerunt, vt vniuersum terrarum orbem peragrantes, Euangelium Christi longè lateque disseminarent. Non illos ab hoc officio locorum interstitia, non itineris labor, non Imperatorum minæ, non cruciatuum immanitas, non ferrum & ignis, non dæmonum, quorum altaria & templa euertebant, furor & rabies, non denique omnes reges terræ & principes, qui frementes conuenerunt in vnum aduersus Dominum & aduersus Christum eius, deterrere potuerunt. Duodecim ergo piscatores, hoc cælesti spiritu instructi, omnem mundi atque inferorum potentiam debellarunt. Denique tanta animi fortitudine hoc opus aggressi sunt, vt quamuis, quod ad naturæ indolem attinet, rudis atque vilis ingenij, & piscatores essent, omnes tamen prius vitam amittere, & omnes cruciatus perferre, quàm commissum sibi officium deserere maluerint. Vnde alij, instar magistri sui, patibulo affixi; alij capite truncati; alij lapidibus obruti; alij lanceis confossi; alij candentis ferri laminis adusti; alij detracta pelle excoriati (quod beatissimo Apostolo Bartholomæo contigit) clarissimum constantiæ atque fidei suæ exemplum posteris reliquerunt. Solus Ioannes Euangelista in pace occubuit; qui tamen in Actis Apostolorum cum aliis Apostolis cæsus, deinde in feruentis olei dolium missus, & in Pathmos insulam exilio relegatus, postea in pace quieuit. Martyrij namque instar fuit, quod dilectissimi magistri in cruce morientis comes adstitit indiuiduus.

Psal. 2.

Actor. 5.
Apoc. 1.

Hunc autem duodecim Apostolorum numerum multis modis voluit Dominus & in veteri & in nouo testamento figuris clarissimis adumbrari atque honorari. Hos enim duodecim Patriarchæ filij Iacob designarunt; quia vt illi carnalis populi, ita isti spiritualis patres extiterunt. Hos etiam duodecim illi boues adumbrarunt, supra quos impositum illud æneum mare erat, in quo sacerdotes lauabantur. Sic enim isti baptismatis mare per totum mundum detulerunt, quo peccatorum omnium sordes

Genes. 35.

2. Par. 4.

Exod. 15. abluuntur. Hos item duodecim illi fontes Elim figurarũt;quia ex horum fontibus salutaris sapiẽtię aquam populi omnes hau-
Exod 39 serunt. Hi sunt etiam duodecim illæ gemmæ in summi sacerdotis Christi ornamẽto collocatæ; quos Paulus Ecclesiarum
2 Cor. 8. Apostolos;& Christi gloriam appellat. Hi sunt etiam duodecim
Apoc. 12. illæ stellæ in corona Sponsæ miro doctrinæ splendore fulgẽtes;
Apoc. 21. hi duodecim nouæ ciuitatis fundamenta, duodecimq́ue portæ,
Ibidem. quæ ex singulis margaritis constant; quoniam hi primùm fidei fundamenta in mundo iecerunt, & per eos nobis aditus in cęlestes illas sedes patefactus est.

Hos igitur duodecim ex discipulorũ numero Dominus vo-
Ambros. cauit;quos (vt ait Ambrosius) ad propagandum auxilium salutis humanæ per terrarum orbem satores fidei destinaret. Simul aduerte cæleste consilium; non sapientes aliquos, non diuites, non nobiles, sed piscatores & publicanos, quos dirigeret, elegit, ne traduxisse prudentia, ne redemisse diuitiis, ne potẽtiæ nobilitatisq́ue auctoritate traxisse aliquos ad suã gratiam videretur; vt veritatis ratio, non disputationis gratia præualeret. Hactenus Ambrosius.

Hoc etiã in loco flagrantissima Christi erga nos charitas apparet, qui tã longa oratione Patrem exorauit, vt nascentis nouæ Ecclesiæ idoneos ministros & duces sibi designaret qui perditos homines in viam salutis & sempiternæ felicitatis dirigerent. Si autem nostra salus tam fuit cordi Christo, quàm eadem nobis
Idem. chara esse debet? Quid enim (vt idem Ambros. ait) te pro salute tua facere oportet, quando pro te Christus in oratione pernoctat? Sed quid mirum si pro salute tua orat, qui pro eadem & in mundum venire, & innumeros labores, ac postremò acerbissimum crucis supplicium perpeti dignatus est? Quid agis Domine Iesu? quæ te vis amoris tot pericula, tot adire labores impulit, vt non dies solùm, sed noctes etiam in salute nostra promouenda expenderes; nec virilem modò ætatem, sed ipsam quoque infantiam, paupertatem, nuditatem, exilio, hostilique
Matth. 3. Herodis odio conficeres? Num vt gratiæ tuæ, aut gloriæ opibus aliquid adiiceres, quod antea aut non haberes, aut promeritus non esses? minimè verò. Quid igitur est, quod te, cuius sanctitati & gloriæ nihil addi, nihil detrahi potest, in hoc tãtum laborum atq. dolorum pelagus immisit; cùm nos prẹsertim, quorum causa vigiles in oratione noctes transigis, totas noctes dormiamus, aut in chartarũ & alearũ ludo insumam*, aut in stratis nostris lasciuiamus, aut certè hoc ipso tẽpore alienæ pudicitię insidias tendamus? Cur igitur aliena salus te tãtoperè solicitat, cùm nos nulla eiusdem cura tangat? In causa certè immẽsa charitas,
Psal. 9. & sapientia tua est. Tu enim solus laborem & dolorem considerasi

ras; tu solus humanæ salutis pōdus atq. dignitatem intelligis; tu cælestis gloriæ magnitudinem; tu pœnarum gehennæ acerbitatem, quæ hominibus constituta sunt, plenissimè perspicis; ideoque eximia charitas tua facit, vt nos omni ratione à tantis malis ereptos ad sempiternæ felicitatis gloriā perducas. Quemadmodum ergo pius pater pro phrenetici filij salute anxius atq. solicitus varia vndecunque medicamenta conquirit, & quo magis filius ridet atque delirat, aliisque, deliriis suis, risum incutit, hoc maiori cura atque dolore pius pater conficitur: ita Christus Dominus sese erga nos gerit, qui phreneticorum more malorū nostrorum ignari, tota vita stertimus atque ridemus; cùm tamen pius hic pater pro salute nostra solicitus nulli labori parcat, & nec dies, nec noctes à salute nostra procuranda desistat. Quo vno argumento quantum sit salutis nostræ negotium, perspicere licet; quòd omnipotentem Dei Filium sub hoc onere sudare, ac tot labores perpeti coëgerit; quod nos tamen phreneticorum more tantoperè negligimus. Simile.

III.

Sed iam dudum inquirere vos puto, fratres, cur Dominus inter hos duodecim Ecclesiæ suę duces Iudam etiā elegerit, quem proditorem futurum sciebat. Huic quæstioni Theophylactus respondet, eo tempore Iudam non indignum ea electione fuisse, qui tamen postea tantoperè ab hac Apostolica dignitate degenerauit. Nec enim nouum aut inusitatum est, quos Dominus in excelso dignitatis gradu collocauerit, ab ea dignitate decidere. Sic enim Saul à Domino in populi sui principem electus, fœdissimè atque miserrimè postea lapsus, innoxios Domini sacerdotes trucidauit, & sibi ipsi acerbissimā mortem intulit. Sic Salomon, qui amabilis Domino vocatus est; eò quòd ab eo fuerit dilectus, & in sede regia collocatus, mirisq. beneficiis auctus & cumulatus; tamē postea aras & templa vxorum suarum Diis erexit. Sic Nicolaus inter septem diaconos Spiritu sancto plenos ab Apostolis electus, à fide postea deficiens, hæresum seminator effectus est. Quo fit, vt nemo electioni & vocationi diuinæ nimiùm fidens securitatem sibi polliceatur; cùm felicibus initiis infaustos nonnūquam fines succedere contingat; contrà verò felicissimi fines post damnāda initia interim cōsequantur. Hinc D. Hieron. Nō laudantur, inquit, in Christianis initia, sed fines. Paulus malè cœpit, sed bene finiuit: Iudę laudantur exordia, sed finis proditione damnatur. Qua in re stupenda Domini opera atque iudicia animaduertere licet; cùm Iudas præuia oratione à Christo Domino electus, ex apostolatus culmine in proditionis barathrum ceciderit; Paulus autem ex truculentissimo Ecclesiæ persecutore ad eandem apostolatus dignitatem

Theoph. 1. Reg. 11. 1. Reg. 22. 1. Reg. 31. 2. Reg. 12. 3. Reg. 11. Actor. 6. Apoc. 2. Hieron. Luc. 12. Actor 9.

NN 3 fuerit

fuerit euectus. Ille ex agno lupus, ex amico hostis, ex discipulo magistri proditor: contrà verò hic ex lupo agnus; ex persecutore defensor, ex Ecclesiæ hoste, eiusdem Ecclesiæ propagator effectus est. Quis igitur in hac tam miranda rerũ commutatione non obstupescat? non etiam diuinorum iudiciorũ metu paueat?
Psal. 118. Pauebat certè sanctus ille Rex, quamuis innocentiæ suæ sibi conscius esset, cùm diceret; Confige timore tuo Domine carnes meas: à iudiciis enim tuis timui. Pauebat etiam, quamuis inno-
Iob. 31. centissimus, sanctus ille Iob, cùm diceret; Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre
Hiere. 15. non potui. Quid verò Hieremias, ex vtero matris sanctus? an non is quoque hoc metu perterrefactus aiebat, Sedebam Domine solus; quia comminatione replesti me? Et ne quis inanem formidinem hanc existimaret, ipsum Dominum eius auctorem facit, cùm de ipso ait; Quia cõminatione replesti me. Nouerant enim omnes isti verissimum esse quod est à Propheta dictum:
Psal. 35. Iustitia tua sicut mõtes Dei; iudicia tua abyssus multa; hoc est, iudicia tua Domine altissima & impermeabilis abyssus. Quis enim cõprehẽdere valeat, cur multi, qui diutissimè piè & inno-
3. Reg. 11. center vixerunt, extremo vitæ tempore (quod Salomoni conti-
Simile. git) fœdissimè corruerunt? Itaque hoc illis euenisse videtur, qui cùm ab orientis solis regionibus ad nos vsque felici cursu nauigarunt, in ipsis portus faucibus naufragium fecerunt. Quis etiam ingenio cõsequi poterit, cur ex duobus latronibus in cru-
Matth. 27. ce pendentibus, atque initio Dominum blasphemantibus, alter
Lucæ 23. eligitur ad paradisum, alter relinquitur ad supplicium? Cur ex duobus fratribus, ex eodẽ patre atq. matre natis, eodemq. partu
Genes. 25. in lucem editis, Iacob videlicet & Esau, alter à Domino diligi-
Rom. 9. tur, alter reprobatur? Quisquis igitur hæc diuina iudicia, occulta quidem illa, sed non iniusta, prudenter considerauerit, intelliget planè sibi cum Propheta clamandum; Confige timore tuo
Psal. 118. carnes meas; à iudiciis enim tuis timui. Quibus verbis vir sanctus tantam salutaris huius timoris vim à Deo postulat, vt non mens tantùm, sed ipsum etiam corpus hoc timoris aculeo configatur. Vsque adeò enim mentem suam hoc timore occupari atque repleri cupiebat, vt eius vis ac plenitudo in corpus etiam
Esaiæ 66. redundaret, ipsumque tremefaceret. Hoc enim timore securitatem parari intelligebat; cùm probè nosset, Spiritum Domini in illorum præcipuè mentibus sedem sibi deligere, qui tremunt ad verbum eius.

Sed inter hęc occulta Domini iudicia, non postremum est id cuius paulo antè meminimus, Pauli videlicet persecutoris electio, & Iudæ Apostoli reprobatio. Quis enim definire poterit, cur Paulus ex iuratissimo hoste, Apostolus; Iudas autẽ ex Apo-

stolo proditor factus, laqueo sibi vitam eripuit; siquidem horrendi facinoris pœnitentia ductus, proiectis in templo argenteis, seque peccasse confitens, laqueo se suspendit. Ex cuius pœnitentia colligere licet, quod quemadmodum prædestinatis omnia cedunt in bonum, etiam ipsa peccata quæ eos humiliores & cautiores reddunt; ita contrà reprobis bona quoque ipsa in malum cedunt. Quod Iudæ exemplo intelligimus, qui ex Saluatoris doctrina, quæ maxima ex parte in peccati odio atque detestatione versabatur, tanto animi dolore sauciatus atq; consternatus fuit, tantumque sibi displicuit, vt quo acerbissimum illum doloris aculeum euaderet, vitam sibi eripuerit. Hoc enim consilio perditi ac desperati homines ad laqueum confugere solent. Quia enim acerrimo alicuius rei dolore punguntur, neque vllam doloris eius leniendi rationem inueniunt, consilium de morte obeunda suscipiunt: vt hac saltem ratione acerbissimum illum doloris sensum euadã. Hic igitur tantus doloris aculeus, qui Iudam corripuit, ex cælestis magistri doctrina perperam intellecta originem duxisse existimandus est. Cuius tamen miserandi ruina Dominus passionis suæ acerbitatem augeri & sclarium piis hominibus (cùm ab amicis produntur) parari voluit. Vnde est illud Diui Cypriani: Nec nobis ignominia est pati à fratribus, quod passus est Christus; nec illis gloria, facere quod fecit Iudas. Matt. 27. Cyprian.

Hic quæso, fratres, diligenter mecum aduertite, quantum mali in auaritia positum sit (quę immodicus pecuniæ amor est) quãdoquidem hæc pestis infelicissimum discipulum ad tam dirum facinus impulit, vt innocentissimum magistrum pecunia teterrimis hostibus proderet; nec illum tot miracula quæ viderat, quæque ipse patrauerat, non apostolatus dignitas, non mansuetissimi Agni innocẽtia ab hoc sacrilego opere reuocauit vsq; adeò hæc auri cupiditas mentem excæcat, & ad quæuis tetra flagitia impellit. Quod si ita est, quantus hic lugendi atque lamentandi campus nobis aperitur, cùm tot penè Iudas, quot auaros in mundo videamus: qui si tũc extitissent, fortasse Dominũ simili pretio vendidissent! Quis enim inter mortales non pecuniæ studio flagrat? non pestis huius exitiali morbo laborat? Itaq. modò etiam videre licet hoc ipsum quod Dominus apud Ieremiam queritur, qui cunctos homines, à minore vsque ad maiorem, auaritiæ studere ait. Et apud Amos, Auaritia, inquit Dominus, in capite omnium. Quibus verbis, quàm latè pestis hæc pateat, apertissimè declarauit; cuius merito vrbem & templum euertendum esse designauit, cùm Prophetæ in eodẽ templo Dominũ videns ait, Percute cardinem, & commoueantur superliminaria. Quibus verbis templi euersionẽ vaticinatus est, Iere. 6. Amos 9. Ibidem.

causamque euersionis huius subiecit: Quoniam, inquit, auaritia in capite omniũ. Quis igitur lachrymas cõtinere queat, cùm hanc tam ditam pestem tam latè in mundo dominari cernat; à
Eccle 31. cuius contagione vix quisquam expers sit? Beatus certè vir, qui post aurum non abijt, neque sperauit in pecuniæ thesauris. Verumtamen quis est hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita sua. Sed hanc acerbissimi luctus materiam in aliud tempus differentes, ad beatissimi Apostoli Bartholomæi martyrium veniamus.

IIII.

Cùm autẽ multa eius exemplo colligere valeamus, tum illud præcipuum est, vt nullum laborem recusemus, quo eius gloriæ consortes fieri valeamus. Quis enim sola diuinorum mandatorum obedientia cælestis regni hæreditatem mercari detrectet, quam sanctus Bartholomæus detracta corporis pelle mercatus est? Qui enim pellem dedit, omnia corporis membra dedit; atq. tot mortes acerbissimas pertulit, quot membra carnifici excorianda tradidit. Nouum supplicij genus, nõ tam ab hominibus, quàm ab illo sanguinario hoste excogitatum, qui homicida erat ab initio. Cum enim S. Bartholomæus idôlum, quod Astyages Rex vt Deum colebat, confregisset, & in frusta comminuisset, tanto crudelis tyrannus aduersus Christi Apostolum furore incandui, vt non contentus illum fustibus crudelissimè cecidisse, atrocissimum hoc supplicij genus, nusquã antea visum, Satana instigãte excogitaret, quod & acerbitate sua, & nouitate, & diuturnitate, Christi Apostolum immanissimè cruciaret. Nudatur ergo à carnificibus vir diuinus, stipitique, ne se cõmouere posset, alligatur; accedũt crudelitatis ministri nouaculis acutissimis armati, detractisque vestibus, vt expeditiores ad opus illud nefarium essent, sulcare & scindere hinc & inde sanctissimũ illud corpus incipiũt, & inter cutem carnẽq. vias ferro aperire, rimari secreta viscerum, & altera quidem manu pellem ad se trahere, altera ferrum stringere, & cutem à cætera carne separare. Atq. hac immanitate diuini viri & terga, & pectora, & brachia, & femora, & crura conscindunt, lacerant atque discerpunt. Fluebat sanguis, qui ex omnibus corporis membris scaturiebat, terrãque latè irrigabat. Diuinus autem Apostolus sanguinolentum corpus vt regalem purpuram intuebatur; carnifices autem illos, coronarum ministros atque fabricatores reputabat; corpus verò lacerum, holocaustum & hostiam viuam Deo placentem existimabat; & mentis oculis in crucifixi Domini sui imagine defixis, incredibili mẽtis alacritate triumphabat; quòd se illi per mortis supplicium similem fieri videbat, & sanguini, quo redemptus fuerat, vicem sanguine suo rependebat. Quin & totus spei plenus,

nus, & se iamiam breuissima illa mora transacta inter Angelorum & Apostolorum choros perpetuò regnaturum sperans, & in cælesti illa mensa (quam illi magister suus promiserat) cum illo se epulaturum sciens, infracto & alacri pectore cruorem suum spectabat, membraque dilaniata cernebat, quæ sempiternum sibi decus & gloriam essent præbitura. Luca.8.

Quid nos ad hæc dicemus, fratres? En Apostolus omnium membrorum dilaceratione cæleste regnum emere non dubitauit; nec se in hoc mercimonij genere fraudatum existimauit, cùm se paucarum horarum labore, totius æternitatis felicitatem & gloriam mercari intelligeret. At nos miseri & amentes tam densis tenebris & caligine circumfusi sumus, vt ne sola quidem diuinorum mandatorum obedientia, & suaui Christi iugo ceruicibus imposito, hoc tantum bonum emere velimus, quod Apostolorum & Prophetarum chorus, quod innumerabiles Christi martyres omnium membrorum excarnificatione mercati sunt.

Cæterùm si nos tantæ gloriæ felicitas minus mouet, moueat saltem horrenda illa pœnarum æternitas & acerbitas, quę rebellibus, & diuinarum legum contemptoribus parata est. Ferrea enim præcordia gestat, quem tam atrox & immane supplicium sempiternis seculorum ætatibus duraturum, ad leue illud Christi onus, & piam diuinę legis sarcinā ferendā non inducit. Quid autem supplicij huius consideratio efficere debeat, hoc exemplo iudicandum curabo. Refert in Ecclesiastica historia Eusebius, quendam Christi Confessorem, Natalem nomine, qui multas à Tyrannis plagas ob fidei confessionem acceperat, quorundam hæreticorum (qui sectam suam illius auctoritate populo commendare volebant) prece & pretio non vulgari inductum, se eorum Episcopum & fautorem appellari passum fuisse; tantum ambitionis & auaritiæ virus apud illum potuit. Quem enim equulei tormēta non fregerant, auaritia & dominandi libido ad tam immane nefas impulerunt. Pius autem Dominus plagarum eius & fidei prioris memor, nocturnis visis & monitis ad pœnitentiam eum inuitabat, sed frustra. Illum namque hæ duæ pestes, quas memoraui, vinctum atque captiuum tenebant. At misericors Dominus nec hac rebellione lacessitus, acerbiori illum medicamento curare aggressus est. Duos enim Angelos misit, qui tota fermè nocte illum flagris ob commissum scelus acerbissimè verberarunt. At ille diuini furoris metu perculsus, orta luce, sacco indutus, & cinere capite cōsperso, lachrymabundus & gemens ad Zepherini Pontificis pedes, multis coràm astantibus se abiecit, erroris sui veniam postulans, & accepta propter Christum vulnera ostentans, tanto lachrymarum imbre Euseb.

effuso, vt astantes omnes ad lachrymas prouocaret. Quæ igitur, fratres, huius tam acerbæ pœnitentiæ causa exstitit? Non dubium quin noctis vnius plagæ atque verbera. Si igitur nox vna in tormentis translacta tantum apud illum potuit, vt & episcopatus dignitatem, & reditus dignitati pares repudiaret, & tam acerbo se luctu in omnium conspectu conficeret; qualis eorum cæcitas, qualis stupor & caligo mentis est, apud quos æterna illa nox, quam nulla lux illustratura est, æterna supplicia, æternus & immortalis vermis, æterna dæmonum & laruarum teterrimarum societas, æternum incendium, æternum patriæ cælestis exilium, æterna fames & sitis, æternus fœtor & horror, æternus luctus & gemitus non agit, quod apud hunc vnius noctis verbera egerunt. O amentiam! ô stuporem! ô cæcitatem! ô magnam dæmonis potentiam, quæ sic miseros homines dementare potest! Euigilate, quæso, fratres; & dum tempus habetis, dum vita ma-
Esaiæ 23. net, prophetica illa vox vestris auribus insonet; Venit mane, venit nox; si quæritis, quærite; cōuertimini, & venite. Cōuertimini à viis vestris pessimis, & per vias iustitiæ ingredimini. Conuertimini per veram pœnitētiam, & venite per iustitiam; vt sic tandem inuenire mereamini Domini misericordiam, peccatorum veniam, & sempiternam vitam.

IN EODEM FESTO BEATI BARTHOLOMÆI APOSTOLI, IVXTA QVArundam Ecclesiarū cōsuetudinem, in quibus legitur Euangelium, Hoc est præceptū meū; Cōcio secunda: in qua de fraternæ dilectionis præcepto (de quo Euangelica lectio disserit) ac deinde de mundi conuersione, & Apostolorum prædicatione agitur.

THEMA. *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.* Ioan. 15.

HODIERNA sancti Euāgelij lectio, fratres charissimi, duas complectitur partes, quarum altera fraternæ dilectionis præceptum, altera mūdi conuersionem, & Apostolorum prædicationem cōtinet; quā Dominus in extrema sacræ huius lectionis parte breuissima oratione complexus est, cùm ad Apostolos ait; *Posui vos vt eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat,* Do-

De hac igitur nos quoque breuiùs;de illa verò(quoniam plurimum ad vitæ nostræ institutionem pertinet)paulo fusiùs differemus. Quod quo pleniùs exequi possimus; cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu,suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Regius Propheta in eo Psalmo cuius est initium, Cæli enarrant gloriam Dei (in quo miro diuini spiritus artificio Dei gloriam celebrat) duas potissimùm eius laudes prædicat; alteram quæ ex pulcherrima vniuersitatis huius fabrica,& totius naturę concinnitate colligitur; alteram quæ in æquitate & sanctitate legis à se hominibus latæ perspicitur. Postquam enim Propheta dixisset,Cæli enarrant gloriam Dei,& opera manuum eius annuntiat firmamentum; & cætera quæ deinceps in hanc sententiam subdidit: protinus diuinæ legis laudes aggreditur, dicens; Lex Dñi immaculata,conuertens animas; & quæ deinceps sequũtur. Illo igitur opere diligēter animaduerso, facilè quis immensam diuinæ maiestatis potentiam, sapientiã, & mirabilem rerum omnium prouidentiam perspicere poterit. Ex hoc autem (id quod in Deo mirabilius, & humano iudicio sublimius est) infinitam eius bonitatem,sanctitatem,benignitatem,& ardentissimam in genus hominum charitatem ,& viscera misericordiæ colligere poterit. Vt enim aquæ fontium eorum locorũ saporem referunt per quos transeunt (vt quandoq.dulces,quandoque salsæ sunt) ita cùm diuina lex è sacro illo pectore ad nos manarit,non potest non eius pectoris vnde ipsa deprompta est, saporem atque naturam referre. Quocirca ea nobis instar purissimi speculi est,in quo non solùm animæ nostræ macula (vbi à diuina lege deuiamus) sed etiam diuinæ bonitatis & charitatis imaginem contemplemur. Quid enim dulcius, quid amantius vel vna illa lege quam omnium aliarum legum compendiũ esse Saluator ait,nempe; Omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines,& vos facite illis? Hæc est enim lex & Prophetæ. Potuit ne quicquam salutarius atque iucundius hominibus præcipi? Quid enim ea vita beatius esset,in qua omnes homines hoc aliis præstarēt,quod sibi ipsis exhiberi volũt? Sed hac tamen cęterisque similibus legibus prætermissis(quæ facilè diuinę benignitatis naturam repræsentant) ad eam quæ in hodierna sancti Euangelij lectione traditur,veniamus.

Psal.18.

Simile.

Matth.7.

Hoc est (ait Dominus) *preceptum meum.* Digna certè vox legislatore Deo, cui vni ex seipso præcipiēdi ius est; à quo sicut omnis paternitas, ita omnis potestas in cælo & in terra nominatur. Non est enim (ait Apostolus) potestas nisi à Deo. Sed expecto Domine quid mihi præcipias, quam legē feras, quæ sacrificiorum genera mihi præscribas, quod obsequij genus iniungas,

Rom. 13.

propter

propter quod cælestem mihi hæreditatem largiaris? *Hoc est*, ait, *præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos* Quid hac lege blandius? quid iucundius? quid amantius? quid legislatore Deo dignius? Quid nobis vel ad vitam commodius? vel ad pacem securius, vel ad quietem dulcius præcipi poterat, quàm vt fraterna dilectione, mutuisq. beneficiis nos ipsos prosequeremur, nobisq. inuicem succurreremus? Cùm enim omnia mala & bona hominibus ab hominibus inferantur (propter quod rectè sapiẽtes dixerunt, Homo homini Deus; & homo homini dæmon; vtrumq. enim frequenter homo homini esse solet, dum aliquando mortẽ infert, aliquando à morte liberat) si hac dilectione se homines mutuò complecterentur, quid illis boni deesse, quídve
Simile. mali euenire ab aliis posset? Sic igitur in summa pace atque otio tranquillam sine vllo timore vitam ducerent. An nõ igitur Dñs hoc præcepto, paternæ pietatis in nos viscera satis apertè de-
Simile. clarauit? Si pater aliquis, filiorum amantissimus, mandata illis daret, quibus placidã & tranquillã vitam degerẽt; quæ alia, quæso, cõmodiora dare potuisset? Hinc Scriptores Gentilium memorant Regẽ quendam, multorum filiorum patrẽ, morti proximum, hoc dilectionis mandatum hac ratione filiis cõmendasse. Præcepit enim vni eorum vt virgarum fascẽ ante se positũ frãgeret. Quod cùm ille frustra tentasset, admonitus à patre, singulatim virgas omnes confregit; quas simul congestas frangere non poterat. Hoc igitur symbolo pius pater mutuam dilectionem filiis cõmendauit; asserens eos omnes, si concordes & vnanimes essent, insuperabiles futuros; si verò priuatis inter se odiis dissiderent, facilè à quouis imperi & euerti posse. Qua ergo mente, & affectu pater hic filios suos ad pacem & mutuam dilectionem hoc exemplo excitabat, hoc eodem cælestis Pater hac lege sua nos ad eandem charitatis vnitatem hortatur, dicens,
Psal. 18. *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos* O quàm verè à Propheta dictum est, Lex Domini immaculata, conuertens animas! Verè enim hæc diuina lex piorum animas ab insano terrenarum rerum amore ad castissimam & ardentissimam legislatoris huius dilectionem conuertit. *Hoc est*, ait, *præceptũ meũ, vt diligatis inuicem.* Quot hic verba, tot sunt amoris incẽdia. Hoc enim perinde est, ac si diceret; Lex mea, præceptum meum, & sacrificium, quo ego placor atque oblector, est pax vestra, salus vestra, quies, tranquillitas, & incolumitas vestra, quam ego hac lege mea sancio & constituo.

Dissimil. Conferte, quæso, fratres, legem hanc cum sanguinolentis falsorum Deorum legibus. Illi cultoribus suis præcipiebant, vt filios lustrarent per ignem, eosque in solemnibus sacrificiis infanda crudelitate trucidarent; quod scelus Propheta designauit

cùm

cùm ait; Et immolauerunt filios suos, & filias suas dæmoniis. Et effuderunt sanguinem innocentem, &c. Et in Esaia Dominus, Immolantes, inquit, paruulos subter eminentes petras quę non mandaui, neq. ascendit in cor meum. Quo verbo innuere Dominus voluit, quàm longè ab immensa illa sua charitate, humani generis altrice, fuerit, tam crudelia præcepta hominibus dare, cùm eius summum & singulare præceptum sit, vt nos inuicem diligamus, & omnia charitatis & humanitatis officia alij in alios conferamus, nec humanum sanguinem effundamus, qui maximè apud illum pretiosus est. Vnde facilè apparet, sanguinolenta illa idolorum sacrificia ab illo instituta esse, qui homicida erat ab initio, quiq; humanũ sanguinem vt crudelissimè, ita & auidissimè sitit. Sed hîc, fratres, non parua lamentandi materia sese mihi offert, cùm animaduerto, quanto maiora isti propter sanguinarios illos & commenticios Deos, quàm nos propter verũ & amantissimum nostri Deum faciamus. Infelicibus istis non graue erat propter diaboli cultum & obsequium vitam profundere; nobis graue atq. molestum est vel vnius diei inediam propter verum Deum sustinere, vel paulò diutius in oratione persistere, vel acceptam iniuriam erranti proximo cõdonare, vel cupiditatum nostrarum intemperantiam non ferro, sed diuini timoris gladio abscindere, vel frustum panis petenti Christo in paupere suo porrigere; cùm illi tamen frustra vitam & sanguinem dæmonibus largirentur.

I.

Hoc est, ait, *preceptum meũ*. Quid est quod addit, *meum*? an non alia quoque diuinæ legis præcepta eundem habent auctorem & legislatorem? Cur igitur hoc peculiare dicit esse suum? Ad hoc facilè quisquam respõdere posset, hoc vno dilectionis præcepto cætera legis præcepta contineri, Apostolo testante, qui ait; Qui diligit proximum, legem impleuit. Et. Plenitudo legis, est dilectio. Sed est tamen aliquid sublimius, quod hac loquendi figura Dominus voluit significare; nempe inter omnia eius præcepta nullum magis bonitatem, benignitatem & misericordiam eius, quàm hoc ipsum repræsentare. Constat enim, inter innumeras diuinæ maiestatis laudes nullam esse magis prædicandam, nullamque, quæ magis diuinitatis naturam deceat; nullam, quæ magis ab hominibus cognosci & prædicari debeat, quàm immẽsa eius bonitas & misericordia. Miserationes enim eius super omnia opera eius. Cùm autem bonitatis & misericordiæ proprium sit de hominibus bene mereri, eosque bonorum suorum participes facere, ipsorumque saluti & incolumitati consulere; quid magis summam illam bonitatem decuit, quàm id nobis præcipere, quod nobis esset maximè salutare, ac proinde

Rom. 13.
Ibidem.

proinde bonitati & misericordiæ illius magis consentaneum?

Neque suum esse mandatum hoc modo, sed nouum quoque
Ioan. 13. apud eundē Ioannē appellat, cùm ait; Mandatū nouū do vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Et hoc quoque inquisitione dignum est, cur nouum mandatum appellet, quod cum ipso homine, atq. adeò cum ipso mūdi exordio natū est. Quid enim magis secundùm hominis naturā, quàm humanitas & benignitas? Hinc D. Aug. ait: cùm pręclara illa Comici sententia, Homo
August. in libro Confess. sum, humani nihil à me alienum puto, in theatro recitata esset; totum populum assurrexisse, & cum clamore & plausu eam approbasse. Attamen idem Ioannes Euangelista in epistola sua diuersum sentire videtur, cùm ait; Non mandatum nouum scribo vobis, sed quod habuistis ab initio, vt diligamus inuicem. Quomodo ergo Ioannes vetus mandatum appellat, quod Saluator nouum esse ait? Ad hoc facilè respondemus, idem mandatū vetus pariter & nouum esse; vetus quidem institutione, sed antiquatum hominum prauitate; quod tamen Dei filius tum verbis
Hieron. & exēplis, tū etiā maximis dilectionis stimulis renouauit. Sicut enim pictores senio & vetustate excesas atque penè obliteratas imagines nouis additis coloribus renouare solent (quo fit vt eędem tabulæ nouæ simul & veteres dicendæ sint) ita Christus Dominus magno artificio, mirisque coloribus hoc mandatum, ab hominibus ferè neglectum, instaurauit; atque ita factum est, vt vtrumque in illud nomen caderet. Quid enim aliud tota eius vita & doctrina, nisi dilectionem & charitatē sonat? quid aliud eius incarnatio innuit? quid natiuitas, miracula, vita, & mors, omnesque mortis eius acerbitates & opprobria, nisi ardentissimam eius charitatem prædicant? Qua enim alia de causa idem
Luc. 12. dixit, Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt accendatur? Tot enim charitati nostræ stimulos addidit; præsertim cùm pro salute nostra calicem passionis hausit; vt (quemadmo-
Chrysost. dum D. Chrysost. ait) etiam si lapidei essemus, hac tāta dilectione exhibita, instar mollis ceræ liquefieri deberemus. Hac ergo ratione nihil mirum si mandatum hoc nouū à Domino appelletur, quod tam multis mirisq. rationibus confirmatum, & mentibus hominum infixum fuit. Vt omittam interim mandatum hoc ad nouam legem maximè pertinere, quę hoc à veteri distat,
August. quod (vt D. Augustinus ait) illa timoris, hæc amoris lex sit; ideoque rectè hoc mandatum nouum dicitur, quia ad nouam pręcipuè legem pertinet; in qua nō solùm charitas adeò strictè hominibus præcipitur, sed etiam fidelium cordibus infunditur per Spiritum sanctum, qui illis donatur.

Et quidē satis erat huius præcepti suauitas simul & vtilitas, vt nos ad eius obseruationem adigeret; sed addit Dominus vtilitati

præcepti

præcepti nouum obedientiæ aculeum, nempe dilectionis suæ exemplum, dicens; *Sicut dilexi vos*. Efficacissimum enim docendi genus est, cùm doctoris præceptum præcipientis exemplo commendatur. Hac enim ratione Paulus Philippenses ad charitatis officia hortatur, eximiam suam in eos charitatem prius commemorans, cùm ait; Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam vos omnes in visceribus Iesu Christi. Et hoc rogo, vt charitas vestra magis ac magis abundet. Hoc igitur modo Saluator cùm ad fraternā dilectionem inuitat, se ipsum in efficacissimū dilectionis exemplum proponit, cùm ait; *Sicut dilexi vos*. Quantum verò dilexerit, exponit deinde, cùm subdit: *Maiorē hac dilectionē nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis*. Hoc autem exemplo quid efficacius proponi nobis potuit? Non enim exemplum solùm est, sed summum etiam beneficium, dum pro nobis à morte liberandis ipse vitam suam morti exposuit. Quo quidem exemplo vsque adeò ad amoris vicem exhibēdam permotus Apostolus fuit, vt diceret; Charitas Christi vrget nos: quod perinde est ac si diceret: Ea Dominicæ charitatis vis atque potentia est, tantumque mentes nostras ad mutuæ dilectionis officia impellit, vt etiam vrgeat, & quodammodo vim faciat, vt nemo iam habeat quo inhumanitatis suæ excusationem obtendere possit. Meritò ergo nos Saluator ad hāc dilectionis magnitudinem adigit, qui adeò cumulatè prior ipse præstitit quod præcepit. Hinc Ioannes in epistola sua; In hoc, inquit, cognouimus charitatē Dei, quia ille pro nobis animam suam posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere. Quæ quidē res tunc præcipuè nos obligat, cùm salus animę periclitatur; nec alia suppetit ratio, qua periclitanti fratris animæ subuenire valeamus. Vnde animaduertere licet, fratres, quousq. charitatis Christianæ lex progredi debeat, vt aliquando vitam etiam ipsam (qua nihil homini charius esse solet) pro Christianis impendere teneamur. Quod cùm ita sit; quid de illis existimādum est, qui ne frustum quidem panis egenti fratri porrigere volunt: Cùm enim (vt D. Greg. ait) incomparabiliter maior sit anima qua viuimus, terrena substantia quam possidemus; qui non dat pro fratribus substātiam suam, quomodo pro eis daturus est animam suam? Verùm hæc querela longiorem desiderat tractatum.

Phil. 1. | 2 Cor. 5. | 1. Ioan. 3. | Gregor. in Hom.

II.

Sed quoniam nos hoc in loco Dñs ad dilectionis suæ imitationem inuitat, cùm ait, *Sicut dilexi vos*; expēdamus modò cæteras dilectionis eius circumstātias, si qua fieri possit, vt eas aliqua saltem ratione imitari possimus. Si quis igitur paulo attentiùs hāc Christi dilectionem cōsiderauerit; inueniet planè, illū dilexisse nos fortiter, dulciter, ardēter, perseuerāter, atq. simpliciter.

For-

Fortiter quidem dilexit, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta. Quam eius fortitudinem Euangelista Lucas insinuauit, cùm ait; Factum est autẽ dum complerentur dies assumptionis eius, & ipse firmauit faciem suam, vt iret in Hierusalem. Verbo enim, firmandi faciem, admirandam Domini fortitudinem, animiq́. promptitudinem, qua ad mortis supplicium properabat, satis apertè indicauit: quod etiam Euangelista Marcus apertiùs adhuc designauit, cum de hoc ipso itinere loquens ait; Erãt autem in via ascendẽtes Hierosolymam, & præcedebat illos (scilicet discipulos) & stupebant, & sequẽtes timebant. Stupebant quidem; quod illum præcedere vidissent (quod in eo nouum & insolitum erat) & timebãt: quoniam periculum, quod illis impendere Hierosolymis intelligebant, humana formidine metuebãt. Sed illa tamen Domini præparatio, & (vt ita dicam) præcessio, animi eius feruorem & alacritatem, qua ad salutis nostræ sacrificium consummandum properabat, non obscurè demonstrat. Hoc enim summum eius desiderium, hic amor, hic salutis nostræ ardor erat, pro quo omnia passionis suæ tormenta atque opprobria nõ modò non formidabat, sed ad ea etiam alacriter properabat; ideoque discipulos in hoc itinere præcedebat. Huius verò infractæ atque inconcussæ fortitudinis gratia Apostolus petram illum appellat, quæ cælestis iustitię virga percussa, sitiẽti populo largissimas diuinarum gratiarũ aquas fudit; ipsa tamen illæsa & integra permansit. Et ob hoc item in lege Dominus præcepit, ne paschalis agni ossa cõminuerentur: Os, inquit non comminuetis ex eo. Quæ quidem cautio superuacanea & otiosa esset, nisi per eam Dominus immobilẽ Christi Domini fortitudinem designare voluisset. Dilexit etiam nos dulciter, quod eius in Euangelicis litteris non solùm gesta, sed etiam dulcissima verba declarant. Ad gesta enim pertinet, quòd procumbens humi discipulorum pedes lauit; quod blandissimæ charitatis officium est; ad verba autem, quòd discipulos suos aliquando fratres, aliquando filios, aliquando etiam filiolos suos (quod est multo dulcius) appellabat; & omnes deniq. homines ad se amantissimis verbis inuitabat, dicẽs; Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos Quibus verbis quid dulcius? quid amantius? Ardenter autem se dilexisse ostendit, quando tanto salutis nostræ desiderio flagrabat, vt diceret: Baptismo habeo baptizari; quomodo coarctor vsque dum perficiatur? Instante autem iam mortis hora, eodem permotus desiderio proditori ait: Quod facis, fac citò; quòd videlicet passionis suæ tempus ob salutem nostram accelerari vehementer optaret. Perseueranter autem se dilexisse, satis illa Ioannis verba indicant; Cùm dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit

Marginalia: Luc. 9. — Marc. 10. — 1. Cor. 10. — Exod. 12. — Matt. 26. — Ioan. 13. — Matt. 11. — Luc. 12. — Ioan. 13.

dilexit eos. Et illa item quæ is per Prophetam multo antè præ Iere. 31.
dixerat; In charitate perpetua dilexi te: ideò attraxi te miserãs.
Hinc Iudæis petentibus vt è cruce descenderet, quo illum esse
Dei filium crederent, assentiri noluit, quousque redemptionis Ioan. 19.
opere perfecto, dixit, Cõsummatum est. Verùm inter has diui-
ni amoris laudes, & nos vel maximè ad mutuam amoris vicem
incitare debet, quòd simpliciter, hoc est, sine vllo suo emolumẽ-
to ita dilexit, vt atrocissimum mortis supplicium nõ pro sua, sed
pro nostra salute subire non recusauerit. Cùm enim duplex in
Christo natura sit; diuina scilicet & humana; satis constat, diui-
næ naturæ vtilitatis nihil accedere neq. decedere potuisse. Hu-
mana verò natura, cùm à primo sacratissimæ conceptionis suæ
momẽto fuerit beata, & immẽsa gratia plena; quid illi amplius,
præter corporis & nominis sui gloriam (quam tunc etiam pro-
meruit) accedere potuit? Vides ergo quàm gratis, hoc est, sine
vllo suo emolumẽto nos Christus Dominus dilexerit? Quisquis
autem hanc diuinæ dilectionis gratiam pio affectu fuerit con-
templatus, mirum erit si non totus præ stuporis & amoris ma-
gnitudine extra se quodammodo rapiatur. Hanc ergo amoris
sinceritatem & puritatẽ toto affectu imitari studeamus, fratres;
gratis nos quoque proximos diligamus, gratis eis benefaciamus:
hoc est enim quod Apostolus à nobis exigit; cùm ait; Qui tribuit, Rom. 12.
in simplicitate: id est, dum tribuit, tantum tribuat, non aliud
tribuendo impetrare sub liberalitatis velamine intendat. Aliud
enim charitas, aliud negotiatio est. Qui verò cùm diligit, aut
obsequitur, aut benefacit, lucrũ aliquod captat; nõ charitatem,
sed mercaturam exercet; non proximum, sed se ipsum diligit;
non postremò Christo militat, sed sibi. Quisquis ergo hanc di-
lectionis sinceritatem imitari cupis, iis potissimùm benefacere
stude, à quibus nihil sperare, nihil timere queas: hoc est; maxi-
mè inopes, abiectos, & ab hominibus derelictos homines elige,
in quibus nihilominino præter vnũ Christũ intueri possis. Hæc
enim est vera, pura, sincera atq; germana charitas; hæc pulcher-
rima virtutis species, ab omni fuco aliena; quæ si mortalibus
oculis cerneretur, mirabiles sui amores excitaret. Hæc in primis Plato.
Deo gratissima, hæc acceptissima est; quæ tanto maiorem in cæ-
lo fructum percipiet, quanto minus terrenum aliquid intuetur.
Ad huius verò dilectionis puritatem nos magister cælestis sim-
plicissimis verbis inuitat, cùm ait; Cùm facis prandium aut Lucæ 14.
cœnam, noli vocare amicos tuos, neq; fratres tuos, nec cogna-
tos, nec vicinos diuites, ne fortè te & ipsi reinuitent, & fiat
tibi retributio: sed voca pauperes ac debiles, claudos & cæcos,
qui non habent tibi retribuere: retribuetur autem tibi in retri-
butione iustorum. O quàm sublimis philosophia in his Domini
OO verbis

verbis continetur! Quid igitur, Domine, an non charitatis est, amicos, vicinos, atque parentes inuitare, & eos beneficiis prosequi; præsertim cùm multorũ Theologorum sententia sit, vt magis debitã, ita maioris meriti esse amicorũ quàm inimicorũ beneuolẽtiã? Sit ita planè: sed altiùs tamẽ aliquid Dñs in hoc opere introspiciebat: nempe huius dilectionis puritatem, quę in hac cognatorũ & amicorũ beneficentia periclitari facilè potest (cùm magis nos cognationis & amicitiæ necessitudo, quàm sincera charitas ad officiũ impellit) à quo periculo beneficentia secretò in pauperes inopesq. collata longissimè abest: atq. id quidem est quod in bonis operibus potissimũ captare debemus, vt ea pura & simplici mente faciamus. Quis autẽ satis explicare queat, quã longè ab hac charitatis simplicitate abhorreat mũdus? Querebatur olim Dñs per Prophetam, cùm dixit; Quis ex vobis est qui claudat ostia, & incẽdat altare meum gratuitò? At multo magis nunc queri posset; Quis est qui gratuita beneficia hominibus tribuat? qui purã gratiã & misericordiã impendat? qui non aliquid, dũ benefacit, aucupari intendat? Deniq. quis modò puram sinceramq; amicitiã vel inter fratres deprehendat? Sibi quisque consulit, sibi prospicit, sua vbiq; cõmoda captat. Nemo seminat, vbi se nihil frugis collecturum sperat: quia vbi totum hominem occupat cupiditas, nihil sibi vindicat charitas.

Malac. 1.

Vidistis hactenus, fratres, qua ratione Dominus ad charitatis sinceritatem exemplo suo simul & pręstantissimo beneficio nos excitauerit. Verùm ne his quidem stimulis adeò acribus cõtentus, addit tertium, nempe ingẽs huius dilectionis & obedientiæ præmium, dicens: *Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. Iam non dicam vos seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos &c.* Quid hoc præmio vel magnificentius ad gloriã, vel ad dignitatẽ sublimius? Si enim summa & cõstantissima fides in Dei amicitia est, & amicorum omnia sunt communia; quid quæso vel in hoc seculo ad tuendam vitam, vel in futuro ad consequendam gloriam omnipotentis Dei amico deesse poterit? Hoc igitur nomine Christus Dominus mercedis huius immensi tatem complexus est. Quid enim ad Dei amicitiam adiici maius possit? Vt igitur ad id quod initio proposui-mus, redeamus: ex hac charitatis lege immẽsam Dei nostri bonitatem, benignitatem, misericordiam & charitatem in genus hominũ colligere apertissimè licet. Satis enim ad hoc erat, eam legẽ tulisse, quæ tota ad vitæ nostræ vtilitatem, tranquillitatem, & incolumitatem intenta est. Addit ad hoc, perfectissimæ suæ dilectionis exemplum: quod ita est exemplum, vt sit etiã summum beneficiũ, quo vel maximè ad eius dilectionẽ inciamur. Hoc enim fuit oleum camino, & ignem addere igni. Et quasi

Epilogus.

hæc

hæc ipsa exigui ponderis essent, adiūgit etiam locupletissimam mercedē, si id fecero, quod nulli magis quā mihi vtile est: quod planè nulla lege admonitus, nullo exemplo inductus, nulloque beneficio adstrictus, ob meā ipsius cōmoditatem præstare debuissem. Quid igitur hac diuina bonitate maius? hac benignitate dulcius? hac paterna cura prouidentius? Quis adeò ferreus sit, qui non ad hunc diuinæ charitatis ignem colliquescat? qui non huius legislatori amore flagret? qui non in hac lege velut in purissimo quodā speculo viscera misericordiæ & diuinæ bonitatis inspiciat? Tua sunt hæc, Christe opera; tua, Pater clementissime, charitas & prouidentia, quando pro eo quod maximè filiis tuis expedit, cœlestia præmia polliceris. Sic enim videmus pios parentes ægrotantibus filiis & potiones amaras recusantibus dona & xenia promittere, si medici præceptis obtemperauerint; cùm tamen salutis beneficium non tam parentum quàm filiorum sit. Sic igitur cœlestis ille parens nobiscum agit, cuius præcepta omnia (si ad vnguem examinare velis) deprehēdes planè non ipsi, sed nobis vtilia & salutaria esse: qui tamē pro illorum obseruatione ingentia nobis præmia pollicetur: vt meritò dubitare debeamus, pro quo beneficio magis illi obnoxij simus, an propter mandata quæ præcipit, an propter præmia quæ obedientibus promittit? Simile.

III.

Hactenus priorem Euangelicæ lectionis partem absoluimus: nunc ad alteram, quam ad Apostolorum gloriam pertinere diximus (quo præsenti solennitati aliqua ex parte satisfaciamus) veniendum est. In ea verò Dominus maximū & pulcherrimum operum suorum, hoc est, mundi conuersionem, & idolatriæ deiectionem breuissima oratione complexus est, cùm ait: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, vt eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat.* His verbis apertissimè Gentium vocationē, Euangelij prædicationem, & crucis suæ triumphum vaticinatur. Iuuat igitur, fratres, huius diuini operis excellētiam breuiter contemplari: quod D. August. miraculorū omnium maximum esse meritò testatur. Huius verò contemplationis fructū Esaias exponit, cùm ait: Tunc videbis & afflues, & mirabitur & dilatabitur cor tuum, quādo cōuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi. Mirabitur, inquit, & dilatabitur cor tuum, vbi excellentissimi huius operis magnitudinem, & prædictionum atq. vaticiniorum omnium (quę multo antè præcesserunt) veritatem fueris contemplatus. Tunc enim & in fide solidaberis, & in spe cœlestium bonorum confirmaberis, & in tantæ salutis auctorem amore inflammaberis, atque ita suauissimis maximisque diuini spiritus delicijs afflues. August. Esaiæ 60.

Esse autem mundi conuersionem inter maxima Dei opera atque miracula computandam, rei magnitudo, & ministrorum, quibus in id diuina sapiētia vsa est, imbecillitas apertissimè declarat. Cùm enim vniuersus ferè orbis, sublata veri Dei cognitione, obscurissimis atq. horrendis tenebris circumfusus in omnibus flagitiis & turpitudine versaretur; pauci viri, Iudæorum stirpe propagati, Regibus, Imperatoribus, atque omnibus ferè mundi nationibus repugnantibus, atque omnia tormentorum genera aduersum illos intētantibus, vniuersum pene genus hominum ex tetris illis tenebris eripuerūt, & ad fidem atque obedientiam vnius hominis, quem in crucem sublatum sciebant, breuissimo temporis spatio adduxerunt. Quorum de numero beatissimus Bartholomæus exstitit: qui in Indiam vsq. penetrauit, & Euangelium, iuxta Matthæi traditionem, in Indorū sermonem conuertit, & latissimè prædicauit. In quem tamen veritatis hostes adeò acriter exarserunt, vt eum immanissimo atq. inaudito crudelitatis genere mactare decreuerint. A capite enim ad pedes vsq. sanctissimi viri pellem nouaculis acutissimis detraxerunt. Neq. hic solus Apostolus, sed cæteri quoque Apostolicæ dignitatis cōsortes (vno Ioanne excepto) variis tormentorum generibus Christi Euangelium, Satana cum satellitibus suis modis omnibus repugnante, in toto terrarum orbe disseminarunt. Nec solùm commentitia numina peruerterunt, verùm & libidinem, ambitionem, odium, crudelitatem, auaritiam ex animis eorum qui se ad Christi nomen adiunxerant, exterminarunt. Quæ cùm ita sint; quis dubitare poterit, hanc tantā rem Dei numine, mente & consilio fuisse perfectam? Hoc igitur argumento constat verum esse quod sancti Patres aiunt, nequaquam hoc tam præclarum opus sine multis maximisque miraculis perfici potuisse: aut si miracula defuerunt, nullum potuisse illustrius miraculum excogitari, quàm hanc tantā rem sine miraculis perfectam fuisse.

Sed vt ad nos ipsos, fratres, redeamus, habemus hoc in loco vnde non solùm mirari, & deliciis affluere (vt Propheta dicit) sed etiam vnde timere quoq; debeamus. Quonam modò? Dicam planè. Cùm hæc omnia quę humano sensu impossibilia videbantur, multis antè seculis consona omnium Prophetarum voce prænunciata sint; quæ nos tamē apertissimè impleta videmus: hoc eodem argumento colligere possumus, cætera quoque omnia quæ eodem spiritu, eademque auctoritate, de extremo iudicio, deque atrocissimis & sempiternis reproborum pœnis, igne scilicet inextinguibili, immortali verme, tenebris horrendis, gemitibus intolerandis, carcere tetro, dæmonum contubernio, immortali morte, vita mortifera, variisque suppliciorum gene-

generibus (per quæ paria præteritis delicijs tormenta inferuntur) prædicta sunt, ad vnguem esse suo tempore implẽda: euenturumque aliquando, vt quæ modò futura, & longè absentia sunt, præsentia videamus; quandoquidem (vt D. Gregor. ait) Gregor.
præteritarum rerum exhibitio sit futurarum certitudo. Vidimus iam conuersionem mundi, vocationem Gentium, euersa dæmonum altaria, principem huius mundi profligatum, tyrannos deuictos, portas inferorum fractas, Ecclesiam semper quidem impugnatam, permanere tamen semper inuictam (quæ omnia Prophetæ & Euangelia prædixerunt) sic etiam certum est, visuros nos aliquando extremum & horrendum iudicium, & signa, quæ ipsum antecedent, in sole, luna & stellis, & in terris pressurã gẽtium præ confusione sonitus maris & fluctuum, arescentibus hominibus præ timore & expectatione quæ superuenient vniuerso orbi. Videbimus etiam iudicem in nubibus cæli venientem cum potestate magna & maiestate, oues ab hædis secernentem; & oues quidem à dextris, hædos verò à sinistris collocantem; & illas quidem ad æterna præmia dulciter inuitantem, istos verò terribili & minaci vultu ad sempiterna & ineluctabilia supplicia, ad flammas, ad ignes, ad tenebras, ad bonorum omnium abdicationem, malorumque omnium perpessionem damnantẽ. Hæc ergo, fratres, cogitate, hęc vobis semper ante oculos ponite, hæc certo certius futura esse credite, illamq́. Salomonis sententiam assiduè recolite; Cuncta quæ fiunt adducet Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum fuerit, siue malum sit. His enim ille nouissimis verbis longissimæ illius siue concionis siue disputationis summã complexus est. Hoc enim ad hominum salutem constituendam satis esse putauit, si huius diuini iudicij districtionem ante oculos semper haberemus. Quisquis enim hoc facit, protinus illud etiam exequetur, quod idem Salomon paulo antè expressit, cùm dixit: Quodcunq. potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia erunt apud inferos, quò tu properas. His verbis Salomon omnes euadendi iudicij diuini vias complexus est. In hac enim vita vix vllum tam præsens periculum est, quod non aut opera nostra, aut amicorum, aut rationis sollertia, aut sapienti consilio depellere valeamus: vbi autem ad inferos ventum est, & à superno illo iudice dãnationis sententia lata fuerit, nihil est quod eam vlla ratione aut reuocare, aut etiam mitiorem reddere possit: non gemitus, non lachrymæ, non longa dies, non pœnitentia (quæ apud inferos nulla est) non sacramentorum virtus (quibus ibi locus nõ est) non Sanctorum patrocinia, non Christi sanguis, non denique vlla ars aut ratio opis quicquam conferre miseris potest. Omnes quippe aditus spei, salu-

Eccle. 12.

Eccle. 9.

tis, veniæ, & misericordiæ illis penitus interclusi sunt. Itaq. clamât perpetuò miseri; Trâsiit messis, finita est æstas (in qua videlicet cômeatum nobis parare potuissemus) & nos saluati nô sumus. Hoc enim messis tempore victum sibi homines parare solent: quod qui facere negligunt, necesse est vt famem deinceps & inediam patiantur. Hoc est igitur quod infelices illi lamêtantur, quòd hanc videlicet metendi opportunitatem (in qua minimo labore atque negotio opes in æternum mansuras colligere potuissent) socordia sua perire passi sunt; quam certò sciut nunquam iterum redituram. Quid nunc animi putatis epulonê illû diuitem habere, fratres, cùm animo recolit, se micis quæ cadebant ex mensa sua, cæleste regnum mercari potuisse; qui quoniâ hoc facere neglexit, aquæ guttam infelix tot annorum millibus flagitet, nec accipiat?

Ierem. 8.

Hac igitur de causa, qui rectè sapiunt, qui tamen nô præsentia modò, sed multo magis futura tempora sibi ante oculos ponunt, omni ratione saluti suæ opportunè prospicere, & delictorum veniam à superno iudice impetrare contendunt. Meminerunt enim scriptum esse; Pro hac (scilicet peccatorû venia) orabit ad te omnis sanctus in têpore opportuno. Opportunum autem orandi & veniam impetrandi tempus modò est, quando nec calix quidem aquæ frigidæ debita mercede caret, quâdo vel vna lachryma ex toto corde effusa totius vitæ sordes eluere, animamque astris puriorem efficere potest: cùm tamê huius temporis opportunitate transacta, etiamsi damnatus homo totum se in lachrymarum fontê verteret, imò tot lachrymas (si id quidê fieri posset) funderet, quot Oceanus vndas continet, ne vnius quidem venialis peccati (vt D. Thom. ait) maculam diluere poterit. Quocirca opportunè nos Sapiens ille admonet; Ne tardes conuerti ad Dominû, & ne differas de die in diem: subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Quid est autem, Subitò veniet ira illius? Certè improuisus & repentinus aderit tibi iudex ille, qui de tota æternitate sententiam laturus est. Quia enim (vt Salomô ait) viri mali non cogitant iudicium, (aliter enim vitam instituerent, si hoc cogitarent) ideò dies ille iudicij semper illis repêtinus & improuisus venit. Qua de causa Apostolus diem Domini furi comparat, qui ea ad furandû tempora captat, in quibus homines negligentiùs & securiùs agere solent. Quam quidem similitudinem Saluator ipse explicauit, cùm de malo & inerti seruo loquens ait; Veniet Dominus serui illius in die quam nescit, & hora quam ignorat, & diuidet eum, partemque eius ponet cum hypocritis. Itaque, fratres, introrsum nunc oculos vestros reflectite, & an securitatem hanc, & diuturnioris vitæ spatia, tacita vobis cogitatione polliceamini,

D. Tho.
Eccles. 5.
Prou. 28.

ni, prudenter aduertite. Quod si intra vos illam deprehenditis, vehementer trepidare debetis, ne hæc iam instet hora, qua improuisus iudex ad fores vestras pulset, qui tunc propior esse solet, cùm longiùs abesse putatur.

Quid igitur nos facere mones? Hoc nos breuiter Sapiens ille docet, cùm ait: Ante iudicium para iustitiam. Qua ratione iustitiã parabo? Primùm quidẽ, si dederis operã, vt cùm iudex aduenerit, iustus inueniaris. Iustus autem est, qui præteritæ vitæ peccata veræ contritionis atq. confessionis virtute delet: eadẽq; studiosissimè vitare proponit. Hoc enim propositũ totius diuinæ legis summã continet. Cæterũ qui hoc in animo suo firmiter statuit, ea quoq. simili ratione cõsectari debet quæ ad hanc firmitatem constantissimè retinẽdã necessaria sunt. Omnes igitur aditus, per quos peccato in animam nostram ingressus pateat, obstruendi, & virtutibus muniendi sunt. Itaq. adhibenda oculis custodia est, & cum Propheta clamandum; Auerte oculos meos ne videant vanitatem, ne oculus meus deprædetur animã meã in cunctis filiabus populi mei. Adhibenda item auribus, & Sapientis illius vox amplectenda, qui ait; Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguã nequam. Adhibenda multo magis linguæ; in cuius manu vitam & mortem sitam esse Salomõ ait; & cũ Propheta clamandũ; Pone, Domine, custodiam ori meo, & ostium circũstantiæ labiis meis. Quid verò cor nostrum? qua diligentia custodiendum? cùm idem Salomon dicat, Omni custodia serua cor tuũ: quoniã ex ipso vita procedit? Est ita sanè, si cor purum integrumq́ seruetur: quod si non fiat, de eodẽ mortẽ procedere Saluator ipse testatur, cùm ait; De corde procedunt cogitationes malę, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ. Necesse est igitur vt homo attentissimis oculis supra cordis sui custodiam vigilet, & quum primùm turpem aliquem motum intra se excitari senserit, quanta poterit celeritate accurrat, & venenatũ germẽ, priusquam radices agat, diuini timoris gladio abscindat. Quid verò caro nostra, antiqu' & quotidianus hostis, quæ vix vnquam spiritum impugnare cessat? An non hæc etiam sobrietate & parsimonia extenuanda est, ne ferociat, & sessorem spiritum excutiat atque deiiciat?

Ecclì. 18.
Psal. 118.
Eccli. 28.
Psal. 140.
Prou. 4.
Matth. 15

Quis autem hæc omnia sine assiduæ orationis suffragio (quo diuinæ gratiæ opem imploramus) præstare commodè poterit? Sanctus Bartholomæus primũ Christi Domini discipulus, deinde Apostolus, qui cum Dei filio in terra versatus est, qui eum sępè docentem audiuit, miracula edentem vidit, & Spiritũ sanctũ in die Pentecostes cũ cæteris Apostolis accepit, cẽties in die, & centies in nocte flexis genibus ad Dñm orabat, eiusq́. spiritũ & gratiã suppliciter postulabat: & is tamẽ Spiritu sancto reple-

tus,& in gratia confirmatus erat,& cælestis regni promissionem cum cæteris Apostolis à Domino perceperat, cùm ad eos dixit;
Matth. 11 Gaudere & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cælis; qui tamen tot tantisque diuinæ gratiæ priuilegiis insignitus, dies noctesque in orationis studio insumebat, eiusdem gratiæ, quam plenissimã acceperat, incremẽtum per singula penè momenta petens. Si hoc igitur tantus hic Apostolus faciebat; quid de illis sperandum est,qui in medio laqueorum positi,& impura carne circumdati,& variarum cupiditatũ stimulis agitati, in hoc mundo inter scorpiones atq. serpentes habitãtes, vix oculos in cælum tollunt, vix vnquam ad tot pericula depellenda opem Domini implorauit? O miserandam hominum cæcitatem! ô detestabilem mentium tarditatem atq. stuporem! Quid enim ex hac tanta cæcitate consequi necesse est, nisi vt qui diuinam gratiam non postulamus,eius auxilio destituti simus,atque in omnes diaboli laqueos,& peccatorum præcipitia incidamus?

Si cui autem hæc ipsa difficilia videntur (vt omnia Martyrũ & Apostolorum prætermittamus exempla) in vnum Bartholomæũ oculos conniciat; qui post tot exantlatos in fidei dilatatione labores,ad extremũ totius corporis dilaceratione cælestẽ hæreditatem mercatus est. Dignam siquidẽ eã putauit, quam hoc tam caro pretio sibi cõpararet. Meminerat enim verũ esse quod
Iob. 2. olim [illegible] ei dæcij pater dixerat; Pellem pro pelle, & cũcta quæ habet homo dabit pro anima sua: hoc est,nulla res tam chara in hac vita est,quam non libenter homo pro redimẽda vita largiatur, etiam si pellis ipsa corporis tribuenda sit. Quòd si hæc vita(quę non tam vita,quàm longa dolorum colluuies,& longi patientia carcer [illegible]st) hoc tam caro pretio emitur , vt pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo,propter illam tuendam largiatur; quid mirum si ego(inquiet ille) pro sempiterna illa vita,quę mortem nescit, quæ lachrymas ignorat , quæ malorum omnium expers, & bonorum omnium compos est,corporis mei pellem tribuam, immortalitatis vestem pro ea illico percepturus? Itaque libenter me carnificibus excoriandum præbeo, & hanc crucifixo Domino meo pellem offero, vt eius mihi pretio sempiternæ vitæ hæreditatem donare dignetur. Hoc igitur pretio S. Bartholomæus, post innumeros labores atque certamina,hanc hæreditatẽ mercatus est. Nos tamen,fratres, ea quæ hactenus diximus, solicito & casto timore custodientes, minori vtique compendio ad eandem hæreditatem,Domino aspirante, & iter nostrum bene fortunante,peruenire poterimus.

IN NATIVITATE B. VIRGINIS,

CONCIO PRIMA, IN QVA PRIMVM morales quædam sententiæ ex hac Patrum serie colliguntur, quæ ad vitæ nostrę institutionem pertinent; deinde eiusdem Virginis beatissimæ laudes commemorantur.

THEMA. *Liber generationis Iesu Christi filij David, filij Abraham.* Matth. 1.

SOlent huius seculi Principes natalitiũ diem suum festiuis gaudiis celebrare; mortis verò diem luctu atq. lachrymis prosequi. At longè aliũ Thraciæ populis morem fuisse historiæ gentium referunt. Hi namq. filiorum natiuitatem lamẽtantes, mortis diem lætum atq. faustum esse prędicabant. Prudẽter enim videbant, quàm multis ærumnis & calamitatibus, quàm variis casibus hæc vita obnoxia sit, quę corpus tam multis morbis, animum verò tam multis curis & angoribus vexat atque discerpit: quorum omnium finem, mortem esse dicebant. A quorum iudicio atq. sententia non admodum insignis ille philosophus Anaxagoras diffidebat, qui tædio atq odio vitæ mortẽ sibi consciscere per inediã volebat: ac multò minus ille qui dixit; Nemo vitã acciperet, si daretur scientibus: tantum in ea malorum ac miseriarum esse intelligebat. Hunc autem Thraciæ morem, quamuis alio spiritu & consilio, probare videtur Ecclesia, quæ natales Sanctorum dies silentio transiens, mortis diem solennibus officiis, & communi alacritate celebrat; eundemq. non mortis, sed natiuitatis diem appellat. Quam rem D. Augustinus in sermone de B. Cypriano demiratur his verbis: Quid est hoc, fratres? quando sanctus hic natus sit, ignoramus; & tamen quia hodie passus est, natalem eius hodie celebramus: sed quando natus est, etiã si sciremus, nequaquam diẽ illum celebraremus. Illo namque die in peccato natus est, isto autem die peccatum omne finiuit: illo die ex fastidioso matris vtero in hanc lucem processit, quæ oculos carnis illecebrat; isto autem die ex profundissimo carcere in illam lucem discessit quæ visum mentis illustrat.

Seneca.

August. in serm. de B. Cypriano.

Ab hoc autem communi Ecclesiæ more beatissima virgo singulari ratione excepta est, cuius non modò pium defunctionis diem, sed natiuitatis etiam totius orbis gratulatione & gaudio celebrat: non solùm quia natiuitas eius Saluatoris aduentum

prænunciabat, sed etiam quia omnis peccati expers ab vtero matris in hanc lucem processit. Cùm enim domum Dei sanctitudo deceat; consequens profectò erat, vt quæ in Dei domum electa erat antè etiam quam nasceretur, & ab omni peccato libera, & eximia sanctitate cumulata esset. Qui enim eam sibi in domum elegit, eandem cælestis gratiæ ope præuenire voluit. Cui
Psal. 45. meritò propheticum illud aptari potest; Adiuuabit eam Deus mane diluculo; pro quo alij verterunt; Adiuuabit eam Deus in ipso ortu matutino. Verè enim illam in hoc matutino ortu adiuuit, qui antequam in lucem ederetur, Spiritu sancto repleuit. Nec minus illi conuenit quod ibidem dicitur; Deus in medio eius non commouebitur. Deus enim aliquãdo ab anima, in qua commoratur, recedit; aliquando cõmouetur, aliquando verò neque recedit, neque commouetur. Recedit quidem, cùm lethali-
Oseæ 9. ter peccamus: qua de re sic Dominus, Væ, inquit, eis eùm recessero ab eis. Cõmouetur autem, cùm leuiter in officio delinqui-
Psal. 117. mus: quod de se Propheta confitetur, eùm ait; Impulsus euersus sum vt caderem, & Dominus suscepit me. At ab hac sanctissima Virgine (quam Deus in ipso ortu matutino gratiæ suæ benedictione præuenit) nec recessit, nec in ea commotus fuit: quia nec
1. Ioan. 1. lethali nec veniali aliquo delicto maculata fuit. Cumque Sanctorum omnium illa vox sit; Si dixerimus, quòd peccatũ nõ habemus, ipsi nos seducimus; huic solùm Virgini concessum est, vt nulla prorsus peccati labe fuerit aspersa. Nulla in hoc mundo rosa sine spinis inuenitur; at hoc candidæ puritatis liliũ ab om-
Simile. nibus spinarum aculeis immune fuit. Aiunt qui de natura scripserunt, neque laurum, neque aquilam fulminis ictu tactas vnquam fuisse: quod planè huic semper virenti lauro, atque regiæ aquilæ (quæ in arduis posuerat nidum suum) maximè cõuenit, quam nullum peccati fulmẽ vnquam attigit. Meritò igitur natalem Virginis diem lætis hodie cãticis & laudibus Ecclesia celebrat: quia vbi nullum agnoscit peccatum, nullam lugendi, sed maximam contrà lætãdi causam habet; præsertim cùm post auroræ splendorem, proximum esse iam veri iustitiæ Solis ortum intelligat. Vt igitur faustissimum hunc diem religiosa deuotione & alacritate celebremus; cælestem opem, eiusdẽ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Hodierna sancti Euangelij lectio vix vnam aliquam sententiam continet, quæ nobis philosophandi materiam præbeat: verùm si res gestas, atque exitus eorum qui in hac Patrum catena numerantur, euoluere voluerimus, immensam quandam variarum rerum siluam deprehendemus, quę multis etiam concionibus satis amplam materiam tribuat, quod quidem cõmentandi genus

genus in præſenti concione ſequēdum duxi. Mirè enim ad vitæ noſtræ inſtitutionem hiſtoriarū cognitio valet. Eſt enim hiſtoria (vt eleganter Cicero dixit) teſtis temporum, lux veritatis, Cicero.
vita memoriæ, & magiſtra vitæ, quæ facit vt adoleſcentes ſenilē prudentiā aſſequātur, vtpote qui nō modò ætatis ſuæ, ſed ſuperiorum etiam temporū res geſtas norint; quarum cognitione gerendarum rerum ſibi prudentiam cōparant. Hinc Demetrius inſignis philoſophus Ptolomæum Aegypti regem ad huiuſmodi lectionē adhortabatur, vt ex rebus præclarè geſtis quid ſequendum, ex contrarijs verò quid fugiendum eſſet, addiſceret. Hiſtoria enim verè & ſincerè admonet, quod adulatorum greges (quibus ſtipati reges incedunt) delicatis eorum auribus ingerere metuunt. Atque vtinam qui bonâ diei vel noctis partē aut in chartarū ludo, aut in mēdacibus hiſtorijs legēdis inſumitis, ſacras hiſtorias, aut Sāctorum vitas euoluere ſtuderetis! non dubium quin maximum ex ea re fructum ad vitæ veſtræ inſtitutionem caperetis. Nos igitur in Regum ac Patriarcharum hiſtorijs (quorū in hac ſerie nomina referuntur) philoſophari iam incipiamus; deinde ad ſacræ Virginis laudes (de quibus in huius Euangelij calce breuis mentio fit) veniemus.

I.

Principio igitur, ſi totam hanc Regum & Principum, qui in hoc Euangelio referuntur, exitus conſideremus, quàm breuis & fragilis ſit huius ſeculi dignitas & gloria (quam mortales omnes adeò ſitienter appetunt) intelligemus. Quàm multi enim hîc reges numerantur, quorum imperium atque potentia multis erat terrori atque formidini? quorum purpurę pretioſis gemmis ornabantur? quorum diademata aureis floribus atque lapillis redimita fulgebant? quorum regia palatia pretioſis aulæis aureiſque laquearibus ſplendebant? quorum poſtremò volūtates, populorum atque gentium leges erant? Iam verò quis ſplendidas eorum menſas; quis auro & argento fulgentes abacos; quis regiæ domus atque familiæ apparatum & luxum; quis adulatorum greges, qui eos in cælum tollebant, & diuinis propè honoribus proſequebantur, oratione conſequi poſſit? Sed quis tamen eſt, qui ſe ita in ſublime attollat, vt ſupra mortalitatis humanæ menſuram erigere poſſit? Tranſierunt hæc omnia velut vmbra Sap. 5.
volans, & tanquam nuncius præcurrens; & tanquam nauis quæ pertranſit fluctuantem aquam, cuius, cùm præterierit, non eſt veſtigium inuenire. Quocirca meritò D. Proſper inſolentiam eorum hominum qui vel diuturnam ſibi vitam pollicentur, vel in terrena opulentia gloriantur, caſtigat his verbis: Reſpice te, quæſo, homo, quia mortalis es, & quia terra es, & in terram ibis. Circumſpice eos qui ante te ſidereis fulſere ſplendoribus.

Vbi sunt quos ambiebant ciuium potentatus? vbi insuperabiles Oratores? vbi qui conuenientiùs festa disponebant? vbi equorũ splendidi nutritores? vbi exercituũ duces? vbi Satrapæ & tyrãni? Nónne omnia puluis? nónne omnia fauillæ? nónne in paucis versibus eorũ vitæ memoria est? Respice sepulchra, & vide quis seruus, quis dominus; quis diues, quis pauper? Discerne si potes vinctu à Rege, forte à debili, pulchrum à deformi. Hactenus Prosper. Hæc cum ita sint fratres, apparet sanè prudẽtissimè

S. m. c. ab Homero vitã hominũ foliis arborũ cõparari. Vt enim quotãnis folia arborũ decidũt, & alia noua rursum consequenti anno generantur, atq. his iterum decidentibus, sequenti anno alia pro istis subrogantur: sic vir iste sapientissimus ætates hominũ huic foliorum inuicem sibi succedentium vicissitudini similes facit. Modò enim homines qui in hac ætate viuimus, instar foliorum à vita excedemus; nobis autem decidentibus, alios pro nobis futura ætas proferet; atq. hoc ordine ætates hominũ aliæ aliis in-

Eccles. 1. star foliorum sibi mutuò succedunt. Hoc ipsum Salomõ significasse videtur, cùm dixit; Generatio præterit, & generatio aduenit; terra autem in æternum stat: hoc est, homines quidem variè commouentur atque iactantur, terra autem immota manet, veluti theatrum, in quo hæc fabula vitæ peragitur. Terra igitur immota manet, cætera verò quæ in terra degunt, quotidianis mutationibus obnoxia sunt. Itaque cùm ait, aliam generationẽ præterire, & ea extincta aliam venire, foliis vtique arborum (quæ diximus) vitam nostram comparauit.

Et tamen cùm vita quoq. regũ ac principũ, sicut aliorum hominum, adeò breuis, fragilis & caduca sit; dictu mirũ est, quanto aliud insipientibus appareat. Quamdiu enim potentes isti superstites in vita manent, bone Deus, qua eos reuerentia populi venerantur! quibus obsequiis demereri studẽt! quibus laudibus prosequuntur! quid non faciunt! quos labores & certamina non suscipiunt, vt in eorum gratiam & amicitiã recipiãtur! Denique cùm mortales sint, fragiliq. corporis natura cõstent; eos tamen populi immortales quodammodo futuros arbitrantur, vixque post multa secula felicitatem & gloriam eam finem habituram sperant. At vbi inopinatus fortè finis aduenit, omnem illam felicitatem & gloriam somni instar ac fabulæ fuisse deprehẽdunt. Habentes igitur, fratres, hanc tantam nubem testium, qui huius seculi gloriam & humanæ sortis breuitatẽ nobis ob oculos ponunt, nihil nobis in hac adeò fragili & fugaci vita aut magnum aut diuturnũ polliceamur: sed cùm omnia celeri cursu ad finem properare videamus, quod certò euẽturum scimus, iam venisse credamus, vt in hoc seculo tanquam hospites & peregrini, non tanquam ciues vitam agamus.

In hac itém Regum ferie non folùm humanæ gloriæ breuitatem, fed fortunę quoque inconftantiam animaduertere licet, quæ modò Reges ex feruis, modò Reges ipfos ad feruilem conditionem deiicit. Sic videmus beatum Iofeph, qui à regia Dauidis ftirpe genus trahebat, eò paupertatis & inopiæ deueniffe, vt ferra atque fecuri victum fibi tenuem compararet. Nec minus mirandum, Virginem fanctiffimam, quę eadem nobilitatis gloria eminebat, humili fabro defponfatam, inopem in hoc mundo vitam perduxiffe. Quam eius inopiã illa turturum aut columbarum oblatio (quæ pauperibus per legẽ indicta erat) fatis declarat. Luce 2. Nec enim fanctiffima Virgo auaritia cogente, fed paupertate premente, agnum offerre deftitit. Talẽ in hoc fęculo vitam vixit, quæ modo nõ in cælo folùm, fed in toto terrarũ orbe, fumma cunctorum mortalium reuerẽtia celebratur: cuius altaria tam multis lampadibus argenteis diu noctuque refulgẽt. Sic 2. Cor. 8. enim ille, qui cùm diues effet, pro nobis egenus factus eft, Euãgelicæ paupertatis virtutem voluit honorari. Hoc autem exemplo noftrarum virginum vanitas & fuperbia damnatur, quę opificum coniugia dedignantur, maluntque otiofos & cultos adolefcentulos, licet egẽres ac tenues, quàm diuites opifices in coniuges accipere, cũ quibus poftea, inopia conftrictæ, miferrimam vitã agãt. Hoc item exemplum eos etiam grauiter accufat, qui eodem vanitatis & fuperbiæ fpiritu acti, cùm etiam paupertate premantur, eas artes exercere dedignãtur, quibus confulere inopiæ fuæ poffent; maluntque fame & inedia cruciari, quàm ad huiufmodi artium officia fe dimittere. Quo fit, vt inopia cogẽte, malis artibus fæpè quærant, quod bonis confequi potuiffent. Sed iam ex hoc loco digreffi ad alia veniamus.

Ex hac item Regum & Patrum ferie apertè colligere licet, nobilitatem generis, quam vulgus hominum miratur, fi virtutibus deftituta fit, folifque maiorum imaginibus nitatur, inanem prorfus atque commentitiã effe. Vera quippe nobilitas nõ magis fine virtute, quàm homo fine ratione intelligi poteft. Nobilitatis enim nomine non tam vulgares virtutes, quàm præftantiffimas & nobiliffimas cõplectimur: qualis, videlicet, cõftantia, magnanimitas, magnificentia, fortitudo animi, & rerum gerendarũ prudentia eft. Eos namq. qui his præftantiffimis virtutibus inftructi, reipublicæ falutares extiterũt, verè nobiles atq. generofos appellamus: cæterum qui fine propriis virtutibus, propter maiorum fuorum res præclarè geftas, nobilitatis fibi laudẽ vindicant, inaniffimi funt, falfoq. fibi quod non merentur arrogãt. Si enim liberi nunquam à parentum moribus degenerarẽt, effet meritò vulgaris hęc nobilitas in pretio habẽda: at vel ex hac ipfa auorum & atauorum Chrifti ferie lõgè aliud animaduertere licet.

cer. Ex patre enim sanctissimo Isaac nascitur profanus Esau. Ex Iacob autem Isaaci filio, parricidæ filij nati sunt, qui innocētissimum fratrem Ioseph in seruum vendiderūt: quos idem Ioseph apud patrē pessimi criminis accusauit. Ex Dauid autē (vt alios præteream) nascitur scelestissimus Absalom, qui sanctissimum patrem vita & regno spoliare conatus est, eiusq. vxores nefariè violauit. Iam verò sapientissimus Dauidis filius Salomon stultissimum genuit Roboam, qui paterno regno stultitia & amentia sua excidit. Sanctissimus verò Ezechias omnium regū impiissimum genuit Manassem: quem sacræ literæ referunt sanguine Prophetarum Ierusalem repleuisse vsque ad os: atq. ob eius scelera iram Domini in vrbem illam & regnum incubuisse. Nec minus à religiosissimo Iosia Sedechias filius degenerauit: ob cuius impia facinora ciuitas & templum à Chaldæis euersum & exustum est. Quid referam Nabaal, quem sacræ literæ pessimū & malitiosum appellant, qui tamē à Caleb viro sanctissimo genus ducebat? Quid Samuelis Prophetæ filios, qui ab eo populi iudices constituti, patrias virtutes negligentes, acceperunt munera, & peruerterunt iudicium? Propter quorum auaritiam & insolentiam populus & regem petiuit, & Domini regnum à se repulit. Verùm inter hęc exempla longè mirabilius est, quòd Ionathas filius Gersan, qui patrem habuit Moysem (qui cum Deo facie ad faciem loquebatur) sacerdos idolorum tempore Iudicum fuerit. I nunc igitur, & generis nobilitatem iacta, à qua tam multos degenerasse videmus. Hoc autem argumēto, fratres, facilè intelligere possumus, si quid virtutis aut honestæ in solis in nobis fuerit, nequaquam maiorū nobilitati, sed vni Deo, bonorum omnium auctori, tribuendum esse; cùm videamus tā multos maiorum suorum splendori tenebras & obscuritatē offudisse. Imò verò sæpe fit, vt multi nobilitatis occasione insolescant, & infimos quosq; superbè despiciant, & nobilitatis obtētu omnia sibi licere putent. Mens quippe humana ad licentiam magis & voluptatē quàm ad honestatē procliuis, magis à nobilitatis dignitate superbiendi, quàm patrias virtutes imitādi occasionem arripere solet. Quod Dionysij senioris Syracusanorū tyranni filius exēplo suo ostēdit; qui cùm à patre corriperetur quòd Syracusani cuiusdā ciuis vxori vim intulisset, atq. inter alia diceret, si vnquā audiuisset à se rem similem factam fuisse? filius ira ei respōdit: Hoc accidit quod nunquam patrem Regem habuisti. At vnus hic Regis filius multos habet intemperantiæ suæ sectatores; qui nobilitatis occasione omnia sibi licere arbitrentur: cùm tamen in maxima potentia, minima esse licentia debeat.

Gene 37.
2. Reg. 15.
2. Par. 13.
4. Reg 21.
Baruch 1
1. Reg 25.
Iud. 18.
Fulg. lib 7.

Cùm igitur in hac Patrum serie tam multos liberos à parentum moribus degenerasse videamus, relinquitur planè, nequaquam

quam hos de parentum genere (qui adeò degeneres fuerũt) gloriari iure posse; quod Iudæi faciebant, qui cùm sceleratè viuerent, de Abraham patre gloriabantur. Quorum superciliũ Ioãnes Baptista, & Saluator ipse in Euangelio compressit. Nõ enim refert (quod ad diuinum iudicium attinet) quo genere ortus sis, sed cuius exemplũ sequare, cuius vestigiis insistas, cuius te similitudini conformes. Non multum interest cuius speciem corpore referas, sed cuius vitam & actiones imitère. Nam cũ patris opus sit similem sibi speciẽ formare, magis est pater appellãdus is, qui claro virtutis exẽplo multos incẽdit ad virtutis studium, & ita sui specimen in eorũ animis, qui illum sequũtur, ingenerat, quàm qui gignit filios sibi corporis specie similes, moribus autem & vita dissimillimos. Videtis ergo, fratres, inanẽ esse improborum hominum nobilitatem, quam vulgus hominum miratur: quæ quidem non laudanda, sed vituperanda magis est, vtpote quæ maiorum suorum virtutibus obscuritatem afferat?

II.

Est & aliud quod in hac Regum serie non solùm considerare, sed etiam lamẽtari debeamus. Ex hoc enim tot Regum numero, tres solùm Ecclesiasticus religionis & iustitiæ cultores fuisse memorat his verbis: Præter Dauid, & Ezechiã, & Iosiam, omnes peccatum cõmiserunt; nam reliquerunt legẽ altissimi, & cõtempserunt timorem Dei. Qua ex re non solùm humanæ naturæ morbus, & ad malum pronitas, sed multo magis potentiæ atque principatus periculum agnoscimus. Cùm enim (vt ait Seneca) omnia quæ modum excesſère, noceant; maxima est felicitatis intemperantia. Nimia enim prosperitas, excelsus locus, & singularis honor instar vini meri sunt, quæ animos hominũ parum in virtute firmos inebriare, atque de mente deducere sæpe solent. Quocirca D. Bernardus difficile putat, esse in honore sine tumore, in prælatione sine elatione, in dignitate sine vanitate, raramque esse humilitatem honoratam. Verè enim ac propriè diuinum est, cùm omnia possis, te in arcto constringere, nihilq; posse, nisi quod iustũ est, & cũ Apostolo dicere; Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Iam verò tot adulatorum gregibus, quibus reges stipantur, occlusas aures habere, neque quid homines de te prædicent, sed quid tu intra te videas iudicare, singularis & rarissimæ prudentiæ est. Neque enim omnium est poëtarum illud implere, *Ne te quæsiueris extra.* Sed quid rationibus agimus, cùm in hac ipsa Regum corona apertissima huius periculi exempla videamus? Dauid enim rex, qui inter tot calamitatũ fluctus fidissimus semper Deo exstitit, & in terra deserta, inuia & inaquosa perinde atq. in Dei sanctuario esset, sic se illi supplicem exhibebat; vbi iam ab omnibus periculis liberatus, ad

Eccli. 49.
Seneca.
Bernard.
1. Cor. 6.
Psal. 62.

fasti-

fastigium regni peruenit, glorię atque imperij sui magnitudine elatus, numerari populum iussit; vt potētiæ atq. principatus sui magnitudine perspecta, in ea gloriaretur. In cuius elationis pœnam trium calamitatum optio ei à Domino per Prophetam data est; videlicet pestis, famis, aut turpis ab hostibus suis fugæ.
2. Reg. 24 Quid verò hîc miserandam Saulis regis tragœdiam referam? Is enim postea quam à Deo electus, & in Regem vnctus, & Spiritu sancto plenus fuit, adeò regiam dignitatē extimuit, vt latebras etiam quæsierit, quo eam effugeret: quem tamen regni sublimitas adeò dementauit, vt optimum Regē in crudelissimum carnificem, atrocissimumque sacerdotum Dei parricidam commutauerit, & ad infelicissimum vitæ exitum perduxerit. His igitur exemplis (vt alia, quæ sunt innumera, prętereamus) quātum sit principatus periculum intelligere licet. Quocirca Seneca Principem, in cuius potestate sunt omnia, cuiq. omne quod libet licet, opportunè admonet, vt in hoc statu se cautè & prudēter velut in lubrico retineat. Quo argumento apertissimè cūctorum ferè mortalium cæcitas atque dementia colligitur, qui tāta auiditate atq. ardore ad seculi dignitates & sublimia loca aspirant, quæ non tam loca quàm pręcipitia sunt, in quibus adeundis, per multa pericula ad maius certè periculum peruenitur. Hinc clamat Bernardus: Quē sequimini filij Adā, quē sequimini? Nónne videtis Satanam sicut fulgur de cælo cadentem?

Seneca.

Bernard.

Illud etiam in hac ipsa Regum serie diligenter considerandū est, quanta pace & otio cum dignitate, quātáque rerū omnium abundantia Israëliticus populus fruebatur, cùm ij clauum regni & sceptra tenerēt, qui religionis & iustitiæ cultores erant. Summus enim ille mūdi moderator & virtutum amator Dominus, hunc Respublicas omnes cursum tenere voluit, vt si earum rectores debitum sibi cultum & honorem exhiberēt, ipse illos vicissim magnis fauoribus & beneficiis afficeret, florētissimamq. eorum Rempublicā efficeret. Quam rem in Dauidis, Ezechiæ, atque Iosiæ temporibus cernere licet, in quibus populus felicissimam vitam cum omnium rerum opulentia sub eorum imperio egit. Quibus etiam Iosaphat tempora adiungere possumus: qui quoniam diuinæ legis cultor exstitit (quam in omnibus regni sui ciuitatibus sacerdotum atque Leuitarum ministerio legi & explanari præcepit) regem ipsum Dominus diuitiis & gloria cumulauit, terroremque suū in finitima regna immisit, ne contra ipsum arma capere auderent: Contrà verò cùm reges diuinæ legis obliti, diis alienis, profanæque religioni seruire cœpissent, omnia illis in diuersum cadebant, nullusque calamitatum & miseriarum populi finis erat. Hac enim ratione Dominus voluit, vt calamitatum suarum experimento populus cognosceret

gnosceret quod per prophetam dixit; Scito, & vide quia malum Hiere.2. & amarum est dereliquisse te Dominum Deum tuum, & non esse timorem mei apud te. Quam rem cùm multis exemplis ex hoc Regum numero confirmare possem, vnius tamen Ioas Regis clade comprobabo. Cùm is enim principum suorum obsequiis & adulationibus delinitus, diis alienis cum iisdem seruire cœpisset, excitata est aduersus populum ira Domini. Cumque euolutus esset annus, ascendit contra eum exercitus Syriæ: venitq. in Iudæam & Hierusalem, & interfecit cunctos principes 2.Par.24. populi, atque vniuersam prædam misērūt Regi in Damascum. Et certè cùm permodicus venisset numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eò quòd dereliquissent Dominum Deum patrum suorum: In Ioas quoq. ignominiosa exercuêre iudicia Et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis. Surrexerunt autem contra eum serui sui in vltionem sanguinis Zachariæ filij Ioiadæ sacerdotis, & occiderunt eum in lectulo suo, & mortuus est: sepelieruntq. eum in ciuitate Dauid, sed non in sepulchris Regum. Videtis igitur hoc exemplo, fratres, quantum malorū agmē ex prauo capite, totius reipublicæ membris impēdeat? Quocirca cùm generis humani hostis populo nocere vult, principi insidiatur; vt capite reipublicō minuto, totum reipublicæ corpus conquassetur. Quam rem 1.Par.21. verba illa ex primo Paralip. libro satis apertè designant: Cōsurrexit Satan aduersus Israël. Et quid tandem fecit? Incitauit, inquit, Dauid, vt numeraret Israël; hoc est, caput imperiuit, vt toti corpori noceret. Quæ cùm ita sint, magna & quotidiana cura, fratres, illud Apostoli cōsilium implere debemus, quo admonet orationes & obsecrationes fieri pro Regibus, & Principibus, & 1.Tim.2. his qui in sublimitate constituti sunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate. Sciebat enim vir diuinus verum esse quod est ab Ecclesiastico dictum; Qualis rector ciuitatis, tales & inhabitātes eam. Eccle.10. Hoc autem adeò verum est, vt non modo in diuersis Regibus, sed in eodem etiam Rege idem contingat. Quo enim tēpore Rex aliquis iustitiam & pietatem coluit, Deum habuit propitium atque fauentem, & larga manu omnia suppeditātem: cùm verò idem iustitiam deseruit, Deum sibi fecit infensum, variasque ipsi calamitates immittētem. Quod quidem in Salomonis historia cernere licet: qui quo tempore Dei cultor exstitit, reges omnes diuitiis & gloria superauit; vbi autem vxorum suarum blanditiis dementatus à Deo defecit, & sacrilegas aras ac templa vxorum suarum diis erexit, vndique Dominus (qui plenissimam illi pacem largitus fuerat) aduersarios ex finitimis nationibus excitauit; quodque maximè calamitosum & miserādum fuit, opulentissimi regni maximam

partem ab eo auulsit: ex duodecim enim tribubus, vndecim ab eo post eius mortem defecerunt, qui deinde idolorũ cultui dediti, ducentis & quadraginta annis elapsis (in quibus eos diuina patientia ad pœnitentiã expectauit) æterna captiuitate ab Assyriorum rege Theglathphalasar mulctati sunt. Quo in loco quàm multa sunt, fratres, in quibus philosophari licet? Primùm hinc liquet, summam sapientiam (qualis in Salomone fuit) si Dei timore & præsidio destituta sit, minimè ad salutem sufficere. Vnde in Ecclesiastico legimus: Quàm magnus est qui inuenit sapientiam & scientiam, sed non est supra timentem Dominum: timor Domini super omnia se superposuit.

Eccli. 25.

Verùm illud hoc in loco maximum piis etiam hominibus timorem incutere poterit, cùm videant sapientissimum Salomonem, qui Dei spiritu plenus tam multa atque miranda doctrinę monumenta Ecclesiæ reliquit; qui Cantici Canticorum altissima mysteria penetrauit, & scripsit; cuiq. Dominus bis apparens ab hoc infando scelere cauere iussit; tamen tot fidei atq. virtutis retinaculis constrictus, sic à fide defecit, vt nefandis dęmonibus funestas aras & templa erexerit. Quis igitur hoc exemplo non totus expalleat, & contremiscat? quis tãtis diuinæ gratiæ opibus adeò circumfluat, vt securitatem sibi ad finem vsque polliceatur? quis altissimam hanc diuinorum iudiciorum abyssum non miretur & stupescat? quis non cum Apostolo clamet; O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius! Quocirca rectè nos Petrus Apostolus monet, vt cũ timore incolatus nostri tempore vitam agamus. Beatus enim homo qui semper est pauidus, semper de periculo solicitus, semperq́. sibi de se ipso timidus.

3. Reg. 3. 3. Reg. 9. Rom. 11. 1 Pet. 1. Prou. 28.

Est & aliud quod in hac Saluatoris genealogia obseruare licet, fidẽ videlicet diuinarũ promissionum, singularemque Dei erga fideles seruos charitatem. Hanc enim testatissimam nobis esse voluit, cùm se vindicare peccata patrum in filiis in tertiam & quartam generationem comminatur: misericordiam verò his qui ipsum diligũt, in mille vsque generationes pollicetur. Quibus verbis significare voluit, quanto esset in bonis præmiandis liberalior, quàm in peccatis puniendis seuerior. Quæ res vehementer nos ad tanti benefactoris obsequium & amorem impellere debet. Hoc autem apertè in Dauidis filiis demonstrauit: nunquam enim in eius stirpe Iudęæ reges, propter eiusdem patris merita & pietatem, deesse voluit. Qua in re non modò eximiam erga sanctissimum illum Regem charitatem seruauit, sed fidem etiam & veritatem promissionis suæ ostendit. Promiserat enim nunquam ab eius stirpe defuturum qui populi sui sceptra teneret: quam quidem promissionem plenissimè impleuit,

quam-

quamuis multi ex eius posteris ea scelera designassent, propter quæ & ipsi, & posteri eorum regia dignitate priuari potuissent.

III.

Satis iam diu, fratres, in hac Patrū corona versati sumus; reliquum est, vt ad sacratissimę Virginis laudes veniamus: cuius dignitatem & gloriam paucis Euangelista in huius lectionis fine expressit, cùm ait: *De qua natus est Iesus, qui vocatur Christus* Hac vna breui sententia sanctus Euangelista aditum nobis ad huius beatissimæ Virginis laudes & gloriam prædicandam aperuit. Hac enim materna dignitate, simulq. diuinæ bonitatis natura diligenter inspecta, matris gloriam, & ingentes gratiarum eius opes apertissimis argumentis colligimus. Si enim ea diuinæ bonitatis natura est, vt seipsam adeò liberaliter rebus omnibus communicet, & his præcipuè, quæ se maxima puritate & innocentia ad illius gratiæ splendorem excipiendum præparant; quò quæso, gratiæ splendore Virginis mentem perfudit, quę ipsis astris, atque adeò angelicis mentibus purior extitit? Videmus enim purum speculum, si Soli obiiciatur, vsque adeò eius splendorem participare, vt Solis ipsius imaginem quodammodo referre videatur. Quę res in hanc purissimam Virginem maximè quadrat, quæ Solis iustitiæ splendoribus irradiata, ipsum Solē eximia vitæ sanctitate repræsentabat: vtpote in cuius moribus nihil nisi diuinum atque cæleste apparebat. Quocirca nihil mirum, si oratio nostra eius laudibus prædicandis impar sit, quandoquidem mentis nostræ acies eximia sanctitatis eius splendoribus excæcata, ad eius virtutes intelligendas caligat. Solis itaque earum rerum coniecturis quæ nobis notæ ac familiares sunt, ad earum cognitionem vtcumque assurgimus. Simile.

Primùm igitur, si Moyses, quòd quadraginta dierum spatio cum Deo in monte versatus est, tanta fuit claritate illuminatus, vt filij Israël nisi velamine super faciem posito in eam intendere non valerent: quid de hac Virgine sentiendū est, quæ nouem mensibus clarissimum iustitiæ Solem intra purissima & immaculata viscera sua continuit? De eodem item Saluatore Euangelistæ referunt, quòd omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes. Si igitur quotquot Saluatorem nostrum, aut eius etiam vestem contingebant, optatum salutis beneficium percipiebant; quas in illam gratiarum opes contulisse putandus est, quæ infantem illū in sinu gestabat, virgineis vberibus lactabat, brachijs stringebat, & omne illi obsequiū deuotissimè exhibebat? Quid verò Apostoli Petri vmbrā commemorem? Si tantam illi Dominus virtutem contulit, vt ægrotorum corpora, quæ attigisset, sanaret; quam sibi virtutem Exod. 34. Lucæ 6. Actor. 5.

reseruauit, qui tantum seruo suo donare potuit? Quæ igitur nō Christi vmbram, sed sacrum eius corpus in manibus semper habebat; quas quęso, virtutū & gratiarum diuitias ab eo semper hauriebat? His aliud non minus fortasse mirandum adiiciam.
Genes. 30. Legimus enim Dominū opes & greges Laban auxisse, domumq. eius benedixisse, quòd Iacob virum sanctum ac simplicem in domo & obsequio suo haberet. Quam rem ipse quoque Laban testatus est, cùm ad illum dixit: Experimento didici quod benedixerit mihi Dominus propter te: idemque Iacob ad socerum; Modicum habuisti antequam venirem ad te, & nunc diues effectus es; benedixitq. tibi Dominus ad introitum meum. Si ergo tanta diuinæ bonitatis liberalitas & magnificentia est, tantaque erga fideles seruos charitas, vt impios etiam homines, atq. idolotū cultores beneficiis prosequatur, quòd intra domos suas pios & innocentes viros haberent: quibus illam donis & beneficiis cumulasse iudicandus est, quæ nō Iacob, sed ipsum Dei filium, non seruum, sed dominum; non sanctum virum, sed sanctorum omnium sanctificatorem intra domesticos parietes retinuit, aluit, & omnia ei humanitatis obsequia materna pietate & flagrantissima charitate exhibuit? His aliam quoque non leuiorem coniecturam adiiciam, quæ ex hac ipsa materna cum filio consuetudine colligitur.
Simile. Si enim odoriferum & pretiosum vnguētum in alabastro aut quouis alio vase diutiùs adseruetur, eundem ipsum odorem vas illud ita refert, vt non vnguenti locus, sed vnguentum ipsum ibidem redolere videatur: cùm vnicus ille totius suauitatis & sanctitatis auctor tamdiu & in mente, & visceribus sacratissimę Virginis reconditus & seruatus fuerit; quid ex his consequi poterit, nisi vt quæ tamdiu Deum intra se retinuit, diuinos mores, diuinam puritatem, diuinæque sanctitatis gloriam ita redoleret, vt quisquis illam videret, Deum ipsum quodammodo in illa videret? Quod quidem magno illi Dionysio, cùm primò illam vidit, dicitur contigisse. Postremò illa etiam coniectura hoc in loco negligenda non est. Constat enim animam nostrā, vbi primùm corpori, quod ex primo parente originem ducit, copulatur, originalis peccati maculā contrahere, atque omnium huius vitæ miseriarum, ad quas primus ille parens damnatus est, participem fieri. Constat item multo esse præstantiorem Christi carnem ad saluandum atque sanctificandum, quàm Adæ carnem ad nocendum. Si ergo tantum ex se malorum vitiata illa caro contactu suo fundit; quantū, quęso, cælestium donorum atque gratiarum sanctissimam & immaculatam Christi carnem in Virginem effudisse credēdum est; quæ illam virgineo vtero nouem mensibus retinuit?

Iam verò quæ vis orationis cōsequi poterit, quibus hoc tempore

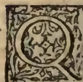
pore deliciis sanctissima Virgo ex hac felicissima cum filio consuetudine, & qua item admiratione fruebatur, cùm tot eius miracula cerneret? Ex eo enim miraculorũ nomen originem trahere videtur, quòd nouitate sua ingentem admirationem commoueat. Sic Petrum legimus stupefactum in noua illa atq; insperata captura piscium: sic eodem Petro claudũ ex vtero matris suæ sanâte, spectatores qui aderant, in stuporem atq. ecstasin rapti fuisse perhibentur. Qua igitur admiratione atq. ecstasi sanctissima Virgo rapiebatur, cùm tot circa se miracula videret? Nec enim oscitanter, sed maxima cùm attentione illa cōtēplabatur. Quam rē nō obscurè Lucas significauit, cùm dixit: Maria autem conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. Qua ergo admiratione replebatur, cùm animo versaret admirandam illam atq. ineffabilem Christi de Spiritu sancto conceptionem? Elisabeth vaticinium? Ioannis Baptistæ tripudium? partum doloris & corruptionis expertē? pastorum adorationē? Angelorum voces? Magorum oblationem? Simeonis canticum? Annæ viduæ confessionem? Cùm igitur hæc omnia mirabilia prudentissima Virgo in corde suo versatet, iustisq. ea ponderibus libraret; qua admiratione, qua ecstasi, qua delectatione, quibus deliciis sacratissimum eius pectus plenum fuisse credēdum est? Hæc omnia certè non modò omnem dicendi vim, sed omnem etiam mentis humanæ captum facilè superant. Luc. 2.

Quæ igitur tot cælestibus donis cumulata fuit, quæ tantum apud filium valet; quibus donis atque muneribus eos afficiet, qui se totos illius obsequio tradiderint? qui spem suã post Christum in eius misericordia collocauerint? qui Psalteriũ eius (quo tota matris & filij vita continetur) deuotis mentibus frequētauerint? Diximus initio, neque laurum, neque aquilam fulminibus tangi: sub hac igitur aquila regia, & sub hac semper virentis lauri vmbra quiescamus, fratres, vt eius virtute à peccati fulmine liberi & incolumes permanentes, ad eiusdem tandem Virginis (quæ ab omni peccati labe immunis fuit) consortium peruenire mereamur; præstante Domino Iesu Christo, qui cũ Patre & Spiritu sancto regnat in secula seculorum, Amen.

IN EADEM NATIVITATE BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIÆ, CONCIO

secunda; in qua, post breuiter Euangelicæ genealogiæ rationem expositam, verba in themate proposita beatissimæ Virgini accommodantur; deinde ad fidelium mores, eiusdem Virginis exemplo, applicantur.

THEMA. *Fecit Salomon thronum ex ebore, & vestiuit eum auro fuluo nimis.* 3.Regum 10.

1.Cor.10. VONIAM (vt Apostolus ait) omnia in figura veteri illi populo contingebant, consentaneũ est, vt huius throni Salomonis fabrica insignis alicuius mysterij imago esset: alioqui nõ erat, cur Spiritus sanctus, qui historiæ diuinæ auctor est, adeò diligenter hoc opus describi voluerit: cuius si externam faciem spectes, nihil in eo deprehendes quod ad religionem, sed magis 3.Reg.10. quod ad pompam & fastum mundi pertinere videatur. Huius ergo throni fabrica (cui nulla in omnibus regnis similis inueniri potuit) nihil conuenientius, quàm beatissimæ Virginis corpus & animam, in qua verus Salomon Christus requieuit, puto significari: quando is & in eius anima sanctissima semper, & in virgineo corpore nouem mensibus requieuit. Quia igitur spiritualis hic thronus hodierna die fabricari cœptus est qua gloriosam Virginis natiuitatem celebramus, eius mihi hodie fabrica describenda, & ad Virginem accommodanda est: si priùs tamen genealogiæ rationem, quę in hodierna sancti Euãgelij lectione describitur, breuiter exposuero. Vt vtrunque autem piè & religiosè præstare possimus, cælestem opem, eiusdem sacratissimæ Virginis intercessione, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Prima Pars.

Quoniam in hodierna sancti Euangelij lectione de Seruatoris nostri genere & nobilitate (quæ à Regibus originem ducit) sanctus Euangelista disserit; non alienũ puto, priusquam ad alia veniamus, de nobilitate & ignobilitate paucis agere: præsertim cùm videam plerosque homines vehementer in huius rei æstimatione, quam semper in ore habent, & periculosè hallucinari, & quid sit vera, quid falsa nobilitas, quidque ignobilitas, prorsus ignorare.

Sciendum igitur est, duplicem esse nobilitatem: est enim Christiana nobilitas, est & ciuilis. Christiana verò nobilitas est, à Deo prognatum esse, Deum patrem agnoscere, haustoque intra nos Dei spiritu, Dei puritatem, sanctitatem, innocentiam, atque diuinos mores imitari, eiusque imaginem (quemadmodum filij carnalium parentū) referre atque repræsentare. Quam quidem nobilitatem S. Euangelista expressit, cùm de his nobilibus ait; Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Non enim mores carnalium parentum, à quibus carnem & sanguinem trahunt, sed cælestis Patris, cuius spiritum hauserunt, mores & vitam referunt. Hæc est igitur non modò Christiana, sed vera & firma nobilitas. Quid enim maius quàm à Deo genus ducere, Deumque ipsum amplè & clarè patrē appellare? Porrò autem si regiam nobilitatem iactat, qui à stirpe regia prognatus, regijque sanguinis particeps est; qualis ea nobilitas erit, quæ diuinæ naturæ participatione constat? Si tanta in regij sanguinis communione nobilitas est, qualis in diuini Spiritus communione nobilitas erit? Hæc est igitur vera & summa nobilitas; qua nulla maior excogitari potest; quæ genus suū ad ipsum rerum omnium cōditorem & summum principem refert. Hac autem generis dignitate Sancti omnes nobilitati fuerunt: soli quippe verè nobiles sunt qui à Deo noua natiuitate geniti, de Deo patre gloriantur. Ioan. 1.

Vt autem quæ sit ciuilis nobilitas expediam, obseruandum primò est, nobilitatem inter humana bona numerari, eamque in boni alicuius adeptione consistere. Tria autem bonorum genera Philosophi statuunt; honestū, vtile, atq. iucundum. Honestum autem omnia virtutum officia complectitur: cui soli laus & gloria debetur; quodque, iuxta Stoicorū philosophorū sententiam, verè & propriè boni nomen meretur. Cætera enim ipsi nō vera bona, sed vitæ cōmoda & oblectamenta nuncupant. Hoc ita cōstituto, sciendum est, quòd cùm varia sint hominum ingenia, variæque ipsius naturæ dotes & munera, varij quoque siderum positus (vnde tantam in hominum moribus & ingeniis varietatem, quantam in eorundē corporibus cernimus) quidam adeò infeliciter (vt ita dixerim) nati sunt, vt nullam honesti, nullam veri honoris & laudis, quæ honestati debetur, rationem habeāt; sed omnis eorum cupiditas, omnis cura & cogitatio in sola corporis vtilitate & voluptate posita sit: adeò vt nullum dedecus, nullamque ignominiæ notam subire vereantur, modò vel aliquam corporis voluptatem, vel vtilitatē adipiscantur. Apud hos autem sola penè cura veneris & ventris est, quem sibi (vt Apostolus ait) deum fecerunt: illiq. summo studio litandum curant,

dum omnem operam & induſtriam in poculentis & eſculentis ponunt. Aduerſus hos autem Salomon inclamat: Cui væ? cuius patri væ? cui ſuffuſio oculorum? cui ſine cauſa vulnera? Nónne his qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis? Idemque rurſus, Qui diligit, inquit, epulas, in egeſtate erit: qui amat vinum & pinguia, non ditabitur. Eſt autem hoc vitium ignobilis atq. ſeruilis ingenij maximè proprium, à quo præclaræ indolis ingenia maximè abhorrere ſolẽt. Quicunque igitur hoc animo atq. ingenio ſunt, niſi diuini Spiritus cõmunione nobilitentur, verè ignobiles, agreſtes atq. ruſtici exiſtimandi ſunt.

Sunt autem alij (vt ita dixerim) feliciùs nati, qui vſque adeò in veræ laudis & honoris (qui rectè factis debetur) amorem propenſi ſunt, vt propter eum adipiſcendũ & omnia corporis emolumenta atque oblectamenta magno animo contemnant, & vitam quoque in ſummum diſcrimen adducant, modò laudem, & gloriam, & nominis celebritatem conſequantur. Cùm autem hoc in loco gloriam & honorem nomino, non fallacem & fucatum, ſed verum intelligo. Vt enim in aliis rebus quædam ſunt veræ atque ſinceræ, quædam verò ſimulatæ atque fallaces, quæ verarum imaginem mentiuntur (eſt enim purum & ſincerum aurum, eſt falſum & adulterinum) ſic etiam eſt falſus & verus honor, falſa & vera gloria. Vera eſt, quæ rebus digniſſimis (qualis virtus, ſapientia, ſcientia, prudentia, fortitudo, magnanimitas & magnificẽtia eſt) exhibetur. Falſus autem honor eſt, qui propter ſolas opes & facultates, & amplos reditus, amplamq. familiam tribuitur. Hæ namq. res (quæ improbiſſimis etiam hominibus tyranniſque contingunt) nihil habent cur laudari aut in pretio haberi debeant. Honor igitur propter hæc fortunæ ludibria hominibus impenſus, non verus honor, ſed fucatus & inanis eſt. Hos igitur, quibus hanc ciuilem nobilitatem tribuimus, nequaquam inanis & fallacis huius, ſed veri honoris amãtes eſſe dicimus; quam vt adipiſcantur, non æſtus, non frigora, non inediam, non rerum omnium pænuriam, non denique aut vulnera aut mortem etiam reformidant; immò verò (vt ille ait) vitam volunt pro laude paciſci: tantus laudis & gloriæ ardor eorũ mẽtibus inſidet. Illud autem perſuaſum ſibi habent, quod eſt ab ingenioſo Poëta dictum;

Simile.

Venter, pluma, Venus, laudem fugienda ſequenti.

Plumæ autem nomine, ſtrati mollitiem, inertiam, ſomnũ, & omnia deliciarũ genera complexus eſt. Quamuis autẽ ſuperiores illi, labores ingentes corporis aliquando perferant, hos tamẽ ſeruili animo, lucri videlicet gratia, tolerant: at iſti omni lucri ſpecie abiecta atque contempta, labores omnes, laudis & glorię, & communis ſalutis gratia, generoſo & magno animo tolerant.

Hæc

Hæc autẽ omnia, quæ nos paulo fusiùs persecuti sumus, breui oratione Cicero complexus est: sic enim ait: Hominum duo sunt genera; alterum indoctũ & agreste, quod antefert semper vtilitatem honestati; alterum expolitũ, quod rebus omnibus dignitatem anteponit. Itaq. huic generi laus, honor, gloria, fides, iustitia, omnisq́. virtus; illi autem alteri, quæstus, emolumẽtum, fructusq́. proponitur, atq. etiam voluptas, quæ est maximè inimica virtuti, quam immanissimus quisq. acerrimè sequitur, neque solùm honestis rebus, sed etiam necessariis anteponit. Hactenus Cicero. Hac autem nobilitate, hoc animo fuisse multos Romanorum & Græcorum Imperatorum constat: quales Curij, Decij, Scipiones, Pompeij, Agesilai, Phociones & Aristides extiterunt; quos scimus & continẽter vixisse, & patrimonia sua minimè locupletasse. Hos autem qui hoc animo fuerunt, quiq́. hac ingenij præstantia Respublicas suas tutati sunt, & ad summum gloriæ fastigium perduxerunt; cùm tantum inter cæteros homines eminerent, tantumq́. à communibus hominum moribus abhorrerẽt, adeoq́. salutares ciuibus suis existerẽt, nõ meros homines, sed heroas atque Deorum filios esse prædicabant. Neq.enim tantum in humana natura (quam vtilitatis & voluptatis supra modum auidam, & laboris inimicam experiebantur) ponebant, vt eam solam sine diuina quadam indole & virtute ad tantas res efficiendas idoneam esse crederent. Vnde pręclara illa Ciceronis sententia manauit; Neminem vnquam magnum sine afflatu diuini numinis fuisse. Itaq. quam nos pręstãtiam diuino Spiritui in præclaris hominibus tribuimus; illi qui aliquid quidem videbant, cælestis tamen Spiritus vim ignorabant, carnali Deorum generationi tribuebant. Sic Herculem, sic Romulum, sic Alexandrum, Iouis filios esse dixerunt.

Cicero in Par. Orator.

Cicero.

Hæc autem humanorum ingeniorũ dissimilitudo ex ea causa proficisci videtur (vt alias prætermittã) quòd qui verè amãt, præter vnũ amare vix possint. Quod in iis præcipuè rebus locũ habet, quæ sibi inuicẽ aduersantur. Inde autem fit, vt qui verissimę laudis & glorię (quę vni virtuti debetur) amore flagrat, nequaquam aut turpe lucrum, & turpiores lucro voluptates amare velit, quæ cum vera laudis & gloriæ dignitate pugnant. Contrà verò qui ventri, qui gulæ, qui voluptatibus, & pecuniæ (quæ his vitiis fomenta ministrat) deditus est, laudem & honorem contemnit, quem vehementer his cupiditatibus aduersari videt. Humanus quippe animus sic à natura institutus est, vt minimè in contraria feratur. Liquet igitur ex his quæ breuiter attigimus, quibus in rebus nobilitas & ignobilitas posita sit. Nemo tamen ex his quæ diximus, immoderatam honoris & glorię cupiditatem à nobis probari putet; præsertim cùm honor non

In virtutis cultu, sed in diuitiis quæritur. Præterquā enim quòd nihil immoderatum, vitio, propter immoderantiam, caret; honor tamen qui huiusmodi rebus paratur, quæ nullam in se veram dignitatem, neque pretium habent, non verus honor (vt paulo antè diximus) sed falsus & mendax est.

I.

Hæc igitur de vera nobilitate & ignobilitate præfati, ad Euāgelicam lectionē veniamus: in qua, prætermissis aliis quæstionibus (quæ ad vitæ nostræ institutionē minùs pertinere videntur) illud præcipuè inquirēdum esse videtur, cur tanta cura sancti Euangelistę Christi Domini genus, & auorum eius seriem describere voluerint. Nūquid vt generis eius nobilitatem iactarent, quæ à nobilissimo Dauide rege originē ducebat? Minimè

Ioan 8. gentium. Is enim qui ad Samaritani conuicium nihil respondit, cùm ad alia responderit; satis hoc argumento declarauit, se carnalem hanc generis nobilitatem prorsus negligere. Apud illum enim iustissimum rerum æstimatorem non externa sanguinis nobilitas, sed interna animi virtus in pretio habetur. Idcirco eos

Ibidem. qui de Abraham patre gloriabantur (quorum tamen opera ab illo degenerauerant) non Abrahæ, sed diaboli filios esse dixit, cuius opera & desideria perficere nitebātur. Eosdem etiam non Israëlitas, sed Chananæos & Amorrhæos per Prophetam vocat,

Ezech. 16. cùm ait: Radix tua & generatio tua de terra Chanaā: pater tuus Amorrhæus, & mater tua Chetęa. Itaq. populū ab Israëlis stirpe prognatum, non illius filium esse dixit, sed illorū quorū vitia sectabatur. Corpus enim ab Israële, animam verò vitiis inquinatam (quæ præcipua hominis pars est) ab illis ducere videbatur. Vidit enim summa illa sapientia, non alienis virtutibus sed nostris veram nobilitatem definiri: nec quenquam alienis meritis, sed suis laudem promereri. Quam rem Ethnici quoque sapientes intellexerunt: quorum est illa sententia:

Nam genus & proauos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra puto.

Cùm igitur (vt ad institutum redeamus) carnalis hæc nobilitas nullius apud sapientissimum illum rerum æstimatorem pretij sit, alia causa quærenda est, cur tanto studio tū in veteri, tum in nouo testamento familias omnes, & earū genus describi voluerit. Atq. vt alias causas omittam, hæc præcipua esse videtur; quòd hac ratione veritatis atq. promissionis diuinæ veritas constare poterat. Promiserat quippe Deus tum Abrahæ, tum Dauidi, ex eorum sobole mundi Saluatorem esse nasciturum, ideoq; necesse erat, vt vtriusq. generis ratio diligentissima haberetur: vt Deum in promissis fidelem atque veracem agnosceremus. Vix autē explicari potest, quàm multis modis hāc ipsam Dei fidem & veri-

& veritatẽ Spiritus sanctus in sacris literis patefacere curauerit. Nam & Deum ipsum in Psalmo Deum veritatis appellat: ait enim, Redemisti me Dñe Deus veritatis. Et alibi, Misericordia, inquit, ædificabitur in cælis, præparabitur veritas tua in eis: hoc est, tam firma & stabilis promissionũ tuarum veritas erit, quàm sunt ipsi cæli, in quibus ea descripta est, ne intercidere vnquam possit. Passim autẽ in sacra historia animaduertere etiã licet; vbi aliquid impletum est, quod Dñs antè vel cõminatus fuerat, vel promiserat, hæc statim verba adnecti; Iuxta verbum Dñi, quod locutus fuerat in manu huius vel illius Prophetæ. Cur autem huius diuinæ veritatis & fidei constantiam adeò conspicuã nobis Deus esse voluerit, non solùm ipsius gloria, sed ingens etiam vtilitas nostra in causa est. Quid enim magis ad fidem nostram confirmandam, & spem erigendam, quàm diuinæ veritatis firmitudo iuuat? Hinc regius Psaltes, Scuto, inquit, circumdabit te veritas eius, nõ timebis à timore nocturno. Veritas enim qua Deus piis hominibus tutelam & patrocinium suum, atque paternã curã in literis sanctis passim promittit, velut impenetrabile scutũ est, quod nullæ dæmonũ sagittæ, nullæ aduersantis mũdi machinæ perrumpere queant. Cælum enim potiùs ruere, terra incendio deflagrare, quàm diuinarũ promissionũ veritas vllo modo concidere poterit. Ad hoc autẽ velut asylum regius Propheta post fœdum illud lapsum confugiebat, cùm diceret; Miserere mei Deus secundum magnã misericordiam tuam, &c. vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cùm iudicaris. Quod perinde est ac si diceret; Promisisti opem & misericordiã tuam atq. erratorũ veniam his qui supplici atq demisso animo opem tuam implorarent: hanc ergo mihi nunc impendi pero, vt te homines iustum atque veracem in promissionibus tuis hoc exemplo agnoscant. Ad idem quoq. præsidium Moyses in illa magna ira Domini aduersum perfidũ populũ quẽ delere ob conflatum vitulum volebat, confugit, cùm illum veritatis & promissionis suæ admonuit, qua terram Chananæorum patribus eorum pollicitus fuerat. Ad eandem nos itẽ confugere debemus, cùm misericordiam Domini, propter Christi filij eius merita, postulamus, veridicam illam eiusdem promissionem allegantes; Amẽ, amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Cùm igitur tam magnũ vitæ nostræ præsidium in veritatis diuinæ firmitate positum sit; nihil mirum, si tum in præsenti Euangelio, tum in omnibus scripturis sanctis tanta cura Dominus veritatis suæ constantiam testatam mũdo esse voluerit. Non solùm enim suæ gloriæ, sed nostræ etiam saluti hac in re paterna charitate & cura prospiciebat.

Psal. 30.
Psal. 88.
Exod. 8.
Iere. 16.
Psal. 90.
Psal. 50.
Num. 14.
Ioan. 15.

Hac item generis sui descriptione, immensa diuinæ bonitatis &

tis & charitatis amplitudo atq. dignatio commendatur; quæ eò vsque nostri gratia maiestatis suæ celsitudinē deiecit, vt carnem ex his hominib⁹ sumere vellet, quorū multi impuri, perfidi atq. sacrilegi extiterūt. Vnde & ex mulieribus solę memorātur quæ vel peccatrices fuerunt, vel ab Ethnicis parentibus genus ducebant: quales Ruth Moabitis, & Thamar, & Bersabeę Vriæ vxor extitēre. Quanta ergo illa dignatio, quanta pietas, quę tales parentes habere salutis nostræ gratia non erubuit? Vt enim medicorum est, ægrotorum excrementa, & alia quæ memoratu indigna sunt, nō horrere, quò ægrotorū saluti prospiciāt; ita cælestis ille medicus, qui peccata mūdi curaturus aduenerat, neq; peccatorū genus, neq. peccatorū cōtubernia & mēsā dedignari debuit, sicut ipse ait; Nō est opus valētib⁹ medicus, sed malè habētibus.

Simile.

Matt. 9.

Hac item ratione non modò pietatis dignationem, sed etiam promissionis & gratię suæ magnitudinem declarauit. Hęc enim generis humilitas, hæc auorum series apertè docet, quousq. immensa illa celsitudo nostri causa descenderit, vt qui in cælo patrem habet omnipotētem Deum, patres etiam haberet in terra, non solùm homines, sed nonnullos etiam impios & sceleratos homines, ex quorum stirpe genus duceret. Quis ergo iam dubitare poterit, certa esse quæ per Deum hominem promittuntur, cùm ipsum Deum factum hominem videat? Quis dubitare poterit, homines diuinæ naturæ participes fieri posse, qui Deum videat humanæ naturæ participem effectum esse? Longè enim maius est, assumptione veræ carnis Deū hominem fieri, quàm homines diuini spiritus participatione in diuinam similitudinem transformari. Maius est, Deum ad terram descēdere, quàm homines eius gratiæ ope sublatos in cęlum conscendere. Maius est, Deum ad humilia nostra demitti, quàm hominem ad Dei sublimia eleuari. Deniq. maius est, sempiternū Patris Verbum, hoc est, purissimū spiritum carne vestiri, quàm carnalem hominē Spiritus sancti virtute in spiritualē creaturā, & nouū hominem renouari. Hæc igitur tanta Dei nostri humilitas, promissæ dignitatis, quæ per Euangelium nobis exhibetur, fidem facit. Nec modò fidem facit, sed etiam beneficij magnitudinem amplificat. Nec enim immensæ illius sapientiæ erat, vsq. adeò maiestatis suæ celsitudinem deiicere, nisi nos in immensum dono suo vellet attollere; neque tantum (vt ita dixerim) expensarum insumere, vt exiguis nos beneficiis afficeret; cùm finis, & ea quæ ad finem instituta sunt, cohærere inter se & consonare debeant. Maximum ergo Dominus in mētibus nostris opus erigere decreuit, qui tam alta operis huius fundamenta iecit. Hoc autem totum sancti huius Euangelij principium nobis innuit; ***Liber generationis Iesu Christi filij David***: hoc est, liber in quo nouum filij Dei

Dei genus describitur, per quod, qui in forma Dei erat, nouam generis & hominis formam, propter hominum salutem constituendam, assumere dignatus est. Hæc de Euangelica lectione præfari, ad sacratissimę Virginis laudes prædicandas propiùs accedamus.

SECVNDA PARS. II.

Si hominibus ea felicitas cõtigisset, vt spirituales opes, & immensa diuinæ largitatis beneficia iustis põderibus librarent, felicissimum planè nos hodie nũtiũ adportare crederẽt, cùm beatissimæ Virginis natiuitatem, quæ hodierna die celebratur, illis denunciamus. Cùm enim redemptionis humanæ beneficium, splendoris sui magnitudine cęteris diuinis beneficiis obscuritatem afferat, mentesq́. piorum mira dulcedine reficiat; non poterit non felicissimum nuntium existimari, quod tanti beneficij exordium continet. Natiuitas enim Virginis, natiuitatis & incarnationis Dominicæ principium exstitit. Certè Patribus illis qui tamdiu redemptoris sui aduentum in limbo exspectabant, nihil potuit felicius nuntiari, quàm quòd esset iã in mũdo nata ea virgo quæ redemptorem & liberatorem suum erat paritura. Aegroti, qui vehementissimo tota nocte febris ardore vexãtur, solent anxiè solis ortum desiderare; quòd vel splendore lucis, vel medici aduentu, vel familiariũ amicorum colloquio partem aliquam molestiæ suæ leuari posse credũt. Itaq. cùm vel tenuissimum surgentis auroræ radium præsenserint, respirare & lætari incipiunt; quòd proximum esse iam solis ortum intelligant, Hoc ergo exemplo, fratres, coniicete vtcunque licebit, quo gaudio sanctæ illæ Patrum animæ persultarunt (quorum spes omnis ab aduentu Christi pendebat) cùm post longissimam tot annorum noctem, crepusculum hoc, id est, venturæ lucis signum in beatæ Virginis natiuitate conspicerent. Exorta enim aurora, hoc est, Christi matre, vicinum Solis iustitiæ aduentum esse intelligebant, cuius ope à tenebris in lucẽ, & à vinculis illis & cæco carcere in libertatem & gloriam filiorum Dei vindicandi erant. Simile. Rom. 8.

Hodie enim fortis illa mulier nata est, quæ caput serpentis antiqui per filium suum erat contritura: hodie paradisus voluptatis consitus est, in quo nouus Adam erat collocandus, quem nec serpẽs deciperet, nec arboris interdictæ fruct⁹ alliceret: hodie delecta terra est, in qua pretiosum illud frumenti granum erat nasciturum, quod vbi mortuum fuisset, ingentem mundo fructum erat allaturum: hodie magnificum illud templum extructum est, in quo vera Dei arca, hoc est, sacra Christi humanitas collocanda erat: hodie thronus aureus fabricatus est, in quo sedẽ sibi Rex ille pacificus eligeret, qui venerat vt faceret iudicium & iustitiam in terra. Cuius quidem imaginem thronus Ioan. 12.

ille gerebat, quem adeò mirabili artificio Rex Salomō fabricatus est: de quo sic in libris Regum scribitur: Fecit Salomō thro-
3.Reg.10. num ex ebore grandem: & vestiuit eum auro fuluo nimis, qui habebat sex gradus: & summitas throni rotunda erat in parte posteriori, & duæ manus hinc & inde tenentes sedile: & duo leones stabant iuxta manus singulas; & duodecim leunculi stabant super sex gradus hinc & inde. Non est factum tale opus in vniuersis regnis. Vt igitur throni huius mysterium excutiamus, satis constat; Salomonem regem typum Domini Saluatoris gessisse. Illa namque rerum omnium opulētia, quæ sub eius imperio prædicatur (in quo tanta erat abundantia argenti, quanta & lapidum, & cedrorum, quasi siluestrium lignorum) cælestium
3.Reg.10. diuitiarum & gratiarum abundantiam, & imperuestigabiles di-
Ephes.3. uitias, quas Christus Dominus attulit in mundum, designat. De
Psal.64. eisdem verò regius Propheta cum Christo loquens ait: Visitasti terram & inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam. Thronus verò, quē hic Salomō noster fabricauit, Ecclesia est. Quicquid autem Ecclesiæ conuenit, singulari ratione sacratissimæ Virgini conuenit, quæ nobilissima Ecclesiæ pars est. Ea est igitur veri Salomonis thronus: in cuius anima & corpore idē placidissimè requieuit. Erat autē hic thronus ex ebore: quod appositissimè virginitatis puritatem significat. Ebur enim & candidum, & vehementer frigidum esse dicitur: quod vtrunque virgineo pudori maximè conuenit. Nam & candore suo virginitatis puritatē, & frigiditate immunitatē ab omni impuro carnis ardore designat. Hic autē virginalis cādor, hæc tāta puritas, cui magis quàm huic virginū Virgini conueniat; quæ singulari priuilegio gaudium matris habens cū virginitatis honore, nec primam similem visa est, nec habere sequentem?

Erat præterea thronus hic vestitus auro, & quidem auro fuluo nimis. Non arbitror ignorare vos, fratres, auro, quod metallorum omnium nobilissimum est, charitatem, quæ virtutū omnium præstantissima est, significari. Hoc enim est aurum illud quod solus donare Deus potest, & à quo solo emi debere, ipse in
Apoc.4. Apocalypsi docet. Verùm cùm in auro quidam nobilitatis gradus existant, propter quos aurum auro (vt ita dixerim) defecatius & splendidius est, hoc aurum, quo eburneus ille thronus vestiebatur, fuluum nimis, hoc est splendidissimum & purissimum erat. Quid autem magis singularem beatissimæ Virginis charitatem, quàm huiusmodi aurū adumbrare potuit? Alij namque sancti Deum quidem vt Deum & conditorem atque parentem suum, nemo autem vt filium dilexit: at huic sanctissimæ Virgini singulari priuilegio concessum est, vt Deū ipsum non modò vt Deum atque parentem, sed etiam vt verum filium, Spiri-
tus

ti ſancti virtute conceptum,& in lucem editum,incomparabi-
amore diligeret. Quæ quidem dilectio, mira quotidie, imò
et ſingulas horas incrementa maiora capiebat. Verè enim ac
iè credendum eſt,nunquam Virginem oculos in filium conie-
ſſe,quin ardentiſſimis amoris facibus ſacratiſſimum eius pe-
tus incenderetur.

Conſtat prætetea , parentum erga filios amorem variè in di-
erſis ætatum gradibus affici ſolere. Aliter enim erga adultos
lios, aliter erga infantes, aliter erga pubeſcentes afficiuntur.
dultos enim fortiùs,paruulos autem blandiùs atque teneriùs
mare ſolent. Hoc idem in beatiſſimæ Virginis dilectione erga
ium Chriſtiana pietas cogitare debet:cuius dilectio variis mi-
iſque modis in diuerſis filij ætatibus augebatur. Neque enim
uæ humanæ naturæ propria ſunt,à ſanctiſſima Virgine remo-
ere debemus;ne dum naturam deprimimus, naturæ condito-
em accuſare videamur. Quo igitur affectu infantem puerum
iligebat, cùm illū in ſinu ſuo lactabat, & virginei lactis guttas
ri eius inſtillabat ; quem tamen ſciebat in ſinu recumbentem,
olis,lunæ,ſiderum,atque cæleſtium orbium conuerſiones mo-
erari! Quo item affectu erga eundem duodecim annos natum
n illo pubeſcentis ætatis flore rapiebatur ; quo tēpore amiſſum Lucæ 2.
llum inter Doctores in templo reperit! Quæ igitur dicendi vis
uius dilectionis magnitudinem in his ætatū incrementis,quo-
ies amantiſſimos in amantiſſimū filium oculos coniiciebat,ex-
licare queat? De beata Catharina Senenſi legimus,quòd acce-
ta ſacra Euchariſtia,tanta diuinę ſuauitatis dulcedine replere-
ur, vt duarum vel trium horarū ſpatio ſic in ſpiritu abſorbere-
ur,vt omnem prorſus ſentiendi vim amitteret; adeò vt expun-
ta & grauiter ſauciata, nihil omnino ſentiret. Si ergo ſancta
æc virgo ſic afficiebatur,cùm Chriſtū Dominū, ſub panis ſpe-
ie velatū, fidei oculis aſpiceret; quid Dei matrē , tanto maiori
anctitate & charitate præditā, ſenſiſſe credendū eſt, quæ eun-
lem Chriſtum non aliena ſpecie tectum, ſed in ipſo ſuo decore
nec fidei ſolùm ſed corporis etiam oculis cernebat? Itaq. altius
nunc Virginis affectū mihi conſideranti, duo inſignia miracula
(vt alia prætermittam) in eius vita ſeſe offerunt:alterum, quòd
ot tantisque diuini Spiritus ſplendoribus irradiata Virgo, totq.
charitatis iaculis vulnerata, vitam retinere potuerit. Conſtat
enim multos vel ingenti aliqua lætitia,vel contrà magna aliqua
& inſolita triſtitia affectos, vitam ſubitò amiſiſſe. Quæ autem
lætitia cum Virginis lætitia in filij puerperio & educatione;quę
verò triſtitia cùm eius triſtitia in eiuſdem paſſione comparari
queat? Nónne igitur miraculi inſtar eſt, virgineum illud pectus
inter tot talesque interni hominis motus diſruptum minimè
fuiſſe?

fuisse? Alterum miraculum fuit, quòd cùm purissimi eius oculi, velut piscinæ Esebon, lachrymis perpetuò defluerent, videndi tamen facultatem nō amiserint. Fluxu enim assiduo laehrymarum, oculis caliginem offundi innuit D. Hieronymus, qui sanctissimam Paulam (vt is in eius vita memorat) obnixè rogabat, vt oculorū lachrymis parceret, ne à sacrarum literarum lectione impediretur. Quomodo autē Virgo sanctissima se à lachrymis continere potuisset, quoties paruulum ante se filium, & Deum magnum contemplabatur? Lachrymę enim vt erumpunt dolore; sic lætitia manāt. Hinc D. August. de seipso narrat, quòd initio conuersionis suæ fleret vberrimè in hymnis & canticis, suaue sonantis Ecclesiæ vocibus vehementer affectus. Si igitur Ecclesiæ voces, quæ Christi mysteria vbique resonant, tantoperè viri sancti animam afficiebant; quid ipsa Christi Domini præsentia, quid sacra humanitas in corde matris agerent? quas lachrymas eliceret? quos ardores excitarent? qua lętitia perfunderent? qua admiratione & stupore tantæ maiestatis afficerent? Si enim deuotio, lachrymarum mater est; si sancti viri, cùm diuina meditantur, à piis lachrymis se cōtinere nequeunt: quid de illa sanctarum sanctissima Virgine credendū est, quæ semper diuina meditabatur, quæ Dei Spiritu plena erat, quæ in Dei abysso mergebatur, quæ tota, sine vllo carnis impedimento, in diuinitatis formam quodammodo transierat, & in qua nullum ius aut caro, aut mundus, aut terrenum aliquid habebat?

Hieron.

August.

Sed ad institutū redeuntes, hanc virgineæ charitatis magnitudinem nobis aurum illud nimis fuluum declarat. Sex verò illi gradus quibus ad summum throni peruenitur, virtutum omnium plenitudinem designant, quibus fidelis anima ad hanc eleuatur dignitatem, quam beatæ illæ mētes in cælo habēt, quas thronos appellamus: in quibus singulari ratione residere Deus dicitur: qui in supremæ hierarchiæ ordine collocantur. Hæc autem virtutum omnium plenitudo vbi copiosiùs quàm in sacra Virgine reperitur? Constat enim nullam quidem virtutem aut gratiam fuisse alicui Sanctorum concessam, quæ non eadē longè cumulatiùs atque perfectiùs Virgini concessa fuerit. Ideoque illi potissimùm conuenit, quod de huiusmodi fabrica in descriptionis eius fine dicitur, nempe quòd nullum tale opus in regnis omnibus fuerit fabricatum. Neque enim aut in cęlo, aut in terra, aut inter homines, aut inter Angelos tantam sanctitatis excellentiam agnouimus, quantam in Deipara Virgine fuisse certum est. Sicut enim nulla post Deum dignitas Dei genitrice maior; ita nulla sanctitatis prærogatiua sublimior. Sicut enim sacræ humanitati Dñi Saluatoris tantam gratiarum & virtutum opulentiā tribuimus, quantā maximā mentes nostræ concipere possunt;

3. Reg. 10

possunt, vt quando Deum humanitate nostra vestimus, digna sit tanta maiestate vestis; ita cùm Dei filium habere matrem in terra confitemur, digna sit tali filio mater. Cùm enim Sapiens dicat; Dedecus filij pater sine honore; certū est, dedecus vel decus matris ad filium maximè pertinere. Quæ cùm ita sint, necessariò fatendum est, sacram Virginem cunctorum hominum & Angelorum sanctitatem tantum superare, quantum materna eius dignitas omnes alias dignitates antecellit. Quid autem post Deum Dei matre sublimius? Huic autem dignitati, sanctitatis atque omnium eius gratiarum splendorem parem fuisse necesse est. Eccli. 3.

Sed cùm hæc & multa alia de sacræ huius Virginis laudibus prædicari possint, quid inter ista mihi maximè mirabile videatur, exponā. Si hæc sanctissima Virgo instar Annæ viduæ vsque ad octoginta annos nunquam discederet de templo, ieiuniis & orationibus seruiēs die ac nocte; vel si intra monasterij claustra vitam ageret, & tāquam oliua fructifera in domo Domini constituta, curisque seculi mortua, diuinis rebus semper intenta esset; non ita demirarer, potuisse eam ad tantæ perfectionis culmen deuenire: sed cùm sciam ipsam humili fabro desponsatam intra domesticos parietes pio coniugi deseruire, curam rerum domesticarum per se gerere (nec enim pauperis fabri spōsa, qui manibus victum quæritabat, ancillarum aut seruorum gregem habuisse credēda est) hoc mihi maximè mirabile videtur, quòd his officiis & familiaribus negotiis intenta, ad tantam potuerit virtutum celsitudinem peruenire, quæ animum maximè liberum & vacantē, nullisque curis aut negotiis impeditum requirit. Quod quidem adeò verum est, vt Seneca dixerit, neminem vnquam ad bonam mentem peruenisse occupatum. Nec minus mirum est, nō potuisse vnquam tot externa opera atque officia animum illius ab intuitu diuinitatis, hoc est, à diuinarum rerū contemplatione vel ad momentum abducere: adeò mens eius diuinitate quodammodo perfusa ac Deo plena, in Deum ita trāsierat, vt sine Deo viuere aut spirare non posset. Itaque sicut tutelares Angeli, quorū fidei commissi sumus, sic rebus nostris intendunt, vt nunquam à diuinæ pulchritudinis contemplatione deducātur. sic beatissima Virgo inter homines versans, & humana negotia gerens, nunquam illis ita im abatur, vt à Dei conspectu mentis oculos auerteret. Si quis autem à me quærat, vnde in anima, carceri corporis inclusa, & pondere mortalitatis pressa, hæc Angelicæ puritatis imitatio, & cælestis vitæ conuersatio orta fuerit; planè respōdebo, id ardentissimæ charitatis eius singulare munus fuisse. Cōstat enim verum esse quod frequenter audistis, animam quidem magis ibi esse vbi amat, quàm vbi

Lucæ 2. — Psal. 51. — Seneca. — Simile.

vitam inspiret. Ea enim ingentis amoris vis & natura est, vt ad dilecti presentiam ardentissimo desiderio semper aspiret, in qua summo gaudio, maximisque deliciis fruitur: quibus, velut spirituali quodam glutino, dilecto suo indissolubili societate coniungitur. Quid ergo mirum, si hæc Virgo sanctissima, quæ supra sanctos omnes diuini amoris facibus inflammata erat, in cælo semper corde & cogitatione esset, quæ totum amoris sui
Simile. thesaurum ibidem fixum immotumque habebat? Vt enim lucernæ flamma, quamuis grauis & ponderosi corporis mole prematur, ipsa tamen naturali vi ac propensione sua ad supera loca nititur, eoque flammas suas continenter attollit: sic sanctissima Virginis anima, quamuis graui & mortali corpore, quod ad ima deuergit, inclusa esset; igne tamen diuinæ dilectionis incessabili ardore ad supera tendebat. Quia verò hic cælestis ignis non ad tempus illi datus, sed perpetuus vitæ eius comes extitit; ideò nihil mirum si cogitatione esset in cælo, quæ cælestem semper ignem gestabat in corde.

TERTIA PARS. III.

Hactenus de sanctissimæ Virginis laudibus dictum sit, per quas illa veri Salomonis thronus effecta est. Sed quid nobis hæc Virginis dignitas conferet, si nos eã imitari negligamus? quid, inquam, nobis conferet, illam Dei thronum effectam esse, nisi nos quoque pro modulo nostro eiusdem thronus efficiamur? Necesse est enim mẽtem nostrã vel Dei vel dæmonis sedẽ esse. Quòd si Dei non sumus, cuius nisi dæmonis erimus? Sic enim
Rom. 8. Apostolus ait; Si quis non habet spiritũ Christi, hic non est eius. Ergo danda nobis opera est, vt Dei throni, ad huius quem descripsimus similitudinem, efficiamur. Ad hoc autem prima cura esse debet, vt corporis & animę pudicitiam, quã ebore designari diximus, immaculato pudore custodiamus; idque tanta cura, vt nõ modò corpus ipsum, sed omnes etiam corporis sensus men-
1. Tim. 5. tis castitati famulentur. Hoc enim Apostolus à nobis requirit, cùm Timotheum admonet vt inter feminas versetur in omni castitate. Quid est autem in omni castitate conuersari, nisi vt habitus, vt incessus, vt verba, vt opera, vt oculi, vt aures, vt lingua etiam ac sensus omnes, castitatis puritatem spirare videantur, dum nihil turpe, nihil inhonestum, nihil, quod cuiusquam oculos vel aures offendat, in nostris moribus inuenitur? Hac autem tam multiplici custodia castitas eget, propterea quòd per hos omnes corporis sensus aditum sibi dæmon aperire conetur, vt inæstimabilem virtutis huius thesaurum nobis eripiat. Quocir-
Simile. ca quemadmodum arces quæ in hostium confinibus sitæ sunt, vallis, & fossis, cęterisque propugnaculis propter hostium incursiones & insidias munire solemus: ita virtus hæc, quam omni studio

studio atque conatu generis humani hostis impetere solet, hac vigili cura & solicitudine sepienda atque vallanda est. Constat enim verū esse quod D. Bernardis ait: Inter omnia prælia Christianorum, periculosiora esse certamina castitatis: vbi quotidiana pugna, & rara victoria. Nec enim importunus ille castitatis hostis nos aliquando vel respirare sinit, vel inducias præbet; sed omni tempore ad extremum vsque vitæ spiritum impugnare non cessat; vt saltem importunitate vincat, quos prauæ suggestionis impetu superare non potest. Aiunt Physici, Rhinocerotem adeò ferum & immite animal esse, vt nunquam, vel longissimo etiam tempore, ad homines assuescat; cùm cætera tamen cicurentur & assuescant. Hoc ipsum de impuræ carnis concupiscentia verè dicere licet. Alios enim turbidos animæ nostræ motus, longa dies, & virtutis vsus vel sopire vel extinguere solet: hæc autem pestis vix vnquā serpere & solicitare mētem desinit. Constat enim inueniri multos Dei seruos, qui quadraginta aut quinquaginta etiam annorum spatio, neque opere, neque cogitatione, neque alia ratione castitatis integritatem violauerint; neque tam longo virtutis vsu rebelles à se carnis motus prorsus excusserint; nec minus illis in senectute quàm in iuuentute aduersus hunc Rhinocerotem castitatis armis assiduè pugnādum sit. Quocirca quisquis virtutem hanc ad finem vsque vitæ integram illibatamque seruauerit, spiritualis cuiusdam martyrij præmium propositum sibi esse sciat: quod non quidem repentina morte, sed longissima pugna & victoria comparatur. Quo etiam nomine sancti Patres diuturnam castitatem ebori comparant: quia sicut ebur antiquum candorem in ruborem vertit; ita diuturna atque perpetua castitas, non modò castitatis laudem, sed spiritualis etiam martyrij coronā promeretur. Vt hanc igitur tantam gloriam adipisci valeamus; & tota vita strenuè dimicandum est, & caro ipsa inedia extenuanda, ne luxu insolescat: & cunctis sensibus, ac præcipuè oculis, diligens adhibenda custodia est; ne mors (quod Dauidi contigit) per has fenestras in mentem nostram ingrediatur. Quisquis igitur hoc modo pudicitiæ candorem seruat, thronus Dei ex ebore factus est. Verissimè namque beata Lucia impuro iudici dixit, Castè viuentes templum esse Spiritus sancti.

Bernard. | Simile. | Simile. | Item. |

Verùm hic thronus auro vestiendus est, & quidem fuluo nimis. Auro autem charitatem significari paulo antè diximus. Quod autem hæc virtus mentes hominum, Dei quoque sedes efficiat, apertè Ioannes Euangelista confitetur; cùm ait: Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Hoc autem auro omnia opera nostra vestire atque ornare monet Apostolus, cùm ait: Omnia vestra in charitate fiāt. Quam

1. Ioan. 4. | 1. Cor. 16.

sententiam latius alibi declarat his verbis; Siue comeditis, siue
1. Cor. 10. bibitis, siue quid aliud facitis, in gloriam Dei facite: hoc est, charitate & amore Dei inducti ea facite. Hac enim ratione fit, vt non modò præclara virtutum opera, sed ea etiam quæ ad vsum vitæ necessaria sunt (vt comedere, bibere, dormire, atque animi intentionem modestè aliquando relaxare) Deo grata & æterna vita digna efficiantur.

Non temerè autem aurum hoc fuluum nimis fuisse dicitur. Hoc enim verbum in solam charitatis virtutem maximè quadrat, in qua nihil modicū, nihil nimis est. Vt enim D. Bernardus
Bernard. ait, Causa Deum diligendi, Deus est; modus est, sine modo diligere. Hoc autem in morales virtutes minimè cadit, in quibus vitio datur quicquid nimium & immodicum est. Hic etiā fulgor, sicut in auro puritatem quæ omni peregrina materia vacat; ita in charitate, eiusdem puritatem designat; quæ ea sinceritate Deum diligit, vt nihil in illo, præter illum, diligat, neque ad emolumenta propria eius amorem referat. Rectè enim
August. D. Augustinus; Minus te, inquit, Dñe, amat, qui tecum aliquid amat quod non propter te amat. Hoc est enim quod nos sancti Patres admonent, cùm non in Dei donis atque beneficiis, sed in Deo quiescendum esse monent: ipsum videlicet propter ipsum, nō propter eius merita diligentes: nec in eius muneribus, sed in vno ipso gloriantes. Talis enim charitas auro nimis fuluo comparatur.

Adduntur in summo throni leones duo, qui vtrinque collocati, manibus sedile tenent atque sustentant. Quid verò sedem hanc, id est, hominis mētem in officio continet, nisi diuina gratia simul cum hominis labore & industria? Quid enim homo hac gratia destitutus Deo gratum efficere poterit, cùm Domi-
Ioan 15. nus dicat: Sine me nihil potestis facere? Quid verò eadē gratia homine dormiente atque oscitante efficere queat? Vtrumque ergo simul iungendum est, quemadmodum Apostolus exem-
1. Cor. 15 plo suo ostendit, cùm ait; Abundantiùs omnibus laboraui, non ego solus, sed gratia Dei mecum. Ad hoc autem Dominus nos
Zach. 1. per Prophetā inuitat, cùm ait: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Cùm enim is ait, Ego cōuertar ad vos; apertè gratiæ suæ auxilium promittit, quæ præcipua boni operis causa est. Ideoque assiduis eam clamoribus ab ipso postulare debemus,
Sap. 9. illa Sapientiæ verba repetentes; Mitte illam, Domine, de sede magnitudinis tuæ, vt mecum sit & mecum laboret: vt sciam quid acceptum sit coram te omni tempore. Cùm verò idem ait, Conuertimini ad me; libertatis & officij nostri nos admonet, atque operam & laborem nostrum à nobis exigit. Quæ quidem sententia illos præcipuè accusat, qui totum salutis suæ negotium in di-

in diuinam gratiam & misericordiam reiecerunt: qui tamē hoc ipso misericordia indigni sunt, quòd eam inertiæ atque socordiæ suæ causam faciant; cùm Deus non stertentibus ac dormitantibus, sed vigilantibus & laborantibus eam promittat. Hoc est igitur quod duobus his leonibus, qui summum throni sedile tenent, arbitror significari.

Possunt etiam per eosdem duo charitatis præcepta, quę totius diuinæ legis summam continent, non incongruè designari. Hoc enim præceptū habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum. Quod contra nonnulli faciunt, qui cùm assiduè precibus & meditationibus incumbāt, quibus charitas in Deum præcipuè comparatur, ad obsequia tamē fratrum suorum (cùm præsertim aliqua necessitate premūtur) tardiores sunt: quod his animi sui quietem & tranquillitatem aliquatenus perturbari dicant. Quicunq. tales sunt, illud D. Augustini meminisse debēt; Otium sanctum quærit charitas, negotium sanctum exigit necessitas charitatis; quæ si non vrgeat, diuinæ veritatis contemplationi vacandum est. Cùm ergo proximus opera nostra indiget, cùm necessitate premitur; illa sanè cōtemplationis quies deferenda est, vt indigenti fratri, immò Christo in fratre laboranti subueniamus. Semper enim sacrificia iustitiæ voluntariis anteferenda sunt; illudq. Samuelis semper ante oculos habendum; Melior est obedientia quàm victimæ. Obedientia enim necessitatis, victima verò voluntatis ac deuotionis nostræ est.

1. Ioan. 4.
August.
1. Reg. 15.

IIII.

Sequuntur deinde sex gradus, quibus ad summum throni sedile peruenitur. Sedile autem hoc in quo noster Salomon sedet, puritas cordis est. Quam quidem puritatem (quæ ab omni carnalium affectuum contagio pura & immunis est) spiritualis vitæ scopum esse latè Ioannes Cassianus in prima collatione disseruit. Hæc enim puram & pacatam animam, Deoque (quatenus fragilitati nostræ licet) similem effectam, miro charitatis vinculo auctori suo copulat atque coniungit, atq. summi Salomonis thronum efficit. Sex verò gradibus, quibus ad hoc sedile ascēditur, virtutum omnium plenitudinem significari diximus: quæ huic puritati consequendæ deseruit. Eius enim gratia (vt idem Cassianus ait) solitudo sectanda, & cætera religiosæ vitæ studia colenda sunt. Propter hanc enim ieiunia, vigilias, labores, corporis nuditatem, lectionem, cæterasque virtutes debere nos suscipere ait, vt per illas ab omnibus passionibus noxiis cor purum & immune conseruare possimus. His enim virtutibus defecata mens, & ab omnibus carnis sordibus repurgata, & spiritualis effecta, Deo (qui purissimus spiritus est) facilè iungitur & copulatur. Sicut enim quæ dissimilia sunt, à se inuicem separantur; quæ-

Ioannes Cassian.
Idem.
Simile.

quæque vicina & cognata sunt, facillimè coniũguntur (sic enim videmus ardentis lucernæ flammam ingenti igni admotam, à maiori ignis flamma corripi, & sibi copulari) ita summus ille atque purissimus spiritus, vt carnales homines, tãquam sibi dissimiles, à se abigit; sic spirituales, tanquam sibi similes atque cognatos, eiusdemque puritatis consortes, ad se trahit, & secum ineffabili quadam ratione conglutinat.

Sed quid est quòd duo leunculi in singulis huius throni gradibus vtrimq. politi esse perhibẽtur? Hoc planè esse arbitror quod
2. Cor. 6. Apostolus pręcipit, vt iustitiæ armis à dextris & sinistris muniti incedamus: quodq. ipse Dominus frequẽter in lege sua monet,
Deut. 17. cùm, exposita mandatorum suorum via, præcipit ne ab ea siue ad dextram siue ad sinistram declinemus: hoc est, ne vel secundis rebus elati, vel aduersis deiecti, ab ea via quam ipse nobis ostendit, declinemus. Sunt enim qui per itinera planiora inoffenso pede gradiẽtes, in confragosis & impeditis corruunt: contrà verò alij sunt, quos confragosa iuuant, planiora verò lapsuũ
Matt. 14. materiam subministrant. Petrus tranquillo mari ad Dominum per vndas securus & lætus incedebat: qui tamen vbi vehementiorem auram spirare vidit, animo simul & corpore concidens
Psal. 62. submergi cœpit. Contrà verò Dauid aduersis rebus eruditus magis quàm elatus, dicere certè potuit; In terra deserta, inuia, & inaquosa, sicut in sancto, siue in sanctuario, apparui tibi: idẽ tamen constituto regno, subactisq. finitimis nationibus, secundis
1. Par. 21. rebus elatus, populum vana & superba curiositate numerari ius-
2. Reg. 11. sit, & aliena vxore per summum scelus violata, innocẽtis viri se sanguine cruentauit. Ne igitur cùm per hanc viam ingredimur, vel secunda nos aura, vel inimica, ab ea via deducat, iubemur arma iustitiæ capere, quibus à dextris & sinistris instructi, securè
August. incedamus. Vt enim D. August. ait, duplicem aciem mundus contra Christi milites instruit. Blanditur enim vt decipiat, terret vt frangat: quocirca non nos teneat propria voluntas, non nos terreat aliena crudelitas, & victus est mundus. Hoc est autem à dextris & sinistris esse armatum. Sic armatæ fuerunt sanctæ illæ virgines, Agnes, Agatha, Dorothea, Catharina, Margarita, cæteræque similes, quæ tyrannos modò blandientes, modò terrentes, modò promissis inuitantes, modò atrocissima supplicia comminantes, pari animo contempserunt: vtpote quę à dextris & sinistris, diuinis armis septæ atque munitæ erant.

Sed quoniam, vt ait ad Lucilium Seneca, difficilius est tristia perstringere, quàm læta moderari, ideò fortitudine atq. robore animi magis indigemus ad ea quæ virtutibus obstant superanda. Adde etiam quod ad impetranda Dei dona mirè labor adiu-
Bonauẽt. uat, precationis studio coniunctus. Hinc Diuus Bonauẽtura in Medi-

Meditationibus vitæ Christi refert, beatam Virginem sanctæ Elisabeth viduæ, vitæ suæ rationem & ordinem explicuisse. Inter alia verò studia, quæ ibidem commemorat, hoc etiam addit, se, excepta ea gratiæ plenitudine, quā in vtero matris posita recepit, omnem aliam gratiam, & cælestia dona, non sine magno labore, continua oratione, ardenti desiderio, & profunda deuotione, multisque lachrymis percepisse: addiditque; Illud igitur persuasum tibi esse debet, nullam virtutem, nullaq. cælestia dona (nisi præter communē ordinem Deus aliquid moliatur) sine orationis studio, & corporis afflictione cōparari. Hactenus verba Virginis: quibus intelligere licet, quantoperè in ea proficiendi studium viguerit. Quo in loco meritò Diuus Bernardus quærit, quomodo simul cohæreant, quòd Gabriel Angelus Virginē quidem prius gratia plenam, deinde gratiam apud Deum inuenisse dicat. Quomodo enim aliquis quærat id quo plenus est? Cui quæstioni idem respondet his verbis: Digna prorsus inuenire, cui propria non sufficit plenitudo, nec suo est contenta bono. Hoc autem illos præcipuè accusat, qui sibi sufficere iudicantes, vlterius in virtutis studio progredi nolunt. Audeo dicere, eos qui sibi ita placent, nondum hoc iter in cælum ingressos fuisse, cùm scriptum sit; Qui edunt me, adhuc esurient; & qui bibunt me, adhuc sitient. Sed vt ad institutum redeamus: cum hæc Virginis sententia, quæ corporis laborem simul & orationem commendat, sacerdotis Eliachim sententia maximè cohæret. Ad filios quippe Israël, ab exercitu Holofernis obsessos, & in magna calamitate positos, ait; Scitote quòd exaudiet Dominus orationes vestras, si manentes manseritis in ieiuniis & orationibus in conspectu eius. Quæ cùm ita sint, fratres, quicunque cælestibus donis (quæ omnem sensum exuperāt) affluere cōcupiscitis, quicunque ad hanc gloriam peruenire desideratis, vt veri Salomonis throni & sedes efficiamini, accingite fortitudine lumbos vestros, & in hoc totis viribus incumbite, vt omnibus throni huius ornamentis mentes vestras excolatis; quatenus in vobis Deus habitare, & diuinitatis, puritatis, sanctitatis, deliciarum, ac donorum suorum, ac tandem immortalitatis & gloriæ suæ participes efficere dignetur.

Bernard.

Iudith. 4

Phil. 4.

IN EADEM NATIVITATE BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIÆ, CONCIO tertia: in qua de mirabili Euangelij virtute & gratia, simulque de sacræ Virginis dignitate dissseritur.

THEMA. *Liber generationis Iesu Christi filij Dauid.* Matth. 1.

VAMVIS hic liber generationis Christi esse dicatur, satis tamen constat vel ex ipso libri titulo (qui est, Sanctum Iesu Christi Euangelium secundum Matthæum) totius etiam Euangelij, omniumque mysteriorum Christi historiam in se continere. Quia verò hoc ipso die beatissimæ Virginis natiuitatem (quæ ipsius Euangelij, atque omniũ beneficiorum Christi principiũ exstitit) celebramus; nõ abs re futurũ puto, si quid Euangelij nomen & mysterium cõtineat, explicauero. Omnes enim Euangelicæ legis professores sumus, omnes sacris diebus Euangelicam doctrinam audimus; sed non omnes quid Euangelij nomen designet, satis intelligimus. Huius autem rei tractatio vehementer mentes nostras ad Redemptoris nostri amorẽ primùm, deinde etiam ad salutarem timorem excitabit: qui duo affectus velut duo pedes sunt, quibus ea via qua in cælũ itur, ingredimur. Nihil enim deesse illi poterit, qui Dei timore & amore fuerit instructus. Vt igitur argumentum hoc piè & religiosè tractare valeamus; cælestem opem, sacratissimæ Virginis intercessione, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Iam primùm cõstat, inter innumeras virtutum & perfectionum Dei nostri laudes, immẽsam eius bonitatem maximè numerari. Hanc enim præcipuè cælestis magister commendauit,
Matt. 19. cùm adolescenti, se bonum appellanti, respondit; Quid me vocas bonum? Nemo bonus, nisi solus Deus. Quamuis enim & Sancti omnes, & Angelicæ mentes diuinæ bonitatis participes
Simile. sint; vsque adeò tamen immensa Dei bonitas eminet, vt cæteræ bonitates non magis ante illam fulgeant, quàm astra cæli ante
Simile. meridianum solem. Cùm autem maximè proprium bonitatis sit, instar radiorum solis in omnia se diffundere, opesque suas omnibus communicare; hęc illum bonitas impulit, vt hũc mundum, tam miris multisq́; variarum rerum formis ornatum, sine

vlla sui indigentia crearet. Hanc enim creationis mundi causam extitisse Plato quoq; Philosophus confessus est. Quia verò is totius esse, omniumq; perfectionum fons & origo est, nō vna eademque mensura seipsum rebus communicauit. Quibusdam enim esse tantùm contulit, vt elementis; quibusdam esse & viuere, vt plantis; quibusdam esse, viuere & sentire, vt brutis animantibus; quibusdam verò supra hæc omnia intelligendi vim, vt hominibus & Angelis, contulit. Vt autem bonitati bonorum suorum communio: ita summæ bonitati summa quoque bonorum communio conuenit. Hoc autem summa illa bonitas præstitit: quæ seipsam, hoc est, felicitatem & gloriam (quæ solius diuinæ naturæ propria est) & Angelis & hominibus (qui intelligentiæ participes sunt) liberalissimè cōmunicare decreuit. Qua quidem communione nihil in hoc genere maius humana mens vel desiderare, vel cogitare potest. Plato.

Ad hoc autem primum hominem condidit, quem clarissimis virtutum cælestiumque donorum opibus instruxit, quibus ad hanc tantam gloriam præparari, & ea dignus effici posset; quasque, si in officio fideliter perstitisset, ad posteros quoque suos transfunderet. Verùm ille huic tanto muneri ingratus, inobedientię suę crimine & seipsum, & posteros quoque suos his tantis bonis spoliauit. Diuina tamen bonitas nec hoc quidem inobedientiæ scelere prouocata, à propositi sui destinatione cessauit. Itaque recenti adhuc commissi sceleris rebellione vigente, primam Euangelij lucem homini lapso prætulit, cùm ad serpentem (hoc est, dæmonem, tanti mali auctorem) dixit; Inimicitias ponam inter te & mulierem, & inter semen tuum & semen illius: ipsa conteret caput tuum: hoc est, ipsa potentiam tuam euertet, & regnum tuum (quod peccati regnum est) exscindet. Hæc igitur prima Euangelicæ gratiæ, & redemptionis humanæ promissio, quæ per benedictum sanctissimæ Virginis fructum mundo afferenda erat, vt quoniam femina per virū mundo mortis venenum propinauerat, femina quoque per virum, fructum vitæ mundo porrigeret: hæc igitur, vt dixi, prima Euāgelij institutio, qua remedium lapso homini promissum fuit. Nunc superest, vt quale hoc diuinæ misericordiæ remedium fuerit, inspiciamus; vt sic tandem, quid sit Euangelium, & cur meritò faustum atque lætum nuntium appellari debeat, intelligamus. Genes. 3.

Rem igitur à prima origine repetentes, animaduertendum est, hunc esse diuinæ sapientiæ morem, vt quando vel dæmonum malitia, vel prauorum hominum opera, quæ ipse decreuisset, impedirētur, vsque adeò à propositi sui destinatione non cessaret, vt eadem ipsa quæ destinauerat, multò auctiora & meliora

liora faceret. Nec enim fas est, diuinæ sapientiæ consilia atque decreta cuiusquam opera aut malitia labefactari, ne quis aduersus illum gloriari meritò possit. Subiiciamus aliquot huius rei exempla. Synagoga olim, hoc est, Sponsa Dei electa, & Dei populus, Romanorum armis propter admissa scelera vastatus, & ad internecionem vsque deletus fuit. Pro hoc ergo exiguo populo, vniuersum mundum; pro Synagoga, Ecclesiam latè per orbem terrarum diffusam erexit: & pro vno tēplo in quo Deus colebatur, innumera templa vbiq. terrarum fabricari fecit. Prophetas quoque, eius populi patres atque magistros, cum ipso populo sustulit; Lex enim & Prophetæ vsque ad Ioannem: At pro ipsis Prophetis, Apostolos nobis & Euangelistas, cæterosque Euangelicæ vitæ sectatores, Spiritu sancto plenos, cōtulit, quēadmodum regius vates ait; Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: constitues eos principes super omnem terram. Legem præterea veterem, quam illi populo tulerat, abrogauit; at pro lege veteri nouam legem, pro litera spiritum, pro iugo legis importabili, Euangelij gratiam nobis contulit. Quantum verò hæc noua lex veterem, & Euāgelium legis litteram antecellat, D. Augustinus declarat his verbis: Legis litera, quæ docet non esse peccandum, si Spiritus viuificans desit, occidit. Scire enim peccatum facit potius quàm caueri; & ideò magis augeri, quàm minui: quia malæ concupiscentiæ (quæ prohibitione augetur) etiam præuaricatio legis accedit. Denique quantum inter se, petere, & donare, distant; tantum inter legem & Euangelium discrimen est. Lex enim petit; Euangelium donat. Lex quippe exigit ab hominibus plenam omnium mandatorum obedientiam; Euangelium verò Spiritum & gratiam, & voluntatis propensionem ad hanc ipsam obedientiam alacriter præstandā donat. Ad hæc, arca fœderis Domini (quæ eius olim gloria dicebatur) simul cum veteri illo templo sublata est: at pro arca illa, quę legis tabulas continebat, diuinissimū Christi corpus in omnium templorum sacrariis, ad fidelium deuotionem excitandam, asseruari videmus. Sacrificia quoque legis illius per Christi mortem abrogata fuerunt, in quibus animalium sanguis propter hominum peccata offerebatur: at Dominus pro illo pecudum sacrificio, sacratissimum corporis & sanguinis sui sacrificium in cunctis Ecclesiarum altaribus immolari constituit. Et quidem in veteribus illis sacrificiis, quę pro peccato offerebantur, sanguis pecudum offerebatur: quo significabatur, peccantem hominem, ob admissum scelus, sanguinis reum esse, Dei tamen misericordia fieri, vt pro rei hominis sanguine, pecudum sanguis substitueretur: at in nostro sacrificio non agnorum aut arietum, sed ipsius vnigeniti Dei pretiosus sanguis pro sceleribus nostris quotidie

Luce 16. Psal. 44. August. Deut. 10.

die immolatur: cuius sacrificij vim & dignitatem Apostolus declarat his verbis; Si sanguis taurorum, aut hircorum, & cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quantò magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti? Quòd si inter hæc adeò magnifica Dei opera pusillum addere licet, adiungam Ieremiæ librum, quem Domini iussu scriptum perfidus Sedechias Rex conscidit atque combussit. At ne impium Regis facinus diuino decreto obsisteret, alium similem librum Dominus eidem Prophetę scribere iussit; in quo, ait, sermones additi sunt plures prioribus. Videtis ergo, fratres, verum esse quod idem Dominus per Prophetam dixit; Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet: adeoque non esse in vlla potestate consiliis eius obsistere, vt quò magis vel dæmonis, vel hominum malitia aduersus illius decreta nitatur, hoc magis ille gloriam suam amplificet. Accedit enim homo ad cor altum, & exaltatur Deus, & maiora potentiæ suæ documenta constituit. Hebr. 9. Ierem. 36 Esaiæ 46. Psal. 63.

Quorsum hæc? Certè ad Euangelicæ gratiæ explicationem, quam promisimus, spectant: quæ etiam aliqua ex parte his quæ diximus, declarata est. Diximus enim, primo illi generis humani principi gratiam & iustitiam, magnificaque Dei munera, & illi & nobis (si is in fide & obedientia permansisset) concessa fuisse: cùm verò is dæmone adnitente (qui diuinis consiliis obsistere voluit) in vtroque deliquisset; & sibi & nobis eadem dona amisit. Aequum autem non erat, vt hostis ille fraudulentus aduersus Deū gloriari posset, seque iactare, quòd eius decreta atque consilia inuertere potuisset. Quid igitur Dominus? Dignitatis & gloriæ suæ memor, maioribus nos gratiæ & misericordiæ suæ muneribus quàm antea donauit. Pro illa enim superba & inobedienti femina, feminam nobis obedientiæ, humilitatisque plenissimam, in matrem contulit: cuius hodie felicissimum natiuitatis diem celebramus. Pro illo verò primo parente, qui nos inobedientia sua perdidit, alium nobis parentem infinitis partibus præstantiorem contulit. Pro mero namque homine, Deum & hominem; pro superbo, humilem; pro seruo, filium; pro homine ex terra formato, hominem de Spiritu sancto conceptum; ac demum pro inobediente & interdictæ arboris cibum inuadente, filium ad mortem vsque, & mortem crucis obedientem. Quantum ergo inter Christum & primum illum parentem, hoc est, inter primum Adam & secundum distat, tantum inter hoc & illud beneficium discrimen est. Primus enim ille homo de terra, terrenus: at secundus homo de cælo, cælestis. 1. Cor. 15.

Quid

Quid deinde? subdit protinus; Qualis terrenus, tales & terreni: qualis cælestis, tales & cælestes.

Hic igitur secundus parens, pro illo priori nobis initio seculi promissus, in fine seculorum datus est: in quo vno omnia quæ nobis ad salutē & iustitiam necessaria erant, cumulatissimè præ-
Col. 1. stita sunt. In ipso enim (vt Apostolus ait) complacuit Patri omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia, pacificans per sanguinem crucis eius, siue quę in terris, siue quę in cælis sunt. Quod quidem adeò feliciter executus est, vt Ecclesia verè dicere potuerit, felicem illam culpam exstitisse, quæ
Rom. 5. talem habere meruerit redemptorem. Non enim (vt Apostolus ait) vt delictum, ita & donum. Vbi enim abundauit delictum, superabundauit & gratia. Is igitur primi parentis illius loco pater nobis datus est; non proditor, sed saluator; non interemptor, sed viuificator; non perceptæ hæreditatis & patrimonij dissipa-
Isaiæ 9. tor, sed restitutor & instaurator. Vnde Isaias inter cætera eius præclara nomina, futuri seculi patrem appellandum esse vaticinatus est: quia ipse nos noua nascendi lege regenerauit: ipse plus quàm paterna charitate à diaboli captiuitate redemit: ipse debita nostra exsoluit, & pro illis, sacrificij sui merito, æterno Patri satisfecit, & nos cum illo (à quo diffidebamus) sublatis è medio peccatis (quæ nos ab illo secernebant) æterna pace reconciliauit.

I.

Quid igitur ex his cōsequens est? Certè, vt Deus iam amicus nobis effectus, & filij sui sanguine placatus, veri amici in nos officia exerceret, & gratiarum atque donorum suorum thesauros aperiens, opes suas in homines, nouo sibi fœdere copulatos, effunderet; quibus pristinam illam dignitatē & gratiam, quam prioris parentis inobedientia amiserant, posterioris obedientia recuperarent. Ad hoc autem Spiritum sanctum, post peractum humanæ redemptionis officium, in nos demisit: qui naturam, peccati morbo ægrā, sanaret, omnesque animæ nostræ vires, eodem morbo infectas, sanitati restitueret. Itaque intellectum lucis suæ splendore illuminauit, vt expetenda fugiendaque sine errore discerneret, eaque pro ipsorum dignitate & pretio æstimaret: Voluntatem verò, vt hæc ipsa pro intellectus incorrupto iudicio, non pro libidine sua amplecteretur. Affectus autem & cupiditates nostras ita temperauit, vt non amplius furore atque impetu suo mentem de statu suo deiicerent; sed illius potius ductum & imperium sequerentur. Carnem verò ipsam (quæ immortales cum spiritu inimicitias gerebat, quæque nihil nisi carnalia, vt naturæ suæ consentanea, appetebat) sic spiritualium deliciarum participem effecit, vt dicere iam pius homo possit:

Cor

Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum: Et, Sitiuit te anima mea, desiderauit te caro mea. sic enim alij legunt. His autem præcipuis hominis partibus instauratis, totus homo in nouam quandam & spiritualem creaturam animatus est. Psal. 83. Psal. 62.

His addit etiam idem Spiritus omnium virtutum habitus, quibus easdem animæ nostrę vires miro modo perficit, roborat, & ad rectè operandum inducit; vt sic instructi & armati, omnes dæmonum assultus, omnes aduersantis mundi machinas, & omnia denique quæ sunt iustitiæ & pietati infesta & inimica, inuicta virtute superare valeamus. Nec virtutibus modò, sed septem illis clarissimis donis suis mentem armat & ornat, vt spontè atque alacriter se regenti spiritui, ad ea quæ voluerit, accommodet, & habenis pareat imperantis. His etiam adde suauissima, vereque miranda eiusdem Spiritus solatia (propter quę is Paracleti, hoc est, consolatoris nomen sortitus est) quibus piorum mentes ita recreat & reficit, vt omnes alias mũdi voluptates, omnes opes & honores, atq. postremò terrena omnia fastidiãt, & pro nihilo ducant. Verissimè enim à D. Bernardo dictum est; Gustata spirituali suauitate desipere omnem carnem. Hinc D. Augustinus; Qui biberit, inquit, ex fluuio paradisi, cuius vna gutta maior est Oceano, restat vt in eo sitis huius mundi extinguatur. Bernard. August.

Postremò, vt vno verbo concludam, cùm iuxta Philosophorum placita, omne agens agat sibi simile; quid à Spiritu sancto, mentem hominis inhabitante atque regente, sperandũ est, nisi vt hominem sibi similem, hoc est, vt ex carnali spiritualem, ex terreno cælestem, atque ex homine quodammodo Deum faciat? Sic autem fit, vt homo pristinam illam Dei imaginem, qua recèns conditus fuerat insignitus, recuperet; dum diuinos mores, hoc est, puritatem, innocentiam, iustitiam, misericordiam, benignitatem, virtutem & sanctitatem Dei imitatur: illud videlicet implens quod ab eodem Domino præscriptum est, Sancti estote: quia ego sanctus sum. Leuit. 11.

Hæc autem præstantissima Dei dona, cuius meritis & precibus, nisi Saluatoris & summi Sacerdotis nostri, in nos effusa sunt? Per illũ enim (vt Petrus Apostolus ait) cælestis Pater maxima & pretiosa nobis promissa donauit, vt per illum efficiamur diuinæ consortes naturæ; hoc est, vt hausto intra nos Spiritu Dei, diuinam puritatem, sanctitatem, & innocentiam in hac vita sectemur. Si quis autem eorum quæ diximus veritatem pleniùs comprehendere cupit, in tot Martyrum, Confessorum, Virginum, & sanctorum Anachoritarum, & Monachorum vitas oculos coniiciat: qui cùm homines essent, & inter seculi homines, 2. Pet. 1.

mines, ſimili carnis fragilitate circumdati verſarentur; his tamen diuini Spiritus præſidiis atque donis informati atque adiuti, cæleſtem in terris vitam ſic coluerunt, vt vel homines cæleſtes, vel terreſtres Angeli meritò vocati ſint.

II.

His igitur hac ratione breuiter expoſitis, facile erit intelligere, & quid Euangelium ſit, & cur lætum nuntium appelletur. Quod enim nuntium lætius mundo nuntiari potuit, quàm has tantas diuinorum beneficiorum & gratiarum opes per Chriſti merita & paſſionem fuiſſe nobis exhibitas? Eſt igitur Euangelium (vt omnia breuiter colligamus) quòd vnigenitus Dei Filius tanto ſalutis noſtræ amore flagrauit, vt propter eam conſtituendam non dubitauerit ex altiſſimo gloriæ ſuæ ſolio in terras deſcendere, humanam carnem induere, inter homines verſari; vt nos & doctrinæ ſuæ luce erudiret, & clariſſimarum virtutum exemplis, ad humilitatis, patientiæ & obedientiæ, cæterarumq; virtutū ſtudium excitaret. Euangelium eſt, quòd non cōtentus humanam carnē induiſſe, ſeipſum quoque in ara crucis immolauit, ſanctiſſimoque illo virtutum omnium, quæ ibi eluxêre, ſacrificio, pro noſtris ſceleribus pleniſſimè ſatisfecit, Patremque nobis infenſum placauit, & cum humano genere in gratiam & amicitiam reduxit. Euangeliū eſt, quòd cæleſtis Pater hoc modo placatus, veri Patris & amici officio fungens, gratiarum atq. donorum cæleſtium theſauros aperuit, & in mundum effudit, Spiritumque ſuum ſanctum è cælis in terram demiſit, vt donorum ſuorum virtute, ea in mentibus noſtris operaretur, quæ paulo antè commemorauimus. Euangeliū eſt, quòd leges ſuas
Ierem. 31. in corde atque viſceribus noſtris inſculpſit; quòd abſtulit ab ho-
Hebr. 4. minibus cor lapideum, & dedit eis cor carneum, & ſpiritū ſuum
Ezech. 11. poſuit in medio eorum: quo dono effecit, vt in præceptis eius ambularent, & mandata cuſtodirent. Euangelium eſt, ſeptem Sacramentorum inſtitutio, per quæ cæleſtis gratiæ, & meritorum atque dolorum Chriſti participes efficimur. Euangelium eſt cæleſtis regni apertio: cuius fores ab origine mundi ſanctiſſimis etiam viris occluſæ erant. Per Euangelium enim exules reducuntur ad patriam, mortui ſuſcitãtur ad vitam, & peccatores vocantur ad veniam. Præterea Euangelium eſt amoris incendium, quo Dei Filius tanta immenſæ bonitatis, charitatis & miſericordiæ ſuæ oſtenſione, tantaq. diuinorum beneficiorum collatione ferreas etiam mentes ad ſui amorem inflammauit.

Poſtremò Euangeliū eſt, quod hac breui oratione ipſe Euan-
Ioan. 3. gelij auctor complexus eſt, cùm ait: Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret. Quis autem oratione conſequi poſſit, quàm multa hoc vno dono contineantur? Sed qui filium

filium suum dedit, in quod, quæso, munus & officium ipsum dedit? Certè vt in vno illo haberemus omnia, & vnus ipse nobis omnia esset. Ipse enim est salutis nostræ auctor, libertatis vindex, cælestis doctrinæ magister, morborum nostrorum medicus, rationalium ouium pastor, redemptionis minister; Rex noster, sacerdos, idemque sacrificium, aduocatus, Dei & hominum mediator, pater futuri seculi, qui nos in filios adoptauit, & Ecclesiæ atque fidelium animarum charissimus sponsus, qui eas sibi bonorum omnium cõmunione copulauit. Ad hęc igitur officia omnia dedit nobis cælestis Pater vnicũ suum, & (quod omnem superat admirationem) pro nobis illum ad mortem tradidit, vt pretioso eius sanguine nos expiaret, illius meritis nos ditaret, illius humilitate nos exaltaret, illius vulneribus vulnera nostra sanaret, ac postremò illius morte nobis immortalitatem donaret. Vt igitur quæ diximus omnia breuiter colligamus (ne rerum multitudine mentem obruamus) ad duo præcipuè capita tota Euangelij summa reuocanda est: quorum alterum, quid nobis per Euangelij gratiam donatum sit; alterum, per quem & cuius merito ea nobis gratia donata sit, explicat. Collata quidẽ est nobis (vt diximus) abundantia gratiæ, idque merito pretiosi sanguinis & passionis Christi: vel, vt breuiùs dicam, contulit nobis cælestis Pater Filium simul & Spiritum sanctum: quorum alter meruit, quod alter præstitit: quorũ alter nos sanguine suo redimeret, alter ductu suo nos regeret, & in cælestis patrimonij possessione collocaret. Esaiæ 9.

Cùm igitur hæc omnia per Christum nacti sumus, cùm in illo habeamus omnia, & vnus ipse nobis sit omnia; an non æquum erit, vt cum beatissimo Francisco integras noctes has voces cum summa dulcedine & iucunditate identidem repetamus; Deus meus & omnia, Deus meus & omnia? Quis enim adeò ferreus erit, qui hac tanta diuinæ bonitatis & charitatis ostensione, tantaque beneficiorum diuinorum exhibitione non liquefiat, non amore æstuet, non se totum in laudes tanti benefactoris effundat? Si enim Christus Dominus his tantis beneficiis ignem venit mittere in terram; quis adeò saxeus erit, qui non hoc igne incendatur? Si qui beneficia in hostem confert, carbones ignis congerit super caput eius; quî fieri potest, vt tanta hæc diuinorum beneficiorum abundantia nos diuini amoris igne nõ inflãmet? O si quis sic hoc igne incẽderetur, vt Apostolus arsit: qui vbi huius lætissimi nuntij summam exposuit, cùm dixit; Qui proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum; protinus diuini Spiritus impetu concitatus, in illam amoris plenissimam vocem erupit: Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? Lucæ 12. Rom. 12. Rom. 8. Ibidem.

an

an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius?
Psal. 43. sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die: æstimati sumus sicut oues occisionis. Sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos, & cætera quæ sequuntur.

III.

Sed dicetis, Si tam felix & faustum est hoc Euangelij nuntium; quid est in causa, cur ego hoc audiens non præ lætitiæ magnitudine gestio? non totus in tantæ salutis auctorem præ amoris magnitudine liquesio? cùm tamen, si mihi amplum aliquod beneficium à Rege collatum sit, vix me præ lætitiæ magnitudine continere valeam? Ad hoc, fratres, cum Apostolo
1. Cor. 2. facilè respondemus, animalem hominem non percipere ea quæ sunt Spiritus Dei. Cùm enim ex hominibus quidam carnales & animales, quidam verò spirituales sint; hi quidem carnalia fastidientes, & pro nihilo ducentes, sola spiritualia (quæ summo in pretio habenda esse sciunt) omni studio consectantur:
Phil. 3. sic Paulus omnia arbitrabatur vt stercora, quo Christum lucri-
Actor. 8. faceret: sic etiam æstimabat Eunuchus ille Candacis reginæ Aethiopum: qui vbi Philippum euangelizantem, & peccatorum veniam, atque aditum regni cælestis per Christum sibi promittentem audiuit, suscepto salutari lauacro ibat per viam suam, gaudens quòd hoc faustissimum atque felicissimū Euangelij nuntium accepisset. Cæterùm carnales homines spiritualia bona fastidientes, sola carnalia (quæ carni familiaria & cognata sunt) degustant, sola captant, sola sitiunt. Quod planè
Rom. 8. Apostolus apertè confitetur, cùm ait: Qui secundum carnem sunt, quæ carnis sunt, sapiunt: qui vero secundum spiritum sunt, quæ sunt spiritus, sentiunt. Quòd cùm ita sit, quid mirum si carnales homines hoc læto Euangelij nuntio (quo spiritualia atque inuisibilia nobis bona conferuntur) nullum lætitiæ affe-
Simile. ctum in pectore carnali excitéi? Quemadmodum enim iumēta hordeum malunt quàm aurum (quòd auri pretium nō agnoscant) ita isti, velut muta quędam pecora, carnalia bona spiritualibus præferunt.

Adde etiam, quòd diuina beneficia nemo pro meritis æstimare potest, nisi qui eorundem beneficiorum valorem & dignitatem agnoscit. Hæc autem cognitio non omnium est, sed eo-
1. Cor. 2. rum qui cum Apostolo dicere possunt: Nos autem nō spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est: vt sciamus quæ a Deo donata sunt nobis. Sine hac autem cognitione, diuina beneficia adeò non iuuant, vt interdum etiam in maiorem damnationis cumulum ingratis mentibus cedant, quòd perceptis beneficiis minimè respondeant. Quocirca nihil mirum, si, qui vitio suo hoc cælesti lumine destituti sunt, nullam

ex faustissimo Euangelicæ gratiæ nuntio lætitiã capiant. Quid quæso graui vulnere sauciatus magis quàm chirurgi manum etiam cruciantem optat? At pueri infantes cum simili morbo laborant, neque hanc opem requirunt: immo etiã cùm chirurgus adest, flere & vociferari incipiũt. Idẽ igitur grãdæuis istis pueris contingit, qui vt peccatorum suorum vulnera non sentiunt, ita nec cælestis medici remedium pro dignitate æstimare sciũt. Simile.

Quam rem præsentis quoque Euangelij exemplo confirmare licet; in quo Christus Dominus Abrahæ atque Dauidis filius esse dicitur; cùm tamen non minus aliorum quoque filius sit qui in eadem serie numerantur. Cur igitur horum magis quàm aliorum filius dicitur? Certè quia his præcipuè magnificentissima hæc de Christo promissio facta est, cuius ipsi dignitatem agnouerunt, & meritas pro eo gratias egerunt, eiusque cum primis gratiæ participes effecti sunt. Abrahã enim exultauit vt videret diem Christi. Ioan. 8. Dauid autem dixit, se cor suum ad orandum inuenisse cùm primùm hanc à Domino promissionem accepit. 2. Reg. 7. Horum ergo aliorumque similium præcipuè Christus Dominus filius dicitur: eorum autem qui impiè vixerunt, filius quidem secundùm carnem est, sed illis tamen promissus fuisse non refertur. Per hos igitur Christus Dominus ad nos, velut aqua per canales transiuit, quæ nullum eis beneficium contulit; per illos autem quasi per areolas, variis florum atque arborum plantis consitas, quæ illas humoris sui beneficio aluit atque nutriuit. Simile.

Idemque de statu hominum qui hoc reuelatæ tempore gratiæ viuunt, pronunciandum est. Dicet enim fortasse aliquis: Si tam copiosum gratiæ munus per Christum in nos effusum est; cur ego huius tanti beneficij expers sum? cur me lux ista nõ irradiat? cur non fores meas vel occlusas etiam penetrat? cur ab ista salute & iustitia quam Christus attulit in mundum, nulla ad me particula peruenit? Simili ratione his quoque respondere possumus. Quibusdam enim verè & venit & passus est Christus: qui eius videlicet beneficiis, salutaribusque remediis ad salutem suam vtuntur; quibusdam verò necdum aduenisse videtur; qui videlicet non magis eius beneficiis potiuntur, quàm si prorsus non venisset. Quid enim mihi doctrina Christi conferat, quam nunquã attingo? quid clarissima virtutum eius exempla, quæ nunquam recolo? quid eius passio, cuius acerbitatem nunquam ad mentem reuoco? quid Sacramenta, ad quæ vix vnquam, nisi coactus, accedo? quid gratia, quæ per ipsum mundo data est, quam vix vnquam piis precibus deposco? Itaque perinde ad me magnus ille è cælo venit medicus, ac si omnino non venisset: quando eius ego præceptis & medicamentis vti nolo?

Ipse ergo se interimit qui (vt D. Aug. ait) praecepta medici seruare cōtemnit. Quā ego lucem ex orientis Solis ortu percipere potero, si in tenebris manens occlusas vbiq. fores teneo, nec vllū ad me aditū praebeo? Non enim Christus sanat inuitos, non placitis illius obsistentes, non oblatam lucē repudiantes; sed eos qui vulneris sui remedium non aspernantur, diffusumq. lumen libenter accipiunt. Hoc autem ipse apud Esaiā testatur cùm ait; Spiritus Domini super me; ad annunciandum mansuetis misit me, vt mederer contritis corde. Quid autē per contritos corde, nisi eos qui vulneris sui periculum & agnoscunt & sentiunt, & lachrymis prosequūtur, & remediū flagitant, intelligimus? Hos enim caelestis hic medicus curat, his gratiae suae opes impartitur. Caeterùm ingratos, desides, & rebelles tantum abest vt hoc summum beneficium iuuet, vt maiorem etiā illis damnationis occasionem praebeat. Hinc Apostolus; Irritam quis faciens legem Moysi, absque vlla misericordia duobus vel tribus testibus moritur: quāto ergo deteriora putatis mereri supplicia, qui Filium Dei cōculcauerit, & sanguinem testamenti, in quo sanctificatus est, pollutum duxerit, & Spiritui gratiae cōtumeliam fecerit? Ille autem Filium Dei conculcat, qui ea quae ille pro tuenda eius salute in terris operatus est, parui pendit. Ille verò sanguinem eius polluit, qui nihilo magis pretiosum eius sanguinem, quàm arietum aut agnorum sanguinem in terra fusum curat; neque vllas pro tanto redemptionis beneficio gratias agit. Ille verò Spiritui gratiae contumeliam facit, qui eius ductui & vocationi obsistit, qui imperium repudiat, eiusque pretiosa dona despicit atque contemnit. Si ergo qui legi recta monenti, neque tamen spiritum, aut gratiam conferenti, non paret, capitis reus est; qua tandem poena plectendus erit, qui non scriptam legem, sed Dei Filium, sed eius sanguinem, sed ipsum etiam Spiritum sanctum contemnit, & pro nihilo ducit? Videtis ergo, fratres, quod initio diximus, non amoris solùm, sed timoris etiam materiam nobis redemptionis nostrae beneficium praebere? Terret enim illa Domini vox; Cui commendauerunt multum, plus exigent ab eo.

Esaiae 41.

Hebr. 10.

Lucae 12.

IIII.

Sed iam tempus est, fratres, vt à nobis ipsis oculos deflectentes, ad sacratissimam Virginē, cuius hodie natiuitatem celebramus, eos conuertamus; quamuis haec ipsa quae diximus, magna ex parte ad illius gloriam referantur; quando ipsa non parum ad salutis & redemptionis nostrae beneficium contulit, quae Redemptori nostro carnem & sanguinē, quem pro nobis immolaret, ministrauit. Hodie igitur cùm eius natiuitatem celebramus, redemptionis nostrae exordium recolimus; quando hodie mulier illa

illa in mundum venit, cuius semen serpentis antiqui regnum & potentiam erat euersurum. De qua quicquid in eius laudem dicere possumus, minus est quàm quod in fine huius Euangelij Matthęus subiecit, cùm ait; *De qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.* Huius enim dignitatis magnitudo facit, vt nulla mortalis lingua eius laudibus par esse queat. Hinc D. August. Loquamur, inquit; aliquid, fratres, in laudibus beatissimæ Virginis. Sed quid nos pusilli, quid actione tãtilli, in laudibus eius referemus, cùm etsi omnium nostrũm membra verterẽtur in linguas, eam laudare sufficeret nullus? Altior cælo est de qua loquimur; profundior abysso de qua dicere conamur. Si ea igitur cælo altior est, sola cælestis lingua illam pro dignitate laudare poterit. Quod quidem paucis Euangelista præstitit, cùm de illa natum mundi Saluatorem esse dixit. Quid enim hac materna dignitate sublimius? De Deo quidem nihil maius lingua mortalis effari potest, quàm quòd Deus sit. Hoc enim solo nomine omnia laudum & virtutum eius insignia continentur. De femina autem nihil maius dici potest, quàm quòd sit mater Dei. Hac vna ratione, fratres, Virginis dignitatem vtcumque æstimare poteritis; quòd videlicet femina quædam illum cælorum & Angelorum Dominum; illum, ante cuius conspectum condita omnia, siue cælestia, siue terrestria, exigui pulueris instar sunt; illum, cuius gloriam supernæ virtutes, & Angelicæ potestates trementes admirantur; illum, cuius immensam altitudinem Cherubin, & Seraphin obstupescunt; illum, qui in sublimi loco positus, immenso atque infinito interuallo omnia quæ cõdidit, suis pedibus subiecta videt, eademque solo nutu gubernat & continet; hunc, inquam, tantum Dominum mulier quædam, inter omnes mulieres felicissima, plena voce filium appellare audet. Sic enim illum vocauit, cùm post triduum inuento dixit; Fili, quid fecisti nobis sic? Et quomodo ipsa filium audacter & glorianter appellat; ita is eam matrem charissimam atque dignissimam sine vllo rubore prędicat & confitetur. Quid igitur hac dignitate sublimius? Si ex fructu cognoscitur arbor; qualis illa arbor exstitit, quæ talem mũdo fructum protulit? Si malogranata ex malogranato, & mala punica ex malo punico nascuntur; vnde Deus nisi ex diuina quadam femina nasci debuit? Hæc est enim arbor illa de qua Isaias multo antè vaticinatus fuerat: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Radix, familia Dauidis est; virga, Maria; flos Mariæ, Christus. Qualis ergo nobilis hæc virga sit, ex flore, quem protulit, diiudicandum est. De eadem quoque femina Ieremias ait; Nouum fecit Dominus super terram; femina circumdedit virum. Verè nouũ, & nunquam antea in mũdo visum, quòd sola

August. | Simile. | Esaiæ 11. | Ierem. 31

femina sine vllo viri cōsortio intra viscera sua circumdederit virum. Magna sanè feminæ gloria, illum intra se continere, quem
3. Reg. 8. (vt Salomon ait) cælū & cæli cælorum capere non possunt. Sed verum maius ac mirabilius, quòd femina Deum circumdederit,
Apoc. 12. an quòd Deus ipse feminam circumdet? In Apocalypsi enim vidit Ioānes mulierem Sole amictam; cuius pedibus Luna substrata erat. Sol autem iustitiæ Christus Dominus est. Quo quidem Sole sanctissima hæc mulier amicta fuit, quæ vndique diuinæ lucis præsidiis vallata erat; ne in eius mentem aut vllum culpæ contagium, aut vlla terrenæ cogitationis labes vllo modo posset irrepere, sed quidquid in ea esset, totum esset diuinum atque cæleste. O verè beata mater, quæ tota intus & foris, in corpore & anima, Deo plena fuisti! Deus enim extra te, Deus supra te, Deus ex te, Deus intra te. Verè enim Deus est extra te, circumdās; Deus supra te, protegens; Deus ex te, nascens; Deus intra te, dulciter requiescens. Qua autem luce, quibus splendoribus purissima illa mens irradiaretur, quæ tota Sole amicta erat? Quo verò diuini amoris igne flagrabat, quæ huic Soli, hoc est, amoris fonti, adeò propinqua erat? Quid autem ex flagrantissimo hoc diuini amoris igne consequi poterat, nisi vt Lunam, hoc est, totum hunc inferiorem mundum, variis mutationibus, instar Lunæ, obnoxium, subiectū teneret? Hoc autē modo tenebat, quæ præ diuini amoris magnitudine omnem mundi gloriam, quam Reges & principes mundi tanti faciunt, pro nihilo putabat; hoc modo tenebat, quæ tota rerum cælestium contemplationi semper intenta, nulla huius mundi cura aut cogitatione tangebatur; hoc modo tenebat, quam neque aduersa huius mundi tristem, neque prospera lætam faciebant, sed omnibus rebus mundi superior facta, velut supra lunare cælum (quo nulla corruptionis vicissitudo pertingit) degere videretur. Talem igitur decuit esse feminam, quæ ipsum mundi conditorem ac Dominum, filium suum poterat appellare. Cuius incomparabilem sanctitatem Euangelicæ gratiæ magnitudo (quam hactenus descripsimus) magna ex parte declarat. Ab hac namque gratia hæc tanta Virginis sanctitas emanauit, quæ Spiritus sancti primitias omnium prima recepit: salutis enim, quā ipsa per filium mundo attulit, vberrimum ante omnes alios fructū per-
Deut. 25. cipere debuit. Olim Dominus in lege præceperat, ne trituranti boui os alligaretur; neque enim æquum esse videbatur, vt animal quod parandis frugibus tantoperè deseruit, laborum suorum expers esset; aut arcta mensura aleretur, qui copiosam aliis
1. Cor. 9. messem tribuit. Numquid igitur (vt Apostolus ait) de bobus cura est Deo? an non hæc propter homines lata à Deo lex est? Cùm igitur hęc sanctissima Virgo tota vita in redemptionis humanæ

manæ obsequio deseruierit; quæ nō modò (vt paulo antè diximus) carnem & sanguinē ex immaculatis visceribus suis Christo Redemptori præbuit, quem pro nobis offerret; sed ipsum etiam Redemptorem ab incunabulis enutriuit, aluit, ipsiq́ studiosissimè seruiuit; cur os eius alligandum erat? Cur redemptionis fructus communi aliorum sanctorum mensura illi tribuendus erat, quæ & sibi, & aliis tantopere in hoc commune salutis negotium incubuit?

Quin & illud hanc causam maximè probat, quod Saluator ait; Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet. Matt. 10. Cur ita? Certè, quia qui cælestis doctrinæ ministrum domi recipit & fouet, eique ad victum necessaria ministrat, cum ipso quoq; Propheta ad officij sui ministerium, qua ratione potest, cooperatur. Quocirca sicut hæreticorum fautores, hæreticorum pœna puniuntur: Dissimil. ita contrà Prophetarum receptores & adiutores, æquum est vt Prophetarum præmiis afficiantur. Si ergo sacratissima hæc Virgo tantum in redemptionis nostræ opere præstitit, æquum profectò est vt post ipsum Redemptorem & singularem in hoc seculo nominis sui gloriam, & copiosissimum atque vberrimum redemptionis fructum percipiat.

Hanc igitur, fratres, cælestis gratiæ inuentricem, & redemptionis nostræ adiutricē, supplicibus votis veneremur, ipsamq; vt redemptionis nostræ ministram piè colamus; ipsam vt iudicis matrem, & peccatorum aduocatam, in omni calamitate inuocemus; eius singulares virtutes, ac præcipuè immaculatam castitatem, castissimam humilitatem, flagrantissimam charitatem, perfectissimam obedientiam, purissimam innocentiam, ac postremò erga omnes miseros misericordiam (quatenus infirmitati nostrę licuerit) imitari studeamus; certissimum fore sperantes, eos qui similiores illi in hac vita fuerint in vitæ puritate atque innocentia, similiores etiam futuros in sempiternæ felicitatis beatitudine & gloria.

IN FESTO B. MATTHÆI APOSTOLI ET EVANGELISTÆ, CONCIO prima; in qua lectio Euangelica explanatur.

THE. *Præteriens Iesus vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi, Sequere me. Et surgens, secutus est eum.* Matth. 9.

REFERVNT historiæ Gentilium, Apellem illum inter pictores veteres celeberrimum, vbi perfectissimum Helenæ reginæ simulachrum absoluisset, sui quoque ipsius imaginem in eadem tabula ad viuum expressisse; quo & opus illud insigne, & operis artifex posteritatis memoriæ commendaretur. Hoc mihi sanctus Euangelista Matthæus fecisse videtur; qui vbi totius vitæ Domini Saluatoris imaginem diuinis coloribus adumbratam ad omnium fidelium salutem & institutionem velut in tabula quadam proposuisset, se quoque ipsum, hoc est, admirabilem vocationem suam apertissima oratione descripsit. Qua in re tantum abest, vt hac historia gloriam suam, quemadmodum Apelles, quæsierit, vt cùm officij sui, quod exercebat, ignominia, nomen quoque suum (quod cæteri Euangelistæ honoris eius gratia tacuerunt) expresserit. Cùm enim Sanctis omnibus hoc semper propositum fuerit, vt Domini sui gloriam cum sua etiam ignominia quærerent, quicquid ad eius gloriam amplificandam pertinebat, magnis vocibus prædicare curabant. Cum autem ingens diuinæ bonitatis & potentiæ gloria sit, ex vili rudique materia opus efficere præstantissimum; ideò non solùm quales ipsi facti à Deo sint, sed quales antea fuerint, diligenter
1.Cor. 15. conscripserunt. Sic Paulus se Ecclesiæ persecutorē, blasphemū,
1.Tim. 1. & peccatorum omnium primum aperta voce pronunciat; vt hac ratione appareat, quantæ bonitatis & potētiæ fuerit, hoc vas iræ
Actor. 9. & contumeliæ in vas electionis & gratiæ transformasse. Sic Matthæus se publicanum fuisse; ac per id temporis ad telonium sedisse, & debitorū rationes computasse scribit, cùm ad Euangelici & Apostolici muneris functionem est à Domino ineffabili & gratuita pietate vocatus. De hac igitur mirabili vocatione hodie dicturi, cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Inter ea quæ Dñs partim admirandis operibus, partim sacrarū litterarū testimoniis nos docere voluit, hoc vel maximū est, vt om-

vt omnes apertè intelligamus,quæcunque habemus, siue naturæ, siue gratiæ, siue quæ vulgus appellat fortunæ bona, eiusdem esse gratuita beneficia. Vult igitur vt apertè intelligamus, eius beneficium esse,quòd viuimus,quòd mouemur,& sumus; eius Act.17.
esse corpus & animã,quam is in corpus nostrũ efflauit; eius esse vitã,salutẽ,vires,opes, facultates, & quicquid ad corporis vsum pertinet;quodq́.his omnibus præstãtius est,eius esse si quid rectè & cũ pietate gerimus,loquimur,& molimur. Hoc autem ita Eccli.11.
esse Ecclesiasticus docet his verbis; Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt. Sapiẽtia,& disciplina,& sciẽtia legis apud Deũ. Dilectio & viæ bonorum apud ipsum. Hoc item longa oratione sanctus ille Iob cũ Domino agẽs confitetur Iob.10.
his verbis Manus tuæ Dñe fecerũt me,& plasmauerunt me totum in circuitu; & sic repentè præcipitas me? Memento,quæso, quòd sicut lutũ feceris me, & in puluerem reduces me. Nónne sicut lac mulsisti me,& sicut caseũ me coagulasti? Pelle & carnibus vestisti me,ossibus & neruis cõpegisti me,vitã & misericordiã tribuisti mihi,& visitatio tua custodiuit spiritũ meum. Hac igitur oratione vir sanct⁹ quicquid in se habebat, vni Deo acceptum referebat. Sed cùm omnia quæ habemus,in illius muneribus & beneficiis numeranda sint,hoc tamen dona gratię præcipuè sibi vindicãt. Vsq. adeò enim quicquid rectè gerimus, illius est, vt ne cogitare quidẽ aliquid piè & sanctè sine eius gratiæ ope valeamus. Non enim sufficiẽtes sumus cogitare aliquid 2.Cor.3.
ex nobis tãquã ex nobis,sed sufficiẽtia nostra ex Deo est. Idemq́. Apostolus alibi,Cũ metu,inquit,& tremore vestrã salutẽ operamini; Deus est enim qui operatur in vobis & velle,& perficere, pro bona voluntate. Quibus verbis nõ solũ bona opera,sed sancta etiã desideria diuinæ gratiæ beneficia esse cõfitetur. Cęlestis Phil.2.
verò magister appositissima similitudine hęc omnia complexus Ioan.15.
est,cùm ait; Sicut palmes nõ potest ex se ferre fructu,nisi manserit in vite; sic nec vos,nisi in me manseritis. Et mox, Sine me, Ibidem.
inquit,nihil potestis facere. Denique sancti omnes in patria,vbi clarissimo diuinitatis lumine fuerint illustrati, adeò apertè hoc ipsum intelligent,vt ad Dominũ dicturi sint; Omnia opera no- Isaiæ 26.
stra operatus es in nobis Dñe. Verè enim bona opera,quæ ipsi fecimus, magis Dei quàm nostra dicenda sunt; propterea quòd is præcipuus auctor extiterit,nos verò veluti instrumenta quadam ratione fuerimus,quæ ab illo ad bene agendum mota sunt. His igitur sanctarum scripturarum testimoniis, & multis aliis, quæ referre non est necesse, non obscurè Dominus declarat, omnia bona nostra,ac præcipuè iustificationis gratiam,& æternam salutem,eius esse singularia dona.

Nec his tamen testimoniis & oraculis contentus, ipsis etiam

operibus hoc apertè demonstrat, cùm non modò ad gratiā suā, sed ad sublimes quoque Ecclesiæ suæ dignitates, multos hominum, nullis meritis præcedentibus, sola electionis suæ gratia vocauerit. Cuius rei multa & quidem clarissima extant exempla.
Exod. 3. & 4. Cùm Moyses in terra Madian propter admissum homicidij crimen profugus habitaret, socerique sui oues in deserto pasceret, ad altissimum dignitatis gradum penè inuitus, & modis
1. Reg 16. omnibus reluctans à Domino electus est. Dauid, dum idē officium exerceret, non modò ad regni solium euocatur, sed etiam
Amos 7 Spiritu sancto repletur. Amos rusticus & armentarius, & ruborum mora distringens, prophetico spiritu donatur. Sed hæc in
Lucæ 7. veteri testamento. Quid in nouo, in quo meretrix tam magno dilectionis & contritionis spiritu repletur, vt oculorum suorum
Lucæ 23. fluentis pedes Domini potuerit abluere? In quo etiam latro, ob insignia latrocinia morti adiudicatus, tam potenter à Domino vocatus, tantaque luce subitò completus est, vt supplicij sui consortem aperta voce cælorum Regem confiteretur; & eo tempore cōfiteretur, quo Apostoli tot inspectis antè miraculis partim fugerant, partim etiam eum negauerant. Sed ad Apostolos venio. Quid promerebantur Petrus & Andreas mittentes rete in
Matt. 4. mare, cùm à Domino audierunt; Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum: hoc est, faciam vos humanæ salutis auctores, Ecclesiæ principes, luminaria mundi, sal terræ, diuinorum arcanorum interpretes, seculi iudices, & cælestium the-
Ibidem. saurorum dispensatores? Quid etiam merebantur Iacobus & Ioannes, cùm in reficiendis retibus occupati, ad eundem dignitatis gradum à Domino cooptantur? Quòd si hæc parua sunt;
Act. 9. quid merebatur Paulus, cùm spirans minarū & cædis in discipulos Domini, Christum persequeretur, & nascentem Ecclesiam, furore infidelitatis ebrius, vbique locorum deuastaret? Mille certè gehennę huic tanto sceleri impares esse videbantur. Sed ô immensa & verè prædicanda diuinæ clementiæ largitas! Quo tempore ille terra dehiscente in tartarū deturbandus erat, rapitur in paradisum, fit Apostolus, & magister Gentium, &
2. Cor. 12. audit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Quis in hoc opere admirando immensas diuinæ gratiæ opes non agnoscat? Veniamus ad beatum Matthæum, cuius hodie festum celebramus. Quid is agebat cùm ad Apostolici & Euangelici muneris functionem vocatus est? Nempe ad telonium sedebat, & Publicanorum officia exercebat, qui vectigalia ab hominibus extorquebant magis quàm exigebāt. Quod quidem munus (prætterquam quòd vix sine peccato & pauperum oppressione exerceri potest) vsque adeò infame apud populū habebatur, vt cùm
Matt. 18. idem Saluator profligatissimum hominem significare vellet,
Ethnicum

Ethnicum & Publicanũ appellaret. Quod autem ad teloniũ nõ stare, sed sedere perhibetur, fortasse indicat quàm secura mẽte turpi lucro & officio operam daret. Tres enim peccatorum gradus initio statim primi Psalmi interpretes obseruant. Alij enim abeunt in viam peccatorum, alij stant, alij sedent. Hæc autem sessio magnam in prauis operibus animi securitatem designat. Hoc autem modo mihi Matthæus ad telonium sedere videbatur, cùm est à Domino vocatus. Nihil enim minus tũc temporis animo tractabat, quàm quod illi ex immensa Dei bonitate concessum est. O si nunc mihi ea mens à Domino concederetur, qua intelligere possem, quo affectu, qua deuotione sancti Euangelistæ anima percussa fuit, cùm hanc admirandæ vocationis suæ historiam adeò simplici & breui oratione describeret! Cùm enim ad mẽtem reuocaret, in quibus tenebris tamdiu vixisset, seque nihil minus aut cogitantem, aut curantem, sola vocantis Domini misericordia ad tam amplum dignitatis gradum vocatum fuisse, vt ex Publicano Apostolus; ex terrenorum bonorum dispensatore, arcanorum cælestium doctor fieret; quo putatis illum animo, qua mente, quo affectu erga illum fuisse, qui tanto se munere donauerit? An non igitur satis his exemplis constat, singularem iustificationis gratiam, & salutem nostram, magnificentissimum diuinæ benignitatis opus esse? Psal. 1.

Nec solùm prima iustificationis gratia, sed quicquid etiã in gratia constituti piè agimus & molimur, eiusdem misericordię beneficium est. Vt enim non satis est vigentes & sanos oculos habere, quo aliquid videamus, nisi aliunde adsit lux, quæ oculis obiecta illuminet; ita nõ satis est vt piè aliquid faciamus, mẽtem sanatam esse per gratiam, nisi adsit etiam interna vis Spiritus sancti, quæ nos ad operandum excitet, & nobiscum etiam cooperetur. Quemadmodum enim rerum naturalium formæ (quamuis alioqui in suo quæque genere perfectæ sint) efficere tamen per se nihil possunt, nisi adsit illis generalis primæ causæ omnia mouentis virtus; ita quamuis gratia in genere suo perfecta forma sit, nihil tamen homo æterna vita dignũ efficere poterit, nisi cum illa auctor ipse gratiæ singulari quadam virtute atque ratione cooperetur. Nec enim fas est, vt qua virtute Dominus adest animantibus vt fœtificent, & plantis vt fructificẽt, eadem adsit animæ opera æterna vita digna molienti. Alia enim virtute ad finem naturalẽ, alia ad supernaturalem, nempe supernaturali opus est; cùm finis, & quæ ad finem ordinantur, eiusdem ordinis atque dignitatis esse debeant. Vnde liquet, non modò iustificationẽ nostrã, qua prima gratia donatur, sed quicquid etiam post primam gratiam cum pietate agimus, diuinæ clementiæ munus esse. Simile. Simile.

Quid igitur, fratres, ex hac philosophia tot testimoniis & exemplis confirmata sequitur? Primùm quidem, vt quicunq. peccati iugum à vobis excussistis, & ad iustitiæ ac pietatis studium translati, veteris vitæ sceleribus renuntiastis, quicunque omnia priùs perpeti, quã lethale aliquod crimen admittere parati estis, quicunq. salutis vestræ negotium rebus omnibus antefertis, nihilque apud vos prius est, quàm Domino Deo vestro famulari, illum diligere, illi obsequi, illius leges & mandata seruare; hæc, inquam, omnia immensæ diuinæ bonitatis liberalitati accepta ferre debetis. Fateor quidem neminem per hæc, fidei certitudine scire posse se esse diuinam gratiam consecutum; cùm nemo scire possit, vtrum odio vel amore dignus sit, nihilominus tamẽ hæc ipsa non vulgaria diuinæ gratiæ indicia & argumenta sunt, quæ magnam piis hominibus consolationem præbent, & in certissimam spem salutis erigunt.

Eccle. 9.

Ex hac item philosophia multa alia ad salutem nostram maximè necessaria consequuntur. Hinc enim primùm vera cordis humilitas manat. Qui enim apertè intelligit, bona omnia quæ habet, à Deo se habere; qua fronte animo erigi & gloriari poterit, cùm sibi ipsi illud Apostoli dicere possit, Quid habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Itaque hac ratione humilitatis virtute in animo constituta atque firmata, magnus ab ea hostis, nempe superbia, eliminatur; qua superbus homo sic diuinis abutitur, quasi illa non à Deo, sed vel à fortuna, vel à seipso receperit.

1 Cor. 4.

Deinde ex hoc eodem fonte manat gratus in Deum animus, à quo videlicet, tanquam ab omnium bonorum fonte, vitam, salutem, vires, opes, & pia cuncta opera & desideria profecta esse cognoscimus. Hinc prodeunt illæ voces, Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam. Et, Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt, nomini sancto eius. Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius. Præterea hæc eadẽ Philosophia stimulos dilectioni erga Deum addit. Si enim (vt Ecclesiasticus ait) secundùm ligna siluæ ignis excitatur, quantus diuinæ dilectionis ignis in ea mente exardescet, quæ se tot diuinis beneficiis obsessam, ac penè obrutam videt, quæ quocunque oculos conuerterit, nihil aliud quàm ingentem siluam, & innumera diuinorum beneficiorum signa contemplatur? Quo modo enim nõ vitam suam eius obsequio mancipabit, qui se solo eius beneficio & in lucem produsse, & viuere, & spirare intelligit? Si enim rectè à Philosophis dictum est, Beneficium qui accipit, libertatem amittit: &, Qui beneficia inuenit, compedes inuenit; quo modo sui iuris se esse patietur, qui se totum

Psal. 70.
Psal. 102.
Eccli. 28.

Deo

Deo debet? Quid? quod ex hoc etiã fonte manat, vt homo supplicem se ac deuotum illi exhibeat, à quo quæ sibi desunt bona, sperare debet? Quisquis enim apertè intelligit, bona omnia ab illo inexhausto bonorum omnium fonte manare; quò tandem, vbi se multis rebus, quę ad bene beateque viuendum necessariç sunt, nudatum cernit, nisi ad illum confugiat? A quo enim præterita bona, quæ possidet, manarunt, futura etiam, quibus eget, manare debent. Videtis igitur quàm præclara virtutum documenta ex hac philosophia consequantur; ad quæ tractanda occasionem nobis gratuita Matthæi cæterorumque Apostolorum vocatio præbuit.

I.

Sed quoniam vocantis Domini gratiam vidimus, vocati alacritatem & obedientiam expendamus. Quam quidem Matthæus ipse tacuit; Lucas autem expressit, dicens, illum relictis omnibus secutum fuisse Dominum; hoc est, reliquisse propria, qui fortè rapere solebat aliena. Tanta enim diuini Spiritus vi à Domino tractus est, tantoque sequendi illum ardore flagrauit, vt non eum pecuniarum amor, quas habebat, nõ lucra quæ spectabat, non reddendæ rationis vectigalium cura, non hominum iudicia, non Pharisæorum obtrectationes à sequendo Christum deterrere potuerint. Lucæ 5.

Sed hîc fortasse aliquis cùm tanta alacritate hũc publicanum videat vocanti Domino paruisse, quæret, quid sit in causa, cùm Dominus, qui vult omnes homines saluos fieri, omnes ad sese incessanter vocet; alij quidem promptè & alacriter vocantem sequantur, alij verò sequi renuant? Duo sunt quæ huic quæstioni responderi solent, quorum alterum ad hominum, alterum ad diuinę vocationis & auxilij discrimen pertinet. Cùm enim omnes homines arbitrij libertate præditi sint; quidam hac libertate rectè vtentes vocanti Domino consentiunt, seseque illi obsequentes & morigeros præbent; alij contrà ea abutentes obedire renuunt; qui in vacuum gratiam Dei recipiunt. Quam rem Diuus Augustinus Pharaonis & Nabuchodonosoris exemplo confirmat; quorum vterque à Deo vapulans & plagis excitatus, alter quidem durior effectus in mare mergitur, alter emendatus reuocatur ad regnum; quia ille prauè, iste rectè libertate sua, & diuina vocatione vsi sunt. Deinde id etiam prouenit ex diuinæ vocationis, diuinique auxilij varietate. Duo enim auxiliorum genera Theologi statuunt, quibus Deus homines ad se vocare solet; quorum alterum sufficiens appellant, alterum superabundans, quodque omnem superat duritiem. Et quidem priori illo auxilio excitati homines, aliquando conuertuntur, aliquando conuerti renuunt; hoc autem posteriori, 1.Tim. 2. 2.Cor. 6. August. Exod 14. Dan. 4.

quoniam

quoniam maioris gratiæ & virtutis est, nemo non conuertitur.
Aug. Vnde diuus Augustinus de hoc auxilij genere loquens, ait: Hæc gratia à nullo duro corde respuitur; quia ideo datur, vt duritia cordi penitus auferatur. Vtriusq. verò auxilij vim atq. naturam
Genes. 19 vobis apertissimo exemplo cōmonstrabo. Monet Angelus Domini iustū Lot vt è Sodomis egrediatur, secumq. filias & generos educat; quòd Dominus ciuitatem illam demoliri statuerat. Hoc ille nuntium ad generos detulit, qui tamē visus est eis quasi ludens loqui, & ideo ab eis contēptus atq. neglectus fuit. Cùm autem Angeli instarent atq. vrgerent, isque vt generos seruaret, moram faceret, apprehensum Angeli foras eduxerunt, & vt seipsum in monte saluum faceret, monuerunt. Hoc igitur exemplo cernitis, fratres, & sanctū Lot, & generos eius fuisse imminentis periculi admonitos, sed aliter ille, aliter isti. Isti namq;, si opportunè monenti obtēperare humiliter voluissent, à periculo liberarentur; ille verò cùm exire dissimularet, ab Angelis apprehensus, extra periculum positus est. Ad hunc ergo modum Dominus omnes homines à gehennæ incendiis, & peccati morte liberare volens, quosdam quidē sufficienti auxilio vocat, quo possent à peccato surgere, si vellent; quorum tamen multi (vt isti generi Lot) surgere nolunt; alios tamen secūdùm voluntatis suę beneplacitum maioribus auxiliis, vehementioriq; impulsū vocat, qui sic à diuina gratia præuenti, & potenter excitati, semper vocanti Domino parēt. Et quidem prius illud auxilium ad omnes homines quàm latissimè patere Theologi definiunt; nec id quidem temerè faciunt, vt quidam immeritò reprehendunt.
Prou. 1. Quid enim aliud illa Salomonis verba indicant; Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam, in capite turbarum clamitat, in foribus portarum vrbis profert verba sua, dicens, Vsquequo paruuli diligitis infantiam? &c. Quibus verbis apertè indicatur, minus à diuino lumine collustrari animas, quàm à radiis
Ioan. 1. Solis illuminati corpora. Nec enim minus latè patet lux Solis iustitiæ, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quàm huius corporei solis lumen, qui flammis suis omnia terrarum opera lustrat.

Cæterùm posterius hoc auxilium ad pauciores spectat, ad illos videlicet, quos diuinæ gratiæ liberalitas hoc tāto munere donare dignatur; quæ cùm nemini ad salutem desit, nulliq; iniuriam faciat, qui nihil cuiquam debet; salua integritate iustitiæ, quosdam illo, quosdam hoc ad se auxilio vocans, nec illis accusandę ipsius iustitiæ ansam præbet, & istis amplissimam prædicandæ eius misericordiæ materiam tribuit. Hoc igitur superabundanti auxilio & Matthæus Euangelista, & cæteri Apostoli à Domino vocati sunt. Quod idem ipse Dominus testatur,
cùm

cùm ait; Non vos me elegistis, sed ego elegi vos: hoc est, non vestris meritis, sed singulari electionis meę gratia, huius tanti muneris amplitudine donati estis. Ioan 15.

Ex his autem quæ diximus, apertè liquet, cuius periculi sit à gratia excidere, & in lethale peccatum labi; præsertim si quis in eo diutiùs persistat. Quisquis enim hoc facit, in manifestũ discrimen salutis suæ causam adducit. Incertum enim est, an Deus illum superabundanti auxilio ad pœnitentiã vocet; & incertum est etiam, an is sufficienti auxilio, quod nemini deest, vti rectè velit; cùm plurimos, atque adeò innumerabiles penè videamus, qui hoc auxilio ad meliorem mentem non redeunt. Vtrinque igitur huius hominis cõuersio incerta est. Quod igitur maius periculum esse potest, quàm hoc tantum salutis æternæ negotium in tam apertum discrimen conijcere? Quod quidem periculum tanto maius est, quanto diutiùs lapsus homo in peccato iacet. Graui namque consuetudinis pondere pressus, tãto difficiliùs à peccato surget, quanto plura peccauit. Vnumquodque enim peccatum velut pondus quoddã est, quod oneri præiacenti adiungitur. Vnde iniquitas velut talentum plumbi esse dicitur. Quemadmodum ergo qui vires habet quibus quinquaginta librarum pondus portare facilè possit, si huic ponderi noua onera adiicias, difficilius illud portare valeat: ita qui à recenti peccato (quod esset facilius) non surgit, quin potius noua peccatorum pondera veteribus adiũgit; multo difficiliùs surget. Quid igitur hîc dicent qui multos iam annos in peccati cœno voluntantur? qui quamuis singulis annis scelera sua confiteantur, protinus tamen ad ea reuoluuntur. Si enim, vt Propheta dicit, iniquitas est quasi talentum plumbi; quo labore, qui sub tam multorum talentorum pondere pressus iacet, à peccato surget? Vt enim rectè Adrianus Pontifex ait; Raró homines secũdùm vltimum potentiæ operantur; quod hac in re opus est, cùm peccati onus tot scelerum accessionibus fuerit auctum. Videtis ergo, fratres, cuius periculi sit à gratia Dei excidere, & in peccatis diu perdurare. Sed ad sequentia veniamus.

Simile. Zach. 5. Adrian. Pontifex.

II.

Sequitur enim, diuum Matthæum, splendidum in domo sua conuiuium Domino apparasse. Quod quidem magnum alacritatis & lætitiæ, quam de conuersione sua conceperat, argumentum est. Legimus Herodem, qui infelicissimè natus est, natalis sui diem conuiuio magnifico celebrasse. At quanto iustius Matthæus Euangelista hunc vocationis suæ diem celebrauit, quo in nouam vitam, non corporis, sed animæ; nec temporariam, sed æternam diuina vocatione animatus est; vel certè à morte ad vitam excitatus? quemadmodum de luxurioso filio ad pœnitentiam

Genes. 31. tentiam conuerso pius pater ait; Mortuus erat, & reuixit; perierat, & inuentus est. Legimus item Abraham Patriarcham magnum conuiuium fecisse, quo die Isaac dilectissimum filium ablactauit; quòd iam puer à lacte depulsus adoleuisset, solidiorique deinde cibo nutriēdus esset. At Matthęus noster animaduertens se à fallacibus & venenatis mundi deliciis atque opibus ablactatum, & ad cælestis gratiæ epulas inuitatum, vel (vt apertiùs loquar) à diaboli seruitute manumissum, & ad libertatem filiorum Dei translatum, cōuiuium hoc multo splendidius apparauit; quo animi sui alacritatem, & pium affectum testaretur. Quid ni hoc faceret tanto munere donatus? Qua, quæso, lętitia exultaret homo, ab aliquo tyranno captiuus, & ferreis catenis alligatus, & in obscurissimo carcere positus, si ab aliquo principe solueretur, & in libertatem assertus magnis opibus ab eo ditaretur? Quanto ergo maiori lætitia afficitur, qui diuinæ lucis splendore collustratus, horrendas peccati tenebras, & durissimam peccati seruitutem, in qua tamdiu iacuit, animaduertens, vera libertate, verisque diuinæ gratiæ opibus se locupletatum cernit? Quo enim captiuitas animæ quàm corporis durior, & quo cæleltes opes terrenis præstant, hoc alacritas & lætitia hæc maior est. Quam quidem lætitiam Diuus Augustinus perceperat, cùm hac diuina luce illuminatus, & à peccati seruitute liberatus ad Dominum clamare cœpit; O, Domine, quia ego seruus tuus, ego seruus tuus & filius ancillæ tuæ. Dirupisti vincula mea; tibi sacrificabo hostiam laudis, &c. Huius verò cælestis luminis & libertatis effectus mox explicat, dicens; Quàm suaue mihi subitò factū est carere suauitatibus nugarū; & quas amittere metus erat, tunc dimittere gaudium fuit. Quibus verbis concessam à Domino libertatem apertè demonstrat: quādo ferreum cupiditatis iugum, quod ad illud vsque tempus excutere à se non potuerat, tūc excussum priùs sensit, quàm ipse excutere conaretur. Hęc igitur noua ac verè mirāda humani cordis commutatio atque libertas huic lætitiæ materiā præbet. Vnde cùm Isaias lætitiæ huius magnitudinem aptissima similitudine lætas segetes metentium, atque victorum spolia distribuentium expressisset, lætitiæ protinus causam subiecit, dicens: Iugum enim oneris eius, & virgā humeri eius, & sceptrum exactoris eius superasti. Quibus verbis tum hostis antiqui, tum cupiditatis nostræ immanitatem atque potentiam designauit; à qua superoæ gratiæ beneficio, qui à Domino vocati sunt, liberantur. Eandem etiam lætitiam nobis repræsentat Eunuchus ille Candacis Reginæ, vbi Philippo cælitus ad se misso, Christi mysterium atque diuinitatem agnoscens, & ab eodem baptismi gratiam recipiens, hac vera libertate & gratia, cælestibusque diuitiis

Simile. (margin)

August. in Cōfes. (margin)

Psal. 115. (margin)

August. Ibidem. (margin)

Esaiæ 9. (margin)

Act. 8. (margin)

diuitiis donatus est. Sic enim de eo scriptum legimus, Ibat autem per viam suam gaudens. Quid ni gauderet, qui ex diaboli mancipio se in regnum & libertatem filiorum Dei mirabiliter translatum vidit? Eandem quoque hodie lætitiam Matthæus noster facilè ostendit, cùm hoc iam magnificum Domino epulum, cæterisque amicis & publicanis præparauit. Hoc enim perinde est, ac si cum bono illo & solicito pastore diceret; Congratulamini mihi, quia inueni non ouem quam perdideram, sed me ipsum qui perieram. Vt autem vos, fratres, huius percipiendæ lætitiæ desiderium capiat, illud vos admonitos velim; hanc lætitiam, quæ initio conuersionis oritur, maiorem aliquando esse, quàm quæ ab adultis in virtute sentitur. Vt enim qui ruri semper vixerunt, vbi in insignem aliquam & opulentissimam ciuitatem venerunt; si ea præsertim celebri emporio, & portu nauibus referto ornata sit; quocunque deflexerint oculos, velut admirabundi non sine magna voluptate vrbis mœnia, amplas ædes, nauesque quas nunquam viderant, demirantur; quæ tamen admiratio post aliquot dies vsu ipso decrescit: ita planè quicunque in abiectissimo sceleratæ vitæ statu vixerunt, vbi ad amplas diuinæ gratiæ opes percipiendas & contemplandas euecti sunt, nunquam satis tantam rerum dignitatem & nouitatem mirari possunt; quæ tamen admiratio, vbi diu rebus diuinis assueuerunt, minor esse nonnunquam incipit, quàm cùm noua fuit. Rerum enim nouitas, in rebus etiam spiritualibus, sicut admirationem maiorem, ita maiorem quoque lætitiç caussam affert.

Ibidem.

Lucæ 15.

Simile.

Eadem verò alacritas effecit, vt Matthæus omnes alios ad Christum adducere, & felicitatis suæ participes efficere voluerit. Hoc enim inter cælestium & terrenorum bonorum amorem distat; quòd terrenorum amor quanto est maior, tanto magis recōdere & seruare sibi studet ea quæ amat; cælestium verò amor quo maior est, eo magis cōmunicare omnibus studet quod ipse diligit. Hinc Diuus Augustinus, Vbi, inquit, gustaueram Domine lumen tuum, frendebam quòd aliis indicare non possem; hoc est, quo magis gratiæ tuæ opibus fruebar, eo ardentiùs cæteros ad eas inuitare sitiebam: eorum videlicet sortem miseratus, qui tantorum bonorum extorres essent. Nec Diuus Augustinus modò, sed quicunque his deliciis atque opibus fruuntur, quicunque torrente diuinæ voluptatis potantur, adeò sitienter hæc eadem cælestia dona cæteris cōmunicare appetunt, vt si fieri posset, per publicas vias & plateas ingredi, & ad cunctos mortales vociferari vellent; O filij Adam, quid facitis? quid quæritis? cur vos ipsos vano labore conficitis? cur veræ felicitatis fonte relicto per lacunas putidas & pestilentes,

August.

quæ

qu e litim vestram non extinguere, sed acuere possunt; decretis? O quas delicias, ô quas diuinæ gratiæ opes, quæ vobis ad manum & in promptu sunt positæ, ad quas à Deo ficti & informari estis, amittitis! O quàm facili negotiô, quàm modico labore thesaurum indeficientem, cælestes opes, aquam sapientiæ, inæstimabiles delicias vobis parare liceret! Visquequò ergo paruuli diligitis infantiam, & stulti ea quæ sunt sibi noxia cupient, & imprudentes odibunt scientiam? Conuertimini, inquit diuina Sapientia, ad correptionem meam En proferam vobis spiritum meum. Spiritus autem meus super mel dulcis, & hæreditas mea super mel & fauum. Hoc ergo spiritu, hoc eodem affectu sanctus Matthæus Publicanos & amicos adduxit ad Dominum, vt eius diuino colloquio & conuictu inescati, relictis terrenis cupiditatibus & lucris, eundem Dominum exemplo suo sequerentur, eiusdemque felicitatis & gratiæ participes fierent. Hoc est autem quod in Apocalypsi Dominus præcipit, cùm ait: Qui audit, dicat, Veni. Hoc item quod ipse in tabernaculi fabrica designauit, cùm eius cortinas sic inter sese colligari præcepit, vt cortina cortinam traheret. Hoc autem in Ecclesia fit, cùm is qui diuino amore incensus est, alios incendere, & ad Christum trahere contendit.

Prou. 1.

Apoc. 22.

Exod. 26.

Sed dum Matthæi laudes persequimur, Domini laudes obliti sumus. Quis enim hanc tantam Domini humilitatem cum summa charitate coniunctam satis mirari queat, cùm animaduertat, cælorū Dominum, Angelorum Regem, & totius naturæ conditorem, qui in sinu Patris felicissimè accumbit & requiescit, ita sese salutis nostræ gratia demisisse, vt non solùm terras inuisere, & cum hominibus versari, sed etiam inter Publicanos & sordidos atque infames homines ad mensam accumbere, cibum vnà capere, miscere colloquia non erubuerit, vt ipsos lucrifaceret? O quàm verè te medicum hoc in loco appellasti, Domine? Medici enim est, non inter sanos, qui medico non egent, sed inter ægrotos versari. Medici est, vulnerum saniem atque putredinē non horrere, sed ea admotis manibus fouere, circumligare atque tractare. Indignum vobis, ô Pharisæi, videtur, quòd se Dominus ad Publicanorum conuiuia deiecerit: Ego verò cōtra affeuerāter dico, longè dignius & excellētius esse hoc, quàm cælum & terram condidisse. Alterum enim omnipotentiæ, alterum diuinæ bonitatis immensas opes declarat. Magis autem Dominus de bonitatis suæ magnitudine, quàm de potentiæ viribus gloriatur. Bonitatis verò proprium est, omnes alios bonos, hoc est, sui similes efficere. Quòd si huius rei gratia maiestatem suam Dominus abiicit atque demittit; quo sese hac de causa magis demiserit, hoc maiora bonitatis & benignitatis

suæ

suæ documenta & exempla constituit.

III.

Nemo tamē ex hoc loco ansam arripiat cum prauis hominibus versandi. Aliud enim perfectis, aliud imperfectis; aliud in virtute confirmatis, aliud infirmis conuenit. Ad hos autem Apostolus ait: Scripsi vobis in epistola, non commisceri fornicariis; non dico fornicariis huius mundi, (alioqui debueratis de hoc mundo exire) sed si is qui frater nominatur, fornicator est, aut immūdus, aut auarus, cum huiusmodi nec cibum sumere. Corrumpunt enim bonos mores colloquia praua; Et, Modicum fermentum totam massam corrumpit. Qui enim (vt Sapiens ait) tangit picem, inquinabitur ab ea; & qui communicat superbo, induet superbiam. Vnde liquet, facilius esse bonos malorū consortio corrumpi, quàm malos bonorum societate meliores fieri. Hæc est enim magna illa generis humani miseria, quam Gregorius Theologus lamentatur his verbis: Hoc est quo vitium probitatem maximè superat, quodque ipse animaduertens indignissimè acerbissimeque fero; quòd cùm res facilè imitabilis & prompta sit improbitas, nihilque minoris negotij difficultatisque sit, quam malum fieri, etiam si nemo ducem se nobis ad vitium præbeat; rara tamen atque ardua est virtutis adeptio; quamlibet multis modis ad eā inuitemur atq. trahamur. Quod etiam ipsum à beatissimo Aggæo animaduersum mihi fuisse videtur, cùm admiranda illa verissimaque imagine vteretur; Percontamini ex lege sacerdotes: Num si caro sancta in veste cibum aliquem, aut potionem, aut vas denique aliquod tetigerit, rei admotæ sanctitatem protinus allatura est? Quod cùm sacerdotes pernegassent; Percontamini rursus, inquit, si qua res impura, hoc est, si pollutus in anima ista omnia tetigerit, num polluetur? Responderunt Sacerdotes, Polluetur. Caro ergo sancta non sanctificat quæ tangit; caro verò polluta polluit. Quibus verbis hoc significare videtur, virtutē eiusmodi esse, vt eā homines non nisi summo labore adipisci queāt; quemadmodum nec humida materia ignem facilè concipere solet; contrà verò ad vitiorum sordes omnes ferè mortales promptos propensosq. esse; non secus, vt opinor, ac stipula ad ignem ob naturæ siccitatem facilè accenditur atque consumitur. Citiùs enim exiguum vitium vbertimè largissimeque cuipiam impartiri queat, quàm vel copiosissima virtus parcè communicari. Nam & exiguum absinthium amarorem suum melli celerrimè impartiet; mel contrà nec duplo quidem maius dulcedinem suam absinthio infuderit. Ac paruo quidem lapide submoto, flumen totum in pronum trahitur; eiusdem autem impetus firmissimo etiam aggere cohiberi reprimique vix potest. Hæc Theologus. Quæ vir

[Margin notes: 1. Cor. 15. — 1. Cor. 5. — Eccli. 13. — Gregor. Theolog. — Agg. 2. — Simile. — Simile.]

ſanctus ad imperfectorum hominum doctrinam prudenter admonuit: cùm viris tamen perfectis, qui cautè ſe gerunt, non magis aliquid ex malorum contubernio accedat, quàm Solis radiis ex immundiſſimarum rerum contactu, quas quotidie attingunt.

Phariſæi autem perſonarum diſcrimina ignorantes, incognita cauſa ſententiam aduerſus Dominum pronuntiarunt; vnde ad eius diſcipulos aiunt; *Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magiſter veſter?* Mos eſt eorum qui vel ambitionis, vel inuidiæ morbo laborant, virtutibus quas in aliis vident & quibus ipſi carent, indigna vitiorum nomina imponere; vt ipſi quidem nõ virtutibus illis carere, ſed ab illis vitiis ſe immunes eſſe oſtẽtent: ſic igitur Phariſæi, cùm non eſſent ea humilitate & charitate præditi, vt ſe ad huiuſmodi contubernia propter infirmorum ſalutem demitterent (quòd ea res eorum exiſtimationi officere videretur) ne hatũ virtutum laudibus inferiores Domino apparerẽt, virtutibus eius turpia vitiorum nomina impoſuerũt; quò ipſi nõ his virtutibus carere, ſed magis ab hoc crimine alieni eſſe cenſerentur. Sic videmus illos qui vix vnquam ad diuina Sacramenta, niſi ferè coacti, accedunt, eos inſectari atque mordere, qui illa deuotiùs frequentant. Cùm enim religionis & officij huius commendatio in eorum dedecus cedat qui ea carent, illi contrà non quidem virtutis, ſed temeritatis & audaciæ religioni nomen imponunt; vt ita demum ipſi non parum religioſi, ſed minimè audaces & temerarij eſſe iudicentur.

Cæterùm Dominus nihil hac improborũ obtrectatione commotus, appoſitiſſima ſimilitudine eorum calumniam eluſit; *Non eſt*, inquit, *opus valentibus medicus, ſed malè habentibus. Euntes autem diſcite, quid eſt quod per Oſeam Dominus dixit, Miſericordiam volo & non ſacrificium.* Vox planè atque ſentẽtia Deo authore digna; quæ maximè immenſam eius in genus hominum bonitatem & charitatem declarat. Cùm enim ſacrificiorum religio ad Dei gloriam pertineat; miſericordia verò ad leuandas hominum miſerias ſpectet: quanta illa Dei bonitas & charitas eſt, quæ ſui quodammodo oblita, ad hominum miſerias ſubleuandas intentos nos eſſe vult; immo verò opus hoc ſacrificij nomine donat! ſic
Hebr. 13. enim per Apoſtolum ait; Beneficentiæ autem & communionis nolite obliuiſci; talibus enim hoſtiis promeretur Deus. Hoc
Caiet. autem inter vtrumq. ſacrificij genus intereſſe Cardinalis Caietanus ait, quòd miſericordiæ ſacrificium ex natura ſua Deo gratum eſt; vitulorum autem mactatio, niſi religionis virtute condiatur, nihil habet cur Deo, ſolius virtutis amatori, grata ſit. Qui quamuis omnibus virtutum officiis maximè capiatur, miſericordiam hoc in loco ſe maximè diligere profitetur; quam

sacrificijs anteponit. Cuius rei causa esse videtur, quòd cùm is misericordiam præcipuè colat (miserationes enim eius super omnia opera eius) non potest, cùm seipsum diligat, sui similes non diligere: cùm similitudo conciliatrix amoris sit. Vnde sicut aquilam ferunt pullorum suorum generositate ad solis radios explorata, quos oculis inconniuentibus solis splendorem sustinere viderit, tanquam legitimos filios, sibique similes diligere atque nutrire; cæteros autem tanquam nothos, sibique dissimiles à nido abigere: ita summus ille misericordiarũ Pater in extremo iudicio misericordes homines, hoc est, paternę misericordię sectatores, intra sinũ gloriæ suæ amanter excipiet; crudeles autem & immisericordes procul à cõspectu & complexu suo præcipites in tartara dabit. Psal. 114. Simile.

Cùm autem duplicia esse constet misericordiæ opera; quorum quædam ad corporum, quædam ad animarum salutẽ spectant (& hæc quidem tanto sint illis nobiliora, quanto anima corpori, & spiritualia bona corporeis præstãt:) S. Matthæus harum præcipuè studio omnem vitam suam dicauit. Quod enim aliud munus Apostolo & Euangelistæ propositũ est, quàm omnia vitæ studia saluti animarum impendere, & pro illis, cùm opus ita fuerit, vitam ipsam & sanguinẽ fundere? Vtrumq; autẽ beatus Matthæus præstitit: qui in Aethiopiam profectus (quæ illi prouincia in diuisione orbis terrarum obtigerat) immanes & barbaras nationes ad fidei & pietatis cultum doctrina & miraculis adduxit: & regio puero è morte ad vitam reuocato, regẽ patrem cum vxore, & totam prouinciam ad fidem Christi conuertit. Sed rege hoc defuncto, Hirtacus quidam regnum obtinuit; qui Iphigeniam prioris regis filiam sibi vxorem optabat. Matthæus verò (quo auctore virginitatẽ illa vouerat) vt in sancto virginitatis proposito persisteret, eandem hortabatur. Hirtacus igitur molestissimè ferens Iphigeniæ virginitatẽ constanter suis votis obsistentẽ, Matthæum (quem eius consilij authorem esse nouerat) ad altare sacra facientem gladio confodi iussit. Atq. ita beatus Matthæus & Apostoli, & Euangelistæ, martyrisq; coronã adeptus est. Cuius sempiternę felicitatis Christus Dominus participes nos efficere dignetur; qui cũ Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

IN FESTO B. MATTHÆI EVANGELISTÆ, CONCIO SECVNDA: IN qua ſanctorum quatuor animalium myſtica viſio, quam Ezechiel propheta vidit, explicatur.

THE. *Similitudo vultus animalium, facies hominis, & facies leonis à dextris ipſorum quatuor; facies autem bouis, à ſiniſtris ipſorum quatuor; facies autem aquilæ deſuper ipſorum quatuor.* Ezech. 1.

VONIAM Eccleſia hodie beatiſſimi Matthæi Euangeliſtæ feſtum diem celebrat, non alienum erit ſacram Ezechielis prophetæ viſionem, quæ quatuor illa myſtica animalia deſcribit, in præſenti Concione, Domino aſpirāte, explicare. Hæc enim animalia, ſanctorum Euangeliſtarum, & perfectorum virorum mores, officia & dignitatem deſignare, Eccleſia in hac ſacra ſolennitate declarat, cùm ad Dominum loquens, ait: Tu inſignes Euangelij prædicatores animalium cęleſtiū figura pręſignaſti. His namque cæleſte munus collatum glorioſis indicijs es dignatus oſtendere. De hac igitur myſtica mirabiliq́ue viſione, quæ ſancti Patres obſeruarunt, quæq́ue temporis anguſtiæ permiſerint, hodie dicturi, cæleſtem opem, ſacratiſſimæ Virginis interuentu, ſuppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Simile. Quemadmodū Medici, cùm ægrotos animaduerterint faſtidio laborare, & ob eam cauſam de vita periclitari, varios modos condiendi cibos quærūt, vt quod ſub vna ſpecie & condimento faſtidium parit, ſub alia iacentem atque proſtratum edendi excitet appetitum: ſic diuina Sapientia, cùm homines videret ſpiritualis doctrinæ pabulum faſtidire, varias eius tradendæ rationes excogitauit; vt quod ſub vna doctrinæ ſpecie faſtidium fortè infirmis pariebat, ſub alia faſtidientis animæ palatum alliceret. Quædam igitur tradit ſimplici doctrina, quædam hiſtoriæ dulcedine atque ſuauitate condit, quædam claro & aperto ſermone pronunciat, quædam verò parabolarum & figurarum inuolucris ſolicitè inquirenda proponit. Eſt autem poſtremum hoc docendi genus maximè copioſum & fecundum; quia cùm non

non propriis, sed tropologicis verbis vtatur, plures interpretandi rationes admittit; cùm inducta similitudo ad multa variè possit accõmodari. Habet illud prætereà hæc docendi ratio, quòd quó obscurior ac difficilior ad intelligendum est, hoc magis religiosas mentes ad recondita mysteria indaganda solicitat. Non enim temerè dictum est:

Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata. Ouid.

Exemplo nobis erit admirãda hæc Ezechielis visio, quæ tot penè mysteriis quot litteris referta est. Hunc enim Prophetã Dominus spiritu suo repleuit, atq. eum, vt concaptiuis Iudæis vaticinari posset, Babylonem misit. In quo apparet quod Origenes Orig. hoc in loco adnotauit; hoc est, nunquam iustitiam Domini adeò seuerã esse, vt aliquo misericordiæ temperamẽto vacet. Iustitiæ enim fuit, peccatorẽ populum captiuitate & exilio punire; misericordiæ autem, Prophetam hunc spiritu suo replere, & ad illum erudiendum, atque ab impietate reuocandum mittere.

Cæterùm, quoniam prophetarum omnium studia in promouenda hominum salute maximè intenta erant; hanc verò salutem per Christum cõstituendam esse sciebant; ideò prima Ezechielis visio, Christi Domini aduentum, Euangelij prædicationem, & eorum mores qui essent Euangelium annuntiaturi, ac postremò salutem & conuersionem Gẽtium, eorum opera perficiendam, cõtinet. Sic igitur Propheta exorsus est: Cùm essem in medio captiuorum iuxta fluuium Chobar, aperti sunt cæli, & vidi visiones Dei. Vidit igitur Propheta triumphalẽ currum, mira variarum rerum specie insignitum. In excelso enim currus loco thronus positus erat, cui insidebat hominis similitudo, ignis splendore circumamicta. Currus autem quatuor rotis mira arte elaboratis nitebatur. Rotas autẽ & currum ipsum, quocunque esset eundum, deferebant quatuor animalia, mirabili quoque ac planè stupenda forma decorata. Sancti autem Patres hoc in loco eum qui supra currum sub imagine hominis in solio sedebat, Christum Dei filium humana carne vestitum interpretantur. Animalia verò quæ currum deferunt, Apostolos & Euangelistas, omnesque perfectos & Euangelicos viros intelligunt, qui incarnati Verbi notitiam & gloriam, lætumq. Euangelij nuntium per vniuersum mundum detulerunt. Siquidem Psal. 18. in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Rotæ verò quæ ad animalium motum mouebantur, fideles populos designant, qui Apostolorum doctrinam amplectentes, eiusdemque fidei vestigiis insistentes, communi Domino famulantur. Sunt autem rotæ volubiles; vt hoc indicio obedientiæ promptitudinem & alacritatem, quæ in subditis populis esse debet, agnoscamus. Sed his omissis, animaliũ figuras,

quæ viros Euangelicos atq. perfectos designant, diligentiùs inspiciamus. Hodie namq. perfecti viri, vel perfectionis studiosi à nobis instituendi sunt. Cùm enim sapientibus & insipientibus, hoc est, perfectis & imperfectis debitores simus, vtrosq. salutaribus præceptis instituere debemus. Illud autem in primis animaduertendum est, vnumquodq. ex his animalibus quatuor habere facies; videlicet hominis, vituli leonis, & aquilæ, quæ in superiori loco erat. Vnumquodque itē quatuor habebat alas; quarū duæ erectæ, simulq. coniunctæ erant; duæ verò reliquæ corpora eorum tegebant. Sub singulis autem alis totidem manus suppositæ erāt. Aspectus autem eorū, quasi carbonum ignis ardentiū, & quasi aspectus lampadarū. Pedes autem eorum recti erant, qui tamen in pedis vituli formam desinebant. Facies autē eorum, & pennæ sursum porrigebantur. Quodque his omnibus mirabilius est, cùm facies, manus, pedes, & alæ certo numero definitæ essent, oculorum tamen nullus erat definitus numerus; quandoquidem totum eorum corpus (vt Ioānes in Apocal. Apocal. 4. ait) oculis vndiq. antè & retrò respersum erat. Hæc de animaliū figura. De motu verò ipsorum subdit Propheta: Vbicunque erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, nec reuertebantur cùm incederent. Vnumquodque autē ante faciem suam ambulabat; & animalia ibant, & reuertebantur in similitudinē fulguris coruscantis. Hæc, & multa alia, quæ longum esset recensere, multoque lōgius vno sermone explicare, his animalibus Propheta tribuit. Quis igitur non apertè videat, hæc omnia mysterijs esse referta? Quis porrò adeo stupidus & mentis impos erit, qui non cupiat, hæc ipsa, quæ clausa, & mysterijs plena sunt, sibi reserari? Quis autem prouinciā hanc sine diuini spiritus magisterio audeat attentare? Audeo enim dicere, tantum mysteriorum, tantumque spiritualis doctrinę in hoc primo Ezechielis capite esse reconditum, vt quicquid omnes qui spiritualis vitæ præcepta tradiderunt, litteris mandarunt, mira docendi ratione hoc vno capite contineatur. Quæ tamen doctrina purgatas auditorum mentes, & spiritualis perfectionis studio incēsas requirit. Quòd si non omnes quotquot hic adsumus, huiusmodi aures habemus, nihilominus tamen hac sublimi & cælesti doctrina, quantum nobis ad Christianæ virtutis perfectionem desit, intelligere poterimus; qui non contemnēdus huius doctrinæ fructus est. Sed iam rem ipsam propiùs attingamus.

I.

Diximus his quatuor animalibus Euangelicos viros adumbrari. Vnumquodq. autem eorum quatuor facies habere dicitur; quibus quatuor præcipuæ ipsorum virtutes significantur. Habet enim primum omnis vir sanctus aquilæ faciem. Aquila au-

tem

tem (vt scitis) altissima loca petit, & minimè cōniuentibus oculis solis fulgorē contemplatur; neque ad ima se deiicit, nisi cùm famis necessitas vrget; qua expleta, rursus ad sublimia recurrit, ibique tanquam in propria statione commoratur. Quid autem magis ad viuum sanctorum hominum vitam & studia repræsentat, quorum omnis penè cōmentatio in cælestium rerū contemplatione versatur? Vnde quidam ipsorum ait, Nostra conuersatio in cælis est; non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt; quæ autem non videntur, æterna. De viro item iusto canit Ecclesia, quod in hac peregrinatione solo corpore constitutus, cogitatione & auiditate in illa æterna patria conuersetur. Ad hoc autem officium fideles Apostolus inuitat, cùm ait; Si consurrexistis cum Christo, quę sursum sunt quærite, vbi Christus est, in dextera Dei sedens; quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Quid autem aliud nos sanctorū Anachoritarum exempla docent; qui vitam omnē in diuinarū rerum contemplatione insumentes, nunquam se ad infima hæc & terrena bona demittebant, nisi quantum ineuitabilis corporum necessitas flagitabat? Habentes enim alimēta, & quibus tegerentur, his contenti erāt, nec aliud præterea captabant, ne rerum terrenarum cura à cælestium rerum contuitu auocarentur. Hæc prima sanctorum hominum virtus est, aquilæ facie designata. Philip.3. Coloss.3. 1.Tim.6.

Sed non satis est Euangelico viro aquilæ faciem retinere, nisi hominis quoque faciem gerat. Debet namq. is humanitatis & benignitatis studio se hominibus accommodare, doctrinis erudire, exemplis excitare, beneficiis deuincire, modestè ac placidè se erga omnes gerere, patienter eorum siue iniurias siue contumelias tolerare, omnibusque sese amabilem exhibere, nemini offendiculum præbere, eorumque moribus quibus cum viuit, siue vlla tamē diuinæ legis offensione, se adaptare; vt sic omnes ad pietatem allicere, & Christo lucrifacere valeat. Quàm præclarè autē hāc hominis faciē Paulus induit, qui Iudæis & Gentibus, sub lege & sine lege viuentibus, ita se accommodabat, vt meritò dicere posset; Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos! Quid verò illud ad Thessalon. Facti, inquit, sumus tanquam paruuli in medio vestri, tanquam nutrix quæ foueat filios suos; ita desiderantes vos cupidè, volebamus tradere vobis non modò Euangelium, sed etiam animas nostras, quoniam charissimi nobis facti estis? Quid verò illud? quàm apertè aquilæ faciem in hominis faciē se commutasse testatur, cū ait; Siue mēte excedimus, Deo; siue sobrij sumus, vobis. Hoc est, ab altissima illa cōtemplatione, qua sicut aquilæ incōniuentibus oculis diuinæ pulchritudinis splendorem contemplamur, 1.Cor.9. 1.Thess.2. 2.Cor.5.

quaque à nobis ipsis excedentes ad sublimia & inaccessa hominibus eleuamur, ad ea nos docenda demittimus, quę infirmitati vestræ apta sunt; videlicet, non quid ipsi Deo recte sentiamus, sed quid imbecilli ati vestræ expediat considerantes. Iam verò Saluator ipse, qui Verbum inuisibile erat apud Patrem; nónne veram hominis formā induit, vt se hominibus in humana forma agnoscendum, amandum atque imitandum pręberet? Quid
Matt. 9. cùm in præsenti Euangelio cum publicanis & peccatoribus cibum capit? an non hac etiam ratione hominis faciem sumpsit, vt homines saluos faceret?

Nec satis est has duas habere facies, nisi bouis quoque imaginem sumas. Bos animal est laboris patiens, & mactationi atque sacrificio destinatum; quo nomine mortificationis virtus rectè significatur, quæ ad spiritualē vitam maximè necessaria est. Primum enim cùm spirituali viro hoc sit propositum, vt mundo mortuus, Deo viuat; & compressa carnis cupiditate, spiritu du-
Ephes. 5. catur; ac postremò, vt iuxta Apostolum, Dei imitator tanquā filius charissimus esse velit: quo nam modo spiritualis ac diuinus esse poterit, nisi carnalis esse desinat? Quomodo autem carnalis esse desinet, nisi carnis cupiditates resecauerit? Præterea si, vt
Rom. 7. Apostolus ait, non habitat in me, hoc est, in carne mea bonum, immò verò omnium ferè vitiorum germina in illa ex peccato relicta sunt; qui fieri potest, vt ego vir bonus sim, nisi diligenter in resecandis his prauis germinibus, quæ à carne mea pullulant, occupatus fuero? Hoc autē continuum studium sponsa sibi pro-
Cant. 5. posuisse testatur, cùm ait; Manus meæ distillauerunt myrrham, & digiti mei pleni sunt myrrha probatissima. Myrrhæ autē nomine mortificationis studium designari perspicuum est. Sponsa verò manus digitosque myrrha probatissima sibi plenos esse ait; quia præcipuum Christianæ vitę officium in subigenda carnē, eiusque cupiditatibus comprimendis positum est. Hoc autem citra laborem & contentionem fieri non posse constat.

Quo in loco illud animaduertendum est, non tam in chari-
Simile. tate, quæ Christianæ vitæ finis est, quàm in via qua ad charitatem peruenitur, laborem omnem positum esse. Videmus enim humentia ligna, cùm ab omni humore defecata fuerint; si igni admoueantur, nullo negotio ignem concipere. Hoc autē exemplo discimus, non tam in charitate, quàm in animæ præparatione ad perfectionem charitatis totum huius negotij pondus atq. laborem existere. Nisi enim pellatur cupiditatis humor, locum habere non potest charitatis ardor. Labor autem nō tam in percipienda charitate, quàm in expellenda cupiditate positus est. Vides ergo, fratres, quàm sit vituli facies, hoc est, mortificationis virtus, perfectis viris necessaria? Multi enim faciem aquilæ & bo-

& hominis generant, qui tamen vituli faciem habere recusant, quia mortificationis laborem refugiunt. Non fugiebat tamen ille qui dicebat, Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne cùm aliis prædicauero, ipse reprobus efficiar. 1 Cor. 9.

Quarta verò facies leonis esse dicitur, quo fortitudo intelligitur: sic enim legimus: Leo fortissimus bestiarũ ad nullius pauebit occursum. Prou. 30. Cùm autẽ duę sint huius virtutis actiones, quarum altera est, ardua opera constanter aggredi; altera verò, aduersa patienter tolerare; posterior hæc actio priore præstantior esse dicitur. Hac autem virtute Apostoli, cæteriq. Euangelici viri ita claruerunt, vt spectaculũ facti sint Deo, Angelis & hominibus. 1. Cor. 4. Hac item virtute & mundi redemptio celebrata, & Ecclesia fundata & stabilita est. Christus enim Dominus per patientiam crucis mundum redemit, sibique Ecclesiam desponsauit. Vnde patientia eius, nuptialis vestis esse dicitur; qua indutus fuit, cùm sibi Ecclesiam in cruce desponsauit. Apostoli verò & Apostolorum sectatores, Martyres, insuperabili patientię robore fidem & Ecclesiam fundauerũt, & ad nos integram inuiolatamq́ transmiserunt. Vsque adeò enim horrenda mortis supplicia non formidabant, vt multi etiam sitienter appeterẽt. Vnde cum ex militibus beati Mauritij (cuius crastina die festũ celebrabimus) decimus quisq. ad mortem propter Christi fidẽ peteretur, viri sancti quodammodo inter se contendebant, vt alius ante alium iugulum carnifici præberet, ne desiderata martyrij corona fraudaretur. Prisca verò, nobilis Senatoris filia, cũ Christiani iussu Præfecti occiderentur, Præfectum grauiter accusabat, quòd cum esset nobilis & ingenua, ignobiles illi in supplicio anteferrentur. Quidam verò martyr sanctissimus, cùm immanissimè tortus vocem nullam doloris indicẽ emitteret, à iudice rogatus, quonam modò inter tot dolorum aculeos vocem & gemitum contineret? Quoniam, inquit, disciplina Christianorum est, silentium seruare cùm orant. Quid igitur hac patiẽtia mirabilius? Hac igitur patientia Ecclesia Christi stabilita atque defensa est, ne portæ inferi præualerent aduersus eam. Quę si sanctis Martyribus defuisset, hodie Ecclesiam nullam haberemus. Matt. 16. Videtis ergo quomodo ad propagandam fidem, & Christi gloriam atque triumphum per omnes nationes prædicandum, talibus ministris opus erat, qui leonis, bouis, hominis & aquilæ facies simul in vna mente haberent?

II.

Diximus præterea, vnumquodq. horum animantiũ quatuor alis instructum; quarum duæ coniunctis vtrimq. pennis in sublime porrigerentur; duæ verò reliquæ tegẽdo corpori seruirent. Quia verò alis aues in sublime feruntur, non abs re alarum no-

mine cælestium rerum contemplatio significatur. Duæ autem superiores alæ, intellectus & volũtas, quibus in altum mens nostra fertur, mihi esse videntur. Neque enim aut sine intellectu voluntas, aut sine voluntatis affectu intellectus in sublime salubriter & religiosè ascendit. Sapientia enim, quæ prima inter Spiritus sancti dona numeratur, duabus nititur actionibus; quarum altera ad intellectum, altera spectat ad voluntatem. Eæ autẽ alæ coniunctæ esse perhibentur, vt intellectus & voluntas pari gressu incedant, ita vt quod ille percipit, ista sentiat, & rerum magnitudinem, quas intellectus percipit, par voluntatis affectus consequatur; ne de nobis illud meritò dici possit, quod in multos huius seculi sapientes cadit: Præuolat intellectus, & sequitur tardus aut nullus affectus. Quæ res in Euangelicos viros minimè cadit; quorum pennæ cõiunctę esse dicuntur; quòd intellectus & voluntas pari gressu in Deum tendant. Duabus verò alis corpora tegunt. Duæ autem istæ alæ, quæ tegendo corpori destinatæ sunt, gemina charitas, in Deum videlicet atque
1.Pet. 4. proximum, esse videtur; cùm charitatis sit tegere atque operire multitudinem peccatorum. Duæ quoq. virtutis pœnitẽtiæ partes, nempè præteritorum dolor, & futurorũ cautio, animæ nuditatem per pœnitentiam tegunt. Iustitia quoq. & misericordia, quarũ altera nemini nocet, altera omnibus prodesse studet (ad quas virtutes aliæ reuocantur) animam tegunt atque vestiunt. Ornatus quippe eius non in gemmis & auro, sed in virtutũ cultu positus est.

Quid verò est, quòd singulis alis singulæ manus subiiciũtur? Mirus certè membrorum numerus & collocatio, vt totidẽ manus sint quot alæ, & quidem suppositæ, non supra positæ. Alarum autem atque pennarum nomine, cælestium rerum cõtemplationem significari diximus; manuum verò nomine quibus cuncta ferè opera externa molimur, operationis studium. Cùm ergo manus alis coniunguntur, hoc nobis designatur, vt nunquam ita cælestium rerum contemplationi addicti simus, vt rectè operãdi, ac proximos iuuandi studium penitus negligamus; nec rursus ita nos totos proximorum obsequio mancipemus, vt sanctarum precationum & meditationum studium prorsus abiiciamus. Quamuis enim contemplatiua vita præstãtior atque nobilior quàm actiua sit; illa tamen consulitur, ista præcipitur; illa magis voluntaria, hæc magis necessaria est. Quotiescumque enim proximus opera atque ope tua ita indiget, vt sine ea in magnum discrimen adducatur, altissima etiam cõtemplatio deserenda est, vt periclitanti fratri subuenias. Hoc autem eos prçcipuè accusat, qui vt internis spiritus occupationibus vacent, ea officia negligenter obeunt, ad quæ status atque officij sui ratione

de tenentur. Vxores igitur viris, parentibus filij, præpositis subditi diligenter obtemperare debent, eorumque præcepta tota animi deuotione implere. Quod vbi perfecerint, quicquid superfuerit temporis, otio contemplationis addicant. Idemque de prælatis erga subditos iudicium sit; ne videlicet ob studium altissimæ etiam contemplationis, ouium suarum curam deserant; alioqui periculum erit, ne dum illi cum Moyse in monte diuinis rebus intendunt, populus in valle relictus vitulum aureum fabricet, illique se supplicem exhibeat. Quanto rectiùs Dominus ac Saluator noster! qui instante passionis agone sic orationi vacabat, vt discipulos inuiseret, & ab imminenti periculo cauere præciperet; rursumque ad orationem rediēs, ea finita mox ad eosdem monēdos reuerteretur, & ad vigilādum orandumque hortaretur, ne in tentationem incideret. Quod contra multi faciunt, qui contemplationis dulcedine inescati, & solitudinis amore capti, charitatis & misericordiæ officiis seruire renuunt. Aiunt enim se talibus officiis quietem, & animi tranquillitatem, spiritualemque dulcedinem amittere, ac multis etiam in rebus cum hominibus versantes delinquere, & à rectitudinis suæ statu deflecti. Tales autem alas quidem habent, manus autem alis adiunctas non habent; ideoque inter imperfecta & infirma Ecclesiæ membra connumerandi sunt. Perfectorum enim est & in solitudine, & in turba, & cum Deo, & inter homines, & in otio, & in negotio strenuè se gerere, & (quod aiunt) ambidextros esse. Quod faciunt, qui sic animo constituti sunt, vt non minori dexteritate, actionis quàm contemplationis officia exerceant. Sic enim actioni incumbunt, vt non prorsus contemplationis officium deserant. Exercent enim (vt Climacus monet) in membris agilibus intellectualem quietem; vbi verò ab operatione cessarunt, magna celeritate ad intermissum contemplationis opus redeūt, se ipsos prophetica illa voce cohortantes: Conuertere anima mea in requiem tuam; quia Dominus benefecit tibi. Hoc enim nobis indicat, quòd sancta hæc animalia, de quibus loquimur, ibant & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis; hoc est, quoties ad charitatis officia esset prodeundum, peracto charitatis opere, summa celeritate ad intermissum contemplationis studium redibant, priusquam ille deuotionis & amoris feruor tepefieret. Intelligebant enim, & periculo ipso didicerant, verum esse quod de magno illo Antonio Athanasius in eius vita refert, id esse piis hominibus solitudinem, & spiritualium rerum commentationem, quod piscibus aquam. Ideoq. sicut pisces ab aqua extracti, ad illam se quanta possunt celeritate proripiunt; ita viri sancti, vbi charitatis necessitate cogente, ab interna vocatione ad frequen-

Exod. 32.
Matt. 26.
Clim.
Psal. 114.
Athan.
Simile.

frequentiam hominum prodeunt, confestim ad illam redire cõtendunt; ne si diutiùs cũ illis versati fuerint, vel aliquid ex eorum moribus contrahant, quo mentis suæ puritatẽ inficiant, vel refrigerato charitatis ardore de integro illis laborandum sit, vt eò perueniant vnde ceciderũt. Multi enim sunt, qui hoc parum prospicientes, externis negotiis, ad quæ initio vel charitatis necessitas, vel maiorum imperia impulerunt, sic se implicauẽre, vt postea nec ab illis emerserint, nec ad priora deuotionis studia redierint, atque ita frigidi per omnem vitam remanserint. Cùm enim ad ea regredi conarentur, difficilesq. aditus inuenirent, laboris difficultate offensi ea prorsus deseruerũt. Est enim deuo-
Psal. 77. tio velut spiritus vadens, & nõ rediens; vel certè si diu fuerit intermissus, difficulter rediens. In quod discrimen multos monachorum incidisse animaduerto, qui cùm initio conuersionis suę ab omnibus externis occupationibus feriati, soli Deo vacarent, eiusq́ue suauissimis deliciis fruerentur, vbi postea vel obedientiæ vel studiorum occasione ab illa interna vacatione ad externa opera transierunt, adeò incautè sese illis implicuẽre, vt priora interni hominis exercitia penitus reliquerint. Neque enim plenam sibi homo securitatem polliceri debet, quòd vel charitate vel obedientia impulsus, ad externas occupationes descenderit, nisi illam etiam cautionem adhibeat, vt non modò iustè, sed
1. Reg. 10. prudenter etiam quod iustum est exequatur. Saul enim Domini imperio regnum inuitus & reluctans, & seipsum, vt regni dignitatem effugeret, abscondens accepit; quia tamen incautè se in hoc officio gessit, ab eodem Domino, à quo vocatus ad re-
1. Reg. 16. gnum fuerat, derelictus est. Meritò igitur sancta hæc animalia à charitatis & obedientiæ officiis ad interna studia tanquam fulgura reuertuntur; ne si diutiùs illis hærerent, perpetuò eisdẽ implicata remanerent.

III.

Sed quoniam alarum & manuũ mysteria expediuimus, pedum quoq. significationem excutiamus. Pedes, inquit, eorum, pedes recti, & planta pedis eorum quasi planta pedis vituli. Scitis, fratres, pedis nomine in litteris sanctis animi propensionem
August. & amorem designari. Vnde Diuus Augustinus: Pes, inquit, animæ amor est; qui si rectus est, dicitur charitas; si curuus, cupiditas. Idcirco autem amores hominum pedes nuncupantur; quia
Idem. sicut pedibus corpus fertur, sic anima mouetur amoribus. Vn-
Lucæ 15. de est illud eiusdẽ August. Quocunq. feror, amore feror. Ideoq́ue luxurioso filio ad patrem redeunti, cum stola prima & anulo calceamenta quoque prouidentur; ne pedes animæ, calceamentis nudati, terrenis rebus per amorem inhęrerent. Quia ve-
Thren. 1. rò huiusmodi calceamentis Israëliticus populus nudatus erat,
de

de illo Ieremias ait; Sordes eius in pedibus eius: quo significare voluit, populum immoderato terrenarum rerum amore fuisse sordidatum. Hac ergo de causa sanctorum animalium pedes recti esse perhibentur, quòd omnis eorum amor, ad quæcunque porrigeretur, rectà tamen in Deum tenderet. Quorum exemplo nos quoque monemur, vt omnes amores nostros, quos erga res conditas habemus, in Deum, tanquam in vltimum finem, referamus. Amamus enim primùm eos quibus aliqua naturæ necessitudine coniuncti sumus; vt parentes, vt filios, vt vxores, vt viros, cæterosque sanguinis communione coniunctos. Amamus item opes, honores, dignitates & magistratus, quibus nos publicæ saluti consulturos speramus; eademque de causa litterarum studia colimus ac diligimus. In harum ergo rerum amore solerter prouidendum est, vt quamuis per hæc diuerticula amor noster deflectatur, rectà tamen in Deum tendat. Quod facimus, quando quicquid diligimus, ex charitate diligimus; tum autē ex charitate diligimus, cùm propter Deum diligimus, & ad vitam æternam hæc omnia destinamus. Quo in loco solicitè amor noster explorandus est, ne quid illi peregrini amoris admisceatur, si purum aurum, nulliúque inferiori metallo admistum offerre Deo cupimus. Sæpissimè enim peregrinus amor huic amori adiungitur, sæpissimeque in hoc iudicio fallimur; dum quæ propter Deum diligere nos putamus, nostri gratia diligimus. Ideoq. non sine magno consilio pedes isti sanctorum animalium in pedes vituli, qui vngulam findūt, terminantur: qua quidē diuisione discretio significatur; vt hac ratione intelligamus, omnibus his amoris affectionibus, discretionis virtutem iungēdam esse; vt quid purum aurum, quid adulterinum, quid ignobiliori metallo permistum sit, prudenter intelligamus. Natura quippe amoris proprij subtilis admodū est, & quocunque voluerit, penetrat, & in omnibus quærit seipsam. Homo quoque hoc eodem amore captus sibi ipsi blanditur, sibíque ipsi adulatur, iusteque se facere putat, quicquid vehementer optat. Præclarè enim D. Gregorius, Sæpe, inquit, mens sibi mentitur, & fingit de bono opere amare quod nō amat, de mūdi autem gloria non amare quod amat. Quàm multi Ecclesiæ dignitates sub prætextu pietatis ambiunt, qui tamen hac in re non tam Dei gloriam quàm suam quærunt! Quàm multi sub eadem imagine sacrarum litteratū studiis incumbunt, non tam vt animarum lucra, quàm vt sua captent! Quid? quòd spirituales quoque amicitiæ inter viros & feminas peregrini amoris aliquid interdum admittūt? quod cùm initio minus appareat, consuetudine tamen crescit. Quo fit, vt spiritualis amor (quemadmodum D. Thom. ait) in carnalem sæpe degeneret, atque ita demum

Gregor.

S. Thom.

Galat. 3. demũ euenit quod Apostolus ait, vt cùm spiritu cœperint, carne cõsummentur. Multos enim qui hac occasione turpiter lapsi
August. sunt, deplorat August. de quorum casu se non magis dubitare aiebat, quam Ambrosij aut Hieronymi. Quin etiam Ecclesiasticæ historiæ memorant, illustrem quendam Cõfessorem, post superatas vngulas & tyrannorum minas hoc laqueo irretitum fuisse; & qui carnificum tormẽta superauerat, femineis blanditiis succubuisse. Qua ex re apparet, quàm sit necessaria vngularum diuisio, vt pedum rectitudo, hoc est, affectionum puritas in animo conseruetur.

Non modò autem pedum figura, sed etiam aspectus sanctorum animalium describitur. Vnde sequitur; Aspectus eorum instar carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum. Aspectus autem, quod in animante præcipuum est, charitatem, quæ principem inter virtutes omnes locum obtinet, designare videtur. Expendite verò qualis esse sanctorum charitas debeat,
Psal. 103. quæ igni & lampadibus comparatur. Hinc illud ex Psal. Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammã ignis. Ad hoc
Actor. 2. enim Spiritus sanctus super discipulos in igne venit; & in hoc
Lucæ 12. ipsum Dei filius se venisse ait, vt ignẽ mitteret in terrã, quo videlicet igneos homines efficeret. Certè hoc igne flagrabant duo
Lucæ 24. illi discipuli ab Emmaus redeuntes, cùm inter se dicerẽt: Nónne cor nostrum ardens erat in nobis, cùm Iesus loqueretur nobis in via, & aperiret scripturas? Hoc est igitur quod ait, sanctorum animalium aspectum esse quasi carbonum ignis ardentiũ, & quasi aspectum lampadarũ. Quo in loco non frustra lampadum nomen adiectum est. Carbones namq. ardent illi quidem, non tamẽ illuminant; at lampades vtrumq. præstant; illuminãt quippe simul & ardent; ardent sibi, illuminant alios. Talis erat
Eccli. 48. Elias, de quo scriptum est: Surrexit Elias quasi ignis, & sermo
Ioan. 5. eius vt facula ardebat. Sic etiã de Ioãne Baptista Dominus ait, Ille erat lucerna ardens, & lucens. Quicumq. igitur ardet quidem, sed nõ lucet, carbo ignitus est; at Euangelici viri lampades esse debent, qui sibi ardeant, & aliis luceant.

Restat aliud in aspectu animalium cõsiderandum. Ait enim Propheta, facies eorum, & pennas eorũ in sublime erectas esse. Hoc in loco, per faciem, operum intentionem accipimus. Sicut enim inspecta facie homines agnoscimus; ita opera nostra ex intentionis puritate dignoscimus. Alius enim eleëmosynam inanis gloriæ desiderio ductus, alius Dei amore incensus tribuit; illud inanis gloriæ, hoc misericordiæ opus est. Sic cætera opera ex intentionis conditione metimur. Pennarũ autem nomine cogitationes intelligimus, quibus animus noster in sublime fertur. Cùm ergo ait sanctorum animalium & facies & pennas

pennas in altum subrectas esse, hoc admonere nos voluit, vt omnis nostra intentio & operatio, hoc est, quicquid exterius molimur, vel interius cogitamus, in cælum referamus, quando iam domestici Dei, & cæli ciues effecti sumus. Animaduertite quæso, fratres, quo studio à nobis Dominus requirat, vt in terris positi, semper animus noster in cælo versetur. Non enim contentus aquilæ faciem animalibus indidisse, duplicesque alas in sublime protensas contulisse, modò etiam facies, sicut & alas, in altum erigi vult; vt videlicet omnis nostra actio, omnis cura & cogitatio, omnis amor ac desiderium in cælum semper tendant, eò ferantur, ad illud semper aspirent, vitæque cursum & gressus omnes dirigant. Hoc igitur summo studio viri sancti præstare curabant, cuius rei gratia cælestes homines, aut terrestres Angeli nuncupantur. Theodoretus verò viros sanctos appositissimo nomine animalia alata nuncupat; quia cùm in terris quemadmodum animalia versentur; vt aues tamen in sublime volant. Intelligunt enim in hoc se esse conditos, propter hoc in vita cõseruari, propter hoc cælum, terras, maria, & quæ his locis continentur, illis perpetuò deseruire, vt ipsi communi omnium Domino seruientes, cælestis patrimonij hæredes instituerentur. Et idcirco quamdiu ab hoc officio feriantur, frustra se quodammodo viuere, frustraque creaturarum obsequio se vti arbitrantur. Vnde quemadmodum fidelis seruus, qui expediendæ alicuius litis gratia in curiam missus est, hoc vnum semper agit, hoc sollicitè curat; modò iudices, modò aduocatos, modò scribas conueniens; neque aliud agit, quàm id cuius gratia missus est: ita fidelis Dei seruus & prudens, cùm intelligat se ob hoc in vitam missum, vt cælestis regni hæreditatem bonorum operum meritis consequatur; in hoc vnum tota animi contentione incumbit, hoc curat, hoc dies noctesque cogitat, huc omnes cogitationes & omnia vitæ studia dirigit; cætera verò omnia tanquam aliena, & nihil ad se pertinẽtia valere iubet. Hoc est igitur, quod facies & alæ sanctorum animalium, quæ desuper extentæ sunt, nobis insinuant.

Ephes. 2.

Theod.

Simile.

IIII.

Sed quoniam animalium sanctorum figuram vidimus, eorum quoq. motum consideremus. De eo namq. Propheta subdit; Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, nec reuertebantur cùm incederent. Quibus verbis admiranda quædam sanctorũ alacritas & obedientia, & perfecta propriæ voluntatis mortificatio designatur. Intelligunt enim viri sancti, totius humanæ perfectionis & felicitatis summam in exequenda diuina volũtate, hoc est, in plenissima obedientia, sitam esse. Hac enim vna re charitatis perfectio, quę diuinę legis finis est, continetur.

Idem namque velle, idemque nolle, ea demum perfecta amicitia est. Hac etiam obedientia homo fit quodammodo Deiformis, atque diuinus. Qui enim sic voluntatem suam instituit, vt nihil prorsus aut velit aut nolit, nisi quod Deum velle aut nolle cognouerit, is vtique (quod ad vitę integritatem attinet) hominem quodam modo exuisse, & Deum induisse videtur. Cæterùm, cùm intelligant, neminem ad hoc virtutis fastigium pertingere posse, nisi propria voluntate, quantum fieri possit, abdicata; in hoc totis viribus incumbunt, vt propriæ voluntati, quatenus fieri possit, moriantur. Quod faciunt, cùm illam non modò inconcessa appetere nō sinunt, sed à concessis etiam frequēter abstinere compellunt. Qua quidem exercitatione eò tandem perueniunt, vt sine vllo impedimento se totos diuinæ voluntatis obsequio tradant. Inde fit, quod idem Ezechiel ait, vt quò eos rapiat impetus spiritus, eò protinus rapiantur. Siue enim aliquid præcipiat, siue cōsulat, siue nutibus & interno impulsu ad fidei regulā explorato moueat, siue lætis in rebus versari, siue aduersis agitari velit; demisso protinus capite libentissimè quicquid ille voluerit, amplectuntur. Sic cùm beatissima virgo Catharina Senensis se morituram ob vehementissimum pectoris dolorem credidisset, eiusque discipuli obnixè ab ea contenderent, vt precibus à Domino longiorem vitam peteret, ne discipulis, quorum illa saluti prospiciebat, deesset; illa contrà, se iam voluntatem suam exuisse, & diuinam pro illa amplexatam fuisse, respondit, nec ab illa vel latum vnguem posse discedere. Sed quoniam ab hac perfecta obedientia multorum etiam Christianorum mores quàm longissimè distant; non verebor illos Ethnici hominis, hoc est, Senecæ exemplo accusare, qui cum Deo loquens, obedientiam suam his deuotissimis carminibus testatus est: (margin: Seneca.)

Duc me pater, celsique dominator poli
Quocunque placuit: nulla parendi mora est.
Adsum impiger. Fac nolle, comitabor gemens,
Malusque patiar, quod pati licuit bono.
Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Hactenus ille. Cuius verba tantum pietatis & religionis habere mihi videntur, vt non dubitem vos omnes adhortari, vt ea in rebus afflictis ad mentem reuocare velitis.

Quod verò deinceps Propheta subdit, Nec reuertebantur cùm incederent; perseuerantiam nobis boni operis, studiumque semper proficiendi insinuat; quale sancti illius animalis erat, cuius hæc verba sunt; Vnum autem, quæ retrò sunt obliuiscens, ad ea verò quæ sunt priora extendens me ipsum, ad destinatum persequor, ad brauium supernæ vocationis. Sic vaccæ illæ quæ (margin: Philip. 3. 1. Par. 6.)

arcam Dñi ex terra Philistinorũ in terram Israël deferebãt, recta semper via itinere suo pergebant: nec eas aut retrocedere, aut de via deflectere mugientes earum vituli impellere potuerunt. Sed quid est quod Propheta deinde subdit, vnumquodque horum animaliũ ante faciem suam ambulare? Hoc quoq;, sicut & cętera, mysterio nõ vacat. Hoc enim symbolo monemur, vt quęcunq. agimus, quæcunq molimur, loquimur aut cogitamus, sollicitè ac prudenter circumspiciamus: ne qua in re à virtutis tramite vel paululum declinemus. Scitis enim veram esse vulgatissimam illam magni Dionysij sententiam, quòd ad bonum omnes simul causæ conspirare debeant: ad malum autem vel vnius tantum circumstantiæ omissio sit satis. Et ideò quoties vel aliquid aggredimur, vel cum animo nostro cogitamus, diligenter omnia circumspiciamus; quo modo, quo fine, apud quos, quo loco, quo tempore, & quæ sunt eius generis. Quicquid enim horum defuerit, bonum alioqui opus in contrarium vertit. Hoc est ergo ante faciem suam ambulare, suorum videlicet operũ spectatorem ac iudicem fieri. Quam rem Salomon designauit, cùm dixit: Sapiẽtis oculi in capite ipsius; stultus in tenebris ambulat. Stultus enim cùm nullã honesti rationem habeat, sit honestum an turpe quod agit, non attendit. Sapiens autem in capite oculos habere dicitur, quia ex sublimi loco, velut in specula quadam positus, opera sua atq. seipsum tanquam alterum spectat: atque ita se velut in duos homines partitur, quorum alter operatur, alter operis iustitiam & modum examinat. Hoc itẽ nos idem Salomon admonet; Oculi tui recta videant, & palpebræ præcedant gressus tuos. Ego verò hos oculos & palpebras nõ solùm præcedere, sed etiam comitari, & ad finem vsque opera nostra prosequi debere statuo; cùm antiquus hostis non solùm in operis initio, sed in medio etiã cursu ac fine insidias tẽdat. Quo interdum euenit, vt quæ rectè cœpta sunt, non rectè postea persequamur. A quo periculo sancta hæc animalia longissimè aberant, quando vnumquodque ante faciem suam ambulabat, ne quid per ignorantiam delinqueret.

Dionys. Areop. — Eccles. 2. — Prou. 4.

Sed quamuis hæc omnia quæ diximus, admiratione non vacent; mihi tamen oculorum multitudo, quam illis Ioannes in Apocalypsi tribuit, maximè mirabilis esse videtur. Cùm enim Propheta definitum numerum alarum, manuum, atque pedum hisce animantibus tribuat, oculos tamen sine numero assignauit, per totum corpus, antè & retrò, oculis plena esse dicẽs. Quid igitur hæc tanta oculorum multitudo nobis indicat? Multa sanè, sed illud in primis, hostibus, laqueis & periculis esse omnia plena. Omnis etenim creatura (vt Sapiens ait) in laqueum, & muscipulam pedibus insipientium facta est. Quid verò est, in

Apoca 4. — Sap. 14.

IN FESTO B. MATTHÆI EVANGELISTÆ, CONCIO SECVNDA: IN qua ſanctorum quatuor animalium myſtica viſio, quam Ezechiel propheta vidit, explicatur.

THE. *Similitudo vultus animalium, facies hominis, & facies leonis à dextris ipſorum quatuor; facies autem bouis, à ſiniſtris ipſorum quatuor; facies autem aquilæ deſuper ipſorum quatuor.* Ezech. 1.

VONIAM Eccleſia hodie beatiſſimi Matthæi Euangeliſtæ feſtum diem celebrat, non alienum erit ſacram Ezechielis prophetæ viſionem, quæ quatuor illa myſtica animalia deſcribit, in præſenti Concióne, Domino aſpirâte, explicare. Hæc enim animalia, ſanctorum Euangeliſtarum, & perfectorum virorum mores, officia & dignitatem deſignare, Eccleſia in hac ſacra ſolennitate declarat, cùm ad Dominum loquens, ait: Tu inſignes Euangelij prædicatores animalium cęleſtiũ figura pręſignaſti. His namque cæleſte munus collatum glorioſis indicijs es dignatus oſtendere. De hac igitur myſtica mirabiliq́ue viſione, quæ ſancti Patres obſeruarunt, quæq́ue temporis anguſtiæ permiſerint, hodie dicturi, cæleſtem opem, ſacratiſſimæ Virginis interuentu, ſuppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Simile. Quemadmodũ Medici, cûm ægrotos animaduerterint faſtidio laborare, & ob eam cauſam de vita periclitari, varios modos condiendi cibos quærũt, vt quod ſub vna ſpecie & condimento faſtidium parit, ſub alia iacentem atque proſtratum edendi excitet appetitum: ſic diuina Sapientia, cùm homines videret ſpiritualis doctrinæ pabulum faſtidire, varias eius tradendæ rationes excogitauit; vt quod ſub vna doctrinæ ſpecie faſtidium fortè infirmis pariebat, ſub alia faſtidientis animæ palatum alliceret. Quædam igitur tradit ſimplici doctrina, quædam hiſtoriæ dulcedine atque ſuauitate condit, quædam claro & aperto ſermone pronunciat, quædam veró parabolarum & figurarum inuolucris ſolicitè inquirenda proponit. Eſt autem poſtremum hoc docendi genus maximè copioſum & fecundum; quia cùm non

non propriis, sed tropologicis verbis vtatur, plures interpretandi rationes admittit; cùm inducta similitudo ad multa variè possit accōmodari. Habet illud prætereà hæc docendi ratio, quòd quò obscurior ac difficilior ad intelligendum est, hoc magis religiosas mentes ad recondita mysteria indaganda solicitat. Non enim temerè dictum est:

Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata. Ouid.

Exemplo nobis erit admirāda hæc Ezechielis visio, quæ tot penè mysteriis quot litteris referta est. Hunc enim Prophetā Dominus spiritu suo repleuit, atq. eum, vt concaptiuis Iudæis vaticinari posset, Babylonem misit. In quo apparet quod Origenes Orig. hoc in loco adnotauit; hoc est, nunquam iustitiam Domini adeò seuerā esse, vt aliquo misericordiæ temperamēto vacet. Iustitiæ enim fuit, peccatorē populum captiuirate & exilio punire; misericordiæ autem, Prophetam hunc spiritu suo replere, & ad illum erudiendum, atque ab impietate reuocandum mittere.

Cæterùm, quoniam prophetarum omnium studia in promouenda hominum salute maximè intenta erant; hanc verò salutem per Christum cōstituendam esse sciebant; ideò prima Ezechielis visio, Christi Domini aduentum, Euangelij prædicationem, & eorum mores qui essent Euangelium annuntiatori, ac postremò salutem & conuersionem Gētium, eorum opera perficiendam, cōtinet. Sic igitur Propheta exorsus est: Cùm essem in medio captiuorum iuxta fluuium Chobar, aperti sunt cæli, & vidi visiones Dei. Vidit igitur Propheta triumphalē currum, mira variarum rerum specie insignitum. In excelso enim currus loco thronus positus erat, cui insidebat hominis similitudo, ignis splendore circumamicta. Currus autem quatuor rotis mira arte elaboratis nitebatur. Rotas autē & currum ipsum, quocunque esset eundum, deferebant quatuor animalia, mirabili quoque ac planè stupenda forma decorata. Sancti autem Patres hoc in loco eum qui supra currum sub imagine hominis in solio sedebat, Christum Dei filium humana carne vestitum interpretantur. Animalia verò quæ currum deferunt, Apostolos & Euangelistas, omnesque perfectos & Euangelicos viros intelligunt, qui incarnati Verbi notitiam & gloriam, lætumq. Euangelij nuntium per vniuersum mundum detulerunt. Siquidem Psal. 18. in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Rotæ verò quæ ad animalium motum mouebantur, fideles populos designant, qui Apostolorum doctrinam amplectentes, eiusdemque fidei vestigiis insistentes, communi Domino famulantur. Sunt autem rotæ volubiles; vt hoc indicio obedientiæ promptitudinem & alacritatem, quæ in subditis populis esse debet, agnoscamus. Sed his omissis, animaliū figuras,

quæ viros Euangelicos atq. perfectos designant, diligentiùs inspiciamus. Hodie namq. perfecti viri, vel perfectionis studiosi à nobis instituendi sunt. Cùm enim sapientibus & insipientibus, hoc est, perfectis & imperfectis debitores simus, vtrosq. salutaribus præceptis instituere debemus. Illud autem in primis animaduertendum est, vnumquodq. ex his animalibus quatuor habere facies; videlicet hominis, vituli leonis, & aquilæ, quæ in superiori loco erat. Vnumquodque itē quatuor habebat alas; quarū duæ erectæ, simulq́. coniunctæ erant; duæ verò reliquæ corpora eorum tegebant. Sub singulis autem alis totidem manus suppositæ erāt. Aspectus autem eorū, quasi carbonum ignis ardentiū, & quasi aspectus lampadarū. Pedes autem eorum recti erant, qui tamen in pedis vituli formam desinebant. Facies autē eorum, & pennæ sursum porrigebantur. Quodq́ue his omnibus mirabilius est, cùm facies, manus, pedes, & alæ certo numero definitæ essent, oculorum tamen nullus erat definitus numerus; quandoquidem totum eorum corpus (vt Ioānes in Apocal. ait) oculis vndiq. antè & retrò respersum erat. Hæc de animaliū figura. De motu verò ipsorum subdit Propheta: Vbicunque erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, nec reuertebantur cùm incederent. Vnumquodque autē ante faciem suam ambulabat; & animalia ibant, & reuertebantur in similitudinē fulguris coruscantis. Hæc, & multa alia, quæ longum esset recensere, multoq́ue lōgius vno sermone explicare, his animalibus Propheta tribuit. Quis igitur non apertè videat, hæc omnia mysteriis esse referta? Quis porrò adeo stupidus & mentis impos erit, qui non cupiat, hæc ipsa, quæ clausa, & mysteriis plena sunt, sibi reserari? Quis autem prouinciā hanc sine diuini spiritus magisterio audeat attentare? Audeo enim dicere, tantum mysteriorum, tantumq́ue spiritualis doctrinę in hoc primo Ezechielis capite esse reconditum, vt quicquid omnes qui spiritualis vitæ præcepta tradiderunt, litteris mandarunt, mira docendi ratione hoc vno capite contineatur. Quæ tamen doctrina purgatas auditorum mentes, & spiritualis perfectionis studio incēsas requirit. Quòd si non omnes quotquot hic adsumus, huiusmodi aures habemus, nihilominus tamen hac sublimi & cælesti doctrina, quantum nobis ad Christianæ virtutis perfectionem desit, intelligere poterimus; qui non contemnēdus huius doctrinæ fructus est. Sed iam rem ipsam propiùs attingamus.

Apocal. 4.

I.

Diximus his quatuor animalibus Euangelicos viros adumbrari. Vnumquodq. autem eorum quatuor facies habere dicitur; quibus quatuor præcipuæ ipsorum virtutes significantur. Habet enim primùm omnis vir sanctus aquilæ faciem. Aquila au-

tem (vt scitis) altissima loca petit, & minimè cōniuentibus oculis solis fulgorē contemplatur; neque ad ima se deiicit, nisi cùm famis necessitas vrget; qua expleta, rursus ad sublimia recurrit, ibique tanquam in propria statione commoratur. Quid autem magis ad viuum sanctorum hominum vitam & studia repræsentat, quorum omnis penè cōmentatio in cælestium rerū contemplatione versatur? Vnde quidam ipsorum ait, Nostra conuersatio in cælis est; non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt; quæ autem non videntur, æterna. De viro item iusto canit Ecclesia, quod in hac peregrinatione solo corpore constitutus, cogitatione & auiditate in illa æterna patria conuersetur. Ad hoc autem officium fideles Apostolus inuitat, cùm ait; Si consurrexistis cum Christo, quę sursum sunt quærite, vbi Christus est, in dextera Dei sedens; quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Quid autem aliud nos sanctorū Anachoritarum exempla docent; qui vitam omnē in diuinarū rerum contemplatione insumentes, nunquam se ad infima hæc & terrena bona demittebant, nisi quantum ineuitabilis corporum necessitas flagitabat? Habentes enim alimēta, & quibus tegerentur, his contenti erāt, nec aliud præterea capiabant, ne rerum terrenarum cura à cælestium rerum contuitu auocarentur. Hæc prima sanctorum hominum virtus est, aquilæ facie designata.

Philip. 3.

Coloss. 3.

1. Tim. 6.

Sed non satis est Euangelico viro aquilæ faciem retinere, nisi hominis quoque faciem gestet. Debet namq; is humanitatis & benignitatis studio se hominibus accommodare, doctrinis erudire, exemplis excitare, beneficiis deuincire, modestè ac placidè se erga omnes gerere, patienter eorum siue iniurias siue contumelias tolerare, omnibusque sese amabilem exhibere, nemini offendiculum præbere, eorumque moribus quibus cum viuit, siue vlla tamē diuinæ legis offensione, se adaptare; vt sic omnes ad pietatem allicere, & Christo lucrifacere valeat. Quàm præclarè autē hāc hominis faciē Paulus induit, qui Iudæis & Gentibus, sub lege & sine lege viuentibus, ita se accommodabat, vt meritò dicere posset; Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos! Quid verò illud ad Thessalon. Facti, inquit, sumus tanquam paruuli in medio vestri, tanquam nutrix quæ foueat filios suos; ita desiderantes vos cupidè, volebamus tradere vobis non modò Euangelium, sed etiam animas nostras, quoniam charissimi nobis facti estis? Quid verò illud? quàm apertè aquilæ faciem in hominis faciē se commutasse testatur, cū ait; Siue mēte excedimus, Deo; siue sobrij sumus, vobis! Hoc est, ab altissima illa cōtemplatione, qua sicut aquilæ incōniuentibus oculis diuinæ pulchritudinis splendorem contemplamur,

1. Cor. 9.
1. Thess. 2.

2. Cor. 5.

quæque à nobis ipsis excedentes ad sublimia & inaccessa hominibus eleuamur, ad ea nos docenda demittimus, quę infirmitati vestræ apta sunt; videlicet, non quid ipsi Deo recte sentiamus, sed quid imbecilli ati vestræ expediat considerantes. Iam verò Saluator ipse, qui Verbum inuisibile erat apud Patrem; nónne veram hominis formā induit, vt se hominibus in humana forma agnoscendum, amandum atque imitandum prębeteret? Quid
Matt. 9. cùm in præsenti Euangelio cum publicanis & peccatoribus cibum capit? an non hac etiam ratione hominis faciem sumpsit, vt homines saluos faceret?

Nec satis est has duas habere facies, nisi bouis quoque imaginem sumas. Bos animal est laboris patiens, & mactationi atque sacrificio destinatum; quo nomine mortificationis virtus rectè significatur, quæ ad spiritualē vitam maximè necessaria est. Primum enim cùm spirituali viro hoc sit propositum, vt mundo mortuus, Deo viuat; & compressa carnis cupiditate, spiritu du-
Ephes. 5. catur; ac postremò etiam iuxta Apostolum, Dei imitator tanquā filius charissimus esse velit: quo nam modo spiritualis ac diuinus esse poterit, nisi carnalis esse desinat? Quomodo autem carnalis esse desinet, nisi carnis cupiditates resecauerit? Præterea si, vt
Rom. 7. Apostolus ait, non habitat in me, hoc est, in carne mea bonum, imò verò omnium ferè vitiorum germina in illa ex peccato relicta sunt; qui fieri potest, vt ego vir bonus sim, nisi diligenter in resecandis his prauis germinibus, quæ à carne mea pullulant, occupatus fuero? Hoc autē continuum studium sponsa sibi pro-
Cant. 5. posuisse testatur, cùm ait; Manus meæ distillauerunt myrrham, & digiti mei pleni sunt myrrha probatissima. Myrrhæ autē nomine mortificationis studium designari perspicuum est. Sponsa verò manus digitósque myrrha probatissima sibi plenos esse ait; quia præcipuum Christianæ vitę officium in subigenda carnē, eiusque cupiditatibus comprimendis pósitum est. Hoc autem citra laborem & contentionem fieri non posse constat.

Quo in loco illud animaduertendum est, non tam in chari-
Simile. tate, quæ Christianæ vitæ finis est, quàm in via qua ad charitatem peruenitur, laborem omnem positum esse. Videmus enim humentia ligna, cùm ab omni humore defecata fuerint; si igni admoueantur, nullo negotio ignem concipere. Hoc autē exemplo discimus, non tam in charitate, quàm in animæ præparatione ad perfectionem charitatis totum huius negorij pondus atq. laborem existere. Nisi enim pellatur cupiditatis humor, locum habere non potest charitatis ardor. Labor autem nō tam in percipienda charitate, quàm in expellenda cupiditate positus est. Videtis ergo, fratres, quàm sit viruli facies, hoc est, mortificationis virtus, perfectis viris necessaria? Multi enim faciem aquilæ

& bo-

& hominis generant, qui tamen vituli faciem habere recusant, quia mortificationis laborem refugiunt. Non fugiebat tamen illequi dicebat, Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne cùm aliis prædicauero, ipse reprobus efficiar. 1 Cor. 9.

Quarta verò facies leonis esse dicitur, quo fortitudo intelligitur: sic enim legimus: Leo fortissimus bestiarū ad nullius pauebit occursum. Prou. 30. Cùm autē duę sint huius virtutis actiones, quarum altera est, ardua opera constanter aggredi; altera verò, aduersa patienter tolerare; posterior hæc actio priore præstantior esse dicitur. Hac autem virtute Apostoli, cæteriq. Euangelici viri ita claruerunt, vt spectaculū facti sint Deo, Angelis & hominibus. 1. Cor. 4. Hac item virtute & mundi redemptio celebrata, & Ecclesia fundata & stabilita est. Christus enim Dominus per patientiam crucis mundum redemit, sibique Ecclesiam desponsauit. Vnde patientia eius, nuptialis vestis esse dicitur; qua indutus fuit, cùm sibi Ecclesiam in cruce desponsauit. Apostoli verò & Apostolorum sectatores, Martyres, insuperabili patientię robore fidem & Ecclesiam fundauerūt, & ad nos integram inuiolatamq transmiserunt. Vsque adeò enim horrenda mortis supplicia non formidabant, vt multi etiam sitienter appeterēt. Vnde cum ex militibus beati Mauritij (cuius crastina die festū celebrabimus) decimus quisq. ad mortem propter Christi fidē peteretur, viri sancti quodammodo inter se contendebant, vt alius ante alium iugulum carnifici præberet, ne desiderata martyrij corona fraudaretur. Prisca verò, nobilis Senatoris filia, cū Christiani iussu Præfecti occiderentur, Præfectum grauiter accusabat, quòd cùm esset nobilis & ingenua, ignobiles illi in supplicio anteferrentur. Quidam verò martyr sanctissimus, cùm immanissimè tortus vocem nullam doloris indicē emitteret, à iudice rogatus, quonam modò inter tot dolorum aculeos vocem & gemitum contineret? Quoniam, inquit, disciplina Christianorum est, silentium seruare cùm orant. Quid igitur hac patiētia mirabilius? Hac igitur patientia Ecclesia Christi stabilita atque defensa est, ne portæ inferi præualerent aduersus eam. Quę si sanctis Martyribus defuisset, hodie Ecclesiam nullam haberemus. Matt. 16. Videtis ergo quomodo ad propagandam fidem, & Christi gloriam atque triumphum per omnes nationes prædicandum, talibus ministris opus erat, qui leonis, bouis, hominis & aquilæ facies simul in vna mente haberent?

II.

Diximus præterea, vnumquodq. horum animantiū quatuor alis instructum; quarum duæ coniunctis vtrimq. pennis in sublime porrigerentur; duæ verò reliquæ tegēdo corpori seruirent. Quia verò alis aues in sublime feruntur, non abs re alarum no-

mine cælestium rerum contemplatio significatur. Duæ autem superiores alæ, intellectus & volũtas, quibus in altum mens nostra fertur, mihi esse videntur. Neque enim aut sine intellectu voluntas, aut sine voluntatis affectu intellectus in sublime salubriter & religiosè ascendit. Sapientia enim, quæ prima inter Spiritus sancti dona numeratur, duabus nititur actionibus; quarum altera ad intellectum, altera spectat ad voluntatem. Eæ autẽ alæ coniunctæ esse perhibentur, vt intellectus & voluntas pari gressu incedant, ita vt quod ille percipit, ista sentiat; & rerum magnitudinem, quas intellectus percipit, par voluntatis affectus consequatur; ne de nobis illud meritò dici possit, quod in multos huius seculi sapientes cadit: Præuolat intellectus, & sequitur tardus aut nullus affectus. Quæ res in Euangelicos viros minimè cadit; quorum pennæ cõiunctę esse dicuntur; quòd intellectus & voluntas pari gressu in Deum tendant. Duabus verò alis corpora tegunt. Duæ autem istæ alæ, quæ tegendo corpori destinatæ sunt, gemina charitas, in Deum videlicet atque
1.Pet. 4. proximum, esse videtur; cùm charitatis sit tegere atque operire multitudinem peccatorum. Duæ quoq. virtutis pœnitẽtiæ partes, nempè præteritorum dolor, & futurorũ cautio, animæ nuditatem per pœnitentiam tegunt. Iustitia quoq. & misericordia, quarũ altera nemini nocet, altera omnibus prodesse studet (ad quas virtutes aliæ reuocantur) animam tegunt atque vestiunt. Ornatus quippe eius non in gemmis & auro, sed in virtutũ cultu positus est.

Quid verò est, quòd singulis alis singulæ manus subiiciũtur? Mirus certè membrorum numerus & collocatio, vt totidẽ manus sint quot alæ, & quidem suppositæ, non supra positæ. Alarum autem atque pennarum nomine, cælestium rerum cõtemplationem significari diximus; manuum verò nomine quibus cunctà ferè opera externa molimur, operationis studium. Cùm ergo manus alis coniunguntur, hoc nobis designatur, vt nunquam ita cælestium rerum contemplationi addicti simus, vt rectè operãdi, ac proximos iuuandi studium penitus negligamus; nec rursus ita nos totos proximorum obsequio mancipemus, vt sanctarum precationum & meditationum studium prorsus abiiciamus. Quamuis enim contemplatiua vita præstãtior atque nobilior quàm actiua sit; illa tamen consulitur, ista præcipitur; illa magis voluntaria, hæc magis necessaria est. Quotiescumque enim proximus opera atque ope tua ita indiget, vt sine ea in magnum discrimen adducatur, altissima etiam cõtemplatio deserenda est, vt periclitanti fratri subuenias. Hoc autem eos pręcipuè accusat, qui vt internis spiritus occupationibus vacent, ea officia negligenter obeunt, ad quæ status atque officij sui ratione

ne tenentur. Vxores igitur viris, parentibus filij, præpositis subditi diligenter obtemperare debent, eorumque præcepta tota animi deuotione implere. Quod vbi perfecerint, quicquid superrerit temporis, otio contemplationis addicant. Idemque de prælatis erga subditos iudicium sit; ne videlicet ob studium altissimæ etiam contemplationis, ouium suarum curam deserant; alioqui periculum erit, ne dum illi cum Moyse in monte diuinis rebus intendunt, populus in valle relictus vitulum aureum fabricet, illique se supplicem exhibeat. Quanto rectiùs Dominus ac Saluator noster! qui instante passionis agone sic orationi vacabat, vt discipulos inuiseret, & ab imminenti periculo cauere præciperet; rursumque ad orationem rediés, ea finita mox ad eosdem monēdos reuerteretur, & ad vigilādum orandumque hortaretur, ne in tentationem inciderent. Quod contra multi faciunt, qui contemplationis dulcedine inescati, & solitudinis amore capti, charitatis & misericordiæ officiis seruire renuunt. Aiunt enim se talibus officiis quietem, & animi tranquillitatem, spiritualemque dulcedinem amittere, ac multis etiam in rebus cum hominibus versantes delinquere, & à rectitudinis suæ statu deflecti. Tales autem alas quidem habent, manus autem alis adiunctas non habent; ideoque inter imperfecta & infirma Ecclesiæ membra connumerandi sunt. Perfectorum enim est & in solitudine, & in turba, & cum Deo, & inter homines, & in otio, & in negotio strenuè se gerere, & (quod aiunt) ambidextros esse. Quod faciunt, qui sic animo constituti sunt, vt non minori dexteritate, actionis quàm contemplationis officia exerceant. Sic enim actioni incumbunt, vt non prorsus contemplationis officium deserant. Exercent enim (vt Climacus monet) in membris agilibus intellectualem quietem; vbi verò ab operatione cessarunt, magna celeritate ad intermissum contemplationis opus redeūt, se ipsos prophetica illa voce cohortantes: Conuertere anima mea in requiem tuam; quia Dominus benefecit tibi. Hoc enim nobis indicat, quòd sancta hæc animalia, de quibus loquimur, ibant & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis; hoc est, quoties ad charitatis officia esset prodeundum, peracto charitatis opere, summa celeritate ad intermissum contemplationis studium redibant, priusquam ille deuotionis & amoris feruor tepefieret. Intelligebant enim, & periculo ipso didicerant, verum esse quod de magno illo Antonio Athanasius in eius vita refert, id esse piis hominibus solitudinem, & spiritualium rerum commentationem, quod piscibus aquam. Ideoq. sicut pisces ab aqua extracti, ad illam se quanta possunt celeritate proripiunt; ita viri sancti, vbi charitatis necessitate cogente, ab interna vocatione ad frequen-

Exod. 32.
Matt 26.
Clim.
Psal. 114.
Athan.
Simile.

de illo Ieremias ait; Sordes eius in pedibus eius: quo significare voluit, populum immoderato terrenarum rerum amore fuisse sordidatum. Hac ergo de causa sanctorum animalium pedes recti esse perhibentur, quòd omnis eorum amor, ad quæcunque porrigeretur, rectà tamen in Deum tenderet. Quorum exemplo nos quoque monemur, vt omnes amores nostros, quos erga res conditas habemus, in Deum, tanquam in vltimum finem, referamus. Amamus enim primùm eos quibus aliqua naturæ necessitudine coniuncti sumus; vt parentes, vt filios, vt vxores, vt viros, cæterosque sanguinis communione coniunctos. Amamus item opes, honores, dignitates & magistratus, quibus nos publicæ saluti consulturos speramus; eademque de causa litterarum studia colimus ac diligimus. In harum ergo rerum amore solerter prouidendum est, vt quamuis per hæc diuerticula amor noster deflectatur, rectà tamen in Deum tendat. Quod facimus, quando quicquid diligimus, ex charitate diligimus; tum autē ex charitate diligimus, cùm propter Deum diligimus, & ad vitam æternam hæc omnia destinamus. Quo in loco solicitè amor noster explorandus est, ne quid illi peregrini amoris admisceatur, si purum aurum, nullique inferiori metallo admistum offerre Deo cupimus. Sæpissimè enim peregrinus amor huic amori adiungitur, sæpissimeque in hoc iudicio fallimur; dum quæ propter Deum diligere nos putamus, nostri gratia diligimus. Ideoq.non sine magno consilio pedes isti sanctorum animalium in pedes vituli, qui vngulam findūt, terminantur: qua quidē diuisione discretio significatur; vt hac ratione intelligamus, omnibus his amoris affectionibus, discretionis virtutem iungēdam esse; vt quid purum aurum, quid adulterinum, quid ignobiliori metallo permistum sit, prudenter intelligamus. Natura quippe amoris proprij subtilis admodū est, & quocunque voluerit, penetrat, & in omnibus quærit seipsam. Homo quoque hoc eodem amore captus sibi ipsi blanditur, sibique ipsi adulatur, iusteque se facere putat, quicquid vehementer optat. Præclarè enim D.Gregorius, Sæpe, inquit, mens sibi mentitur, & fingit de bono opere amare quod nō amat, de mūdi autem gloria non amare quod amat. Quàm multi Ecclesiæ dignitates sub prætextu pietatis ambiunt, qui tamen hac in re non tam Dei gloriam quàm suam quærunt! Quàm multi sub eadem imagine sacrarum litterarū studiis incumbunt, non tam vt animarum lucra, quàm vt sua captent! Quid? quòd spirituales quoque amicitiæ inter viros & feminas peregrini amoris aliquid interdum admittūt? quod cùm initio minus appareat, consuetudine tamen crescit. Quo fit, vt spiritualis amor (quemadmodum D. Thom. ait) in carnalem sæpe degeneret, atque ita demum

Gregor.

S.Thom.

Galat.3. demũ euenit quod Apostolus ait, vt cùm spiritu cœperint, carne cõsummentur. Multos enim qui hac occasione turpiter lapsi sunt, deplorat August. de quorum casu se non magis dubitare aiebat, quam Ambrosij aut Hieronymi. Quin etiam Ecclesiasticæ historiæ memorant, illustrem quendam Cõfessorem, post superatas vngulas & tyrannorum minas hoc laqueo irretitum fuisse; & qui carnificum tormẽta superauerat, fœmineis blanditiis succubuisse. Qua ex re apparet, quàm sit necessaria vngularum diuisio, vt pedum rectitudo, hoc est, affectionum puritas in animo conseruetur.

August.

Non modò autem pedum figura, sed etiam aspectus sanctorum animalium describitur. Vnde sequitur; Aspectus eorum instar carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum. Aspectus autem, quod in animante præcipuum est, charitatem, quæ principem inter virtutes omnes locum obtinet, designare videtur. Expendite verò qualis esse sanctorum charitas debeat, quæ igni & lampadibus comparatur. Hinc illud ex Psal. Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammã ignis. Ad hoc enim Spiritus sanctus super discipulos in igne venit; & in hoc ipsum Dei filius se venisse ait, vt ignẽ mitteret in terrã, quo videlicet igneos homines efficeret. Certè hoc igne flagrabant duo illi discipuli ab Emmaus redeuntes, cùm inter se dicerẽt: Nónne cor nostrum ardens erat in nobis, cùm Iesus loqueretur nobis in via, & aperiret scripturas? Hoc est igitur quod ait, sanctorum animalium aspectum esse quasi carbonum ignis ardentiũ, & quasi aspectum lampadarũ. Quo in loco non frustra lampadum nomen adiectum est. Carbones namq. ardent illi quidem, non tamẽ illuminant; at lampades vtrumq. præstant; illuminãt quippe simul & ardent; ardent sibi, illuminant alios. Talis erat Elias, de quo scriptum est: Surrexit Elias quasi ignis, & sermo eius vt facula ardebat. Sic etiã de Ioãne Baptista Dominus ait, Ille erat lucerna ardens, & lucens. Quicumq. igitur ardet quidem, sed nõ lucet, carbo ignitus est; at Euangelici viri lampades esse debent, qui sibi ardeant, & aliis luceant.

Psal.103. Actor.2. Lucæ 12. Lucæ 24. Eccli.48. Ioan.5.

Restat aliud in aspectu animalium cõsiderandum. Ait enim Propheta, facies eorum, & pennas eorũ in sublime erectas esse. Hoc in loco, per faciem, operum intentionem accipimus. Sicut enim inspecta facie homines agnoscimus; ita opera nostra ex intentionis puritate dignoscimus. Alius enim eleemosynam inanis gloriæ desiderio ductus, alius Dei amore incensus tribuit; illud inanis gloriæ, hoc misericordiæ opus est. Sic cætera opera ex intentionis conditione metimur. Pennarũ autem nomine cogitationes intelligimus, quibus animus noster in sublime fertur. Cùm ergo ait sanctorum animalium & facies & pennas

pennas in altum subrectas esse, hoc admonere nos voluit, vt omnis nostra intentio & operatio, hoc est, quicquid exterius molimur, vel interius cogitamus, in cælum referamus, quando iam domestici Dei, & cæli ciues effecti sumus. Animaduertite quæso, fratres, quo studio à nobis Dominus requirat, vt in terris positi, semper animus noster in cælo versetur. Non enim contentus aquilæ faciem animalibus indidisse, duplicesque alas in sublime protensas contulisse, modò etiam facies, sicut & alas, in altum erigi vult; vt videlicet omnis nostra actio, omnis cura & cogitatio, omnis amor ac desiderium in cælum semper tendant, eò ferantur, ad illud semper aspirent, vitæque cursum & gressus omnes dirigant. Hoc igitur summo studio viri sancti præstare curabant, cuius rei gratia cælestes homines, aut terrestres Angeli nuncupantur. Theodoretus verò viros sanctos appositissimo nomine animalia alata nuncupat; quia cùm in terris quemadmodum animalia versentur; vt aues tamen in sublime volant. Intelligunt enim in hoc se esse conditos, propter hoc in vita cōseruari, propter hoc cælum, terras, maria, & quæ his locis continentur, illis perpetuò deseruire, vt ipsi communi omnium Domino seruientes, cælestis patrimonij hæredes instituerentur. Et idcirco quamdiu ab hoc officio feriantur, frustra se quodammodo viuere, frustraque creaturarum obsequio se vti arbitrantur. Vnde quemadmodum fidelis seruus, qui expediendæ alicuius litis gratia in curiam missus est, hoc vnum semper agit, hoc solicitè curat; modò iudices, modò aduocatos, modò scribas conueniens; neque aliud agit, quàm id cuius gratia missus est: ita fidelis Dei seruus & prudens, cùm intelligat se ob hoc in vitam missum, vt cælestis regni hæreditatem bonorum operum meritis consequatur; in hoc vnum tota animi contentione incumbit, hoc curat, hoc dies noctesque cogitat, huc omnes cogitationes & omnia vitæ studia dirigit; cætera verò omnia tanquam aliena, & nihil ad se pertinētia valere iubet. Hoc est igitur, quod facies & alæ sanctorum animalium, quæ desuper extentæ sunt, nobis insinuant.

Ephes. 2.

Theod.

Simile.

IIII.

Sed quoniam animalium sanctorum figuram vidimus, eorum quoq. motum consideremus. De eo namq. Propheta subdit; Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, nec reuertebantur cùm incederent. Quibus verbis admiranda quædam sanctorū alacritas & obedientia, & perfecta propriæ voluntatis mortificatio designatur. Intelligunt enim viri sancti, totius humanæ perfectionis & felicitatis summam in exequenda diuina volūtate, hoc est, in plenissima obedientia, sitam esse. Hac enim vna re charitatis perfectio, quę diuinę legis finis est, continetur.

Idem

Idem namque velle, idemque nolle, ea demum perfecta amicitia est. Hac etiam obedientia homo fit quodammodo Deiformis, atque diuinus. Qui enim sic voluntatem suam instituit, vt nihil prorsus aut velit aut nolit, nisi quod Deum velle aut nolle cognouerit, is vtique (quod ad vitę integritatem attinet) hominem quodam modo exuisse, & Deum induisse videtur. Cæterùm, cùm intelligant, neminem ad hoc virtutis fastigium pertingere posse, nisi propria voluntate, quantum fieri possit, abdicata; in hoc totis viribus incumbunt, vt propriæ voluntati, quatenus fieri possit, moriantur. Quod faciunt, cùm illam non modò inconcessa appetere nō sinunt, sed à concessis etiam frequēter abstinere compellunt. Qua quidem exercitatione eò tandem perueniunt, vt sine vllo impedimento se totos diuinæ voluntatis obsequio tradant. Inde fit, quod idem Ezechiel ait, vt quò eos rapiat impetus spiritus, eò protinus rapiantur. Siue enim aliquid præcipiat, siue cōsula', siue nutibus & interno impulsu ad fidei regulā explorato moueat, siue lætis in rebus versari, siue aduersis agitari velit; demisso protinus capite libentissimè quicquid ille voluerit, amplectuntur. Sic cùm beatissima virgo Catharina Senensis se morituram ob vehementissimum pectoris dolorem credidisset, eiusque discipuli obnixè ab ea contenderent, vt precibus à Domino longiorem vitam peteret, ne discipulis, quorum illa saluti prospicieba', deesset; illa contrà, se iam voluntatem suam exuisse, & diuinam pro illa amplexatam fuisse, respondit, nec ab illa vel latum vnguem posse discedere. Sed quoniam ab hac perfecta obedientia multorum etiam Christianorum mores quàm longissimè distant; non verebor illos Ethnici hominis, hoc est, Senecæ exemplo accusare, qui cum Deo loquens, obedientiam suam his deuotissimis carminibus testatus est:

Seneca.

Duc me pater, celsique dominator poli
Quocunque placuit. nulla parendi mora est.
Adsum impiger. Fac nolle, comitabor gemens,
Malusque patiar, quod pati licuit bono.
Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Hactenus ille. Cuius verba tantum pietatis & religionis habere mihi videntur, vt non dubitem vos omnes adhortari, vt ea in rebus afflictis ad mentem reuocare velitis.

Quod verò deinceps Propheta subdit, Nec reuertebantur cùm incederent; perseuerantiam nobis boni operis, studiumque semper proficiendi insinuat; quale sancti illius animalis erat, cuius hæc verba sunt; Vnum autem, quæ retrò sunt obliuiscens, ad ea verò quæ sunt priora extendens me ipsum, ad destinatum persequor, ad brauium supernæ vocationis. Sic vaccæ illæ quæ arcam

Philip. 3

1. Par. 6.

arcam Dñi ex terra Philisthinorũ in terram Israël deferebãt, recta semper via itinere suo pergebant: nec eas aut retrocedere, aut de via deflectere mugientes earum vituli impellere potuerunt. Sed quid est quod Propheta deinde subdit, vnumquodque horum animaliũ ante faciem suam ambulare? Hoc quoq;, sicut & cętera, mysterio nõ vacat. Hoc enim symbolo monemur, vt quęcunq. agimus, quæcunq molimur, loquimur aut cogitamus, solicitè ac prudenter circumspiciamus: ne qua in re à virtutis tramite vel paululum declinemus. Scitis enim veram esse vulgatissimam illam magni Dionysij sententiam, quòd ad bonum omnes simul causæ conspirare debeant: ad malum autem vel vnius tantum circumstantiæ omissio sit satis. Et ideò quoties vel aliquid aggredimur, vel cum animo nostro cogitamus, diligenter omnia circumspiciamus; quo modo, quo fine, apud quos, quo loco, quo tempore, & quæ sunt eius generis. Quicquid enim horum defuerit, bonum alioqui opus in contrarium vertit. Hoc est ergo ante faciem suam ambulare, suorum videlicet operũ spectatorem ac iudicem fieri. Quam rem Salomon designauit, cùm dixit: Sapiẽtis oculi in capite ipsius; stultus in tenebris ambulat. Stultus enim cùm nullã honesti rationem habeat, sit honestum an turpe quod agit, non attendit. Sapiens autem in capite oculos habere dicitur, quia ex sublimi loco, velut in specula quadam positus, opera sua atq. seipsũm tanquam alterum spectat: atque ita se velut in duos homines partitur, quorum alter operatur, alter operis iustitiam & modum examinat. Hoc itẽ nos idem Salomon admonet; Oculi tui recta videant, & palpebræ præcedant gressus tuos. Ego verò hos oculos & palpebras nõ solùm præcedere, sed etiam comitari, & ad finem vsque opera nostra prosequi debere statuo; cùm antiquus hostis non solùm in operis initio, sed in medio etiã cursu ac fine insidias tẽdat. Quo interdum euenit, vt quæ rectè cœpta sunt, non rectè postea persequamur. A quo periculo sancta hæc animalia longissimè aberant, quando vnumquodque ante faciem suam ambulabat, ne quid per ignorantiam delinqueret.

Dionys. Areop.

Eccles. 2.

Prou. 4.

Sed quamuis hæc omnia quæ diximus, admiratione non vacent; mihi tamen oculorum multitudo, quam illis Ioannes in Apocalypsi tribuit, maximè mirabilis esse videtur. Cùm enim Propheta definitum numerum alarum, manuum, atque pedum hisce animantibus tribuat, oculos tamen sine numero assignauit, per totum corpus, antè & retrò, oculis plena esse dicẽs. Quid igitur hæc tanta oculorum multitudo nobis indicat? Multa sanè, sed illud in primis, hostibus, laqueis & periculis esse omnia plena. Omnis etenim creatura (vt Sapiens ait) in laqueum, & muscipulam pedibus insipientium facta est. Quid verò est, in

Apoca 4.

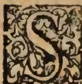
Sap. 14.

quo serpens antiquus laqueos miseris hominibus non tendat? in cibo, in potu, in incessu, in vestibus; in colloquiis, in frequētia hominum, in solitudine, in secūdis, in aduersis rebus, ac postremò in ipsis etiam bonis operibus, quibus frequēter nos ad inanē gloriam exstimulans, in portu naufragiū facere compellit. Quæ cùm ita sint, quid mirum si contra multitudinem laqueorū necessaria nobis sit multitudo oculorū? Quid mirū, si cùm hostis antiqu⁹ mille habeat nocēdi artes, nos quoq; mille oculos habeamus, quibus tot eius fraudes & insidias deprehēdere valeamus?
Bernard. Diuus Bernardus ex medicamēti pretio, hoc est, sanguinis Christi, morbi nostri magnitudinē colligit: nos verò ex hac oculorum multitudine, periculorū magnitudinē, inter quę quotidie versamur, colligere possumus. Nec enim tā multis oculis opus esset, nisi multis modis nos hostis noster adoriretur. Sūt etiā tot oculi antè & retrò necessarij, vt non modo præterita, sed etiam futura prospiciamus. In præteritorū enim recordatione inueniem⁹ vnde erudiamur, vnde doleamus, & vnde gratias Dño agamus. In futurorum autem perspicientia, vnde timeamus, & vnde nobis opportunè prouideamus. Hāc autem sapiētiam sanctus Propheta filijs Israël optabat, cùm diceret: Gens absque consilio, & sine
Deut. 32. prudentia est. Vtinā saperent, & intelligerent, & nouissima prouiderent. Ad vtraq. ergo hæc tempora inspicienda, anteriores & posteriores isti oculi dati sunt: quin etiam ad omnia virtutū officia moderanda, illamq. mediocritatem præscribēdam, sine qua nulla virtus exstare potest, necessarij sunt. Magna enim prudentia, quæ oculorum nomine designatur, ad hoc opus est. Ea namque virtutum omnium velut auriga quædam & gubernatrix esse dicitur: ideoq. multi oculi numerātur, quia mul a nobis prudentia opus est. Virtutes etiam, quibus ipsa præsidet, mediocritate gaudent: qua si destituantur, virtutis nomen amittunt. Prudentia verò nullis finibus coërcetur, sed quò maioribus incrementis aucta fuerit, eò perfectior erit. Ideoque cùm ea quæ ad cultum templi, & sacrificiorum oblationes necessaria erant, à Rege Persarum certa quadā mensura tribuerētur, sal tamē absq. vlla mensura dari præcepit. Cùm autem sapiētia & salis & oculorum nominibus designetur; nihil mirum, si nullus certus numerus oculorum, nulla salis mensura sit. Hos igitur oculos sancti Euangelistæ habuerunt: hos etiam beatissimus Matthæus speciali quadam ratione sortitus est; cui inter sancta hæc animalia hominis facies tribuitur, propterea quòd sacratissimæ humanitatis Christi opera atque mysteria luculentissimè persecutus est. Post Christi verò resurrectionem profectus in Aethiopiam, quam prouinciam fuerat sortitus, verbū Domini sequētibus signis latissimè disseminauit. Et regio puero è morte ad vitam diuina

uina ope, reuocato, regem patrem cum vxore, & vniuersa prouincia ad Christi fidem conuertit. Cui regi defuncto cum Hirtacus quidam in regno successisset, eiusque filiã Iphigeniam sibi vellet matrimonio copulare: Matthæus, quo auctore virgini ~ item illa vouerat, vt in sancto virginitatis proposito perstiteret eandẽ hortabatur. Itaq. virginem constanter suis votis obsistere, molestissimè ferens Hirtacus, Matthæum, quem eius con silij auctorem esse sciebat, ad altare sacra facientem gladio confodi iussit. Et sic Apostoli, & Euangelistæ, Martyrisque coronã adeptus Matthæus, ad Christum, beatamque vitam migrauit.

IN FESTO S. MICHAELIS ARCHANGELI, CONCIO PRIMA: IN QVA LECtio Euangelica explanatur.

THEMA. *Quicumque humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior est in regno cælorum.* Matth. 18.

SI huius sententiç veritate sacratissimç Virginis dignitatem & celsitudinem (vt par est) metiri velimus, non dubium quin post diuinæ maiestatis sedem, proximum eam locum in regno cælorũ obtinere fateamur. Quia enim eius humilitas summa fuit, altissimum quoque in hoc regno locum ipsam tenere credendum est,

Si quis autem ex altera quidem parte sacræ Virginis humilitatem quam in hoc seculo prætulit, dum inter homines versata est, consideret; ex altera verò gloriæ magnitudinem, qua nunc in cælo fruitur, contempletur; an non præ admirationis magnitudine obstupesceret; cùm hinc tantam abiectionem, inde tantam gloriæ celsitudinem videat? In hoc enim seculo sic se vt paupercula mulier pauperi fabro desponsata gerebat, & circa frequens domus suæ ministerium sine ancillarum gregibus occupata; vilique cultu atque habitu induta, sponsi sui paupertatem, & quotidianum laborem opera & labore suo qua poterat ratione leuabat, colo ac tela victum quæritans. Qui igitur illam sic abiectam atque humilem in hoc seculo viderũt; quid facient, cùm illam super omnes Angelorum choros inæstimabili splendore fulgentem, & ad vnigeniti filij Dei dextram assidentem, & sub pedibus suis supera & infera omnia cernentem viderint? Quid hoc spectaculo iucũdius? quid mirabilius? Sic enim reprobi in extremo illo iudicio admirabuntur, cũ pios homines (qui

Sap. 5. contemptibiles in hoc seculo apparebant) ad summum dignitatis & gloriæ gradum euectos viderint. Videntes enim (ait Sapiens) turbabuntur timore horribili & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis, &c. Si igitur tantæ improbis admirationi erit Sanctorum gloriam intueri, quid facient, cùm summā Virginis gloriam post tantā huius vitæ humilitatē & paupertatē videant.

Verùm hoc ad eius præcipuè laudē spectat. Ad nos illud maximè scire spectat, an sacra Virgo in tanta celsitudine cōstituta, ad paruulorum preces, quas in hoc seculo ad eam fundimus, se demittat, eosq. pio charitatis sinu amplectatur. Num igitur, ô beata mater, nostri oblita es? num præcordia tua gemitus & lachrymæ nostræ tangūt? num voces nostræ castissimas aures tuas pulsant? Prouerbium enim est, honoribus mutari mores, & eos qui malorum ignari secunda fortuna fruuntur, miserorum curam abiicere. Sic enim pincerna ille Pharaonis, qui cum Ioseph
Genes. 40. in carcere vinctus asseruabatur, succedentibus prosperis, oblitus est interpretis sui. O quàm longè ab hoc animo clementissima Virgo abest! Nunquam enim summus ille bonorum omnium largitor Deus magnam celsitudinē nisi cum magna humilitate, magnaq. paruulorum cura coniunctam tribuit. Quanto enim maior est dignitas Angelorū quàm hominum! At ij in iuuādis, tuendis, & custodiēdis hominibus continuò fere intenti sunt, quēadmodū cęlestis Magister in hodierna sancti Euangelij lectione
Matth. 18. docet: Angeli, inquit, eorum semper vident faciē Patris mei qui in cælis est. Itaq. tantum abest vt summa Virginis celsitudo obliuionem aut cōtemptum hominum pariat, vt etiam curā & charitatē eius in nos maximè auxerit. Quis enim dubitat, quin vbi maior gloria, maior etiam sit charitas & gratia; ac proinde major erga miseros misericordia? Hac igitur misericordia nunc indigemus, fratres, vt deposito superbiæ & arrogantiæ supercilio, Virginis humilitatē sectari valeamus. Hæc enim virtus quo lōgiùs ab affectu carnis distat, hoc magis cælesti eget auxilio. Verè enim magnū & supra hominis facultatē positū est, vt qui superbia elati ad Cōcionem venimus, demisso atq. humili corde ab ea recedamus. Ad hoc igitur cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Inter magnificentissima mundi opera, Salomonis templum celebratur: in cuius fabricam infinita penè auri, argenti & æris copia expensa fuit. Quo opere absoluto, Hebræi magnū se obsequium Domino præstitisse credebant. Quorum tamen igno-
Esa. 66. rantiam per Esaiam Dominus corripuit his verbis: Cælum mihi sedes est, & terra scabellum pedum meorum: quæ est ista domus quā ædificabitis mihi, & quis iste locus requietionis meæ?

Quod

Quod perinde est ac si diceret: Domus hæc ad habitationẽ quidem meam superuacanea & angusta est, cùm cælum mihi sedes, terra verò scabellum pedum meorum sit. Itaque domum hanc non tam mihi quàm vobis ædificastis, ad quam opem & misericordiam meam imploraturi confugiatis. Quid igitur Domine? Si tibi quæ æstimatione nostra magnifica & ampla sunt, vilescunt; quid tibi quæso gratum, quid te dignum erit? Num taurorum & agnorum millia in sacrificium oblata? Non, inquit illo, accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos: quoniam meæ sunt omnes feræ siluarum, iumenta in montibus & boues. Quid igitur, expone quæso Domine, maiestatis tuæ oculis gratum sit: hoc enim nostra maximè scire refert. Sicut enim qui regum gratiam expetunt, ea solent diligenter indagare, quæ ipsis præcipuè iucunda sunt: ita qui gratiam tuam supra omnia expetendam iudicant, quo te potissimùm officio demereantur, studiosissimè quærunt. Ne ergo ingenium nostrum in huiusmodi inquisitione fatigaremus, ipse nobis arcanum hoc patefacere dignatus est, cùm post illa verba subiecit: Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & trementem sermones meos? Quis hîc non diuinam bonitatem collaudet, quæ hoc tantum bonum in ea re collocauit, quæ volentibus in promptu est? Si enim in excelso dignitatis gradu, aut splendida fortuna hoc posuisset, difficultatem rei causari tenues homines potuissent: at cùm non in ascensu, sed in descensu posuerit, facilem quidem & expeditam nobis ad felicitatem viam muniuit. Quo nomine Diuus Bernardus grauiter aduersus hominum superbiam incandescit: quòd cùm descendere sit facillimum, difficillimum autem ascendere; ipsi tamen malint cum labore & periculo ascendere, quàm cum maximo suo fructu, parique facilitate descendere. In hunc ergo humilem corde (quem pauperculum Dominus appellat) oculos suos figit, hunc se respicere, hunc sibi gratum esse testatur. Meritò autem paupertatis nomine humilem appellauit: quia ille verè humilis est, qui paupertatem & nuditatem suam agnoscit; qui se nihil ex se habere præter peccatum & nihilum profitetur; qui omnia quæ habet siue naturæ siue gratiæ bona, vni Deo accepta refert; qui neque iudicio suo, neque consilio, neque viribus nititur, sed spem omnem salutis in diuina misericordia collocat; qui totus ex Deo pendens, eius opem piis clamoribus continenter implorat. Idem etiam ad Dei sermones tremere propter summum parendi studium, dicitur. Vnde cùm Deus minatur, timet; cùm promittit, sperat; cùm iubet, obtemperat; cùm loquitur auscultat; cùm vocat, accurrit; cùm reuocat, redit; & omnibus in rebus se illi obsequentem & morigerum exhibet.

Psal. 49. Simile. Isaiæ 66. Bernard.

Tales ergo qui in oculis suis nihil sunt, summus ille rerum omnium conditor amicis oculis intuetur: qui verò tales non sunt, quamlibet magni sibi appareant, viles ante eum existunt. Hinc
Gregor. Mor. lib. 18. D. Gregorius verba illa Domini 1. Regum 15. explanans, Nónne cum esses paruulus in oculis tuis, &c. sic ait: Magnus mihi fuisti, quia despectus tibi: at nunc quia magnus tibi es, mihi es despectus. Tanto ergo fit quisque vilior Deo, quanto pretiosior
Psal. 137 sibi. Hæc ille. Idem etiam regius Vates nos docet, cùm ait: Excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta (hoc est, mundi iudicio ampla & illustria) à longè cognoscit: quoniam ea despicit, & pro nihilo ducit. Vera enim magnitudo in superbis contemnendis, & pauperibus infirmisque tuendis maximè cernitur. Hinc
Psal. 9. regius Vates cum Deo agēs, Tibi, inquit, derelictus est pauper, pupillo tu eris adiutor. At falsa magnitudo vt potētioribus turpiter seruit, ita infimos quosque crudeliter despicit. Hanc enim
Amos 6. Amos Propheta notauit, cùm dixit: Bibentes vinum in phialis, & optimo vnguento delibuti, nihil patiebantur super contritione Ioseph. Sed dicetis forsitan: Quorsum hoc tam longum de humilitate principium? Nimirum, quia hoc est quod præcipuè in hodierna sancti Euangelii lectione cælestis magister docet: ea verò sic habet:

I.

Accesserunt discipuli ad Iesum, dicētes, Quis putas maior est in regno cælorum? Expendamus primùm quæ fuerit huius interrogationis occasio. Primùm quidem, quòd Petrum inter cæteros discipulos Ecclesiæ caput & fundamentum à Domino constitutum fuisse audierant: & quòd in præsenti lectione tributum Dominus pro se & pro eodem Petro solui præceperit. Qua de re sic
Matt. 17. S. Euangelista ait, Cùm venisset Capharnaum, accesserunt qui didragma accipiebant ad Petrū, & dixerunt ei, Magister vester nō soluit didragma? Ait, etiam. Et cùm intrasset in domū, præuenit eum Iesus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributū vel censum? à filiis suis, an ab alienis? Et ille dixit, Ab alienis. Dixit illi Iesus, Ergo liberi sunt filij. Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piscem qui primus ascenderit, tolle, & aperto ore eius inuenies staterem: illum sumens, da eis pro me & te. Sequitur deinde: In illa hora accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes, *Quis putas maior est in regno cælorum? &c.* Cuius quidem interrogationis hæc causa extitit; quòd cùm tributum illud non à singularibus personis, sed à patribus familias, qui domibus præerant, exigeretur, Dominus autem non pro cęteris discipulis, sed pro Petro tantum solui iussisset; hoc ipso cæterorum discipulorum, hoc est, familiæ Christi caput & primatem esse declarabat.

Cùm ergo discipuli Petrum à Domino hac in re cæteris præferri animaduerterent, non minus ægrè hoc tulerunt, quàm cùm Iacobus & Ioannes fratres, dexteram & sinistrã in regno Christi, subornata matre, petierunt: tunc enim hæc de primatu contentio inter eos agitata fuit. Hæc igitur quæstio, quæ specie renus pietatem referre videbatur, occultam ambitionis & inuidię radicem intus celebat. Inuidiam quippe diuus Gregorius ambitionis filiam esse testatur: neque enim ambitiosus patienter ferre potest, vt alius honorem quem ipse ambit, ei præripiat, quin liuore & inuidia mordeatur. Quamobrem quisquis inuidiæ pestem à se excutere cupit, radicem eius abscindendam curet: matre enim (vt idem Gregorius ait) exstincta, filia protinus interibit. Gregor.

Cùm ergo Saluator quandam ambitionis & inuidiæ (vt ita dixerim) fibram in discipulorũ pectore latentem huic interrogationi causam dedisse animaduertisset, hac ratione morbum hunc curare aggressus est. *Aduocans* enim *paruulum, statuit in medio discipulorum.* Mos erat Prophetis olim, vt cùm aliquid audientium animis altiùs infigere vellent (quoniam nuda verba exiguam ad hoc vim habere videbantur) earundem rerum imagines verbis addere studerent; vt auditorum oculis cõspiciendum subiicerent, quod verba minus apertè significabant. Sic Esaias ex Domini præcepto nudus in medio populi ambulauit, vt Hierosolymitani regni vastitatem & populationem propter peccata populi futuram denunciaret. Sic Hieremias catenas collo circumpositas baiulare, & lagunculas præsente populo confringere præcipitur, vt eiusdem populi captiuitatem, & vrbis excidium prænunciaret. Sic Ezechiel parietem noctu perfodere, per eam egredi, & pilos abscissos per aëra spargere, & gladium post eos euaginare iubetur, quo eiusdem populi fugam, & futuram eius dispersionem hac rerum imagine ipsi ante oculos poneret. Ad hunc ergo modum Saluator, qui tam multis antea documentis humilitatis virtutem commendauerat, nunc nouo quodam exemplo non verbis solùm, sed expressã quadã eius effigie commendat. Aduocatum enim paruulum statuit in medio discipulorum. Mirantur illi rei nouitatem, nouamque docendi rationem, qua nunquam cælestis Magister, nisi in hac sola humilitatis commendatione, fuerat vsus. Circumstante igitur discipulorum corona, puero que in medio eorum collocato, Saluator protensa in paruulum manu ait: *Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Quicunque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior est in regno cælorum.* Animaduertite, quæso, fratres, quantum diuina ab humanis iudicia distent. Verissimè enim Dominus per Esa. 20. Hier. 19. Ezech. 12.

Esa. 55. Prophetam dixit: Sicut exaltantur cæli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à viis vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris. Discipuli ambitionis spiritu instigati, cælestis regni primatum ambiebant: Dñs contrà nouissimum eis locum, & paruulorum spiritum proponit, si principem in eo regno locum habere vellent. O quàm dissimiles diuini Spiritus, & humani cordis affectus sunt! Isti nihil nisi sublime, excelsum & honorificum cogitant: illi nihil nisi humile, demissum & abiectum. Sed dicetis: Qua ratione conuerti possumus, & effici sicut paruuli? Hoc nos
1. Pet. 2 Petrus Apostolus docet, cùm ait: Quasi modò geniti infan-
1. Cor. 4. tes rationabile & sine dolo lac concupiscite. Paulus item, Nolite, inquit, pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote. Iubemur ergo, puerili ignorantia prætermissa, candidos puerorum mores non pueriliter, sed prudenter æmulari. Pueri enim primùm, vt nomen ipsum præ se ferre videtur, puri sunt, simplices, innocentes, humiles, & maiorum imperio parentes. Pueri facilè placantur; citò ignoscunt, & iracundiam aut odium diu non retinent, non de eminentiori in templis loco digladiantur, non factionibus student, nõ malè de aliis aut iudicant aut loquuntur; deniq; malitia omnis à puerili simplicitate abest. Hanc ergo puerorum simplicitatem & innocentiam in moribus nostris cęlestis Magister referre nos & imitari iubet.

II.

Quamuis autẽ hæc in paruulis simplicitas ab omni malitiæ fuco aliena præcipuè emineat; humilitatẽ tamen (cuius imaginem in pueris cernimus, qui ab omni arrogantiæ & superbiæ fastu atq; tumore alieni sunt) nobis Dñs hoc exemplo voluit commendare; quòd ea videlicet aliarum virtutum non modò fundamentum, sed custos etiã & nutrimentũ sit: ideoq; hanc à no-
August. bis præcipuè colendam atq; sectandam monet, si ad virtutũ culmẽ volumus peruenire. Hinc D. Augustinus, Cogitas, inquit, fabricam magnam extruere celsitudinis, de fundamẽto prius cogita humilitatis. Non tamen satis est huic virtuti, quòd aliarum sit fundamentum, nisi easdem etiam & conseruet, & augeat, &
Bernard. ad culmen vsq; perducat; tanta eius vis atq; potestas est. Quam
In Epist. rẽ D. Bernardus ad duas nobilissimas virtutes, castitatem videlicet & charitatem, præcipuè referens, ait: Vt castitas siue charitas detur, humilitas meretur: quoniã humilibus Deus dat gratiam. Eadem etiam seruat acceptas: quia non requiescit Spiritus, nisi super quietum & humilem. Et seruatas item consummat: nam virtus in infirmitate, hoc est, in humilitate perficitur, & inimicam gratiæ, omnisq; initium peccati debellat superbiam.

Sed inter has tamen humilitatis laudes illa maxima censenda est, quòd in hac vita (quæ tota vel tentatio, vel militia esse dici-

tur,

tur, in qua nihil tutum, nihil securũ est) sola humilitatis virtus, quamdiu firmiter mentibus nostris infixa hæret, securitatẽ inter innumeros Diaboli laqueos & insidias præbet. Nunquam enim verè humilem amator paruulorũ Dominus labi permittet. Quod intelligẽs Dauid Rex, ad huius virtutis præsidium, velut ad sacram anchorã confugiens, aiebat: Custodiẽs paruulos Dñs, humiliatus sum, & liberauit me. Hinc Ioannes Climacus, Omnium, inquit, veneatarum ferarum sensibilium interemptor est ceruus: intellectualiũ verò humilitas interfectrix est. Vnde magnus ille Antonius monachus in ecstasim raptus, vniuersum mũdũ laqueis sese mutuo connectẽtibus plenum vidit, tantæque rei nouitate stupefactus, exclamans, O, inquit, quis istos effugiet! vocemq́ue protinus è cælis allatam audiuit: Antoni, humilitas. Quin & illud huic eximiæ virtuti tribuitur, quòd quẽadmodum tribulationum patientia, ita etiam cordis humilitate vera atque perfecta virtus probatur. Quam sententiam D. August. confirmat, illum Ecclesiastici locum enarrans: Vasa figuli probat fornax, &c. Hæc namque vasa vẽto erumpente crepant: quæ autem vẽto carent, multo magis igne solidantur. Ad hunc ergo modum spiritualia vasa, quæ superbiæ vento inflata sunt, ignominia oblata crepant: nõ crepant autem quæ hoc superbiæ vento carent. Hoc autem argumento antiqui olim eremi Patres sancti Simeonis Stilitis virtutem probare voluerũt. Cùm enim is nouam quandam viuendi rationem, omnibus antea seculis incognitam, elegisset, vt videlicet in columna, triginta quinque cubitis à solo erecta, habitaculum sibi elegisset; ad illum Patres legationem miserunt, quam Euagrius Scholasticus memorat his verbis: Cùm Simeones iste, qui in terra Angelus, in carne cœlestis Hierusalem ciuis fuit, peregrinam viuendi viam, hominibus planè incognitam, instituisset, sancti eremi incolæ mittunt quendam ad illum, iubentq́ue vt ab eo sciscitaretur, quid hæc noua & inusitata vitæ ratio sibi vellet, & quamobrem trita viuendi via, & sanctorum pressa vestigiis, relicta, aliam quandam peregrinam, & hominibus omnino ignotam sequeretur? eumq́ue hortantur per nuncium, vt ex suo domicilio descenderet, viaq́ue electorum Patrum insisteret. Quòd si alacri animo ac parato descendere videretur, mandarunt, vt ei sui ipsius viuẽdi via insistendi potestas fieret; ex obedientia enim satis constare posse dixerũt, eum Deo duce in eã viã ingressum fuisse, tamq́ue graue certamen ad se affligendum in vita suscepisse: sin resisteret, aut suæ inseruiret voluntati, ac non statim ipsorum hortationi morem gereret, vt vi inde abstraheretur. Nuncius vbi accessit ad eum, & Patrum mandatum illi exposuit, isq́ue extemplò alterum produxisset pedem, Patrum hortationi obsecuturus,

Psal. 114.
Io. Clim.
August. Eccl. 27.
Euagr.

rus, permisit sua ac propria viuendi via incedere, sic eum affatus: Bono animo sis,& strenuè rem gere: statio tua à Deo est instituta. Hactenus Euagrii verba; quæ satis indicant summã sanctissimi huius viri humilitatem; qui cùm intelligeret, genus illud vitæ à Deo probatum fuisse (quod quotidiana eius miracula declarabant) maluit tamen Patrum iudicio quàm suo niti. Vnde illa promptissima obedientia ortum habuit. Hic igitur hoc Domini præceptum, quo nos instar paruulorum demitti atque humiliare iubet, perfectè adimpleuit.

III.

Arbitror autem, fratres, ob ea quæ hactenus de humilitatis laude diximus, vos eius amore captos, scire etiam velle, quonam modo eam cõparare possitis. Planè fateor nõ perinde facile esse adultum hominem in hunc paruulum, quem Dominus proposuit, commutari. Sic enim natura cõparatum est, vt quo quæque res vtilior & præstantior sit, hoc sit etiam difficilior: quod in hac virtute cernere licet. Verè enim tota carnis militia, peccati morbo infecta, huic puerorum simplicitati atque humilitati repugnat. Quid enim aliud tota vita homines per tela, per ignes, nisi primatum, honorem, & gloriam quærunt? Itaq; perinde est superbo homini, vt se ad paruuli humilitatem demittat, suadere, ac si claudo cursum imperes; nisi diuinus Spiritus adsit, qui eũ hoc paruulorum spiritu imbuat: ideoq; paucos admodum hac ætate reperire licet, qui hoc modo paruuli sint.

Quid igitur nobis facto opus est, quo hanc adeò necessariam virtutem adipiscamur? Ad hoc sanè viam nobis ipsa humilitatis definitio aperit, quam D. Ber. describit his verbis: Humilitas est virtus, qua homo vilissima sui cognitione sibi ipse vilescit. Ex qua definitione liquet, veram inopiæ atque vilitatis suæ cognitionem, humilitatis fundamentum esse. Ex hac enim cognitione, quæ est in intellectu, despectio atq. contemptus sui nascitur, qui in voluntate est, in qua humilitas, tanquam in subiecto, residet. Hæc autem cognitio exigit primùm, vt omnia præteritæ vitæ peccata nobis ante oculos proponamus: quorum consideratione supercilium deponentes, nos cùm Euangelico publicano indignos existimemus, qui ad cælum oculos leuare audeamus.

Bernard.

Simile. Solent studiosi vinearum cultores tribulos & sentes, ne vitibus noceant, radicitus euellere, ex illisque vallum & septum vineæ conficere, quò furibus aditum in vineam præcludant: ita fit, vt illud ipsum quod vineæ nocumento erat, custodiæ seruiat. Hoc igitur imitetur, quisquis ex præteritæ vitæ spinis & sentibus, quas per veram pœnitentiam ab anima sua reuulsit, sese deiiciendi atque humiliandi materiam sumit: atque ita per humilitatis virtutem, ex peccatorum recordatione manantem, animæ suæ

vineam

vineam custodiat. Deinde, quantum nobis ad Christianæ vitæ perfectionem desit, studiosè consideremus. Hac enim ratione quidã ex sanctis illis eremi Patribus (vt Ioannes Climacus scribit) superbiæ tumorem colaphis cædebat. Descripserat enim in cellulæ pariete altissimarũ virtutum appellationes; puta, perfectæ charitatis, angelicæ humilitatis, mundissimæ orationis, incorruptibilis castitatis, & huiusmodi virtutum reliquarũ. Cùm ergo illum cogitationes extollere cœpissent, dicebat illis: Eamus ad argumentum; adueniensq́; relegebat appellationes, sibiq́; ipse clamabat: Cùm has omnes possederis, tunc scies quàm longè adhuc à Deo sis. Cùm enim ea possederis, seruus eris inutilis: fecisti enim quod facere debuisti. Ad hæc, diuina quoque beneficia, & virtutis adiumenta, quæ à Deo percepimus, ad mentẽ reuocabimus, inueniemusq́ue, nequaquam nos his cælestibus donis, quibus alii meliores efficerentur, pro dignitate satisfecisse. Sic enim fiet, vt ex diuinis beneficiis, & cælestibus donis, quibus alii insolescere solent, nos humiliandi atque submittendi materiam arripiamus. Hac enim consideratione viri sancti se grauiter accusant, adeoque se non efferunt, vt semper Deo se debitores esse fateantur. Postremò illud maximè ad hanc virtutẽ pertinet, vt vir pius luce clarius agnoscat, si quid rectè cogitat aut molitur, nõ opis & virtutis suæ, sed gratuitũ diuinæ miserationis beneficium esse. Hoc enim passim diuina eloquia testantur. Tale est illud Apostoli: Cum timore & tremore salutem vestram operamini: Deus est enim qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate. Et iterum: Quid habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriatis, quasi non acceperis? Sic & apud Ioannem Dominus, Sine me, ait, nihil potestis facere. Et iterum: Sicut palmes non potest ferre fructum, nisi manserit in vite; sic nec vos, nisi in me manseritis. Horum autem diuinorum testimoniorum, aliorumq́ue similium auctoritate, Pelagiana hæresis in Concilio Mileuitano damnata est, quæ sola liberi arbitrii facultate, sine cælestis gratiæ auxilio, nos opera æterna vita digna facere posse impiè asserebat. His igitur cõsiderationibus pius homo illud Ecclesiastici consilium implendum curat: Humilia valde spiritum tuum. Quo enim magis illum ante diuinæ maiestatis conspectum demiseris, hoc magis illam suspicies & veneraberis. Hac enim de causa idem Ecclesiast. ait: Magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur. Quo minus mirandum est, si magnis illos Deus honoribus afficiat, à quibus maximè honoratur, cùm scriptum sit; Ego glorificãtes me glorifico. His igitur sanctis cogitationibus, fratres, veram cordis humilitatem consequi poterimus, si his tamen assiduum orationis studium adiungamus, qua continenter altissi-

Climac.
Philip. 2.
1. Cor. 4.
Ioan. 15.
Ibidem.
Eccli. 7.
Idem 3.
1. Reg. 2.

altissimam hanc virtutem à Domino virtutum crebris gemitibus, ardentibusque desideriis postulemus.

IIII.

Sed iam quid de hoc paruulo, quem oratione descripsimus, Dominus dicat, videamus: *Qui*, inquit, *susceperit vnum paruulũ talem in nomine meo, me suscipit.* Magnum sanè præmium, & quo nullum maius: quia tali hospite nihil maius. Quid igitur qui offenderit? Subdit protinus: *Qui autem scandalizauerit vnum ex his pusillis qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* Videamus primùm quid scandalum sit. Scandalum Latinis offendiculum est, quòd incautè gradientibus lapsus & ruinæ causa existere solet. Hoc si à corpore ad animum transferamus, scãdalum erit quod Propheta dicit: In via hac qua ambulabam, absconderunt superbi laqueum mihi. Quicunque enim aut verbis, aut prauis etiam exemplis alteri occasionem præbet ruinæ, vtique scandalum siue offendiculum in via ponere dicitur. Verbi causa: Qui hominem aliqua iniuria affectum, adulationibus, prauisque consiliis ad vindictam experendam inducit, is planè offendiculum eius pedibus subiicit. Scandalum item est, cùm quis innocentem virginem verbis, literis, munusculis, promissis, internunciis, cæterisque malis artibus ad pudoris iacturam sollicitat. Sic etiam cùm eadem virgo, instar Iezabelis, oculos suos pingit stibio, & meretricio habitu cultuque ornata, in edito loco sedens, prætereuntes, & simpliciter in via gradientes in sui amorem pellicere intendit, scãdalum & laqueus Diaboli est. Cùm præterea pater in filiorum conspectu impudenter & frequenter iurat, peierat, & sacrilegum os in cælum ponit, & diris omnibus famulos deuouet, & pictis ludit patrimonium chartis, vnde fit, vt hoc exemplo filij famulique inducti, idem facere discant; scandalum planè & quidem grauissimum est. Quicunque præterea piorũ hominum simplicitatem derident, eosque ignominiosis nominibus appellant; quo fit, vt alii puerili metu territi, virtutis viam horreant, vel cœptam deserant; hoc eodem peccati genere delinquunt. Quale autẽ quantumque hoc scelus sit, latè Dominus in præsenti Euangelio deplorat. Si enim fur, qui decem aureos è domo tua clãculum surripuit, capitis supplicio commissi pœnas luit; qua pœna digni erũt, qui ex anima tua Deum, hoc est, summum bonũ surripuerunt, & pro illo Satanam supposuerũt? Sunt planè multa reprobationis signa, quæ sancti Patres commemorant: inter quæ præcipuum mihi locũ hoc sceleris genus habere videtur. Iustitiæ enim & æquitatis ratio hoc exigit, vt qui alterius animã perdidit, suã perdat. Sic enim olim diuina lex sanxit: Animã pro anima, oculũ pro oculo, dentẽ pro dẽte, adustionem pro

Margin notes: Psal. 141. — Exod. 21.

pro adustione. Iustū ergo est, vt quæ nos mala innocentibus irrogauimus, ipsi patiamur. Sic Pharao, qui ferali immanitate Hebræorum pueros aquis interimebat, aquis ipse q.oq;, diuina perurgente vindicta, interemptus est. Sic Dauid, qui alienam vxorem violauit, & maritū gladio sustulit, eadem mala, & multo etiam grauiora, nō ab exteris, sed à parricida filio perpessus est. Sic Adonibezec, qui Regibus, quos bello ceperat, pedes & manus amputabat, simili modo ipse quoque, Deo ita disponente, truncatus est. Quid igitur ex his sequitur, nisi vt qui animam, Christi sanguine redemptam, Satanæ tradidit, ipse quoq. eidem torquendus tradatur? Quocirca Dominus vehementer nos in huius sacræ lectionis fine ab hoc pestilenti crimine reuocat, dicens: *Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis: dico enim vobis. quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei qui in cœlis est.* Exod. 14.

Hactenus à peccato scandali nos Dominus propolita periculi nostri magnitudine deterruit: nunc paruulorum dignitate exposita, à quouis peccandi genere animū nostrum reuocat. quod videlicet Angeli, quorum tutelæ commissi sunt, cælestis Patris faciem (quæ summa eorum gloria est) perpetuò videant. Magna profectò (vt D. Hieron. ait) dignitas animarum, vt vnaquæque ab exordio natiuitatis suæ Angelum habeat delegatū. Sic etiam Gloss. hoc in loco, Vnicuique, ait, nostrū adest Angelus, qui regat, qui moneat, qui pro actibus nostris corrigendis, & miserationibus impetrandis quotidie Dei faciem videat. Si quis verò hanc tantam hominis dignitatem, quam sacræ literæ prædicāt, miratur; multo magis mirabitur, hoc ipsum etiā (vt Seneca refert) Stoicorū dogma fuisse. Eius hæc verba in Epistol. 111. sunt; Sepone in præsentia quæ quibusdam placent, vnicuiq. nostrum pædagogum dati Deum, non quidem ordinarium, sed hunc inferioris notæ, ex horum numero, quos Ouidius ait, de plebe Deos. Ita tamen hoc seponas volo, vt memineris, maiores nostros, qui crediderunt hoc, Stoicos fuisse. Hactenus ille. Itaque quos nos tutelares Angelos appellamus (quos Catholica & Euāgelica fides asserit ad custodiam nostri destinatos) Philosophi isti, nescio quo spiritu acti, sub inferiorum Deorum nomine ad idem munus deputatos confitentur. Hi vero Angeli magna cura munus suum obeunt, nō iustos modò, sed iniustos etiam suæ fidei commissos custodientes: quoniam diuinæ prædestinationis arcanum illis prorsus incognitum est: quandoquidem diuina electio atque prædestinatio nullum in prædestinati anima characterem aut signum imprimit (quod tamen sacramenta quædam faciunt) ideò non indiligenter improbos etiam homines custodiunt, quos an prædestinati sint, ignorant. Quid enim non custodiant, qui videant publicanum cooptari in

Hieron. Gloss. Senec. in Epist. 111.

Euan-

Euangelistam, & Ecclesiæ persecutorem in doctorem Gentium?

Quid autem nobis præstent Angeli, Exod. 23. Dominus declarat his verbis: Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat, & custodiat in via, & introducat in locum quem præparaui tibi. Qua in re singularem diuinæ prouidentiæ curam licet admirari: quam Ecclesiasticus insinuauit his verbis: Omnia duplicia; vnum contra vnum, & non fecit quidquam deesse. Quia enim multa in rebus conditis erant quæ nobis nocerent, decuit vt multa etiam illis aduersa & inimica essent, quæ nos tuerentur, & illorum vim reprimerent. Ad hunc ergo modum, quia quamdiu in hoc corpore militamus, non desunt spiritus nequam, qui sint ad malum incentores; non desunt etiam Angeli, qui sint ad bonum hortatores: qui videlicet nos præcedant, hoc est, qui lucem nobis ad veritatis cognitionē præferant, qui viam qua itur in cælum, monstrent; qui ab hostibus tueātur, qui à sceleribus auocent, & ad honesta semper inducant. Sicut ergo illi semper mala suggerunt, ita contrà isti semper honesta suadent. Cùm igitur has in animo tuo voces audis: Ne inimico tuo parcas; ne reddas quod alteri debes; ne pauperi tribuas; ne inimicū alloquaris, aut beneficiis promerearis; vindictam de illo sume; contumeliis affice; sordida & spurca verba loquere; absentibus detrahe: voces has Dæmonis in peccati te barathrum præcipitātis certissimè scias. Quamobrem sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam, & cū Propheta dic: Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua. Cùm verò contrà audis: Parce veniam petenti; redde quod alteri debes; libenter tribue; amicū in Deo, & inimicū propter Deū dilige; terrenas opes cōtēne, cęlestes admirare; ne peieres; ne detrahas; ne maledicas; ne sordida & scurrilia verba loquatis: voces esse intelligē felicitē custodis, qui te hoc virtutis tramite in terram viuentium, quam piis omnib⁹ Dominus pollicitus est, introducere vult. His enim cogitationibus & verbis Angeli gaudent; illis immundi spiritus pascuntur. In vitis Patrum legimus, sanctissimum quendam virum inter colloquentes monachos vidisse Angelos ibidem astantes, quibus paulo pòst abscedentibus, magnum porcorum gregem inter eos volutari conspexit. Quam rem vehementer admirans, & causam diligenter inquirens, deprehendit, eos initio quidem de spiritualibus atque diuinis rebus inter se colloquia miscere cœpisse; deinde verò linguę lapsu ad vana colloquia sermonem conuertisse. Quod sanctus ille audiens, reuelatione patefacta, vehementer eos ab eiusmodi colloquiis deterruit, & ad salutaria & honesta adhortatus est: quibus præcipuè Angeli interesse solent.

Exod. 23. Eccle. 42. Psal. 118. Vit. Patrum.

Sunt præterea iidem spiritus non modò mentis nostræ moni-

nitores, sed etiã animarum nostrarum in cælum portitores. Hoc enim de mendico Lazaro Dominus ait: Factum est vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. Sed hoc tamen officium Archangelo Michaëli præcipuè demandatum est: sic enim de eo canit Ecclesia; Data est potestas Archangelo Michaëli super animas Sanctorum, vt perducat eas in paradisum exultationis. Magnus certè principatus, qui in hora mortis cuiusque nostrum exercendus est. Hæc enim dies de tota vita nostra, immò de tota æternitate sententiam fert: quoniã (vt Diuus Gregorius ait) post supremum illud examen, homo inueniet quod in æternum mutare non poterit. Luca 16. Gregor.

Quid igitur ex his colligere licet, fratres? Primùm quidem, vt dum tempus suppetit, sic vitam instituamus, vt propitium ac beneuolum Angelorum principem in hoc adeò tremendo temporis articulo inuenire possimus. Deinde, vt immortales Deo gratias, propter Angelorum custodiam ad salutem nostram destinatam, semper agamus. Postremò, vt illud D. Bernardi consilium ante oculos nobis proponamus: Quouis angulo, quouis loco, reuerentiam habe Angelo tuo, & ne audeas coram illo facere, quod me præsente non auderes. Vnde posteaquam Dominus dixisset, Ecce ego mittam Angelum meum qui præcedat te, & custodiat te: subdit protinus; Obserua eum, & audi vocem eius, nec contemnendum putes: quia non dimittet cùm peccaueris, & est nomen meum cum illo. Habes igitur in his verbis præsentem Angelum, quem in omni loco vereri debeas. Quid si addam, te non ab Angelo solùm, sed ab ipso etiam superno Iudice videri? Ipse enim stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. Quid est autem post parietem stare, & per cancellos prospicere, nisi ita alios videre, vt ipse tamen qui videt, ab illis minimè videatur? Hoc autem modo videt ille, qui peccata nostra per Prophetam improperans, ait: Ego tacens, & quasi non videns, & mei oblita es. Sed is tamen quem putamus non videre, alibi etiam ait: Et faciebatis malum in oculis meis. &, Ego sum iudex & testis, dicit Dominus. Ergo & Angelum, & Angelorum Dominum nostris operibus testes semper assistere considerantes, demus operam, ne quid potissimis eorum oculis indignum committamus, néve qui rationales à Deo conditi sumus, pudore & verecundia ab elephantis superari patiamur. De his namque scriptum est, quòd, cùm sobolis propagationi dant operam, conspectus hominũ fugiant, & fortè interuenientem occidant. Si igitur animalia bruta pudore hominum continentur, cur nos Dei omnia contuentis, & Sãctorum, & Angelorũ præsentia non contineat? Inter varia moralis philosophiæ documen- Bernard. Exod. 23. Cant. 2. Isaiæ 57. Idem 65. Iere. 29.

Seneca ad Lucil. cumêta non postremū obtinet locū quod Seneca tradit his verbis; Aliquis vir bonus nobis eligendus est, ac semper ante oculos habendus, vt sic tanquā illo spectāte viuamus, & omnia tanquā illo vidente faciamus. Hoc, mi Lucili, Epicurus præcepit, custodem nobis & pædagogū dedit; nec immeritò. Magna pars peccatorum tollitur, si peccaturis testis assistat. Aliquem habeat animus, quē vereatur; cuius auctoritate etiam secretū suū sanctius faciat. O felicē illum, qui non actus tantùm, sed etiam cogitatus emendat! O felicē, qui sic aliquē vereri potest, vt ad memoriam quoq; eius se cōponat atq; ordinet! Qui sic aliquē vereri potest, citò erit ipse verendus. Elige itaq. Catonem: si hic videtur tibi nimis rigidus, elige remissioris animi virū, Lælium; elige eū cuius tibi placuit & vita & oratio; & ipsius animū ante te ferens & vultum, illum semper tibi ostende vel custodem vel exemplum. Opus est, inquam, aliquo, ad quem mores nostri se ipsi erigant. Nisi ad regulam praua non corriges. Hactenus ille. At quæ alia cōmodior vitæ regula, quis testis nobis sanctior, quàm Dei & Angelorum conspectus? Hoc autem, fratres, inter spiritualis vitę consilia maximè commendatur, vt omni tempore, omnibusq́ue in locis Deum præsentem habeamus. Itaq. siue domi residentes, siue in via gradientes, siue in æde sacra, siue in platea, siue in otio, siue in negotio, siue in mēsa, dum cibum capimus siue in lecto, dum quieti membra componimus, Deum semper (quatenus per infirmitatem humanam licuerit) intueamur, nec ab illius conspectu mentis nostræ aciem vsquam deflectamus. Hac enim ratione fiet, non solùm vt is & testis nobis, & adiutor sit ad vitæ innocentiam, sed dux etiam & antesignanus ad immortalitatis & felicitatis sempiternæ gloriam.

IN EODEM FESTO S. MICHAELIS, CONCIO SECVNDA: IN QVA LECTIO Euangelica explanatur.

THEMA. *Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei qui in cælis est.* Matth. 18.

CVM peccata omnia, dilectissimi, aut carnalia sint aut spiritualia, constat planè spiritualia esse carnalibus grauiora: in quorum numero superbiam præcipuè collocamus. Habet autem superbia tria insignia mala. Primum, quòd inter maxima cri-
Psal. 18. mina numeraretur: hoc enim illa Dauidis verba indicant: Si me

non

non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor à Psal.18.
delicto maximo. Maximum verò delictũ appellat superbiam:
de qua Prophetam loqui versio Hieronymi ex Hebræo declarat: qui pro eo quod nos legimus, Ab occultis meis munda me; Hieron.
ille vertit, A superbis quoq; libera seruum tuũ, &c. Ideò autem superbia delictum maximũ appellatur, quia singulari quadam ratione cum diuina mente pugnat. Tria enim sunt peccatorum genera: quorum alia ipsum hominem sibi; alia proximum; alia Deum eripiũt. Ira enim hominem sibi ipsi eripit: quoniam iratus, quo tempore ira æstuat, sui iuris nõ est, cùm rationis compos non sit, quæ propria est hominis. Inuidia autem proximum mihi, eiusque bona eripit: Si enim me charitas vnum cum proximo efficit, eiusque bona, mea per amorem facit; consequens est, vt inuidia, quæ charitati aduersatur, illum mihi, eiusq; bona adimat: quibus ego adeò nõ fruor, vt illis etiam propter inuidiæ tabem vehementer crucier. At superbia, his multo grauior, Deũ ab homine alienat: quia cùm debitum illi honorem & gloriam surripiat, de gloriæ possessione atque primatu aduersus illum contendit. Quamuis enim mortifera peccata omnia Deum ab anima pellant, hoc tamen singulari hac ratione superbia facit: ideoque delictum maximum appellatur. Habet item aliud superbia malum, quòd videlicet occultissimum vitium sit. Carnalia quippe vitia quę per corpus exercentur, facilè deprehenduntur: at spiritualia (cuiusmodi superbia est) sola ferè interiori mẽtis actione cõmittuntur: ideoq; difficilius agnoscuntur, quamuis grauissimè animam saucient. Quis enim superbus se esse superbum credat? Hæc igitur duo mala facilè declarant, quantum nobis ab huius peccati veneno cauere debeamus, cùm non modò grauissimum, sed etiam occultissimum sit. Postremò habent hoc etiam spiritualia peccata, quòd spirituales viros potissimùm infestãt. Sic enim astutus ille serpẽs spiritualibus spiritualia cõparat; quibus carnalia odio esse intelligit. Ad hoc autẽ virtutibus etiã ipsis (quibus spirituales viri exculti sunt) ad superbiã & inanis gloriæ fomentũ abuti solet. Cumq; virtutũ adminiculo cætera vitia debilitentur & extinguantur, sola superbia nõ rarò ex eisdẽ vires & robur colligit. Tantò enim magis homines insolescũt, quantò plus se virtutibus ornatos vident. Hinc D. Hieron. Hieron.
Superbia, inquit, natione cælestis, sublimiũ mentes inhabitat, in cinere frequenter & cilicio recubans. Quo minus mirandũ est, si hic superbiæ spiritus in Apostolorum quoq; pectora irrepserit. Antiquus enim hostis, qui propter superbiã ex Angelo dæmon, atq; ex felicissimo infelicissimus factus est, venenũ, quo ipse interiit, hominibus propinare contendit, vt illi similiter intereant. Hoc igitur morbo discipuli laborantes, de primatu regni cælorum,

rum, quod in hac vita futurum ſpectabant, ſæpe contenderunt. Nam & ante magiſtri diſceſſum, & in hodierna ſancti Euangelij lectione de hoc inter ſe primatu diſputare cœperunt, quem ſibi vnuſquiſque vindicare volebat. Qua etiam de cauſa aduerſus Iacobum & Ioannē indignati ſunt, quòd ſedes ad dexteram & ſiniſtram Domini, ſubornata matre, petierint. Quemadmodum igitur eo tempore his duobus diſcipulis ſubinuidebant: ita modò eodem affectu aduerſus Petrum commouentur, quòd Dominus pro ſe ac pro illo tantùm, non etiam pro aliis diſcipulis tributum pendi iuſſerit. Diuina autem diſpenſatione factum eſt, vt hanc diſcipulorum infirmitatem nobis ſancti Euangeliſtæ explicarent, vt hoc argumēto intelligeremus, quales eos Dñs acceperit, quales ſpiritu ſuperueniēte reddiderit; vt hac ratione diſcipuli, quid natura, quid gratia poſſet; & quid ſibi, quid Deo tribuendum eſſet, agnoſcerent: quo ſic tandem in ſe ipſis quidem humiles, erga Deum verò grati atq. deuoti exiſterent: & ita demum ab omni ſuperbiæ veneno immunes eſſent.

Accedentes ergo ad magiſtrum diſcipuli, ab eo quærunt, quis maior eſſet in regno cælorum. Huic autem interrogationi noua quadam & inſolita docendi ratione Dominus reſpondit. *Aduocans enim paruulum, ſtatuit eum in medio eorum, & ait: Amen dico vobis, niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Vtrobique Dominus diuerſam ab affectibus carnis noſtræ viam elegit. Cùm diſcipuli conſeſſum ad dexteram & ſiniſtram eius peterent, paſſionis calicem illis propoſuit: cùm verò primatum regni cælorum in præſenti lectione ambirent, infimam illis humilitatis viam, qua ad regnum peruenitur, oſtēdit. Sic ſapiēs & fidelis animarū Medicus nō quid æger animus cupiat, ſed quid ei potiſſimùm expediat, præſcribit. Itaque ait: Vos de primatu, & ſublimi ſede cōtenditis, ego autem aſſeueranter prædico vobis, niſi efficiamini ſicut paruuli, non modò cæleſtis regni primatum non aſſecuturos, ſed nullum prorſus in eo regno locum vos habituros. Vos item de terreni regni gloria quæſtionem proponitis, ego ad cæleſtis regni gloriam, quæ vera & ſempiterna eſt, vos reuoco. Quam ſi adipiſci deſideratis, hac lege vobis illam comparare debetis. *Niſi enim conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Quicunque ergo humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, hic maior eſt in regno cælorum.* Hæc Domini verba non tam verba quàm fulmina mihi eſſe videntur. Quid enim magis timēdum, quàm ſub hac omnium extrema pœnarum hanc à Domino (vt ita dixerim) metamorphoſim præcipi. Qui enim fieri poterit, vt adultus homo, & fortaſſe (vt ille ait) inueteratus dierum malorum, hoc modo paruulus fiat? Obſtat enim huic animi ſubmiſſioni omnium humanorum affectuum

fectuum potentissimus, nēpe immodicus gloriæ & propriæ excellētiæ amor, imis hominum visceribus infixus. Qui sanè affectus adeò latè patet, vt nullus sit neq. tanta humanitate prædiτus, neq. tam agrestis & inhumanus, neq. tantis honoribus insignis, neq. tam obscurus & ignotus, neq. tot virtutis ornamentis excultus, neque tam multis flagitiis coopertus, qui non flagret infinita quadam gloriæ cupiditate. Obstat similiratione, abiectionis atq. humilis officij odium, quo aliquam homo dignitatis suæ iacturam sibi facere videatur. Nec enim minori studio vulgus hominum ignominiæ notam fugere contendit, quàm vadosa loca, & latentes scopulos in mari nautæ. Quò enim aliò omnia hominum vota & studia conferentur, nisi vt humiliora officia vel loca fugiant, & ad sublimiora proueha̅tur? Cùm ergo isti duo affectus velut duo quidam potentissimi gigantes mentem hominis summa vi ab humilitatis abiectione reuocent, & ad excelsa rapiant; quis ita se supra naturā, supra mundum, supraq. seipsum attollat, vt his affectibus reclamantibus inanes honores respuat, & humili loco, humiliq. officio gaudeat? Quomodo ab ea quis cupiditate immunis erit, quæ etiam Apostolorum pectora inuasit, qui tamdiu in schola humilitatis sub humilitatis magistro versati erant? Quòd si agrestes etiam & inculti homines (quorum vilis gloria est) hoc morbo laborant; quid de principibus & opulentis viris, & vana scientiæ persuasione inflatis iudicandum erit; qui & maiorem gloriam ambiunt, & acriores ad eam expetendam stimulos habent?

I.

Verùm dicet aliquis forsitan: Vehemēter animos nostros hæc tua disputatio concutit, cùm hinc quidem summam huius virtutis necessitatem exaggeras (sine qua nemini ad regnum cælorum aditus patet) inde verò maximam eius adipiscendæ difficultatē, propter ingenitā mentibus nostris humanæ gloriæ appetitionē, ob oculos ponis. Quid igitur? An spes omnis huius virtutis assequendæ nobis abiicienda est? Minimè verò: immo etiā hæc eadem difficultas viam nobis ad hanc virtutem obtinendam munit, dum nobis & animi nostri morbum ostendit, & ad verum animarum medicum remittit. Mandata enim difficilia non faciunt homines transgressores, sed humiles. Quod hac in re videre licet. Quo enim vehementiùs homo ad sublimes & inanes honores & dignitates aspirat, hoc magis inanitatem & morbum suum, ac velut sitim febricitantis ostentat, qui adeò ardenter concupiscit, quod illi exitiosum & noxium futurum est. Sic enim diuina æquitas & sapientia hominis rebellionem & superbiam puniuit, vt pœna culpæ esset etiam medicamentum superbiæ: & quia incautus homo ex donis quæ in-

Qua tione mil para tit.

tra se perceperat, occasionem arripuit superbiendi, ex malis quæ intra se castigatus sentiret, materiam sumeret sese humiliandi. Sic factum est, vt illata pœna admissi criminis esset non modò supplicium sed etiam medicamentum.

August. Miratur D. August. in Genesi, quòd Eua, cùm primùm formata est, virago fuerit appellata: cùm verò post admissum crimẽ ad mortem damnata fuit, vitæ nomen acceperit, materque omnium viuentium fuerit nũcupata. Rectius enim hoc illi nomen conueniret in prima sua conditione, quando immortalitatis & iustitiæ donum acceperat, quàm cùm mortis sententia aduersus illam prolata est. Quomodo enim cum sententia mortis, vitę nomen consentit? Ad hoc autem idem August. respondet, quòd videlicet meritò vitæ nomen prima illa femina acceperit, cùm sublatis donis, quæ illi superbiendi occasio extiterant, eas intra se molestias & incommoda sentiret, quæ illi sese humiliandi & submittendi materiam singulis penè momentis præberent: vt hac miseriarum suarum cognitione admonita, vitam reciperet, quam donorum cælestium abusu perdiderat. Has autem molestias esse quosdã mentis nostræ monitores, qui ad humilitatem
Idem. hortentur, & à superbia auocẽt, declarat idem August. qui Confessionum suarum librum his verbis exorditur: Laudare te Domine vult homo, aliqua portio creaturæ tuæ: homo, circũferens mortalitatem suam, circumferens testimonium peccati sui, & testimonium quòd superbis resistis. Quibus verbis non obscurè vir sanctus declarauit, corporis animique molestias, quibus perpetuò infestamur, voces esse quæ superbiam detestentur: cùm hæc omnia mala antiquæ illius superbiæ supplicia sint. Quocirca mirum non est, si tunc prima illa femina vitæ nomen acceperit, quæ tot contra superbiã, salutis & vitæ exterminatricem, remedia & medicamenta percepit. Quisquis autem hoc miretur,
2. Cor. 2. in Apostolum oculos coniiciat; cui magnitudo reuelationũ donorumque cælestium, elationis ac proinde mortis occasio fuisset, nisi stimulus ille carnis, & quotidiana fragilitatis suæ experimenta huic periculo obstitissent; quæ illum ad sui cognitionem, & veram cordis humilitatem inducebant. Quid ergo mirum, si vitam appellem, quod mihi (si rectè vti velim) salutis & vitæ materiam præbet? Quisquis igitur ingẽtes spiritus, ad quos corrupta & læsa nos natura rapit, comprimere cupit, oculos suos ad interiora mala, quę propter superbię scelus inflicta sunt, vertat; ibi enim contra morsum viperæ ex vipera ipsa antidotum inueniet: vt ipse quoq. (sicut de Domino Saluatore dictum est)
Rom. 8. de peccato damnet peccatum. Hanc autem humilitatis viã bre-
Mich. 6. uiter nobis Dominus per Prophetam ostendit, cùm dixit; Humiliatio tua in medio tui: quia videlicet non procul à te, sed intra

tra te (nisi aures occluseris) humilitatis magisteriū retines. Habes enim intra te fluidum & casurum corpus, infinitisq. morbis obnoxium, non ex terra aut aqua, vnde stirpes, aues & pisces procreati sunt: sed ex infima terræ parte, nempe ex limo terræ formatum: vt hoc nomine iure nos Propheta ab inani superbiæ tumore reuocet. Pro eo enim quod nos legimus; Non apponat magnificare se homo super terram: Hieron. ex Hebræo vertit; Non apponat magnificare se homo de terra. Quid ergo superbiat homo de terra, qui in eandem vertendus est? Si verò intra corpus animū spectare incipias, offert se primum tibi irrequieta & volubilis imaginandi vis, quæ arborum foliis inconstantior & volubilior, vix Dominicam orationem, sublata in Deum mente, proferre sinit: vsque adeò terrenarum rerum cogitationibus fluctuat. Offert se deinde sentiēdi appetitus, proprij amoris sedes, & cupiditatum, voluptatum, atq. peccatorum omnium seminarium, quod instar olidi sterquilinij mortiferos variorum vitiorum fœtores exhalat. Hæc enim omnia velut interni quidam doctores sunt, qui assiduè vocem illam auribus nostris insusurrare videtur; Hominem te esse memento. Rursum si ad præteritæ vitæ conditionem oculos conuerteris, videbis eam innumerabilium penè delictorum sordibus fœdatam: adeò, vt cum rege pœnitente dicere verè possis: Peccaui super numerum arenæ maris, & non sum dignus videre altitudinē cæli præ multitudine iniquitatis meæ. Adde his etiā motus animi nostri rebelles, quos à nobis radicitus euellere non possumus. Adde quotidiana variarum tentationum pericula, quibus pios Dominus ad infirmitatis suę cognitionem vexari permittit. Hinc D. Gregorius: Fit Deo prouidēte, vt qui fortia vincit, à leui superetur; quatenus sic agnoscat à Deo fuisse, quòd maiora vicerit: & ita mens sua de infirmitate roboretur. Quare Cananæus conteri potuit, non potuit exterminari: efficitur tamen tributarius, quia & vitium illud humiliтati subseruit. Quare Iudicum 3. dicitur; Hę sunt gentes quas reliquit Dominus, vt erudiret Israël. Semper enim ab eis vinci formidandum est. In paruis autem discit, quòd ex se maiora nō subiecit. Hactenus ille. Quis igitur dum hanc tantam intra se miseriarum atque malorum scaturiginem sentit, intumescere atque superbire audeat? Rectè enim Ecclesiasticus, Quid, inquit, superbit terra & cinis? Non adeò mirum esse videtur altissimum illum Angelum eleuasse cor suum in decore suo; quippe qui hatum miseriarum expers erat: at qui tantos intra & extra nos in corpore simul & anima vilitatis & humilitatis testes & præcones habemus, quo pacto efferri, & inaniter gloriari possumus? Quid verò miseriarum omnium extrema, omniumq. terribilium vltima mors? Quantum hæc ingentes

Psal. 9.
Hieron.
2. Par. 36.
Gregor. Mor li. 4.
Iudic. 3.
Eccles. 10.

gentes etiam hominum spiritus extenuare atque demittere potest; cùm ij attentè considerant quò tandem omnis humana potentia, quò ingentia imperia & sceptra cadant. Hoc planè (vt multa alia argumenta prætercam) vel vnius Cyri Persarum Regis epitaphium satis indicat; illius inquam Cyri, de quo exstat
Esa. 45. magnificentissimum illud Esaiæ vaticinium: Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro, cuius apprehēdi dexteram, vt subiiciam ante faciem eius gentes, &c. Hic igitur, postea quam Assyriorum regno potitus esset, & monarchiam ab Assyriis ad Persas transtulisset, tandem naturæ concedens, hoc sibi tumulo epitaphium inscribi præcepit:

O vir, quicunq; es, & vndecunq; aduenis; neq; enim te aduenturū ignoraui: Ego sum Cyrus, qui Persis imperium constitui. Pusillū hoc terræ, quo meum tegitur corpus, mihi ne inuideas.

Quis igitur in his pauculis verbis non apertè humanæ gloriæ atq. potentiæ inanitatem videat? Si enim hic humanæ iactantiæ finis est; quid habet puluis & cinis cur insolescere atque efferri debeat? Quid verò ille eorundem Persarum domitor Alexander, cuius superbiæ vix totus orbis satis erat; vt de eo Poëta cecinit, *Vnus Pelleo iuueni non sufficit orbis*; quem tandem vitæ exitum habuit? nónne eum qui penè tumuli honore caruisse videatur? Vnde eius mater Olympias, cùm filij cadauer insepultum iacere vidisset, inter materna lamenta exclamasse dicitur: O fili, tu qui studebas cæli particeps esse, huc toto impetu properans, ne iis quidem potiri potuisti, quæ sunt mortalium omnium communia, terra ac sepultura. Alexander viuus ambiebat diuinos honores; defuncto nec ille contigit vltimus honos quem quiuis homo persoluit homini quamlibet humili. Narrant enim
Q. Curt. & Plut. Q. Curtius & Plutarchus, Alexandri corpus multis diebus insepultum iacuisse, ob graues Procerum cōcertationes de successione principatus.

Quisquis igitur, fratres, hæc omnia prudēter considerauerit, facilè omnem à se animi elationem atq. fastum excutiet, & ita demum insignem illam humilitatis virtutē assequetur, qua instar paruuli effectus, in regno cælorum magnus fiat.

Huic autem considerationi illud etiam adiungere curabit, vt humilitatis amator ab omnibus admoneri, ab omnibus corripi paratus sit. Hoc enim sanctorum virorum proprium fuit, vt quo quisq. sanctior atq. sapientior esset, hoc magis ab omnibus corri-
Gregor. in Epist. pi atque moneri paratus inueniretur. Hinc D. Gregorius, Ab omnibus, ait, corripi, ab omnibus emendari paratus sum: & solum mihi amicum æstimo, per cuius linguam, ante apparitionem di-

ſtricti iudicis, meæ maculas mentis tergo. Sic ergo magnus ille Doctorum Doctor Auguſt. Ego, inquit, & ſenex, & Epiſcopus, paratus ſum à puero doceri. Quid hac cordis humilitate ſubmiſſius? Non enim quiſquam de populo hoc dicit, ſed ille de quo dictum eſt; Legi Dei deeſſe, quidquid Auguſtinũ ignoraſſe cõtigerit. Hac igitur ratione ſexagenarius Auguſtinus in Euangelicũ paruulum conuerſus eſt, dum ſe à paruulo erudiri paratum exhibet. Sic tamen in hac parte humilitatẽ colere debemus, fratres, vt meminerimus ſcriptum eſſe; Noli eſſe humilis in ſapientia tua, ne humiliatus in ſtultitiam ſeducaris. Et illud item; Eſto firmus in via Domini, & in veritate ſenſus tui. Sic enim & humilitatem conſeruabimus, & virtutis & conſtãtiæ firmitate retenta, nequaquam circumferemur omni vento doctrinæ. August. Eccl. 11. Eccl. 5.

Deinde illud etiam præſtare debet quiſquis huius eximię virtutis cultor & amator eſt, vt nequaquam humiliora officia, humilioraque loca & abiecta dedignetur. Vt enim diuus Bernardus ait, Humiliatio, via eſt ad humilitatem, ſicut patientia ad pacem, ſicut lectio ad ſcientiam. Si ergo virtutem appetis humilitatis, viã non refugias humiliationis. Humiliationis autẽ nomine vir ſanctus non ſolùm humiliora loca & officia, ſed paupertatem etiam, & angores, & lachrymas, cęteroſq. corporis & animi labores intelligit. Cuius verbi ſignificatione Apoſtolus vſus eſt, cùm ait; Ne iterum cùm venero humiliet me Deus apud vos, & lugeã multos ex his qui peccauerũt, &c. Vt autem humiliatio ad humilitatẽ; ita contrà ſecundæ res, honores & potentia, ad ſuperbiam & faſtum viã muniunt. Hinc regius Vates, In labore, inquit, hominum non ſunt, & cũ hominibus non flagellabuntur: ideò tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate & impietate ſua. A quo quidem faſtu longiſſimè ſe abeſſe idem Vates profitebatur, cùm diceret: Dñe non eſt exaltatum cor meũ, neq. elati ſunt oculi mei, neque ambulaui in magnis, neq. in mirabilibus ſuper me. Hoc igitur modo potẽtiſſimus hic Rex ſe ad paruuli menſuram contrahebat, dum & intus corde nihil de ſe magnum ſentiebat, & foris ſe ad ima demittens, nudus ante arcam Domini ſaltare non erubeſcebat. Micholi autem vxori hanc in Rege humilitatem obiurganti reſpondit: Viuit Dominus quia ludam ante Dominũ, qui elegit me potius quàm patrem tuum, & quàm omnem domũ eius: & præcepit mihi vt eſſem dux ſuper populum Domini in Iſraël: & ludam, & vilior fiã plus quàm factus ſum: & ero humilis in oculis meis, & cum ancillis de quibus locuta es, glorioſior apparebo. Bernard. 2. Cor. 12. Pſal. 72. Pſal. 130. 2. Reg. 6.

His igitur rationibus, fratres, hanc virtutem, quæ omnium aliarum radix, fundamentum, & cuſtos eſt, aſſequemur; ſi his etiam aſſiduæ orationis ſtudiũ adiungamus, qua illam à Domino

virtutum continuis votis ac desideriis postulemus. Orationis enim virtus quàm latissimè patet, & ad omnia valet. Hinc quidã ex illis eremi Patribus (vt Theodoretus in historia religiosa memorat) medicos aiebat variis pharmacis ad varios morbos curandos vti: at fidelem & deuotam orationem ad omnes animorum morbos curandos, & virtutes adipiscendas commune remedium & medicamentum esse. Per hanc igitur nos tanquam paruulos ante diuinæ maiestatis conspectum exhibeamus, profitentes nos sufficientes non esse cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis, sed omnem sufficientiam nostram ex Deo esse. Hoc enim de se penitus cognitum & exploratum haberé, & sic de se demisse atq. humiliter sentire, id demum est euãgelicum paruulum esse. Sed quia diutiùs fortasse quàm par erat, in hoc paruulo effingẽdo immorati sumus; quid de his qui hunc talem paruulum offenderint, Dominus dicat, videamus.

Theodoretus.

II.

Qui, inquit, *scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, &c.* Qua Dominus charitate huiusmodi paruulos amplectatur, apertè his verbis indicat, cùm & iuuantibus maximum præmium, & nocentibus, siue scandalum inferentibus, maximum minetur supplicium: de quo multa, & quidem grauissima, in hac sacra huius diei lectione persequitur. Quæ res non modò horum paruulorum dignitatem, sed immensam Domini bonitatem, & erga genus hominum charitatem non obscurè declarat. Sicut enim admiranda illa hospitalitatis & misericordiæ commendatio (quam in extremo iudicio prolaturus est) eximiam eius in homines charitatem & misericordiam ostendit, quæ tam magna præmia pauperum miserias subleuantibus, constituit: ita nõ minus eandem charitatem demonstrat, cùm magna supplicia nocentibus, & scandalum paruulis inferentibus cõminatur. Atque vt mirabilem concordiam inter Euangelicam & Apostolicam doctrinam pernoscatis, legite, quibus licet, Pauli Epistolas ad Romanos, & Corinthios: in quibus Apostolum aduersus scandali peccatum tonantẽ & fulminantem videbitis: inter alia verò sic ait; Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum, ne fratrem meum scandalizem: & iterum; Bonum est mihi magis mori, quàm vt gloriam meam quis euacuet. Gloriam autem suam appellat, nullum offendiculum præbere Euangelio Christi. Iam verò qualis illa Apostoli vox, quamq. apostolico pectore digna; Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? ille enim scandalum, ego incendium patior. Cuius autem periculi sit, infirmis hominibus scandalum, hoc est, peccati occasionem prębere, idem declarat his verbis; Sic autem

1.Cor.8.

1.Cor.9.

2.Cor.11.

autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam infirmam, in Christum peccatis. Christus autẽ Dominus peccatum hoc inultũ abire non finit, quin & illud frequenter præsenti vindicta plectere solet. Sic enim sororem B. Catharinæ Senensis, Bonauenturã nomine, è medio sustulit, & grauissimas igne purgatorio pœnas pendere coëgit, quòd multa vi precũ Christi virginem ad faciem ornandã impulerit, quo eam ad cõiugij spem, & mundi amorem alliceret. Sed aliud tamen huius rei multo formidabilius, ac penè incredibilius exemplum ex diuo Hieronymo hoc in loco referam. Is igitur in epistola ad Lætam sic ait: Prætextata, nobilissima quondam femina, iubente viro Hymetio, qui patruus Eustochij virginis fuit, habitum eius cultumq. mutauit: & neglectum crinem mundano more pexuit, vincere cupiens & virginis propositum, & matris desiderium: & ecce tibi eadem nocte cernit in somnis venisse ad se Angelum, terribili voce minitantem pœnas, & hæc verba frangentem: Tu ne ausa es viri imperium præferre Christo? Tu caput virginis Dei tuis sacrilegis attrectare manibus, quæ iam nunc arescẽt, vt sentias excruciata quid feceris: & finito mense quinto ad inferna duceris. Sin autem perseueraueris in scelere, & marito simul orbaberis, & filiis. Omnia per ordinem expleta sunt, & seram miseræ pœnitentiam velox signauit interitus. Sic vlciscitur Christus violatores templi sui, & sic gemmas, & pretiosissima ornamenta defendit. Et hoc retuli, non quòd insultare velim calamitatibus infelicium, sed vt moneam, cum quanto metu & cautione seruare debeas, quod Deo spopondisti. Hactenus Hieronymus. Quis igitur dum hæc audit, non perhorrescit, si se huius criminis reum aliquando fuisse cognoscit? Nam de huius adeò tremendæ historiæ fide dubitare non licet, cùm eius D. Hieronymus & scriptor, & oculatus testis extiterit.

1. Cor. 8.

Hieron.

Quisquis igitur hæc ipsa diligenter animaduerterit, minimè mirabitur quod post hæc Saluator inferat: *Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & proiice abs te.* Hoc in loco pedum & manuũ nomine coniunctissimos nobis homines, maximeque necessarios, qui nobis pro pedibus & manibus sunt, accipere debemus: quorum si consuetudo, si familiaritas, si dicta factáve illorum ita mentem nostram perturbẽt, vt vel nos à studio rerum diuinarum, vel ab amore in Deum auocent, vel ad inhonesta & inconcessa rapiant, gladio diuini timoris abscindendi atque repellendi sunt. Hic enim est spiritualis ille gladius, de quo Saluator ait: Non veni pacem mittere in terram, sed gladium. Non contẽtus autem pedum manuúm ve abscissione, oculum etiam effodiendum docet, cùm subdit: *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proiice abs te.* Quæ quidem sententia Domini ad spiritualem

Matt. 10.

 lem

lem etiam rationis humanæ oculum referri debet. Cùm enim hic oculus vel fidei dogmatibus contradicit, vel miser homo calamitates suas cũ aliorum secunda fortuna comparans, de diuina prouidentia & iustitia tentati incipit, cùm inopiam suã cum aliorum opibus comparat, tunc spiritualiter oculus iste nequam eruendus,& in obsequium fidei captiuandus est; quæ fides Dei iustitiam & æquitatem defendit,auribusque nostris, quod olim
Ioan.13. Petro dictum est,insusurrare videtur: Quod ego facio,tu nescis modò,scies autem postea. Sciuit,posteaquàm è viuis excessit, Lazarus, quam gloriam mẽdicitas & vlcera illa sua sibi pepererint: quanta verò diuiti epuloni splendida mensa & purpurea vestis supplicia compararuerint.

Demum post tot minas, totq. documenta ad vitandum scandalum á Domino data, quasi parum esset quod hactenus dixerat,iterum perorata causa,dictorum memoriam renouat dicens: *Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis. Dico enim vobis,quia Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei,qui in cælis est.* Hactenus quidem Dominus exposito periculo nostro;nunc proposita paruulorum dignitate,á scandali maleficio deterret: quòd videlicet tãtæ curæ sint Patri cælesti, vt supernis illis Spiritibus,qui splendidissimam eius faciem semper intuentur, eorũ custodiam atq. tutelam cõmiserit. Summus enim ille rerum moderator ac conditor Deus,qui cælũ terris miro charitatis modo coniunxit, quique hanc tantam rerum vniuersitatẽ ita deuinxit, vt supera infimis, per ea quæ in medio posita sunt, vim suam communicarẽt(vt ita tandem ex tam multis variisq. rebus, tanquam ex diuersis sonorum interuallis, pro certa ratione distinctis consona quædam rerum vniuersitas surgeret)is vtiq. sublimem illã Angelorum naturam cum humana ita colligauit,vt qui in cælis diuinæ pulchritudinis speciem contemplantur, in terris ad hominum custodiam destinarentur.

Quòd si eorum (quod ad nostri custodiam attinet) officia quæras, multa planè sunt. Primùm, corpora nostra ab iniuriis Dæmonum tuẽtur: qui cùm capitali nos odio prosequantur,eadem mille modis vexarent atque laniarent, nisi eorum furori Angelorum præsidia obsisterent. Ideoque nihil in hac parte aduersum nos possunt, nisi quod illis Dominus posse permiserit. Quod facilè illa beati Iob vexatio declarat,in quem perfidus ille hostis nihil potuit, nisi quod Dominus voluit. Idem etiam sub imagine quadã videre licet in eo leone qui deceptum Prophetam ex voluntate Domini interemit: qui tamen neque corpus eius, neque asinum cui insidebat, tangere ausus est; sed iuxta vtrumque esuriens & innocens leo,vt prædæ suæ custos, non vt deuorator inuentus est. Neque enim aliud in corpus viri Dei potuit,

potuit, quàm quod illi Dominus concessit. Quod idem de leone illo qui rugiens circuit quærens quem deuoret, intelligendum est. Hanc autem Angelorum custodiam regius Propheta Psal. 33. declarat, cùm ait: Immittit Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Pro, Immittit autem diuus Hieronymus ex Hebræo significātiùs vertit, Castrametatur Angelus Domini in circuitu timentium eum, &c. Cuius verbi vim Sponsus in Canticis exprimit, cùm ait: Quid videbis in Sunamite nisi choros castrorum? Vidit hoc planè puer Elisei, cum totum montem igneis curribus plenum in circuitu Elisei demiratus est. Hieron. Cant 7.

Diligentiùs tamen Angeli piorum animas à peccato, quàm à morte corpora seruant. Testatur hoc illustris illa femina Iudith, Iudic. 13. quæ Holofernis abscissum caput secum gestans, hoc de Angelo suo testimonium tulit: Viuit autem ipse Dominus, quia custodiuit me Angelus eius, & hinc abeuntem, & ibi commorantem, & inde huc reuertentem: & non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari, sed sine pollutione peccati reuocauit me vobis gaudentem in victoria sua, in euasione mea, & in liberatione vestra. Nec à peccatis solùm, sed ab occasionibus etiam, per quas homines in peccatum labi possent, sollicitè custodiunt. Quod non obscurè regius Vates designauit, cùm ait: Angelis Psal. 90. suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis. In manibus portabunt te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. In manibus autē portare, est peccandi occasiones abscindere, ne in peccati præcipitium incidamus. Idem etiam hostis antiquus testatur, cùm de B. Iob ad Dominum loquēs ait: Nónne tu vallasti eum, & omnem domum eius: hoc est, omnes aditus occlusisti, ne ego in illum irrumpere, illū lædere, aut in peccatū præcipitare possem? Vt enim vitrea vasa, quæ fragilia sunt, mollibus integumentis, ne ad duriora corpora allidantur atque frangantur, conseruare solemus; ita misericordię vasa Dominus angelica protectione sepit, ne vlla vis eorum teneritudinem lædere aut violare queat. Iob 1. Simile.

Est etiā curę beatis istis Spiritibus, orationes & eleēmosynas, piaq. opera nostra communi Dño pręsentare. Quod satis apertè Tob. 12. Raphaël Angelus Tobiæ significauit, cùm dixit: Quando orabas cū lachrymis, & sepeliebas mortuos, & relinquebas prandiū tuū, & mortuos abscondebas per diē in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino. De hoc autem Angelorum ministerio sic Ioannes in Apoc. Venit, inquit, An- Apoc. 8. gelus, & stetit ante altare, habens thuribulum aureum: & data sunt illi incensa multa, vt daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod ēst ante thronū Dei. Et ascen-

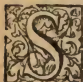
dit fumus incensorum de orationibus Sanctorum de manu Angeli coram Deo.

Cùm ergo beati isti Spiritus piorum vota & preces esse Deo gratissimas intelligant, libenter astāt orantibus, & intersunt meditantibus, vt habeāt quod conditori suo pro nobis offerāt. Hinc
Cant. 8. illud in Cant. Quæ habitas in hortis, amici auscultant te, fac me audire vocem tuā. Vox est cælestis Sponsi ad amantissimā sponsam in amœnissimis scripturarum hortis commorantem, seque ipsam diuinorum mysteriorum contēplatione pascentem: quam Angeli circumstant, eius contubernio gaudentes, & deuota orationis & laudum eius cantica audire gestientes. Quid igitur? An non ipsi multò dulcius atq. suauius canunt? Canunt planè:
Simile. sed quemadmodum homines philomelæ, similiumq. auiū cantillantium modulatione delectantur; cùm tamen humanæ vocis organum longè sit gratius atq. iucundius: ita beati illi Spiritus diuinis precibus & laudibus humana voce decantatis magnoperè oblectantur, quamuis ipsi longè dulciùs atq. suauiùs canāt. His igitur modis, multisq. aliis, quos recensere longū esset, beati
Aug in Soliloq. illi Spiritus solicitam nostri curā gerunt. Ipsi namq. (vt D. August. ait) adiuuant laborantes, protegunt quiescentes, hortantur pugnantes, coronant vincentes, congaudent gaudentibus; de te, inquam, gaudentibus: compatiuntur patientibus; pro te, inquā, patientibus. Grandis est eis cura de nobis, magnus est affectus dilectionis eorum erga nos: & hoc totum propter honorem tuæ inæstimabilis charitatis, qua dilexisti nos. Diligunt enim, quos tu diligis: custodiunt quos tu custodis: & deserunt quos tu deseris. Nec diligunt operantes iniquitatem: quoniā & tu odisti omnes operantes iniquitatem. Quoties bene agimus, gaudent Angeli, & tristantur Dæmones: quoties verò à bono deuiamus, Diabolū lætificamus, & Angelos tuos suo gaudio defraudamus. Gaudium est enim eis super vno peccatore pœnitentiam agente, sed Diabolo super vno iusto pœnitentiam deserente. Da igitur, da Pater eis semper gaudere de nobis; vt & tu semper per eos lauderis in nobis, & nos cum eis in vnum ouile tuum adducamur, vt cōfiteamur simul nomini sancto tuo creator hominum & Angelorum: qui cum vnigenito filio tuo viuis & regnas in secula seculorum. Amen.

IN EODEM FESTO S. MICHAELIS ARCHANGELI, CONCIO TERTIA; IN

qua, post Euangelicæ lectionis enarrationem, occasione superbiæ Angelorum, quos è cælo S. Michaël exturbauit, de peccato superbiæ agitur. De quo tria præcipuè tractãtur: primò, quibus modis homines in hoc peccatum incidant: deinde quæ hominum genera huic præcipuè morbo obnoxia sint: ac postremò varia huius morbi remedia assignantur.

THE. *Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Matt. 18.

Olent qui de nauigandi ratione scribunt, vadosa loca, & scopulos præcipuè qui sub vnda latent, diligẽter annotare, & in charta describere, vt ab illis nautæ naues submoueant. Cùm autem hæc ipsa vita quam viuimus, nauigatio quædam sit, qua ad optatum sempiternæ vitæ portum (ad quem conditi à Deo sumus) nauigationis cursum dirigimus; necesse est, vt nos quoque vadosa loca, & vitiorum scopulos, sub virtutis imagine latentes, solicitè describamus, ne ad eos innocentiæ nauem illidamus, & iustitiæ atque pietatis naufragium faciamus. Inter omnes autem huiusmodi scopulos nullus perniciosior, nullus occultior, quàm superbia est; quam & maximum & occultissimum omnium vitiorum in precedenti concione esse diximus. Quod qui non credit, in summum illum Angelum, quem S. Michaël ex summa cæli arce in tartarum præcipitauit, oculos coniiciat. (quem D. Dionysius vnũ quidem ex summis cæli principibus, D. autem Gregorius, Angelorum omnium principem esse ait) cui hoc peccatum sola breuissima cogitationis mora cõmissum æternæ damnationis causam attulit, & nobilissimam illam creaturam, creaturarum omnium pessimam & infelicissimam reddidit. Quin & illud ad huius criminis detestationem verè dici potest, ipsum omnium ruinarum atq. malorum causam & fontem esse. Verissimè enim à Salomone dictum est; Cõtritionem præcedit superbia: &, Ante ruinam exaltabitur spiritus. Vnde enim hæreses omnes, vnde schismata, vnde omnes etiam carnis lapsus, in quos, qui virtutem sectabantur, inciderunt, nisi ab hoc fon-

Simile.

Dionys.
Gregor.

Prou. 16.
Ibidem.

fonte manarunt? De hoc igitur maximo superbiæ periculo, quod in huius vitę pelago nauigaturis imminet, in præsenti concione agere constitui. Ad quod & Euangelica lectio (in qua Dominus occultam discipulorum superbiam curare voluit) & sancti Michaëlis festum nos etiã adigit: cuius illud memorabile facinus celebratur, quod superbiẽtes aduersus Deum Angelos è cęlestis regni sedibus præcipitauerit. Prius tamen Euangelicam lectionẽ, quæ huius doctrinæ fundamentum est, breuiter explicabimus, vt diutiùs in huius vitij penetralibus excutiendis immorari valeamus. Ait igitur sanctus Euangelista:

Accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes, Quis, putas, maior est in regno
Luc. 9. *cælorum*? Hanc interrogationem ex occulta superbiæ radice ortum habuisse apertè Lucas ostendit, dicens: Intrauit autem cogitatio in eos, quis eorum esset maior: nec cogitatione solum, sed verbis etiam hoc inter se tractauerant. Vnde Marcus narrat
Mar. 9. discipulos primùm cùm venissent Capharnaum, à Christo fuisse interrogatos: Quid in via tractabatis? si quidem in via inter se disputauerant, quis eorum esset maior. Considerate, quæso, fratres, quàm latè virus superbiæ pateat, quod non solùm opulentos & principes viros, qui aliquid habere videntur vnde gloriari possint; sed abiectos etiam piscatores & inopes inuadit. Licet enim illorum res angusta sit domi, & externo habitu sint abiecti; tamen ex ingenij humani corruptione, quæ ex Adam cunctis inest mortalibus, sæpe fastum intus alunt, quem per affectum cordis humiliati tollere oportet. Scrutator ergo cordium Dominus huius interrogationis causam intelligens, respondit: *Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, &c.* Non parum ponderis habet, quòd cælestis magister admonitioni huic grauissimam præmisit asseuerationem, vt de eius veritate dubitare nemini liceret. Itaque perinde est ac si dicat: Vos contenditis de primatu regni cælorum: at ego asseueranter vobis affirmo, quòd nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, adeò non efficiemini in regno meo magni & illustres, vt ne pro discipulis quidem meis vos sim habiturus. Quomodo autem paruuli effici debeamus, Petrus Apostolus in Epistola sua docet
1. Pet. 2. his verbis; Deponentes omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes, & inuidias, & omnes detractiones, sicut modò geniti infantes rationabile & sine dolo lac concupiscite. *Quicunque ergo se hoc modo paruulum fecerit, hic maior est in regno cælorum: & qui susceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me suscipit.* Quo in loco, Suscipiendi verbum non tantùm sonat hospitio excipere, sed quoddam etiam benignitatis obsequium exhibere.
Rom. 15. Hoc enim sensu Apostolus dixit; Suscipite inuicem sicut & Christus suscepit vos: hoc est, adiuuate vos inuicem, mutuisque

officiis fouere. Cui officio magnam sanè proponit mercedem, cùm dicit, se ipsum, hoc est, vnigenitum æterni Patris filium in his paruulis excipi atque foueri. Qualis ergo merces ex tali benignitatis officio, quod in ipsum Dei filium confertur, speranda est? Vt autem officiosis in hos paruulos inæstimabile proponitur præmium: ita scandalum inferentibus maximum Dominus minatur supplicium. Subdit enim: *Qui autem scandalizauerit vnum ex his pusillis qui in me credunt, expedit ei vt suspēdatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris*. His verbis (vt Hieron. Hieronymus ait) supplicij genus peculiare Palæsthinis designauit, quod ob enormia crimina solebat exigi. Suspēdebatur enim collo noxij saxum molare, & demergebatur in profundum. Satis erat hæc tanta supplicij acerbitas ad criminis huius grauitatem exaggerandam. Verùm addit supplicio Dominus exclamationem interni doloris indicem, cùm subdit; *Va mundo à scandalis*. Væ, maledictionem & damnationem significat. Est ergo sensus: Væ, id est, maledictio ipsi mundo propter scandala, quibus est plenus, cùm totus sit in maligno positus. Cùm autem stultorum numerus sit infinitus, tot erunt etiam scandala & offendicula, quæ simpliciter in via gradientibus obiiciuntur. Ideoque subdit, necesse esse vt veniant scandala: quia cùm tot in mundo praua opera & exempla, & praua item perditorum hominum dogmata & consilia sint, cùm tot etiam modis homines hominibus partim contumeliis, partim iniuriis, partim detractionibus & iniquis litibus noceant; consequens est, vt multis modis infirmi homines scandalum patiantur. Hæc autem à Theologis necessitas consequentiæ, non consequentis esse dicitur. Nec enim absolutè necesse est vt scandala veniant, sed cùm tot in mundo sint causæ malorũ; consequens est, vt ex his mala & scandala oriantur. Nec tamen malis impune erit, quòd necesse sit venire scandala; cùm ij instrumenta sint Satanæ, qui egregiam illi operam nauant, eiusque negotium & officium gerunt. Cuius autem grauitatis hoc peccatum sit, ex animarũ pretio, quod Christi sanguis est, æstimari poterit. Si enim aurum est quod auro emitur, sanguis vtique Christi erit quod eius sanguine redemptum est. Hunc autem effundunt atque conculcant, qui prauis monitis & exemplis fidelium animas corrumpunt. Quo quidem peccati genere multo grauiùs delinquunt principes siue in Ecclesia, siue in Republica viri: tum quia eorum praua opera magis conspicua sunt; tum quia honorem & dignitatem vitiis, dignitatis suæ auctoritate præbent. Nemo enim inglorium sibi esse putat id facere, quod sublimes in Republica viros facere constat: ita fit, vt ij plus exemplo quàm peccato noceant. Quod sanè obscuris hominibus

minibus,& intra priuatos parietes degentibus non perinde contingit. Isti enim cùm peccant, sibi solis præcipuè nocent. Itaque vt humata cadauera nemini nocent, inhumata verò putredine sua aërem inficiunt,& pestem hominibus afferunt: ita cùm priuatus homo intra domesticos parietes latens peccat, se vnum tantùm damnat; publici autem homines, quales Episcopi, magistratus,& patres familias sunt, cùm in officio delinquũt, velut inhumata cadauera multorum malorum causa existunt. Cùm Moyses cinerem in altum effudit, vesicæ turgẽtes,& morbi Aegyptios grauiter infestarunt: ad hunc ergo modũ cùm leues homines excelsum in Repub. vel in Ecclesia locum occupant, necesse est vt varia malorũ genera in ea cõsequantur. Vnde pro eo quod nos legimus, In circuitu impij ambulant, secundùm altitudinem tuam multiplicasti filios hominum; D. Hieron. ex Hebræo vertit: In circuitu impij ambulant, cùm exaltati fuerint vilissimi filiorum hominum.

Simile.

Psal. 11.

Adauget autem Dominus criminis huius grauitatẽ, cùm subdit: *Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & proiice abs te.* Animaduertite, quæso, qua cura nos Dominus adhortetur, vt omnes scandali occasiones vndecunq. irruentes amputemus. Leuius fuisset dixisse, caue, obserua, cohibe: at quantò maius quod præcipit vt abscindamus omnem offendiculi materiam, quo demonstret, quãta sit magnitudo periculi, quando, nisi id fiat, prorsus sit pereundum: non minus atque si quis viperam è manu pendentem non concitus excuteret. Est autem hæc adhortatio ab vtili & commodo conseruandi vniuersi. Vbi enim totus homo periclitatur, præstabilius est vnius membri iactura totius reliqui corporis salutem redimere, quàm seruato mẽbro luxato & putrescente, totius corporis salutem in discrimen cõiicere. Hæc ratio habet simile, sumptum ab illis, quibus morbida membra per chirurgos amputantur, vt seruetur quod reliquum est corporis sanum. Certè hunc animum nobis à natura insitum habere debemus, vt alicuius membri dispendio (si aliter fieri non potest) vitam seruemus. Si enim tanto studio corporis vita retinetur, quanto maiore animæ salus ac vita conseruanda est! Quid enim habet eximij momẽti, si corpus abscissa dextera seruetur, breui postea moriturum: animæ verò longè alia est ratio: id quod & Poëta gentilis agnouit, cùm canit;

Vt corpus redimas, ferrum patieris & ignes,
Arida nec sitiens ora lauabis aqua:
Vt valeas animo quicquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore maius habet.

Deniq. non contentus Dñs tot modis nos à scandali peccato deterruisse, addit etiam extremam, eandemque breuissimam admo-

admonitionem dicēs: *Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis, &c.* quod perinde est ac si diceret: Etiam atq. etiam curate, & solicīti ac diligentes estote, ne pios atq. humiles contemnatis. Nō enim ait, Ne lædatis, aut perdatis vnum ex his, &c. sed, ne contemnatis; quo verbo omnem offensionis ac læsionis fontem, quo pusilli lædi possunt, obturat. *Dico enim vobis, quia Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei qui in cælis est.* A dignitate ergo Angelorum, quibus paruulorum tutela cōmissa est, eorundem amplificat dignitatem. Sunt enim Angeli immortales, inuisibiles, indissolubiles, incommutabiles, simplices, hoc est, ab omni corporea mole secreti, in genere suo perfecti, mēte puri, affectu benigni, religione pij, vnanimitate indiuisi, pace securi, diuinisq. laudibus & obsequiis semper intenti. Inter quos maiores sine elatione præsunt, & minores sine murmure subsunt; qui cùm ad exteriora exeunt, ab interiori diuinitatis contemplatione nō recedunt. Quanta ergo reuerentia iis hominibus exhibenda, qui tales à Deo pædagogos, custodes, atq. salutis suæ ministros nacti sunt! Hactenus de Euangelica lectione: nunc præcipuā eius sententiam, qua superbiæ peccatum à Domino accusatur, in reliqua Concionis parte persequamur.

I.

De hoc igitur occultissimo atq. maximo superbiæ crimine dicturi, primùm, quibus modis homines in hoc vitium incidant, explicabo; deinde, quæ hominum genera huic morbo præcipuè obnoxia sint; ac postremò, quibus aduersus pestilentissimū hunc animorum morbum remediis vti debeamus, expediam.

Multis modis homines in hoc superbiæ præcipitium vel nō sentientes cadunt. Quidam enim adeò stupidi, adeoque sui, ac rerum diuinarum ignari sunt, vt quidquid præclarum, siue in bonis naturæ, siue industriæ, siue fortunæ habeant, vel sibi ipsis, non bonorum omniū auctori Deo tribuant; vel sic se in animo & vita gerant quasi à se ipsis, non ab ipso percepissent. Quorum mentem & cæcitatem superbus ille Pharao repræsentat, cui per Ezechielem Dominus dixit; Ecce ego ad te draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis, Meus est fluuius, & ego feci memetipsum. Simili modo Assyriorū Rex deliquit, cui Dominus exitium prophetica voce minatur his verbis; Visitabo super fructum magnifici cordis Regis Assur, & super gloriā altitudinis oculorum eius. Dixit enim; In fortitudine manus meæ feci, & in sapientia mea intellexi, & abstuli terminos populorū, & detraxi quasi potens in sublimi residentes. Hoc eodē genere peccati deliquit eiusdē Babyloniæ Rex Nabuchodonosor, qui se sua virtute, nullā Dei habita ratione, amplissimam illam ciuitatem exstruxisse, & latissimū imperium propagasse arbitrabatur,

Ezech. 29.
Esa. 10.

aduersus quem sanctus ille vigilè cælo descendens, grauissimam
Dan. 3. illam & inauditam sententiam fulminauit; Tibi dicitur Nabuchodonosor, Regnum tuum transibit à te, & ab hominibus eiicient te, & cum bestiis & feris erit habitatio tua; fœnum quasi bos comedes, & septem tempora mutabuntur super te, donec scias quòd dominetur Excelsus in regno hominum, & cuicumq. voluerit det illud. Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor, &c. Hoc igitur tam nouo & inaudito supplicio, quod diuina censura excogitauit, satis declarauit, quàm sit hoc peccatum diuinæ maiestati inuisum; quo vilis homuncio, ex limo terræ conditus, & in eam reuersurus, gloriam vni Deo debitam, sibi arrogare præsumit. A quo crimine sanctus Iob se alie-
Iob. 31. nissimum esse confitetur, cùm ait: Si vidi Solem cùm fulgeret, & Lunam incedētem clarè, & osculatus sum manum meam; quod est peccatū grande, & negatio cōtra Deum altissimum. Hoc ad verbū contra eos dicitur, qui Soli & Lunæ diuinitatis gloriam, vni conditori debitam, tribuebant; sed nihilominus tamen spiritualiter in eos etiam quadrat, qui rerum suarum splendorem, & cætera siue naturæ, siue fortunæ, siue industriæ bona, non Deo, sed sibi ipsis, & manibus suis accepta referunt. Hi enim & manus suas osculantur, dum illis tribuunt quod diuino munere & beneficio perceperunt; & Deum negant, quando quod sibi sumunt, Deo adimunt.

Sunt & alij, qui naturæ beneficia, qualia sunt corporis robur, formæ decor & pulchritudo, canoræ vocis suauitas, ingenij acumen, & naturalis quædā solertia, cæteraque his similia quæ nobiscum nata sunt; à summo illo naturæ opifice & cōditore proficisci intelligūt; nec ideò tamen humiles sunt; quoniam de his frequenter gloriantur, & ob ea laudem ab hominibus & gloriam
August. expetunt; quos D. August. diuinæ gloriæ fures appellat, vtpote qui gloriam horum bonorum largitori debitam, sibi ipsis impiè & ingratè arrogent. Sunt rursus alij, qui spiritualia dona & beneficia à Deo se consecutos esse profitentur, sed ea tamen proprijs meritis & virtutibus suis assignant. Hi autem partim Deo gloriam tribuunt, partim adimunt; quando ea esse Dei beneficia confitentur, meriti autem valorem atque rationem sibi sumunt: cùm tamen certum sit, omne meritum nostrum non minus gratuitum Dei munus esse, quàm quod propter ipsa no-
August. Psal. 102. bis merita cōceditur. Hinc D. Augustinus locū illū enarrās, Qui coronat te in misericordia, &c. sic ait: Debetur corona bonis operibus, si fiant; sed gratia præcedit, vt fiant. Itaque vtrumque diuinæ gratiæ beneficium est, & boni operis præmium, & eiusdem operis meritum. Vt autem quantum periculi in hoc superbiæ genere sit, intelligatis, memorabile exemplū, quod S. Ioānes

Aegyptius, inter veteres illos Anachoritas celeberrimus retulit, hoc in loco artexere volui. Ait igitur: Erat quidã apud nos monachus in hac vicina eremo commanens, cui habitaculum spelunca erat; vir summæ abstinentiæ, quotidianum victum labore manuum quærẽs, in orationibus diu noctuque persistens, cunctisque animi virtutibus florens. Sed hic lætis successibus elatus, confidere quasi in profectibus suis cœpit, & non Deo totum, sed sibimetipsi quod fecerat deputare. Hanc autem eius intuens animi præsumptionem tentator, continuò accedit, & laqueos parat. Quadam namq. die ad vesperam fingit speciem decoræ mulieris oberrantis per eremum, quæ velut fessa post nimium laborem, accedens ad ostium speluncæ monachi, se lassabundam simulans ac fatigatam, intrinsecus semetipsam proiecit; atque aduoluta genibus viri, vt misereatur exorat. Nox enim me infelicem, inquit, in eremo latitantem comprehendit; iube me requiescere in angulo cellulę tuæ, ne fortè efficiar nocturnis bestiis præda. At ille primo miserationis obtentu recepit eam in speluncam, requirens quæ ei causa errandi per eremum fuerit. Illa causam fingit satis accuratè, & interim venena blandimentorum atque illecebræ virus per omnem textum narrationis interserit; nunc se miserandam, nunc etiam defensione dignam ostendens, elegantia & suauitate sermonis inclinat animum hominis, & in affectũ sui illecebroso amore deflectit. Hinc iam inter blãdiora colloquia iocus risusq. miscetur; manus etiam procax ad mentũ barbamq. quasi venerandi specie protendit; tunc verò palpare ceruicem mollius, collumq. lęuigare. Quid multa? Ad vltimũ, captiuũ ducit militẽ Christi. Cõtinuò enim perturbari intra semetipsum, & libidinis fluctibus æstuare cœpit, nequaquã laborũ præteritorũ, nequaquã professionis ac propositi sui memor. Pascitur cũ cordis sui cõcupiscentia, & intra arcana cogitationũ suarũ fœdus cũ falsa cupiditate componit. Inclinat stultus latera sua, & efficitur sicut equus & mulus, quibus nõ est intellectus. Atque vbi obscœnos iam conabatur inire complexus, illa vlulatũ teterrimũ diræ vocis emittens, vmbra vt erat tenuis, per manus amplectentis elabitur; ipsumq. dedecorosis motibus inanes auras sectantem fœdissima cùm irrisione deseruit. Tunc præterea multitudo dæmonum in aëre ad hoc ipsum spectaculum congregata, clamore ingenti cum cachinno exprobrationis eleuato, O inquiunt, monache, monache, qui te vsque ad cælum extollebas, quomodo demersus es vsque ad infernum? Disce ergo, quia qui se exaltat, humiliabitur. Tũc ille velut amẽs effectus, & deceptionis suæ pudorẽ non ferens, grauiùs à semetipso decipitur quàm fuerat à dæmonibus deceptus. Cùm enim debuisset reparare semetipsum, & renouare certamen, ac lachry-

mis & humilitatis fructibus prioris elationis culpam delere; hoc
Ephes.4. non faciens, sed desperans, semetipsum (sicut Apostolus dixit) tradidit omni impudicitiæ & iniquitati; regressus est enim ad vitam secularem, præda dæmonum factus. Hactenus D. Ioãnis verba; quæ satis superq. elationis huius periculum declarant.

Sunt autem alij, qui vtrumque diuinæ benignitati facilè cõcedunt, hoc est, percepta beneficia, & virtutum, quibus ea assecuti sunt, merita; sed nec hoc tamen solùm ad veram cordis humilitatẽ satis est. Nam inter hos sunt multi qui his diuinis beneficiis insolescunt, qui de illis inaniter gloriantur, gloriamq. & laudem ab hominibus propterea quærunt, & alios, qui his virtutibus destituti sunt, superbè contemnunt. Quorum de nume-
Luc 18. ro superbus ille Pharisæus erat, qui bona opera sua Deo accepta referebat, & pro illis gratias agebat; ob illa tamen efferebatur animo, cæterosq. peccatores, atque inter eos publicanum a lõgè stantem præ se cõtemnebat. Itaq. orabat; Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, adulteri, iniusti, velut etiam hic publicanus; ieiuno bis in sabbatho, decimas do omniũ quæ possideo. Hic videtis hominem & diuina beneficia confiteri, & (velut ij qui in portu naufragiũ faciunt) de iisdem beneficiis insolescere, & ob ea superbè atque insolenter alios despicere. Tales autem frequenter, quas non habẽt virtutes, habere se putant, & ab his vitiis immunes se esse credunt, quibus obnoxij sunt. Iidem etiam ad videnda mala sua cæci, ad aliena verò inspicienda oculatissimi sunt; ideoque festucam in aliorum oculis acutè cernentes, trabẽ in oculis suis non vidẽt. Hos autem qui sibi nimiùm tribuunt, sibique nimium placent, ca-
Galat.6. stigat Apostolus his verbis; Qui se existimat aliquid esse, cùm nihil sit, ipse se seducit; hoc est, se ipsum stultitiæ atque amẽtiæ condemnat. In hũc autem hominem maximè quadrat quod est
August. à D. Augustino breuissimè simul & argutissimè dictum; Qui sibi placet, stulto homini placet.

His autem modis, aliisq. (quos recensere longum esset) in superbiæ scopulũ frequenter homines vel non sentientes (vt antè diximus) impingunt; propterea quòd hoc vitiũ occultissimũ sit. Hic autem multiplex intellectus erga nostri cognitionem error (vnde superbia, quæ est in voluntate, manat) ex amore sui (qui
simile. altissimè præcordiis nostris infixus est) originem ducit. Is enim falsæ huius æstimationis atque erroris egregius artifex est. Si enim iudex, rei amicus, per leges suspectus accusatori est; quàm suspectus sibi homo esse debet, qui se tantopere diligit, quique in virtutibus suis tanquam in re gratissima gloriatur? Quocirca valde nobis timendum est, quòd talem intra nos adulatorem, talemque errorum magistrum, atque superbiæ seminarium habeamus

beamus. Ideoq. multis precibus & lacrymis,multoque studio & & contentione aduersus eius vim atque potentiam, naturæ lapsæ præsidio munitam,dimicandum est.

II.

Sed iam quæ hominū genera morbus hic præcipuè infestet, consideremus. Et quidem primo loco se offerunt diuites. Nisi enim ij hac peste laborarent, nequaquam Paulus Timotheo præscriberet; Diuitibus huius seculi præcipe non sublime sapere;nisi quia intelligebat, diuitias sæpe hominum animos efferre. Nunquam enim diuitibus adulatores desunt; qui cùm diuitias magni æstiment,ipsos etiam diuites plurimi faciunt,eosque vt cæteris hominibus ditiores, ita etiam nobiliores & prudētiores esse confirmant. Quorum sentētiis internus adulator (quem amorem sui esse diximus)facilè consensum præbet. Quo fit, vt leuis homo talem se existimet, qualem ab externis adulatoribus prædicari audit. Vnde in Ecclesiast. legimus; Diues locutus est, & omnes tacuerunt,& verbum illius vsque ad nubes perducunt; pauper locutus est,& dicunt,Quis est hic? Et si offenderit, subuertunt illum. Hæc igitur ementita laus leues homines de mente deducit,& à vera sui cognitione auocat. Hine autem illud sequitur quod Ecclesiast.: Vana spes, & mendacium viro insensato; & somnia extollunt imprudentes; hoc est, futiles laudes inanesque fauores, leues homines nimiumque sui amantes facilè efferunt & attollunt, efficiuntque vt tantum sibi ipsis tribuant, quantum à mendacibus linguis sibi tribui audiunt. Hinc D.Gregorius: Laus sua iustos cruciat, iniquos exaltat; sed iustos dū cruciat,purgat: iniquos dū lætificat, reprobos mōstrat.

1.Tim.6. Eccli.13. Idem 34. Gregor.

Acriùs tamen ad superbiam nobiles & potentes homines, qui principem in Republica locum tenent, exstimulantur. Ex loci enim altitudine dignitatem suam metiuntur, dum se eo honore dignos iudicant, quem acceperunt; cùm tamen fortuna oculis capta esse dicatur; quæ sæpe honores magnos ad indignissimos defert. Vt enim proceras arbores in vertice montium plantatas vehementioris auræ impetus concutit; ita eos qui in sublimi loco positi sunt, ambitionis atque superbiæ aura potentiùs infestat. Verè enim dictum est, Raram esse humilitatem honoratam. D. Bernardus terrenum quendam deum appellat eum qui inter diuersa vina, & opiparas epulas sobrietatem retinet. Non minus tamen huius nominis gloria dignus erit, qui in excelso loco positus, inter honores humilis, & in sublimi dignitate modestus, atque honorum contemptor existit. Hinc Ioannes Cassianus monet, ex æquo monachum feminas,& manus Episcopi fugere debere; illud propter castitatis insidias; hoc,propter honoris ex presbyterij

Simile. Bernard. Cassian.

dignitate periculum. Itaq. vir sapiens nō minus difficile esse statuit inter honores humilē inueniri, quàm inter feminas agentē, pudicum & castum esse. Vt enim feminarum conuictus castitati, ita honores ampli humilitati insidiantur.

Quamuis autem inter dignitates & honores humilitas periclitetur, multo adhuc maius illi ex insigni scientia & litteratura periculum imminet. Quo enim sciētia quauis dignitate & nobilitate præstantior est, eo magis doctorum animos efferre solet. Quia enim multarum rerum cognitio intellectū maximè perficit, ideo qui hanc nobilissimam sui partem variis disciplinis excoluerunt, facilè sibi persuadent, tanto se cæteris hominibus esse præstantiores, quanto sunt doctiores. Intelligunt enim verū esse quod est ab Aristotele dictum, Visum quidem à circumfuso aëre lumen accipere, animum autē à liberalibus disciplinis. Cui illa Salomonis sententia consentit: Cognoui quòd tantùm præcederet sapientia stultitiam, quantum differt lux à tenebris. Sapiētis oculi in capite ipsius; stultus in tenebris ambulat. Hoc igitur in causa est, cur Apostolus scientiam inflare dicat, quòd dignitatis suæ splendore incautis hominibus occasionem sese efferendi præbeat. O quàm multi sunt, qui sapiētia inflati euanuerunt in cogitationibus suis, qui eleuauerunt cor suum in decore suo; qui dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt; quia veræ sapientiæ, quæ de cælo est, discipulos sese præbere dedignati sunt! Talibus igitur lignum scientiæ viam præclusit ad lignum vitæ; quia superba sapientia ab humilitate auocat, quæ viam nobis ad cælestis vitæ fructum parat. D. autem Thomas hoc nequaquam sapientiæ vitio (quæ pulcherrimum immortalis Dei munus est) sed hominum culpa prouenire ait. Theodoretus autem minimè insiginum sapientium, sed sciolorum quorundam hoc esse testatur his verbis; Intumescunt hoc genere superbiæ homunciones quidam, non ex his qui ad summum sapientiæ Græcæ peruenerunt, sed qui pauca quædam (quod dicitur) primis labiis delibarunt, sibique hinc atque illinc pusilla quæpiam collegerunt.

Arist.

Eccli. 2.

Ibidem.

S. Thom

Theodor. lib. 1 Curation.

Quid verò de eloquētia referam? quæ quamuis rerum scientia sit inferior; tamen ad attollendum animum tanto est potentior, quanto magis in ore hominum, & communi laude versatur. Scientia enim frequenter latet; eloquentia verò & scientiam & seipsam in publicum prodit, & hominibus spectandam præbet. Hinc ipse parens eloquentiæ Cicero his studiis animos ad honoris & gloriæ cupiditatē alit testatur. Hic autem morbus prædicatores maximè infestat, qui in omnium conuentu & celebritate dicunt, cùm eos præsertim laudantium voces, & aura popularis in sublime attollit. Quæ res quantoperè timenda sit, cælestis Magister discipulis à prædicationis officio redeuntibus, & læ-

Cic. contra Salust.

& lætis successibus gaudentibus declarauit, cùm eos Satanæ exemplo exterruit dicens; Videbam Satanam sicut fulgur de cælo cadentem. Constat enim causam huius lamentabilis ruinæ superbiam extitisse. Vt horum autem elationem Dominus dęprimeret, beatæ Catharinæ Senensi præcepit, vt se ad homines docendos, & à sceleribus suis reuocandos accingeret. Illa verò libenter se permittente diuinæ voluntati, sed nihilominus suam imbecillitatem, tum etiam sexus conditionem opponente, propter quam ipsam inter homines versari non deceret, Dominus ei abundè satisfecit, inter cætera dicens, vsque adeò increuisse superbiam, eorum præsertim qui se litteratos & sapientes putarent, quòd diuina iustitia id amplius ferre non posset, quin eos pudefaceret, idq. per feminas, ipsius virtute & sapientia instructas. Luc.10.

In his autē personatū generibus, quas hactenus recēsuimus, superbia carnalis præcipuè dominatur, quando hæc omnia quæ diximus, vera laude & gloria (quę vni virtuti debetur) minus digna sunt, quamuis apud homines in pretio habeātur. Maius autem virtutū cultoribus periculum ab hoc vitio imminet. Hinc D. Aug. Virtutes habenti magna virtus est cōtemnere gloriam. Virtutes enim quæ cæteris vitiis aduersantur, nō rarò superbiæ materiā subministrāt. Quo enim virtus præstātior, & laude dignior, hoc maiorē incautis hominibus sese attollēdi occasionem prębet. O quā multi, dū se ipsos aspiciūt, se ipsos decipiunt, dum virtutū suarū occasione aut aliquid se esse credūt, aut cæteris superiores iudicāt! Hęc enim gloria dulcedine sua sensim in animū irrepit, & blāda quadā titillatione mentē pulsat, cùm homo intra se nō quidē verbis, sed tacitis cogitationibus dicit: Hactenus integrā & illibatā castitatē multo tēpore cōseruaui; nullum hactenus (quod sciam) capitale crimen admisi; statas quotidie ad Dnm preces fundo, cælesti sępe dulcedine fruor; corpus meū ieiuniis macero; panē meū egenti tribuo: hęc, & his similia paulatim animū subeunt, ipsumq. tacita quadā lætitia & voluptatē perfundunt, hominique persuadent se iā aliquid in virtutum studio profecisse, illisq. superiorē esse, quos his virtutibus destitutos videt. O quantū in his cogitationibus periculi latet! Quoties enim homo sibi in virtutum officiis placet, toties in superbiæ præcipitium incidit; & quidquid hoc modo facit, quātumcunque auri splendore metiatur, non verum aurum, sed adulterinum est: at qui humiles corde sunt, peracto pietatis opere se nihil Deo dignum fecisse putant, & ea quæ faciunt, multis maculis inusta esse dolēter ferūt; ideoq. nō plausum de bono opere, sed metū magis cōcipiunt, cū beato Iob dicētes: Verebar omnia opera mea, sciēs quòd nō parceres delinquenti. Atq. vt omnē ab Augus. Iob.9.

Psal 31. animo suo superbię fibram eruant, solicitè Dñm cum Propheta orant: Non veniat mihi pes superbiæ; ibi enim ceciderunt qui operantur iniquitatem. Cur autẽ Propheta pedem superbię, non superbiam dixit? Nimirum, quia viri sancti non solùm totum superbiæ corpus, sed etiam primum eius congressum atque aditum reformidant. Quisquis enim domum ingredi cupit, priùs in limine pedem ponit, quàm totum corpus introferat. Orat igitur vir sanctus, vt ne primus quidem superbiæ motus mentẽ suam impetat; tantum in ea periculi positum esse arbitratur.

Ex his igitur quæ hactenus dicta sunt, fratres, liquidò constat, eos potissimùm huic morbo obnoxios esse, in quibus splendidum aliquid, & laude siue vera siue falsa dignum fuerit. Hæc enim omnia velut ligna & fomenta sunt, quibus elatio animi (nisi diligenter prospicias) nutritur & roboratur. Quo autẽ res dignior atque præstantior est, eo maiores ex ea vires superbia capit. Cùm autem nihil sit virtute laudabilius, vehementer sibi prospicere debet quisquis virtutum laudibus redundat. Verè enim magna laus est, laudabiliter viuere, nec laudem appetere; quodque maius est, nequaquam se laude, sed supplicio magis dignum existimare, & aliorum quidem iudicio magnũ, suo verò minimum reputari, apud alios in pretio haberi, apud se autem vilẽ esse: ab aliis honorari, se verò non honore, sed ignominia dignum credere. Hæc autẽ omnia nõ virtutis humanę, sed diuinæ gratiæ beneficia & opera sunt. Inter quæ cùm multa sint admiratione dignissima, & quæ diuinã virtutẽ in fragili hominis natura maximè declarant, tũ illud mihi maximè mirabile videtur, summa videlicet virtus cũ summa humilitate coniuncta. Vidi enim viros, qui cùm ad omnium virtutũ culmẽ peruenissent, ita se animo deiiciebant, vt ipsi se dæmonibus cõpararent, nec alios inuenirent, quibus se similes esse dicerent. Quid ergo mirabilius quàm ita se damnare, qui nihil habeat damnandũ? ita se accusare, qui vix quidquam habeat accusandum? neq. ex tot virtutibus quas habet, vllam sibi placendi ansam arripere? cumque alienarum virtutum candidissimi sint laudatores & admiratores, suarum tantùm sunt contemptores? Huius autem rei causam esse arbitror, quòd viri sancti mirabili quadam Dei prouidentia ad aliorum virtutes inspiciendas oculatissimi, ad suas autẽ penè cæci sint. Sic enim Moysis splendor in eius vultu fulgens, ab aliis videbatur, à se autem ignorabatur.

III.

Sed quoniã grauissimum superbiæ morbum tot hominũ genera acerbissimè vexantẽ vidimus, consequens est vt huic tanto malo remediũ adhibeamus. Inter varia autẽ eius remedia primum est, vt pius homo vigilantibus oculis interiores animę suæ cogita-

ogitationes & motus perscrutetur;atq. vbi cogitationē aliquam
oræsenserit,qua vel se aliquid esse putet,vel de aliqua virtute sibi
olaceat, tunc à subtilissimo superbiæ spiritu insidias sibi parari
ntelligat; & omnē huiusmodi cogitationē & motū, velut ge-
ennæ scintillā à se celerrimè excutiens, in imum se barathrum
nente coniiciat, & se peccatorum omnium miserrimum atque
nfimum esse fateatur; qui non contentus tot antè patratis sce-
eribus,hoc etiā ad malorum suorum cumulū adiungat, vt fide-
em se Dei seruū credat,cùm rebellis semper & ingratus exstite-
it. Hinc D.Ber. In anima nō est planè timenda quantalibet hu- Bernard.
niliatio,horrenda autē nimiumq. pauenda vel minima temerè in Cant.
ræsumpta erectio. Quamobrē noli te, ô homo, cōparare maio-
ibus,noli minoribus, noli aliquibus, noli vni. Hactenus Bern.

Si quid autem honestè & laudabiliter quis gesserit, adeò sibi
le bono opere non placeat,vt timoris etiam materiam ex eo ar-
ipiat;cùm timere debeat,an quod iustū est,vel parum iustè, vel
egligenter ac desidiosè fuerit executus; ideoq. magis pro ne-
ligenter præstito officio veniam petere debet, quàm pro serui-
io mercedem. Ita fit, vt ipsis virtutum actionibus nō ad super-
iam & falsam securitatē, sed ad humilitatē cordis & solicitum
imorē magis excitetur. Est etiā non vulgare remedium, vt pius
omo nō ea bona quæ facit,sed mala quibus premitur,attentiùs
ōsideret;non quantū profecerit, sed quantū defecerit; nō quas
abet virtutes, sed quibus destitutus sit,frequentiùs consideret.
Hoc nos S.Pater August. admonet his verbis: Qui vera pieta- August.
e in Deum,quem diligit,credit, & sperat, plus intendit in ea in
uibus sibi displicet,quàm in ea si qua in illo sunt,quæ non tam
psi quàm veritati placent; nec id tribuit vnde iam placere po-
est,nisi eiusdem misericordiæ cui metuit displicere; de his sa-
atis gratias agens, de illis sanandis preces fundens. Hactenus
Aug. Quisquis igitur hoc præstiterit,cum Apostolo dicere pote-
it; Quæ retrò sunt obliuiscens, ad anteriora me semper exten- Philip 3.
o. Hoc enim modo solicitus viator ad patriam properans, non Simile.
uantum itineris emēsus fuerit, sed quantum superest,sibi ante
culos ponens, ad id quod reliquum est conficiendum accingi-
ur. Qui verò aliter faciunt, superbū illum Pharisæū ex Euan-
elio imitantur; qui malorum suorū oblitus,solaque bona opera
ua considerans,seq. animo efferens, humilem publicanum de-
piciebat,qui ne oculos quidem propter peccatorum suorū con-
cientiam ad cælum leuare audebat. Ille igitur dum sola bona
pera sua contemplatur, superbus efficitur; hic verò, dum sola
rimina sibi ante oculos ponit, humilitate stabilitur.

Iuuabit & illud, si pius homo sanctissimorum hominum cla-
issima exempla & virtutes sibi ante oculos ponat, vt illorum

comparatione infirmitatem suam apertiùs videat. Hac enim ratione fiet, vt obliqua rectis cōparata, obliquitatē suā magis conspicuam reddant. Vt autem qui se melioribus comparant, humiliores euadunt; ita qui se cum deterioribus componunt, superbiùs efferuntur. Quocirca nullo modo pius homo virtutem suam deteriorum comparatione metiatur. Nihil enim adeò turpe est, quod cum re turpissima comparatum, non aliqua ratione possit honestari; nibil adeò sordidum, quod cum re sordidissima

Hieron. in Epist. collatum, nō purū iudicetur. Ad hoc autem nos D. Hieronymus hortatur, qui in quadam ad amicum Epist. sic ait: Oblitus posteriorum, semper priora sectaberis, nequaquam considerans quid alij malè faciant, sed quid boni tu facere debeas; nec peccantium ducaris multitudine, sed Sanctorum exempla potius imiteris.

Gregor. in Hom. Hactenus ille. Idem nos D. Greg. monet his verbis: In cunctis quæ agitis, radicem boni operis, humilitatem tenete; nec quibus iam superiores, sed quibus adhuc inferiores estis, aspicite; vt dū meliora vobis exempla proponitis, ad maiora semper ascendere ex humilitate valeatis.*

IIII.

His remediis extremum adiungam, quod à præsenti solennitate non abhorret; nempe, vt pius homo patronum aduersus hoc monstrum exquirat, cuius illum viribus atque præsidio debellare atque prosternere queat. Nullus autem ad hoc commodior quàm Michaël Archangelus; cuius inter alias virtutes & egregia facta illud præcipuè memoratur, quod magnum illum Leuiathan, qui est Rex super omnes filios superbię, expugnauerit, atque ex altissimo cæli cardine in imum barathrum deiecerit: qua de re sic in Apocal. legimus; Factum est prœlium in cęlo,

Apoc. 12. lo, Michaël & Angeli eius prœliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & Angeli eius; & nō valuerunt, neq locus eorū inuentus est amplius in cælo. Huius ergo tam atrocis prœlij, quo victores cælesti regno potiti, victi autem æterna captiuitate damnati sunt, dux sanctus Michaël exstitit; qui pro summi Dei gloria aduersus draconem fideliter decertauit. Certamē autem cōstat non corporum, quæ ibi nulla erant, sed spirituum fuisse; in quo boni Angeli magna contentione pro Dei gloria, mali verò pro sua dimicabant. Quod autem fuerit primum horum peccatū, nō ita facilè expediri potest. Difficultatis autē ratio est, quòd omne ferè peccatum quod voluntatis consensu perficitur, error aliquis in intellectu (cuius ductum sequitur voluntas) antecedere solet. Vnde est illud quod vulgo iactari solet; Omnis peccans est ignorans. At in Angelorū intellectu ante peccatum error esse non potuit. Cùm enim error pœna sit quæ culpam sequitur; vbi nulla præfuit culpa, nulla etiā erroris pœna præcedere potuit.

Qua

Qua de causa, qui rectiùs in hac parte philosophantur, primum hoc peccatum, non cōmissionis, sed omissionis esse aiunt. Hoc enim peccati genere sine præuio intellectus errore delinquere possumus; quia videlicet nequaquam tempore debito aduertimus, quod erat diligenter animaduertendum. Sic enim sarcinator, sic cæmētarius peccare in officiis solent, cùm artium suarum regulas propter socordiā & incuriam non aduertunt. Mali ergo Angeli, vbi seipsos in primo operationis suæ instanti, & dignitatem, in qua à Deo conditi erant, agnouerunt, debuissent in secūdo conditorem suum, tantorumq. donorū largitorē reuereri, & pro tātis beneficiis gratias agere, ipsumq. tanquam summum bonum summo amore diligere, illiusq. se obsequio tota deuotione atq. humilitate committere. Quod quia nō fecerunt, cùm facere tenerentur, in hoc peccatum omissionis inciderunt. Dum ergo miram illam naturæ suæ pulchritudinem & dignitatē contemplati, eam conditori acceptam referre neglexerūt, in se ipsis, non in Deo gloriati sunt; atque ita eleuauerunt cor suum in decore suo. Hinc Deo similes effici optauerūt, cuius proprium est, non ab alio pendere, sed propria virtute niti. D. verò Thomas hac ratione principem illum Angelum Dei similitudinem affectasse ait, vel quòd naturalem beatitudinem, vel etiam supernaturalem propria virtute sua se habiturum confideret; quā tamen nemo, nisi supernaturali Dei dono, consequi potest. Vt enim D. Anselmus ait, Id appetiit, quod habuisset, si stetisset. Hæc autem duo in idem recidere D. Thomas ait; quia vtroq. modo voluit vltimam beatitudinem propria virtute consequi. Vbi autem hoc infando scelere deprauatus fuit, in alia deinde superbiæ prę-cipitia lapsus est, super res alias principatū, qui soli Deo conuenit, superbè appetens. Aduersus hanc igitur tantam superbiam S. Michaël cum reliquis Spiritibus pro Dei gloria dimicans, ait; Quis similis tui in fortibus, Domine, quis similis tui? Nefas enim horrendum ac detestandum est, creaturam vllam, quod tremendæ maiestatis proprium est, velle sibi arrogare. Hac autem de causa ex victoria aduersum draconem parta, Michaëlis nomen accepit. Michaël enim significat, Quis Deo similis? Vt enim Scipioni Africano (si terrena hæc atque pusilla cælestibus comparare licet) à domita & superata Africa nomen inditum fuit; ita Michaël ob insignem hanc vocem, qua Dei gloriam extulit, & superbientem draconem corripuit, hoc nomen accepit, quod eius singularem fidem, humilitatem atque obedientiam præ se fert. Hunc igitur Archangelum, quem Dominus militiæ suæ principem, & gloriæ suæ vindicem esse voluit, nobis in patronum sumamus, ab eoque suppliciter petamus, vt quod ipse odium aduersus hoc superbiæ monstrum habuit,

S. Thom.

Ansel.

S. Thom.

habuit, mentibus nostris instillet, & humilitatis virtutem, qua & ipse, & sectatores virtutis eius boni Angeli in gratia cōfirmati & stabiliti sunt, nobis à Domino virtutū impetrare dignetur; vt per humilitatis viam incedentes, ad eorundem felicitatem & gloriam mereamur peruenire.

IN FESTO B. HIERONYMI

CONCIO VNICA, IN QVA DE VERA sapientia, quæ in hoc Patre sanctissimo mirabiliter eluxit, & in qua etiam hominis felicitas sita est; deque duplici felicitate, altera perfecta, altera inchoata differitur.

THE. *Præposui sapientiam regnis & sedibus; & diuitias nihil esse duxi in comparatione illius.* Sapientiæ 7.

VM omnia quæ à Deo in hac rerum vniuersitate condita sunt, mirabilem conditoris sapientiam atque potentiam testentur atque declarent; tum hoc in primis efficit infinita propè conditarum rerum multitudo atque varietas, quæ non in ipsis modo rerum speciebus atque generibus, sed intra ea etiam quæ sub ipsis generibus continentur, elucet. Quanta enim in auibus cæli varietas! quanta in quadrupedibus! quanta, quamque mirabilis in tot piscibus maris! ac postremò quanta in tot virgultorum atque arborum figuris, fructibus & frondibus! Quid verò homines, qui sub eadem specie continentur referam? Vt enim varios eorundem mores & ingenia prætercam, quis duos vultus omnino similes, etiam inter fratres geminos, deprehendat? vt non immeritò D. Ambrosius tantam inter se & fratrem quendam suum oris similitudinem miretur, quæ non rarò faciebat, vt etiam qui cum illis versabantur, Ambrosium pro Ambrosij fratre conuenirent; quorum is errorem intelligens, comiter & blandè respondens, Videte, dicebat, ne fratri dixeritis.

Ambros.

Quorsum hæc, fratres? Nimirum vt intelligamus, quòd cùm idem sit naturæ & gratiæ auctor; sicut in tam variis naturæ operibus immēsas sapientiæ atque potentiæ suæ opes declarauit, quo se hominibus & angelis mirabilem ostenderet; idem

etiam

tiam in operibus gratiæ, hoc est, in piorum hominum sancti-
catione effecit. Mitto nunc communem illam Patriarcharum,
Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, atque
Virginum varietatẽ (quibus Regina illa assistit à dextris Sponsi Psal. 44.
n vestitu deaurato, circumdata varietate) in his ipsis Sancto-
um ordinibus quanta, quæso, gratiarum atque virtutum varie-
as! Moyses, prophetarum eximius, cunctorum hominum qui
norabantur in terra mitissimus fuisse prædicatur: At Elias ze-
o diuinæ gloriæ feruens, quinquagenarios principes, eorumq.
nilites qui ad se capiendum venerãt, cælesti igne concremauit;
 quadringentos prophetas Baal super vno lapide iugulauit;
uodque mirabilius est, trium annorum & sex mensium sterili-
atem, acerbissimamque famem precibus suis in supplicium
erfidi populi à Domino impetrauit. Iam verò si ad noui testa-
nenti sanctos veniamus, quanta in virtutibus eorum varietas!
uanta etiam pulchritudo! Miramur in Episcopo Cypriano so-
citam ouium suarum curam, & fidei ardorem. Miramur in D.
Chrysostomo animi altitudinem, humanarumque rerum atq.
rincipum seculi contemptionem: vtpote qui dicere ausus fue-
it, Iterum furit Herodias; iterum postulat caput Ioannis sibi
n disco dari. In D. Basilio (vt ipsum quoque eius nomen sonat)
effulsit etiam regale quiddam in moribus. In magno illo An-
onio, eiusque discipulo Hilarione, admiranda illa carnis ma-
eratio, & solitudinis amor. Septies namque S. Hilarion domi-
ilium, ad fugiendum aduentantium frequẽtiam, commutauit.
n D. autem Augustino elucet præcipuè fidei zelus, & aduersus
idei hostes disputandi libido infatigabilis. At in D. Bernardo
ncredibilis veræ religionis amor; ideoque tantus ardor in locis
lesertissimis ædificãdi monasteria. Venio nunc ad beatissimum
atrem Hieronymum, cuius hodie gloriosa natalitia celebra-
nus. Quid in eo non mirabile? quid non amplum atque ma-
gnificum? Alius in eo mirabitur hebdomadarum inediam; alius
vigiliarum diuturnitatem; alius orationum instantiam: ego ve-
ò in illo sanctarum scripturarum amorem, & continuum diui-
æ sapientiæ studium, cui se totum addixerat, vehementer ad-
mitor. Hoc enim faciebat, vt minima noctis portio daretur
omno, minor cibo, nulla otio. Hoc autem studio vir sanctus
nagnam Ecclesiæ, diuinarumq. litterarum studiosis lucẽ præ-
ulit. Cùm igitur tanta sit in sanctis hominibus virtutum varie-
as, nihil mirum si Ecclesia in sanctorum Confessorum festis Eccl. 50.
vocem illam vsurpet; Non est inuentus similis illi, qui cõserua-
et legem Excelsi. Ferè enim in singulis eorum singulare aliquid
effulsit, cuius gratia hoc elogium in illum cadere posset. Quo-
circa cùm hac præcipuè de causa Ecclesia Sanctorum festa cele-
bret,

bret, vt nos ad eas virtutes in quibus illi præcipuè enituerunt, imitandas inducat; non abs re videbitur, vt cùm sapientię donū in beatissimo P. Hieronymo præcipuè eluxerit, nos de eo in pręsenti Concione agamus. Huius enim rei gratia sacra lectio, quæ sapientiæ huius laudes cōtinet, pro epistola nobis hodie in Missarum solenniis proposita est. Vt hoc autem argumentum vtiliter & religiosè tractare possimus, cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Sunt quidem, fratres dilectissimi, variæ ac multiplices scientiæ, quæ humano ingenio atque studio inuentæ sunt; quarum aliæ in naturæ explicatione, aliæ in rebus supra naturam positis; aliæ in siderum atque signorum cognitione; aliæ in morborum curatione; aliæ in disserendi facultate; aliæ in moribus componendis, & vita rectè instituēda versantur. Inter has autem scientias, illa quæ rectè viuere docet, maximè necessaria est. Si quis enim omnes has disciplinas plenissimè calleat, (quod illi omniscio Hippiæ ferunt contigisse) nesciat autem quo pacto vitam instituere debeat, quid illi hæc rerum omnium cognitio ad salutem conferet? Contrà verò si quis vitam suam rectis institutis moderari sciat, nihil ei cæterarum disciplinarum ignoratio oberit. Qua ex re liquet, hanc scientiā esse hominibus maximè necessariam, vtpote sine qua aditus illis ad supremam felicitatem & beatitudinem minimè pateat. Ad huius autem disciplinæ cognitionē nos Dominus prophetica voce inuitat, cùm ait: Disce vbi sit prudentia, vbi sit virtus, vbi sit intellectus, vt scias simul vbi sit longiturnitas vitæ & victus, vbi sit lumen oculorū & pax. Pacis autem nomine tranquillitatem animi, omniumq. cupiditatum & perturbationum sedationem intelligit; quibus sedatis atque compositis, tranquillitas animi, quies mentis, & inchoata beatitudo consequitùr; quam cætera bona quæ ibidem Propheta recenset, comitantur. Recta autem vitæ institutio ad hanc beatitudinem viam munit.

Baruch 3.

Huius autem beatitudinis flagrantissimum desiderium naturæ conditor humanis mentibus ingenerauit. Omnes enim natura instigante ad eum statum peruenire cupimus, in quo ad hanc animi quietem & pacem perueniamus; in qua nihil aliud desideremus, quàm quod habuerimus. Vt enim famelicus homo, qui famem edendo sedauit, non iam esurit: ita qui ad hunc statum peruenerit, plenissimè requiescet, neque aliud amplius esuriet, quàm quod habet. Hic est igitur perfectissimus status, atque vltimus humanæ vitæ finis, quem omnes homines (vt Philosophi loquuntur) infinito amore diligunt; quia videlicet non propter quidquam aliud, sed propter se ipsum eum diligūt.

Simile.

Quem-

Quemadmodum enim medici pharmaca ægrotis ea mensura propinant, quam sanitatis necessitas exigit; sanitatem autem sine vlla mensura dare volunt (dant enim quantam maximam possunt) sic ea quæ nos ad hunc finem adiuuant, eatenus amplectimur, quatenus fini consequendo conducunt; finē autē ipsum, hoc est, ipsam felicitatē & beatitudinē sine vlla mēsura cupimus; quia ipsam propter se ipsam desideramus, neque ad aliud quidquam ordinamus. Hoc enim vltimi finis ratio postulat, vt omnia quidem ad ipsum, ipse verò ad nihil aliud referatur. In eo namque mens hominis plenissimè requiescit; aliter enim vltimum non esset. Hic igitur tātus finis, atque beatitudinis amor ac desiderium efficit, vt nihil aliud homines in vita moliātur, nihil quærant, nisi quod eos ad communem hunc humanæ felicitatis portum ducat. Qua tamen in re dictu mirū est quantoperè a recto itinere deuient. Vt enim homines, natura instigante, ad summi Dei omniumq. rectoris & gubernatoris cultum & venerationem incitantur (quis autē esset verus Deus ignorantes, alij Solem, alij Lunam, cæteraq. signa cælestia Deos esse putantes, diuinos illis honores exhibuerunt) ita cùm eadem natura homines ad huius felicitatis desiderium incēdat (qua autem in re ea felicitas sit ignorantes, alius in diuitiis, alius in voluptatibus, alius in honoribus, alius in principum gratia, alius in scientia, alius denique in virtute eam esse putantes) auidissimè ista omnia terra mariq. conquirunt, felices se futuros, si eam consecuti fuerint, arbitrantes. Simile. Simile.

Nos tamen (vt alibi copiosiùs disputauimus) eos omnes qui felicitatem in hac vita posuerunt apertissima ratione deceptos fuisse affirmare non dubitamus. Tot enim nos in ea incōmoda vndique circumsedent, tot corporis morbi, tot animorum ægritudines, tot insperati & acerbi casus, tot aliorum hominum iniuriæ atque contumeliæ, tot dæmonum infestationes, vt impossibile sit in hac adeò ærumnosa & calamitosa vita ad eū statum peruenire quenquam, in quo nulla afficiatur molestia, nulla pūgatur cura, nihilque aliud prorsus desideret, quàm quod habet: Quòd si quisquam eò tādem perueniret, vt bonorum omnium compos nulla solicitudine aut molestia tangatur (quod nemini hactenus inter mortales contigit) mortis tamen metu, quæ omnem felicitatem abolitura sit, carere non poterit; atque hoc nomine felix iam & beatus non erit. In Serm. omnium sanct.

Nos igitur fidei lumine eruditi, hominis felicitatem atq. vltimū finem in futura vita, hoc est, in immensa diuinæ pulchritudinis contemplatione, amore & fruitione collocamus. Naturæ siquidē vltima perfectio est, eò vnde primùm effluxit cōueniēs & apta conuersio. Cùm igitur redierimus vnde profluximus,

tum

tum demũ beati erimus. A quo enim esse accepimus, ab eodem bene & beatè esse percipiemus. Quis enim alius cōmodiùs absolutionem & consummationem operi præstabit, quàm qui illud omnipotenti virtute cœpit? Is igitur solus nos felices & beatos efficiet, is omnium desideriorum nostrorum sitim famemq́. Psal. 16. sedabit. Quod intelligens Propheta, Satiabor, inquit, cùm apparuerit gloria tua. Cùm igitur summo illo bono (in quo sunt omnia bona) fruemur; tunc votorum omnium compotes effecti, nihil extra summum illud & vniuersale bonum requiremus.

Iter autem ad hanc tantam felicitatem cælestis Magister cùm aliàs frequenter, tum sigillatim adolescenti hac de re percontanti ostendit. Cùm is enim ab eo quæsisset, quid sibi facto opus esset, quo ad sempiternam vitam perueniret; ille, Si vis, inquit, ad Matt. 19. vitam ingredi, serua mandata. Hac autem breui oratione Dominus & illi, & nobis aditum ad beatitudinẽ, quam omnes natura instigante cupimus, patefecit.

Nunc igitur ad vos, fratres. Si maximè necessariã inter omnes scientias eam esse paulo antè diximus, quę rectè viuere doceat; recta autem vita sit, quæ omnes vitæ actiones ad extremũ omnium expetendorum conuenienter dirigat; consequens est vt ille rectissimè viuat, qui Dei mandata seruat, quibus ad hunc finem peruenitur. Quisquis autem veritatem hanc intimis animi sensibus infixit, omniaq́. alia quæcunq. sunt in vita, siue opes, siue regna, siue imperia, tanquam aliena & peregrina, & nihil ad se, hoc est, ad hunc finem pertinentia prudenti atq. constanti animo despicit, & per hoc iter vitæ graditur; hic sanè didicit quo pacto viuere debeat; hic præstantissimam illam scientiã, quam diximus, adeptus erit. Hæc igitur ad fideles omnes in cōmuni dicta sint.

I.

Sunt tamen alij (quamuis admodum pauci) qui non contenti diuturna hac futuræ beatitudinis exspectatione, obnixè dant operam, vt in hac etiam vita incipiãt esse beati. Cùm enim duplex sit beatitudo; altera perfecta, quæ in futura vita speratur; altera inchoata, quæ in hac vita possidetur; isti dant operam, vt in hac etiam vita esse incipiant, quod futuri sunt; & si non perfecta, inchoata tamen beatitudine fruantur. Hanc autem Philosophi in sapientiæ officio positam esse definiunt. Aiũt enim hominis beatitudinem in actione aliqua ita consistere, vt citra illam nemo possit esse beatus. Quo nomine feliciũ & infelicium vitam somni tempore parem esse aiunt; propterea quòd somnus omnes rationalis creaturæ prouidas actiones suspensas atq. impeditas habeat, ac tum maximè vegetãdi vis (quæ cum plantis homini communis est) officio suo fungatur. Cùm ergo felici-

felicitatem in actione ponerent, intellexerunt vtique, actionem illam cuius exercitatio vltimam hominis perfectionem contiet, præstantissimam esse debere. Nulla verò actio præstantior st, quàm quæ à præstantissima hominis vi atque potentia oriur. Hanc autem constat esse intellectum. Sed cùm variæ atque multiplices intellectus actiones sint, excellentissima ea est, quæ irca nobilissimum obiectum, hoc est, quæ in nobilissima re contemplanda versatur. Cùm verò nihil maius aut melius in tota ac rerum vniuersitate, quàm eiusdem vniuersitatis cōditor sit: fficitur planè, vt in studiosa immensæ pulchritudinis eius cōnemplatione summa hominis perfectio, vltimus finis & beatituo sit posita. Rerum enim conditor & moderator Deus sic reum naturam instituit, vt vnicuique quietis & tranquillitatis locum designaret, isq. & ponderosis corporibus infima loca, & leibus supera, in quibus quiescerēt, accommodauit, idemque raonali creaturæ suum locum, suumque veluti centrum non alii quàm in se ipso collocauit.

In hac igitur contemplatione (quæ à summa illa atq. altissia sapientia proficiscitur) summi Philosophi hominis felicitaem atque vltimum finem esse definierunt. Alia tamen Christianorū, alia Philosophorum sapientia est. Hæc enim solis humanis viribus acquiritur; nostra autem diuinæ gratiæ ope atque elesti magisterio comparatur. Sapientiæ autem nomine diui numinis cognitionem, non quidem nudam, sed cum charite & mirabili suauitate atque sapore coniunctam (quasi sapim quandam scientiam) intelligimus, quam inter omnia Spirus sancti dona principem locum tenere constat. Eius verò tio est, diuinæ pulchritudinis contemplatio; in cuius exercitāone inchoatā hominis beatitudinem collocamus: in qua cùm atissimus Pater Hieronymus tota vita versatus fuerit, de ea reliqua concionis huius parte disseremus; quamuis doctrina ec (vt modò diximus) non ad omnes, sed ad paucos præcipuè ectet, quibus tamen debitores sumus. Cùm enim Apostolus pientibus & insipientibus se debitorem fateatur, nos quoque us exemplo vtrisque debitores sumus. Nunc igitur cōsequens e videtur, vt primo loco huius diuinæ sapientiæ dignitatem pretium videamus, quo ad eam capessendā promptiores alaioresque reddamur. Et quidem magnificas illas laudes, quæ in cra huius diei lectione continentur (in quibus sapientia cun- Prou. 3. is mundi opibus & regnis antefertur) prætereo; venio ad bea- Sap. 7. m Iob in illo suo sterquilinio tanquam in regia cathedra senrem, mirabiliterque de vera sapientia philosophantē, eiusq. ides prædicantem; sic enim ait: Non dabitur aurum obri- Iob 28. m pro ea, neq. appendetur argentum in commutatione eius.

Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi sardonycho pretiosissimo, vel sapphiro. Non adæquabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro eâ vasa auri. Excelsa & eminentia non commemorabuntur in comparatione eius; hoc est, nihil est tam excelsum in rebus corporeis; nihil tam pretiosum aut magnificum, quod dignum sit, non dicam comparari, sed neque commemorari in comparatione sapientiæ. Eius quippe dignitas infinitis propè partibus corporearum rerum valorem & dignitatem superat. Cùm autem vir sanctus excelsa & eminentia dixit, ea intellexit quæ in sublimi & excelso loco posita inter homines eminent; qualia sedes, regna & imperia sunt, quibus alio
Sap. 7. in loco Sapiens longè multumque sapientiæ donum antetulit. Hoc autem ita esse (vt alia prætereamus) vnius D. Gregorij exemplo satis apertè discimus; qui in summum totius orbis Christiani Pontificem electus, quid non fecit ne à Rachelis suæ amplexibus, hoc est, à diuinæ sapientiæ studio & contubernio diuelleretur? Nam ad Imperatorem litteras misit, ne vlla ratione eius electioni consensum præberet. Et permutatis, ne agnosceretur, vestibus, Roma egressus, in cauernis petrarum & ferarum lustris latère tentauit; & latuisset, ni si fulgidæ columnæ indicio illum Dominus prodidisset. Vnde flens & eiulans ad beati Petri cathedram euectus est. Quid verò in ea residens, quibus lachrymis & lamentis sortem suam deplorat, quòd ab huius amantissimæ sponsæ contubernio (cum quâ iucundissimam in monasterio vitam agebat) fuerit separatus! Hoc enim ipse initio statim Dialogorum cum Petro diacono suo familiariter agens, animique sui æstus amico homini declarans, exponit his verbis:
Gregor. Infelix animus meus occupationis suæ pulsatus vulnere, meminit qualis aliquando in monasterio fuerit, quando ei labentia cuncta subterérant; quantum rebus omnibus quæ voluuntur eminebat; quòd nulla nisi cælestia cogitare consueuerat; quòd etiam retentus corpore ipsa iam carnis claustra contemplatione transibat; quòd mortem quoque, quæ penè cunctis pœna est, videlicet vt ingressum vitæ & laboris sui præmium amabat. Hactenus Gregorius. Cuius auctoritas satis nobis ad sapientiæ dignitatem intelligendam esse debet; quandoquidem hic summus vir vtriusque status conditionem expertus (cùm & monachus & Pontifex maximus fuerit) monachi, hoc est, sapientiæ delicias summæ totius orbis dignitati prætulit, quibus tamen sanctissimus Pater nequaquam in summa illa dignitate caruisse putandus est; sed vnam tamen illam, vt ita dixerim, guttulam, qua tum fortè carebat, summæ totius orbis dignitati præferebat. Expertus quippe erat nō temerè à Propheta fuisse dictum:
Psal. 36. Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas.

Neque

Neque hoc planè aut mirum aut incredibile cuiquam videri debet. Si enim paulo antè summum hominis bonum quod in hac vita haberi potest, in sapientiæ opere, hoc est, in diuinarum rerum contemplatione & amore positum esse diximus; quid mirum huic summo bono cætera mundi bona, hoc est, regna, sedes & imperia cedere, & inferiori loco stare? Hæc est enim inchoata hominis felicitas & beatitudo, hæc omnium curarum & desideriorum requies, hæc interna illa pax quæ exuperat omnem sensum, cui nullæ mundi opes atque deliciæ vllo modo comparari possunt. Hoc tamen sæculi homines minimè credunt; qui huius status opes atque delicias experti non sunt. At longè aliud sentirent, si eas aliquando vel minima ex parte degustassent. Neque enim D. Augustinus qui eas degustauerat, mentitus est cùm dixit: Qui biberit ex flumio paradisi, cuius vna gutta maior est Oceano; restat vt in eo omnis mundi huius sitis extinguatur. Rectissimè enim & breuissimè Diuus Gregorius ait; Animæ videnti Deum angusta est omnis creatura. August. Gregor. 3. dialog.

Sic igitur tanta hæc felicitas in sapientię opibus cōstituta est, dignum est profectò, vt vbi tantus hic thesaurus reconditus sit, inquiramus. Hanc autem in primis curam Baruch Propheta suscepit, qui post magnificas sapientiæ laudes, eius locum inquirit his verbis; Quis inuenit locum eius, & quis intrauit in thesauros eius? Non est audita in terra Chanaan, neq. visa in Theman. Filij quoque Agar, qui exquirunt prudentiam quæ de terra est, negotiatores terrę & Theman, & fabulatores & exquisitores prudentiæ & intelligentiæ; viam autem sapientiæ nescierunt, neque commemorati sunt semitas eius. Non hos elegit Dominus, neque viam disciplinæ dedit illis; propterea perierunt. Et quoniam non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam. Quis ascendit in cælum, & accepit eā, & deduxit eam de nubibus? Quis transfretauit mare, & inuenit illam, & detulit illam super aurum electum? Non est qui possit scire vias eius, neque qui inquirat semitas eius. His porrò interrogationibus vir diuinus non modò inueniendæ sapientiæ difficultatem, sed eius etiam dignitatem declarare voluit. Verè enim procul & de vltimis finibus pretium eius. Baruch 3.

Verùm ne hoc tanto bono homines carerent, ostendit protinus sapientiæ locum, quem in solo Deo, vnico veræ sapientiæ auctore, collocauit. Subdit enim: Hic adinuenit omnem viam disciplinæ, & tradidit eam Iacob puero suo, & Israël dilecto suo. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus cōuersatus est. Is igitur, qui increata Patris Sapientia est, è cęlo in terram delapsus,

 hanc

hanc sapientiam, quā in Patris & Filij cognitione sitam esse dixerat, nobis tradere dignatus est. Non enim in hoc solùm venit vt homines immaculato corporis & sanguinis sui sacrificio redimeret, sed etiam vt veram illis sapientiam, quæ viam patefacit in cælum, traderet.

Ne quis autem tantum hoc bonum desperaret, ipse nos ad eius communionem amantissimis his verbis in Euangelio inuitat: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos: omnes, inquam, qui in felicitatis inquisitione laboratis (quam per varia negotia, magno, sed tamen casso labore inquiritis) omnes item, qui partim peccatorum, partim multiplici curarum pondere onerati estis, venite ad me; ego enim vos reficiam, ego insatiabilem istam cupiditatum vestrarum famem satiabo; vt sic tandem, quam desideratis, animarum vestrarum requiem inuenire possitis.

II.

Nunc reliquum est vt inquiramus, quibus tādem hominibus hanc spiritualem refectionem & requiem, hoc est, hunc pulcherrimum sapientiæ thesaurum cælestis hic sapientiæ Doctor tradere voluerit. O rem admiratione dignissimam! Nō ait, prudentibus aut sapientibus mundi, non regibus aut principibus, sed paruulis, hoc est, humilibus, pauperibus, & (si externam corporis faciem spectes) despicatissimis hominibus, quos mundani homines videre solent, & vitam illorum insaniam computare. Quid enim (quod ad externam speciem attinet) sanctissimis illis Anachoritis, cæterisque monachis sanctissimis (qui relictis omnibus, se totos huius diuinæ sapientiæ studio consecrarunt) abiectius? quid vilius? quid pauperius? Qui nihil prorsus in hoc mundo possidebant, non agrum, non fundum, non domum, non pecuniam, non seruum, non ancillam, non denique quicquam aliud. At hi omnes exterius quidem erant pauperes, interius veris animi opibus diuites; exterius nudi, interius cunctarum virtutum gemmis ornati; in oculis hominum abiecti, ante Dei conspectum pretiosi; exterius nihil habentes, intus omnia in vno Deo possidentes; in oculis hominum deformes, in diuinis oculis formosi; iudicio mundi miseri ac tristes, at vera illa & summa felicitate & sapientia (quam suprà miris in cælum laudibus extulimus) gaudentes. Quis igitur horum vitam vt tristem & luctuosam non horreret? At ea tam multis magnisque spiritus deliciis circumfluebat, vt omnes corporeæ voluptates, horū deliciis comparatæ, nihil aliud quàm mera amaritudo essent. Omnis enim eorum gloria, omnisque felicitas ab intus, hoc est, nō in externis corporis bonis (quæ sunt nobis cum pecudibus cōmunia) sed in bonis animi (quæ sunt Angelorum

propria)

propria)sita erat. Vt enim thesauri ingentes inter carbones aliquando inuenti sunt; sic hæc tanta felicitas & gloria in his hominibus,pannis obsitis, externaque specie abiectis, deprehensa est. Quid enim sanctissimis his Patribus, quid eorum principe Paulo eremita pauperius,cui vna palma oblonium & indumentum præbebat? Quid cæteros eius sectatores,qui solis herbarum radicibus victitabant,commemorem? Quis autem internas horum opes atque delicias explicare queat? Quomodo enim solitudinis secessum,solis ardorem,horrendam squalentis eremi faciem, omniumque humanarum consolationum abdicationem homines nobis similes passibiles perferre potuissent,nisi internis diuini Spiritus consolationibus reficerentur; tantoque pluribus animi diuitiis abundarent, quanto maiori eorundem corpora paupertate & inedia premebantur? Ea enim diuinæ consolationis vis & magnitudo erat, vt ne ad momentum quidem à diuinæ pulchritudinis intuitu mentem reuocare vellent, & vix interim possent. Cuius rei memorabile exemplum (vt cætera, quæ sunt innumera,prætercam)commemorabo. Cùm quidam ex his sanctis Patribus à vicino quodam Anachorita nescio quid utensilium postulasset; ille, qui tota mente in Deum ineffabili quadam dulcedine absorptus erat, interius cubile vt id asportaret ingressus,& sui ipsius,& vicini,& rei quam is quærebat,oblitus,ibidem permansit immotus. Cumque illum vicinus cõpellasset,& ad se vocatum,rei quam petebat, admonuisset, ille rursum cubiculum ingressus, eademque qua prius obliuione correptus, ibidem permansit, donec tandem vicini monachi vocibus increpatus quòd tamdiu moraretur, ille supplici oratione petentem rogat, vt is cellulam ingressus quod volebat acciperet; se nullo modo posse rem quam postularat, ne illa quidem breui temporis mora,mente retinere. Tanta enim diuinæ dulcedinis & suauitatis vis est,vt omnes ad se vires animi rapiat; tantoque illam amoris & suauitatis glutino illi copulet, vt nullo modo mentem aliò deflectere, nisi summo cum labore sinat. Sæpè enim qui se totos huius diuinæ sapientiæ studio dediderunt,vellent ab hac sua paululum cõmentatione cessare,ne fragilis natura corporis nimia exercitatione grauetur; quod tamen nisi cum magno labore possunt;tanta diuinæ consolationis vis & efficientia est. Exemp.

Quæcumque igitur anima huc peruenit, in huius sapientiæ, hoc est,in summi thesauri possessioné collocata est. Multos autem monachos, multas etiam virgines & viduas (in hac etiam mundi fæce,in qua modò degimus)reperire licet sub humili habitu atque fortuna degentes, quibus hunc incomparabilem sapientiæ thesaurum (qui omnes mundi opes atque imperia lõgè

 superat)

superat) inuenire datũ est, quos Dominus sustulit super altitudines terræ,& cibat hæreditate Iacob; quæ non alia, quàm ipse Deus est. Hic est autem Euangelicus ille thesaurus in agro absconditus; hæc pretiosa illa margarita, pro qua prudens ille mercator vendidit omnia quæ habuit,& emit eam.

Sed quid externa quærimus, cùm vnus beatissimus P. Hieronymus ad hoc nobis plenissimè sufficiat? Is enim in epistola quadam ad virgines Deo dicatas de se ipso sic ait; Experto seni consulenti credite, filiæ, si semel gustastis quàm dulcis est Dominus, poteritis ab eo illud audire; Venite, & ostendam vobis omne bonum. Scio quid loquar, charissimæ. Nam vt meam insipientiam loquar, ego homunculus sic abiectus, sic vilis in domo Domini, adhuc viuens in corpore, Angelorum sæpe choris interfui, de corporeis per hebdomadas sustentationibus & nutrimentis nihil sentiens diuinæ visionis intuitu. Post multorum autem dierum spatia præscius futurorum, redditus corpori, flebam. Quid ibi manens felicitatis habebam, quid inenarrabilis delectationis sentiebam, testis est ipsa Trinitas, quam cernebam, nescio quo intuitu; testes & ipsi beati spiritus qui aderant; testis est etiam conscientia mea; qui tantis bonis ipse fruebar, quot & qualia nescit proferre infirmitas corporis mei. Hactenus Hieronymus. Quid igitur hac felicitate maius? quid mirabilius?

Hieron. epist. Exod. 33.

Si quis autem hanc esse Hieronymi epistolam neget, multo maiora sunt quæ idem in epistola ad Eustochium de virginitate seruanda litteris prodidit; in qua non solùm has diuini Spiritus delicias, sed mirabiles etiam virtutes, quibus ad eas vir sanctissimus peruenit, luculenter scribit; sic enim ait: O quoties ego ipse in eremo constitutus,& in illa vasta solitudine, quæ exusta Solis ardoribus horridum monachis præstat habitaculum, putabam me Romanis interesse delicijs! Sedebam solus, quia amaritudine repletus eram. Horrebant sacco membra deformia, & squalida cutis situm Aethiopicæ carnis obduxerat. Quotidie lachrymæ, quotidie gemitus, & si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nuda humo vix ossa hærentia collidebam. De cibis verò & potu taceo, cùm etiam languentes monachi aqua frigida vtantur, & coctum aliquid accepisse luxuria sit. Ille igitur ego, qui ob gehennæ metum tali me carcere ipse damnaueram, scorpionum tantùm socius & ferarum, sæpe choris intereram puellarum. Pallebant ora ieiuniis, & mens desideriis æstuabat. In frigido corpore & ante hominem suum iam carne præmortua, sola libidinum incendia bulliebant. Itaque omni auxilio destitutus, ad Iesu iacebam pedes, rigabam lachrymis, crine tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarum

Hieron. in epist. ad Eustoch.

darum inedia subiugabam. Non depudesco infidelitatis meæ, quin potiùs plango me non esse quod fuerim. Memini me clamantem, diem crebrò iunxisse cum nocte; nec prius à pectoris cessasse verberibus, quàm rediret Domino increpante tranquillitas. Ipsam quoque cellulam meam quasi cogitationum meatum conscium pertimescebam; & mihimet iratus & rigidus, solus deserta penetrabam. Sicubi concaua vallium, aspera montium, rupium prærupta cernebam, ibi meę orationis locus; & ibi illud miserrimæ carnis ergastulum proiiciebam. Et, vt ipse mihi testis est Dominus, post multas lachrymas, post cælo inhærentes oculos, nonnunquam videbat mihi interesse agminibus Angelorum, & lætus gaudensque cantabam; Post te in odorem vnguentorũ tuorum curremus. Hactenus sanctissimi Patris verba: quæ magnam certè nobis sanctitatis eius opinionem, virtutumque eius admirationem excitare debent. His enim virtutibus Pater sanctissimus ad eas spiritus delicias peruenit, vt sibi inter Angelorum agmina post multas lachrymas versari videretur, vbi propheticum illud experiebatur: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Cant. 1. Psal. 93.

Non tamen ego à vobis, fratres, eadem quæ vir sanctissimus de se ipso memorat, requiro; non solitudinis secessum, nõ squalentis eremi habitaculum, non hebdomadarum inediam, quam hæc nostra regio (vt Ioannes Cassianus ait) minimè patitur. Quid igitur? requiro planè castigationem carnis, vt videlicet offeratis corpora vestra (sicut Apostolus ait) hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. Requiro sacras vigilias, diuinarum rerum studium, orationis instãtiam, in qua Dominus has diuini spiritus delicias piis hominibus impartiri solet, quemadmodum ipse per Prophetam pollicitus est cùm ait: Adducam eos in montem sanctum meum, & lætificabo eos in domo orationis meæ. Rom. 12. Esaiæ 56.

Iam nunc quid ex his quæ hactenus dicta sunt, consequatur, concludamus. Diximus initio, disciplinarum omnium maximè hominibus necessariam esse eam quæ doceat rectè viuere. Rectè autem viuere, esse vitam rectis institutis ad suum finem dirigere. Hunc autem finem (cuius gratia homo à Deo conditus est) in futura quidem vita in aperta diuinę pulchritudinis visione; in præsenti autem, in sapientiæ possessione, & diuinarum rerum contemplatione positum esse. Quocirca quisquis non contentus futuræ beatitudinis spe ad hanc etiam inchoatã beatitudinẽ (quæ paucorũ est) aspirat, omnes curas & cogitationes suas, & omnia vitæ studia ad hũc finem destinare debet. Omnia verò alia quę huic fini non seruiũt, vel vt extraria, & ad se, hoc est, ad

hunc finem minimè pertinentia, valere finat. Neque illũ ab hac persuasione omnia mortalium vel iudicia vel exempla auocet. Si quem autem fortè deprehenderit in huius diuinæ sapientiæ possessione collocatum (quamuis humili & infima fortuna sit) hunc verè sapientem, hunc verè felicem, hunc beatum, hunc verè diuitem, hunc liberum, hunc honoratum, hunc pulchrũ, hunc deliciis affluentem, hunc in diuinis oculis pretiosum, hũc mundi principem, hunc denique regem hominum iudicet, illiusque se pedibus prosternens, eius vestigia osculetur. His enim titulis Philosophi olim suum illum sapientem ornabant. Hinc insignis ille poëta,

Horat. Libr. 1. Epistol. Epist. 1.

Ad summam, inquit, *sapiens vno minor est Ioue, diues,*
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum.

Si igitur hæc tanta laus humanæ sapientiæ, quid diuinitus partæ tribuendum erit? Huius ergo viri opes omnibus mundi opibus, omnibusq́. mundi regnis & sedibus anteferat. Et quomodo miraretur, si infimæ conditionis hominem ad regni solium (quod Sauli ac Dauidi contigit) subitò euectum cerneret; sic etiam ac multo magis felicissimam eius sortem miretur, qui sub tam vili habitu atque fortuna tantam celet gloriam & dignitatem.

Illud tamen hoc in loco meminisse oportet, quod initio diximus, non ad omnes hoc perfectissimum institutum pertinere. Prius enim cupiditates & affectus frenandi, prius anima per veram pœnitentiam purganda, & virtutibus ornanda est, vt in ea cælestis huius sapientiæ Doctor sedere, & paruulum atque humilem discipulum erudire dignetur. Quam nobis gratiam Dominus Iesus, paruulorum Doctor, concedere dignetur; qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

AD LECTOREM.

Si quis in hoc die festo lectionem Euangelicam enarrare voluerit, habet eam in Concionibus B.P.N. Dominici explanatam.

IN

IN SEQVENTES QVATVOR DE BEATISSIMO PATRE FRANCISCO CONCIONES AD PIVM LECTOREM

PRAEFATIO.

CVM TAM multæ sint beatissimi Patris Francisci virtutes & miracula quæ de illo prædicantur, vt vix vlla oratione comprehendi valeant; nos ex multis eius virtutibus, quas sanctissimus Pater Bonauētura sanctissimè & sapiētissimè scripsit, paucas seligētes, hunc in eis scribendis ordinē seruare voluimus. In prima enim Concione de Euangelica paupertate, quæ in sanctissimo Patre inter cæteras eius virtutes mirabiliter enituit, disserimus; in secunda de flagrantissima eius charitate; in tertia de cæteris eius virtutibus tractamus; in quarta verò admiranda quædam eius opera & miracula recensemus, quæ Deum in sanctis suis non modò mirabilem, sed etiam amabilem faciunt, vt hac ratione auditorum mentes ad eius amorem accendamus. Hæc igitur breuiter admonere voluimus; vt studiosus Concionator ex his, quid magis instituto suo conueniret, eligere faciliùs posset.

IN FESTO BEATISSIMI PATRIS FRANCISCI, CONCIO PRIMA; IN qua, post Euangelicæ lectionis explanationem, de Euangelica paupertate, in qua beatissimus Pater miro modo emicuit, disseritur; vbi etiam multiplices eius fructus enumerantur.

THEMA. *Stultissimus sum virorum, & sapientia hominum non est mecum. Non didici sapientiam, & noui scientiam sanctorum.* Prou. 30.

HAEC Salomonis sententia, fratres, quæ multis velut paradoxa, & mirabilis videbitur, quamuis Sanctis omnibus accommodari meritò possit; qui omnes iuxta Apostoli consilium stulti facti sunt, vt fierent sapientes; tamen ad beatissimum Franciscum singulari quadam ratione pertinere videtur; cùm ob alia multa, tum præcipuè quòd paupertatem & rerum omnium indigentiam, quam terrena prudentia per mare, per terras, per inhospita saxa, per ignes omni ratione fugit, summo is amore, tanquam amantissimam sponsam, mundo ridente atque irridente amplexus est. Hæc enim in eo præcipuè virtus emicuit. Quamuis enim sancti omnes cunctarum virtutum ornamentis exculti fuerint, in aliis tamē aliæ laudātur. In aliis quippe fides, in aliis charitas, in aliis humilitas, in aliis obedientia, in aliis patientia præcipuè elucet. Hac enim de causa in sanctorū Cōfessorum festis illum Ecclesia versiculum repetit; Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem Excelsi. At in beatissimo Francisco cùm omnes inter se virtutes certare quodammodo videantur (quòd vnaquæque principatum suo sibi iure vindicare cōtendat) Euangelica tamen nuditas atq. paupertas mirabiliter in eo eminet. Quocirca de ea nunc mihi sermo habendus est, & multiplex eius fructus, à seculi prudentibus incognitus, enumerandus. Sic tamen de hac virtute agam, vt eam præcipuū instrumentū esse ad verā sapientiā paruulis à Christo Dño reuelitā (de qua hodierna sancti Euāgelij lectio disserit) apertissima ratione ostendā. Hanc autem sapientiā vir beatus in propositis à me verbis se assecutum esse ait; cùm se nō quidem hominū sapientiam, sed sanctorum sciētiam habere testatur. Prius tamen quàm hæc attingam, eadem sacra lectio à nobis explananda est.

Vt hoc

Vt hoc autem argumentum vtiliter ac religiosè tractare possimus, cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Lectio sancti Euangelij, dilectissimi, flagrantissimam Saluatoris nostri erga genus hominum charitatem maximè declarat: quando & mortales omnes ad bonorum suorum cõmunionem amãtissimis verbis inuitat, & pro beneficiis eisdẽ collatis æterno Patri gratias agit. Sic enim ait: *Confiteor tibi Domine Pater celi & terre, quia abscondisti hec à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.* Vt autẽ huius cõfessionis causam audiatis, scire oportet, hoc ipso tempore Christi Domini discipulos à prædicationis officio (ad quod eos ipse miserat) lætos atq. alacres rediisse, quòd illis prosperè legationis suæ munus cessisset. At Saluator, qui Patris sui gloriam, & humani generis salutem omni tẽpore in pectore suo versabat, in hac singulari discipulorum legatione, gentium conuersionem, ipsorum opera perficiendam, contemplans, cælesti Patri pro hac mirabili dispensatione & benignitate gratias agit; quòd videlicet paucorum & rudium piscatorum opera mundum esset ad veram salutẽ, & veritatis cognitionem allaturus. Itaque mirabili exultatione & alacritate plenus, ait: *Confiteor tibi Domine Pater celi & terre, &c.* Est peccatorum confessio, est & confessio laudis; qualis hæc fuit, in qua Filius immẽsam cælestis Patris bonitatem & prouidentiam laudat, quòd salutis humanæ mysteria paruulis reuelare dignatus fuerit. Erãt eo tempore Pharisæi religionis opinione insignes, erant scribæ & legis doctores, erant principes & nobiles viri; nec tamen hos elegit Dominus quibus Euangelicæ prædicationis officium delegaret, sed rudes & ignobiles piscatores. Cur ita? Subdit causam: *Ita Pater; quoniam sic fuit placitum ante te.* Hæc est vera & certissima huius tam admirandæ electionis causa. Diuina siquidem voluntas est prima veritatis & iustitiæ regula, per quam omnia diiudicanda sunt. Neque Christianus homo fide subnixus, potiorem aliam rerum omnium causam quærere debet. Verùm quoniam regius Vates beatos eos pronunciat, qui diuinorum consiliorum causas & rationes piè & religiosè perscrutantur, nobis quoque liberum erit paululum in hac Domini electione philosophari, & eius siue causas, siue conuenientias inquirere.

Principiò igitur cùm omnia propter semetipsum Dominus, hoc est, propter nominis sui gloriam operetur; huiusmodi electio tanto magis eius gloriam atque omnipotentiam illustrat, quãto infirmiora instrumẽta erant, per quæ is res adeò magnas felicissimè gessit: hinc Apostolus, Habemus, inquit, thesaurum 2. Cor. 4.

hunc

hunc in vasis fictilibus, vt sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis; hoc est, vt infirmitas vasculi facilè declaret, hæc tam magnifica opera nequaquã infirmo vasculo, sed diuinæ virtuti esse adscribẽda. Quã rem beatissimi Patris Francisci exemplo comprobare licet; quem Dominus litterarum rudem & imperitum, & qui adolescentiam omnem in procuranda patris mercatura exercuerat, celeberrimi, & latissimi, atq. sanctissimi Ordinis auctorem & principem esse voluit. Quo enim persona abiectior & humilior, hoc ipso Dei gloria & potentia clarior. Quod quidem Dominus ipse declarauit, qui beatum virum, de Regulæ suę obseruatione solicitum, blandè atq. leniter cõsolatus, se eius Ordinis atq. instituti auctorem esse professus est, sibiq. curæ esse illum tueri atq. seruare. Ideò enim, inquit, te rudẽ & litterarum expertem delegi, vt apertè homines intelligerent, non te, sed me huius instituti principem & auctorem esse.

Est & alia causa cur Dominus indigniores & viliores interdum homines ad gratiæ suæ communionem eligat, vt hac ratione tanto magis bonitatis & misericordię suę opes explicet, quãto personę, quæ eliguntur, ea electionis gratia indigniores erãt.
Rom. 1. Hoc enim nomine Apostolus Dei iustitiam & gloriam iniquitate nostra commendari ait; quandoquidem in hoc opere nihil humanæ dignitati, sed totum diuinæ tribuitur misericordiæ. Et hanc quidem causam idem Apostolus, diuinorum arcanorum
1. Cor. 1. interpres, assignat, cùm ait: Videte vocationem vestram, fratres, quia non multi sapiẽtes secundum carnẽ, nõ multi potentes, nõ multi nobiles, sed quæ stulta sunt mũdi elegit Deus, vt confundat fortia, &c. vt non glorietur omnis caro in conspectu eius: hoc est, vt nemo vel sapientiæ suæ, vel nobilitati, vel potentiæ hanc vocationis gratiam adscribat, nihilque habeat homo cur in se gloriari possit. A quo periculo magnus ille legislator Moyses commissum sibi populum auocat, cùm percepta beneficia non ad propria merita, sed ad solam Domini sui benignitatẽ & gratiam reuocare docet his verbis: Scies ergo hodie quòd Dominus
Deut. 9. Deus tuus transibit ante te ignis deuorãs atque consumens, qui conterat omnes hostes tuos: sicut locutus est tibi. Ne dicas in corde tuo cùm deleuerit eos Dominus; propter iustitiam meam introduxit me Dominus vt terram hanc possiderem: cùm propter impietates suas istæ deletæ sint nationes. Et mox eandem sententiam repetit hoc modo: Scito ergo quòd non propter iustitias tuas dederit tibi Dominus Deus tuus terram hanc optimam in possessionem, cùm durissimæ ceruicis sis populus. Deinde, vt eidem populo gloriandi materiam adimat, solamq. Dei gloriam & gratiam constituat, eiusdem populi impietates
Ibidem. atque scelera longa oratione explicat his verbis: Memento, &

ne obliuiscaris quomodo ad iracundiam prouocaueris Dominum Deum tuum in solitudine, & ex eo die quo egressus es ab Aegypto vsque ad locum hunc semper aduersus Dominum contendisti. Quid igitur ex hac philosophia sequitur? Nimirum vt quicunque diuinis beneficiis ornati estis, & ad eius fortasse gratiam & amicitiam vocati, totum hoc illi tribuatis. Sic enim fiet, vt intra vos quidem humiles, erga illum verò grati & officiosi sitis, propheticum illud corde atque voce clamantes, Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Psal. 113.
Subdit deinde Saluator:

Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et nemo nouit Filium nisi Pater, neque Patrem quis nouit nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare.

His verbis Dominus qua in re sita sit summa illa sapientia, quam Pater paruulis reuelauit, apertè declarat, nempe in Patris & Filij cognitione, de qua is alibi dixerat: Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. In huius enim veritatis cognitione inchoata felicitas in hac vita, & consummata est in patria. In cuius autem facultate positum sit homines felicitatis huius compotes facere, declarat, cùm sibi à Patre commissum esse docet, eam aliis communicare. Vt enim olim Pharao in Aegypto frumenti distributionem Iosepho contulit; ita Pater cælestis omnes gratiarum suarum thesauros Filio suo dispensandos commisit. Vnde est illud: Ascēdens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Ioan. 17. Gene. 47. Ephes. 4.

Sed nunquid dispensator hic cælestium gratiarum difficilem se in eis impartiendis exhibebit? Minimè verò; tantum enim abest vt hac in re difficilis & inexorabilis sit, vt ipse amantissimis his vocibus mortales cunctos ad se vocet; *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos*: hoc est, ego mentes vestras steriles, ieiunas, aridas, sitibundas, & veræ felicitatis egētes, spiritualibus dapibus atque deliciis reficiā & satiabo, viamq. vobis ad felicitatem, quam cupitis, demonstrabo; quæ non alia, quàm diuinorum mādatorum obedientia est. T*ollite* ergo *iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem*, hoc est, veram pacem & tranquillitatem, *animabus vestris*. Hæc enim pax, quę exuperat omnem sensum, indiuiduus iustitiæ atque obedientiæ comes est. Ideò enim Propheta iustitiam & pacem sibi obuiasse, seque osculatas fuisse ait; vt intelligeremus, neque sine iustitia pacem, neque iustitiam sine pace comite inueniri posse. Ne verò quisquam, cùm iugum audit, graue onus & importabile intelligat, subdit protinus: *Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.* Sed instabit aliquis: Quo nam modo iugum hoc suaue esse poterit, cùm tota carnis & mundi Psal. 84.

militia

Acto. 14. militia aduersus illud armata pugnet; præsertim cùm Apostolus dicat, per multas tribulationes oportere nos intrare in regnum cælorum? Ad hoc igitur respõdemus, multa esse quæ hoc diuinæ legis iugum atque onus leuent. Sunt enim cælestes virtutum habitus, sunt miræ diuini spiritus deliciæ, est spes futuræ retributionis: est fides, quæ spem ipsam roborat atque cõfirmat (vtpote
Hebr. 11. quam Apostolus sperandarum rerum substãtiam, hoc est, fundamentum esse dicat) cùm spei futura atq. inuisibilia bona certissimè proponat; est postremò charitas; cuius tanta vis est, vt cùm ea feruet in corde, non modò diuinæ legis iugum, sed mortem etiam (quæ extremum terribiliũ esse dicitur) suauissimam, maximeq́ue desiderabilem faciat. Quam rem vel vnius beatissimi Francisci exemplo comprobare licet, qui flagrantissimo Christi amore incensus, nihil magis optabat, quàm pro eo vitam & sanguinem fundere; vt suo loco referemus. Hactenus de Euangelica lectione; nunc verba thematis expendamus.

TRACTATIO THEMATIS I.

Quemadmodum, testãte Domino Saluatore, in domo Patris sui mansiones multæ sunt; ita varij sunt in hac vita meritorum gradus, quibus ad eas mansiones peruenitur. Omnes tamen ad duo præcipuè capita reuocãtur. Quidam enim sola diuinorum mandatorũ obseruatione cõtenti, cælestis regni præmium obedientiæ suæ merito præstolantur. Alij verò nõ sola diuinæ legis præcepta, sed Euangelica etiam consilia amplectentes, ad Euangelicæ vitæ perfectionem tota animi deuotione festinant; nec aliud in vita moliuntur, quàm vt eius cõpotes fiant. Hæc autem duo hominum genera duobus sacrificiorum generibus in lege olim adũbrata sunt. Erat enim cõmune sacrificiũ pacificorum, in quo quædã animalis portio, hoc est, omnis adeps, & quidquid pinguedinis intrinsecus erat, duoq. renunculi cum ipso adipe, quo teguntur ilia, incendebantur atque adolebantur Domino.
Leuit. 3. Erat & holocaustum, in quo totum animal integrum Domino incendebatur, nulla prorsus eius parte relicta quæ non adoleretur. Per illud igitur cõmune sacrificium quo interna illa animalis portio immolabatur, eos fideles accipimus, qui Deum tota mentis intentione atq. affectu diligentes, eius leges & præcepta, pura & casta religione seruare cõtendunt: at per holocaustum, quod totũ igne incẽdebatur & adolebatur, eos intelligimus, qui omnibus mundi curis atque negotiis (nisi quantum arctissima necessitas exigit) vale facientes, se totos libero atq. expedito animo diuinarũ rerũ studio, amori & contemplationi dediderunt. Quod vnũ Sanctorũ studium fuit, qui seipsos in plenissimũ holocaustum mactare atque offerre Domino suo studuerunt.

Non tamẽ hoc vitæ genus ad omnes pertinet, sed ad eos qui se iam

se iam in actiuæ vitæ studio exercuerunt, quiq; affectibus & cupiditatibus suis, per mortificationis studium, frena imposuêre. Non desunt tamē in Ecclesia multi qui se huic religioso studio tota animi deuotione addixerunt. Sunt enim multi monachi, multæ sanctimoniales, multæ honestissimæ viduæ, multæq. virgines, quarum vita nullis terrenis curis & negotiis implicatur, quæ in benedictionibus dulcedinis à Domino prꝗuētæ propheticū illud exequi nituntur: Quæsiui vultū tuū Dñe, vultū tuum Dñe requirā; ne auertas faciem tuam à me. Quibus huius argumenti tractationē nō ingratā fore spero. Neq. verò quisquā mirari debet, si dum perfectissimas beatissimi Frācisci virtutes prędicamus, ei⁹ vos exēplo ad perfectioris vitę studiū adhortamur. Psal. 26.

II.

Huius autē vitę leges & institutū breui oratione D. Thomas complexus est. Is namq. duplices esse virtutes statuit: alias, quæ nos hominibus concilient, & ab omni illorum iniuria cōtineāt; quas politicas appellat: alias, quæ nos ad diuinæ puritatis imitationem inducant, Deoq. similes efficiant; quas purgatorias nuncupat. Ex his autē prudentiam atq. temperantiā his verbis definit: Prudentia est omnia mundana diuinorum contemplatione despicere, omnemq; animæ cogitationem in sola diuina dirigere. Temperantia verò est, omnia quæ corporis vsus requirit, quatenus natura patitur, contemnere atq. relinquere. In his ergo duabus virtutibus totius Christianæ perfectionis summa cōsistit. Prius autem illud exigit, vt perfectioris vitæ studiosus has in pectore suo sententias scribat: Omne tempus, quo de Deo nō cogitas, reputa te perdidisse. Et, Sicut nullum tempus est in quo homo diuinis beneficiis non vtatur; ita nullum debet esse quo ab eius laudibus & gratiarum actione vacet. Item illud: Non toties homines respirare, quoties Dei sui meminisse debent. His igitur sententiis perfectionis cultor admonetur, vt quantum per humanæ vitæ necessitates licuerit, se totum orationis studio, diuinarumque rerum contemplationi addicat. Quia verò nos ab hoc studio, corporis cura, & humanæ vitæ negotia abducunt; proximum est, vt quemadmodū D. Thomas ait, mundana omnia relinquentes, his tantùm contenti simus, sine quibus corporis vita sustētari nullo modo potest, cæteris omnibus quę ad hoc minus pertinent, valere iussis. 1.2.q.61. artic.5. D. Tho.

Hanc autem philosophiam, quæ meritò Sanctorum scientia nuncupatur, paruulus noster Frāciscus plenissimè assecutus est, qui omnem vitam & Ordinis sui institutum ad hæc duo munera potissimùm destinauit. Quid enim aliud eius vita, quàm perpetua quædam oratio, diuinarumque rerum contemplatio extitit? Quod aliud eius institutum, quàm omnia terrena bona

contemnere, & Euangelicam paupertatē amplecti, vt se totum sine vllo impedimento huic studio impenderet? Cùm igitur in hoc diuinarum rerum studio atque cōtemplatione humanæ vitæ felicitas sita sit; consequens est, vt de hac Euangelica paupertate, quæ nos ad hunc finem dirigit, breuiter differamus.

Meminisse autem debemus quòd initio illa Salomonis verba, Stultissimus sum virorum; beato Francisco accommodauimus: nunc ego paupertatis laudes prædicaturus, ea mihi accommodare volo, meque stultissimum profiteri, qui hanc prouinciam susceperim, vt vos ad huius virtutis amorem excitare velim. Scio enim verum esse quod ab insigni Poëta dictum est, homines per mare pauperiem fugere per saxa, per ignes. Quomodo ergo ad paupertatis amorem vos excitare potero, quam omni ratione homines remis velisque fugiunt? Quid enim aliud omnium ordinum homines quærunt? quid captant? quid adorant, nisi argentum & aurum? Quas pelagi oras non attingunt, quæ littora intentata relinquunt vt aurum quærant? qui ad inferos etiam descendere non metuerent, si ibidem aurum se inuenturos sperarent. Non enim mentitur ille qui per Prophetam dixit: A minimo vsque ad maximum omnes auaritiæ student; à propheta vsque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. Hoc enim animo sunt seculi sapientes, hoc litterati, hoc magni, hoc parui, hoc inopes, hoc etiam pecuniosi. Rex namque ille Babyloniæ capitis pœnam indixit, si quis statuam suam auream adorare nolit. Instar mortis enim homines esse putant, auro carere. An non ergo stultitiæ condemnandus sim, qui hunc tantum ignem oratione mea restinguere tentem? Et tamen si me patienter audiatis, fortassis multiplices virtutis huius fructus audientes, in eius saltem amorem & admirationem rapiemini.

Prou. 30. Hier. 6. Dan. 3.

III.

Vt autem, de quo paupertatis genere dicere instituam, intelligatis, triplicem esse paupertatem constat. Alia enim paupertas corporis, alia spiritus, alia corporis & spiritus simul est. Corporis paupertas est, quam non voluntas, sed necessitas parit. Paupertas verò spiritus est, quæ in magna etiam opum affluentia illud implet quod est à Propheta dictum: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Tertia verò corporis simul & spiritus paupertas est, quæ nihil possidet, & nihil concupiscit; quæ nec mundi possessiones habet, nec oblatas accipit. Huiusmodi autē paupertas exigit, vt sit vilis domus, vilis tunica, vilis mensa, vile stratū & cuncta omnis supellex, ac postremò omnia, quæ nō modò ad corporis vsum, sed etiam ad altaris ornamēta pertinēt, paupertatē spirent, paupertatemq. redoleāt. Hoc igitur pauper-

Psal. 61.

paupertatis genus beatissimus Franciscus Ordinis à se instituti fundamentum esse voluit.

Quantopere autem vir sanctus hāc virtutem dilexerit, nulla vis orationis cōsequi poterit. Primùm enim cùm Ecclesiam ingressus illud Domini consilium audiuisset, quo discipulos ad prædicationis officium sine pera, sine zona, sine pecunia, sine virga, sine calceis, sine duplici tunica ire mandauit; Hoc est, inquit, quod ego votis omnibus amplector & exquiro: statimque calceos, virgam & zonam, atq. pecuniam à se repulit, simpliciq. & vili tunica contentus, & pro zona, fune præcinctus, nihil aliud in vita possidere voluit. Quin & in morte hæc ipsa exuēs, mūdoque restituens, nudus vt ex vtero matris prodierat, in terram, communem omnium matrem, se proiecit: adeoq. huius virtutis amore captus fuit, vt nemo inter auaros tāto amore pecuniā, quanto ille paupertatem dilexerit: nemo aliorum diuitiis tantum inuiderit, quantum ipse, si quem fortè mendicum viliori habitu indutum vidisset. Hanc virtutum reginam, hāc matrem, hanc sponsam, hanc dominam suam appellabat: quoniam eam indissolubili vinculo Regi æterno desposatam fuisse dictitabat. Nullus autem illi cibus gratus erat, nisi qui paupertatis dulcedine condiretur. Vnde à Cardinalibus & Episcopis aliquando inuitatus, prius ostiatim panis frustula mendicabat, quæ cunctis Principum dapibus ipsi dulciora erant. Matt. 10.

Quid verò illud, quòd cùm Cœnobij cuiusdam Vicarius, allegans penuriā fratrum, petensq. vt intrantium nouitiorum aliquid reseruare liceret, quo inopiæ fratrum consuleretur: vir sanctus superni consilij non ignarus, Absit, inquit, à nobis, frater charissime, vt pro quouis homine impiè agamus in Regulā? Malo te altare Virginis gloriosæ nudare, cùm necessitas id exiget, quàm cōtra paupertatis votum, & obseruantiam Euangelij aliquid vel modicū attētare. Gratius enim beatissimæ Virgini erit, eius altaria nudari, quàm Euangelicam paupertatē, ab eius filio nobis indictam, aliqua in re violare.

Denique fratribus in conclaui quærentibus, quę virtus hominem chariorem redderet Christo; quasi secretum sui cordis aperiens respondebat: Paupertatem noueritis, fratres, spiritualem viam esse salutis, tanquam humilitatis fomentum, perfectionisque radicem; cuius est fructus multiplex, sed occultus. Hæc enim est Euangelici agri thesaurus absconditus, pro quo emendo, vendenda sunt omnia; & quæ vendi non possunt, illius comparatione spernenda. Matt. 13.

Nunc consequens est vt videamus quantum philosophiæ, quantum veræ prudentiæ atque sapientiæ in hac pauperis vitæ institutione lateat; vt ita demum perspicere valeatis, hūc, qui se

stultissimum virorum appellauit, summa sapientia præditū fuisse. Huius enim rei tractatione animaduertere licebit, paupertatē hanc & ad veram sapientiam, de qua disseruimus, & ad omnia penè virtutum officia aditum aperire, & omnibus vitiorum radicibus securim infligere. Atque vtinam idem Pater sanctissimus, qui multiplices virtutis huius fructus, licet occultos, esse dixit, nobis eos patefacere voluisset, non dubito quin multos ex vobis ad eius amorē pellexisset. Nos tamē pro ingenii nostri tenuitate duodecim eius fructus enumerando magis quā amplificando quā breuissimè recensebimus, eorum vim & dignitatem studiosi auditoris cogitationi relinquētes. Horum autē priores, quæ animi bona hæc virtus pariat; posteriores verò, à quàm tetris & pestilentibus malis nos ea vindicet, declarabunt.

IIII.

Principio igitur veræ sapiētiæ studium (vt paulo superiùs ex D. Thomæ sententia definiuimus) in continua rerū diuinarum cogitatione positū esse diximus: vt videlicet homo in terra positus, cælitum officiū imitetur, qui oculos suos in diuinæ pulchritudinis contēplatione defixos semper habent, vt prius homo esse iam incipiat, quod futurus est. Hoc autē studium mentē requirit vacuam, & ab omnibus terrenis curis & cupiditatibus liberā. Hinc illud ex Psalmo: Vacate & videte quoniā ego sum Deus. Prius ergo vacandum, deinde videndū est. Hoc autē Ecclesiast. exposuit, cùm ait: Sapientiam scribe in tēpore vacuitatis: & qui minoratur actu, sapientiam percipiet. Si igitur hæc proxima ad sapientiam via est; quid, quæso, magis homini ad eā consequendam, quàm hæc rerum omniū nuditas atq. paupertas conferet; quæ vilissimo habitu atq cibo contenta (qui sine vllo ferè labore cōparatur) liberam homini ad hoc studiū vacationē & otium præbet? Nec enim negotiorū multitudo tempus, neq. curarum solicitudo mentem illi adiment, quò minus se totum huic studio addicere valeat. Hac autē de causa cōstat sanctos illos Anachoritas relictis omnibus deserta loca petiuisse, vt se totos sine vllo impedimento diuinarum rerū contemplationi impenderēt. Hoc ipsum autem vna paupertatis virtus præstat, quæ omnia curarum atque negotiorum, variorumque desideriorum examina à se procul pellit.

[margin: D. Tho. — Psal. 45. — Eccl 38. — I.]

II. Iam verò eximiam illam abstinentiæ virtutem, ab Aegypti Patribus tātoperè celebratam (quam totius monasticę vitę fundamentū esse pędicabant) prudētissimus Pater Franciscus paupertatis virtute complexus est. Cùm enim abstinentiæ sit, omnes à se carnis delicias & blandimēta repudiare; quid aliud, quæso, voluntariæ paupertati, quàm hoc ipsum propositum est? Itaque cùm vir sanctus paupertatis inopiam tantoperè commendauit,

dauit, hunc etiam singularem abstinentiæ fructum sub ea comprehendi spiritu docente præuidit. Nullas enim vera paupertas ciborum cupedias, nullas huiusmodi agnoscit delicias.

Quid verò illud? quod eadem paupertas memoriam Dei excitat, & Christi Domini labores & passiones recolere frequenter facit? Cùm enim vilis & aspera tunica latera mordet, cùm insuauis cibus, durumq. strati molestia corpus afficit, cùm frigus vrget, cùm spinæ atque offendicula nudos pedes pungunt atque cruentant; quid hoc tempore vir pius agat, nisi mentem ad Dominum suum in cruce pendentem attollere, eiusq. exẽplo se in perferendis laboribus confirmare & consolari? Magnum autem ad spiritualem ac religiosam vitam degendam adiumẽtum est, tot passim intrà se habere stimulos, qui nos ad refricandã Christi Domini in cruce pendentis memoriam excitent. III.

Hæc eadem virtus facit hominem pendere ex Deo, & per fidem (quod Christiani hominis maximè proprium est) viuere, & à Deo necessaria ad vitæ vsum exspectare. Quæ cùm per eius prouidentiam sæpè recipiat, in Dei laudes & gratiarũ actionem viscera & ora sua relaxat. Hoc enim grati animi officio fideles pauperes initio nascentis Ecclesiæ fungebantur. Qua de re sic Apostolus: Ministerium huius officij non solùm supplet ea quæ desunt sanctis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino, per probationem ministerij huius glorificantes Deum in obedientia confessionis vestræ. IIII. 2. Cor. 9

Iam verò cùm sæpe Dominus pauperum pater & amator (vbi omnia humana præsidia desunt) præter omnẽ spem eorum necessitatibus consulit; dictu mirum est, quantum hæc eius paterna prouidentia eorum fidem, spem & charitatem augeat. Illo enim veluti miraculo confirmãtur in fide: illa verò paterna eius prouidentia, & in eius dilectione mirabiliter accenduntur, & ad spem atq. fiduciam in similibus angustiis retinendam magnopere excitantur. Intelligunt enim nequaquam illis defuturum, qui sæpè alias eorundem necessitatibus consuluit. Ex præteritis enim beneficiis futura sperare discunt: quod sanctis omnibus de more fuit. Hoc autem eiusdem beatissimi Patris Francisci & sociorum eius exemplo comprobare licet. Cùm enim ij confirmata iam paupertatis regula, iter in vallem Spoletanam facerent, itinerisque labore fatigati quid ederent non haberent; statim affuit diuina prouidẽtia. Nam subitò apparuit homo afferens panem in manu, quem pauperculis Christi dedit; subitoq. disparuit, incognit⁹ vnde venerit, aut quò iret. Cognoscẽtes autem hoc indicio pauperes fratres, supernum sibi adesse præsidiũ, magis dono liberalitatis diuinæ, quàm cibo carnis sunt refecti. Insuper diuina consolatione repleti, statuerunt firmiter nullius V.

inediæ aut tribulationis impulsu à sanctæ paupertatis proposito resilire.

V.

VI. His adde gratissimum quoddam sacrificium, quod volũtaria paupertas cõditori suo semper offert. Nõ enim oues aut boues, sed corpus suum hostiam offert viuentem, sanctã, Deo placentẽ: quod nuditate, inedia, & asperitate vitę, cæterisq́. laboribus quotidie mactat, Deoq́. in sacrificium omni acceptione dignissimũ offert. Quin & Aegyptiorũ abominationes, hoc est, Deos gentiũ in sacrificium Deo vero offert. Qui sunt autem Gentium Dij, nisi aurũ & argentũ, voluptas atq. mundanus honor? Hos igitur Deos Euangelica paupertas vero Deo in sacrificium offert, cùm eos propter eius gloriam proterit atque conculcat.

VII. Hæc sunt, fratres, atq. his similia, ad quæ nos Euãgelica paupertas vehementer adiuuat. Quis autẽ verbis consequi possit, à quibus nos ea malis, à quibus eripiat incommodis? Vno enim veluti ictu omniũ ferè inimicorum nostrorũ capita iugulat, malorumq́. omnium radices euellit. Primùm enim auaritiã & cupiditatem (quam Apostolus malorũ omniũ atq. hæresum radicem esse ait) penitus exscindit. Pugnant enim inter se, cupiditas auaritiæ, & voluntaria paupertas. Quod enim illa cupit, ista contemnit, quòd illa anxiè desiderat, hæc constanter repudiat: quod illa supra Deum amat, hæc morte peius odit. Aurũ enim tanquã incendium fugit. Quid igitur optabilius, quid salutarius, quàm ab hoc vniuersæ terræ malleo liberari?

1. Tim. 6.

VIII. Voluptatum verò amor quàm multa mala, quàm multa crimina pariat, Cicero in eo libro quem de Senectute edidit, ex Archytæ Tarentini sententia longa oratione enumerat. Ab hoc igitur malorum seminario nos eadem paupertatis virtus eripit. Qui enim hanc virtutẽ tota mente colit, omnia aspera & vilia, & paupertatẽ atq. asperitatẽ redolẽtia pro delicijs habet: delicias verò voluptuosa, delicata, mollia atq. pretiosa, vt paupertati (quã vnicè charã habet) infesta, fugit & horret. Sed hæc, fratres, multis paradoxa & incredibilia videbũtur. At Sãcti oẽs hac mẽte fuerunt: de quib' scriptũ est: Inũdationẽ maris quasi lac sugẽt. Christi enim amor amara omnia miro modo dulcia & suauia reddit.

Cicero.

Deut. 33.

IX. Verùm his duobus animæ hostibus amor sui longè potentior atq. immanior est. Nullum enim facinus, nullum crimen adeò tetrum est, quod non ab hoc proprij amoris fonte dimanet. Vt enim amor Dei omniũ virtutum, ita contrà immodicus amor sui, vitiorũ omnium origo est: vt ille spiritualẽ Hierusalẽ, ita hic Babylonem ædificat. Is enim velut originalis peccati primogenita soboles, totam penè eius malitiam atq. prauitatẽ refert. Hic est enim velut alter Golias, quẽ nemo nisi magno Dei munere

atque beneficio prosternere valet. Cæterùm aduersus hūc adeò potentem hostem paupertatis virtus ac iter pugnat. Ille enim mollia, dulcia, blanda, delicata, pretiosa semper appetit: hæc cōtrà (vt antè diximus) ista horret ac fugit, & his cōtraria libenter amplectitur. Vt autē hic amor his blanditiis fouetur, & maiora indies incrementa capit: ita contrà paupertate, vilitate atq. asperitate vitæ (quæ paupertati coniuncta est) minuitur atq. dissipatur. Atq vt delicijs carnis amor sui, ita cōtrà vitę austeritate sanctum sui odium generatur, quod aduersus amorem sui continenter bellum gerit. Vtriusq. autem cōmoda & incōmoda Saluator expressit, cùm ait: Qui amat animā suam, perdet eā; & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam ęternā custodit eā. Ioan. 12.
Adde, quòd cùm præcipuū amoris proprij instrumentū pecunia sit, (cui omnia obedire Salomon ait) sublata pecunia (quæ cupiditatibus cunctis fomēta ministrat) ipsæ quoq. cupiditates paulatim deficiunt atq. languescunt. Vt enim puerperæ vbera exsiccantur cùm lactis fluxus impeditur: ita cupiditates minuuntur, quoties à concupitis rebus diu arcentur. Eccl. 10. Simile.

X. Quid? quòd caro quoq. nostra, domesticus hostis, tāto cæteris perniciosior, quāto nobis familiarior atq coniunctior, Euāgelicæ paupertati cedit. Tunc enim caro præcipuè spiritui nocet, cùm deliciis, epulis, molli stratu atq. cultu fouetur, cùm vino madet, pinguiq pabulo insolescit atq. superbit. At cùm Euāgelica paupertas omnia cupediarum atque deliciarum genera (quæ sunt irritamenta luxuriæ) procul à se repellat, nō habet caro vnde ferociat, & vires contra spiritum colligat.

XI. Quid verò mundus? an & ipse etiam paupertati cedit? Cedit planè. Nam & is aliquando blanditiis aliquando litibus & iurgijs pacē mentis turbat & inquietat. Vtriq. autē agmini Euangelica paupertas obsistit, cùm blāditias pariter & lites à se procul abijcit. Omnes quippe ferè hominum lites & contentiones omnia iurgia, odia atq. dissidia ex his duobus verbis, Meum & Tuum, ortum habere sapientes homines aiunt. At hæc virtus altiùs animo infixa, Meū atq. Tuum nescit. Neq. enim pretiosum aliquid sibi vindicat, neq. in alienas opes inuadit, cùm suas etiā à se repudiet. Hinc Assisij Episcopo annuos reditus ad Ordinis stabilimentū necessarios esse dictitāti, vir sanctus respondit, Si opes, Pater, habuerimus, armis etiam indigebimus, quibus eas ab inuasoribus & litigantibus defendamus.

XII. Neque verò illud in postremis habendum est, quòd hæc eadē virtus hominem à fœdissimo adulationis vitio (quod seruilis ingenij est) magna ex parte liberat. Adulatores enim spe alicuius commodi inducti, diuitibus adulari solent: quia spe sublata, non est cur virilis animus turpiter se alicui submittere & blādiri cupiat.

piat. Vnde inter Philosophorum apophtegmata refertur, quòd cùm Philosophus quidam, qui paulo liceńtiùs vitam agebat, Philosophum alium, parsimoniç atque sobrietatis cultorē legumina quædā in cibum sibi præparantem cerneret, atq. ad illum diceret: Si Dionysio adulari velles, ista non ederes: illi contrà prudētissimè respōdit: Immò si ista edere velles, Dionysio adulari nolles. Quo exēplo videmus, eos qui modico & parabili cibo, pauperū more, cōtenti sint, nihil habere cur diuitibus adulari velint, cùm eorum opes adeò non desiderent, vt etiam contemnant.

Cernitis iam, fratres, quàm multi ac magni sint paupertatis Euāgelicæ fructus? cernitis quāta fuerit beatissimi Patris huius sapiētia, quamq. meritò is gloriari possit, se Sanctorū scientiam assecutum? Quid autem hæc scientia sit, Salomō explicuit, cùm Prou. 9. dixit: Scientia sanctorū, prudentia. At prudentiæ est, agēda atq. vitanda cognoscere. Quā quidē virtutē plenissimè paruulus hic assecurus est, qui & diuitias, & diuitiarū cupiditatē summo studio vitāda, & Euangelicā paupertatē flagrātissima charitate sibi esse amplectendā persuasit. Quid igitur vos ad hæc, fratres? An tot virtutis huius perspectis fructibus, eius vos vel amor, vel saltē admiratio nō capit? An frustra hæc omnia à me in huius virtutis cōmendationem dicta erunt? Minimè verò. Nā & diuites, & pauperes haud vulgarē ex hac doctrina fructum percipere, si modò velint, poterunt. Diuites quidē, vt forte sua cōtenti, cupiditati finē imponant, cùm ea sit huius morbi vis, vt nulla rerum copia minuatur. Deinde illud etiā maxima cura prouideāt, quod paulo superiùs Prophetç verbis admonuimus: Diuitiç si affluāt, Psal. 61. nolite cor apponere. Hac enim ratione fiet, vt si minus corpore, at spiritu saltē pauperes sint, quemadmodum Abraham, Dauid, Ezechias, cæteriq. sancti Patriarchæ pauperes extiterunt. Ceterùm qui vera corporis paupertate premūtur, dent operam, vt id libēter esse velint quod sunt; & necessariā rerū indigentiā grato animo ferentes, eam in virtutē vertant. Tales namq. tantò sunt diuitibus huius seculi feliciores, quantò Euangelicæ sunt paupertati propiores. Sola enim voluntatis accessione, quod erat necessitatis, in naturam transit altissimæ paupertatis. Ex qua quidē virtute & hæc omnia quæ enumerauimus cōmoda percipient, & ipsum etiā paupertatis onus voluntatis adiectione leuius facient. Voluntatis enim propēsio omnia grauia & onerosa, grata facit & leuia. Nihil enim difficile, quod voluntariū. Hic est igitur fructus, quem ex hac tam longa paupertatis cōmendatione colligere licet, fratres: quē qui fuerit assecutus, thesaurū in agro abscondirū, prętiosissimā margaritam, virtutū omnium seminarium, & cælorum regnum, paupertatis Euangelicæ sectatoribus promissum, intelligat se esse eius merito assecutum.

IN EODEM FESTO BEATISSIMI P. FRANCISCI, CONCIO SECVNDA; IN QVA de vera ſapientia, quæ in beatiſſimi Patris Frãciſci vita præcipuè eluxit, deque flagrãtiſſima eiuſdem charitate, vnde hæc ſapientia manauit, diſſeritur.

THE. *Stultiſsimus ſum virorum, & ſapientia hominum non eſt mecum. Non didici ſapientiam, & noui ſcientiam Sanctorum.* Prou. 30.

AEC ſententia, fratres chariſſimi, quæ à Salomone magno verborũ apparatu propoſita eſt, quãuis ad omnes Sanctos in cõmune pertineat (qui humanæ ſapientiæ expertes, diuinã ſapiẽtia, quę ſeculi hominibus incognita eſt, pleni fuerũt) tamen ad beatiſſimum Patrẽ Franciſcum ita ſpectat, vt de ipſo ſingulari quadam ratione dicta eſſe videatur. Tanta enim in eo ſimplicitas cum tanta ſapientia coniuncta fuit, vt cùm veriſſima ſapientia plenus eſſet, ſtultus ſæpe ab hominibus, atq. adeò à patre ſuo iudicatus, & in vincula ab eo tanquã inſanus coniectus fuerit. De hac igitur eius clariſſima ſapientia (quæ à ſingulari eius charitate manauit) hodie dicturi, cæleſtem opem, ſacratiſſimæ Virginis interuentu, ſuppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Stultiſſimus ſum virorum, &c. Vehementer hæc Salomonis verba cum hodierna ſancti Euangelij lectione cohærẽt: in qua Dei Filius ſuperno Patri gratias agit, quòd ſapientiæ ſuæ arcana (per quæ iter nobis ad ſempiternæ felicitatis gloriam aperitur) nequaquam ſapientibus & prudentibus, ſed paruulis, hoc eſt, humilibus aperire dignatus fuerit: qui quamuis mundi iudicio viles & abiecti, atque interdum etiam ſtulti iudicarentur, veræ tamen ſapientiæ compotes erant.

Ad cuius rei intelligentiã ſciendum eſt, duplicem à D. Iacobo aſſignari prudentiam; alteram, carnalem atq. terrenam; alteram, ſpiritualem atq. cæleſtem. Terrena ſapientia eſt, quæ omnes lucrandi artes, & omnia quæ ad corporis cultũ & voluptatẽ pertinent, & pleniſſimè callet, & auidiſſimè cõſectatur, omniaq. vitæ conſilia ad hoc vnũ ſtudiũ dirigit; de qua Saluator in Euãgelio: Filij huius ſeculi prudẽtiores filiis lucis in generatione ſua ſunt. Spiritualis verò ſapiẽtia eſt, quæ omnia ſpiritualis vitæ documenta probè tenet; quibus pius homo & mentẽ ſuã excolere, Iac 3. Lucæ 16.

 & Deo

& Deo gratificari valeat, in hisq. plenius perdiscendis omne studium & operam ponit De hac autem sapientia Apostolus differens, Nolite, ait, fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacẽs, & perfecta. Hæc est autẽ altissima philosophia, cui Dei cognitio, & vita æterna proposita est, quam Dominus per Hieremiam commendat his verbis: Non glorietur sapiens in sapientia sua, nec fortis in fortitudine sua, nec diues in diuitiis suis, sed in hoc glorietur qui gloriatur, scire & nosse me; hoc est, scire qua ratione mihi placere, præceptisq. meis obtemperare atq. obsequi debeat. Hanc porrò duplicem sapientiã Dominus designauit, cùm Petro se à crucis supplicio reuocare volenti dixit; Vade pòst me retrò Satana. scandalum mihi es, quia non sapis quæ Dei sunt, sed quæ hominum.

Ephes. 5.

Hier. 9.

Mat. 8.

Inter has autem sapientias hoc discrimen est, quòd qui diuina sapiunt, mundi sapientiam esse apud Deum stultitiam iudicãt; contrà verò seculi sapiẽtes non rarò Christi seruos, qui cælestia sapiunt, stultos esse arbitrantur. Vnde ipsum Dei filium, verę sapientiæ auctorem, mundus stultũ aliquando reputauit: sic enim de illo populus, Dęmonium, inquit, habet & insanit: quid eũ auditis? Quid verò illud, quàm mirabile quod apud Marcũ legimus? Sui, inquit, voluerunt eum tenere, dicentes, quia in furorẽ versus est. Quod si patremfamilias stultũ vocauerũt, quid mirũ hoc eodem nomine domesticos eius appellasse? Hinc D. Hieron. in epitaphio Paulæ refert, quòd cũ hæc femina sanctissima facultates suas omnes pauperibus erogaret, non defuisse qui dicerent, cerebrum illius esse confouendũ. Quod illa audiẽs, respondit: Spectaculũ facti sumus mundo, Angelis & hominibus. Hãc ergo sapientem stultitiã sancti Dei omnes coluerunt. Meminerant enim ab Apostolo dictũ fuisse: Si quis vult inter vos sapiẽs esse, stultus fiat, vt sit sapiẽs. Quæ res in beatissimo Frãcisco potissimùm eluxit: in quo cũ vera sapientia (de qua mox dicemus) multa inuenimus quæ stultitiæ speciẽ præ se ferre videãtur, quæ tamẽ à Spiritu Dei profecta, lõgissime à stultitia absunt. Subiiciamus aliquot huius rei exẽpla. Præcepit aliquãdo beatus Pater Rufino discipulo, literarum imperito, vt Assisij hoc est, in patria sua ad populũ cõcionaretur: cumq discipulus imperitiam suam allegans, hoc officium humiliter detrectaret; vir sanctus eius inobedientiam accusans, grauiusq. illi pręceptũ imponẽs, iussit vt habitu nudatus, folisq. femoralibus tectus, pulpitum ascendens astãti populo prædicaret. Quod quidem verus obedientiæ filius ita vt erat iussus impleuit. Hoc, qui tum aderat populus, stultum esse iudicans, asserebat eos monachos abstinẽtiæ districtione de mente deduci, & ea facere quæ insani solent. Quid verò beatus Pater? Sic ipse secum: Ita ne decet vt Rufino viro nobili præcipias,

Ioan 10.
Mar. 3.

Hieron.

1. Cor. 4.

1. Cor. 3.

pias,

pias, quod tu Bernardonis filius nō facis? Non decet te aliis imperare, quod ipse non præstes. Itaq. vir sanctus simili modo nudatus ad vrbē veniēs, Rufinumq. prædicantē inueniēs, eundem conscendēs locū, populo prædicare cœpit. Quid hic seculi sapiētes? An non hoc factum stultitiæ condēnarent? Adiiciam aliud huic non dissimile exemplū. Alio tēpore cùm vir sanctus propter graues quos patiebatur morbos, cibis delicatioribus vesceretur, molesteq. ferret se à populo virū sanctū, & abstinētiæ deditum reputari, se similiter nudū fune ad collum ligato à fratribus asportari, & in platea, quo in loco facinorosi homines plecti solēt, reponi iussit; ibique positus astanti populo ait; Ecce monachus, quem vt sanctum, & abstinentiæ cultorē venerabamini, se modò carnibus ingorgitauit. Quid hìc sapientia mundi? quis non hoc stultissimum iudicaret? Quid verò illud quod graui carnis tentatione infestatus fecisse memoratur? Nocte enim intempesta cùm plurima niue terra conspersa esset, posteaquam ægrum corpusculum grauiter verberasset, se nudum in niuem glacieq. coniecit: nec hoc cōtentus, addidit aliud mirabilius. Globum enim paulò grandiorem ex ea niue, deinde sex alios minores cōfecit, & sic secum sermocinari cœpit: Si vxorem desiderabas, Francisce, habes hic vxorem, quam te amplecti par est: habes hic etiam quam alere debeas familiam: hoc est, duos filios, totidēq; filias, itemque famulum, & ancillam, qui ad seruitium domus necessarij sunt. Quocirca oportet te assiduè laborare, vt hanc familiam curæ tuæ commissam alere possis. Hac enim ratione vir sanctus frigore constrictus, carnis incendium non modò refrigerauit, sed penitus exstinxit. Hoc etiam, sicut & superiora, mūdi sapientes stultitiæ accusarent. quod vir sanctus periculo vitæ propulsare vellet, quod multis aliis rationibus curare potuisset. At supernus ille iudex hunc fidei & castitatis amorem tali præmio affecit, vt nullum deinceps carnis stimulū in vita sentiret. Quid verò illud, quod cùm eius pater ab eo quidquid haberet pecuniarum sibi reddi acriter postularet, ille coram Episcopo se ad femoralia vsque denudans, patrisque auaritiæ restituens, tanto ludibrio habitus fuit, vt pueri illum tanquam insanum luto & lapidibus sequerentur.

In his ergo quæ stultitiæ speciē præseferre videntur, Dei virtus & sapientia latet. Quod enim stultum est Dei, sapientius est omnibus hominibus. Voluit enim Dominus, vt quemadmodū Prophetæ olim nō solùm verbis, sed externis etiam signis futuras clades præuaricatori populo prænuntiabant, quò ea quæ minabantur, altiùs auditorum mentibus infigerentur (alius enim catenas collo circūpositas gestabat, alius noctu perforato domus pariete egrediebatur; alius verò nud⁹ inter homines incedebat) ita 1.Cor.1. Iere. 27. Ezech. 12. Esai. 20.

ita vir sanctus non verbis modò, sed his etiam nouis & insolitis rationibus obediendi leges, imperandi praecepta, & castitatis amorem secuturis discipulis declararet.

I.

Hæc de stultitia: nūc verò beatissimi Patris sapiētiam expendamus. Qui enim dixerat, se stultissimū esse virorū, & hominū sapientiā nō attigisse, protinus ait, se habere scientiā Sanctorū. Ad hoc igitur sciendum est, cùm sapientia sit altissima Dei, diuinarūq. rerū cognitio, duplici nos ratione Deū in hac vita cognoscere posse: aut enim perfectiones ac virtutes eius legēdo & audiēdo; aut eas in nobis ipsis quodāmodo experiēdo cognoscimus: hoc est cùm ipsius diuinæ bonitatis, charitatis, suauitatis, aliarūq. eius virtutū & perfectionū dignitatē & suauitatē interno quodā mentis experimēto degustamus. Hæc autem cognitio longè dignior atq. præstantior ea est, quæ vel sola lectione, vel doctrina colligitur. Vt enim melius saporē illius manna quod Deus Patribus pluit in deserto, populus agnouit, qui quadraginta annis eo vsus est; quā Theologus, qui hoc ipsum sanctarū litterarū lectione cognoscit: ita lōgè clariùs Dei suauitatē agnoscit, qui eā nō tā legendo, quàm (vt ita dixerim) experiēdo gustauit. Quo fit, vt aliter Theologus diuinas perfectiones & virtutes agnoscat (si nihil aliud nouit, quā quod in Theologorū libris reperit) aliter verò humilis & pura mēs, quæ à curis & cupiditatibus terrenis expedita, se totā Deo tradit, totāq. se ad illū dies noctesq. suspirat. In hanc enim puritatis amator Dn̄s velut in suū centrum descendit, omnesq. ad ipsum affectionum suarū sinus expansos, bonitatis & gratiæ suæ diuitiis implet, lucis suæ radiis illustrat, charitatis brachiis amplectitur, diuinæ dulcedinis suauitate lactat, ad cor eius loquitur, atq. in illā postremò quasi flumen pacis declinat, & torrente voluptatis suæ potat. Hic ergo tāta suauitate illecta mens tota in Deum rapitur, ac subinde miratur tantā in tanta maiestate erga tantillā creaturā dignationē & benignitatē, quam nō solùm auditu percepit, sed etiā odoratur, degustat, & hac ipsa cognitione erudit & perficit intellectum.

Simile.

Qua ex re liquet, duplicē esse Theologiā, quemadmodū duplicem esse Dei cognitionē dicimus. Est enim Theologia scientia quæ diuinitatis cognitionē tradit. Cùm vero duobus his modis Deum agnoscamus, consequens est, vt duplex etiā Theologia sit: altera, quæ speculando; altera, quæ experiendo Deū agnoscit. Et illa quidē speculatiua, siue scholastica; hæc verò (vt ita dixerim) affectiua, siue mystica nūcupatur; quòd videlicet occulta sit, & à paucis cognita. Cùm autem præcipuus huius Theologię magister Spiritus sanctus sit, is primùm quidē pij hominis intellectum sapiētiæ dono collustrat, deinde charitatis virtute volunta-

luntatem vehementer incendit, quæ sic incensa, ineffabilem diuinæ bonitatis & suauitatis dulcedinem odoratur, & quodammodo degustat: cuius gustu atque suauitate intellectus percipit quàm suauis sit Dominus, quàm dulcis, quàm pius, quàm benignus; atq; hoc modo intellectus ab ipsa voluntate quodammodo erudiri atque instrui dicitur.

Est autem magnum inter vtramq. Theologiam discrimen. Illa enim ad intellectũ; hæc magis pertinet ad voluntatem: illa cognoscit Deum; ista diligit: illa speculatur diuina; hæc amplectitur: illa tanquam ex auditu cognoscit Deum; hæc quodámodo odoratur atque degustat: illam docet lectio; istam vnctio: illa discitur in scholis; hæc in secreto diuinæ contemplationis.

Qua ex re duos in hac duplici Theologia processus intelligimus. In priori namq. illa Theologia (quam speculatiuam nũcupamus) præcedit quidẽ intellectus actio, & sequitur in piis hominibus motus voluntatis: in posteriori autẽ (quam mysticam appellauimus) post hanc priorẽ intellectus operationẽ antecedit quidẽ volũtatis actio, & sequitur in intellectu noua quędam diuinæ suauitatis cognitio. In illa enim intellectus dirigit voluntatem; in hac voluntas erudit ac dirigit intellectũ, qui quodammodo foris stans, ipso volũtatis gustu & experimẽto diuinæ bonitatis suauitatẽ agnoscit: hoc enim illa Prophetę verba innuũt: Gustate, & videte, quoniã suauis est Dñs. Prius enim gustare deinde videre iubet; vt intelligamus, ex voluntatis gustu intellectũ erudiri, & immẽsas diuinæ bonitatis & suauitatis opes addiscere. Vt enim degustato nouo aliquo cibo, gustus ipse saporem eius ostẽdit intellectui: sic posteaquàm voluntas diuinæ bonitatis dulcedinem nusquam antea perceptã degustauit, intellectus hoc experimẽto doctus, qualis ea, quantaq. sit, agnoscit. Quo fit, vt cùm duo animæ nostræ pedes sint, quibus in Deum imus; intellectus videlicet, ac volũtas; in priori illa Theologia pes intellectus præcedit, quem sequitur voluntas: in posteriori verò voluntas ipsa eo modo quo diximus, præcedit, quam deinde noua illa cognitio sequitur intellectus. Psal. 33. Simile.

Hæc est igitur, fratres, mystica Theologia, quæ Spiritus sancti magisterio addiscitur, quæ inter omnes scientias principem locũ tenet, in qua rudis omniũ literarũ Franciscus tantum excelluit, quãtum flagrãtissimo charitatis ardore incẽsus fuit: per quã non tam legendo quàm amãdo, diuinisq. beneficiis atq. deliciis fruendo, immẽsas diuinæ bonitatis, charitatis & suauitatis opes agnouit. Vnde propositis aliquãdo ei à quodã insigni Theologię doctore difficillimis quæstionib⁹, tãta doctrinæ claritate vir sanctus diuinæ sapiẽtiæ patefecit arcana, vt vehemẽter Doctor ille stuperet, atq. admirabũdus diceret: Verè Theologia sancti Patris

huius

huius, puritate & contemplatione tanquã a'is subuecta est velut aquila volãs: nostra verò scientia vẽtre graditur super terrã. Hæc est igitur fratres, vera illa sapiẽtia, quæ in sacra huius diei lectione nõ huius seculi prudẽtibus & sapientibus, sed paruulis à Dño reuelari dicitur: quorũ de numero beatissimus hic paruulus extitit.

II.

Quia igitur charitas huius diuinæ sapiẽtiæ vita & forma, atque (vt ita dixerim) magistra est, ideò de flagrantissima sancti huius Patris charitate in reliqua Cõcionis parte dicendum est; quò vos ad virtutis huius amorem (in qua diuinæ legis summa consistit) accendere valeam.

Charitatem autẽ viri sancti quis enarrare sufficiat? Vsq. adeò enim purissima eius volũtas per excellẽtissimũ charitatis habitũ (quem Spiritus sanctus in eius corde effuderat) in Dei amorem propensa atq. incẽsa erat, vt ad solam dilecti vocem miro modo excitaretur, afficeretur & inflãmaretur, quasi plectro vocis æternæ chorda mentis interior tangeretur. Cùm autẽ (vt D. Dionys. ait) amoris propriũ sit, amantẽ cũ re amata indissolubili vinculo copulare; ideò viri sancti anima sic cũ dilecto suo colligata erat, vt vix vnquã ab eius conspectu, atq suauissima præsentia mẽtis oculos deflecteret, & interdũ etiam nõ posset. Itaq. illud Sponsæ vsurpare meritò poterat: Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Quia verò vt ignis lignorũ appositione, ita charitas piis cogitationibus augetur; ideò vir sanctus ex mundi huius visibilis, & omniũ creaturarũ contemplatione in dilecti amorem incendebatur, & ex omnibus scalam sibi quodammodo erexerat, qua in Deum ascenderet.

Quis autem huius ignis scintillas, hoc est, charitatis huius effectus enarrare valeat? Huius enim charitatis erat flagrantissimum illud Deum laudandi desiderium, quo Dauidis exemplo animantia ipsa, atque adeò creaturas omnes ad diuinas laudes inuitabat; vt videlicet cõmunem Dominum cõmuni omnium creaturarũ voce magnificaret. Charitatis erat, erga oues & agnos mira mentis dulcedo, hoc solo nomine, quòd dilecti sui similitudinem quandam & nomen prę ferrent. Itaq. redemit frequenter agnos qui ducebantur ad mortem; mitissimi illius Agni memor, qui pro peccatoribus redimendis ad occisionem duci voluit. Vt enim pantheram aiunt tanto hominum odio incensam esse, vt in simulachrum etiam hominis insiliat, atq. illud discerpat, ita contrà vir beatus tãto Christi amore æstuabat, vt vel tenuem illam eius imaginem, quę in hisce animantibus elucebat, hac amoris dulcedine prosequeretur.

Charitatis etiam erat ardentissima illa erga sacram Eucharistiã deuotio (in qua dilecti sui corpus esse sciebat) in cuius contempla-

Dionys.

Cant. 1.
Simile.

Simile.

templatione mens eius deficiebat, incredibili quodã omniũ medullarum affectu, mentisq. stupore summam illã Dñi sui bonitatem, charitatem & dignationem admirans, qua se hominibus hoc modo tradere, & cum illis in hoc exilio habitare dignatus est. Porrò autem in sacra communione (quam sæpiùs frequentabat) tanta suauitatis dulcedine complebatur, vt quasi spiritu ebrius in mentis plerumq. raperetur excessum. Quo indicio intelligere licet, quanta esset illa diuinæ suauitatis dulcedo, quæ omnes ad se animæ vires sic attraheret, vt nullam prorsus sentiendi vim corporis sensibus relinqueret.

Charitatis item erat, quòd creaturas, etiam rationis expertes (quòd ab eo quem summè diligebat, cõditæ essent) sancta quadam simplicitate, fratres & sorores appellabat. Qui autem hoc affectu erga rationis expertes creaturas erat, quo animo erga eas quę sunt eius imagine insignitæ, & pretioso sanguine redẽptæ, fuisse putandus est? Hoc planè nulla vis orationis explicare poterit. Hac autẽ de causa beatissimũ Michaëlem Archangelũ singulari deuotionis affectu venerabatur, eiusq dięm festum quadraginta dierum ieiunio præveniębat, quòd videlicet eius curæ salus animarum credita esset. Cæterùm si quis prauis consiliis aut exẽplis scandalo aut offendiculo infirmis esset. bone Deus, quo doloris aculeo sauciabatur! quos æstus animi sustinebat? Eundẽ enim cũ Paulo Spiritũ nactus verè dicere poterat: Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? Doloris itaq. impatiens ad Dñm clamabat: A te, Domine, sanctissimo, & à tota cælesti curia, & à me paruulo tuo sint maledicti, qui prauis exemplis atque consiliis bonos aliorum mores corrumpunt. Itaq. tanta sæpè ob pusillorum scandalum afficiebatur molestia, vt deficere sibi præ cordis amaritudine videretur, nisi fuisset diuinæ consolationis virtute roboratus. 2.Cor. 11.

Iam verò Euangelica illa paupertas, quam vir sanctus tantopere adamauit, quamque rebus omnibus antetulit, vnde quæso nisi ab hac ardentissima in Christum charitate manauit? Charitatis enim est, vehementer ab eo velle redamari, quẽ vehementer amet. Cùm autem similitudo sit amoris conciliatrix, hinc amans amato quàm simillimus fieri optat. Cùm igitur vir sanctus Christum Dominum (quem tam ardenter amabat) adeò pauperem & in vita & in morte cerneret, tota animi contentione ad eiusdem paupertatis cõmunionem aspirabat, beatissimum se fore ratus, si cum paupere Christo pauper esset, si cum nudo nudus, si cum esuriente esuriret, & cum algente algeret. Deniq. vt omnibus in rebus Christo pauperi conformis esset, moriturus se nudum è strato in terram proiecit: quodque mirabilius est, pręcepit fratribus, vt postquàm animam efflasset, aliquanto spa-

to spatio nudus & inhumatus relinqueretur, vt hac ratione pendentis in cruce Domini nuditatem imitaretur, qui & ante mortem, & post mortem nudus in cruce pependerit. Ad mentem verò sæpe piissimo cordis affectu illa Dñi verba reuocabat: Vulpes foueas habent vbi caput suum reclinent? & illud item Apostoli: Scitis gratiam Domini nostri Iesu Christi; qui cùm diues esset, pro nobis egenus factus est, vt illius inopia vos ditaremini. Nulla autem ratione vir sanctus ferre poterat se in deliciis vitã agere, cùm dilectissimum Dominum ipsius gratia paupertatis molestias & incommoda perferentem cerneret. Quis autem castissimæ sponsæ persuadere valeat, vt in deliciis vitam agat, si dilectissimus eius sponsus dira captiuitate atq. inopia inter barbaros & immanes hostes prematur? Cùm igitur beatus Pater Franciscus dilectissimũ Dominum in stabulo nascentem, & præsepi cubantẽ, & in cruce nudum morientẽ, & in vita eleẽmosynis piarum feminarum victitantem, sanctissimamq. eius matrem eadẽ inopia laborãtem (vtpote quæ agnum non haberet quem in purificatione sua offerret) cùm hęc, inquã, omnia tenerrimo cordis affectu contemplaretur, nihil prius habuit, quàm vt hanc eandẽ paupertatem, tanquam Regis æterni sponsam, ac totius vitæ sociam, toto animi studio amplecteretur, seq. tanto feliciorem crederet, quãto se illis similiorem videret. Quamuis autem vir sanctus multiplices virtutis huius fructus agnosceret (quib⁹ in eius amorem rapiebatur) hæc tamen Christi similitudo sancti viri mentem ad huius virtutis amorẽ multo magis inflammabat.

Deniq. tãto huius virtutis amore flagrauit, vt nouũ in Ecclesia Ordinem instituere decreuerit, cuius præcipuum fundamẽtum, paupertatis humilitas esset. Quæ res adeò per id tẽporis à seculi sapiẽtibus, tãquã impossibilis, improbata est, vt cùm beatus Pater Innocentiũ Pontificẽ maximũ adiisset, vt ab eo huius noui instituti confirmationẽ impetraret, ab eo nõ sine indignatione fuerit repulsus, quòd rem peteret quæ stare diu atq. durare minimè posset. At vir sanctus fiducia in Deum plenus, alio die Pontificem diuino iam miraculo præmonitum adiit, idemque quod antea postulauit, adiiciens, nequaquã Euangelicæ paupertatis professoribus victum aliquando defuturum. Quam rem, à Deo doctus, elegãtissima hac parabola cõfirmauit: Rex, ait, quidam potentissimus pauperculam atque formosam feminam sibi desponsauit: ex qua liberos suscepit. Cumq. ij patris imaginem præseferrent, iussit eos Rex è mensa sua regio cibo tanquam legitimam sobolem sustentari. Sic ergo cùm cælorum Rex paupertatem sibi, quamdiu in hoc mundo vixit, indissolubili amoris vinculo despõsauerit, paupertatis autem huius filij atq. cultores Regis huius imaginem præseferant, non dubium quin eos Rex

tan-

tanquam legitimam sobolem, sibiq. similem agnoscēs, è diuite ipsius mensa, quæ latissima est, cibum illis ministrari præcipiat. Non est igitur formidandum ne fame pereant Regis æterni filii, qui ad imaginē Regis Christi per Spiritus sancti virtutē de paupere matre nati, per spiritum paupertatis sunt in religione paupercula generandi. Qua quidē parabola proposita, vehementer Pontifex in pauperculo & illiterato homine tantam sapientiam demiratus, simulq. diuino iam oraculo permotus, paupertatis regulam, quam pius Pater postulauerat, approbauit.

Nec sanctum virum spes sua fefellit. Tantum enim abfuit vt à se institutus Ordo inopia cogente defecerit, vt ob hoc ipsum supra omnes alios Ordines auctus ac dilatatus fuerit. Exiguis namq. expensis monasterium humile exstruitur: quo exstructo, facilè monachi sine vllis reditibus quæ sunt ad pauperem ac tenuem vitam necessaria sibi comparant. Hinc factum est, vt vnicus beatissimi Patris Ordo plura fortasse intra se cœnobia, quàm reliqui omnes omnium aliorum Ordinum contineat. In quo etiam opere Dei prouidentia mirabiliter elucet, qui cùm præcipuus huius instituti auctor fuerit, eam mentem cunctis mortalibus immisit, vt audito nomine Francisci, nauicularores, piscatores, stabularij, publicani, atq. omne postremùm genus hominū stipē cunctis eius sectatoribus porrigār, nullumq ab eis vectigalis aut tributi genus exigant. Quodq mirabilius est, illa etiā immanis Turcarū natio non modò nihil ab illis (quemadmodū ab aliis fidelibus) tributorum exigit, sed stipem etiam & eleemosynam petentibus præbet. Quod ego planè quoddā miraculi genus à diuinæ prouidentiæ cura profectum esse non dubito.

Nec minus miror, eundem paupertatis spiritum & amorem, qui in beato Patre præfuit, ad eius quoq filios permanasse. Cùm enim omnes omnium ordinum homines, qui in toto orbe versantur, omni studio aurum quærant, aurū sitiant, ac penè adorent paupertatemq. per saxa, per ignes fugiant, plurimos in hoc sanctissimo Ordine viros ac feminas reperire licet, qui cōtra omnium mortalium vota ac desideria maiori studio paupertatem quàm illi diuitias quærant. Quis igitur non apertè videat, hunc spiritum atque animum non à carnis natura (quæ sua vbique commoda captat) sed à cælesti gratia proficisci?

III.

Video me, fratres, paulo diutiùs in paupertatis cōmendatione fuisse immoratum, quā ab eximia sanctissimi Patris in Christū charitate profectā fuisse diximus. Nūc maiora adhuc charitatis eius indicia proferamus. Cōstat multos esse in charitate gradus, qui à sanctis Patribus numerātur: inter quos postremus, Deoq. gratissimus est, cùm vir pius tanto Dei amore flagrat, vt nihil

magis in votis habeat, quàm varias propter eius amorē calamitates & labores alacri animo perpeti. Quod vt excellentissimum charitatis opus, ita maximū eius indicium est. Hoc enim desiderium non à carnis natura (quæ omni semper molestia vacare cupit) sed à cælesti Spiritu proficisci, maximum indicium & argumentum est. Quocirca, fratres, quicunque toto studio ad diuinam gratiam aspiratis, nunquam opera vestra conquiescant, donec aliquā intra vos huius desiderij scintillam sentiatis. Cæterùm cùm inter omnia quæ nobis in vita chara sint, vita ipsa sit longè charissima; summum charitatis opus est, hanc ipsam propter maiorem in Deum charitatem velle profundere: cùm præ-
Ioan. 15. sertim Saluator dicat; Maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm vt animā suā ponat quis pro amicis suis. Hoc autē desideriū adeò in beato Francisco flagrauit, vt semel, & iterū, & tertiò ad infideliū terras proficisci tentauerit, vt hac desiderata martyrij corona frueretur. Nec enim eius animus vllo modo conquiescere poterat, nisi vitam & sanguinem pro eius amore funderet, qui pro se priùs vitam & sanguinem fudit. Sexto namque conuersionis suæ anno in Syriam Saracenis prædicaturus nauigauit. Ventis autem reflantibus in Sclauoniæ portum appellere compulsus est. Hoc igitur desiderio eo tempore fraudatus, & siti hac vehemēter eius animum extimulante, ad Marrochium, Mauritaniæ vrbem, iter arripuit, vt Miramolino & genti eius Christi Euangelium prædicaret: si qua fieri posset, vt ad desideratam martyrij palmam perueniret. Tanto namq. eius desiderio æstuabat, vt quamuis imbecillo esset corpore, peregrinationis suæ præcurreret comitē, & velut spiritu ebrius, in eo itinere festinaret. Sed cùm iam in Hispaniam venisset, diuina dispēsatione, quæ ipsum ad alia reseruauerat, grauissimo morbo correptus, quod optabat, implere non poterat. Verùm charitatis ardore eius mentem ad martyrium acerrimè perurgente, iterum ad infideles ire destinauit. Tertio decimo namque conuersionis suæ anno in Syriam profectus, multis se periculis constantissimè exposuit, vt Christi Euangelium Soldano, Babylonis Regi, ac populo eius annuntiaret. Quo tēpore adeò implacabile bellum inter fideles & Babylonios intercedebat, vt Soldanus Christianos omnes, vbicunque reperti essent, interfici iuberet, & pro oblato occisi Christiani capite aureum nummum polliceretur. Cùm igitur beatus Pater & socius in satellitum Regis manus incidissent, multis ab eis, tanquā agni à lupis, verberibus & iniuriis crudelissimè affecti, ac postremò vinculis astricti ad Soldanū (quod sanctus Pater cupiebat) adducuntur. Cùm is igitur ab illis quæreret, à quo in regnū suum missi essent, & quid in eo moliri vellent; intrepidus Dei seruus respōdit, se nō ab homine,
sed

sed à Deo missum fuisse, vt ei, & eius populo viã salutis ostenderet, & veritatis Euangeliũ prædicaret. Tanta verò animi cõstantia, tantoq. spiritus feruore corã eo de vera pietate, deq. Dominicæ incarnationis mysterio disseruit, vt aperrè constaret verum esse quod Saluator dixit, Ego dabo vobis os & sapientiã, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri. Nam & Soldanus admirandum in viro Dei spiritus feruorẽ & virturẽ animaduertens, libenter ipsum audiebat, & ad moram contrahendam cũ eo instantiùs inuitabat. Christi verò seruus superno illustratus miraculo, Si vis, inquit, ad Christũ cũ populo tuo cõuerti, libenter tecũ ob illius amorẽ cõmorabor: si verò de Christianæ fidei veritate dubitas, legemq. tuã veriorẽ arbitraris, præcipe ignem quàm maximũ accendi, & ego cũ sacerdotibus tuis ignem ingrediar, & quibus ignis ardor pepercerit, horũ fidẽ sinceram & immaculatam esse fateatis. At ille, Non, inquit, arbitror ex sacerdotibus meis quemquam periculũ hoc esse facturũ. Ad quem vir sanctus; Si promiseris te ac populũ tuum ad Christi Domini mei cultum traducturũ, si ignem illæsus intrauero, & exiero, ego solus ingrediar; quòd si combustus fuero, peccatis meis imputetur: si autem illæsus exiero, Christianorum fidem veram esse cognosce. Soldanus autẽ hanc se optionẽ accipere nõ audere respondit, quòd populi seditionẽ formidaret. Obtulit tamen multa munera, magnaq. vi precũ instabat, vt si nõ sibi, aliis saltem ea præbiturus acciperet: quæ tamen omnia vir sanctus non terrenarum rerum, sed salutis animarũ auidus, quasi lutum spreuit. Sic igitur Dei dispensante clementia factũ est, vt Christi amator mortem pro ipso totis viribus exquireret, nec tamen inueniret; vt & merito non careret optati martyrij, & pro eo in posterum seruaretur sacrorum stigmatum singulari priuilegio decorandus. O verè beatum virum, cuius etsi caro tyranni ferro non cæditur, occisi tamen Agni similitudine nõ priuatur! ô, inquam, verè ac planè beatum, cuius animam etsi gladius persecutoris non abstulit, palmam tamen martyrij non amisit!

Lucæ 21.

His argumentis, fratres, quanta beatissimi huius Patris erga Christũ charitas fuerit, satis apertè colligitur. Reliquũ est, vt videamus, quantũ à Christo dilectus fuerit, qui tãtoperè Christum dilexit. Hoc planè ex bonorũ omniũ cõmunione conijcere licet: cùm veræ amicitiæ proprium sit, & se, & sua omnia cũ amico cõmunicare. Hoc autẽ primũ illi quidẽ Dñs præstitit, cùm omnis generis morbos, & omnia itẽ animantia illius imperio subiecit: qua de re suo loco dicemus. Hoc autẽ quid aliud erat, quàm viro sancto, quod diuinitatis proprium erat, tribuere? Creatoris enim est, vt creaturæ omnes ipsi ad nutũ obediãt, quod videmus huic viro sancto fuisse concessum. Cæterùm cùm amicorum omnia

sint communia (nec enim perfectæ amicitiæ lex patitur, vt amicus ab amico quidquam velit habere seiunctum) ea inter Christum & virum sanctum amicitiæ fides exstitit, vt post hoc singulare imperiũ, nouam aliam gloriam & honorem, hoc est, preciosa illa vulnerum suorum stigmata, quibus mũdum redemit, quibus de huius mũdi principe triumphauit, quibus cælestis regni occlusas fores aperuit, quæ ad sempiterni huius triũphi memoriam non in sericis tapetibus, sed in suo corpore reliquit, in amici sui corpore imprimere dignatus est. Quid hoc beneficio maius? quid hoc priuilegio sublimius? quid hoc opere mirabilius? Filius Petri Bernardonis, à patre olim in vincula ceu stultus coniectus, propter immaculatæ vitæ puritatem eo celsitudinis à puritatis amatore euectus est, vt solus ipse cum Christo post resurrectionis gloriam his humanæ salutis insignibus inter Sanctorum omniũ choros effulgeat. Nec enim quam eius corpori gloriam contulit, in resurrectione auferet. Quantum ergo diuinæ erga sanctum virum dilectionis hoc indicium & argu-

1. Reg. 18. mentum fuerit, Ionathæ Saulis filij exẽplo intelligere licet, qui Dauidem à cæde Goliæ redeuntem, eiusq́ue caput in manu gestantem, tanto amore prosecutus est, vt quemadmodũ animam suam, ita illum dilexisse feratur. In cuius rei argumẽtum exspoliauit se Ionathas tunica sua, deditq́; Dauidi; nec non & reliqua vestimenta, vsq. ad gladium, & arcum, & balteum. Itaq. magnus ille amicus, qui se totum atque animam suam amico tradidisset, si potuisset; cùm hoc non posset, vestibus suis & armis illum insigniuit atq decorauit. Si igitur vestium & armorũ donatio pro maximo amicitiæ argumẽto in sanctis litteris memoratur; quale, quæso, fuit non vestem, aut arcũ, aut gladium (quæ extra corpus sunt) sed ipsa sacrorum vulnerum stigmata, quæ Christus Dominus in corpore suo gestabat, in amici sui corpus transferre? Ea igitur huius amicitiæ magnitudo exstitit, vt posteaquam alia omnia tradidisset, nullo modo conquiesceret, nisi hoc etiam, quod vni sibi Dominus reseruauerat, quodque nemini hactenus concesserat, in vnum Franciscum cõtulerit. Quis igitur hic non exclamet? quis non hanc tantam Dei nostri fidem, bonitatẽ, suauitatem & charitatem erga fideles seruos suos non miretur, non adoret, non obstupescat? Hunc igitur, fratres, Dominum toto cordis affectu diligamus, hunc imis visceribus condere studeamus, illũ dies noctesq́. cogitemus, sanctissimas illius leges semper ante oculos habeamus, ob eius amorem, si ita opus fuerit, mori parati simus prius quàm eius leges infringamus; vt sic tandem, aspirante eius gratia, per obedientiam mandatorum peruenire mereamur ad regnum cælorum.

IN

IN EODEM FESTO BEATISSIMI PATRIARCHÆ FRANCISCI, CONCIO tertia; in qua, post Euangelicæ lectionis explanationem, de singularibus sanctissimi Patris huius virtutibus & meritis agitur.

THEMA. *Quasi vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso.* Eccl. 50.

MAgna nobis hodie, dilectissimi, prouincia ad dicēdum proposita est, ad quā nulla dicēdi facultas par esse queat. Vt enim inter aues nonnullæ sunt quæ adeò pernici volatu in supera loca ferātur, vt penè visum effugiāt: ita inter Sāctos nōnulli repetiūtur quorū altissimas virtutes mēs humana cōprehendere, ac multò minus verbis explicare valeat. Quod de beatissimo Patre Francisco intelliget, quisquis eius vitam, & clarissimas virtutes atq; innumera propè miracula studiosè perlegerit. Non tamen arbitror sacratissimę Virginis opem in beati serui sui Frācisci laudibus pędicandis defuturam, quando is eā toto vitæ suæ tempore singulari quadā religione ac pietate coluerit: causamq; huius tātæ erga illam dilectionis & religionis aiebat esse, quod ea Dñm maiestatis, fratrē nostrū effecerit. Nō potuit paucioribus verbis hoc tā ingens debitū amplificari. Quid enim maius, quid sublimius, quā vilē homuncionē atq; vermiculū habere vnigenitum Dei filiū (qui omnia potestate infinita cōplectitur) nō modò patrē, sed fratrē etiā, os nostrū & carnē nostram? Quam rem non solùm immensæ Christi bonitati, sed magna etiam ex parte eius gloriosæ genitrici debemus. Quia & illud pijssimum sancti Patris affectum erga Virginem augebat, quòd nouæ vitæ suæ initium & finē in quadam Virginis Ecclesia (quæ sancta Maria de Portiuncula vocatur) habuisset. In ea enim euangelicæ vitæ institutum cœpit, ad eamq; morti iā proximus se deportari mādauit, vt ibidē viuendi finem faceret, vbi eiusdē Virginis ope adiutus, nouæ vitæ initium sumpserat; eundemq; locum in magno honore atq reuerentia à fratribus suis haberi pręcepit. De huius igitur viri sanctissimi virtutibus hodie dicturi, cælestē opē, eiusdem sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus. Simile.

AVE MARIA.

Priusquam id quod proposuimus, expedire incipiamus; Euāgelica lectio, quæ maximè cum beatissimi Frācisci instituto cohęret, paucis explicāda est. In ea igitur amator hominū Dñs Iesus cęlesti Patri gratias agit, quòd euangelicę doctrinę mysteria

 (quæ

(quæ aditum nobis ad sempiternā felicitatē patefaciūt, prætermissis prudentibus & sapiētibus seculi, paruulis, hoc est, rudibus piscatoribus voluerit manifestare; vt ipsi alios doctrina sibi diuinitùs tradita imbuentes, eiusdē felicitatis consortes efficerent. Cur autē huiusmodi operarios ad hoc tantū opus cælestis Pater elegerit, nō aliā causam Filius, quam eius rectissimam volūtatē assignat: quæ certissima totius æquitatis & iustitię regula & norma est. Ferunt Pythagoræ discipulos tantam fidē præceptoris sui placitis habuisse, tātaq; illū religione coluisse, vt quauis argumētatione firmior apud illos eius auctoritas esset. Itaq. vsitatū apud illos argumentū erat; Ipse dixit. Quanta verò fuerit apud homines Catonis Vticensis auctoritas, declarat insignis Poëta, qui de

Lucanus. ciuili inter Cæsarem & Pompeium bello scribens, sic de illo ait:

Quis iustius induat arma,
Scire nefas: magno se iudice quisque tuetur.
Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni.

Si ergo tāta hominibus auctoritas tribuitur; quāta quæso immensæ illi sapientiæ & æquitati tribuenda est? Valeat ergo apud nos, fratres, in omni humanarum rerum inæqualitate, hæc sola oratio: *Ita Pater, quoniam sic fuit placitū ante te.* Hac enim sola oratione inter tot calamitatum procellas se sanctus Iob consolaba-

Iob. 1. tur, cùm diceret; Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum.

Subdit deinde Dominus: *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et nemo nouit Filiū nisi Pater, nec Patrē quis nouit nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare.* Sunt inter fideles multi, qui afflictari solent, cùm salutem suam non tam in se quàm in diuina dispensatione sitam esse audiūt: perinde atq. tutiùs ea in suis manibus, quàm in diuinis posita esset. Vt igitur vanæ horum solicitudini Saluator occurreret, eā in suis manibus à Patre positam esse declarat: qui nullo modo (quod ad se attinet) ouem eam perire patietur, quam is multo labore quæsitā super humeros suos baiulauit: & pro cuius salute innocentes in cruce manus clauis terebrari atq. transfigi passus est. Quod intelligens Vates regius, his manibus spiritus sui salutem firma fiducia committebat, cùm diceret: In

Psal. 30. manus tuas, Domine, commēdo spiritum meum. Cur hoc? Subdit huius fiduciæ causam: Redemisti me Dñe Deus veritatis. Cuius enim manibus fidentiùs spiritum meum cōmendare potero, quàm ijs quæ pro me redimendo ligno crucis affixæ sunt?

Vt autem hanc salutis nostræ curam ac desiderium Saluator infirmis mentibus ostenderet; omnes ad se homines his amātissimis verbis aduocat: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, &c. Iugum enim meum suaue est, & onus meū leue.* Hoc est quod seculi homines credere

dere nullo modo possunt. Iugum enim Diaboli atq. mundi suauissimum esse credunt, quòd largam voluptatibus licentiā præbeat: tuum verò iugum Dñe, importabile esse prædicant, quòd eas frenare & cohibere, carnemq, spiritui seruire iubeat. Iubet planè: quòd quidem rerum diuinarū imperitis difficile esse apparet, non iis qui diuinæ charitatis vim experti sunt. Cùm enim incensa in Deū charitas ipsi super omnia placere desideret, intelligatq. labores propter eius amorem alacriter susceptos, gratissimos illi esse; nihil magis cupit, quàm variis propter eum laboribus conflictari. In cuius rei fidem cunctorum Martyrum alacritatē, & patiendi sitim afferre possem: sed his omnibus prætermissis, vnius D Gregorij exemplum in mediū afferam. Cùm is igitur grauissimo quodam morbo laboraret, cuius erat remedium, per singula penè momēta cibo refici; idq. instāte Dominicæ Resurrectionis vigilia pateretur; maiori se tristitia affectū fuisse scribit, quòd eum diem ieiunio præuenire, & sanctificare non posset, quàm quòd lethifero illo morbo premeretur. Quocirca sanctissimum quendam virum, signis atq miraculis celebrem, obnixè rogauit, vt facultatem sibi eo die ieiunandi à Domino impetraret: quod & factum est. Videtis ergo, fratres, quid præstet in Deum incensa charitas? Tantum enim abest vt labores religionis gratia susceptos horreat, vt illis carere mortis instar esse ducat. Hinc D. Bernardus, In eo, inquit, quod amatur, aut nō laboratur, aut etiam labor amatur. Indicio nobis erit mater quæ filiolum nutrit, quæ tamen nutritionis diurnum pariter & nocturnum laborem alacriter & libenter propter sobolis amorem perfert. Hunc igitur erga Deum amorem, fratres, continuis precibus & gemitibus à Domino flagitemus, ab eoq. contendamus, vt charitas Dei per Spiritum sanctū diffundatur in cordibus nostris: hac enim charitate incensi atq. adiuti, facile fiet omne difficile. Hactenus de Euangelica lectione: nunc ad beatissimi Francisci laudes recurrat oratio.

Gregor. Dialog. lib. 3. ca. 33.

Bernard.

TRACTATIO THEMATIS. I.

Iam primùm constat, fratres dilectissimi, primā omniū diuinorum operum causam esse diuinā bonitatem: omnia vero Dei opera, quæ penè sunt infinita, ad duo potissimùm capita referri. Sunt enim naturæ, sunt gratiæ opera: quæ omnia ab illo inexhausto diuinæ bonitatis fonte dimanant. Non enim vlla necessitate, sed sola bonitate inductus, omnia quæ in cælo, terra, mariq; continentur, condidit. Eadem bonitas illū impulit, vt hominum mentes gratiæ suæ opibus sanctificaret, easque sibi similes redderet. Eademq. bonitas fecit, vt post oblatum in cruce sacratissimi corporis sui sacrificiū, & Spiritū sanctum è cælis in Apostolorū pectora, & Apostolos ipsos in mundū mitteret; qui

ad gratiæ & gloriæ suæ opes mortales cūctos sine vlla generis aut sanguinis discretione inuitarent. In cælū igitur, vnde ad nos venerat, regressurus, hæc ad discipulos nouissima verba, iuxta Matthæi Euāgeliū, dixisse memoratur: Euntes docete omnes gētes, baptizātes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, docētes eos seruare omnia quæcunq. mādaui vobis Cūq ad hoc omniū operū maximū ac difficillimū, Apostoli imperitiā & infirmitatē suā causari possent; hūc eis timorē adimit, cùm paulo ante hæc verba dixit: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Et mox: Ecce, inquit, ego vobiscū sum omnibus diebus vsque ad cōsummationē seculi. Quod perinde est ac si diceret: Ego qui cæli ac terræ imperiū nactus sum, sub cuius potestate omnia supera atq. infera cōtinentur, vobis præsens adero, vosq; in hoc tāto opere dirigā atq. defendam. Hoc autē cælesti auxilio freti discipuli, nihil erat cur legationis huius officiū formidarēt, cū prępotentē cæli ac terrę Dnm cœptis suis fauentē haberēt, quē non ad horā solū, sed perpetuò sibi assistentē sperarēt. Qua ex re colligere licet, fratres, quā salutare mūdo Christi regnū & potentia fuerit, & quātū nobis de tali potētia gratulari, & in Rege nostro exultare debeamus, qui potentiā omnē, omnesq. opes suas in salute nostra promouēda collocauerit. Quā rē is alibi nō obscurè declarauit, cū ad Patrē dixit: Dedisti ei (videlicet filio tuo) potestatē omnis carnis, vt omne quod dedisti ei, det eis vitā æternā.

Quia verò salutarem hanc opē atq. præsentiam suam nequaquam breui illo temporis spatio definiuit, sed omnibus diebus vsq. ad consummationē seculi duraturā promisit (vt quos pretioso sanguinis sui cruore à peccati seruitute redemerat, eosdem iam à peccatis purgatos, ad cęlestes sedes euocaret) ideò quę illū bonitas impulit, vt iturus in cælum discipulos suos ad hoc opus destinaret, eadem etiam quamdiu mundus superstes fuerit, ad eandem curam, idēq. misericordiæ officium impellit. Apostolis igitur & vita & officio suo defunctis, alios deinde operarios ad Ecclesiæ suæ vineam excolendam conduxit, hoc est, sanctos Ecclesiæ Doctores & Pontifices, qui ab eodem Domino missi, & eodem Spiritu acti, in eadem vineæ cultura strenuè laborarunt. Prætereo hic sanctorum Monachorū & & Anachoritarū examina, & eorum præcipuè, qui monasticæ vitæ fundamenta iecerunt (qualis Magnus ille Antonius Aegyptius, Basilius, Benedictus atq. Bernardus extitēre) venio ad vicina tēporibus nostris secula, quæ nouissima esse putantur. Hac igitur hora, penè vndecima, duos eodem tēpore Apostolicos & Euāgelicos viros sollicitus paterfamilias ineffabili pietatis suæ prouidentia destinauit, qui duorum clarissimorum in Ecclesia ordinū fundatores & auctores existerent; vt non ipsi tantùm, sed eorū etiā sectatores

Matt. 28.

Ibidem.

in toto terrarum orbe, in omnibus oris & gētibus ad finem vsq. mundi hanc vineam excolerent, hoc est, animarū saluti operam darent. Estq. res planè admiratione dignissima, cùm tanta sanctissimorum virorum inopia in mundo sit, vno atq. eodem tempore hæc duo maxima luminaria in mundo orta fuisse, quæ nō modò Apostolicæ vitæ clarissimum specimen ederent, sed etiam Apostolica signa, & ingentia miracula, eadem fide & potestate, patrarent. Morbos enim omnis generis sanabant, mortuos ad vitam reuocabant, dæmonibus imperabant, & omnia naturę iura, veluti dij quidam terrestres, & omnium rerum domini, pro voto suo immutabant.

Si quis autem hæc ipsa quæ diximus, paulo attentiùs considerauerit, intelliget planè, horum sanctissimorum Patrum singulares vereque mirabiles virtutes extitisse, nec tamen incredibiles, quamuis esse videantur. Cuius rei causam paucis explicare tentabo. Est igitur intelligendum, auctorem naturæ & conditorem Deum sic res à se cōditas instituisse, vt easdem veluti per classes & ordines distribuerit, atq; vnicuique ordini rem aliquam, eiusdem ordinis maximè insignem, veluti regem quēdam præfecerit; quæ & omnibus illis perfectionis causam afferret, tantoque illis esset perfectior, quanto Rex ciuibus suis præstantior est. Sic igitur in classe corporū calidorum, ignis principatū obtinet, qui cunctis corporibus, calidus ipse, caloris sui causam affert, eaque omnia calefaciēdi virtute longè superat. Sic etiā in ordine lucidorum corporum, sol principē locum tenet, & sideribus cunctis ita lucem præbet, vt nullum eorum solis splendorē æquare possit. Cùm igitur rerum omnium Dñs, & naturæ & gratiæ auctor sit, nihil mirū, si quem ordinem in naturæ operibus posuit, eundem in operibus gratiæ retineat. Quem quidem ordinem & in seipso, qui Sanctorum omnium sanctificator est, & in Apostolis declarauit, quos Ecclesiæ suæ principes, atq. salutis & iustitiæ ministros, & omnium virtutum exemplar cōstituit. Hinc vnus eorum cæteros fideles ad sui imitationem his verbis prouocat: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Ad hunc ergo modū hos duos sanctissimos viros Dominus destinauit, vt Euangelicæ vitæ doctores atque ductores existerent: vnde consequens erat, vt qui alijs in religionis & sanctitatis ministros, atque virtutis exemplū dati essent, longissimo interuallo sanctitatē eorū superarent, qui sub eorū institutis & regula militarēt. Quod intelligens beatissimus Pater Franciscus, supra vires, & supra modum corpus suum varijs morbis penè confectū, ieiunijs, vigilijs, itineribus, nouisque laboribus atterebat. Cumque huius rei gratia à fratribus obiurgaretur, quòd qui carnem iam haberet plenissimè spiritui obsequentē, tot illam modis affligeret: ille responde-

 bat,

bat, se alijs in virtutis exemplum datum esse, ideoque quod frenandæ carni minus necessarium erat, ad aliorum virtutē excitādam esse necessarium. Sic enim Domini sui exemplo iustitiam omnem vir sanctus implere curabat. Constat igitur ex his, verum esse quod initio diximus, beatissimum hunc Patrem, quem Dñs celeberrimi ordines Patriarcham, principem, & columnā, & clarissimum virtutum omnium exēplar esse volebat, omnium virtutum ornamentis supra omnes eius sectatores, velut quendam inter sidera Solem, donatum ab eo fuisse. Cuius rei fidem facit commissi muneris dignitas. Quis enim impossibile aut incredibile esse credat, quod immensa illa bonitas atq. potentia facere cōstituit, quamuis id communem hominum fidem superare videatur? Omnia enim quæcunque voluit Dñs fecit in cælo & in terra, in mari & in omnibus abyssis. De potentia igitur dubitare nemo potest, ac multò minus de voluntate; cùm ad eius sapientiam pertineat, quæ in summo Ecclesiæ cardine collocare decreuerit, summis virtutibus exornare.

Psal. 113.

I.

De eximia igitur hodie beatissimi Francisci sanctitate virtutibusq; dicturi, appositissimè hanc illi sententiam accommodauimus; *Quasi vas auri solidū ornatum omni lapide pretioso.* Auri enim nomine charitatem, quæ virtutum omnium princeps est; lapillorum autem appellatione virtutes accipimus; quæ vt charitati deseruiunt, ita charitatem ipsam exornant. Sic tamen virtutum eius narrationem instituemus, vt quem viuendi ordinem retinere debeat quisquis ad perfectioris vitæ studium aspirat, in sermone nostro explicemus.

Simile.

Quicunq. igitur in hoc virtutis curriculo exerceri cupit, veræ humilitatis ante omnia solida fundamenta iaciat. Vt enim ædificaturi domum rudera prius omnia fodiendo egerunt, vt ad firmum solum perueniant, supra quod domum ædificent: ita vir pius viribus suis industriaq. (quæ solidæ firmitatis nihil habent) diffisus, firmæ petræ, hoc est, diuinæ gratiæ præsidio innitatur: hic enim prior veræ humilitatis gradus existit. Alter verò est vt homo & naturæ suæ imbecillitatem, & præteritæ vitæ maculas agnoscat, seque ob eas, quantum fieri possit, interius exteriusq. submisso atque humili animo gerat, nullique se præferens, omnibus se inferiorem, diuinaq gratia indigniorem iudicet. Hanc igitur virtutem (quæ aliarum omnium & decor, & custos, & fundamentum est) tanquam veram paupertatis Euangelicę germanam, & à Christo Domino ad imitandam nobis propositam, maximo studio Pater sanctissimus coluit; quæ tanto in eo extitit mirabilior, quanto eius vita extitit sanctior. Iudicio quidem & æstimatione sua nihil erat nisi peccator, cùm reuera totius

probi-

probitatis exemplar efset. Super hanc igitur studuit ædificare se ipsum, atq. vt sapiens architectus hanc vitæ morumque suorum fundamentum esse voluit. Aiebat præterea, virtutis huius stabiliendæ gratia maiestatis Dnm ad infima nostra descendisse, vt non modò verbis, sed totius vitæ atq. mortis suæ exemplis humilitatem doceret, humilitatem prædicaret, atque ingentes humilitatis opes hominibus cõmendaret. Admonebat mundi laudibus atq. vocibus, seruorum Dei aures esse occludendas, nec se quenquam hominum iudicio, sed diuino metiri debere. Tantus enim, aiebat, quisq est, quantus est in illius oculis, qui spiritum põderator est, quiq. tenes scrutatur & corda. Sępe enim quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum. Vnde cũ beatus Pater ab alijs laudaretur, dicere solitus erat: Adhuc filios & filias habere possum: adhuc in freto, nõ in portu nauigo: nolite ergo me laudare vt securũ. Nemo enim laudandus, cuius incertus est exitus. Deniq. adeò virtutis huius amator extitit, vt quéadmodũ Reges à nobilissima regni sui ciuitate nomẽclaturam titulũq. accipiunt; sic ipse, quẽ instituebat ordinẽ, ab hac nobilissima virtute nomen sortiri voluit, vt is videlicet Minorũ ordo appellaretur (quod est humilitatis insigne) & qui cæteris in eo pręficerẽtur, nõ pręfectorũ, sed ministrorũ nomẽ haberẽt: vt vtrosq. ipsum professionis & officij nomẽ humilitatis admoneret. Quid autẽ Minoris nomẽ ab huius instituti professoribus exigeret, vir sanctus his verbis cuidã socio declarauit: Nequaquã Minoris nomẽ iure mihi tribuere potero, nisi ea mente fuero, quã tibi modò describã. Si hoc ipso tẽpore cum huic ordini præfectus sum, comitia celebrẽtur, & ego in eis officij mei auctoritate fungar, fratres autem omnes vno cõsensu mihi dicant; Nolumus te præfecturã hanc administrare, quòd illiteratus, elinguis, simplex, & rudis sis, tandemq. ab illis multis affectus opprobrijs ab officio & cõgregatione expulsus fuero: si hæc, inquam, omnia nõ eodem vultu, eademque lætitia pertulero, Minoris nomine indignus sum. Quid igitur hac humilitate altius? quid sublimius?

Prou 16. Apoc. 6. Luc. 16. Simile.

Verùm hæc omnia humilitatis argumẽta illud maximè superare videtur, quòd vir sanctissimus, qui tantum perfectionis culmen attigerat, ad sacerdotij munus promoueri ausus nõ fuit: tãta in eo humilitas, tãta erga diuinissimum altaris sacramentũ reuerẽtia extitit. Quo exemplo liquet, quàm sit illorum temeritas & audacia accusanda, qui ad sacros ordines illotis (quod aiũt) manibus irrumpunt: qui non vocati à Deo tanquam Aaron, sed sponte sua summam illam sacerdotij dignitatẽ, (qua nulla est in terris maior) inuadunt, qui sacerdotis officio non ad animæ salutem, sed ad terrena cõmoda augenda, sine vlla animi præparatione, aut diuinæ maiestatis reuerẽtia abutũtur. Quia verò obe-

Hebr. 5.

dientia humilitatis legitima soboles est, qui verè humilis erat, nō potuit nō esse magnus obedientiæ cultor: idq. adeo vt (quod nemini hactenus contigit) Ordinis à se instituti præfecturā repudiaret, & qui maior erat inter omnes, se minoribus subdere non erubesceret. Vt igitur humilitatis conseruandæ gratia sacerdotij dignitatē nō admisit: ita obediētiæ amore inductus, præfecturæ officiū recusauit. Quam quidē virtutē tantoperè adamauit, vt ad socios aliquando dixerit: Hanc de Dñi misericordia gratiam cōsecutus sum, vt tam libēti & placido animo recenti nouitio (si is mihi in præfectū daretur) obedirē, quā veterano cuilibet Ordinis Patri. Subditus quippe præpositū sibi Patrē nō vt hominem aspicere debet, sed vt illum, pro cuius se amore illi subiecit: qui quanto fuerit vilior, tanto virtus obedientiæ erit apud Deū gratior. Cùm verò ab ipso quæreretur, quis esset verus obediens? mortui hominis exemplo id declarauit: Tolle, inquit, corpus exanime, & quo in loco volueris repone: videbis illud nec repugnare motū, nec reclamare dimissum, nec vlla ratione aduersus motorem indignari. Hic igitur verus obedientiæ cultor est, qui cur moueatur nō diiudicat, vbi locetur nō curat, vt alibi reponatur nō instat, euectus ad officium solitam seruat humilitatē, & quò magis honoratur, hoc se magis honoribus iudicat indignū.

Cæterùm vt ab humilitate & obedientia virtutū fundamēta iacientes, ad alias conscendamus; tertio loco abstinētia & carnis maceratio sequitur, quæ carnis superbiam cōprimit, eandemq. spiritui subiicit, quæ pro cōmissis sceleribus Deo satisfacit, quæ ad sacras vigilias, & orationis studia corpus & mentē aptat, cæterisque virtutibus miro modo deseruit. Quæ quidem virtus in hoc beatissimo Patre tanto fuit mirabilior, quanto is grauioribus stomachi, splenis, epatis, & oculorum morbis tota penè vita laborauit. Nam præter consueta Ecclesiæ ieiunia, & cōsecratam Christi Domini exemplo Quadragesimam, alias ipse sibi quadragesimas simili ieiunio obseruandas proposuerat. Ab Epiphaniæ namque festo (eo videlicet tempore quo Christus Dominus in deserto latuit) solitudinis loca petebat, ibiq. in cellula reclusus, quadraginta dierum spatio ieiunijs, vigilijs, orationibus, atque diuinis laudibus vacabat. Ad honorē verò beatissimæ Virginis (quam inexplicabili complectebatur affectu) à festo Apostolorū Petri & Pauli, vsq. ad gloriosam eiusdē Virginis Assumptionem deuotissimè ieiunabat. Ad honorem verò beatorū Spirituum (qui electorū animas mirifico Dei amore inflammant) indissolubili erat amoris vinculo copulatus. Ideoque ab Assumptione Virginis gloriosæ totidem quadraginta diebus, ieiunijs & orationibus incumbebat; Apostolos verò omnes, præcipueque Petrum & Paulum, propterea quòd flagrantissimo Christum amore

amore prosequerentur, eximia charitate diligebat: in quorũ gratiam aliã ipsis quadragesimã dedicauerat. Sic igitur verus Christi pauper, qui nihil aliud nisi duo æra minuta, corpus scilicet & animam habebat, hæc ipsa propter Dñi sui amorẽ sic offerebat, vt omni ferè tẽpore per abstinẽtiam ieiunij corpus, & per ardorem desiderij spiritũ immolaret: exteriùs in atrio corpus sacrificans, interiùs verò suauissimũ adolẽs thymiama. Quin & illud eius abstinentiã mirè cõmendat, quod frequenter appositos cibos, ne palatũ alliceret, uéve inimicam carnẽ oblectarẽt, permutare solebat, vt nihil ei in vita nisi solus sponsus dulcis esset; quĩ eò castis mentibus dulcior est, quò magis ipsi dulcia cuncta ob eius amorẽ repudiant. Quid hoc in loco dicent, qui omnes opes suas, & omnia vitæ studia in hoc vnũ conferũt, vt inimicã carnẽ omni voluptatũ genere foueant? quod cũ faciunt, atrocissimũ & familiarẽ cõtra se hostẽ armãt: qui tanto difficiliùs vincitur, quãto maiores aduersus spiritũ vires hac molli indulgentia colligit.

Cæterùm abstinentiæ germana & cõiuncta virtus est oratio. Illa enim ad spiritualẽ melodiam corporis & animæ instrumentũ per ieiuniũ aptat: oratio verò suauissimè Deo canit. Quę quidem virtus adeò familiaris beato viro fuit, vt tota eius vita perpetua quædam esset oratio. Ea autem erat cõtemplanti solatiũ, per quam in terra positus, cogitatione & auiditate inter Angelorũ choros versabatur. Erat & operanti præsidiũ, dum in omnibus quæ agebat, sibi diffidens, orationis suffragio se à Deo dirigi postulabat. Itaq. fratres suos omni ratione ad huius virtutis studiũ excitabat; asseueranter affirmans, neminem in Dei obsequio, & virtutum acquisitione prosperos successus, nisi virtutis huius præsidio, habiturum. Ipse verò ambulans & sedens, laborans & à labore vacans, domi ac foris adeò erat precationi intentus, vt illi videretur nõ solũ quidquid erat in eo cordis & corporis, verùm etiam operis & tẽporis dedicasse. Cùm verò aliqua spirituali dulcedine à Dño reficeretur, nulla interposita mora mẽtem suã illi percipiendæ atq. fruẽdæ aptabat. Quod si hoc illi in itinere fortè contigisset, socios præcedere volebat, ipse verò gradum in eodem loco figebat, ne in vacuũ eam Dei gratiam reciperet. Illud verò singulare, maximeq. mirandũ, quòd quanta poterat diligentia, quidquid donorũ à Deo recepisset, neq. verbis, neq. vllis externis signis, aut vocibus, aut corporis motibus foris propalabat, secretũ tũ sibi seruãs. Qui secus autẽ faceret, leui aiebat mercede rem inæstimabilem amittere, donantisq. manũ ad donandum cõtrahere. Si verò aliquando tanta vis diuinę visitationis & cõsolationis esset, vt nullo modo posset interni hominis claustris ita contineri, vt nõ se aliquo externo indicio proderet; fingebat aliquid, ne vllam astantibus perceptorũ donorum significationem daret.

II. His

II.

His quatuor virtutibus, fratres, quas hactenus commemorauimus, pius homo sibi ipsi, suoq. profectui præcipuè vacat, sibiq. magis quàm alijs consulit. Quod quidem initio vitæ religiosæ primo loco curandum est, vt videlicet ordinata charitas à se primùm incipiẽs, in alios deinde, cùm adultior fuerit, excurrat. Sic

Simile. enim videmus naturæ auctorẽ Deũ in omnibus siue plãtis siue animantibus hunc ordinẽ seruare, vt prius quidem ea ad iustam maturitatem perueniant, deinde aut fructus aut fetus pariant; priori quidem loco sibi, deinde alijs operam dantes. Cùm ergo vir pius in his se virtutibus, quas cõmemorauimus, exercuerit, ad alios & in corpore & in anima iuuandos, per misericordiæ & benignitatis opera procedat. Quod beatissimus Pater Frãciscus cumulatissimè præstitit. Quãuis enim & spiritu & corpore pauper esset, nunquam tamẽ illi defuit quod pauperibus daret. Vestes enim exuebat, easq. indigentibus, Christum in pauperibus contemplans, largiebatur. Vnde cùm Apostolorum limina visitaret, cernens inter pauperes, qui ibi assidebãt, vnum laceris vestibus tectũ, seipsum nudauit, quo illum indueret; ipseq. semicinctijs obuolutus, inter eosdẽ pauperes tota die cũ incredibili quadam spiritus suauitate, & paupertatis amore sedit. Accidit etiam vt ipsi Senis redeunti, pauper occurreret. Cumq; sanctus Pater propter morbũ quo per id tẽporis laborabat, palliolo quodam esset obuolutus, ad socium ait: Oportet vt alienũ dño suo reddamus: hoc enim palliolũ mutuò accepimus, tãtisper eo vsuri, dum pauperior occurreret. Cumq. socius Patris necessitatem considerans pertinaciter obsisteret, quòd alij consuleret, se neglecto, qui magis indigeret; ille contrà, Pro furto, ait, mihi à pauperum parente Christo imputandum esse credo, si huic egenti nõ subuenero. Cùm autẽ misericordiæ affectus in piis hominibus tantoperè vigeat, vt Ecclesiasticus dicat, Nouit iustus animas iumentorũ suorum; hic ipse affectus vsq. adeò in sancti Patris visceribus dominabatur, vt ad ipsa etiam animantia protenderetur; atq. ad illa præcipuè, quæ Christi Dñi mansuetudinem figurabant. Cuius rei exstat exemplum dignissimum planè quod hoc in loco referatur. Cum vir sanctus in monasterio sancti Verecundi hospitaretur, euenit vt ea nocte ouicula quædã agnellum pareret. Aderat ibi fortè sus ferocissima, quæ innocẽtis fetus vitę nõ parcẽs, diro eũ morsu necauit. Cùm hoc autẽ pius Pater audiuisset, tenerrimo cõpassionis affectu permotus, & immaculati Agni mortem ad mẽtem reuocans, agniculi casum his verbis lamentabatur: Heu me, frater agnicule, innocẽs animal, Christũque hominibus repræsentans; maledicta sit crudelis illa bestia quæ te occidit, nulliqùe siue homini, siue feræ in alimentum cedat.

dat. Res profectò admiratione dignissima: sic enim diuina pietas hoc serui sui affectu delectata est, sic eius votis obtẽperauit, vt protinus fera illa ægrotare inciperet, vicissimq. tandem post triduum sentiret necem. Proiecta autem in monasterij vallum, ibiq. diutiùs iacens, nulli neq. homini, neq. feræ esca fuit.

Cæterùm pius hic sancti viri affectus in leprosorũ curatione maximè declaratus fuit. Cuius rei idem in testamento suo meminit, gratias bonorum omnium largitori agens, quòd ea res quę antea illi horrori erat, voluptati esse cœpisset. Ad hoc autem singulare misericordiæ officiũ illũ Dñs, cùm adhuc in seculo degeret, quodam insigni miraculo instituit. Cùm enim is iã melioris vitæ propositum cõcepisset, & equo vectus leprosum quendã in itinere obuium non sine horrore aspexisset, sibimet iratus, ab equo desiliens, atq. ad leprosum accedens, manum, quam ille vt eleẽmosynã acciperet, protẽdebat, deuotissimè osculatus est; statimq. leprosus ab oculis eius euanuit. Quo miraculo & in proposito suo cõfirmatus, & diuini amoris igne incensus, pijssimum quendã erga leprosos affectum ex eo tẽpore concepit. Qua de re extat aliud nõ minoris charitatis atq. humilitatis eius opus, quod pater misericordiarũ Dñs miro salutis beneficio honorauit. Obuiũ namq. sanctus vir in itinere Spoletanũ quendam ciuem habuit, cuius os atque maxillam lepra, horribili plaga, corroserat, ac deformauerat. Cumq. miser homo viri sancti pedes osculari vellet vir humilis hoc non ferens, osculari volenti pedes, osculum oris dedit. Dum autem leprosorum seruus Franciscus mirabili pietate illam horribilem plagam ore sacro contingeret (mira planè res) æger ille plenissimam sanitatẽ recepit. Nescio quid horum magis sit mirandum, an misericordiæ affectus in osculo tã benigno, an virtutis claritas in miraculo tam stupendo!

Cæterùm quoniam misericordiæ opera, quibus spirituales animarũ morbi curantur, tanto sunt pręstantiora, quanto anima corpore præstantior est: ideò vir sanctus, quamuis contẽplatiuæ vitæ studio potissimùm addictus esset, in eoq. dies & noctes cum ineffabili quadam dulcedine versaretur, diuino tamen oraculo admonitus, & exemplò illius inductus, qui noctẽ orationi, diem verò cõmodis impendebat animarum; cœpit & ipse ciuitates & castella circumire, & regnũ Dei non in doctis humanæ sapientiæ verbis; sed in doctrina spiritus & virtutis annuntiare. Quem homines, non vt huius seculi hominẽ, sed vt cęlestem quendam virũ, maiusq. aliquid quàm quod præsefert humana natura in eo contemplantes, deuotissimo quodã affectu audiebant. Mente enim ac ipso etiam vultu in cælum semper intentus, omnes sursum trahere nitebatur. Cœpit igitur Christi vinea suauissimum odoris germen proferre, productisq. floribus suauitatis, honoris, & ho-

& honestatis, vberes fruct⁹ germinare. Prędicationis quippe eius feruore succensi plurimi, iuxta formã à viro Dei traditam, nouis se pœnitẽtiæ legibus vinciebant. Sic vir diuinus, velut ambidexter, in vtriusq; vitæ, actiuæ scilicet & contemplatiuæ curriculo, Christi Domini sui exemplũ secutus, diligentissimè se exercuit.

Cùm autem sancti viri virtutes eum perfectionis gradũ attigerint, vt vnaquæq; earũ summũ sibi locũ inter cętera vindicare videatur: tamẽ inter eas deuotissimus atq; tenerrimus erga pendentem in cruce Dominũ affectus summum in eo locũ habuisse videtur. Hũc enim affectũ pius Dñs, antè etiam quàm is seculo renunciasset, menti eius impressit. Dum enim quadã die in solitudine positus oraret, & præ feruoris magnitudine totus esset in Deum absorptus; Christus Dñs, velut cruci affixus, ei apparuit. Cuius cõspectu liquefacta est anima eius, passionisq; ipsius memoria vsq; adeò visceribus eius medullitùs impressa fuit, vt ab ea hora, cũ Christ⁹ cruci affixus illi veniret in mentẽ, vix posset à lachrymis & gemitibus cõtineri; quemadmodũ morti ipse iã proximus familiariter amicis retulit. Huius igitur pijssimi affectus, clarissimarũq; virtutũ meritis altissimam illam & incomparabilem promeruit gratiam, vt sacris stigmatibus, quæ semper gestabat in mente, in corpore etiam insigniretur. Itaq; dum instante festo Exaltationis sanctę Crucis attentiùs in latere montis oraret, quendam ex Seraphicis spiritibus, sex ignitis atq; splendidissimis alis fulgentẽ è cælis descendere vidit. Cumq; is celerrimo volatu viro Dei appropinquasset, inter ipsas alas crucifixi hominis speciẽ pręferebat. Ex quibus alis duę supra ipsius caput attollebantur; duæ ad volandum extendebantur; duæ verò totum tegebant corpus. Quo spectaculo vehementer obstupuit, & mens eius ingenti quodam gaudio simul & mœrore æstuare cœpit. Gaudebat enim in dilecti Dñi sui aspectu; sed crucifixi compassio eius animam doloris gladio sauciabat. Intellexit tandem ex hac visione, Domino reuelante, se nõ per martyrium carnis, sed per incendiũ mentis in Christi crucifixi similitudinem transformandum. Discedens ergo beatus ille Spiritus, mirabilẽ in corde eius reliquit ardorẽ, nec minus mirabilẽ in carne signorum impressit effigiem. Statim namq; in manibus eius & pedibus apparuerunt signa clauorũ: quorum capita in interiori parte manuum, & superiori pedum apparebant. Erantq; clauorum capita rotunda & nigra: eorum verò acumina oblonga, retorta, & quasi repercussa; quæ ab ipsa carne surgentia, carnem reliquam excedebant. Dextrum quoque latus, quasi hasta transfixum, rubra cicatrice obductum erat: quod sæpè sanguinẽ fundens, tunicam ipsam aspergebat. Quis igitur hîc non exclamet? Quis ad hanc tãtam Domini gratiam & charitatẽ erga suos nõ ob-

obstupescat? Quid illis negare poterit, qui quod erat sibi singulare ac proprium, in amicum adeò liberaliter contulit?

Cuius autem dignitatis & gloriæ fuerit his Dominici trophæi insignibus ornari, superbi Aman exemplo agnoscere licet. Cùm enim is ab Assuero Rege interrogatus esset, qua ratione Rex cumulatissimum honorem alicui homini tribuere posset, isque neminem alium nisi se à Rege honorari velle crederet; quidquid in honoribus maximum concipere potuit, Regi exposuit. Id verò erat, vt homo ille regijs vestibus insignitus, & phalerato eius equo vectus per plateas incederet, Principe aliquo regni eius ante ipsum clamante; Sic honorabitur quem Rex voluerit honorare. Nihil igitur hoc honore maius superba illa mens & honoris auidissima concipere potuit. Si igitur tantus honor est regiis insignibus & habitu decorari; quanta beatissimi huius Patris gloria est, sic à cæli Rege & vniuersorum Dño honorari; vel (vt veriùs dicam) quanta diuinæ bonitatis gloria est, quæ tam magnificis mirandisque priuilegijs hanc suam in bonos charitatem voluit declarare! Quid autem beatissimus Pater senserit, vbi primũ hac singulari gloria decoratus fuit, quo charitatis igne mens eius flagrauerit, quibus laudibus hãc Domini sui bonitatem prædicauerit, qua suauitatis dulcedine eius anima liquefacta fuerit, quo charitatis ardore mille mortes propter huius Domini sui gloriam subire concupierit, qua mẽtis ecstasi raperetur, quoties hanc tantam gloriam animo agitaret, non est humanæ facundiæ explicare posse. Nouit ille qui hanc tantam gratiam in seruum suum contulit; nouit etiam ille qui recepit; nouit etiam Seraphicus ille spiritus, cuius ministerio hæc tanta gratia illi collata fuit. Ne autem hæc dignitas, adeò insolita & inaudita, incredibilis mundo esset, voluit idem Dominus vt in defuncto sancti viri corpore eadem sacra vestigia remanerent, vt ea omnes omnium ordinum homines, qui in eius funere interfuerunt, apertè intuerentur, venerarentur, oscularentur, Deumque in sanctis suis non solùm mirabilem, sed etiam amabilem prædicarent. Hæc enim sacra stigmata omnium aliorum miraculorum quæ vir sanctus edidit, fidem faciunt: quandoquidem incredibile non est, minora illa Dominum præstitisse, qui tanto maiora contulit. Hester. 6.

Vt igitur finem principio iungamus; has vos, fratres, viri sanctissimi virtutes (quas commemorauimus) ante oculos ponite, & quatenus cuiq. liceat, altissimã eius humilitatem, plenissimã obedientiã, carnis maceratione, orationis studiũ, misericordiæ erga pauperes affectu, & iugem passionis Dñicæ memoriã (quę in beato Patre potissimũ eluxit) imitari studeatis. Quibus virtutũ gradibus, si non expressam crucifixi Dñi similitudinem in pedibus

sint communia (nec enim perfectæ amicitiæ lex patitur, vt amicus ab amico quidquam velit habere seiunctum) ea inter Christum & virum sanctum amicitiæ fides exstitit, vt post hoc singulare imperiū, nouam aliam gloriam & honorem, hoc est, preciosa illa vulnerum suorum stigmata, quibus mūdum redemit, quibus de huius mūdi principe triumphauit quibus cælestis regni occlusas fores aperuit, quæ ad sempiterni huius triūphi memoriam non in sericis tapetibus, sed in suo corpore reliquit, in amici sui corpore imprimere dignatus est. Quid hoc beneficio maius? quid hoc priuilegio sublimius? quid hoc opere mirabilius? Filius Petri Bernardonis, à patre olim in vincula ceu stultus coniectus, propter immaculatæ vitæ puritatem eo celsitudinis à puritatis amatore euectus est, vt solus ipse cum Christo post resurrectionis gloriam his humanæ salutis insignibus inter Sanctorum omniū choros effulgeat. Nec enim quam eius corpori gloriam contulit, in resurrectione auferet. Quantum ergo diuinæ erga sanctum virum dilectionis hoc indicium & argu-
1. Reg. 18. mentum fuerit, Ionathæ Saulis filij exēplo intelligere licet, qui Dauidem à cæde Goliæ redeuntem, eiusque caput in manu gestantem, tanto amore prosecutus est, vt quemadmodū animam suam, ita illum dilexisse feratur. In cuius rei argumētum exspoliauit se Ionathas tunica sua, deditq; Dauidi; nec non & reliqua vestimenta, vsq. ad gladium, & arcum, & balteum. Itaq. magnus ille amicus, qui se totum atque animam suam amico tradidisset, si potuisset; cùm hoc non posset, vestibus suis & armis illum insigniuit atq decorauit. Si igitur vestium & armorū donatio pro maximo amicitiæ argumēto in sanctis litteris memoratur; quale, quæso, fuit non vestem, aut arcū, aut gladium (quæ extra corpus sunt) sed ipsa sacrorum vulnerum stigmata, quæ Christus Dominus in corpore suo gestabat, in amici sui corpus transferre? Ea igitur huius amicitiæ magnitudo exstitit, vt posteaquam alia omnia tradidisset, nullo modo conquiesceret, nisi hoc etiam, quod vni sibi Dominus reseruauerat, quodque nemini hactenus concesserat, in vnum Franciscum cōtulerit. Quis igitur hic non exclamet? quis non hanc tantam Dei nostri fidem, bonitatē, suauitatem & charitatem erga fideles seruos suos non miretur, non adoret, non obstupescat? Hunc igitur, fratres, Dominum toto cordis affectu diligamus, hunc imis visceribus condere studeamus, illū dies noctesq. cogitemus, sanctissimas illius leges semper ante oculos habeamus, ob eius amorem, si ita opus fuerit, mori parati simus prius quàm eius leges infringamus; vt sic tandem, aspirante eius gratia, per obedientiam mandatorum peruenire mereamur ad regnum cælorum.

IN EODEM FESTO BEATISSIMI PATRIARCHÆ FRANCISCI, CONCIO tertia; in qua, post Euangelicæ lectionis explanationem, de singularibus sanctissimi Patris huius virtutibus & meritis agitur.

THEMA. *Quasi vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso.* Eccl. 50.

MAgna nobis hodie, dilectissimi, prouincia ad dicẽdum proposita est, ad quã nulla dicẽdi facultas par esse queat. Vt enim inter aues nonnullæ sunt quæ adeò pernici volatu in supera loca ferãtur, vt penè visum effugiãt: ita inter Sãctos nõnulli reperiũtur quorũ altissimas virtutes mẽs humana cõprehendere, ac multò minus verbis explicare valeat. Quod de beatissimo Patre Francisco intelliget, quisquis eius vitam, & clarissimas virtutes atq; innumera propè miracula studiosè perlegerit. Non tamen arbitror sacratissimæ Virginis opem in beati serui sui Frãcisci laudibus prędicandis defuturam, quando is eã toto vitæ suæ tempore singulari quadã religione ac pietate coluerit: causamq́. huius tãtæ erga illam dilectionis & religionis aiebat esse, quod ea Dñm maiestatis, fratrẽ nostrũ effecerit. Nõ potuit paucioribus verbis hoc tã ingens debitũ amplificari. Quid enim maius, quid sublimius, quã vilẽ homuncionẽ atq. vermiculũ habere vnigenitum Dei filiũ (qui omnia potestate infinita cõplectitur) nõ modò patrẽ, sed fratrẽ etiã, os nostrũ & carnẽ nostram.? Quam rem non solùm immensæ Christi bonitati, sed magna etiam ex parte eius gloriosæ genitrici debemus. Quin & illud pijssimum sancti Patris affectum erga Virginem augebat, quòd nouæ vitæ suæ initium & finẽ in quadam Virginis Ecclesia (quæ sancta Maria de Portiuncula vocatur) habuisset. In ea enim euangelicæ vitæ institutum cœpit, ad eamq́. morti iã proximus se deportari mãdauit, vt ibidẽ viuendi finem faceret, vbi eiusdẽ Virginis ope adiutus, nouæ vitæ initium sumpserat; eundemq; locum in magno honore atq reuerentia à fratribus suis haberi pręcepit. De huius igitur viri sanctissimi virtutibus hodie dicturi, cælestẽ opẽ, eiusdem sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus. Simile.

AVE MARIA.

Priusquam id quod proposuimus, expedire incipiamus; Euãgelica lectio, quæ maximè cum beatissimi Frãcisci instituto cohęret, paucis explicãda est. In ea igitur amator hominũ Dñs Iesus cęlesti Patri gratias agit, quòd euangelicę doctrinę mysteria

dere nullo modo possunt. Iugum enim Diaboli atq. mundi suauissimum esse credunt, quòd largam voluptatibus licentiã præbeat: tuum verò iugum Dñe, importabile esse prædicant, quòd eas frenare & cohibere, carnemq. spiritui seruire iubeat. Iubet planè: quòd quidem rerum diuinarũ imperitis difficile esse apparet, non iis qui diuinæ charitatis vim experti sunt. Cùm enim incensa in Deũ charitas ipsi super omnia placere desideret, intelligatq. labores propter eius amorem alacriter susceptos, gratissimos illi esse; nihil magis cupit, quàm variis propter eum laboribus conflictari. In cuius rei fidem cunctorum Martyrum alacritatẽ, & patiendi sitim afferre possem: sed his omnibus prætermissis, vnius D Gregorij exemplum in mediũ afferam. Cùm is igitur grauissimo quodam morbo laboraret, cuius erat remedium, per singula penè momẽta cibo refici; idq. instãte Dominicæ Resurrectionis vigilia pateretur; maiori se tristitia affectũ fuisse scribit, quòd eum diem ieiunio præuenire, & sanctificare non posset, quàm quòd lethifero illo morbo premeretur. Quocirca sanctissimum quendam virum, signis atq. miraculis celebrem, obnixè rogauit, vt facultatem sibi eo die ieiunandi à Domino impetraret: quod & factum est. Videtis ergo, fratres, quid præstet in Deum incensa charitas? Tantum enim abest vt labores religionis gratia susceptos horreat, vt illis carere mortis instar esse ducat. Hinc D. Bernardus, In eo, inquit, quod amatur, aut nõ laboratur, aut etiam labor amatur. Indicio nobis erit mater quæ filiolum nutrit, quæ tamen nutritionis diurnum pariter & nocturnum laborem alacriter & libenter propter sobolis amorem perfert. Hunc igitur erga Deum amorem, fratres, continuis precibus & gemitibus à Domino flagitemus, ab eoq. contendamus, vt charitas Dei per Spiritum sanctũ diffundatur in cordibus nostris: hac enim charitate incensi atq. adiuti, facile fiet omne difficile. Hactenus de Euangelica lectione: nunc ad beatissimi Francisci laudes recurrat oratio.

Greg. in Dialog. lib. 3. ca. 13.

Bernard.

TRACTATIO THEMATIS. I.

Iam primùm constat, fratres dilectissimi, primã omniũ diuinorum operum causam esse diuinã bonitatem: omnia vero Dei opera, quæ penè sunt infinita, ad duo potissimùm capita referri. Sunt enim naturæ, sunt gratiæ opera: quæ omnia ab illo inexhausto diuinæ bonitatis fonte dimanant. Non enim vlla necessitate, sed sola bonitate inductus, omnia quæ in cælo, terra, mariq; continentur, condidit. Eadem bonitas illũ impulit, vt hominum mentes gratiæ suæ opibus sanctificaret, easque sibi similes redderet. Eademq. bonitas fecit, vt post oblatum in cruce sacratissimi corporis sui sacrificiũ, & Spiritũ sanctum è cælis in Apostolorũ pectora, & Apostolos ipsos in mundũ mitteret; qui

ad gratię & glorię suę opes mortales cũctos sine vlla generis aut sanguinis discretione inuitarent. In cælũ igitur, vnde ad nos venerat, regressurus, hęc ad discipulos nouissima verba, iuxta Matthæi Euãgeliũ, dixisse memoratur: Euntes docete omnes gẽtes, baptizãtes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, docẽtes eos seruare omnia quæcunq. mãdaui vobis. Cũq ad hoc omniũ operũ maximũ ac difficillimũ, Apostoli imperitiã & infirmitatẽ suã causari possent; hũc eis timorẽ adimit, cùm paulo ante hęc verba dixit: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Et mox: Ecce, inquit, ego vobiscũ sum omnibus diebus vsque ad cõsummationẽ seculi. Quod perinde est ac si diceret: Ego qui cæli ac terræ imperiũ nactus sum, sub cuius potestate omnia supera atq. infera cõtinentur, vobis præsens adero, vosq; in hoc tãto opere dirigã atq. defendam. Hoc autẽ cælesti auxilio freti discipuli, nihil erat cur legationis huius officiũ formidarẽt, cũ prępotentẽ cæli ac terrę Dñm cœptis suis fauentẽ haberẽt, quẽ non ad horã solũ, sed perpetuò sibi assistentẽ sperarẽt. Qua ex re colligere licet, fratres, quã salutare mũdo Christi regnũ & potentia fuerit, & quãtũ nobis de tali potẽtia gratulari, & in Rege nostro exultare debeamus, qui potentiã omnẽ, omnesq. opes suas in salute nostra promouẽda collocauerit. Quã rẽ is alibi nõ obscurè declarauit, cũ ad Patrẽ dixit: Dedisti ei (videlicet filio tuo) potestatẽ omnis carnis, vt omne quod dedisti ei, det eis vitã æternã.

Matt. 28

Ibidem.

Quia verò salutarem hanc opẽ atq. præsentiam suam nequaquam breui illo temporis spatio definiuit, sed omnibus diebus vsq. ad consummationẽ seculi duraturã promisit (vt quos pretioso sanguinis sui cruore à peccati seruitute redemerat, eosdem jam à peccatis purgatos, ad cęlestes sedes euocaret) ideò quę illũ bonitas impulit, vt iturus in cælum discipulos suos ad hoc opus destinaret, eadem etiam quamdiu mundus superstes fuerit, ad eandem curam, idẽq. misericordiæ officium impellit. Apostolis igitur & vita & officio suo defunctis, alios deinde operarios ad Ecclesiæ suæ vineam excolendam conduxit, hoc est, sanctos Ecclesiæ Doctores & Pontifices, qui ab eodem Domino missi, & eodem Spiritu acti, in eadem vineæ cultura strenuè laborarunt. Prætereo hic sanctorum Monachorũ & & Anachoritarũ examina, & eorum præcipuè, qui monasticæ vitæ fundamenta iecerunt (qualis Magnus ille Antonius Aegyptius, Basilius, Benedictus atq. Bernardus extitêre) venio ad vicina tẽporibus nostris secula, quæ nouissima esse putantur. Hac igitur hora, penè vndecima, duos eodem tẽpore Apostolicos & Euãgelicos viros solicitus paterfamilias ineffabili pietatis suæ prouidentia destinauit, qui duorum clarissimorum in Ecclesia ordinũ fundatores & auctores existerent; vt non ipsi tantùm, sed eorũ etiã sectatores

in

in toto terrarum orbe, in omnibus oris & gẽtibus ad finem vsq. mundi hanc vineam excolerent, hoc est, animarũ saluti operam darent. Estq. res planè admiratione dignissima, cùm tanta sanctissimorum virorum inopia in mundo sit, vno atq. eodem tempore hæc duo maxima luminaria in mundo orta fuisse, quæ nõ modò Apostolicæ vitæ clarissimum specimen ederent, sed etiam Apostolica signa, & ingentia miracula, eadem fide & potestate, patrarent. Morbos enim omnis generis sanabant, mortuos ad vitam reuocabant, dæmonibus imperabant, & omnia naturæ iura, veluti dij quidam terrestres, & omnium rerum domini, pro voto suo immutabant.

Si quis autem hæc ipsa quæ diximus paulo attentiùs considerauerit, intelliget planè, horum sanctissimorum Patrum singulares vereque mirabiles virtutes extitisse, nec tamen incredibiles, quamuis esse videantur. Cuius rei causam paucis explicare tentabo. Est igitur intelligendum, auctorem naturæ & conditorem Deum sic res à se cõditas instituisse, vt easdem veluti per classes & ordines distribuerit, atq; vnicuique ordini rem aliquam, eiusdem ordinis maximè insignem, veluti regem quẽdam præfecerit; quæ & omnibus illis perfectionis causam afferret, tantoque illis esset perfectior, quanto Rex ciuibus suis præstantior est. Sic igitur in classe corporũ calidorum, ignis principatũ obtinet, qui cunctis corporibus, calidus ipse, caloris sui causam affert, eaque omnia calefaciẽdi virtute longè superat. Sic etiã in ordine lucidorum corporum, sol principẽ locum tenet, & sideribus cunctis ita lucem præbet, vt nullum eorum solis splendorẽ æquare possit. Cùm igitur rerum omnium Dñs. & naturæ & gratiæ auctor sit, nihil mirũ, si quem ordinem in naturæ operibus posuit, eundem in operibus gratiæ retineat. Quem quidem ordinem & in seipso, qui Sanctorum omnium sanctificator est, & in Apostolis decatauit, quos Ecclesiæ suæ principes, atq. salutis & iustitiæ ministros, & omnium virtutum exemplar cõstituit. Hinc vnus eorum cæteros fideles ad sui imitationem his verbis prouocat: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Ad hunc ergo modũ hos duos sanctissimos viros Dominus destinauit, vt Euangelicæ vitæ doctores atque ductores existerent: vnde consequens erat, vt qui alijs in religionis & sanctitatis ministros, atque virtutis exemplũ dati essent, longissimo interuallo sanctitatẽ eorũ superarent, qui sub eorũ institutis & regula militarẽt. Quod intelligens beatissimus Pater Franciscus, supra vires, & supra modum corpus suum varijs morbis penè confectũ, ieiunijs, vigilijs, itineribus, nonisque laboribus atterebat. Cumque huius rei gratia à fratribus objurgaretur, quòd qui carnem iam haberet plenissimè spiritui obsequentẽ, tot illam modis affligeret: ille respondebat,

bat, se alijs in virtutis exemplum datum esse, ideoque quod frenandæ carni minus necessarium erat, ad aliorum virtutē excitādam esse necessarium. Sic enim Domini sui exemplo iustitiam omnem vir sanctus implere curabat. Constat igitur ex his, verum esse quod initio diximus, beatissimum hunc Patrem, quem Dn̄s celeberrimi ordines Patriarcham, principem, & columnā, & clarissimum virtutum omnium exēplar esse volebat, omnium virtutum ornamentis supra omnes eius sectatores, velut quendam inter sidera Solem, donatum ab eo fuisse. Cuius rei fidem facit commissi muneris dignitas Quis enim impossibile aut incredibile esse credat, quod immensa illa bonitas atq. potentia facere cōstituit, quamuis id communem hominum fidem superare videatur? Omnia enim quæcunque voluit Dn̄s fecit in cælo & in terra, in mari & in omnibus abyssis. De potentia igitur dubitare nemo potest, ac multò minus de voluntate; cùm ad eius sapientiam pertineat, quæ in summo Ecclesiæ cardine collocare decreuerit, summis virtutibus exornare.

Psal. 113.

I.

De eximia igitur hodie beatissimi Francisci sanctitate virtutibusq; dicturi, appositissimè hanc illi sententiam accommodauimus; *Quasi vas auri solidū ornatum omni lapide pretioso.* Auri enim nomine charitatem, quæ virtutum omnium princeps est; lapillorum autem appellatione virtutes accipimus; quæ vt charitati deseruiunt, ita charitatem ipsam exornant. Sic tamen virtutum eius narrationem instituemus, vt quem viuendi ordinem retinere debeat quisquis ad perfectioris vitæ studium aspirat, in sermone nostro explicemus.

Quicunq. igitur in hoc virtutis curriculo exerceri cupit, veræ humilitatis ante omnia solida fundamenta iaciat. Vt enim ædificaturi domum rudera prius omnia fodiendo egerunt, vt ad firmum solum perueniant, supra quod domum ædificent: ita vir pius viribus suis industriaq. (quæ solidæ firmitatis nihil habent) diffisus, firmæ petræ, hoc est, diuinæ gratiæ præsidio innitatur: hic enim prior veræ humilitatis gradus existit. Alter verò est vt homo & naturæ suæ imbecillitatem, & præteritæ vitæ maculas agnoscat, seque ob eas, quantum fieri possit, interius exteriusq. submisso atque humili animo gerat, nullique se præferens, omnibus se inferiorem, diuinaq; gratia indigniorem iudicet. Hanc igitur virtutem (quæ aliarum omnium & decor, & custos, & fundamentum est) tanquam veram paupertatis Euangelicę germanam, & à Christo Domino ad imitandam nobis propositam, maximo studio Pater sanctissimus coluit; quæ tanto in eo extitit mirabilior, quanto eius vita extitit sanctior. Iudicio quidem & æstimatione sua nihil erat nisi peccator, cùm reuera totius

Simile.

probi-

probitatis exemplar esset. Super hanc igitur studuit ædificare se ipsum, atq. vt sapiens architectus hanc vitæ morumque suorum fundamētum esse voluit. Aiebat prætereà, virtutis huius stabiliendæ gratia maiestatis Dñm ad infima nostra descendisse, vt non modò verbis, sed totius vitæ atq. mortis suæ exemplis humilitatem doceret, humilitatem prædicaret, atque ingentes humilitatis opes hominibus cōmendaret. Admonebat mundi laudibus atq. vocibus, seruorum Dei aures esse occludendas, nec se quenquam hominum iudicio, sed diuino metiri debere. Tantus enim, aiebat, quisq est, quantus est in illius oculis, qui spiritum pōderator est, quiq. renes scrutatur & corda. Sępe enim quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum. Vnde cū beatus Pater ab alijs laudaretur, dicere solitus erat: Adhuc filios & filias habere possum: adhuc in freto, nō in portu nauigo: nolite ergo me laudare vt securū. Nemo enim laudandus, cuius incertus est exitus. Deniq. adeò virtutis huius amator exstitit, vt queadmodū Reges à nobilissima regni sui ciuitate nomēclaturam titulūq. accipiunt; sic ipse, quē instituebat ordinē, ab hac nobilissima virtute nomen sortiri voluit, vt is videlicet Minorū ordo appellaretur (quod est humilitatis insigne) & qui cæteris in eo pręficerētur, nō pręfectorū, sed ministrorū nomē haberēt: vt vtrosq. ipsum professionis & officij nomē humilitatis admoneret. Quid autē Minoris nomē ab huius instituti professoribus exigeret, vir sanctus his verbis cuidā socio declarauit: Nequaquā Minoris nomē iure mihi tribuere potero, nisi ea mente fuero, quā tibi modò describā. Si hoc ipso tēpore cum huic ordini præfectus sum, comitia celebrētur, & ego in eis officij mei auctoritate fungar, fratres autem omnes vno cōsensu mihi dicant; Nolumus te præfecturā hanc administrare, quòd illiteratus, elinguis, simplex, & rudis sis, tandemq. ab illis multis affectus opprobrijs ab officio & cōgregatione expulsus fuero: si hæc, inquam, omnia nō eodem vultu, eademque lætitia pertulero, Minoris nomine indignus sum. Quid igitur hac humilitate altius? quid sublimius?

Prou 16. Apoc. 6. Luc. 16.

Simile.

Verùm hæc omnia humilitatis argumēta illud maximè superare videtur, quòd vir sanctissimus, qui tantum perfectionis culmen attigerat, ad sacerdotij munus promoueri ausus nō fuit: tāta in eo humilitas, tāta erga diuinissimum altaris sacramentū reuerētia exstitit. Quo exemplo liquet, quàm sit illorum temeritas & audacia accusanda, qui ad sacros ordines illotis (quod aiūt) manibus irrumpunt: qui non vocati à Deo tanquam Aaron, sed sponte sua summam illam sacerdotij dignitatē, (qua nulla est in terris maior) inuadunt, qui sacerdotis officio non ad animæ salutem, sed ad terrena cōmoda augenda, sine vlla animi præparatione, aut diuinæ maiestatis reuerētia abutūtur. Quia verò obedientia

Hebr. 5.

dientia

dientia humilitatis legitima soboles est, qui verè humilis erat, nō potuit nō esse magnus obedientiæ cultor: idq. adeo vt (quod nemini hactenus contigit) Ordinis à se instituti præfecturā repudiaret, & qui maior erat inter omnes, se minoribus subdere non erubesceret. Vt igitur humilitatis conseruandæ gratia sacerdotij dignitatē nō admisit: ita obediētiæ amore inductus, præfecturæ officiū recusauit. Quam quidē virtutē tantoperè adamauit, vt ad socios aliquando dixerit: Hanc de Dñi misericordia gratiam cōsecutus sum, vt tam libēti & placido animo recenti nouitio (si is mihi in præfectū daretur) obedirē, quā veterano cuilibet Ordinis Patri. Subditus quippe præpositū sibi Patrē nō vt hominem aspicere debet, sed vt illum, pro cuius se amore illi subiecit: qui quanto fuerit vilior, tanto virtus obedientiæ erit apud Deū gratior. Cùm verò ab ipso quæreretur, quis esset verus obediens; mortui hominis exemplo id declarauit: Tolle, inquit, corpus exanime, & quo in loco volueris repone: videbis illud nec repugnare motū, nec reclamare dimissum, nec vlla ratione aduersus motorem indignari. Hic igitur verus obedientiæ cultor est, qui cur moueatur nō diiudicat, vbi locetur nō curat, vt alibi reponatur nō instat, euectus ad officium solitam seruat humilitatē, & quò magis honoratur, hoc se magis honoribus iudicat indignū.

Cæterùm vt ab humilitate & obedientia virtutū fundamēta iacientes, ad alias conscendamus; tertio loco abstinētia & carnis maceratio sequitur, quæ carnis superbiam cōprimit, eandemq. spiritui subiicit, quæ pro cōmissis sceleribus Deo satisfacit, quæ ad sacras vigilias, & orationis studia corpus & mentē aptat, cæterisque virtutibus miro modo deseruit. Quæ quidem virtus in hoc beatissimo Patre tanto fuit mirabilior, quanto is grauioribus stomachi, splenis, epatis, & oculorum morbis tota penè vita laborauit. Nam præter consueta Ecclesiæ ieiunia, & cōsecratam Christi Domini exemplo Quadragesimam, alias ipse sibi quadragesimas simili ieiunio obseruandas proposuerat. Ab Epiphaniæ namque festo (eo videlicet tempore quo Christus Dominus in deserto latuit) solitudinis loca petebat, ibiq. in cellula reclusus, quadraginta dierum spatio ieiunijs, vigilijs, orationibus, atque diuinis laudibus vacabat. Ad honorē verò beatissimæ Virginis (quam inexplicabili complectebatur affectu) à festo Apostolorū Petri & Pauli, vsq. ad gloriosam eiusdē Virginis Assumptionem deuotissimè ieiunabat. Ad honorem verò beatorū Spirituum (qui electorū animas mirifico Dei amore inflammant) indissolubili erat amoris vinculo copulatus. Ideoque ab Assumptione Virginis gloriosæ totidem quadraginta diebus, ieiuniis & orationibus incumbebat; Apostolos verò omnes, præcipueque Petrum & Paulum, propterea quòd flagrantissimo Christum

amore prosequerentur, eximia charitate diligebat: in quorũ gratiam aliã ipsis quadragesimã dedicauerat. Sic igitur verus Christi pauper, qui nihil aliud nisi duo æra minuta, corpus scilicet & animam habebat, hæc ipsa propter Dñi sui amorẽ sic offerebat, vt omni ferè tẽpore per abstinẽtiam ieiunij corpus, & per ardorem desiderij spiritũ immolare; exteriùs in atrio corpus sacrificans, interiùs verò suauissimũ adolẽs thymiama. Quin & illud eius abstinentiã mirè cõmendat, quod frequenter appositos cibos ne palatũ allicerẽt, néve inimicam carnẽ oblectarẽt, permutare solebat, vt nihil ei in vita nisi solus sponsus dulcis esset; quĩ eò castis mentibus dulcior est, quò magis ipsi dulcia cuncta ob eius amorẽ repudiant. Quid hoc in loco dicent, qui omnes opes suas, & omnia vitæ studia in hoc vnũ conferũt, vt inimicã carnẽ omni voluptatũ genere foueant? quod cũ faciunt, atrocissimũ & familiarẽ cõtra se hostẽ armãt: qui tanto difficiliùs vincitur, quãto maiores aduersus spiritũ vires hac molli indulgentia colligit.

Cæterùm abstinentiæ germana & cõiuncta virtus est oratio. Illa enim ad spiritualẽ melodiam corporis & animæ instrumentũ per ieiuniũ aptat: oratio verò suauissimè Deo canit. Quę quidem virtus adeò familiaris beato viro fuit, vt tota eius vita perpetua quædam esset oratio. Ea autem erat cõtemplanti solatiũ, per quam in terra positus, cogitatione & auiditate inter Angelorũ choros versabatur. Erat & operanti præsidiũ, dum in omnibus quæ agebat, sibi diffidens, orationis suffragio se à Deo dirigi postulabat. Itaq. fratres suos omni ratione ad huius virtutis studiũ excitabat; asseueranter affirmans, neminem in Dei obsequio, & virturum acquisitione prosperos successus, nisi virtutis huius præsidio, habiturum. Ipse verò ambulans & sedens, laborans & à labore vacans, domi ac foris adeò erat precationi intentus, vt illi videretur nõ solũ quidquid erat in eo cordis & corporis, verùm etiam operis & tẽporis dedicasse. Cùm verò aliqua spirituali dulcedine à Dño reficeretur, nulla interposita mora mẽtem suã illi percipiendæ atq. fruẽdæ aptabat. Quod si hoc illi in itinere fortè cõtigisset, socios præcedere volebat, ipse verò gradum in eodem loco figebat, ne in vacuũ eam Dei gratiam reciperet. Illud verò singulare, maximeq. imitandũ, quòd quanta poterat diligentja, quidquid donorũ à Deo recepisset, neq. verbis, neq vllis externis signis, aut vocibus, aut corporis motibus foris propalabat, secretũ suũ sibi seruãs. Qui secus autẽ faceret, leui aiebat mercede rem inæstimabilem amittere, donantisq. manũ ad donandum cõtrahere. Si verò aliquando tanta vis diuinę visitationis & cõsolationis esset, vt nullo modo posset interni hominis claustris ita contineri, vt nõ se aliquo externo indicio proderet; fingebat aliquid, ne vllam astantibus perceptorũ donorum significationem daret.

II. His

II.

His quatuor virtutibus, fratres, quas hactenus commemorauimus, pius homo sibi ipsi, suoq. profectui præcipuè vacat, sibiq. magis quàm alijs consulit. Quod quidem initio vitæ religiosæ primo loco curandum est, vt videlicet ordinata charitas à se primùm incipiēs, in alios deinde, cùm adultior fuerit, excurrat. Sic

Simile. enim videmus naturæ auctorē Deū in omnibus siue plātis siue animantibus hunc ordinē seruare, vt prius quidem ea ad iustam maturitatem perueniant, deinde aut fructus aut fetus pariant; priori quidem loco sibi, deinde alijs operam dantes. Cùm ergo vir pius in his se virtutibus, quas cōmemorauimus, exercuerit, ad alios & in corpore & in anima iuuandos, per misericordiæ & benignitatis opera procedat. Quod beatissimus Pater Frācìscus cumulatissimè præstitit. Quāuis enim & spiritu & corpore pauper esset, nunquam tamē illi defuit quod pauperibus daret. Vestes enim exuebat, easq. indigentibus, Christum in pauperibus contemplans, largiebatur. Vnde cùm Apostolorum limina visitaret, cernens inter pauperes, qui ibi assidebāt, vnum laceris vestibus tectū, seipsum nudauit, quo illum indueret; ipseq. semicinctijs obuolutus, inter eosdē pauperes tota die cū incredibili quadam spiritus suauitate, & paupertatis amore sedit. Accidit etiam vt ipsi Senis redeunti, pauper occurreret. Cumq. sanctus Pater propter morbū quo per id tēporis laborabat, palliolo quodam esset obuolutus, ad socium ait: Oportet vt alienū dño suo reddamus: hoc enim palliolū mutuò accepimus, tātisper eo vsuri, dum pauperior occurreret. Cumq. socius Patris necessitatem considerans pertinaciter obsisteret, quòd alij consuleret, se neglecto, qui magis indigeret; ille contrà, Pro furto, ait, mihi à pauperum parente Christo imputandum esse credo, si huic egenti nō subuenero. Cùm autē misericordiæ affectus in piis hominibus tantoperè vigeat, vt Ecclesiasticus dicat, Nouit iustus animas iumentorū suorum; hic ipse affectus vsq. adeò in sancti Patris visceribus dominabatur, vt ad ipsa etiam animantia protenderetur; atq. ad illa præcipuè, quæ Christi Dñi mansuetudinem figurabant. Cuius rei exstat exemplum dignissimum planè quod hoc in loco referatur. Cum vir sanctus in monasterio sancti Verecundi hospitaretur, euenit vt ea nocte ouicula quædā agnellum pareret. Aderat ibi fortè sus ferocissima, quæ innocētis fetus vitę nō parcēs, diro eū morsu necauit. Cùm hoc autē pius Pater audiuisset, tenerrimo cōpassionis affectu permotus, & immaculati Agni mortem ad mētem reuocans, agniculi casum his verbis lamentabatur: Heu me, frater agnicule, innocēs animal, Christūque hominibus repræsentans; maledicta sit crudelis illa bestia quæ te occidit, nulliq́ue siue homini, siue feræ in alimentum cedat.

dat. Res profectò admiratione dignissima: sic enim diuina pietas hoc serui sui affectu delectata est, sic eius votis obtemperauit, vt protinus fera illa ægrotare inciperet, vicissimq. tandem post triduum sentiret necem. Proiecta autem in monasterij vallum, ibiq. diutiùs iacens, nulli neq. homini, neq. feræ esca fuit.

Cæterùm pius hic sancti viri affectus in leprosorũ curatione maximè declaratus fuit. Cuius rei idem in testamento suo meminit, gratias bonorum omnium largitori agens, quòd ea res quæ antea illi horrori erat, voluptati esse cœpisset. Ad hoc autem singulare misericordiæ officiũ illũ Dñs, cùm adhuc in seculo degeret, quodam insigni miraculo instituit. Cùm enim is iã melioris vitæ propositum cõcepisset, & equo vectus leprosum quendã in itinere obuium non sine horrore aspexisset, sibimet iratus, ab equo desiliens, atq. ad leprosum accedens, manum, quam ille vt eleëmosynã acciperet, protẽdebat, deuotissimè osculatus est; statimq. leprosus ab oculis eius euanuit. Quo miraculo & in proposito suo cõfirmatus, & diuini amoris igne incensus, pijssimum quendã erga leprosos affectum ex eo tẽpore concepit. Qua de re extat aliud nõ minoris charitatis atq. humilitatis eius opus, quod pater misericordiarũ Dñs miro salutis beneficio honorauit. Obuiũ namq. sanctus vir in itinere Spoletanũ quendam ciuem habuit, cuius os atque maxillam lepra, horribili plaga, corroserat, ac deformauerat. Cumq. miser homo viri sancti pedes osculari vellet vir humilis hoc non ferens, osculari volenti pedes, osculum oris dedit. Dum autem leprosorum seruus Franciscus mirabili pietate illam horribilem plagam ore sacro contingeret (mira planè res) æger ille plenissimam sanitatẽ recepit. Nescio quid horum magis sit mirandum, an misericordiæ affectus in osculo tã benigno, an virtutis claritas in miraculo tam stupendo!

Cæterùm quoniam misericordiæ opera, quibus spirituales animarũ morbi curantur, tanto sunt prçstantiora, quanto anima corpore præstantior est: ideò vir sanctus, quamuis contẽplatiuæ vitæ studio potissimùm addictus esset, in eoq. dies & noctes eum ineffabili quadam dulcedine versaretur, diuino tamen oraculo admonitus, & exemplò illius inductus, qui noctẽ orationi, diem verò cõmodis impendebat animarum; cœpit & ipse ciuitates & castella circumire, & regnũ Dei non in doctis humanæ sapientiæ verbis; sed in doctrina spiritus & virtutis annunciare. Quem homines, non vt huius seculi hominẽ, sed vt cçlestem quendam virũ, maiusq. aliquid quàm quod præsefert humana natura in eo contemplantes, deuotissimo quodã affectu audiebant. Mente enim ac ipso etiam vultu in cælum semper intentus, omnes sursum trahere nitebatur. Cœpit igitur Christi vinea suauissimum odoris germen proferre, productisq. floribus suauitatis, honoris,

& ho-

obstupescat? Quid illis negare poterit, qui quod erat sibi singulare ac proprium, in amicum adeò liberaliter contulit?

Cuius autem dignitatis & gloriæ fuerit his Dominici trophæi insignibus ornari, superbi Aman exemplo agnoscere licet. Cum enim is ab Assuero Rege interrogatus esset, qua ratione Rex cumulatissimum honorem alicui homini tribuere posset, isque neminem alium nisi se à Rege honorari velle crederet; quidquid in honoribus maximum concipere potuit, Regi exposuit. Id verò erat, vt homo ille regijs vestibus insignitus, & phalerato eius equo vectus per plateas incederet, Principe aliquo regni eius ante ipsum clamante; Sic honorabitur quem Rex voluerit honorare. Nihil igitur hoc honore maius superba illa mens & honoris auidissima concipere potuit. Si igitur tantus honor est regiis insignibus & habitu decorari; quanta beatissimi huius Patris gloria est, sic à cęli Rege & vniuersorum Dño honorati; vel (vt veriùs dicam) quanta diuinæ bonitatis gloria est, quæ tam magnificis mirandisque priuilegijs hanc suam in bonos charitatem voluit declarare? Quid autem beatissimus Pater senserit, vbi primū hac singulari gloria decoratus fuit, quo charitatis igne mens eius flagrauerit, quibus laudibus hāc Domini sui bonitatem prædicauerit, qua suauitatis dulcedine eius anima liquefacta fuerit, quo charitatis ardore mille mortes propter huius Domini sui gloriam subire concupierit, qua mētis ecstasi raperetur, quoties hanc tantam gloriam animo agitaret, non est humanæ facundiæ explicare posse. Nouit ille qui hanc tantam gratiam in seruum suum contulit; nouit etiam ille qui recepit; nouit etiam Seraphicus ille spiritus, cuius ministerio hæc tanta gratia illi collata fuit. Ne autem hæc dignitas, adeò insolita & inaudita, incredibilis mundo esset, voluit idem Dominus vt in defuncto sancti viri corpore eadem sacra vestigia remanerent, vt ea omnes omnium ordinum homines, qui in eius funere inuenti sunt, apertè intuerentur, venerarentur, oscularentur, Deūque in sanctis suis non solùm mirabilem, sed etiam amabilem prædicarent. Hæc enim sacra stigmata omnium aliorum miraculorum quæ vir sanctus edidit, fidem faciunt: quandoquidem incredibile non est, minora illa Dominum præstitisse, qui tanto maiora contulit. Hester. 6.

Vt igitur finem principio iungamus; has vos, fratres, viri sanctissimi virtutes (quas commemorauimus) ante oculos ponite, & quatenus cuiq. liceat, altissimā eius humilitatem, plenissimā obedientiā, carnis macerationē, orationis studiū, misericordiæ erga pauperes affectu, & iugem passionis Dñicæ memoriā (quę in beato Patre potissimū eluxit) imitari studeatis. Quibus virtutū gradibus, si non expressam crucifixi Dñi similitudinem in pedibus

pedibus manibusq.gestauerimus; at saltē eius mortificationem in corpore nostro circumferentes, ad gloriosam eius similitudinem, quæ in cælesti patria electis omnibus communicatur, ipso donante, atq. iter nostrum bene fortunante, peruenire valeamus.

IN EODEM FESTO BEATISSIMI PATRIS FRANCISCI, CONCIO QVARTA, in qua clarissima eius & insolita miracula, singulariaque priuilegia, quibus eum Dominus ornare dignatus est, explicantur.

THEMA. *Mirabilis Deus in Sanctis suis.* Psal.67.

IAm primùm constat, dilectissimi, Deum in cunctis operibus suis esse mirabilem. Verissimè enim à Propheta dictum est, A Solis ortu vsq. ad occasum laudabile nomē Dñi, & plenam esse terram omnē gloria eius; atque hoc sensu Propheta canit: Confessio & magnificentia opus eius: quòd videlicet omnia Dei opera magnificentissima sint, & quæ nos ad eius gloriam confitendam & prædicādā inuitent. Eadēq. de causa cū Deo loquens, cōfessione atq. decore illum indutum esse ait; quòd videlicet quacunq. eius opera spectaueris, ad cōfitendam & celebrandam eius gloriā, decorē & pulchritudinē excitaberis. Quamuis autem verè Dñs in cūctis operibus mirabilis sit; in Sanctis tamē suis singulari quadam ratione mirabilior apparet: quoniā in cęteris quidem rebus eius præcipuè sapientia & patientia, in Sāctis verò suis ornādis, & omni virtute cùmulādis non ista solū, sed etiā immensa eius bonitas & charitas elucent; quæ ipsum non modò mirabilem, sed maximè etiam amabilem reddunt. Quam rem (vt alia exempla prętereamus) in beatissimi Francisci vita, singularibusq. priuilegijs cernere licet: quæ talia ac tanta sunt, vt ipsi quoque, quēadmodū Domino suo, Admirabilis nomen accommodari meritò possit. De his igitur mirabilibus hodie dicturi, cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

Psal. 112. Esaiæ 6. Psal. 110. Psal. 103.

AVE MARIA.

Quamuis beatissimus Pater Frācīscus omni genere virtutum ita claruerit, vt si vnamquamque illarum sigillatim spectare velis, principatum inter omnes alias sibi vindicare videatur: certū tamen est, charitatem in Deum inter eas omnes principem locum tenuisse; à qua cæteræ vim atque dignitatem suam sortitæ sunt. Quocirca dignum profectò est, vt hoc ipso die (qui eius laudibus consecratus est) vos omnes ad huius virtutis studium

eius

eius exemplo excitemus. Cùm autem sint multa atq. innumera, quæ nos ad Dei nostri dilectionem incitare possint (creaturæ quippe omnes vt se à Deo hominum gratia factas esse testātur, ita homines ad eius laudem & amorem inuitant) eius ramē immensa bonitas à nobis hoc præcipuè exigit: quæ quo maior est, hoc maiorem à nobis vim dilectionis requirit. Quia verò bonitatem hanc (quamdiu in hac vita degimus) nisi per magnifica eius opera agnoscere non valemus, aliqua nunc bonitatis eius opera vobis ante oculos ponam; quæ diligenter expensa, nō mediocriter ad eius (vt puto) vos immensam bonitatē & agnoscendam & amandam inflammabunt.

Primum autem est opus creationis; in quo summus ille parēs (qui in se ipso plenissimè diues, & felix, & bonorū omniū compos est) nulla sua necessitate, sed sola bonitate hanc pulcherrimā mundi machinā, & omnia quæ in ea sunt, tanta sapientia & prouidentia condidit, vt nulla in mūdo creatura adeò exigūa sit (nō formica, non musca, nō araneus, nō vermiculus) cui non omnia quæ vel ad vitam, vel ad vitæ iucunditatem pertinent, plenissimè contulerit. Ea enim sapientia cunctarum animantium corpora & membra fabricatus est, eas omnibus propensiones & facultates ingenerauit, eas artes & vires contulit, quibus & suā, & filiorum suorum vitam tueri, & ab iniuria vindicare possent. Quanta ergo illa bonitas, quæ se per omnia diffundit; quæ omnia sempiterna prouidentia curat; quæ minimarū etiam rerum vitam & salutem non negligit; sine cuius volūtate ne passerculus quidem in laqueum cadit? Quàm multæ sunt igitur in cælo, terra, mari, atq. aëre creaturę (sunt autem penè infinitę) tot sunt diuinæ bonitatis testes, tot voces, tot præcones, ac tot postremò ad eundem amandum stimuli & causæ. Hoc igitur primum diuinæ bonitatis opus & argumentum est.

Secundum verò, quod longè mirabiliùs diuinam bonitatem prædicat, altissimus finis est, cuius gratia hominē in hoc mundo condi sit, nempe, vt suæ illum beatitudinis & felicitatis consortem efficeret. Quæ quidem dignitas etsi tanta sit, vt excepta diuini Verbi cum humana natura mirabili coniunctione ne per diuinam quidem sapientiam, aut potentiam, vlla maior aut cōstitui, aut cogitari possit: solus enim Deus natura beatissim⁹ est, ei soli sua conuenit beatitudo, qua seipso, hoc est, infinito & vniuersali bono (in quo sunt omnia bona) fruitur: ea tamē immēsæ eius bonitatis magnificētia fuit, vt noluerit solus his tantis opibus atque delicijs frui, sed socios sibi Angelos & homines adsciuerit, quibus quod sibi diuinitatis iure proprium erat, communicaret. Hoc autē quid aliud fuit, quàm homines Deos facere, dum illis quod Dei proprium est, communicare voluit? Non

enim alia Dei, alia Angeli, alia hominis, sed vna eademq; omnium beatitudo est, quæ in aperta immensæ illius pulchritudinis contemplatione & amore consistit: quamuis plena eius pulchritudinis cõprehẽsio soli Deo reseruata sit. Hoc est autẽ quod
Luc. 22. Saluator noster significauit, cũ Apostolis, eorumq. sectatoribus mensæ suæ cõuiuium pollicitus est. In eadẽ enim cum illo mẽ-
Dissimil. sa, eademq alimonia cum illo reficiendi sunt. Et quidẽ in Regum mensis, in quibus multi conuiuæ epulantur, singulare aliquod ferculum cæteris delicatius Regi exhibetur: at in hac cælesti mensa cõmune superni Regis & cõuiuarum omnium ferculum est. Omnes enim beatissimæ Trinitatis contemplatione pascũtur; omnes eadẽ pulchritudinis specie beantur. Quãta ergo illa bonitas, quæ vilissimos, humiq; repẽtes vermiculos ad altissimę diuinitatis & felicitatis suæ cõsortium attollere dignata est! Hoc vtcunque intelligi potest, verbis explicari non potest.

Tertium verò diuinæ bonitatis opus, Dominicæ incarnationis & passionis beneficiũ est: quod ideò Spiritui sancto tribuitur (cui bonitatis gloria adscribitur) quòd videlicet hoc opus ab illo inexhausto diuinę bonitatis fonte manarit. Diximus enim hominem à Deo ad suæ ipsius felicitatis consortium conditũ fuisse. Ad hanc verò tantam gloriam idoneus mortalium nemo esse poterat, nisi qui diuinæ puritatis imaginem in vita & moribus referret; vt is videlicet per similitudinem bonitatis ad felicitatis similitudinem perueniret. Quia verò ad hanc similitudinẽ cõsequendã nihil nos magis quam incarnationis & passionis Dominicæ sacramẽtum iuuare poterat, ea propter vnigenitus Dei Filius carnem sumere, & crucis supplicium subire misericorditer voluit, vt hãc in nobis diuinę bonitatis & similitudinis imaginẽ reformaret. Quantas autem bonitatis suę opes in hoc beneficio ostẽderit, ne omnes quidem hominũ & Angelorũ linguę explicare possent. Quocirca quod inexplicabile atque ineffabile est, silentio magis, quàm infimo sermone celebrandum est.

Veniamus ad quartũ diuinæ bonitatis opus: quod quãuis hoc superiori sit inferius, plurimùm tamẽ cõuenit instituto nostro. Id autem est, à Deo latæ legis sanctitas: quæ quoniam à diuino
Simile. pectore processit, quid in eo lateret, ostendit. Vt enim aquæ saporem fontium, à quibus profluxẽre, referũt (vnde aliæ dulces, aliæ salsæ, aliæ calidæ, aliæ frigidæ sunt) ita lex diuina, quæ à diuino pectore tanquã à fonte manauit, fontis sui naturã & ingeniũ (vt ita dixerim) repræsentat. Ei⁹ verò legis pulchritudinẽ ac sanctitatẽ multis nominib⁹, multisq. verbis regius Vates ampli-
Psal. 18. ficat, cũ ait: Lex Dñi immaculata cõuertẽs animas: testimoniũ Dñi fidele, sapientiam præstans paruulis, &c. quæ longum esset persequi. Hæc ergo tãta diuinæ legis æquitas, sanctitas, pulchritudo,

tudo, suauitas, in qua nihil non sanctum & iustum, nihil nō humanę saluti accommodatum, nihil non purum & integrū, nihil quod nō diuinæ bonitatis & charitatis odorem spiret; nō obscurè quale pectus illud sit, à quo tanta puritas emanauit, ostendit.

Sed operæ pretium erit videre, quemadmodum se legislator ipse cum his gerat, qui hanc eius legem vel studiosè seruant, vel nefariè violāt: hoc enim vel maximè nobis diuinę bonitatis naturam declarabit. Quo enim maioribus beneficijs legibus suis obsequentes, hoc est, bonos viros ornauerit, maioribusque supplicijs improbos affecerit, hoc maiora bonitatis suæ documenta & exempla constituet. Ab eadē quippe bonitatis radice & amorē erga bonos, & odium erga malos proficisci certissimū est. Ad vtrumq. autē explicandum, fateor me planè infantē & elinguē esse, neq. verba inuenire, quibus vtrūq. explicare valeam. Quāuis enim ex litteris sanctis constet, maiorē esse Dei magnificētiam in bonis viris præmiandis, quàm seueritatem in malis puniendis (qui facit misericordiā in millia his qui ipsum diligunt, punit autem sontes ad tertiam & quartam vsq. generationē) incredibile tamen dictu est, quomodo impios & impietates eorū execretur, & qua seueritate in illos animaduertat. Quod facilè intelliget, quisquis sacras literas ab ipso Genesis exordio (in quo primorum parentū transgressio & supplicium describitur) vsq. ad Ioannis Apocalypsim, in qua nouissimæ impiorū plagæ describuntur, attentiùs legerit. Quid hic Prophetarū scripta? quid legis maledicta in legis trangressores commemorem? in quibus tot terrores ac minæ, tot maledictiones & plagæ proponuntur, vt ferreis etiam mentibus horrorē incutere possint. A quo autē fonte tot generis humani clades, tot fames & pestes, tot mortes & naufragia, tot prouinciarū & regnorum vastationes, tot parricidalia bella, & diræ hominum strages, nisi à diuini furoris ira & odio quo improbos prosequitur, emanarūt? Hęc igitur improborū supplicia quo magis diuinæ iustitiæ seueritatē aduersus improbos declarant, eo maiorem diuinæ bonitatis significationem dant: quoniam (vt modò diximus) ab eadem bonitatis causa erga bonos amor, & odiū erga malos nascitur. Vnde colligitur, eos qui in diuinorū iudiciorum contemplatione sapienter philosophari sciunt, nō minus ad diuinitatis amorem operibus iustitiæ erga improbos, quàm misericordiæ beneficijs erga pios excitari; vt est à nobis alio in loco fusiùs declaratum.

I.

Sed quoniam diuinæ bonitatis magnificētiam magis in bonorū præmijs, quàm improborum supplicijs ostendi diximus, hanc in primis expendere incipiamus. Eius autē odorem quendam percipiet, qui sanctorum vitas diligēter legerit, & in earum

lectione, non tam quid ipsi propter Deum fecerint, quàm quid Deus in eorum gratiam & honorē patrauerit, studiose animaduerterit. Sed quia ire per omnes Sanctorum vitas longissimum ac propè infinitū erit; vnū vobis Franciscū ante oculos ponam, & quibus eum Dñs priuilegiis & fauoribus ornauerit, aliqua saltem ex parte explicare contendā. Quisquis enim eius vitā (quā sanctissimus Bonauentura conscripsit) diligenter attenderit, inueniet planè pulcherrimum quoddā certamen inter Deum ipsumq́ Franciscū intercessisse. Vir enim sanctus Dei voluntatem omnibus in rebus exequi nitebatur; Deus contrà sancti viri voluntati omnibus in rebus obsequebatur: ille abiectione sui, Dei gloriam fidelissimè quęrebat; Deus contrà serui sui honorē modis omnibus amplificabat: ille totus diuinæ volūtatis obedientiæ traditus erat; contrà verò Deus creaturas omnes, atque adeò se ipsum obedientem illi exhibebat: ille omnia propter Deū reliquerat; at Deus omnia illi rursus centuplum aucta rependebat. Hoc ita esse reprehendet quisquis (vt modò dixi) eius vitam & res ab eo gestas perlegerit: nihil enim in ea nō summū, nihil nō nouum & mirabile inueniet. Mirabilis eius paupertas, mirabilis humilitas, mirabilis abstinentia, mirabilis dolorum patientia, mirabilis obedientia, mirabilis simplicitas, mirabilis mūdi contemptus, mirabile atq. indefessum orationis studium. Quid verò eius charitatis ardor? quid martyrij sitis ex hac ipsa charitate progrediens? quid Ordinis sui institutio? quid in solis splendorē transfiguratio? quid Prophetiæ spiritus, quo absentium facta, & mentium secreta, & futura multa præuidit? quid prodigiorum atque signorum operatio? quid creaturarum obedientia? ac postremò (quod maximè mirabile est) quid gloriosa illa in eius corpore stigmatum Dñi impressio? An non hæc omnia mirabilia, & supra communem hominū fidem posita sunt? Quocirca mirum non est, si Admirabilis nomen (vt initio diximus) illi quoque, quemadmodum Saluatori, suo modo conueniat.

Sed quoniam hæc omnia mirabilia exequi nimis longū esset, pauca quędam ex his vobis ante oculos ponā. Et quia pulcherrimum inter Deum atq. seruum suum certamen honoris & obedientiæ esse diximus; hoc quale fuerit, clarissima & insolita miracula, quæ in eius gratiam Dñs edidit, explicabūt. Sunt autem qui conciones de Sanctis in eorum festis habituri, prætermissis eorū miraculis, sola virtutum exempla commemorent, vt auditores ad eorum imitationem accendant. Est hoc quidē vehemēter vtile & salutare, nō tamen minor vtilitas ex miraculorū narratione percipitur. Vt enim virtutū exempla nos ad Sanctorum imitationē inducunt: ita miracula in eorum gratiā à Dño edita, ad eius nos amorem vehementer incēdunt; si in illis diuinæ bonitatis,

nitatis,charitatis,& suauitatis erga sanctos suos viscera inspiciamus;quibus,quod sibi omnipotentiæ & diuinitatis iure propriũ est,non modò illis,sed (quod est mirabilius) eorum semicinctijs & sudariolis communicare dignatus est. Quod quid aliud fuit, quàm homines quodammodo Deos facere? Hæc igitur miracula quo magis diuinæ bonitatis magnitudinem repræsentant, hoc maiores nobis ad eius amorẽ igniculos præbent. Verùm ego in hoc sermone non solita & consueta miracula narrabo (hoc enim operis esset propemodùm infiniti) sed ex illis quædam insolita, & verè miranda commemorabo,quæ magis diuinæ bonitatis & charitatis dulcedinem erga virum sanctum præseferant, magisque vos ad eiusdem bonitatis amorem incendant. Ab eius igitur in Dæmones imperio initium capiamus.

Aretina ciuitas intestino bello quassata,vicinũ minabatur exitium, Dæmonibus ciues ad diram seditionem excitantibus. Tunc sanctus Pater fratrem Siluestrum,columbinæ simplicitatis virum,quasi præconem præmisit,dicens; Vade ante portam ciuitatis,& in nomine Dei omnipotẽtis,Dæmonibus in virtute obedientiæ præcipe,vt exeant festinanter. Accelerat verus obediens, Patris iussa perfecturus,præoccupansq. in laudibus faciẽ Dñi,ante portas ciuitatis cœpit magna voce clamare: In virtute Dei & serui eius Francisci procul hinc discedite Dæmones. Mira res! Redit ad pacẽ continuò ciuitas,& ciuilis iura in se iura ciues omnes cũ magna tranquillitate reformarũt. Hac in re Dominũ Saluatorẽ vir sanctus imitatus esse videtur,cuius virtutem & potestatem qua is in pellendis Dæmonibus vtebatur, populus demiratus ait; Quidnam est hoc? quænam doctrina hæc noua? quia in potestate spiritibus immundis imperat, & obediunt ei? Mat. 1.

Addam hîc aliud non minus mirabile. Quemadmodum tota viri sancti vita continuum orationis studium erat,ita eius oculi cõtinuo lachrymarũ fluxu exuberantes grauem eorũdem morbum atq. adeò cæcitatem minabantur. Cumq. medicus instãter ab eo peteret,vt parceret lachrymis, ne videndi facultatẽ amitteret;ille contrà,Non est,inquit,frater medice,ob amorẽ luminis quod habemus cõmune cum muscis, visitatio lucis æternæ vel ad modicũ repellenda:quia non spiritus propter carnem, sed caro propter spiritum lucis beneficiũ accepit. Cumq. & medici & fratres instarent,vt saltẽ adhibito ignis cauterio caligantibus oculis mederetur,libenter annuit,quòd hoc carni molestũ foret. Vocatus itaque venit chirurgus,& instrumentum ferreum igne candens admouere corpori parat: at Christi seruus corpus iam horrore cõcussum confortans,sicut amicũ cœpit ignem alloqui: Mi frater ignis, quem insigni decore atq. splẽdore ornauit Altissimus,esto mi sibi in hac hora benignus. Precor magnũ Dominum

 num

num qui te creauit, vt tuũ mihi calorẽ tẽperet, vt te vrẽtem suauiter valeã sustinere. Oratione finita, contra igne candẽs ferrũ, signũ crucis edidit, ac deinceps intrepidus perstitit. Infixũ est altiùs in tenera carne crepitãs ferrũ, & ab aure vsq; ad supercilium protractum. Quantũ verò irrogauerit ignis ille dolorẽ, vir sanctus expressit his verbis; Laudate (dicens ad fratres) altissimum, quia nec ignis ardorem sensi, nec carnis vllũ dolorẽ. Quo autẽ affectu, qua deuotione vir sanctus Dñm suũ pro hac paterna indulgentia laudauerit, quas illi gratias egerit, quis explicare valeat? Quod si tres illi pueri in fornacẽ ignis cõiecti, nec tamẽ læsi, vbi hanc tantã Dñi erga se fidẽ & prouidentiã experti fuere, tanto eius amore, tantoq. laudandi eũ ardore incensi fuerũt, vt creaturas omnes, quotquot in cælo, terra marique degunt, ad eius laudes celebrãdas conuocarẽt: hoc enim affectu canere cœperũt: Benedicite omnia opera Dñi Dño: laudate & superexaltate eũ in secula, &c. quid, quæso, beatissimus pater Frãciscus in animo suo versaret? quo igne dilectionis æstuaret, cùm idem beneficium sibi impensum à Domino suo videret?

Fateor quidẽ hæc mira fuisse diuinæ virtutis opera, sed tamẽ multis Sanctorũ non insueta. Referã alia quæ in serui sui gratiam Domin⁹ mirabili virtute operatus est. Quidã nactus sancti viri chordã, & eam aqua intingens, eãdemque aquã ægrotis bibendã porrigens, omnis generis morbos sanabat: tantam Domino virtutem illi aquæ tribuente, quæ serui sui chordã tetigisset. Amplificat Lucas in Actis Apostolorum Pauli miracula his verbis: Virtutésque non quaslibet operabatur Deus per manus Pauli: ita vt super languidos deferrentur à corpore eius sudaria & semicinctia, & recedebant ab eis languores. Magnũ hoc certè diuinæ bonitatis & charitatis erga fidelem seruum indiciũ; qui sic non ipsum modò, sed sudaria etiã quibus is narium sordes tergebat, hoc tãto honore afficeret. Verùm hic ego aliquid video mirabilius. Non enim solam sancti viri chordam Dominus, sed aquam etiam quæ chordam tetigerat, hac tanta virtute donauit. Quanta ergo illa Dei bonitas & charitas! quantum illud Sanctos suos honorandi desiderium, quando illa etiam quæ eorum semicinctia tetigerunt, sic honorare dignatus est!

Adiungã his aliud mirabilius. In quadã Italiæ ciuitate pestis quædam grassabatur, quæ animantia cuncta deuastabat. Eius autem ciuitatis incolæ his malis afflicti ad beatissimi Patris (cuius eximiam sanctitatẽ agnouerant) socios profecti, obnixè ab illis contenderunt, vt eis aquam qua vir sanctus manus atq. pedes abluerat, sibi donarẽt. Quod cùm factũ esset, animalia quæ vi morbi humi prostrata iacebant, huiusmodi aqua cõspersa, sana protinus surgebant, & ad pastum læta properabant. Quis in

hoc

hoc opere non apertè videat, quanto honore summus ille puritatis amator Sanctos suos glorificet, quando nō modò semicinctijs eorum, sed aquæ etiam quæ pedum & manuū sordes exceperat, tantam vim conferre dignatus est, vt solo eius cōtactu salutem & incolumitatem animantibus præberet?

Referā aliud his etiā meo iudicio mirabilius. Accidit vt sanctus Pater graui morbo laborans iumento veheretur: in eo verò oppido per quod is transierat, mulier quædam in partu ita periclitabatur, vt iam de vita eius desperaretur. Cùm autē iumentū illud eò reuocatum fuisset, ciues ex feno quo illud pascebatur, paululū assumentes, periclitantiq. feminæ apponētes, eam protinus ab instanti mortis periculo liberarūt. Quis miraculū huic simile vnquā audiuit, aut legit? quis nō hic delicias Dñi, & plus quàm maternam erga suos indulgentiā & amorem nō miretur? qui tantam vim rebus omnibus quæ ad sanctum virū quacunq. ratione pertinebant, cōtulit, vt malis immedicabilibus mederētur? Et quidē fenū illud sancti viri corpus non attigerat; attigerat autē iumentū quo ille vehebatur; & hoc satis habuit naturę conditor, vt supra omnes naturæ leges desperatam laboranti salutem redderet. Quis igitur hoc noui generis miraculo ad hanc tantam Dni erga suos benignitatem & suauitatē nō attonitus obstupescat? non illū totis visceribus ardeat? non pro illo millies mori cōcupiscat? Quis præterea talibus exēplis fidē & veritatē promissionū Christi nō agnoscat, qui relinquētibus omnia multo maiora donat? Quanto enim plus est quod Frācìscus à Dño recepit, quàm quod propter ipsum reliquit? Reliquit hæreditatē paternam, pro qua accepit imperium & potestatem diuinam.

II.

Sed iam ex hoc loco digressi, ad alia nō minus equidem mirabilia, sed tamen multò magis suauia veniamus, quæq. nō minus vobis diuinæ suauitatis atq. dulcedinis erga suos viscera pādāt. Neq. enim diuina pietas & indulgentia dæmones atq. morbos omnes sancto viro obsequi voluit, sed mutas etiam animantes eiusdem imperio subiecit. Quādiu primus generis humani parens in fide & obedientia Dei perstitit, cunctæ animantes eius voluntati obtemperabant. Quia igitur eò vir sanctus puritatis atq. sanctitatis deuenerat, vt ad illū prioris innocentiæ statum redditus esse quodammodo videretur, voluit etiā vt simili modo animantia cuncta ad nutū seruo suo obtemperarent. Cuius rei nōnulla exempla, quæ grata vobis futura spero, referam; idque eisdem ferè verbis, quibus ea sanctus Bonauētura, eiusdem vitæ scriptor, memorat: in quo non sermonis nitor, sed fides historiæ requirenda est. Ego verò dum singula hæc refero, nihil amplificabo; nihil sentētijs & epiphonematis adiectis attollam,

ne si in his diutiùs fuero immoratus, sanctissimi Patris virt u bus referendis tempus desit.

Quodam tempore viro Dei fuit ouis oblata, quā propter innocentiæ & simplicitatis amorem (quam ouis natura præfefert) gratanter suscepit. Monebat pius vir ouiculā, vt & laudibus diuinis intenderet, & ab omni fratrum offensione caueret. Ouis autem quasi viri Dei pietatem aduerteret, eius institutionem solicitè obseruabat. Nā audiens fratres in choro cantantes, & ipsa Ecclesiam ingrediens, vocemq. balatus emittens, flectebat genua ante altare Virginis matris Agni, ac si eam salutare gestiret. Insuper cum sacratissimum Christi corpus inter Missarum solennia eleuaretur, flexis curuabatur poplitibus, exemplo suo homines ad huius diuini Sacramenti reuerentiam inuitans.

Alio quoq. tempore ambulans cum fratre quodā per paludes Venetiarum, inuenit maximam auium multitudinem residentium & cantantium in virgultis. Quibus visis dixit ad socium: Sorores nostræ aues laudant creatorem suū: nos itaq. in medium ipsarum euntes, laudes & horas canonicas Domino decātemus. Cumq. in medium ipsarum ingressi essent, aues loco motæ non sunt: Et quia propter garritum ipsarum in dicendis horis se mutuò audire non poterant, conuersus ad eas vir sanctus dixit; Sorores aues, à cantu cessate, donec laudes Deo debitas persoluamus. At illæ continuò tacuerunt, tamdiu in silentio persistētes, quamdiu diuinæ laudes persolutæ sunt. Quo officio peracto, à viro Dei pristinam canendi facultatem receperunt.

Apud sanctam Mariam de Portiuncula iuxta cellam viri Dei super ficū cicada residens & decantans, cùm seruū Dñi (qui etiā in paruis rebus creatoris magnificentiam admirati didicerat) ad diuinas laudes cantu suo frequentiùs excitaret, ab eodem quadā die vocata, velut edocta cælitus, super eius manū volauit. Cui cū dixisset, Canta soror mea cicada, & Dñm creatorem tuo iubilo lauda; sine mora obediens canere cœpit, nec destitit, donec iussu Patris ad locū proprium reuolauit. Mansit autē diebus octo ibidē, singulis diebus veniens, canens & recedens, eiusq. iussa perficiens. Tandem vir Dei ait ad socios; Cōcedamus iam sorori nostræ cicadæ recedendi facultatem: satis enim nos cantu suo lætificans ad laudes Dei octo diebus excitauit: statimque recessit.

Accipiter præterea ibidem nidificans magno illi se amicitiæ fœdere copulauit. Nam semper horam in qua vir sanctus ad diuina officia noctu surgere solitus erat, cantu suo præueniebat. Quod Dei famulo gratissimum erat: eo quòd tanta solicitudo, quam circa eum auis illa gerebat, omnem ab ipso torporem desidiæ excuteret. Cùm verò seruus Christi infirmitate plus solito grauaretur, parcebat accipiter, nec tā antelucanas indicebat vigilias.

gilias. Siquidem velut instructus à Deo, circa diluculum voce sua virum sanctum excitabat.

Neq. verò illud silentio prætereundum est; quòd cùm ille vir sanctus in castro Aluiano adstante populo concionari cœpisset, hirundines, quę ibidem nidificabāt, garritu suo loquentis vocem intercipiebant. Quibus vir Dei omnibus audientibus silentium indixit his verbis: Sorores meæ hirūdines, iam tempus est vt loquar & ego, quia vos hactenus locutæ estis. Audite ergo verbum Dei, & silete. Mira res! Illæ protinus tanquam rationis compotes subitò tacuerunt; nec fuerunt loco motæ, donec sermo finitus est. Omnes igitur qui hoc viderunt, stupore repleti, glorificauerunt Deum. Huius autem miraculi fama vbiq. diffusa, multos ad sancti viri reuerentiam, & fidei deuotionem accendit. In ciuitate namq. Parisiensi scholasticus quidā bonæ indolis, studio diligenter intētus, dum importuna garrulitate cuiusdā infestæ iterur hirundinis, dicere cœpit ad socios; Hæc hirundo vna ex illis est quæ virum Dei Franciscum prædicātem garritu suo impediebat: & conuersus ad hirundinem, fiducia plenus ait; In nomine serui Dei Francisci præcipio tibi, vt ad me veniens continuò cōticescas. At illa, Francisci audito nomine, quasi viri disciplinis edocta, & statim conticuit, & ipsius manibus tanquā tutæ custodiæ se commisit. Stupefactus adolescens ille, statim eam libertati restituit, eiusq. garritum amplius non audiuit.

Hæc sanè auium obedientia fuit. Quid verò illud, quòd non modò animantia, sed quæ erant etiam inanima, voluntati serui Dei obtemperabant? Cùm enim is Caietæ prædicaret in littore maris, turbis præ deuotione ruentibus vt eum cōtingerent, horrēs Christi seruus tantum populorum applausum, in vnam hærentem littori nauiculam prosiliuit solus. Illa verò sine aliquo motore aut remige, cernentibus & mirantibus cunctis, se longiùs à terra protraxit: ibidemq. e stetit inter fluctus immobilis: finitaq. concione, ac demissa turba, ad eundē protinus locum sine vllo ductore rediit. Quis igitur tam obstinatæ mentis esset, vt prædicationem Francisci contemneret, cuius virtute fiebat, vt non solùm carentia ratione disciplinam susciperent, verū etiam inanimata corpora tanquam animata prædicanti seruirent? Hactenus Bonauentura.

Quid igitur inter hæc omnia, fratres, non nouū, nō insolitū, non mirabile, quodque diuinæ pietatis & suauitatis erga suos viscera nō declarat? Omnia certè noua, omnia mirabilia, omnia diuinæ bonitatis & charitatis magnitudinem referentia. Miror volucres cæli sancto viro obsequentes: miror cicadam ad diuinas laudes conueniente: miror religiosam illam ouiculā, quæ cantātibus fratribus nō modò balatu suo concinebat, sed genua etiam

ante facratissimæ Virginis altare & facrā Euchatistiā flectebat. Sed multò magis adhuc accipitris illius prudentiam miror, qui quo tēpore vir fanctus ęgrotabat, non vt antea media nocte, sed in aurora illū ad diuinas laudes excitabat. Qualis ergo illa Dei pietas, quæ fic ferui fui labori parcebat, quæ fomni tēpus intercipi hoc tam nouo miraculo nō finebat? Quid amplius, quæso, pia & officiosa mater filio graui morbo laboranti factura fuisset?

Vidistis igitur, fratres, omnium penè creaturarum, & rerum etiam anima carentium obedientiam; quæ obedienti Dei feruo ad nutum obtemperabant. Iam ergo fola Angelorum obfequia illi deesse videbantur, quæ tamen minimè defuerunt: vfq. adeò obediētiæ amator Dominus hanc in feruo fuo virtutem honorare voluit, vt fequenti exemplo intelligi poterit. Cum quodam tempore vir fanctus multis ijfdemque grauissimis morbis laboraret, optabat aliqua fuaui modulatione iacentis fpiritus alacritatē excitare. Cumq. id humano minifterio fieri nō poffet (mirabilis planè & inaudita res) adfuit Angelorū obfequium, quod pio fancti viri voto fatisfaceret. Nocte enim, vigilante ipfo, atq. diuina in facto pectore verfante, infonuit cithara quædam mirabilis harmoniæ. Nihil oculis cernebatur, fed auditus indicio citharœdi tranfitus huc & illuc iens & rediēs agnofcebatur. Cuius dulcifono carmine tanta in viri fancti pectore fuauitas excitata eft, vt in aliud fe putaret feculū transijffe. Quis hic non exclamet? quis hanc tantam diuinæ fuauitatis & bonitatis dulcedinem nō attonitus obftupefcat? quis in hoc opere plenissima fuauitatis Dei vifcera erga fuos non miretur? quis miraculi huius infolita nouitate, diuinæ bonitatis & charitatis magnitudinem non agnofcat, quæ bonos ac fideles feruos fuos fic reficit, fic lætificat, fic pijs eorum votis obfequitur? Hac enim ratione Dominus non modò faluti, aut inopiæ, aut periculis feruorum fuorum, fed etiam delicijs confulit. Iam verò quis fancti viri fenfum, quis charitatis ardorem, quis cordis iubilum explicare valeat, cùm hoc argumento ineffabilem Dei bonitatem, charitatem, & fuauitatem erga fe intelligeret; qui fic eius votis ac defiderijs angelico minifterio fatisfecerit? Quid ab eo non expectaret, qui hac etiam in re (quæ non tam necessitati quàm voluptati feruiebat) fic prouidentem cerneret?

Quo etiam argumento fancti viri fupereminentem excellētiam animaduertere licet. Alij enim Sancti inter magna Dei munera cōputabant, quòd quidquid ab eo petijffent, facilè impetraffent. At in hoc fancto viro fæpe Dominus nequaquā vt is aliquid ab eo poftularet, expectabat, fed votis etiam atque defiderijs eius citra orationis officium annuebat. Itaq. defiderium

Pfal. 10. illius pro oratione erat, vt fidelis inueniretur qui dixit: Defiderium

rium pauperum exaudiuit Dominus. Et iterum; Et erit ante- Esaiæ 45.
quam clament ad me, ait Dominus, exaudiam eos.

III.

Hæc sunt, fratres, quę supra alia omnia magnam mihi tū admirationis materiam, tum diuinæ bonitatis significationē præbent. Nā quòd ignis vim suæ virtutis oblitus fuerit, ne vir sanctus acerbè cruciaretur, saluti & incolumitati serui sui Domin⁹ clemēti pietate prouidebat. At in his quæ modò retuli, miraculis, non saluti, sed iucunditati; nō incolumitati, sed suauitati; nō necessitati, sed delicijs prouisum est; vt vir sanctus tot inspectis miraculis, mirabilem erga se Dñi indulgentiā atq. suauitatē cōtemplans, totus in eius amorem exardesceret. Hoc autem quale sit, proposita hac similitudine explicare contendam. Quemadmodū spōsus peregrè profectus, ad sponsam, quā habet charissimam, varia dona & xenia atq monilia mittit, quo & suū erga illam amorē, & illius erga se dilectionē incēdat: ita summus ille innocentiæ & puritatis amator, qui hanc sancti viri animam, quam is virtutum omnium ornamentis decorauerat, sibi in dilectissimam sponsam elegerat, nō quidē aureis monilibus, sed clarissimis miraculis, quæ in illius gratiam & spiritualem iucunditatem edebat, & suas in illam charitatis delicias ostendebat, & illius erga se dilectionē vehemētissimè inflammabat. Quam rē vel hoc vno exēplo demōstrabo. Cùm viro sancto auis quædam fluuiatilis oblata esset, isq. alacriter susceptam passis manibus ad volandū inuitaret, eaq. ab eius sinu discedere nollet; hac paterna Dei erga se indulgentia in tantæ bonitatis amorem raptus, post longæ horæ spatiū, velut aliunde rediens, dulciter iterū auiculę mandauit, vt Deū laudatura recederet. Quod illa protinus fecit. Quo igitur admirationis & amoris igne sancti viri anima in hoc opere affecta fuit, eodē vtiq. in similibus miraculis incēsam fuisse certissimū est. Qualis igitur ea charitas erat, quæ tot miraculis in gratiā sancti viri editis, tā magna passim incrementa capiebat! Nos sola externa miracula cernimus, & narramus: cęterùm à quanta Dei erga seruū suū charitate proficiscerentur, quantumq. rursus charitatis incēdium in anima viri sancti excitarent, neq. videmus, neq. vllis verbis explicare possumus.

Recēsui, fratres, mirabiles hui⁹ sancti viri virtutes, in quibus omnibus verè mirabilis exstitit. Sed ego iā mirari desino, quidquid esse mirabile dixi, cū primā tot mirabiliū causā cōsidero. Quis enim, quæso, nostrū, si tot circa se diuina miracula, tot diuinę dilectionis argumēta, tot amoris incitamēta, tot diuina beneficia, tot immēsę illi⁹ bonitatis exēpla, ac postremò hāc tantā auiū, pecorū, dæmonū, ac deniq. omniū ferè creaturarū obediētiā cerneret, nō tot⁹ prę amoris diuini magnitudine liquefieret?

non

non attonitus tantæ bonitatis magnitudine obstupesceret? non totus præ lætitiæ magnitudine exiliret? non millies in ecstasim raperetur? Quam rem ipsius beatissimi Patris sententia confirmare licet; qui quemuis etiam latronē, eadem quæ ipse faciebat, facturū prædicabat, si eadem gratia, eisdemq. diuinis beneficiis atq. fauoribus à Domino affectus fuisset. Itaq. non ego iam Frāciscum, sed Francisci Dominum in Sanctis suis mirabilem prædico. Miror immensam huius Domini bonitatē, miror charitatem, miror benignitatem, miror ineffabilem erga suos dulcedinem & suauitatē, miror plus quàm maternā erga suos indulgētiam, & agnosco verum esse quod idem per Salomonem ait, delicias suas esse cum filiis hominum. Rectè ergo cœlestis ille citharœdus mirabilem Deum esse ait in Sanctis suis. Non tam igitur eos esse mirabiles, quàm ipsum in eis esse mirabilem prædicat: qui tanta dignatione & pietate & suam erga illos dilectionem ostendit, & eorum erga se excitat & incendit.

Prou. 8.

Nondū tamē hic omniū diuinorum beneficiorū atq. mirabiliū finis. Superest aliud maximè mirabile: nēpe Ordinis institutio, qui à sancto viro initiū duxit. Nostis enim quātū dignitatis & gloriæ beatissimi huius Patris Ordo in Ecclesia obtineat, in quo tot insignes viri floruerunt, tot Episcopi, tot Cardinales, & Pōtifices maximi, tot clarissimi Doctores & concionatores, & (quod est multò maius) tot inuicti Martyres, tot sanctissimi Cōfessores, tot purissimæ Virgines. Nec vobis etiā mira eiusdē Ordinis per vniuersū terrarū orbē dilatatio incognita est, quæ monachorū, monasteriorū, & prouinciarū numero & multitudine lōgissimo interuallo omnes alios Ordines superat. Si igitur hunc Ordinē D. August. aut Hieron. aut magnus ille Basilius (qui nō modò sanctitatis opinione, sed clarissima etiā omniū disciplinarum doctrina celeberrimi habebātur) instituere voluissent, non perinde mirū esset; sed quòd Petri Bernardonis filius, sine eruditione, sine literis (qui totā adolescentiā in mercaturæ negotijs modò has modò illas nūdinas frequentans exercuerat, quiq. ad extremū ad tantā se inopiā redegerat, vt vilissima tunica indutus, ostiatim vulgariū mēdicorū more frusta panis peteret, quibus vitā sustentaret) hanc tantam rem animo agitarit, vt noui ac celeberrimi Ordinis institutor & auctor, nouusq. Patriarcha existeret; & nō Augustini, aut Basilij, aut Benedicti regulā, sub qua militaret, elegerit, sed ipse per se nouam viuendi regulam condiderit, & à Pōtifice maximo eius approbationem pauperculus & seminudus impetrarit, resq. adeò feliciter cesserit, vt breuissimo tēporis spatio eius Ordo sanctitatis opinione & fratrū numero sic dilatatus fuerit, vt viuente etiā ipso quinq. millia fratrum in primis eiusdē Ordinis comitijs conuenerint, quis non miretur? quis

quis non obstupescat? quis non digitũ Dei hic intercessisse cognoscat? quis nõ mirabilẽ Deũ in Sãctis suis clamet? Neq. enim Frãciscũ eo tẽpore sic æstimare deberis, vt modò facitis, quãdo eius gloria per vniuersũ terrarũ orbẽ celebratur, quãdo tot immortali Deo eius nomine tẽpla consecrata sunt, totque altaria eius imagine sacrisq. stigmatibus fulgent: sed qualẽ iudicateris, cùm illam abiectissimi atq. vilissimi hominis speciem præseferebat, quiq́ ætatem omnẽ in taberna patris positus, mercaturæ operam dederat. Si quis igitur eo tẽpore hunc eius animum atque propositum noui in Ecclesia Ordinis instituendi intellexisset, an nõ is pieno cachinno hoc eius propositũ excepisset? nõ irrisisset? & stultitiæ atq. amentiæ illũ condemnasset? Quis igitur hic Deum in Sanctis suis mirabilem non agnoscat, quos ex infima mundi fece ad tantam dignitatis gloriam in Ecclesia sua extulit; suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem, vt sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat? Psal. 112.

Quis igitur, fratres, (vt finẽ principio iũgamus) adeò obtusi cordis erit, qui tot exemplis & argumentis ineffabilẽ Dei nostri bonitatẽ clara luce nõ videat, quę tot modis viros bonos honorat, tot afficit beneficijs, tot miraculis illustrat, tot delicijs recreat, tantã erga illos indulgentiã, & amoris plus quàm materni (vt ita dixerim) teneritudinẽ ostendit? Quis igitur est, qui dum hæc ipsa considerat, in tantæ bonitatis & charitatis amorem nõ rapiatur? quomodo nõ totus amoris erga illum igne incẽditur? quomodo se ab huius flagrantissimi solis calore abscõdit? quid amat, qui hãc tantã bonitatẽ non amat? Cuius rei amore capitur, qui huius tantæ pulchritudinis amore nõ capitur? Quis nõ se iã felicẽ arbitretur, cui in promptu sit ad talis Dñi amicitiam posse venire? quis seruire illi recuset, qui tã magnificis præmijs nõ solùm in futura, sed in præsenti etiã vita obsequia sibi exhibita persoluit? quis nõ in ratione dati & accepti cũ eo velit agere, à quo tã magna lucra reportare valeat? quis nõ in ea terra sementẽ facere velit, quę tã amplos ex se fundit prouẽtus? Si igitur (vt initio diximus) nihil nos magis ad amorẽ Dei nostri, quàm immẽsę bonitatis eius pulchritudo in oculis & aspectu proposita excitare debet; hanc autẽ tot clarissimis argumẽtis & indicijs declaratã cernimus: quid superest, nisi vt tantorũ mirabilium & gratiarũ auctorẽ totis visceribus diligamus, totis præcordijs illi omnibus in rebus obsequi studeamus, illum semper ante oculos habeamus, illum dies noctesq́; cogitemus, illius nos totos obsequio mancipemus, in illum semper intẽti & suspẽsi simus, pro illo millies, si ita opus fuerit, mori cupiamus: vt cuius modò bonitatem per magnifica eius opera cõtemplamur in via, eandem tandem reuelata facie perpetuò videre mereamur in patria.

IN FESTO B B. APOSTOLORVM SIMONIS ET IVDÆ, CONCIO PRIMA, in qua lectio Euangelica explanatur.

THEMA. *Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.* Ioan. 15.

Nter omnes humanę vitæ errores, fratres charissimi, non postremus ille mihi esse videtur, quòd pleriq. hominum diuina ex humanis ęstimare solent. Deũq. ex se ipsis moribusq. suis metiri. Hũc autẽ errorẽ Dominus prophetica voce ab illorũ
Isai. 55. mentibus eximendum curauit, cùm dixit: Nõ enim cogitationes meę, cogitationes vestrę, nec vię meę viæ vestræ, dicit Dñs. Quia sicut exaltantur cæli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à vijs vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris. Subijciamus huius rei aliquot exempla. Multi homines vbi iniuria affecti fuerint, difficiles sese admodum ad ignoscendum præbent: vnde videmus passim vetustissima atque penè ęterna odia apud multos durare. Nõ desunt autẽ, qui Deum ex moribus & ingenio suo metiẽtes, hoc eodẽ modo penè inexorabilẽ ipsum credant. Certè Nouatiani (qui secũdam pœnitentiam negabãt) talẽ eum esse credebãt. Credebat & crudelis ille fratricida Cain,
Gen. 4. qui dicere ausus est, Maior est iniquitas mea, quã vt veniã merear. At hoc vsq. adeò à diuinis moribus abhorret, vt is per Prophetã dicat: In quacunq. hora impius cõuersus fuerit ab impietate sua, ampliùs nõ recordabor scelerũ eius. Desiste ergo tu verè & ex animo per lamẽta pœnitẽtię à sceleribus tuis, desistetq; verè Dñs ab ira & vindicta furoris sui. Homines etiam molestè ferunt, si quis aliquid ab eis importunis precibus efflagitet: quæ nobis causa esse solet, vt importunas mendicorũ voces molestè feramus. Nõ deerunt autẽ fortasse qui hoc ingenio Deum esse arbitrẽtur: cæterùm tantum abest vt hac importunitate diuina pietas offendatur, vt hoc officium non ad tẽpus, non statis horis atq. diebus, sed sine vlla intermissione à nobis fieri moneat, cũ
Lucæ 18. ait: Oportet semper orare, & nõ deficere. Et iterũ: Vigilate itaq.
Luc. 21. omni tempore orantes. Homines præterea bene instituti, noua beneficia petere recusant, à quibus multa iã antea perceperunt. At viri sancti hãc præcipuè causam noua à Deo munera petẽdi putant, quòd multa iam antè perceperint. Quẽ enim benignũ & misericordem frequenter experti sunt, sui quoq. similem per-
2. Par. 16. petuò futurũ sperãt. Quod quia Asa rex Iuda facere noluit, grauiter à Domino, misso ad hoc Propheta, obiurgat⁹ est. Cũ enim insi-

insignem illi Dominus victoriam aduersus innumerabiles Aethiopum legiones contulisset, vbi post aliquot dies à Rege Israël bello lacessitus fuit, non ad opem Domini, sed ad Regis Syriæ auxilia confugit. Quod eius consiliū Dominus non modò Prophetæ verbis, sed grauissimo etiam pedum morbo castigauit. At lōgè aliter sanctus Patriarcha Iacob, qui cùm ab Esau fratre liberari à Domino peteret, vetera beneficia cōmemorans ait: Domine, minor sum cunctis miserationibus tuis, & veritate tua, quam explesti seruo tuo. In baculo meo trāsiui Iordanē istum, & nunc cum duabus turmis tuo beneficio regredior. Erue me de manu fratris mei, quia valde eum timeo. Gene. 32.

Sed vt ad lectionem sancti Euangelij propiùs accedamus; homines qui familiæ & seruorum obsequio indigent, seruitiū ab illis quidem exigunt, sed seruitij mercedem eisdem pollicētur. Itaq; beneficium dando accipiūt, dum ab illis famulatum percipientes, debitum pro eo stipendium reddūt. Nō deerunt autem multi, qui (vt antè dixi) ex humanis diuina iudicantes, pietatis & religionis cultum humanæ seruituti similem faciant: vt videlicet Deus obsequio & seruitio nostro ad nominis sui gloriam indigens, æternæ vitæ mercedem pro impēso sibi famulatu largiatur. Quod qui putant, maximo sanè & perniciosissimo errore tenentur. Neq. enim is ad gloriæ suæ cumulum obsequio nostro indiget, qui ante omnia secula plenissimè in se ipse gloriosus & beatus fuit. Cur igitur tanta à nobis seueritate mādatorum suorum obedientiam exigit? Non ob id certè, quod is humano more famulatu & obsequio nostro egeat, sed quòd hęc ipsa obedientia ad salutem & incolumitatem nostram maximè pertineat. Quod quidem ex mandatorum eius ratione cernere facile est: quorum maxima portio ad humanæ vitę tutelam spectat. Sicut enim is nulla indigētia aut necessitate, sed sola bonitate inductus (vt Plato quoque sensit) mundum condidit, & hominem in mundo, cui seruiret mundus: ita sola bonitate leges hominibus dedit, quæ ad eorum ipsorum salutem, pacem, & incolumitatem pertinent, quibus latæ sunt: hoc enim apertè illa eius verba indicant, quibus ad Moysem de filijs Israël ait: Quis det eos talem habere mentem, vt timeant me? Quāobrem quęso, Domine, vt bene sit, inquit, eis, & filijs eorum post eos. Itaq. sibi nihil de eorum obsequio sumit, totum laboris fructum in eos refundit. Addam hic aliud mirabilius, quodq́ue magis diuinæ bonitatis largitatem conspicuam nobis efficit. Quid illud est? Hoc certè, quod ad hūc ipsum obedientiæ laborem ipse nos gratię suę beneficio adiuuat, & ita adiuuat, vt maior pars operis nostri eius donū sit, adeò vt ipsa bona opera nostra, ipsius magis quā nostra dici debeant. Itaq. electorum omniū illa vox est: Simile. Plato. Deut. 6.

Omnia

Omnia opera nostra operatus es in nobis Dñe. Quanta erga illa bonitas, quæ pro eo labore atq. studio, quod nõ sibi, sed tibi expedit, ad quod etiam ipse te Spiritus sui virtute adiuuat, ęternę vitæ præmium pollicetur? Quam rem si homines penitus cognitam & exploratam haberent, partim ad amorem tantæ bonitatis excitarentur (quæ plus quam paterna charitate, pro exhibito legis beneficio, quasi pro impenso sibi obsequio, pręmiũ promittit) partim etiam ad ipsarum legum custodiam vehemẽtiùs incitarentur: quando in earum obseruatione nõ quidẽ rem alienam, sed suam agerent, sibiq. tunc maximè diuina mandata exequendo prospicerent. Cùm enim homines adeò cõmoditatũ suarũ auidi sint, vt per omnes sæpe flammas ad lucra sua captanda irrumpant; quid non facerent, si diuinarũ legum obediẽtiam tam magna eis lucra, non ad animam solùm, sed ad corpus etiam; nec ad vitam modò futuram, sed ad pręsentẽ quoque adferre intelligerẽt? Hoc est igitur quod Saluator in hodierna sancti Euangelij lectione docere nos voluit, cùm ait:

Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem. Quid hac lege cõmodius ad humanam vitam in pace degendam proponi potuit? Hoc enim vno dilectionis pręcepto Dominus & omnem iniuriã prohibuit, & omnia benignitatis officia cõplexus est. Amor namq. donorum omnium & primum & maximum, & omnium aliorum causa est. Vnde cùm naturæ conditor Deus liberos à parentibus educari, & beneficijs omnibus affici vellet, miram erga illos charitatem mentibus eorum ingenerauit: hac enim vigente, cætera omnia beneficia facilè consecutura intelligebat. Cùm ergo toties Dominus hoc nobis charitatis præceptum commẽdet, omnia simul benignitatis & misericordiæ officia in omnes homines commendauit. Hac autem lege quid humanæ vitæ commodius? quid salutarius? Sicut ergo leges ciuiles (quas Philosophi Deorum inuentum esse dixerunt) nihil aliud quàm hominũ salutem, pacẽ, & incolumitatem intuentur (vt videlicet homines sine iniuria in honesto otio & trãquillitate viuant) ita etiam ac multo magis diuinæ leges hoc ipsum omni ratione curant. Non enim manum solùm, vt humanæ leges, sed animum quoque ab iniuria & voluntate nocendi prohibẽt. Sed illæ tamen leges hoc beneficio contentæ nihil amplius addunt. At summus ille legislator Dñs, æternę quoq. vitæ mercedem legum suarũ cultoribus promittit, beneficiũ pro beneficio, & gratiã pro singulari gratia repẽdẽs. Qua bonitate & charitate quid, quęso, cogitari mirabilius potest? Neq. præmijs tãtùm magnificẽtissimis, sed acerbissimis etiã pœnis infligendis ad huiusmodi legum custodiam humanas mentes inducit. Itaq. si damnatorum pœnas, & damnationis causas excutere velis (hoc est, cur tam acerbis in gehenna sup-

Simile.

Simile.

supplicijs improbi plectantur) deprehēdes planè, alium ibi torqueri, quia alienæ vxoris pudicitiam violauit; alium, quia honestæ virgini per vim stuprum intulit; alium, quia res alienas diripuit; alium, quia contrà ius fasque iniquam tibi litem intendit; alium, quia iudex cùm esset, iniustam contra te sententiam tulit; alium, quia falsum contra te testimonium commentus est; alium, quia contumelijs, iniurijs, fraudibus & insidijs salutem & honorem tuum petiuit; alium, quia pauperes & tenues homines per vim & potentiam oppressit. Horum enim scelerum auctoribus locum illum suppliciorum refertissimum esse constat. Vtroque igitur modo Dominus & pœnarum acerbitate, & præmiorum magnitudine ad legum suarum obseruationem homines adducit. Legum autem eius compendium his verbis, quæ audistis, continetur: *Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem.* Itaque cùm ipsi nos ipsos illo iubente diligimus, illum vtique diligimus; & cùm dilectionis officia in alios conferimus, tunc illum officijs prosequimur, & legem eius implemus. An non ipse hoc idem per Prophetam testatus est? quid enim aliud illa eius verba significant; In loquela enim labij, & in lingua loquetur populo huic cui dixit, Hæc requies mea, reficite lassum, & hoc meum refrigerium? Prænuntiat autem hoc in loco Dominus Apostolorum prædicationem, ad quam variæ illis linguæ donatæ sunt, qui tamen concordi sententia eandem hominibus doctrinam prædicabant. Eius verò doctrinæ summa erat; Hæc requies mea, reficite lassum, & hoc meum refrigerium: qua quidem lege atque doctrina propensa Domini voluntas ad omnes homines omni ratione iuuādos apertè insinuatur. Quo in loco vehementer illa Domini verba notanda sunt; Hoc est meum refrigerium. Perinde enim atque ipse nostris angustijs & miserijs premeretur, ita suum esse refrigerium ait, afflictos & inopes consolari; ideoque beneficium in se collatum reputat, quidquid in miseros homines fuerit impensum. Hoc præterea inter summa sacrificia, sibique gratissima computat. Enumeratis enim pecudum omnium sacrificijs, eisdemque repudiatis, hoc tandem sibi velut omnium suauissimum offerri postulat; Inuoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me. Quid autem optabilius accidere homini poterat, quàm ab imminentibus periculis (quæ nos vndique circumstant) liberari? Hoc igitur quod nobis maximè salutare est, illi quoque sacrificium gratissimum est. Quam rem Dominus, Pharisæorum calumniam retundens, euidenti scripturæ testimonio confirmauit. Cùm enim illi Dominum accusarent, quòd peccatores reciperet, & cum illis manducaret ac biberet, ille eos ad scripturæ auctoritatem remisit, dicens; Ite, discite quid est, Misericordiam

Isaiæ 28. Psal. 49. Matt. 9. Oseæ 6.

Obiect. volo, & non sacrificium. Quid ais Domine? an non præstantius est sacrificium quod Deo offertur, quàm misericordia quæ hominibus exhibetur; præsertim cùm sacrificium religionis opus
Dilut. sit, quæ inter morales virtutes præstantissima habetur? Est ita planè; nec Dominus hoc in loco sacrificiorũ maiestati derogat, sed nudum tamen sacrificium repellit, cùm misericordia & benignitate destitutum est. Hoc enim non verum sacrificium, sed sacrilicij simulachrum magis existimandum est. Verum namque sacrificium à Spiritu Domini profectum, eiusdem Spiritus gratiam in animo auget, à qua profectum est. Eiusdem autem Spiritus communio, eosdem affectus, idemque vitæ genus in animo habentis ingenerat. Talis autem affectus nec peccatores resipiscere volentes contemnit (quod Pharisæi faciebant) & omnes homines officijs, charitate, misericordia, & omni ratione iuuare studet; quod diuinæ benignitatis proprium est. Hunc enim animum, hos mores ex diuina communione & familiaritate in se transfundit, quisquis familiariter cum Deo versatur. Quam rem Moysis exemplo comprobare licet. Quoties enim Israëliticus populus ab Aegypto egressus imperium Domini per summum scelus contempsit? quoties eius iram prouocauit! quoties ab eo propter assidua & quotidiana scelera diris
Psal. 94. plagis atritus fuit! Quadraginta, inquit, annis, proxim' fui generationi huic, & dixi, semper hi errant corde. Quorũ sceleribus & flagitiis ipse quoque Moyses, qui eorũ ductor erat, sic offensus fuit (præsertim cùm ab eo carnes in illa solitudine petierunt) vt animi sui mœrorem & consternationem his verbis apud Do-
Num. 11. minum testatus sit: Cur afflixisti seruum tuum? cur non inuenio gratiam corã te? Et cur imposuisti pondus hoc vniuersi populi super me? Nunquid ego concepi aut genui multitudinem hanc tantam, vt dicas mihi, Porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulum? Animaduertite quæso, fratres, quo affectu Dominus, quibus charitatis visceribus incredulum & rebellem populum tractari volebat, à quo toties violatus & offensus fuerat. Hic enim animus, hoc pectus, hoc ingeniũ illius beatissimæ mentis est. Quem etiam animum idem Moyses (qui tam familiari Dei consuetudine vtebatur) se induisse multis in locis ostendit. Cùm enim Dominus propter nefarium illud conflati vituli scelus præuaricatorem populum funditus perdere vellet, Moysi verò principatum longè maiorem & præstantiorem polliceretur; sanctus vir post quadraginta dierum ieiuniũ, totidem rursus dierum spatio prostratus coram Domino iacuit, suppliciter illum deprecãs, vt vel populi sui peccato veniam daret, vel se
Exod. 32. de libro suo deleret; se enim nullo modo pati posse ruere populo superstitem relinqui, nec illi iucundum aliquid in communi

populi

populi vastitate accidere posse. Talia enim vir sanctus charitatis viscera ex consortio sermonis Domini induerat. Hinc D. Chrysost. sanctos illos Anachoritas, qui turbis vrbium, & humana consuetudine relicta in solitudine vitam perducebant, non ideo agrestes & inhumanos extitisse ait, quòd ab hominum cœtu secreti viuerēt; immo verò quo magis diuina consuetudine fruebantur, hoc magis diuinam benignitatem & charitatem in homines, quos ipse condidit, & summa charitate prosequitur, imitabātur. De iisdem etiam Gregor. Theolog. ait, quòd in media hominum luce versantes, solitariæ vitæ rationem seruarent, & in solitudine agentes, charitatis humanitatisq́ue officia studiosissimè tuerentur. Chrysost. Gregor. Theolog.

Cæterùm vt ad diuinæ legis rationem redeamus; quemadmodum ea diuinæ charitatis & benignitatis imaginē nobis representat; ita humanæ malitiæ prauitatem & cæcitatem oculis nostris ingerit, qui nec talem legislatorē amore complectimur, qui nobis gratiam pro gratia largitur, dum pro latæ legis beneficio, cælestis hæreditatis beneficiū promittit: insuper & legem eius, qua parte nostris commodis per dilectionis mandatū consulit, ceu grauem & difficilem ita accusamus, vt multi cùm ad illam adigūtur (presertim qui cum proximis inimicitias fouent) ad illam tanquam ad triremium seruitutē damnari se credant. Imo erunt fortasse nonnulli, qui se magis ad insulas ardore solis exustas in exilium relegari patiantur, quàm ad huius legis custodiam obligari: *Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem.* Verùm ex hoc loco digressi, ad sequentia veniamus.

I.

Pergit deinde Dominus discipulos; confirmare, ne sæuientis contra eos mundi odia pertimescant. Sequitur enim: *Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret; quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mūdus* Prius quàm horum verborum explanationem attingam, quid his beatissimis Apostolis in quadam Persidis ciuitate sub Rege Xerxe acciderit (quod huic proposito maximè quadrat) commemorabo. Erat in ea ciuitate templum Soli & Lunæ dicatum; in quod à Pontificibus & furente populo sancti Apostoli adducti sunt, vt commentitios illos Deos adorarent. Erat in ea templi parte, quæ ad Orientem pertinebat, currus fusilis ex auro, in quo Sol cum radijs fusilibus ex auro erat collocatus. Ex altera parte stabat Luna fusilis item ex argento, cum curru boum fusili ex argento. Eos vt colerent Apostoli, Pontifices cum populo cogebant. Ipsi verò indicto silentio, Solem & Lunam seruos Dei esse scire se professi sunt; qui tamen in cælo essent collocati. Itaque eos non sine iniuria in templo includi, quos

In cælo collucere ab orbe condito constaret. Atque vt intelligerent, non solem & lunam in simulachris inesse, sed dæmonia, ipsi imperaturos se dæmonibus professi sunt, vt à simulachris exirēt, atque ea comminuerēt. Hæc inter eos officia diuisa sunt, vt vno eodemque puncto temporis Simon dæmoni qui in Solis, Iudas ei qui in Lunæ simulachro inclusus erat, imperaret. Quod cùm ab eis factum esset, statim duo Aethiopes nigri, nudi, horribilesque specie, visi sunt egredi, qui simulachris in frusta concisis cum magno clamore abierunt. Hactenus de historia; nunc ex ea propositi mei rationē aperire volo. Christi igitur Apostoli deorum illorum deformitatem, horribili eorum specie ante spectantium oculos posita, ostendere voluerunt; ego verò alterius Dei, commentitij nempe, mūdi fœditatem, ex his Domini verbis volo vobis exponere. Ait enim: *Si de mundo fuissetis, mundus quod suum esset diligeret, &c.* Hoc est, si mundano more vitam instrueretis, id est, si fastum & superbiam, si opes, si voluptates, si ingentia palatia, copiosam familiam, longū seruorum agmen, & varias vitæ delicias (quæ omnia mundani homines per tela, per ignes inquirunt) vos etiam simili ardore quæreretis, mūdus vtique nullo modo in vobis improbaret quod ipse moribus suis probat; alioqui se ipsum accusaret, dānationisq́. sententiā contra se ferret. *Quia verò de mundo non estis*; hoc est, quia celsiores mūdo effecti, quæ mundus probat, improbatis: quæ ille amplectitur, repudiatis; quæ in summo pretio habet, contemnitis; quæ tantum ille non adorat, pedibus conculcatis; propterea odit vos mundus. Sed hæc obscuriùs diximus, apertiùs eadem dicamus. Si vitam pessimis ac turpissimis rationibus instrueretis, vos quidem mundus diligeret; quia verò candido pectore estis, & innocētiam, pietatem, & iustitiam colitis, propterea odit vos mundus. Hos esse mundi mores, hoc ingenium, testatur sapientia Patris. Quæso vos, fratres, qui alij mores, quod aliud est dæmonis ingenium? An non ille virtutis hostis, & vitiorum amator, & auctor, & incentor est? Quo ergo ille ingenio & mente est, eadem & membra eius, in quibus ipse operatur, esse necesse est. Animaduertite ergo, quem Deum mundani homines colant, quem vitæ ducē sequantur, cuius leges & placita vniuersis Dei legibus & consiliis anteponant. An non igitur hoc ad mundi deformitatem agnoscendam satis est, quòd eadem mēte, eodem ingenio atque dæmon ipse sit, eademque tetra & nefaria facinora moliatur?

Quòd si alios eius mores agnoscere vultis, obseruate quid deinde Dominus addat: *Si me persecuti sunt, & vos persequentur, si sermonem meum seruauerunt, & vestrum seruabunt*; hoc est obseruabūt, varias tendentes insidias, vt verba vestra calumnientur, & vos,

sicut

ficut & me, capere in fermone poffint. Porrò autem de mundi huius principe hoc Dominus teftimonium tulit, quòd is homicida effet ab initio. Idem etiam elogium conuenit mundo, qui & Dominum occidit, & Martyres, & Prophetas, & Apoftolos, quibus Dominus cùm eos ad prædicandum deftinaffet, ait: Ite, ecce ego mitto vos tanquam agnos inter lupos. Ad Ezechielem verò ait: Fili hominis, increduli & fubuerfores funt tecũ, & cum fcorpionibus habitas. En, fratres, aliud mundi, hoc eft, mundanorum hominum præclarum facinus; quòd auctorem vitæ, & miniftros eius varijs fupplicijs interemerũt. Aequum ne igitur vobis effe videtur, talis Dei legibus obfequi, & fecundum eius præfcriptiones & iudicia vitam inftituere? At refpondebitis forfitan: Ifte quidem mundus Sanctorum fanguine cruentus iam dudum è medio fublatus eft; alius nunc pro illo nouus furrexit, longè ab iftis fceleribus abhorrens. Confiteor planè, non eft modò mundus ifte fanguinarius; quia non ad piorum fanguinem fundendum mucronem exacuit; fed quid fi in omnibus alijs præcipienti mundo magis quàm Deo pareris? An non ille magis Deus exiftimari debet, cuius legibus obtemperatis, quàm cuius leges contemnitis? Sed ne amplificandi gratia hæc à me dicta effe exiftimetis, huius rei periculum faciamus. Quã multos, quæfo, in Chriftiano populo reperire licebit, qui vbi obftinato animo fceleftum aliquod facinus fufcipere decreuerunt, fi illis omnia Dei præcepta & confilia, fi terrores & minas ab eo propofitas, fi fummum crucis & redemptionis beneficium, fi mortem, fi iudicium, fi gehennam, fi cæleftem gloriam, cæteraque fidei Chriftianæ myfteria proponas, vt ab eo facinore deterreas, nihilo magis agas, quàm fi furdo caneres fabulam. Obturauit enim ad hæc omnia velut afpis aures fuas; quæ non audit vocem incantantis fapienter. Qui tamen fi diuinis rationibus omiffis, humanis apud illos agere velis, & id facinus quod animo conceperunt, exiftimationi eorum vel apud populares honores, vel apud principem officere probaueris, vinctas poft tergum manus dabunt, & in tuam protinus fententiam pedibus difcedent. Quod omnia igitur fidei facramenta, & Chrifti crucis memoria efficere nullo modo potuerũt, quiuis popularis auræ met9 plenifsi nè præftitit. Apud hos igitur homines, cuius auctoritas & imperium magis valet, Dei, an mundi? An non hic apertiffimè pofthabito Deo mũdus antefertur, mundus maiori in pretio habetur, mundo magis quàm Deo obtẽperatur, mundi leges mundiq; metus diuinis legibus ac timori diuino anteponitur? Quid mea refert, quòd tu verbis & appellatione Deũ honores, fi quod Deo debetur, mundo tribuis; hoc eft, fi obedientiam & honorem Deo debitum, fpreto Deo, ad mundũ defers? Rectè

Ioan. 8. Luc 10. Ezech. 2. Obiectio. Dilutio. Pfal 57.

Quocirca nullo modo naturę infirmitatem prætexere iam possunt, cùm ipsi oblatam medelam repudiauerint, nec se cælesti medico sanandas præbere voluerint. Magnum ergo nobis, fratres, ob admissa flagitia periculum impendet; nec minus tamen ob accepta beneficia, & salutis adiumenta neglecta. Hinc idem

Matth. 11. Dominus (vt Matthæus Euangelista refert) cœpit exprobrare ciuitatibus in quibus factæ fuerant plurimę ipsius virtutes; quæ tamen ne his quidem diuinæ virtutis argumentis ad pœnitentiam excitatæ fuerint. Potuerat quidem Dominus multa illarum ciuitatum scelera percensere; sed his tamen silentio pressis, hoc vnum commemorat, quod eorum causam maximè premebat. Hoc est etiam in causa, fratres, cur sanctissimi quoque viri hoc iudicium reformident; quia quamuis nullius sibi lethalis criminis conscij sint, huius tamen beneficij rationem sibi à Deo

D. Tho. exigendam pertimescunt. Quæ ratio diuum Thomam impulit, vt dicat, leuiori apud inferos pœna propter scelera sua infideles quàm fideles esse puniendos; quòd videlicet vtrique pro qualitate percepti luminis, & beneficiorum diuinorum, atque adiumentorum quæ vtrisque ad rectè viuendum donata fuerint, plectendi sint. Quocirca oro obtestorque vos, fratres, vt hæc ipsa quæ diximus, diu multumq. cum animo vestro cogitantes, auresque vestras mundi vocibus obturantes, easque diuinis oraculis reserantes, secundum eorum præscripta vitam & mores vestros instituatis. Nemo nostrûm sibi vilescat, nemo parui salutem suam æstimare velit. Pretium enim animarum nostrarum sanguis Christi est. Quin & Martyrum etiam & Apostolorum sanguine hæc tãta salus ad nos vsque perlata est. Vt enim nobis fidem, fideique doctrinam & sacramenta traderent, immensos labores pertulerunt; omnes orbis regiones peragrarunt; acerbissima cunctorum penè mortalium odia præceptoris sui exemplo sustinuerunt; ac postremò, quod terribilium omnium extremum esse dicitur, acerbissimis supplicijs vitam profuderunt. Suo enim & cæterorum Apostolorum nomine Paulus admiranda illa certamina, & labores propagandæ fidei gratia sus-

1. Cor. 4. ceptos, describit his verbis: Puto enim quòd Deus nos Apostolos nouissimos ostendit, tanquam morti destinatos; quia spectaculum facti sumus mundo, Angelis & hominibus: hoc est, tam multis ac magnis persecutionum procellis nos mundus exagi-

Simile. tauit, vt quemadmodũ in spectaculis publicis homines feris dilacerandi obijciuntur, ita nos laboribus nostris, non hominibus solùm, sed Angelis etiam admirandũ spectaculum facti sumus.

Ibidem. Enumeratque deinde suos atque coapostolorum multiplices labores, his verbis; Vsque in hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus, & la-

boramus

boramus operantes manibus nostris. Maledicimur, & benedicimus; persecutionem patimur, & sustinemus; blasphemamur, & obsecramus; tanquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsema vsque adhuc. Hactenus verba Pauli; quæ is non de se modò (vt antè diximus) sed de cæteris quoque Apostolis prædicat; de quorum numero gloriosi Apostoli Simon & Iudas (quorum hodie festum diem celebramus) exstitêre; de quibus illud certum est, quòd simili cum cæteris Apostolis studio fidem Christi propagarunt, similemque martyrij coronam adepti sunt. Quo autē in loco, aut quomodo res gesta sit, quoniam Ecclesiastici Scriptores variāt, nihil in præsentia dicimus. Nos autem, fratres, eorum fidem, charitatem, patientiam, constantiam, diuinæ gloriæ studium, & vitæ puritatem imitari studeamus; vt eorum vestigijs insistentes, ad eorum tandem societatem peruenire mereamur; præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

IN EODEM FESTO BB. APOST. SIMONIS ET IVDÆ, CONCIO SECVNDA: in qua post breuem Euangelicæ lectionis explanationem, de laborum patiētia, & perfecta in Deum charitate agitur.

THEMA. *Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit.* Ioan. 15.

HODIERNA sancti Euangelij lectio, fratres charissimi, pars quædam est excellentissimi illius sermonis quem Dominus in nouissima cœna ad discipulos habuisse memoratur: in quo illos partim ad mutuam dilectionem adhortatur; partim de suo abscessu mœrētes consolatur; partim verò labores & certamina quæ illos in Euangelij prædicatione manerent (ne ipsos imparatos, & falsa securitate torpentes inuenirent) prænuntiat. In præsenti verò sancti Euangelij lectione hęc eadem ferè attingit, & nouis ea rationibus confirmat; quæ nos modò breuiter perstringemus. Quam rem vt piè & vtiliter præstare possimus; cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

ne si in his diutiùs fuero immoratus, sanctissimi Patris virtutibus referendis tempus desit.

Quodam tempore viro Dei fuit ouis oblata, quã propter innocentiæ & simplicitatis amorem (quam ouis natura præfert) gratanter suscepit. Monebat pius vir ouiculã, vt & laudibus diui nis intenderet, & ab omni fratrum offensione caueret. Ouis autem quasi viri Dei pietatem aduerteret, eius institutionem solicitè obseruabat. Nã audiens fratres in choro cantantes, & ipsa Ecclesiam ingrediens, vocemq. balatus emittens, flectebat genua ante altare Virginis matris Agni, ac si eam salutare gestiret. Insuper cùm sacratissimum Christi corpus inter Missarum solennia eleuaretur, flexis curuabatur poplitibus, exemplo suo homines ad huius diuini Sacramenti reuerentiam inuitans.

Alio quoq. tempore ambulans cum fratre quodã per paludes Venetiarum, inuenit maximam auium multitudinem residentium & cantantium in virgultis. Quibus visis dixit ad socium: Sorores nostræ aues laudant creatorem suũ: nos itaq. in medium ipsarum euntes, laudes & horas canonicas Domino decãtemus. Cumq. in medium ipsarum ingressi essent, aues loco moræ non sunt: Et quia propter garritum ipsarum in dicendis horis se mutuò audire non poterant, conuersus ad eas vir sanctus dixit; Sorores aues, à cantu cessate, donec laudes Deo debitas persoluamus. At illæ continuò tacuerunt, tamdiu in silentio persistẽtes, quamdiu diuinæ laudes persolutæ sunt. Quo officio peracto, à viro Dei pristinam canendi facultatem receperunt.

Apud sanctam Mariam de Portiuncula iuxta cellam viri Dei super ficũ cicada residens & decantans, cùm seruũ Dñi (qui etiã in paruis rebus creatoris magnificentiam admirari didicerat) ad diuinas laudes cantu suo frequentiùs excitaret, ab eodem quadã die vocata, velut edocta cælitus, super eius manũ volauit. Cui cũ dixisset, Canta soror mea cicada, & Dñm creatorem tuo iubilo lauda; sine mora obediens canere cœpit, nec destitit, donec iussu Patris ad locũ proprium reuolauit. Mansit autẽ diebus octo ibidẽ, singulis diebus veniens, canens & recedens, eiusq. iussa perficiens. Tandem vir Dei ait ad socios; Cõcedamus iam sorori nostræ cicadæ recedendi facultatem: satis enim nos cantu suo lætificans ad laudes Dei octo diebus excitauit: statimque recessit.

Accipiter præterea ibidem nidificans magno illi se amicitiæ fœdere copulauit. Nam semper horam in qua vir sanctus ad diuina officia noctu surgere solitus erat, cantu suo præueniebat. Quod Dei famulo gratissimum erat: eo quòd tanta solicitudo, quam circa eum auis illa gerebat, omnem ab ipso torporem desidiæ excuteret. Cùm verò seruus Christi infirmitate plus solito grauaretur, parcebat accipiter, nec tã antelucanas indicebat vigilias.

gilias. Siquidem velut instructus à Deo, circa diluculum voce sua virum sanctum excitabat.

Neq. veró illud silentio prætereundum est; quód cùm ille vir sanctus in castro Aluiano adstante populo concionari cœpisset, hirundines, quę ibidem nidificabãt, garritu suo loquentis vocem intercipiebant. Quibus vir Dei omnibus audientibus silentium indixit his verbis: Sorores meæ hirũdines, iam tempus est vt loquar & ego, quia vos hactenus locutæ estis. Audite ergo verbum Dei, & silete. Mira res! Illæ protinus tanquam rationis compotes subitò tacuerunt; nec fuerunt loco motæ, donec sermo finitus est. Omnes igitur qui hoc viderunt, stupore repleti, glorificauerunt Deum. Huius autem miraculi fama vbiq. diffusa, multos ad sancti viri reuerentiam, & fidei deuotionem accendit. In ciuitate namq. Parisiensi scholasticus quidã bonæ indolis, studio diligenter intentus, dum importuna garrulitate cuiusdã infestæ iterum hirundinis, dicere cœpit ad socios; Hæc hirundo vna ex illis est quæ virum Dei Franciscum prædicãtem garritu suo impediebat: & conuersus ad hirundinem, fiducia plenus ait; In nomine serui Dei Francisci præcipio tibi, vt ad me veniens continuò cõticescas. At illa, Francisci audito nomine, quasi viri disciplinis edocta, & statim conticuit, & ipsius manibus tanquã tutæ custodiæ se commisit. Stupefactus adolescens ille, statim eam libertati restituit, eiusq. garritum amplius non audiuit.

Hæc sanè auium obedientia fuit. Quid verò illud, quód non modò animantia, sed quæ erant etiam inanima, voluntati serui Dei obtemperabant? Cùm enim is Caietæ prædicaret in littore maris, vrbis præ deuotione ruentibus vt eum cõtingerent, horrẽs Christi seruus tantum populorum applausum, in vnam hærentem littori nauiculam prosiliuit solus. Illa verò sine aliquo motore aut remige, cernentibus & mirantibus cunctis, se longiùs à terra protraxit: ibidemq; que stetit inter fluctus immobilis: finitaq; concione, ac demissa turba, ad eundẽ protinus locum sine vllo ductore rediit. Quis igitur tam obstinatæ mentis esset, vt prædicationem Francisci contemneret, cuius virtute fiebat, vt non solùm carentia ratione disciplinam susciperent, verũ etiam inanimata corpora tanquam animata prædicanti seruirent? Hactenus Bonauentura.

Quid igitur inter hæc omnia, fratres, non nouũ, nõ insolitũ, non mirabile, quodque diuinæ pietatis & suauitatis erga suos viscera nõ declarat? Omnia certè noua, omnia mirabilia, omnia diuinæ bonitatis & charitatis magnitudinem referentia. Miror volucres cæli sancto viro obsequentes: miror cicadam ad diuinas laudes conuenientẽ: miror religiosam illam ouiculã, quæ cantãtibus fratribus nõ modò balatu suo concinebat, sed genua etiam

ante sacratissimæ Virginis altare & sacrã Eucharistiã flectebat. Sed multò magis adhuc accipitris illius prudentiam miror, qui quo tẽpore vir sanctus ęgrotabat, non vt antea media nocte, sed in aurora illũ ad diuinas laudes excitabat. Qualis ergo illa Dei pietas, quæ sic serui sui labori parcebat, quæ somni tẽpus intercipi hoc tam nouo miraculo nõ sinebat? Quid amplius, quæso, pia & officiosa mater filio graui morbo laboranti factura fuisset?

Vidistis igitur, fratres, omnium penè creaturarum, & rerum etiam anima carentium obedientiam; quæ obedienti Dei seruo ad nutum obtemperabant. Iam ergo sola Angelorum obsequia illi deesse videbantur, quæ tamen minimè defuerunt: vsq. adeò obediẽtiæ amator Dominus hanc in seruo suo virtutem honorare voluit, vt sequenti exemplo intelligi poterit. Cum quodam tempore vir sanctus multis ijsdemque grauissimis morbis laboraret, optabat aliqua suaui modulatione tacentis spiritus alacritatẽ excitare. Cumq. id humano ministerio fieri nõ posset (mirabilis planè & inaudita res) adfuit Angelorũ obsequium, quod pio sancti viri voto satisfaceret. Nocte enim, vigilante ipso, atq. diuina in sacro pectore versante, insonuit cithara quædam mirabilis harmoniæ. Nihil oculis cernebatur, sed auditus indicio citharœdi transitus huc & illuc iens & rediẽs agnoscebatur. Cuius dulcisono carmine tanta in viri sancti pectore suauitas excitata est, vt in aliud se putaret seculũ transijsse. Quis hic non exclamet? quis hanc tantam diuinæ suauitatis & bonitatis dulcedinem nõ attonitus obstupescat? quis in hoc opere plenissimæ suauitatis Dei viscera erga suos non miretur? quis miraculi huius insolita nouitate, diuinæ bonitatis & charitatis magnitudinem non agnoscat, quæ bonos ac fideles seruos suos sic reficit, sic lætificat, sic pijs eorum votis obsequitur? Hac enim ratione Dominus non modò saluti, aut inopiæ, aut periculis seruorum suorum, sed etiam delicijs consulit. Iam verò quis sancti viri sensum, quis charitatis ardorem, quis cordis iubilum explicare valeat, cùm hoc argumento ineffabilem Dei bonitatem, charitatem, & suauitatem erga se intelligeret; qui sic eius votis ac desiderijs angelico ministerio satisfecerit? Quid ab eo non expectaret, qui hac etiam in re (quæ non tam necessitati quàm voluptati seruiebat) sic prouidentem cerneret?

Quo etiam argumento sancti viri supereminentem excellẽtiam animaduertere licet. Alij enim Sancti inter magna Dei munera cõputabant, quòd quidquid ab eo petijssent, facilè impetrassent. At in hoc sancto viro sæpe Dominus nequaquã vt is aliquid ab eo postularet, expectabat, sed votis etiam atque desiderijs eius citra orationis officium annuebat. Itaq desiderium
Psal. 10. illius pro oratione erat, vt fidelis inueniretur qui dixit: Desiderium

tium pauperum exaudiuit Dominus. Et iterum; Et erit antequam clament ad me, ait Dominus, exaudiam eos. Esaiæ 65.

III.

Hæc sunt, fratres, quę supra alia omnia magnam mihi tū admirationis materiam, tum diuinæ bonitatis significatiorē præbent. Nā quòd ignis vim suæ virtutis oblitus fuerit, ne vir sanctus acerbè cruciaretur, saluti & incolumitati serui sui Domin⁹ clemēti pietate prouidebat. At in his quæ modò retuli, miraculis, non saluti, sed iucunditati; nō incolumitati, sed suauitati; nō necessitati, sed delicijs prouisum est; vt vir sanctus tot inspectis miraculis, mirabilem erga se Dñi indulgentiā atq. suauitatē cōtemplans, totus in eius amorem exardesceret. Hoc autem quale sit, proposita hac similitudine explicare contendam. Quemadmodū spōsus peregrè profectus, ad sponsam, quā habet charissimam, varia dona & xenia atq monilia mittit, quo & suū erga illam amorē, & illius erga se dilectionē incēdat: ita summus ille innocentiæ & puritatis amator, qui hanc sancti viri animam, quam is virtutum omnium ornamentis decorauerat, sibi in dilectissimam sponsam elegerat, nō quidē aureis monilibus, sed clarissimis miraculis, quæ in illius gratiam & spiritualem iucunditatem edebat, & suas in illam charitatis delicias ostendebat, & illius erga se dilectionē vehemētissimè inflammabat. Quam rē vel hoc vno exēplo demōstrabo. Cùm viro sancto auis quædam fluuiatilis oblata esset, isq. alacriter susceptam passis manibus ad volandū inuitaret, eaq. ab eius sinu discedere nollet; hac paterna Dei erga se indulgentia in tantæ bonitatis amorem raptus, post longæ horæ spatiū, velut aliunde rediens, dulciter iterū auiculę mandauit, vt Deū laudatura recederet. Quod illa protinus fecit Quo igitur admirationis & amoris igne sancti viri anima in hoc opere affecta fuit, eodē vtiq. in similibus miraculis incēsam fuisse certissimū est. Qualis igitur ea charitas erat, quæ tot miraculis in gratiā sancti viri editis, tā magna passim incrementa capiebat! Nos sola externa miracula cernimus, & narramus: cęterùm à quanta Dei erga seruū suū charitate proficiscerentur, quantumq. rursus charitatis incēdium in anima viri sancti excitarent, neq. videmus, neq. vllis verbis explicare possumus. Simile.

Recēsui, fratres, mirabiles hui⁹ sancti viri virtutes, in quibus omnibus verè mirabilis exstitit. Sed ego iā mirari desino, quidquid esse mirabile dixi, cū primā tot mirabiliū causā cōsidero. Quis enim, quæso, nostrū, si tot circa se diuina miracula, tot diuinę dilectionis argumēta, tot amoris incitamēta, tot diuina beneficia, tot immēsę illi⁹ bonitatis exēpla, ac postremò hāc tantā auiū, pecorū, dæmonū, ac deniq. omniū ferè creaturarū obediētiā cerneret, nō tot⁹ prę amoris diuini magnitudine liquefieret?

non attonitus tantæ bonitatis magnitudine obstupesceret? non totus præ lætitiæ magnitudine exiliret? non millies in ecstasim raperetur? Quam rem ipsius beatissimi Patris sententia confirmare licet; qui quemuis etiam latronē, eadem quæ ipse faciebat, facturū prædicabat, si eadem gratia, eisdemq. diuinis beneficiis atq. fauoribus à Domino affectus fuisset. Itaq. non ego iam Frāciscum, sed Francisci Dominum in Sanctis suis mirabilem prædico. Miror immensam huius Domini bonitatē, miror charitatem, miror benignitatem, miror ineffabilem erga suos dulcedinem & suauitatē, miror plus quàm maternā erga suos indulgētiam, & agnosco verum esse quod idem per Salomonem ait, delicias suas esse cum filiis hominum. Rectè ergo cęlestis ille citharœdus mirabilem Deum esse ait in Sanctis suis. Non tam igitur eos esse mirabiles, quàm ipsum in eis esse mirabilem prædicat: qui tanta dignatione & pietate & suam erga illos dilectionem ostendit, & eorum erga se excitat & incendit.

Prou. 8.

Nondū tamē hic omniū diuinorum beneficiorū atq. mirabiliū finis. Superest aliud maximè mirabile: nēpe Ordinis institutio, qui à sancto viro initiū duxit. Nostis enim quātū dignitatis & gloriæ beatissimi huius Patris Ordo in Ecclesia obtineat, in quo tot insignes viri floruerunt, tot Episcopi, tot Cardinales, & Pōtifices maximi, tot clarissimi Doctores & concionatores, & (quod est multò maius) tot inuicti Martyres, tot sanctissimi Cōfessores, tot purissimæ Virgines. Nec vobis etiā mira eiusdē Ordinis per vniuersū terrarū orbē dilatatio incognita est, quæ monachorū, monasteriorū, & prouinciarū numero & multitudine lōgissimo interuallo omnes alios Ordines superat. Si igitur hunc Ordinē D. August. aut Hieron. aut magnus ille Basilius (qui nō modò sanctitatis opinione, sed clarissima etiā omniū disciplinarum doctrina celeberrimi habebātur) instituere voluissent, non perinde mirū esset; sed quòd Petri Bernardonis filius, sine eruditione, sine literis (qui totā adolescentiā in mercaturæ negotijs modò has modò illas nūdinas frequentans exercuerat, quiq. ad extremū ad tantā se inopiā redegerat, vt vilissima tunica indutus, ostiatim vulgariū mēdicorū more frusta panis peteret, quibus vitā sustentaret) hanc tantam rem animo agitarit, vt noui ac celeberrimi Ordinis institutor & auctor, nouusq. Patriarcha existeret; & nō Augustini, aut Basilij, aut Benedicti regulā, sub qua militaret, elegerit, sed ipse per se nouam viuendi regulam condiderit, & à Pōtifice maximo eius approbationem pauperculus & seminudus impetrarit, resq. adeò feliciter cesserit, vt breuissimo tēporis spatio eius Ordo sanctitatis opinione & fratrū numero sic dilatatus fuerit, vt viuente etiā ipso quinq. millia fratrum in primis eiusdē Ordinis comitijs conuenerint, quis non miretur? quis

quis non obstupescat? quis non digitū Dei hic intercessisse cognoscat? quis nō mirabilē Deū in Sāctis suis clamet? Neq. enim Fráciscū eo tēpore sic æstimare deberis, vt modò facitis, quādo eius gloria per vniuersū terrarū orbē celebratur, quādo tot immortali Deo eius nomine tēpla consecrata sunt, totque altaria eius imagine sacrisq. stigmatibus fulgent: sed qualē iudicateris, cùm illam abiectissimi atq. vilissimi hominis speciem præseferebat, quiq ætatem omnē in taberna patris positus, mercaturæ operam dederat. Si quis igitur eo tēpore hunc eius animum atque propositum noui in Ecclesia Ordinis instituendi intellexisset, an nō is pleno cachinno hoc eius propositū excepisset? nō irrisisset? & stultitiæ atq. amentiæ illū condemnasset? Quis igitur hic Deum in Sanctis suis mirabilem non agnoscat, quos ex infima mundi fece ad tantam dignitatis gloriam in Ecclesia sua extulit; suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem, vt sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat? Psal. 112

Quis igitur, fratres, (vt finē principio iūgamus) adeò obtusi cordis erit, qui tot exemplis & argumentis ineffabilē Dei nostri bonitatē clara luce nō videat, quę tot modis viros bonos honorat, tot afficit beneficijs, tot miraculis illustrat, tot delicijs recreat, tantā erga illos indulgentiā, & amoris plus quàm materni (vt ita dixerim) teneritudinē ostendit? Quis igitur est, qui dum hæc ipsa considerat, in tantæ bonitatis & charitatis amorem nō rapiatur? quomodo nō totus amoris erga illum igne incēditur? quomodo se ab huius flagrantissimi solis calore abscōdit? quid amat, qui hāc tantā bonitatē non amat? Cuius rei amore capitur, qui huius tantæ pulchritudinis amore nō capitur? Quis nō se iā felicē arbitretur, cui in promptu sit ad talis Dñi amicitiam posse venire? quis seruire illi recuset, qui tā magnificis præmijs nō solùm in futura, sed in præsenti etiā vita obsequia sibi exhibita persoluit? quis nō in ratione dati & accepti cū eo velit agere, à quo tā magna lucra reportare valeat? quis nō in ea terra semētē facere velit, quę tā amplos ex se fundit prouētus? Si igitur (vt initio diximus) nihil nos magis ad amorē Dei nostri, quàm immēsę bonitatis eius pulchritudo in oculis & aspectu proposita excitare debet; hanc autē tot clarissimis argumētis & indicijs declaratā cernimus: quid superest, nisi vt tantorū mirabilium & gratiarū auctorē totis visceribus diligamus, totis præcordijs illi omnibus in rebus obsequi studeamus, illum semper ante oculos habeamus, illum dies noctesq; cogitemus, illius nos totos obsequio mancipemus, in illum semper intēti & suspēsi simus, pro illo millies, si ita opus fuerit, mori cupiamus: vt cuius modò bonitatem per magnifica eius opera cōtemplamur in via, eandem tandem reuelata facie perpetuò videre mereamur in patria.

IN FESTO BB. APOSTOLORVM SIMONIS ET IVDÆ, CONCIO PRIMA, in qua lectio Euangelica explanatur.

THEMA. *Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.* Ioan. 15.

Nter omnes humanę vitæ errores, fratres charissimi, non postremus ille mihi esse videtur, quòd pleriq. hominum diuina ex humanis ęstimare solent. Deúq. ex se ipsis moribusq. suis metiri. Hūc autē errorē Dominus prophetica voce ab illorū
Isai. 55. mentibus eximendum curauit, cùm dixit: Nō enim cogitationes meę, cogitationes vestrę, nec vię meę viæ vestræ, dicit Dñs. Quia sicut exaltantur cæli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à vijs vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris. Subijciamus huius rei aliquot exempla. Multi homines vbi iniuria affecti fuerint, difficiles sese admodum ad ignoscendum præbent: vnde videmus passim vetustissima atque penè ęterna odia apud multos durare. Nō desunt autē, qui Deum ex moribus & ingenio suo metiētes, hoc eodē modo penè inexorabilē ipsum credant. Certè Nouatiani (qui secūdam pœnitentiam negabāt) talē eum esse credebāt. Credebat & crudelis ille fratricida Cain,
Gen. 4. qui dicere ausus est, Maior est iniquitas mea, quā vt veniā merear. At hoc vsq. adeò à diuinis moribus abhorret, vt is per Prophetā dicat; In quacunq. hora impius cōuersus fuerit ab impietate sua, ampliùs nō recordabor scelerū eius. Desiste ergo tu verè & ex animo per lamēta pœnitētię à sceleribus tuis, desistetq; verè Dñs ab ira & vindicta furoris sui. Homines etiam molestè ferunt, si quis aliquid ab eis importunis precibus efflagitet: quæ nobis causa esse solet, vt importunas mendicorū voces molestè feramus. Nō deerunt autē fortasse qui hoc ingenio Deum esse arbitrētur: cæterùm tantum abest vt hac importunitate diuina pietas offendatur, vt hoc officium non ad tēpus, non statis horis atq. diebus, sed sine vlla intermissione à nobis fieri moneat, cū
Luca 18. ait: Oportet semper orare. & nō deficere. Et iterū: Vigilate itaq.
Luc. 21. omni tempore orantes. Homines præterea bene instituti, noua beneficia petere recusant, à quibus multa iā antea perceperunt. At viri sancti hāc præcipuè causam noua à Deo munera petēdi putant, quòd multa iam antè perceperint. Quē enim benignū & misericordem frequenter experti sunt, sui quoq. similem perpetuò futurū sperāt. Quod quia Asa rex Iuda facere noluit, gra-
2. Par. 16. uiter à Domino, misso ad hoc Propheta, obiurgatus est. Cū enim

insi-

insignem illi Dominus victoriam aduersus innumerabiles Aethiopum legiones contulisset, vbi post aliquot dies à Rege Israël bello lacessitus fuit, non ad opem Domini, sed ad Regis Syriæ auxilia confugit. Quod eius consiliũ Dominus non modò Prophetæ verbis, sed grauissimo etiam pedum morbo castigauit. Ac lõgè aliter sanctus Patriarcha Iacob, qui cùm ab Esau fratre liberari à Domino peteret, vetera beneficia cõmemorans ait: Domine, minor sum cunctis miserationibus tuis, & veritate tua, quam explesti seruo tuo. In baculo meo trãsiui Iordanẽ istum, & nunc cum duabus turmis tuo beneficio regredior. Erue me de manu fratris mei, quia valde eum timeo. Gene. 32.

Sed vt ad lectionem sancti Euangelij propiùs accedamus; homines qui familiæ & seruorum obsequio indigent, seruitiũ ab illis quidem exigunt, sed seruitij mercedem eisdem pollicẽtur. Itaq; beneficium dando accipiũt, dum ab illis famulatum percipientes, debitum pro eo stipendium reddũt. Nõ deerunt autem multi, qui (vt antè dixi) ex humanis diuina iudicantes, pietatis & religionis cultum humanæ seruituti similem faciant: vt videlicet Deus obsequio & seruitio nostro ad nominis sui gloriam indigens, æternæ vitæ mercedem pro impẽso sibi famulatu largiatur. Quod qui putant, maximo sanè & perniciosissimo errore tenentur. Neq. enim is ad gloriæ suæ cumulum obsequio nostro indiget, qui ante omnia secula plenissimè in se ipse gloriosus & beatus fuit. Cur igitur tanta à nobis seueritate mãdatorum suorum obedientiam exigit? Non ob id certè, quod is humano more famulatu & obsequio nostro egeat, sed quòd hęc ipsa obedientia ad salutem & incolumitatem nostram maximè pertineat. Quod quidem ex mandatorum eius ratione cernere facile est: quorum maxima portio ad humanæ vitę tutelam spectat. Sicut enim is nulla indigẽtia aut necessitate, sed sola bonitate inductus (vt Plato quoque sensit) mundum condidit, & hominem in mundo, cui seruiret mundus: ita sola bonitate leges hominibus dedit, quæ ad eorum ipsorum salutem, pacem, & incolumitatem pertinent, quibus latæ sunt: hoc enim apertè illa eius verba indicant, quibus ad Moysem de filijs Israël ait: Quis det eos talem habere mentem, vt timeant me? Quãobrem quęso, Domine, vt bene sit, inquit, eis, & filijs eorum post eos. Itaq, sibi nihil de eorum obsequio sumit, totum laboris fructum in eos refundit. Addam hic aliud mirabilius, quodque magis diuinæ bonitatis largitatem conspicuam nobis efficit. Quid illud est? Hoc certè, quod ad hũc ipsum obedientiæ laborem ipse nos gratię suę beneficio adiuuat, & ita adiuuat, vt maior pars operis nostri eius donũ sit, adeò vt ipsa bona opera nostra, ipsius magis quã nostra dici debeant. Itaq. electorum omniũ illa vox est: Simile. Plato. Deut. 6.

Omnia

Omnia opera nostra operatus es in nobis Dñe. Quanta erga illa bonitas, quæ pro eo labore atq. studio, quod nō sibi, sed tibi expedit, ad quod etiam ipse te Spiritus sui virtute adiuuat, ęternę vitæ præmium pollicetur? Quam rem si homines penitus cognitam & exploratam haberent, partim ad amorem tantæ bonitatis excitarentur (quæ plus quam paterna charitate, pro exhibito legis beneficio, quasi pro impenso sibi obsequio, pręmiū promittit) partim etiam ad ipsarum legum custodiam vehemētiùs incitarentur: quando in earum obseruatione nō quidē rem alienam, sed suam agerent, sibiq. tunc maximè diuina mandata exequendo prospicerent. Cùm enim homines adeò cōmoditatū suarū auidi sint, vt per omnes sæpe flammas ad lucra sua captanda irrumpant; quid non facerent, si diuinarū legum obediētiam iam magna eis lucra, non ad animam solùm, sed ad corpus etiam; nec ad vitam modò futuram, sed ad pręsentē quoque adferre intelligerēt? Hoc est igitur quod Saluator in hodierna sancti Euangelij lectione docere nos voluit, cùm ait:

Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem. Quid hac lege cōmodius ad humanam vitam in pace degendam proponi potuit? Hoc enim vno dilectionis pręcepto Dominus & omnem iniuriā prohibuit, & omnia benignitatis officia cōplexus est. Amor namq. donorum omnium & primum & maximum, & omnium aliorum causa est. Vnde cùm naturæ conditor Deus liberos à parentibus educari, & beneficijs omnibus affici vellet, miram erga illos charitatem mentibus eorum ingenerauit: hac enim vigente, cætera omnia beneficia facilè consecutura intelligebat. Cùm ergo toties Dominus hoc nobis charitatis præceptum commēdet, omnia simul benignitatis & misericordiæ officia in omnes homines commendauit. Hac autem lege quid humanæ vitæ commodius? quid salutarius? Sicut ergo leges ciuiles (quas Philosophi Deorum inuentum esse dixerunt) nihil aliud quàm hominū salutem, pacē, & incolumitatem intuentur (vt videlicet homines sine iniuria in honesto otio & trāquillitate viuant) ita etiam ac multo magis diuinæ leges hoc ipsum omni ratione curant. Non enim manum solùm, vt humanæ leges, sed animum quoque ab iniuria & voluntate nocendi prohibēt. Sed illæ tamen leges hoc beneficio contentæ nihil amplius addunt. At summus ille legislator Dñs, æternę quoq. vitæ mercedem legum suarū cultoribus promittit, beneficiū pro beneficio, & gratiā pro singulari gratia repēdēs. Qua bonitate & charitate quid, quęso, cogitari mirabilius potest? Neq. præmijs tātùm magnificētissimis, sed acerbissimis etiā pœnis infligendis ad huiusmodi legum custodiam humanas mentes inducit. Itaq. si damnatorum pœnas, & damnationis causas excutere velis (hoc est, cur tam acerbis in gehenna sup-

Simile. (margin, beside "rum causa est. Vnde cùm naturæ conditor...")

Simile. (margin, beside "modius? quid salutarius?...")

supplicijs improbi plectantur) deprehēdes planè, alium ibi torqueri, quia alienæ vxoris pudicitiam violauit; alium, quia honestæ virgini per vim stuprum intulit; alium, quia res alienas diripuit; alium, quia contrà ius fasque iniquam tibi litem intendit; alium, quia iudex cùm esset, iniustam contra te sententiam tulit; alium, quia falsum contra te testimonium commentus est; alium, quia contumelijs, iniurijs, fraudibus & insidijs salutem & honorem tuum petiuit; alium, quia pauperes & tenues homines per vim & potentiam oppressit. Horum enim scelerum auctoribus locum illum suppliciorum refertissimum esse constat. Vtroque igitur modo Dominus & pœnarum acerbitate, & præmiorum magnitudine ad legum suarum obseruationem homines adducit. Legum autem eius compendium his verbis, quæ audistis, continetur: *Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem.* Itaque cùm ipsi nos ipsos illo iubente diligimus, illum vtique diligimus; & cùm dilectionis officia in alios conferimus, tunc illum officijs prosequimur, & legem eius implemus. An non ipse hoc idem per Prophetam testatus est? quid enim aliud illa eius verba significant; In loquela enim labij, & in lingua loquetur populo huic cui dixit, Hæc requies mea, reficite lassum, & hoc meum refrigerium? Prænuntiat autem hoc in loco Dominus Apostolorum prædicationem, ad quam variæ illis linguæ donatæ sunt, qui tamen concordi sententia eandem hominibus doctrinam prædicabant. Eius verò doctrinæ summa erat; Hæc requies mea, reficite lassum, & hoc meum refrigerium: qua quidem lege atque doctrina propensa Domini voluntas ad omnes homines omni ratione iuuādos apertè insinuatur. Quo in loco vehementer illa Domini verba notanda sunt; Hoc est meum refrigerium. Perinde enim atque ipse nostris angustijs & miserijs premeretur, ita suum esse refrigerium ait, afflictos & inopes consolari; ideoque beneficium in se collatum reputat, quidquid in miseros homines fuerit impensum. Hoc prætetea inter summa sacrificia, sibique gratissima computat. Enumeratis enim pecudum omnium sacrificijs, eisdemque repudiatis, hoc tandem sibi velut omnium suauissimum offerri postulat; Inuoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me. Quid autem optabilius accidere homini poterat, quàm ab imminentibus periculis (quæ nos vndique circumstant) liberari? Hoc igitur quod nobis maximè salutare est, illi quoque sacrificium gratissimum est. Quam rem Dominus, Pharisæorum calumniam retundens, euidenti scripturæ testimonio confirmauit. Cùm enim illi Dominum accusarent, quòd peccatores reciperet, & cum illis manducaret ac biberet, ille eos ad scripturæ auctoritatem remisit, dicens; Ite, discite quid est, Misericordiam nolo,

Isaiæ 28.
Psal. 49.
Matt. 9.
Oseæ 6.

Obiect. volo, & non sacrificium. Quid ais Domine? an non præstantius est sacrificium quod Deo offertur, quàm misericordia quæ hominibus exhibetur; præsertim cùm sacrificium religionis opus sit, quæ inter morales virtutes præstantissima habetur? Est ita planè; nec Dominus hoc in loco sacrificiorũ maiestati derogat, sed nudum tamen sacrificium repellit, cùm misericordia & benignitate destitutum est. Hoc enim non verum sacrificium, sed sacrilicij simulachrum magis existimandum est. Verum namque sacrificium à Spiritu Domini profectum, eiusdem Spiritus gratiam in animo auget, à qua profectum est. Eiusdem autem Spiritus communio, eosdem affectus, idemque vitæ genus in animo habentis ingenerat. Talis autem affectus nec peccatores resipiscere volentes contemnit (quod Pharisæi faciebant) & omnes homines officijs, charitate, misericordia, & omni ratione iuuare studet; quod diuinæ benignitatis proprium est. Hunc enim animum, hos mores ex diuina communione & familiaritate in se transfundit, quisquis familiariter cum Deo versatur. Quam rem Moysis exemplo comprobare licet. Quoties enim Israëliticus populus ab Aegypto egressus imperium Domini per summum scelus contempsit? quoties eius iram prouocauit! quoties ab eo propter assidua & quotidiana scelera diris

Dilut.

Psal. 94. plagis attritus fuit! Quadraginta, inquit, annis, proxim⁹ fui generationi huic, & dixi, semper hi errant corde. Quorũ sceleribus & flagitiis ipse quoque Moyses, qui eorũ ductor erat, sic offensus fuit (præsertim cùm ab eo carnes in illa solitudine petierunt) vt animi sui mœrorem & consternationem his verbis apud Do-

Num. 11. minum testatus sit: Cur afflixisti seruum tuum? cur non inuenio gratiam corã te? Et cur imposuisti pondus hoc vniuersi populi super me? Nunquid ego concepi aut genui multitudinem hanc tantam, vt dicas mihi, Porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulum? Animaduertite quæso, fratres, quo affectu Dominus, quibus charitatis visceribus incredulum & rebellem populum tractari volebat, à quo toties violatus & offensus fuerat. Hic enim animus, hoc pectus, hoc ingeniũ illius beatissimæ mentis est. Quem etiam animum idem Moyses (qui tam familiari Dei consuetudine vtebatur) se induisse multis in locis ostendit. Cùm enim Dominus propter nefarium illud conflati vituli scelus præuaricatorem populum funditus perdere vellet, Moysi verò principatum longè maiorem & præstantiorem polliceretur; sanctus vir post quadraginta dierum ieiuniũ, totidem rursus dierum spatio prostratus coram Domino iacuit, supplici-ter illum deprecãs, vt vel populi sui peccato veniam daret, vel se

Exod. 32. de libro suo deleret; se enim nullo modo pati posse ruẽte populo superstitem relinqui, nec illi iucundum aliquid in communi

populi

populi vastitate accidere posse. Talia enim vir sanctus charitatis viscera ex consortio sermonis Domini induerat. Hinc D. Chrysost. sanctos illos Anachoretas, qui turbis vrbium, & humana consuetudine relicta in solitudine vitam perducebant, non ideo agrestes & inhumanos extitisse ait, quòd ab hominum cœtu secreti viuerēt; immo verò quo magis diuina consuetudine fruebantur, hoc magis diuinam benignitatem & charitatem in homines, quos ipse condidit, & summa charitate prosequitur, imitabātur. De iisdem etiam Gregor. Theolog. ait, quòd in media hominum luce versantes, solitariæ vitæ rationem seruarent, & in solitudine agentes, charitatis humanitatisque officia studiosissimè tuerentur. Chrysost. Gregor. Theolog.

Cæterùm vt ad diuinæ legis rationem redeamus; quemadmodum ea diuinæ charitatis & benignitatis imaginē nobis repræsentat; ita humanæ malitiæ prauitatem & cæcitatem oculis nostris ingerit, qui nec talem legislatorē amore complectimur, qui nobis gratiam pro gratia largitur, dum pro latæ legis beneficio, cælestis hæreditatis beneficiū promittit: insuper & legem eius, qua parte nostris commodis per dilectionis mandatū consulit, ceu grauem & difficilem ita accusamus, vt multi cùm ad illam adigūtur (pręsertim qui cum proximis inimicitias fouent) ad illam tanquam ad triremium seruitutē damnari se credant. Imo erunt fortasse nonnulli, qui se magis ad insulas ardore solis exustas in exilium relegari patiantur, quàm ad huius legis custodiam obligati: *Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem.* Verùm ex hoc loco digressi, ad sequentia veniamus.

I.

Pergit deinde Dominus discipulos confirmare, ne sæuientis contra eos mundi odia pertimescant. Sequitur enim: *Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret; quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mūdus* Prius quàm horum verborum explanationem attingam, quid his beatissimis Apostolis in quadam Persidis ciuitate sub Rege Xerxe acciderit (quod huic proposito maximè quadrat) commemorabo. Erat in ea ciuitate templum Soli & Lunæ dicatum; in quod à Pontificibus & furente populo sancti Apostoli adducti sunt, vt commentitios illos Deos adorarent. Erat in ea templi parte, quæ ad Orientem pertinebat, currus fusilis ex auro, in quo Sol cum radijs fusilibus ex auro erat collocatus. Ex altera parte stabat Luna fusilis item ex argento, cum curru boum fusili ex argento. Eos vt colerent Apostoli, Pontifices cum populo cogebant. Ipsi verò indicto silentio, Solem & Lunam seruos Dei esse scire se professi sunt; qui tamen in cælo essent collocati. Itaque eos non sine iniuria in templo includi, quos

In cælo collucere ab orbe condito constatet. Atque vt intelligerent, non solem & lunam in simulachris inesse, sed dæmonia, ipsi imperaturos se dæmonibus professi sunt, vt à simulachris exirēt, atque ea comminuerēt. Hæc inter eos officia diuisa sunt, vt vno eodemque puncto temporis Simon dæmoni qui in Solis, Iudas ei qui in Lunæ simulachro inclusus erat, imperaret. Quod cùm ab eis factum esset, statim duo Aethiopes nigri, nudi, horribilesque specie, visi sunt egredi, qui simulachris in frusta concisis cum magno clamore abierunt. Hactenus de historia; nunc ex ea propositi mei rationē aperire volo. Christi igitur Apostoli deorum illorum deformitatem, horribili eorum specie ante spectantium oculos posita, ostendere voluerunt; ego verò alterius Dei, commentitij nempe, mūdi fœditatem, ex his Domini verbis volo vobis exponere. Ait enim: *Si de mundo fuissetis, mundus quod suum esset diligeret, &c.* Hoc est, si mundano more vitam institueretis, id est, si fastum & superbiam, si opes, si voluptates, si ingentia palatia, copiosam familiam, longū seruorum agmen, & varias vitæ delicias (quæ omnia mundani homines per tela, per ignes inquirunt) vos etiam simili ardore quæreretis, mūdus vtique nullo modo in vobis improbaret quod ipse moribus suis probat; alioqui se ipsum accusaret, dānationisq́. sententiā contra se ferret. *Quia verò de mundo non estis*; hoc est, quia celsiores mūdo effecti, quæ mundus probat, improbatis: quæ ille amplectitur, repudiatis; quæ in summo pretio habet, contemnitis; quæ tantum ille non adorat, pedibus conculcatis; propterea odit vos mundus. Sed hæc obscuriùs diximus, apertiùs eadem dicamus. Si vitam pessimis ac turpissimis rationibus institueretis, vos quidem mundus diligeret; quia verò candido pectore estis, & innocētiam, pietatem, & iustitiam colitis, propterea odit vos mundus. Hos esse mundi mores, hoc ingenium, testatur sapientia Patris. Quæso vos, fratres, qui alij mores, quod aliud est dæmonis ingenium? An non ille virtutis hostis, & vitiorum amator, & auctor, & incentor est? Quo ergo ille ingenio & mente est, eadem & membra eius, in quibus ipse operatur, esse necesse est. Animaduertite ergo, quem Deum mundani homines colant, quem vitæ ducē sequantur, cuius leges & placita vniuersis Dei legibus & consiliis anteponant. An non igitur hoc ad mundi deformitatem agnoscendam satis est, quòd eadem mēte, eodem ingenio atque dæmon ipse sit, eademque tetra & nefaria facinora moliatur?

Quòd si alios eius mores agnoscere vultis, obseruate quid deinde Dominus addat: *Si me persecuti sunt, & vos persequentur, si sermonem meum seruauerunt, & vestrum seruabunt*; hoc est obseruabūt, varias tendentes insidias, vt verba vestra calumnientur, & vos, sicut

ficut & me, capere in fermone poffint. Porrò autem de mundi huius principe hoc Dominus teftimonium tulit, quòd is homicida effet ab initio. Idem etiam elogium conuenit mundo, qui & Dominum occidit, & Martyres, & Prophetas, & Apoftolos, quibus Dominus cùm eos ad prædicandum deftinaffet, ait: Ite, ecce ego mitto vos tanquam agnos inter lupos. Ad Ezechielem verò ait: Fili hominis, increduli & fubuerfores funt tecū, & cum fcorpionibus habitas. En, fratres, aliud mundi, hoc eft, mundanorum hominum præclarum facinus; quòd auctorem vitæ, & miniftros eius varijs fupplicijs interemerūt. Aequum ne igitur vobis effe videtur, talis Dei legibus obfequi, & fecundum eius præfcriptiones & iudicia vitam inftituere? At refpondebitis forfitan: Ifte quidem mundus Sanctorum fanguine cruentus jam dudum è medio fublatus eft; alius nunc pro illo nouus furrexit, longè ab iftis fceleribus abhorrens. Confiteor planè, non eft modò mundus ifte fanguinarius; quia non ad piorum fanguinem fundendum mucronem exacuit; fed quid fi in omnibus alijs præcipienti mundo magis quàm Deo pareris? An non ille magis Deus exiftimari debet, cuius legibus obtemperatis, quàm cuius leges contemnitis? Sed ne amplificandi gratia hæc à me dicta effe exiftimetis, huius rei periculum faciamus. Quā multos, quæfo, in Chriftiano populo reperire licebit, qui vbi obftinato animo fcelestum aliquod facinus fufcipere decreuerunt, fi illis omnia Dei præcepta & confilia, fi terrores & minas ab eo propofitas, fi fummum crucis & redemptionis beneficium, fi mortem, fi judicium, fi gehennam, fi cæleftem gloriam, cæteraque fidei Chriftianæ myfteria proponas, vt ab eo facinore deterreas, nihilo magis agas, quàm fi furdo caneres fabulam. Obturauit enim ad hæc omnia velut afpis aures fuas; quæ non audit vocem incantantis fapienter. Qui tamen fi diuinis rationibus omiffis, humanis apud illos agere velis, & id facinus quod animo conceperunt, exiftimationi eorum vel apud populares honores, vel apud principem officere probaueris, vinctas poft tergum manus dabunt, & in tuam protinus fententiam pedibus difcedent. Quod omnia igitur fidei facramenta, & Chrifti crucis memoria efficere nullo modo potuerūt, quiuis popularis auræ metus plenifsimè præftitit. Apud hos igitur homines, cuius auctoritas & imperium magis valet, Dei, an mundi? An non hic apertiffimè pofthabito Deo mūdus antefertur, mundus maiori in pretio habetur, mundo magis quàm Deo obtēperatur, mundi leges mundiq; metus diuinis legibus ac timori diuino anteponitur? Quid mea refert, quòd tu verbis & appellatione Deū honores, fi quod Deo debetur, mundo tribuis; hoc eft, fi obedientiam & honorem Deo debitum, fpreto Deo, ad mundū defers? Rectè

Ioan. 8. | Luc 10. | Ezech. 2. | Obiectio. | Dilutio. | Psal 57.

Augusti. D. Aug. O, inquit, homo, viluit tibi Deus? Viluit planè, cui vilißima mundi commoda & rumusculi anteferuntur. Hæccine sunt obsequia, hi honores, hic cultus est, qui tibi, Domine, creationis, redemptionis, cæterorumq. beneficiorum iure debetur? Hiccine est incarnationis, passionis, & omniũ laborum tuorum

Ioan. 12. fructus, quos, vt nos à mundi seruitute eriperes, pertulisti? Vbi est illa promissio; Nunc iudiciũ est mundi, nunc princeps huius mundi eiicietur foràs, & ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum? Et quidem quòd homines ante latam legem, mundi legibus parerent, & sese omni genere flagitiorũ inquinarent, minus planè mirum esset; peccatum enim eo tempore non ita imputabatur, cùm lex non esset; & qui lata iam per Moysem lege deliquerunt, minus etiam accusandi sunt, quòd

2. Cor. 3. litteram tantùm perceperint occidentẽ, non spiritum viuificantem: at nos, qui non sub lege, sed sub gratia constituti sumus, quibus tot virtutũ exempla exhibita, tot beneficia impensa, tot sacramenta in humanæ infirmitatis remediũ instituta, tot diuini amoris & timoris incitamenta, tot denique diuinæ bonitatis mysteria ante oculos posita sunt, totq. Ecclesiæ voces aures quotidie nostras feriunt; quo modo tot ad pietatem & iustitiam stimulis agitati, totq adiumentis instructi, adeò nihil proficimus,

Isai. 63. vt dicere nos quoque cum Propheta possimus, Facti sumus velut à principio, cùm nõ dominaretis nostri, nec inuocaretur nomen tuũ super nos? Quid, quæso, insinuare nobis, Paule, voluisti, cùm diceres; Peccatum vobis non dominabitur, non enim

Rom. 6. estis sub lege, sed sub gratia? Ecce nunc sub gratia cõstituti, non minus modò delinquimus, quàm homines sub lege, immo & ante legem, delinquebant.

II.

Hoc est igitur, fratres, quod vehementer causam nostrã premit, ac planè inexcusabilẽ facit. Subdit namq. Dñs: *Si non venissem, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent, nunc autem excusationẽ non habent de peccato suo.* Hæc non Iudæis modò, sed nobis etiam dicta putemus. Nec enim minora nobis ad pietatẽ adiumenta, quàm illis ad fidẽ argumenta data sunt. Quocirca si illorum perfidia excusationem non recipit, vehementer timendum est, ne fortè obstinata multorum prauitas non admittat. Quod quo apertiùs intelligatis, expendamus quid sibi Dominus velit, cùm ait: *Si non venissem, &c. peccatũ non haberent.* Cur enim pecca-

D. Tho. tũ non haberent? Hoc in loco D. Thomas, peccati nomine, non omnia peccata, sed infidelitatis peccatum intelligit; quod tamen instar peccatorum omnium est, quandoquidem sublata fide, cætera omnia peccata manent, quæ nisi per mediatoris Christi fidẽ remitti nequeũt. Ab hoc autẽ peccato Iudæos immunes fu-

turos fuisse ait, si eos ipse Dominus ad fidem & signis & verbis erudiendos minimè suscepisset. Sic etiā barbaræ nationes (quibus nondum Euāgeliū annunciatū est) ab hoc infidelitatis peccato immunes sunt. Nihilominus tamen hi omnes æterno supplicio mulctabuntur; non quidē ob infidelitatis peccatū (à quo illos inuincibilis, vt vocant, ignorantia excusat) sed propter alia multa flagitia, quę ipsi nō contra fidei lumē (quo caruerunt) sed contra naturale lumen, quod mentibus nostris cū ipsa simul natura impressum à cōditore fuit, admiserunt. Sicut enim is cùm Angelos creauit, species etiā & rerum scientiā simul in eorum mentibus creauit; ita cùm rationalē animam condidit, lumen quoq. illi, quo à bonis mala discerneret, indidit; & naturalē quādā auersionē à malo, & ad bonū propensionē ingenerauit. Quia igitur aduersus hoc inditum rationis lumen deliquerunt, nō dubium quin æterno supplicio apud inferos cruciandi sint. Sicut enim extra arcam Noë, domumque Raab in Iericho, nulli salus contingere potuit; ita nec extra Christi fidem & Ecclesiam. Simil. Genes 7. Iosue 6.

Nunc quæso fratres, diligenter expendite, cuiusmodi nos periculum maneat. Si enim barbaræ istæ nationes ob violatā naturæ legem, quæ animis nostris impressa est, sine fine cruciandæ sunt; quo nos timore concuti par est, qui tam multa alia ad pietatem & iustitiam adiumenta percepimus? Nos enim ipsum naturæ lumen, nos Catholica fides, nos Euāgelica doctrina, nos innumera Prophetarum, Apostolorum, & Ecclesiæ doctorū volumina, nos quotidianæ Ecclesiæ voces ad pietatem erudiunt & hortantur. Adde his tot clarissima nō módò Sanctorum omnium, sed ipsius etiam conditoris nostri exempla, tot in humanæ infirmitatis remedium instituta sacramenta, tot internos Spiritus sancti motus, qui semper stat ad ostium & pulsat. Quid referam ipsius Domini Saluatoris aduentum, & acerbissimam mortem nostri gratia susceptam; qua & summum à nobis erga se amorem, & summum peccati odium (propter quod delēdum tam multa passus est) meritissimo iure exigit? Multi solam de peccatis rationem in diuino iudicio exigendam timent; ego verò non minus creditorum talentorum, hoc est, diuinorum beneficiorum, ac præcipuè summi & maximi redemptionis & salutis nostræ beneficij rationem exigendam pertimesco. Quam quidem rem non obscurè Saluator declarauit, cùm ait: Hoc est autem iudicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem: quod perinde est ac si diceret: Dānationis & iudicij hęc pręcipua causa futura est quòd lux cælestis, quòd malorum omniū medicina, quòd promissa salus & vita, quòd sapiētia & iustitia, quòd sanctificatio & redēptio venerit in mundū, quā tamē gratis oblatā à se improbi repulerunt. Apoc. 3. Ioan. 3.

Quocirca nullo modo naturę infirmitatem prætexere iam possunt, cùm ipsi oblatam medelam repudiauerint, nec se cælesti medico sanandas præbere voluerint. Magnum ergo nobis, fratres, ob admissa flagitia periculum impendet; nec minus tamen ob accepta beneficia, & salutis adiumenta neglecta. Hinc idem

Matth. 11. Dominus (vt Matthæus Euangelista refert) cœpit exprobrare ciuitatibus in quibus factæ fuerant plurimę ipsius virtutes; quæ tamen ne his quidem diuinæ virtutis argumentis ad pœnitentiam excitatæ fuerint. Potuerat quidem Dominus multa illarum ciuitatum scelera percensere; sed his tamen silentio pressis, hoc vnum commemorat, quod eorum causam maximè premebat. Hoc est etiam in causa, fratres, cur sanctissimi quoque viri hoc iudicium reformident; quia quamuis nullius sibi lethalis criminis conscij sint, huius tamen beneficij rationem sibi à Deo

D. Tho. exigendam pertimescunt. Quæ ratio diuum Thomam impulit, vt dicat, leuiori apud inferos pœna propter scelera sua infideles quàm fideles esse puniendos; quòd videlicet vtrique pro qualitate percepti luminis, & beneficiorum diuinorum, atque adiumentorum quæ vtrisque ad rectè viuendum donata fuerint, plectendi sint. Quocirca oro obtestorque vos, fratres, vt hæc ipsa quæ diximus, diu multumq. cum animo vestro cogitantes, auresque vestras mundi vocibus obturantes, easque diuinis oraculis reserantes, secundum eorum præscripta vitam & mores vestros instituatis. Nemo nostrûm sibi vilescat, nemo parui salutem suam æstimare velit. Pretium enim animarum nostrarum sanguis Christi est. Quin & Martyrum etiam & Apostolorum sanguine hæc tãta salus ad nos vsque perlata est. Vt enim nobis fidem, fideique doctrinam & sacramenta traderent, immensos labores pertulerunt; omnes orbis regiones peragrarunt; acerbissima cunctorum penè mortalium odia præceptoris sui exemplo sustinuerunt; ac postremò, quod terribilium omnium extremum esse dicitur, acerbissimis supplicijs vitam profuderunt. Suo enim & cæterorum Apostolorum nomine Paulus admiranda illa certamina, & labores propagandæ fidei gratia sus-

1. Cor. 4. ceptos, describit his verbis: Puto enim quòd Deus nos Apostolos nouissimos ostendit, tanquam morti destinatos; quia spectaculum facti sumus mundo, Angelis & hominibus: hoc est, tam multis ac magnis persecutionum procellis nos mundus exagi-

Simile. tauit, vt quemadmodũ in spectaculis publicis homines feris dilacerandi obijciuntur, ita nos laboribus nostris, non hominibus solùm, sed Angelis etiam admirandũ spectaculum facti simus.

Ibidem. Enumeratque deinde suos atque coapostolorum multiplices labores, his verbis; Vsque in hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus, & la-

boramus

boramus operantes manibus nostris. Maledicimur, & benedicimus; persecutionem patimur, & sustinemus; blasphemamur, & obsecramus; tanquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsema vsque adhuc. Hactenus verba Pauli; quæ is non de se modò (vt antè diximus) sed de cæteris quoque Apostolis prædicat; de quorum numero gloriosi Apostoli Simon & Iudas (quorum hodie festum diem celebramus) extitêre; de quibus illud certum est, quòd simili cum cæteris Apostolis studio fidem Christi propagarunt, similemque martyrij coronam adepti sunt. Quo autẽ in loco, aut quomodo res gesta sit, quoniam Ecclesiastici Scriptores variãt, nihil in præsentia dicimus. Nos autem, fratres, eorum fidem, charitatem, patientiam, constantiam, diuinæ gloriæ studium, & vitæ puritatem imitari studeamus; vt eorum vestigijs insistentes, ad eorum tandem societatem peruenire mereamur; præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

IN EODEM FESTO BB. APOST. SIMONIS ET IVDÆ, CONCIO SECVNDA: in qua post breuem Euangelicæ lectionis explanationem, de laborum patiẽtia, & perfecta in Deum charitate agitur.

THEMA. *Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit.* Ioan. 15.

HODIERNA sancti Euangelij lectio, fratres charissimi, pars quædam est excellentissimi illius sermonis quem Dominus in nouissima cœna ad discipulos habuisse memoratur: in quo illos partim ad mutuam dilectionem adhortatur; partim de suo abscessu mœrẽtes consolatur; partim verò labores & certamina quæ illos in Euangelij prædicatione manerent (ne ipsos imparatos, & falsa securitate torpentes inuenirent) prænuntiat. In præsenti verò sancti Euangelij lectione hęc eadem ferè attingit, & nouis ea rationibus confirmat; quæ nos modò breuiter perstringemus. Quam rem vt piè & vtiliter præstare possimus; cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Hec mando vobis, vt diligatis inuicem. Exposuerat paulo antè Dominus ingentia pręmia, quę mandatorum & legum suarum
Ioan. 14. cultoribus constituta erant. Dixerat enim primò: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum; & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Hoc autem præmio quid optari maius potuit atque præstantius? Ad eum, inquit, veniemus; nec veniemus modò, sed etiam mansionem apud eum faciemus; in eo videlicet tanquam in augustissimo templo nostro cõmorantes; quòd non ex dolatis lapidibus, sed ex pretiosis virtutum margaritis cõstructum est. Quid autẽ ibidem habitans Dominus faciat, non est difficile diuinare. Cùm enim effectrices causæ similes sibi effectus, quatenus licet, efficere conentur; quid in mente hominis Deus habitans, nisi sibi similem hominem facere contendet? Itaque cùm ipse sit lux
Ioan. 1. (vt Ioannes Euangelista testatur) illuminabit oculos nostros, & splendidissimam pulchritudinis suæ notitiam mentibus nostris
Hebr. 12. infundet. Cùm idem etiam ignis consumens sit, excoquet vtiq. omnem impuritatem nostram, & quidquid dissimile sibi in nobis deprehenderit, exuret, nosque sui amore inflammabit. Cùm
Eccl. 15. verò panis Angelorum sit, cibabit vtique nos pane vitæ & intellectus. Cùm idem etiam fons sit, sitim animæ nostræ sedabit, & arentem cordis nostri terram, vt fructus vitæ proferat, irrigabit, & cupiditatum nostratum ardorem salutari gratiæ suæ vnda refrigerabit. Denique cùm idem immensa bonitas, summa puritas, & insuperabilis fortitudo sit; harum nos virtutum participes efficiet, si nos illi religiosè & humiliter tractandos atque regendos committamus; vt iam cum Propheta dicere possimus;
Psal. 17. Quis Deus præter Dominũ, aut quis Deus præter Deũ nostrũ? Deus, qui præcinxit me virtute, & posuit immaculatam viam meam; qui docet manus meas ad prœlium, & posuit vt arcum æreum brachia mea. Hæc igitur omnia mandatorum suorum cultoribus Dominus pollicetur, cùm ait: Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Quid verò præmium illud, quàm magnificum & admirandum! Si manseritis, inquit, in
Ioan. 15 me, & verba mea in vobis manserint; quodcumque volueritis, petetis, & fiet vobis. Estne aliud in vita maius quod hominibus proponi possit? Quid opes, quid regna, quid imperia, huic felicitati comparata, nisi puluis & vmbra sunt? Quàm multa Reges, quàm multa Imperatores sitienter appetũt, quæ vel propter inopiam, vel propter imbecillitatem & impotentiã cõsequi non possunt? Quid autem illi deesse potest, cui à sempiterna & ineluctabili veritate dictũ est: Quodcumq. volueritis, petetis, & fiet vobis? Reliquũ est igitur, vt quantũ velis, exoptes; quantum optaue-

optaueris,poscas;quantum popofceris,te impetraturum confidas;& cùm magnũ aliquem iustitiæ gradum adeptus fueris, ad altiorem repentè contendas;neque vllis bonis contentus,ad maiora & altiora nitare, & semper immensa & infinita concupiscas. Explebit enim cupiditatem tuam clementissimus ille Dominus,& quò ardentiùs sitieris,eò bibes affluentiùs. Dilata (inquit ille) os tuum,& implebo illud. Vnde Dauid mentem suam excitat ad tantæ magnificentiæ atq. liberalitatis laudes egregiè concinendas,illumq́ue optimum parentem perpetuò celebrandum,qui desiderium nostrum, quantumuis magnum & infinitum, replet. Quamuis igitur aliquid amplum & magnificũ cõsequare, cum semper aliquid in rebus diuinis amplius occurrat (neque enim fieri potest,vt in rebus infinitis finem aliquãdo reperias) semper aliquid erit noui quod optes,quod obsecres,quod adipiscare. Quòd si aliquando volueris vt sol in cælo sistat, aut qua venerat,reflectatur;id etiã petes,& impetrabis. Et si volueris vt arbor euulsis radicibus se in mare præcipitet, aut monti præceperis vt aliò secedat; mons etiã ille obtemperabit. Quàm rem sanctissimum atque doctissimum Gregorium, Ponti Episcopum, Eucherius in epistola ad Valerianum fecisse memorat, vt locum exædificandæ Ecclesiæ ad fidelium commoditatẽ præberet, qui sæuiente persecutionis procella in montibus latitabant. De beato quoque Hilarione D. Hieron. scribit, quòd cùm immanis quidam draco regionem vastaret, vir sanctus pyram ingentem accendi iusserit, draconique ad se vocato præceperit, vt pyram ingrederetur; cui teterrima bellua obtemperans, flammis absumpta est. Quid hac potestate mirabilius? Cùm verò (vt idem D. Hieron. refert) per idem tempus mare suos fines egressum, altissimos etiã montes operiret, & periculum esset ne finitima loca omnia aquis obrueret; idem sanctus crucis signo in sabulo facto, furenti pelago præcepit, ne quos ipse illi fines eo signo præfixerat, transgrederetur; quod præceptum mare fremẽs & intumescens,& sese in maximam altitudinem attollens (quasi violentiam à sancto viro pateretur) tamen prætergredi non est ausum. Hoc autem, fratres, quid aliud est, quàm hominem quadam diuinitatis participatione omnipotentem quodam modo fieri? Quæ res non in conditoris iniuriam, sed in summam gloriam cedit, quemadmodum D. Bernardus ait: Nihil est quod omnipotentiam Verbi clariorem reddat, quàm quòd omnipotentes efficit sperantes in se.

Psal. 80. Psal. 102. Iosue 10. Esai. 38. Lucæ 17. Marci 11. Eucher. Hieron. Idem. Bernard.

I.

Cùm hæc igitur tam præclara munera legis suæ cultoribus Dominus promisisset, poterant discipuli quærere: Quę sunt ista mandata tua, Domine, quibus tam ingentia præmia polliceris?

Huic

Huic igitur tacitæ quæstioni in præsenti lectione Saluator respondet, dicens, *Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem.* Hoc enim vno dilectionis præcepto omnia mandata mea continentur. Si enim Deum & homines sincera dilectione prosecuti fueritis, legem meam impleuistis. Quid verò si homines ipsi sic à vobis dilecti, parum huic amori respondeant? immo verò (quæ est multorum prauitas) si pro amore odium, pro beneficijs maleficia rependerint? Nec hoc vobis mirum videri debet, quando me quoque mundus priorem vobis odio habuit. *Si enim de mundo*

Cyrillus. *fuissetis, mundus quod suũ erat diligerat; quia verò de mũdo non estis, &c.*

Simile. Rectè hoc in loco Diuus Cyrillus, Vt corporum, inquit, ita morum cognatio quædam est, quorum similitudo longè sanguinis vincit cognationem. Omne namque animal diligit sibi simile. Sanctus cum sancto, & peruersus cum peruerso iucũdè conuer-

Prou. 29. santur. Hinc illa Salomonis sententia: Abominantur iusti virum impium, & abominantur impij eos qui in recta sunt via. His autem verbis Dominus discipulos suos ad futura certamina atque pericula, quæ illis in Euãgelij prædicatione subeũdà erant, opportunè admodum instruit ac præmunit, ne illos videlicet repentina & improuisa mala (vt paulo antè diximus) nihil tale suspicantes aut expectantes adorirentur. Serò enim animus

Seneca. (vt ait Seneca) ad periculorum patiẽtiam post pericula instruitur. Est autem commodissima ad hoc præmunitio, & mala omnia, prius quàm ea nos aggrediantur, animo præsumere, & salutis nostræ auctorem ac vitæ ducem Christum Dominum ante

Gregor. oculos ponere. Hoc enim sensu D. Greg. illum Dauidis versicu-

Psal. 118. lum interpretatur, In mandatis tuis exercebor, & considerabo vias tuas: sic enim ait; Quicunque proficere in virtute cupit, Redemptoris vias oculis subijciat; atque vt mẽs ad aduersa præparetur, mœrorem gaudiũ putet, & præsentis vitæ gaudia, damna mœroris esse credat. Hoc ipsum autem Apostolus se fecisse

Philip. 3. ostendit, cùm ait: Quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum

Ibidem. propter Christum detrimenta, &c. Et mox, Vt cognoscam, inquit, Christum, & societatem passionum eius, cõfiguratus morti eius, si quo modo peruenniam ad resurrectionem quæ est ex mortuis. Omnia igitur Apostolus sibi ante oculos proponebat, & futuras passiones, & Christi ducis sui exemplum, & magnificum resurrectionis præmium, atque his armis præmunitus, lucra mundi, damna computabat, & mortem luctum.

Sed quid est quod Dominus ait, *Scitote quia me priorem vobis odio habuit?* Hæc (vt ita dicam) prioritas, non temporis antecessionem, sed personæ dignitatem insinuat. Sic enim hanc vocem

Augustin. D. Augustinus interpretatur, enarrans locum illũ Ioannis: Qui

Ioan. 1 post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat.

Prior

Prior, inquit, me, id est, me dignior atque præstantior. Eadem igitur significatione, prioris nomen hoc in loco sumendum est, vt sit sensus; Si mundus vos odit, scitote quia me vobis multò præstantiorem, vtpote vnigenitum Dei Filium, odio habuit. Voluit enim Dominus huic argumento ex personæ circumstãtia pondus addere; quemadmodum cùm post ablutionem pedum discipulorum dixit: Vos vocatis me, magister, & Domine, & bene dicitis, sum etenim. Si ergo ego laui pedes vestros, Dominus & magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Sic igitur hoc in loco argumentatur: Ne vobis indignum videatur ea perpeti quæ rerum omnium Dominus vestri causa perpessus est; immò verò summæ laudis & gloriæ loco ducite, illum quavis in re, atque adeò in ipsa etiam laborum perpessione imitari. Verissimè enim ab Ecclesiastico dictum est; Magna gloria est sequi Dominum. Hac ratione legimus Phocionem integritatis opinione apud Athenienses celebrem, sed maleuolorum iniustitia ad mortem damnatum, quẽdam hominem in eodem carcere morti adiudicatum, & acerbè fortunam suam lamentantem, consolatum fuisse, quòd cum Phocione moreretur; sic enim ait, Non tibi satis est Thudippe (hoc enim illi nomen erat) cum Phocione mori? Si ergo vir ille Græciæ iustissimus gloriosum ducebat aliquem secum mori; quãto erit, quæso, gloriosius cum innocentissimo Dei filio persecutiones & labores perpeti, dolorumque eius socium atque participem fieri? Summa enim imaginis alicuius perfectio est, si quàm maximè exemplari suo similis existat. Cùm ergo Christus Dominus nobis in exẽplum totius virtutis & sanctitatis propositus sit, nihil prius aut honorificentius ducere debemus, quàm illi omnibus in rebus similes fieri. Vnde quidam ex Patribus ait, nullum pingendi artificem tanto studio contendere, vt effigiem in qua laborat, exemplari suo similem faciat, atque diuinus ille Spiritus vt nos Christo Domino in cruce pendenti (in qua præclarissimum virtutũ omnium specimẽ edidit) similes in hac vita efficiat. Hæc enim summa rationalis creaturæ perfectio est, auctori suo, quoad licet, similem fieri. Ad cuius nos imitationem Paulus inuitat, cùm ait; Recogitate eum, qui talem sustinuit aduersum semetipsum à peccatoribus contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficientes. Et Apostolus Petrus, Christus, inquit, passus est pro nobis, vobis relinquens exemplũ, vt sequamini vestigia eius. Quemadmodum enim cæmẽtarij insignem aliquam siue domum siue basilicã exstructuri, prius vel in charta aliqua, vel in materia lignea totam futuri ædificij fabricam summo artificio depingunt, quam semper, dum opus moliuntur, propositam ante oculos habent, vt iuxta illius descriptionem omnia faciant;

[Margin notes: Ioan. 13. — Eccl. 23. — Plutar. in apoph. — Simile. — Simile. — Hebr. 12. — 1 Pet. 2. — Simil.]

ciant; ita planè cælestis Pater spirituale in mundo templū, nempe Ecclesiam suam, ex viuis lapidibus ædificare cupiens, absolutissimū totius virtutis & probitatis in Vnigenito suo nobis exhibuit exemplar, & ad eius imitationem vnumquemq. fidelium
Exod. 25. hortatus est, cùm Moysi dixit; Omnia fac secundum exemplar
Heb. 12. quod tibi in monte monstratum est. Et Paulus, Aspicientes, inquit, in auctorem fidei, & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucē, confusione contempta. Porro autem si tota ducis nostri vita ab initio ad finem vsque velut crux quædam externi hominis extitit; quid quæso aliud perfecti viri vita, si ad hoc exemplar effingēda est, nisi crux esse debebit? Cur enim Dominus tot suppliciorum & opprobriorum genera perpeti voluit, cùm vna pretiosi sanguinis eius gutta, propter infinitam illius diuini suppositi dignitatem, satis superq. ad totius mundi redemptionem esset; nisi quia non solùm nos passionis suæ meritis à peccato redimere, sed etiā virtutum suarū exemplis ad laborum patientiam, & virtutum studium voluerit inci-
Leo Papa tare? Hinc Leo Papa, Ab omnipotenti, inquit, medico duplex nobis remedium præparatum est; cuius aliud est in sacramento, aliud in exemplo, vt per vnum conferātur diuina, per aliud eri-
Idem. gantur humana: quia sicut Deus iustificationis est auctor, ita homo deuotionis est debitor. Idemq. rursus: Filius Dei vniuersis in se credentibus & sacramentum condidit, & exemplum; vt vnum apprehenderent renascendo, alterum sequerētur imitando. Hæc ille. Si igitur hæc Saluatori nostro causa fuit tam multa patiendi, vt nos eius exemplo leuiora saltem pateremur; quicunque indulgentiorem vitam, & laborum atq. molestiarum omniū expertem sibi sectandam proposuerunt, quātum in ipsis est, hoc Domini propositum atq. consilium euertere atque frustrare conantur; vt ille (quod ad istos attinet) dicere meritò possit: O frustra suscepi mei labores, quando ne iis quidē tam multorū hominum mētes ab amore deliciarum ad seuerioris vitæ propositum promoueri voluerūt. Quo nam modo isti de Christo capite glorantur, cuius membra esse nolunt? Vt enim D. Aug. ait,
August. Recusat esse in corpore, qui odium non vult sustinere cū capite.

Quòd si nos Regis nostri exemplum & pudor minus mouēt, moueat saltē præmij magnitudo, quod illum sequentibus con-
2 Tim. 2. Rom. 6. stitutū est. Vt enim Apostolus ait, Si compatimur, & conregna-
Ioan. 12. bimus; si mortui fuerimus cū Christo, credimus quia simul etiā viuemus cum eo. Quod idem Dñs apertè testatur cùm ait: Qui mihi ministrat, me sequatur. Quid deinde? Et vbi sum ego, illic & minister meus erit: hoc est, ad eādē cælestis patrimonij hæreditatem perueniet; vt quæ ad me pertinent iure naturæ, ad illū quoq. deferātur adoptionis gratia. Quod cùm ita sit, nō absurdè Cle-

de Clemẽs Alex. ait, ad hoc Dei filium in hũc mundũ descendisse, vt nos velut pennata quædam animalia efficeret, & pennis vndiq. amiciret, vt eò humilitatẽ nostrã proueheret, vnde sublimitas eius ad nos descenderat; & natura illa cui dictum est, Terra es, & in terram ibis, conformis Christo effecta, & spiritu eius informata, super omnes cælos ascenderet. Quisquis igitur ad hanc celsitudinis & gloriæ dignitatem peruenire cupit, viam qua ad illam itur detrectare non debet. Via autem Christus est; quem oportuit quidẽ pati, & ita intrare in gloriam suam. Duobus verò discipulis eandem gloriam ambientibus, hanc eandem viam ostendit, cùm ab eis requirit; Potestis bibere calicẽ quem ego bibiturus sum? quasi diceret; Hoc primùm cogitate, hoc ante omnia curate, si gloriam & dignitatẽ, quæritis, hæc regia via est qua ad illam peruenitur. Nemo verò indignè secum agi puter, si ab eo pretium exigitur, quod cælestis Pater à Filio, Filius ab amicissimis Apostolis, atque adeò fratribus suis requisiuit. Quis enim empturus à mercatore pallium, de pretij caritate queratur, si mercator iuret se non alio pretio & fratribus suis & filiis etiam vendidisse? Nemo igitur, fratres, de pretio queratur; verè enim non sunt cõdignę passiones huius seculi ad superuenturam gloriam, quę reuelabitur in nobis. Momentaneum quippe & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.

Clem. Alex.

Genes. 3

Luc 24.

Matth. 20

Simile.

Rom. 8.

2. Cor. 4.

II.

Verùm hæc infirmioribus dicta sunt, qui his stimulis ad laborũ patientiã egent; ceterùm perfectos, & eximio Christi amore flagrantes non necesse est his illecebris ad labores & pericula propter dilecti gloriam incitare. Ipsa enim Domini sui dignitas, immensa bonitas, & ardentissima charitas (vt nulla essent præmia laboribus constituta) illos satis superque ad hoc acuerent. Vt enim Diuus Bernardus ait; Verus amor (hoc est, perfectus amor) de spe vires non sumit; & tamen differentia dãna non sentit. Hunc autem dilectionis gradum ostendit regius Propheta se habuisse, cùm ait: Voluntariè sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo Dñe; quoniam bonũ est: quod perinde est ac si diceret: Immensæ bonitatis tuæ cõsideratio Domine, quam in meis sæpe periculis expertus sum, me ad amorem & obsequium tuum mouet; & ita mouet, vt si nulla etiam ex hac pietate erga te mea sequeretur vtilitas, non minus voluntariè tibi sacrificarem. Et quidem inter magna sinceræ & perfectæ charitatis signa, hoc in primis est, si nullum laborum suorum præmium requirat. Sicut enim odium in Deum tunc summum esse ex præsenti lectione discimus, cùm quis illum gratis odit, & sine vllo emolumento eius leges & mandata perfringit; ita contrà tunc summus

Bernard.

Psal. 53.

Simile.

in illum

in illum amor existit, cùm quis gratuitò illum diligit, hoc est, perpetuo dilecturus est, etiam si nullũ dilectionis suæ fructum præter ipsam dilectionem reportaret. In cuius rei argumentum
Chryſ. D. Chrys. ait, permisisse Dominum vt innocentissimus Iob tot modis à dæmone vexaretur, quo perspicuũ omnibus fieret, virũ sanctum nõ mercedis intuitu, sed pura ac sincera charitate Dominum dilexisse; quando rebus omnibus amissis, extinctis liberis, & corpore grauissimis vlceribus sauciato, semper innocentiam, fidem in Deum, & charitatem retinuerit. Quod quidem (vt idem sanctus Pater ait) non obscurè illa Domini verba indi-
Iob 1. cant; Nunquid considerasti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis in terra, vir simplex & rectus, & adhuc retinens innocentiam? Itaq. satis hac mira patientia declarauit, se non ob ea quæ à me perceperat beneficia, sed sincerissima bonitatis meæ dilectione inductum, innocentiam coluisse. Quo quidem virtutis genere non video quid esse possit laudabilius. Hoc autem modo Apostoli post Spiritus sancti aduentum Christum Dominum
Actor. 5. dilexerunt. Ideoq. ibant gaudentes à conspectu concilij. Quamobrem? Num quia sciebant quæ verberibus illis esset merces in cælo reposita? Non ob hoc solùm (quamuis hoc debita laude non careat) sed quòd digni habiti sunt pro dulcissimo Iesu no-
Chrysost. mine contumeliam pati. Hinc Diuus Chrysostomus de vinculis Pauli disserens, Si quis, inquit, Christum diligit, si quis pro amore eius, vt ita dicam, insanit, is scit quæ sit vinculorum virtus, is nouit hanc dignitatem, is agnoscit quid sit pro dulcissimo Iesu nomine contumeliam pati. Agnoscebat autem magnus ille
Dionyſ. Dionysius hanc summam dignitatem & gloriam, qui ad Ioannem Euangelistam, exilio in Pathmos insulam relegatum, scribens, inter cætera sic ait: Te quidem, nunquam ita amens sim, vt aliquid pati arbitrer; sed corporis mala, hoc tantum quòd ea diiudices, sentire credo: hoc est, iudicio quidem intelligis ea esse corporis mala, affectu autẽ adeò illa non sentis, vt ea etiam tanquam rem optatissimam amplectaris. Quomodo enim quicquã mali pateretur, cui nihil magis erat in votis, quàm propter dilectissimum magistrum mille etiam mortes perpeti? Sed quid mirum si hoc animo Ioannes Euangelista, cæterique Apostoli essent, qui primitias Spiritus acceperunt; cùm cæteris quoque fidelibus initio nascentis Ecclesiæ eadem mens, idem ardor,
Tertul. idemque propositum esset? Sic enim de illis Tertullianus ait: Christiani magis damnati quàm absolui gaudemus: cum omni sæuitia vestra concertamus, vltrò erumpentes. Crudelitas vestra, nostra est gloria. Secta nostra tunc magis ædificatur, cum cæditur. Quid his verbis animosius? quid mirabilius? Nec enim hoc tam verbis quàm rebus ipsis testatum est. Nascentis enim

enim Ecclesiæ tempore tot fidelium turbæ passim trucidabantur, vt Plinius Secundus, qui tunc prouinciam quandã administrabat, multitudine intetemptorũ permotus, referret ad Traianum Imperatorem, quòd innumera hominum millia quotidie obtruncarentur, in quibus nihil omnino sceleris deprehenderetur admissum, aut aliquid cõtrarium Romanis legibus gestum; nisi hoc solùm, quòd antelucanos hymnos Christo cuidam canerẽt Deo. Adulteria verò, vel cætera hujusmodi crimina apud eos & illicita haberi, & penitus arceri; cætera verò secundùm leges eos agere communes. Hoc ipso autem Traiani Imperatoris tempore sanctus Simon (cuius hodie festum celebramus) vt Hegesippus, Eusebio referẽte, memorat, immanissimè cruciatus est. Non enim cita morte, sed multis diebus (vt idẽ refert) quo eius animi constantiam Tyranni labefactarent, variis tormentorum generibus affectus est. Itaque mentis eius mutatione desperata, ad magistri sui imitationẽ crucis patibulo affixus est, cùm centum & viginti esset annorum; cunctis admirantibus in corpore senili tam alacrem & robustum animum ad ferenda supplicia.

Plin. Secundus.

Hegesip.

Hæc est igitur, fratres, vera, perfecta, & Apostolica charitas, gratuitò diligens, & dolorum patiens, de qua meritò in Cant. dicitur; Fortis est vt mors dilectio; immo verò morte fortior, quæ mortem, & omnia mortis arma & instrumenta superauit. Cui illud etiam verissimè conuenit quod ibidem dicitur; Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatẽ, & flumina non operient eam. Lampades enim eius, lampades ignis atque flammarum; quas tamen flammas nec inundationes fluminũ, nec fluctus maris, hoc est, persecutionum procellæ extinguere potuerunt. Verè enim eleuauerunt flumina Domine, eleuauerunt flumina vocẽ suam. Eleuauerunt flumina fluctus suos à vocibus aquarum multarum. Mirabiles elationes maris, sed mirabilior in altis Dominus, qui Tyrannorum omnium, atque totius huius magni maris procellam, aduersus Ecclesiam sæuientem, inuicta Apostolorum & martyrum charitate compescuit. Quorum exemplo, Christe sancte, quàm ingens se nobis hoc in loco lamentandi materia offerebat! Totius mundi tempestas, & omnium tormentorum genera fidelium charitatẽ labefactare olim minimè potuerunt; at nostrorum temporum charitatem, quæ leuis aura, quę vel exigua commoditas, aut cupiditas, aut voluptas de gradu suo non depellit? Illorum constantiam nulla suppliciorum genera, nulli terrores & minæ deiicere poterant; nos verò propter res penè pueriles & ludicras pietatem & iustitiam passim prodimus. Quid tu ais in sacra huius diei Epistola, Paule? Quis nos, inquit, separabit à charitate Christi? Tribulatio,

Cant. 8.

Ibidem.

Psal. 92.

Rom. 8.

tio, an angustia, an nuditas, an periculum, an gladius? Nihil certè horum, nec sexcenta alia quæ deinde commemorat. Hæc enim erat illius seculi & illorũ fidelium firmitas atq; cõstantia. At nostro infelicissimo & nunquã satis deplorato seculo sic omnia inuersa sunt, vt lõgè alia ratione interrogare possim; Quid nos non separabit à charitate Christi? Quæ res erit tam leuis & minuta, quę hoc apud multorũ pectora efficere non valeat? Quę vel leuissima iactura, quis popularis auræ metus, quis inanis rumusculus existimationi nostræ vel leuiter officiens, quæ cupiditas, quis affectus paulo impotentior, quę voluptatis titillatio nos à Christi charitate penè millies in die non abducit? O miserandam temporum conditionem! ô infelix seculum! ô Christianæ religionis dedecus, perpetuis lacrymis deplorandum! Verissimè

Prou. 1. certè à Salomone dictũ est; Auersio paruulorum interficiet eos: quandoquidem rerum inanium atque penè puerilium vel vana formido, vel puerilis & cæcus amor, charitatis vitam nobis adimit, & à Christo separat. Hoc ego tantum malum quoniam verbis explicare non valeo, vobis, quicunque Dei sensum & mentem habetis, cogitandum & deplorandum relinquo.

III.

Sed vt ad intermissam lectionis Euangelicæ seriem redeamus, causam deinde Dominus affert, cur discipulos suos, atque adeò pios omnes oderit & insectetur mundus. Subdit enim; *Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat, diligeret: quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.* Quid hac ratione euidentius? Constat enim similitudinem, amicitiæ & coniunctionis; dissimilitudinem verò, inimicitiæ atque dis-

Simile. sensionis causam existere. Sic videmus inter elementa quæ contrariis qualitatibus cõstant (qualia sunt ignis & aqua) irreconciliabile bellũ esse; cùm tamẽ ignis & aër, cæteraq; elementa, quæ symbola nuncupantur, hoc est, quæ in altera qualitate consentiunt, vix vllum inter se dissidium patiantur. Cùm ergo tanta inter pios & improbos dissensio sit; cùm illi charitate, isti cupiditate; illi spiritu Dei, isti spiritu dæmonis agantur; illi Dei leges, isti mundi leges attendãt; illi corporibus suis pro mancipiis

Gal. 5. vtantur, isti ventrem suum sibi in Deum elegerint; illi carnem suam crucifigere cum vitiis & cõcupiscentiis semper studeant, isti omnibus eam deliciis fouere & saginare contendant: quæ pax, quæ amicitiæ consensio inter tam diuersa studia & vota esse

Prou. 14. queat? Hinc Salomon, Ambulans, inquit, recto itinere, & timens Dñm, despicitur ab eo qui infami graditur via. Et alibi

Prou. 28. idẽ; Qui derelinquunt legem, laudant impium; qui custodiunt, succenduntur contra illum. Quæ quidem dissensionis & pugnę causa, omnes alias, quæ inter homines reperiuntur, antiquitate

superat.

superat, adeò, vt cum ipso penè mundi exordio nata sit. Quid enim fratricidam Cain in tam exitiale aduersus innocentissimum fratrem odium impulit, nisi quod (vt Ioannes ait) opera eius praua erant, fratris autem iusta? Quid verò Iacob & Esau fratres geminos referam, quorum alter electorum, alter reproborum typum tenet; qui nondum in lucem editi, in matris etiam vtero decertabāt, hanc videlicet rixam, atq. vetustissimum dissidium inter probos & improbos adumbrantes? In hanc autē sententiam Apostolus duorum quoq. filiorum Abrahæ exemplum adducit: Sicut enim, inquit, is qui secundum carnem natus erat, persequebatur eum qui secundum spiritum, ita & nūc: hoc est, ita nunc carnales homines spiritualibus infensi & inimici sunt. Huius autē vetustissimi odij causa est, partim quidem (vt antè diximus) vtriusque vitæ dissimilitudo, partim etiam tacita quędam improbę vitę, ex piorum comparatione, damnatio. Scitum enim est illud diui August. Nihil ita condemnare vitam malorum, quàm vitam bonorum. Vt enim pulcherrima quædā imago iuxta deformem posita, eius deformitatem magis conspicuam reddit; ita virtutis & honestatis splendor, qui in piorum moribus elucet, flagitiosorum hominum dedecus & turpitudinem apertiùs detegit & ostendit. Quæ ideo à me dicta sunt fratres: partim vt quicunque piè & reuerēter Deum colitis, patienter aliorum detractiones & irrisiones perferatis, intelligentes, Christiani hominis vitam esse (vt Bernard. ait) bona facere; & mala pati, & beatos à Domino prædicari, qui persecutionē propter iustitiam patiantur: partim vt quicūque iustorum simplicitatem deridetis, ipsosque dicterijs, illusionibus, detractionibus, confictisque nominibus ignominiosis perstringitis, cælestem vindictam formidetis, illamque Domini vocem extimescatis; Nolite tangere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari: & illam item; Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei. Vnde euenit, vt sæpe Dominus multo seueriùs suorum iniurias, quàm suas vlcus sit. Quamobrem opportunè Sapiens huius rei nos admonet, cùm ait: Ne quæras impietatem in domo iusti, neq. vastes requiē eius. Septies enim in die cadet iustus, & resurget; impij autē corruent in malū: hoc est, ita corruēt, vt in eodē semper luto infixi iaceant. Hoc autē in eos quadrat, qui si in hominibus, qui vel paulo frequētiùs sacrā Eucharistiā sumūt, aut studio sanctæ orationis incūbunt, leuē aliquē lapsum viderint, miras ob hoc tragœdias excitāt; quasi homines illi iam esse desierint, aut quasi iam omnes naturæ affectus & cupiditates exuerint, vbi primùm se Dei obsequio tradiderunt. Illos ergo qui sic ab improbis hominibus lacerantur, his verbis, quæ modò audistis, Dominus cōsolatur; *Si de mundo fuissetis,*

1. Ioan. 3.
Gen. 25.
Gala. 4.
August.
Si mile.
Bernard.
Psal. 104.
Zachar.
Prou. 24.

mundus quod suum erat diligeret, &c. Hoc est, si mundano more vitam instituereris, nequaquam mundus damnare posset quod ipse moribus suis probat: quia verò longè alia ratione vitam agitis, necesse est vt auersetur mundus quod ipse viuendo non probat. Vnde consequens esse videtur, vt à mundo, hoc est, à flagitiosis hominibus reprobari, id verè probari sit. Certè Seneca hominem virtutis studiosum hoc sibi nomine gratulari debere ait, quòd à perditis hominibus improbaretur; Mihi iam, inquit, quod argumentum est recti, contigit malis displicere.

Seneca.

Pergit deinde Dominus exẽplo iterũ suo discipulos ad futuros labores & persecutiones pr&ecedil;munire, dicens: *Mementote sermonis mei quem ego dixi vobis: Si me persecuti sunt, & vos persequẽtur, &c.* Quod perinde est ac si diceret: Nemo putet maiori se dexteritate clauum vitæ moderari posse quàm ego moderatus sum. Quòd si nec mihi quidem mundus pepercit, qui sic vixi, qui tot mundum beneficiis affeci, tot signis ad fidem inducere conatus sum; quæ vobis spes reliqua salutis & incolumitatis esse poterit? Sic planè discipulis euenit, vt hoc in loco Dominus prænuntiauit. Omnes enim illos mundus variis tormentorum generibus è medio sustulit, omnesq. (vno excepto Ioanne) præceptoris sui exemplum secuti, morte sua Deum glorificauerũt, æternamq. martyrij palmam adepti sunt. Quod idem beatissimis Apostolis Simoni & Iudæ (quorum hodie festum celebramus) cõtigit, qui similes martyrij coronas à Domino percipere meruerunt. De quorum glorioso agone quoniam scriptores Ecclesiastici variant, nihil aliud dicam, nisi quòd Christi Domini Apostoli, & Ecclesiæ columnæ fuerint, fidemq. qua nunc omnes meritò gloriamur, ad nos ipsi, capitis sui dispẽdio, quasi hæreditario iure transmiserint. Ad quorum laudem accedit, quòd consobrini Domini Saluatoris simul cum Iacobo minore fuerint. Hos enim tres habet felicissimos filios Maria Cleophe, beatissimæ Virginis Mariæ soror, quæ etiam iuxta crucem cum eadem sacra Virgine, & Maria Magdalena, & Ioanne Euangelista adstitit; vbi piam matrẽ, discipulis eam deserẽtibus, nõ deseruit, sed calicis & mœroris sui & testis, & particeps, & cõsolatrix extitit. Nos ergo, fratres, siue felicium filiorum agones, siue pias matris eorum lacrymas imitari studeamus, aduersus cupiditates nostras perpetuò decertemus; quo seminantes in lacrymis, in exultatione metamus; vt sic tandem ad eorum quorum festa recolimus, societatem, eodem Domino aspirante, peruenire mereamur.

Ioan. 19.

Psal. 125.

IN

IN FESTO OMNIVM SANCTORVM, CONCIO PRIMA: IN QVA DE hominis beatitudine, deque itineribus quibus ad eam peruenimus, differitur.

THE. *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.* Matth. 5.

NTER festos dies quos Ecclesia quotannis solenni religione celebrandos suscepit, hic dies vel summum vel maximũ certè locum obtinere videtur. Cætera namq. festa, aut singulorũ sanctorum, aut singulariũ mysteriorũ sunt; hoc autẽ sub vnius diei solennitate Sanctorum omnium festa complectitur. Magno autem Spiritus sancti consilio Ecclesia hoc instituisse videtur. Primùm quidem, vt quæ per socordiam & iniuriam in cæteris Sanctorum festis deliquimus, aut minus plenè præstitimus, huius saltem diei ampliori deuotione pensaremus; & vnus dies ritè celebratus, aliorum omnium negligentias resarciret. Deinde, vt hoc vno die, Sanctorum plurimis, quibus singulares dies festos decernere non vacat, debitam eorum meritis laudem & honorem hac saltem ratione impenderemus, quando aliter non possumus; cùm omnes anni dies intra angusta spatia contineantur, Sanctorum autem numerus vix comprehendi possit. Quam rem oculatissimus testis Ioannes Euangelista in Apocalypsi cõfirmat; qui vbi centum octoginta quatuor millia sanctorum enumerasset, quos ex singulis tribubus Israël Dominus ad æternam vitam cooptarat, subdit protinus: Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum, & in conspectu agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum, & clamabant voce magna, dicentes; Salus Deo nostro, qui sedet super thronũ, & agno. Ex quo planè loco illud colligere licet, quòd quamuis incomparabiliter multo plures sint qui pereunt, comparatione eorum qui saluantur; est enim (vt Saluator ait) arcta via quæ ducit ad vitam; lata autem & spatiosa quæ ducit ad perditionem: nihilominus tamen electorum turbam adeò esse magnam, vt à nemine numerari possit, Ioannes hoc in loco asserat. Quin ex solis tantùm Martyribus tam ingens multitudo in cælis coronata triumphat, vt si Ecclesia omnibus illis festos dies instituere decreuisset,

Apoca. 7. Matt. 7.

Hieron. creuisset, supra quinque millia Martyrum (vt D. Hieronymus testatur) ad vnumquemque diem assignare potuisset. Horum igitur laudibus, quibus dies singulos Ecclesia destinare non potuit, hunc vnum diem voluit esse dicatum. Est & alia non inferior huius solennitatis causa, nempe, quòd hac ratione multos nobis aduocatos in cælo comparare voluit, cùm ab illis pro impensis precibus & laudibus opem & patrocinium suppliciter implorat. Sunt quidē illi ad hoc officium præstandum propensi; August. qui (vt D. August. ait) de sua salute securi, de nostra soliciti sunt. Eos namq. & germana charitas, qua nos conciues suos futuros prosequuntur, & huius vitæ pericula, quæ illi euaserunt, ad nos omni ratione iuuādos solicitant; nostris tamē precibus & laudibus propensiores ad hoc officiū redduntur. Et quidē appropinquante hora mortis quando post extremum illum halitū de tota æternitate nostra ferenda sententia est, vltimum nobis Ecclesia præcipit adhiberi remedium, nempe vnctionis sacramentum, quod iam migraturis exhibetur. Quo etiam tempore Sanctorum omnium auxilium implorat, omnesque illos velut ante superni Iudicis conspectum aduocatos mittit, quo periclitanti filio, & in summum discrimen adducto opem ferāt. Quod quidem illi patrocinium eo libentiùs faciunt, quo frequentiùs homines citra mortis etiam & extremæ necessitatis periculum Publius illos hoc religionis officio venerati sunt. Nota enim illa Publij Mimus. sententia est: Habet in aduersis auxilia, qui in secundis commodat. Vnde colligimus, obsequia illa esse gratissima, non quæ necessitas violenter extorsit, sed quæ spontanea pietas libenter impendit. Hac ergo de causa non hoc die solùm, sed in omni vita præcipua deuotione Sanctos colere & venerari debemus; vt eos, dum extrema illa necessitas incubuerit, propitios ac fideles patronos habere mereamur. Ex multis Sanctorum historiis discimus, fuisse nonnullos, qui ad extremam horam venientes, ac de salute sua, propter malè actę vitæ conscientiam, desperantes, sanctorum hominum, qui præsentes aderant, piis lacrymis & precibus vel spatium pœnitentiæ, vel erratorum veniam consecuti sunt. In vita quoque B. Catharinæ Senensis legimus, quòd cùm in sua ciuitate duo homines maleficiis insignes ad mortem ducerentur, & in ipso itinere ferreis forcipibus igne candentibus immanissimè lacerarentur, illique doloris magnitudine victi rabiosis aduersus Deum vocibus insanirent; sanctissima virgo tota charitatis visceribus & misericordiæ affectu inflammata, ardētissimas pro illis ad Dominum preces & lacrymas fudit; quo factum est, vt misericordiæ parēs piis eius precibus ad misericordiam flexus, facinorosis hominibus in cruce pendens apparet, eosque ad mirabilem pœnitentiam, & compunctionis

gratiam

gratiam hac imagine prouocans, æterna tandem salute donarit. Quòd si hoc animo viri sancti in alios homines extiterũt cùm in hoc corpore degerent; multo magis cum charitate viæ in patriæ charitatem commutata, eundem erga nos benignitatis & misericordiæ affectum gerẽt. Vt illos igitur dignis hodie honoribus & sermone celebremus; cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Præsens sancti Euangelij lectio octo insignes virtutes celestis magistri voce singulari quadam ratione nobis commendat. Has verò communi nomine beatitudines appellamus: propterea quòd eæ inter cæteras virtutes viam nobis ad beatitudinem muniant; siue ad perfectam, quam in altera vita expectamus; siue ad inchoatam, quam in hac viri sancti cõsequuntur. Quocirca de ipsa beatitudine, deque itineribus quibus ad illam peruenitur (de quibus præsens sancti Euangelij lectio differit) hodie mihi dicendum est.

Rem igitur à prima origine repetẽtes, scire oportet, duas esse in homine naturales appetitiones, quæ nõ à deprauatis vel moribus vel ingenijs, sed ab ipso naturę auctore & conditore nobis inditæ atque ingeneratæ sunt. Altera est immortalitatis appetitio, quam omnes homines habent, qui mortẽ horrent, & vitam naturæ impulsu diligũt. Ex hac autem appetitione quicunque rectè philosophantur, euidenter animæ nostræ immortalitatem colligunt. Aliàs enim pessimè instituta esset natura, quę homini impossibilis rei naturale desiderium indidisset; & frustra etiam cõtulisset, quod in nullum prorsus vsum deseruiret; quod in perfectissimum illum opificem, & ipsius naturę conditorem, cadere nullo modo potest.

Altera verò appetitio est, qua omnes naturali propẽsione beatitudinem supra omnia quę mens humana adipisci potest, desideramus. Est autẽ beatitudo (vt Boëthius ait) status omniũ bonorũ aggregatione perfectus: eademq. summũ hominis bonũ. Ideoque vltimus humanæ vitæ finis esse dicitur; quia cùm huc peruenerit homo, nõ habet vel quò vlteriùs ascendere, vel quod ampliùs desiderare queat. Itaque sicut is qui magna siti laborabat, vbi ad satietatem vsque ebibit, non amplius sitit, neque iuxta fontem positus, aquæ desiderio mouebitur: ita qui ad hunc statum peruenit, nullius rei desiderio laborat. Hoc autem quid aliud quàm quædam diuinitatis participatio est? Dei enim hæc tanta felicitas est. Quo quidẽ nomine dignitatis suę amplitudinẽ intelligere homines possunt, quandoquidem ad hunc felicissimum ac planè diuinum statum ab auctore naturę cõditi sunt.

Boëth. Simile.

Deinde illud etiam intelligere oportet, inter omnia quæ

ab humano ingenio ſciri & comprehendi poſſunt, nihil eſſe ad vitam noſtram rectè conſtituendam magis neceſſarium, quàm hunc ſummum & vltimum vitæ finem cognitum & exploratum habere; quandoquidem nemo vitæ actiones, niſi vitæ fine prius cognito (ad quem omnia referenda ſunt) dirigere & inſtituere rectè poteſt. Vnde Ariſtoteles, bene viuendi rationem in lib. Ethicorum traditurus, primo loco de vltimo humanæ vitæ fine differit. Vt enim, inquit ille, ſagittarij ſignum primò intueri debent, quo recta ſagittas ad illud iaciant; atque vt nauta, quem portum petat, prius debet agnoſcere, vt ad illum nauigationis curſum dirigat (quod idem in omnibus quoque aliis rebus quæ arte & cōſilio adminiſtrantur, neceſſum eſt:) ita planè quiſquis rectè omnes vitæ ſuæ actiones, non vagas & temerarias, ſed rectas eſſe cupit, vitæ finem ante oculos ſibi proponere, & eò curſum dirigere debet. Ethicen autem, ad quam ſpectat de hoc fine & gradibus quibus ad eum peruenitur, differere, inter præſtantiſſimas diſciplinas eſſe collocandam idem auctor definit; quoniam id quod eſt in hominum vita præſtantiſſimum, conſiderat.

Ariſt. in lib. Eth. Simile.

I.

Sed cùm Philoſophi omnes hoc naturale beatitudinis deſiderium homini tribuant, quibus tamen in rebus ea beatitudo ſita ſit (quamuis ſe in huius rei inquiſitione vehementer torſerint) adeò non ſunt aſſecuti, vt nulla in re magis cæcutierint, & in varias, ac penè repugnātes opiniones diſtracti fuerint. Quis enim credere potuiſſet, quod D. Auguſt. 19. de ciuitate Dei lib. refert, nempe, ducentas ſupra octoginta fuiſſe inter philoſophos de ſummo hominis bono opiniones, niſi idē Auguſtinus Marcum Varronem, diſertiſſimum inter Romanos ſcriptorē, huius rei teſtem citaſſet? Alij enim in diuitiis, alij in honoribus, alij in voluptatibus, alij in potentia, alij in indolentia, hoc eſt in doloris vacuitate, alij in varia litteratura & maximarum rerum ſcientia, alij denique aliis in rebus, pro ſuo quiſque ingenio & cupiditate, poſuerunt. Nec Philoſophi modò, ſed ipſi etiam homines illiterati, pro rerum ſuarum conditione, beatitudinē metiuntur. Mendicus enim ſummum bonum putat eſſe diuitias; idemque cùm æger eſt, ſanitatem; ambitioſus, honores; impudicus, carnis voluptates; aulicus, regis gratiam & amicitiam; imperator, militarem gloriam atq. victoriam. Omnes namque hi ſummum bonum in hiſce rebus quas ſitienter appetunt, conſtitutum eſſe putant, & ſe beatos futuros, ſi eas adepti fuerint, arbitrantur. Inter has autem tam varias hominum ſententias, tres quidem ad veritatem aliquanto propiùs acceſſiſſe videntur. Prima Stoicorum, qui in vna virtute ſummū hominis bonum

Auguſt.

collo-

collocauerunt; neque enim maius aliud bonum quod homini contingere posset, inuenerunt. Laudandi illi quidem sunt, qui tanti virtutem fecerunt; sed in hoc tamen decepti fuêre, quòd beatitudinis instrumenta, beatitudinem esse putauerunt; quod non minus inepiè dicitur, quàm si quis agricola finem in excolendis agris constitueret; est enim hoc agricolæ officium, non finis; quo officio ad vberem & plenam segetem peruenitur, quæ agricolæ finis est. Sic igitur virtus non fælicitas, sed ad felicitatem certissima via est. Alia fuit Aristotelis sententia, qui in altissimarum rerum contemplatione, quæ per scientias humanas haberi potest, felicitatem posuit; accedente tamen & bona corporis valetudine, & honesto patrimonio. Neq. enim aut ægrum aut medicum plenè beatū esse censet; cùm beatus omni debeat molestia & angore carere. Qua in re, disertissimus alioqui vir, cùm naturali rationis lumine aliud nihil haberet quod diceret, duplici tamen nomine deceptus est; altero, quòd felicitatē fortunæ dominatui subiecit; cùm opes & bonam valetudinem, quę extra hominis facultatem posita sunt, ad beatitudinem requiri sensit; altero, quòd eam felicitatem statuit, quæ in hac vita hominibus contingere minimè potest. Cuius enim nisi Dei est, in hac vita omni angore & molestia carere, & bonis omnibus circūfluere? Tertia fuit Solonis opinio, quæ propiùs ad veritatem accessit; quāuis ab Aristotele reprehēdatur. Qui à Crœso opulentissimo, qui se beatum existimabat, interrogatus, quem nam beatissimum inter homines existimaret, tres insignes homines vita functos, qui & honestè vixissent, & cum laude occubuissent, protulit, quos beatos esse censuit. Nemini verò qui in vita maneret, id concedi posse confirmauit. Longo enim tempore, inquit ille, multa quæ nolumus, aspicere & perpeti opus est; neq. dies sequens idem omnino affert quod attulit antecedens. Omnis igitur homo, ô Crœse, est obnoxius calamitati. Tu mihi quidē opibus abundare, & multis nationibus imperare videris; illud tamen quod à me quæsieras, nunquā tibi tribuendum putabo, nisi prius audiero te cum dignitate extremum spiritum edidisse. Nec enim ille qui plurimas diuitias cōgestas habet, illo qui in diem viuit, beatior esse potest, nisi eadem fortuna rem bene gerentem ad mortem vsque sequatur. Hactenus Solon. Cuius verba si diligenter perpendamus; intelligemus planè, ne illos quidem tres, fuisse illius sententia beatos. Sed cùm vir insigni sapientia clarus communes hominum miserias inspexisset; cum iis præclarè actum esse existimauit, qui antequam grauiore clade aut ærumna premerētur, à vita discessissent. Nec temerè ista quidem Solon Regi dixit. Quæ enim humanarū rerum varietas & inconstantia est, idem Crœsus, qui se beatissimū exi-

Simile.

Aristot.

Solon.

stimabat, amisso regno ab illa sua felicitate deiectus in potestatem venit Regis Persarum. Qui etiam cùm ad mortem damnatus esset, Solonis sententiã in mentem reuocans, magna voce clamauit, O Solon, ô Solon. Qua voce & coniectoris sui veritatem, & variantis fortunæ inconstantiam parum sibi antè cognitam professus est.

Ex his ergo satis liquere puto, felicitatem in hac vita desperandam esse, quando ea tota vel tentatio vel militia esse dicatur; quòd ea infinitis propè contentionibus, curis, & laboribus plena sit. Quis enim est, cui data sit immunitas eorum malorum quibus hanc vitam oppressam & afflictã videmus? Ecquis, inquam, est adeò liber & immunis, qui grauissimis interdum malis non vrgeatur; vel saltem non extimescat eas clades quibus vita beata, si modò illa beata appellanda est, corrumpi & amitti potest? Omnes enim mortales ista conditione nascuntur, vt magnam vitæ partem exigãt in lacrymis & mœrore, infinitis malis & calamitatibus implicati. Nec ex omni hominum memoria aliquis vnquam inuentus est, cui non multis partibus plura mala quàm bona contigerint.

Liquet igitur ex his, Philosophorum omnium conatus inanes irritosque fuisse; quandoquidem nemo eorum felicitatem hactenus, hoc est, humanæ vitæ finem inuenire potuerit. Errorum autem omnium causa extitit, quòd altissimũ finem in hac vita quærebant, qui in altera quærendus erat. Fine autem ignorato, aut perperam cõstituto, quid in vita sanctè & religiosè geri potuit? In illos namq. cadere illud potest quod Thomas Apostolus
Ioan. 14. ad Dominum dixit: Domine, nescimus quò vadis; & quomodo possumus viam scire? Ignorato enim fine, necesse erat totam humanam philosophiam atque solertiam in Cimmeriis tenebris versari, & incertis motibus temerè fluctuare.

Quæ res firmissimo argumento Theologis fuit, vt non fide solũ, sed ratione etiam colligerent, necessarium hominibus cæleste lumen, & reuelatam veritatis scientiam fuisse, vt naturæ conditor, qui nulla in re, quæ modò sit ad vitã necessaria, deest; nobilissimæ creaturę in re omnium maximè necessaria non deesset. Ad hoc igitur primùm quidẽ Prophetas, à Spiritu sancto eruditos, quo nos erudirent, misit. Nec his contentus, ipse Prophetarum Dominus ad nos venire, & arcanum hoc per se docere dignatus est. Is igitur beatitudinem non in hac ærumnosa vita (quæ mors potiùs est dicenda quàm vita) sed in futura sperandam & quærendã esse, verbis & exemplis docuit: quod in sacrę huius lectionis fine ostendit, cùm ait, *Gaudete & exultate: ecce enim merces vestra copiosa est in cælis.* In cælis ergo felicissima beatitudinis nostræ merces, non in terra speranda est. Cuius rei causam

ſam ſancti Doctores infinitum animæ noſtræ ſinũ eſſe dicunt, qui niſi infiniti boni adeptione (quæ in aperta diuinæ pulchritudinis viſione conſiſtit) repleri non poteſt.

Quæret autem aliquis, quonã modo intellectus noſtri acies adeo hebes, vt nec animæ quidem ſuæ ſubſtantiam intelligere poſſit, ad illius altiſſimæ & incomprehenſibilis naturæ cognitionem aſſurget, quæ lucem habitat inacceſſibilem, quæq; poſuit tenebras latibulum ſuum; de qua in libro Iob ſcriptũ legimus; Ecce Deus magnus vincens ſcientiam noſtram? Huic igitur quæſtioni reſpõdemus, mentis noſtræ aciem ſingulari quodam gloriæ lumine accẽdam ſimul & eleuandã, vt hanc ſplendidiſſimam lucem intueri valeat. Quod quidem lumẽ Theologi cõſpicillis ſimile eſſe dicunt, quibus imbecilles oculi à ſe longè diſſita, illisque inacceſſa cernere poſſunt. Quod ergo oculis infirmis conſpicilla, hoc lumen gloriæ menti noſtræ dabit; vt retecta facie immenſam Dei pulchritudinem videat; quam tamen adeò nõ comprehendet, vt infinita in ea ſubſint, quæ nulla creata mens aſſequi poſſit. Idemq; que gloriæ lumen efficiet, vt quamuis altiſſima illa natura ſumma ſimplicitate prędita ſit, inter ſanctos tamen alius alio pro varietate meritorũ plura videat, quia maiore gloriæ lumine illuſtratur. Sic enim aquila & homo eundem ſolem vident; quem tamen aquila plenius videt, quia videndi ſenſum perſpicaciorem habet. Sed quæretis rurſum, an qui minus videt, plus videre aut etiam comprehendere cupiat? Ad hoc igitur reſpondemus, quòd cùm comprehendere ſolius diuinæ naturæ ſit, in creaturarum deſiderium cadere nullo modo poteſt; ſicut nec in homine volandi cupiditas, quæ auiũ propria eſt. Quamuis autem (vt antè diximus) infinita ſint in ſumma illa natura, ad quæ nulla beatarum mentiũ attingere queat; earum tamen voluntas propter eminẽtem gratiam tanta rectitudine à Deo donabitur, vt ſua ſorte contenta nihil aliud concupiſcere poſſit quàm quod habet. Hæc eſt igitur, fratres, beatitudo, hæc plena felicitas, hoc extremum expetẽdorum, hic vltimus humanæ vitæ finis, ad quem omnes qui Chriſtiano nomine cenſemur, aſpiramus.

1. Tim. 6.
Pſal 17.
Iob. 36.
Simile.
Simile.

II.

Nunc, quoniam de fine, hoc eſt, de portu felicitatis noſtræ diximus; conſequens eſt, vt de itineribus etiã quibus ad eam peruenitur, pauca dicamus. Quam quidem quæſtionem breuiter & apertè ſatis ipſe felicitatis auctor abſoluit, qui iuueni felicitatis huius cupido ait, Si vis ad vitam ingredi, ſerua mãdata. Exiguo ſanè pretio æternam vitam nobis promittit, quam ipſe ſanguine ſuo comparauit. Verè, Dñe, pro nihilo ſaluos feciſti nos; quãuis non de nihilo redemeris. Quid enim magnũ eſt, Deum proxi-

Matt. 19.

proximumq́ue diligere; in quibus mandatis vniuersa lex pendet & prophetæ?

Simile. Cæterùm quemadmodum ad munimentum ciuitatis quæ in hostili terra sita est, nõ modò murorũ præsidia, sed etiam antemuralia excogitata sunt; ita Dominus ad mandatorum, quasi ad murorum custodiam, euangelica quoque addit consilia, quæ velut antemuralia sunt, quibus mandatorum muri tuti & incolumes conseruãtur; de quibus præcipuè in hodierna sancti Euangelij lectione agitur. Quæ quidẽ consilia vsque adeò viam nobis ad beatitudinem muniunt, vt ea de causa beatitudines sint appellatæ. Hoc enim esse dicũtur, quod efficiunt, quodq́. officio suo nobis conferunt. Has autẽ cælestis magister cùm aliàs, tum præcipuè in præsenti lectione explicat; in qua ex omnium virtutum choro octo potissimùm elegit, quæ quàm maximè nobis ad beatitudinem viam sternunt, per quam omnes Sãcti eò peruenerunt. Omnes enim pauperes spiritu, omnes mites, misericordes, mundi corde, & pacifici fuerunt; omnes, dum hic agerent, esurierunt & sitierũt iustitiã; omnes piis lacrymis & sua & aliorũ delicta luxerunt; omnes varias mundi infestationes, propter tuendam pietatem & iustitiam, perpessi sunt; ideoq́ plenissimam modò laborum suorum mercedem in cælo percipiunt.

Quamuis autem omnes in omni virtutum genere floruerint, in aliis tamẽ alij (Deo ita propter Ecclesiæ suæ decorem disponente) magis enituerunt; atq. in hunc modum singularem sibi quisque viam ad beatitudinem elegit. Quod propositis exẽplis facilè commonstrabo. Prima enim beatitudo, Paupertas spiritus est; quam D. Frãciscus sic arripuit, vt dies noctesq́. vix aliud cogitaret, quàm vt nullus inter homines se pauperior inueniretur. Nemo enim inter auaros tanto studio opes, quanto ille inopiam, & rerum omnium egestatem concupiuit; nullus inuidorum tantum splendidæ aliorum fortunæ inuidit, quantũ is si quem fortè ex mendicis magis aut egentẽ aut nudum vidisset. Quot modis ille hanc virtutem commendauit! quot titulis insigniuit; illam nunc dominam suam, nunc sponsam, nunc reginam, & Regis æterni sponsam appellãs! Deniq rogatus semel à fratribus, quæ res maximè homines Deo coniungeret; Paupertas, inquit, ac terrenarum opum contemptio. Harum enim amore superato, mens nostra terrenis vinculis soluta, sponte sua

Simile. in cælestia tanquam sibi cognata & naturę suæ finitima perducitur. Vt enim magnes ferrum, propter occultam quandam vtriusq. naturæ cognationem, ad se in aëra eleuat, & immobile atque suspensum tenet; ita mentem à terrenarum rerum amore purgatam, Deoq́ne iam similem effectam, facilè Deus ipse ad se rapit, & arctissimo charitatis nexu sibi deuincit.

Post

Post hanc verò Paupertatem sequitur germana illi & vicina, Mãsuetudo, de qua Saluator ait; *Beati mites; quoniam ipsi possidebunt terram.* Hæc quoque communis Sanctorũ omnium virtus fuit. Vnde frequenter in sacris litteris mansuetorũ nomine appellantur. Hanc tamẽ virtutẽ sacræ litteræ Moysi præcipuè tribuunt; sic enim legimus: Erat autẽ Moyses vir mitissimus super omnes homines qui morabãtur in terra. Summus namque ille mundi moderator, quem populo suo magistrum & rectorem præfecerat, furore & ira carere, & mitissimum super omnes homines esse voluit. Cuius rei (vt alia prætereamus) illud argumento est, quòd cùm toties ab ingrato & rebelli populo lapidibus impetitus fuisset: tamẽ vbi Dominum aduersus illum iratum, propter vituli scelestissimum facinus, vidit; quadraginta diebus ieiunus ante illum perstitit, teterrimi illius criminis veniam deprecans, & se anathema pro illis fieri cupiens. Nec in hac laude inferior Dauid exstitisse videtur; qui Saulẽ atrocissimum hostem cùm opprimere sæpè potuisset, nulla in re violauerit; quin & eius interfectorem morte mulctauit, eiusq. mortem acerbissimo planctu scissis vestibus prosecutus est; eosque qui eius corpus sepulturæ tradiderant, magnis se honoribus affecturum pollicitus est. Denique hanc vnam ex virtutibus suis ante Deum proponit, cùm ait; Memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius.

Num. 12.

Exod. 14.

1 Reg. 24.

2. Reg. 1.

2. Reg. 2.

Psal. 131.

Sequitur deinde tertia luctus & lacrymarum beatitudo, quæ virtus in prophetis potissimùm eluxit; qui non modò peccata hominum zelo diuini honoris corripiebant, sed pio etiam compassionis affectu lamentabantur. Inter quos enituit præcipuè Hieremias, ab vtero matris sanctus, qui vitam omnem ab ipsa etiam pueritia in luctu & lacrymis consumpsit. Neque tanto lacrymarum imbre contentus, vberiores etiam fletus se exoptasse ostendit, cùm ait; Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die ac nocte? Sunt autem duplices lacrymæ, vt duplex est etiam tristitia; altera, quæ secundùm seculum; altera, quæ secundum Deum est. Illa est, cùm aut temporalium rerum iacturas, aut nostrorum funera immoderato luctu prosequimur; quam in sancta Paula, filiæ mortem acerbo dolore plangente, D. Hieron. reprehẽdens ait: Mens ista quæ plãgit, fericatum vestitũ est. Altera verò est, cùm malè actæ vitæ scelera deflemus; quomodo sanctus ille Rex deflebat, cùm diceret: Lauabo per singulas noctes lectulum meum; lacrymis meis stratũ meũ rigabo. Has porrò lacrymas D. Chrys. peccatorum tãtùm, non etiã aliarum rerũ medicinã esse ait; quod non vulgari ratione cõfirmat. Si enim vel filium, vel virum, vel vxorem, vel opes amiseris, teq. lacrymis conficias, nullum his calamitatibus

Hiere. 9.

Hieron.

Psal. 6.

Chrysost.

miratibus remediũ inuenies; at verò si peccata lacrymis prosequare, eadem protinus sustulisti; vnde pater eas veram esse ac propriam peccatorũ medicinã. Quæ res meritò inter has bea-
2.Cor.7. titudines numeratur;quando (vt Apostolus ait) tristitia quæ secundùm Deum est,pœnitentiam in salutem stabilem operatur.

Sequitur deinde quarta via eorum qui esuriunt & sitiunt iu-
Dan. 9. stitiam; inter quos sanctus Daniel ita emicuit,vt ab Angelo,vir desideriorum nuncuparetur.Sed cur Dominus,esuriendi & sitiendi,pro desiderandi verbo vsus est? Certè, quia cùm cibo aut potu vehementer indigeamus,sic harũ rerũ desiderio afficimur, vt cætera omnia,quælibet sint pretiosa,pro his adipiscendis facilè vel deseramus vel commutemus. Si enim homini fame aut siti pereunti totius mundi aurum, aut etiam imperium, citra
Simile. panis tamen aut aquæ copiam, obtuleris, pro nihilo ducet. Vt enim Philosophus quidam(Aristotele referente)de iumẽtis dixit,ea videlicet malle fœnum quàm aurum; ita homines etiam, vrgente fame,cunctis mundi opibus panem præferent. Hac de causa Esau lassus,& fame oppressus, vt cibum à fratre redime-
Gene. 25. ret,primogeniti dignitatẽ vendidit,dicẽs,En morior, quid mihi conferent primogenita mea? Sic etiam Lysimachus Thraciæ Rex ab hostibus obsessus, propter aquæ penuriã se & regnum hosti tradidit. Vbi verò allatam sibi aquam sitibundus bibisset, O,inquit, quàm exigua res me ex rege captiuũ fecit! Cùm ergo Dominus his verbis, sitiendi & esuriendi,pro,desiderandi, vsus fuerit,nõ quæuis iustitiæ desideria, sed ea intelligi voluit, quæ præ magnitudine sua (quemadmodum vera fames & sitis) cætera omnia mundi bona paruipenderent; hoc est, quibus ita homines cælestium rerum cupiditate flagrẽt,vt propter ea consequenda pro nihilo cuncta ducant. Huiusmodi verò desideria sola mens pura, & ab omni immoderato terrenarũ rerũ amore
Simile. libera habere potest. Quid enim causæ esse putatis, cur ægrotantium multi, cùm edendi fastidio laborant, morte peius cibum oderint, quem sani deperibant? Non alia certè est, quàm quòd stomachus, cùm noxiis humoribus plenus sit, dum satis intra se habet hostiũ cum quibus pugnet, alios admittere recusat. Quo tempore si adh bita pharmaca noxios illos humores expulerint,protinus idem qui antea fuerat edendi appetitus redit. Eadem igitur causa est, fratres, cur resomnium maximas atque pulcherrimas, nempe virtutes, atque cælestia & diuina munera,fastidiamus,quòd noxiis vitiorum,variarumque cupiditatum humoribus mens nostra referta sit; quæ si à nobis pœnitentiæ & melioris vitæ medicamentis non excutimus, numquam aut iustitiæ, aut cælestium rerum famem & sitim patiemur; atque ita nunquam salutarem illam mentis satietatẽ percipiemus,

cipiemus, quæ ingredientibus & egredientibus inæstimabilis suauitatis pascua præbet.

Proxima est huic, Misericordiæ via; qua cùm omnes sancti (qui viri misericordiæ in litteris sanctis appellátur) ingressi, misericordiam consecuti sunt; tum illi potissimùm, qui actiuam vitam (quæ tota in aliorum miseriis subleuandis posita est) coluerunt. Misericordiæ autem nomine hoc in loco non tam effectum quàm affectũ misericordiæ significari credo. Illud enim solis tantùm diuitibus, hoc & diuitibus & pauperibus commune est. Effectus enim misericordiæ in opere; affectus autem in volũtate est. In qua diues est, quisquis cum sanctissimo Iob dicere potest; Flebã quondã super eo qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi. De his autem qui hoc affectu præditi sunt, Dominus in præsenti lectione ait; *Beati misericordes, quoniã ipsi misericordiã consequentur.* Ex cuius verbis apparet, quàm sit hæc virtus illis omnibus necessaria, qui misericordia Domini egent. Quis est autem inter mortales qui ea nõ indigeat? Rectè enim D. August. Væ etiam laudabili vitæ, si remota pietate iudicetur. Cùm ergo omnes hac misericordia tantopere indigeamus, regia planè via ad eam consequendam, misericordia est; vt videlicet talem te cæteris hominibus præbeas, qualem tibi Dominum exhiberi velis. Quid autem in extremo illo iudicio virtus misericordiæ aduersus vindicantem iustitiam valeat, Iacobus Apostolus satis declarauit, cùm ait; Superexaltat autem misericordia iudicium: hoc est, superior est in hoc certamine misericordia contra iudicium; vel (vt apertiùs loquar) triũphat misericordia de iudicio; quia videlicet quos iudicij seueritas premere potuisset, misericordia liberat, & absoluit; dum apud misericordiarum parentem allegat, dignum esse misericordia qui in alios benignus & misericors extiterit. Non igitur immeritò Oecumenius misericordiam oleo similẽ esse ait, quo athletæ, in palæstra luctaturi nuda corpora vngere solebant, ne agonothetis vllam corripiẽdi ansam in lubricis oleo carnibus præberẽt. Hoc ipsum autẽ misericordiæ oleum iudicandis præstat, ne videlicet vindex peccatorum iustitia habeat vnde illos accusare aut damnare queat, quos ab accusatione misericordia defendit.

Iob 30.

August.

Iacob 2.

Oecum. Simile.

Sequitur deinde sexta ad beatitudinem via, eorũ qui mundo sunt corde, de quibus Dominus; *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Sicut autem antecedentem misericordiæ viam, qui actiuam vitam exercuerũt; ita præsentem illi præcipuè sectati sunt, qui se totos contemplatiuæ vitæ studio dediderunt. Horum enim præcipuã cura fuit, mentis aciem ab omni labe, atque terrena fece purgare, quo splendidissimos solis iustitiæ radios in ea velut in purissimo speculo recipientes, ampliori

diuinæ

diuinæ bonitatis cognitione irradiarentur. Ideò appositè satis huius puritati, diuinæ lucis visio proponitur; quę vt lusciosis & ægris oculis odiosa, ita mundis & puris est amabilis. Vnde rectè
August. D. Augustinus, Deum purgatę mentis sapientiam significantissimo nomine appellauit. Illis namq; solùm Deus verè sapit, qui purgata mente sunt: cuius inestimabilis suauitas atque dulcedo est.

Septima ad beatitudinem via, Pacificorum est; de quibus Saluator ait; *Beati pacifici: quoniā filij Dei vocabuntur*. Hi sunt, qui non modò ipsi intra se & cum aliis pacati sunt, sed pacem quoq. in-
Dissimil. ter alios conciliare student. Vt enim filiorum Diaboli munus est, clācularis delationibus seminare discordias inter fratres: ita contrà filiorum Dei est, cunctos homines mutua beneuolentia deuincire. Amator enim & conditor hominum Deus, pacis &
2. Cor. 13. dilectionis est conciliator. Quo nomine Apostolus ipsum pacis
1. Cor. 14. & dilectionis Deū appellat. Et alio in loco, Nō est, inquit, Deus
Esaiæ 9. dissensionis, sed pacis. Esaias verò Christum Dominum Principem pacis appellauit. Si igitur hoc Dei nomen, hoc munus & officium est, meritò eius filij nuncupantur qui eius in hac parte imaginem referunt, qui totus in iuuandis & seruandis hominibus intentus est; quique adeò humanæ pacis studiosus fuit, vt filium suum in mundum miserit, qui recōciliaret ima summis, pacemque denuntiaret his qui propè, & his qui longè erant. Tales igitur iure beati censentur, qui in hac vita filij Dei sunt, in futura verò hæredes regni eius erunt. Qua beatitudine quid maius excogitari potest?

Sequitur postrema & perfectissima beatitudo, quam magister cælestis in extrema sacræ huius lectionis parte collocauit, cùm ait: *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniā ipsorum est regnum celorum*. Hæc enim vt extrema, ita summa huius vitæ felicitas est, ad quam cætera ordinantur. Neque enim altiùs aut charitas, aut vlla præcedentium beatitudinum ire potest, quàm vt homo non modò iustus sit, sed etiam persecutionem propter
Rom. 5. iustitiam patiatur. Vnde in hac re potissimùm Paulus gloriatur, cùm se in tribulationibus gloriari dicit. Hanc autem viam Dei filius totā vita sua non verbis solùm, sed clarissimis etiā exemplis docuit; quem virum dolorum, & scientem infirmitatem Esaias
Esaiæ 53. appellauit. Ideoque Sponsa in Cant. illum, fasciculum myr-
Galat. 6. rhæ vocat; quòd tota eius vita atque doctrina vix aliud quàm congeries quædam & fasciculus amaritudinum, dolorum, lacrymarum atque laborum fuerit. Quo fit, vt ille sit felicior atque beatior, qui perfectissimo huic probitatis & sanctitatis speculo fuerit similior. Huic autē beatitudini Dominus non, vt in præcedentibus, futurum, sed præsens promittit præmium, cùm ait:

Ipsorum

ipsorum enim est regnum cælorum. Iam enim gustarunt bonum Dei verbum, virtutesque seculi venturi; qui non modò secundis fortunæ rebus, sed aduersis etiam superiores facti sunt, quas pro nihilo ducunt, dummodo interna quidem in præsenti, & æterna in futura vita felicitate potiantur. Hebr.6.

III.

Hæ sunt, fratres, certissimæ viæ, quibus ad hanc duplicē beatitudinem peruenitur. Sed quoniam altera solùm inchoata, altera verò plena & perfecta esse dicitur; quid hæc posterior sit (quo vos alacriores ad has vias ingrediendas efficiam) paucis indicabo: Hęc igitur siue beatitudo, siue diuina merces (vt quàm breuissimè definiam) infinitū, summū, plenissimum, & (vt ita dicā) vniuersale bonum est. In eo namq. omnes omnium rerum perfectiones & laudes, omnis dignitas, omnis honestas, omnis iucunditas, omnis decor & pulchritudo, ac deniq bonorum omniū summa cōtinetur. Deus enim qui rebus omnibus suá cuiq. perfectionem & decorem dedit, expers eius perfectionis & laudis esse nullo modo potest, quam alijs dedit. Hinc D. Bernardus, Miraris, ait, in sole splendorem, in flore pulchritudinem, in pane saporem, in terra fecunditatem: à Deo hæc vniuersa donata sunt. Nec dubiū quin multo amplius reseruauerit sibi quæ dederit creaturis. Quemadmodum enim stellarum omnium lumē à solis lumine deriuatur (quarū tamen omniū splendorē vnus sol non modò continet, sed etiam multo auctiorem & ampliorem continet) ita creaturarum omnium siue terrestrium siue cælestiū, siue corporearum siue incorporearū decor & pulchritudo à summo illo conditore profecta est, quarum tamen ipse pulchritudinem & perfectionem infinitis partibus ampliorem sibi reseruauit. Quid ergo miramur creaturas à creatore longè superari, cùm videamus creaturas à creatura, hoc est, sidera à sole splendoris magnitudine vinci? Quisquis igitur hoc summo & vniuersali bono in cælis fruitur, omniū simul bonorū amplificata suauitate, omni decore & pulchritudine, omni gloria & dignitate, omniq́ue iucunditate & deliciis plenissimè fruitur. Quod quidē adeò verum est, vt si vel perfidū modò Iudā omnipotens Dominus ab inferis euocaret, & vel vnius horæ spatio huius tātæ felicitatis compotem faceret, nullo modo posset hoc temporis spatiū non summa iucunditate perfrui, summoq amore præsentem Dominum diligere. Sicut enim aperti oculi præsentem lucē, aut attētæ aures sonū vocis non possunt nō sentire; ita volūtas oblata summi boni specie non potest toto nisu in illud non ferri. Quæ cùm ita sint; vbi, quæso, stulta mortaliū auaritia est, quæ huius tanti boni desiderio nō flagrat? Si enim videmus frequenter homines alicuius egregię pulchritudinis amore ita capi, Bernard. Simile. Simile. Simile.

vt insanire quodammodo videantur; quid isti facerent, si infinitam illam pulchritudinem oculis vsurparent, eaque non ad horam, sed sempiternis seculorũ ætatibus se fruituros esse crederent? Si enim vel vna corporeę pulchritudinis guttula sic eos inebriat; quid facerent, si immensum illud diuinæ pulchritudinis pelagus ingrederentur?

His etiam addendũ est, huius boni fruitionem non ad vnũ aliquem sensum, sed ad omnes corporis sensus, & animæ vires permanare. Quod huius vitæ bonis nullo modo conuenire potest. Horum enim quædam aures melodia, quædam oculos venustate, quædã nares odoris fragrantia, quædam gustandi sensum saporis suauitate, quædam verò mentẽ dignitatis suæ specie demulcent: at hoc summum bonum, vt omnigenam in se pulchritudinem & decorem continet, ita quamuis intellectu potissimùm apprehendatur, sic tamen in omnes animi vires & sensus corporis exundat, vt nihil in tota hominis regione sit, quod non aliqua felicitatis huius cõmunione potiatur. Ita fit, vt in homine ad hunc modum glorificato absorbeatur id quod mortale est à vita; & ipse homo, hausta tot sensibus diuinitatis gloria, in diuinam quodammodo naturam transeat.

Est ne aliquid quod huic tantæ felicitati addi possit? Est planè. Diximus enim paulo antè, his tantis bonis omnes sensus ac vires nostras eodem temporis momẽto frui. Quod in hac vita, Aristot. vel ipso Aristotele teste, minimè contingit; qui vehementem alicuius sensus voluptatem, aliorum sensuum voluptates, cùm illa valde percipitur, impedire ait. Vt si quis, inquit, citharæ modulationi vehementer intentus, ea maximè delectetur, dicentem oratorem, quamuis facundum, aut non intelliget, aut minimam ex eius oratione capiet voluptatem. At summa illa & æterna felicitas sic omnes hominis vires afficit atq; permulcet, vt nullius suauitas alterius suauitatem impediat, aut intercipiat, sed omnes simul suo quæque modo omnigena illa & multiplici iucunditate fruantur.

Nunc iam, fratres, quasi è cælo descendentes ad nos ipsos redeamus. Num igitur hæc omnia quæ diximus, vera esse creditis? Nihil certè verius quã quòd veritas ipsa testata est. Num dignum esse arbitramini, vt omni studio ad hanc tantam felicitatem properemus, & hanc omnium curarum nostrarum primam esse ducamus, & aliquid etiam (cùm ita opus fuerit) propter hoc tam ingens bonum patiamur? Non dubium quin illud Augusti. etiam concessuri sitis. Concessisset certè D. Augustinus, cuius hæc verba sunt: Tanta est pulchritudo iustitiæ, tãta iucũditas lucis æternæ, hoc est, incõmutabilis veritatis atq; sapientiæ, vt etiam si nõ liceret in ea ampliùs viuere quàm vnius diei mora,

propter

propter hoc solùm innumerabiles anni huius vitæ pleni deliciis, & circumfluentia temporalium bonorum, rectè meritoq; contemnerentur. Quoniam melior est dies vna in atriis tuis super millia. Hactenus August. Ex cuius verbis ita licebit argumentari: Si innumerabiles anni opibus atque deliciis huius mundi referti, propter vnius diei gloriam meritò contemnendi essent; quid, quæso, propter sempiternam gloriam, nullo vnquam die terminandam, nos facere par est? Si hęc igitur ita se habent, fratres; an æquum erit vt cum Propheta quæramus: Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo? aut illud: Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto eius? Quis, inquam, adeò felix & fortunatus erit, qui ex hac ærumnosa lacrymarum valle in superas illas oras euadat, & beatarum mentium choris adiunctus, conditoris sui faciem lætus aspiciat? Psal. 83. Psal. 14. Psal. 23.

Felix cæli quæ præsentem regem cernit anima,
Et sub se despectat altam orbis volui machinam,
Solem, Lunam, & globosa cum planetis sidera. Ex hymno Petri Damian.

Si quis igitur huc peruenire desiderat, habet in sacra præsentis Euãgelij lectione stratas ad cælum vias, quibus eò peruenire queat. Quarum prima quidem est paupertas, qua immoderatam terrenorum bonorum cupiditatem à nobis abdicamus. Alia est lenitatis & mansuetudinis, qua illatas siue iniurias siue contumelias patienter & leniter propter Deum ferimus. Alia est lacrymarum & luctus, quo & scelera nostra, & aliorum etiam pio affectu plangimus, & pro vtrisque misericordiam Domini deprecamur. Alia est sanctorum desideriorum, quibus ad virtutis & pietatis studium incitamur; suppliciter à Domino petẽtes, vt nos desideriorum nostrorum compotes efficiat. Alia est misericordię, qua si nihil aliud præstare possumus, affectu tamẽ commiserationis, miserorum vicem dolemus. Alia est cordis puritas atque mundities, qua omnem impuram cogitationem à corde nostro summo studio & celeritate excutimus, ne cælestis sponsi lectulum labe vlla inficiamus. Alia est charitatis & pacis, quam, si fieri potest (quod in nobis saltem est) cum omnibus hominibus retinere debemus. Postrema verò est, vt si propter hæc iustitiæ & pietatis officia prętanda, aut rerum nostrarum iacturam, aut dedecus subire necesse sit; tunc serò gaudeamus & exultemus, quòd merces nostra copiosa sit in cælis. Quo nos perducere dignetur, qui viam nobis ad gloriam salutaribus his monitis patefacere dignatus est, Cui est gloria & imperium per infinita secula seculorum, Amen.

IN EODEM FESTO OMNIVM SANCTORVM, CONCIO SECVNDA: IN QVA lectio Euangelica explanatur.

THE. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.*

Simile

QVod medici facere solent, cùm æger magno ciborum fastidio laborat, hoc Ecclesia in hac sacratissima Sanctorum omnium solennitate agere videtur. Illi namque varia ciborum genera offerri languenti præcipiunt, fore videlicet sperantes, vt in tanta ciborum varietate aliquid tandem inueniat quod iacentem atque prostratum edendi appetitum excitare valeat. Ad hunc ergo modum Ecclesia ægris multorum mentibus, & spiritualium rerum fastidio laborantibus, splendidissimum hodie conuiuium instituit, omnigena dapium cælestium varietate apparatum, vt inter tam multa diuini Spiritus fercula aliquid tandem inueniri queat, cuius auiditate & desiderio mens nostra capiatur. Proponuntur enim nobis hodie sanctorum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorũ, Martyrum, Confessorum & Virginum exempla: qui variis virtutum generibus ornati, ad eundem sempiternę felicitatis portum peruenerunt. Si igitur tota nobis hodie ante oculos cælestis curia ponitur; ecquis nostrum tanto diuinarum rerum fastidio laborabit, vt non in hoc solenni epulo aliquid inueniat, cuius aspectu delectetur? cuius pulchritudine capiatur? cuius gustu & suauitate pascatur? Neque verò à præsenti solennitate Euangelica lectio dissentit, quæ tam variis virtutum præceptis referta est, vt vix alia in tota Euangelicæ doctrinæ serie inueniatur, quæ tam breui verborum compendio tam multa ac varia Christianæ vitæ documenta contineat. Ea verò est exordium sermonis eius quem Saluator noster, cùm primum cęlestem doctrinã in mundo disseminare cœpit, ad discipulos habuit. Cuius doctrinæ dignitatem sanctus Euangelista initio statim sacræ huius lectionis non obscuris indiciis designauit. Ait enim primò Dominum turbis quæ illum sequebantur, in valle relictis, cum discipulis in montem ascendisse. Quo argumento facilè ostendit, se nihil in præsenti sermone populare, nihil humile, & rudis vulgi auribus accommodatum, vel Pharisæorum & scribarum doctrinæ simile voluisse docere. Locus enim editus, mons à terra eleuatus, & cælo

cælo propior, declarat, non terrena & humilia, sed cælestia dogmata esse quæ in eo loco tradenda erant. Iam verò quòd sermonem nunc ad solos discipulos, quos in salem & lucem mundi elegerat, habuerit; eius dignitatem, & doctrinæ altitudinem facilè demonstrat. Quid verò illud quod sanctus Euangelista subdit; *Et aperiens os suum, docebat eos, dicens, Beati pauperes, &c.* Quorsum ait, *Aperiens os suum*? An quisquam nisi aperto ore loquitur? an verò diuinæ historiæ scriptor verbis non necessariis luxuriari voluit? Nullo modo. Sed his tamen verbis docuit, alium esse qui videbatur, alium qui loquebatur: videbatur quidem homo, loquebatur latens in humanitate Deus. Homo quidem aperiebat os, sed illud tamen implebat Deus; homo linguam in verba formabat, sed plenitudo diuinitatis, & increata sapientia Patris arcana cælestia humanis auribus inspirabat. Hoc est autem quod Apostolus initio statim eius Epistolæ quam ad Hebræos scripsit, magnificis verbis amplificat, cùm ait: Multifariè multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, nouissimè diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem vniuersorum, per quem fecit & secula. Hebr. 1. Opportunè autem hæc sacra lectio nobis hodie ab Ecclesia proponitur, vt varias virtutum formas, variasque in cælum eundi vias, quibus Sancti omnes, quorum hodie memoriam colimus, ingressi sunt, agnosceremus; quo per eas nobis aditum in cælum pararemus. Alioqui vehementer absurdum esset, eos nos nolle sequi, quorum gloriam & felicitatem consequi desideramus. Vt igitur hanc sacram lectionem pio studio interpretari & audire valeamus; cælestem opem, beatissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Quia nō sufficit vni cōcioni destinatum tempus, vt has omnes beatitudines lōga oratione explanare possimus; ideo breuiter pro ratione temporis earum vim & naturam explicare curabimus. Ad hoc tamen illud primo loco obseruandum est, omnes has beatitudines, atque adeò omnes diuinas leges huc præcipuè tendere, huc spectare, vt non modò externa virtutum opera, sed multò magis internam animi puritatem & charitatem constituant; quòd in ea præcipuè omnis mentis nostræ ornatus positus sit; quemadmodum regius Propheta de Ecclesia sub filiæ regis nomine testatur, cùm ait: Omnis gloria eius filiæ regis ab intus, in fimbriis aureis, circumamicta varietatibus: Psal. 44. hoc est, omnis hæc filiæ cælestis regis gloria & ornatus quem prædicamus, non in bonis externis, quæ carnis oculos oblectant; sed intus in animo, qui diuinis oculis conspicuus est, consistit: in quo pij hominis mens splendēt charitatis auro, variisque virtutum

gemmis, atque diuinis opibus mirificè fulget. Hanc autem In-
Ephes. 3. ternã animæ pulchritudinẽ magno affectu Apostolus ad Ephes.
scribens postulabat, cùm diceret: Flecto genua mea ad Patrem
Dñi nostri Iesu Christi, à quo omnis paternitas in cælo & in ter-
ra nominatur (hoc est, ex quo & beatæ mẽtes quæ in cælo sunt,
& homines qui in terra degunt, originẽ trahunt) vt det vobis se-
cundũ diuitias gloriæ suæ (id est, gratiæ suæ, quæ eius maximè
gloriã declarat) virtutem corroborari per Spiritum eius in inte-
riori homine, Christum habitare per fidem in cordibus vestris,
in charitate radicati & fundati. Videtis hic omnia Pauli verba
ad interni hominis puritatem & charitatem potissimùm dirigi?
Quo fit, vt omnes sacræ cerimoniæ, cæteraque externa virtu-
tum opera (quæ nõ minima pars Christianæ perfectionis sunt)
hoc præcipuè nomine commendentur, quòd nos ad hunc in-
ternũ animæ decorem & elegantiam, hoc est, ad pleniorẽ diui-
nitatis cognitionem, ad spem, ad amorem, ad timorem & vene-
Exod. 12. rationem diuinæ maiestatis plurimùm adiuuent. Sic olim Dñs
cùm Paschalis agni sacrificium instituit, non hoc ea mente fecit,
quòd animalium cruore delectaretur; sed vt eo sacrificii genere
populũ suum ad veterum beneficiorum memoriam excitaret;
quæ in eorum mentibus & diuinæ legis studium & diuini amo-
ris ignem accenderet. Quod apertè idem Dominus significauit,
Exod. 13 cùm post huius sacrificij institutionem subdit: Et erit quasi si-
gnum in manu tua, & quasi monumentum ante oculos tuos, vt
lex Domini sit semper in ore tuo. In manu enim forti eduxit te
Dominus ab Aegypto. Iam verò quid sibi vult, quòd tanta cu-
ra cauit, ne altare sibi ex lapidibus perpolitis atque dolatis, sed
Exod. 20. vel ex terra, vel rudibus lapidibus ædificaretur? Si enim, inquit,
leuaueris cultrum super eo, polluetur. Quid hoc ad cultum Dei,
& religionis sanctitatem? Quid enim pollutionis, aut indigni-
tatis in lapidibus quadratis & perpolitis est? Sæpe, fateor, hanc
Domini legem demiratus sum; cùm ea verò nequaquã temerè
lata sit, quid aliud in ea philosophari possumus, nisi quòd hac
ratione Dominus animi simplicitatem ab omni calliditate &
artificio alienam, & internum animi cultum voluerit commen-
dare? Perinde enim est, ac si diceret: Nollem vos, qui rudi &
hebeti ingenio estis, existimare, me solo externarũ rerum cul-
tu & nitore oblectari; ideoque nullum à vobis apparatum &
splendorem in altari meo requiro: nòn quòd templi mei orna-
tum non probem, sed quò faciliùs intelligatis, vestræ mentis pu-
ritatem, pietatem, nitorem, simplicitatem & cultum me à vobis
potissimùm exigere; vt cùm nihil in altari meo magnificum, &
maiestate mea dignum perspiciatis, interiori cultu & religione
suppleatis, quod minus foris splendet ac fulget. Liquet igitur
ex his,

ex his, præcipuum Christiani hominis studium in hoc interioris hominis cultu ponendum esse. Vnde consequens est, vt omnes curas & cogitationes nostras huc præcipuè dirigere debeamus, vt omnes noxios animæ affectus & cupiditates ab anima nostra euellamus, quæ nos ad terrena deprimunt, quæ intellectus aciem ad cælestia contuenda obtundunt, quæ tanto nos magis à diuino amore auocant, quanto terrenorum bonorum amore incendunt. His enim, quantum fieri poterit, velut sentibus & tribulis à terra cordis nostri repurgatis, protinus vera charitas, humilitas, timor Domini, cæteraque virtutum semina (in quibus vera animæ puritas & sanctitas constituta est) germinabunt. Hic igitur Christianę vitę scopus est, hoc illa pręcipuè intuetur, hoc omnes scripturarum paginæ semper inculcant, huc denique ipsa Domini lex tendit, quæ vnico dilectionis pręcepto continetur. Ex hoc autem fonte externa opera nostra manare debent; quæ tanto erunt diuinæ menti gratiora, quanto magis & ad hunc charitatis finem tendunt, & ab eodem proficiscũtur, vt idem videlicet earum & finis & initiũ sit. Hoc ipsum autem hodierna sancti Euangelij lectio maximè confirmat, cuius omnis ferè doctrina ad hunc internum animi cultum & ornatum præcipuè refertur.

Habet autem & aliam non vulgarem commoditatem hæc sacra lectio; quòd metum ac trepidationem illis adimit, qui virtutis viam, vt asperam atque difficilem, ingredi detrectant. Hanc enim trepidationem, propositum vnicuique virtuti præmium, suaque beatitudo magna ex parte adimit. Hac enim ratione fit, vt quod est difficultatis ac laboris in virtute propositũ, adiuncti præmij solatio leniatur. Diuina enim sapientia, quæ quibusdam voluptatis illecebris animantia cuncta, ad ea quæ naturæ suæ conueniunt, trahit & inuitat, suis quoque virtutibus cunctis delicias & iucunditates apposuit; vt earum dulcedine homines inescati, ad earundem amorem accẽdantur. Hoc autem facile erit in præsenti lectione perspicere, si harum beatitudinum naturã, & adiuncta singulis præmia excutiamus. Tunc enim intelligemus, nequaquam illas temerè beatitudines esse appellatas; sed præter perfectam & plenissimam illam beatitudinem quæ illis in futura vita constituta est, aliam quoque, licet imperfectam & inchoatam, in hac esse propositam; quod iam nunc explicare incipiemus.

I.

Earum igitur prima est, paupertas spiritus, hoc est, voluntaria terrenarum rerum contemptio, quæ in summa etiam rerum copia esse potest: vt in Abraham, Dauide, & beato Gregorio Pontifice, qui in maxima terrenarum opum abundãtia constitutus,

minus eas diligebat, quàm sanctus quidã eremita catellã quam apud se nutriebat. Quòd si roges, quæ nam sit huius paupertatis beatitudo? Primùm illa est, quod ab immoderato diuitiarum amore & cupiditate liberat. Ab hac autem cupiditate liberari, id verò est omnium ferè peccatorum, quæ ab ea deriuantur, radi-
1.Tim. 6. cem abscindere. Apostolo testante, qui ait: Radix omnium malorum, cupiditas; quàm quidam appetentes, errauerunt à fide, &
Eccle. 10 inseruerunt se doloribus multis. Hinc Ecclesiastic. Nihil est, in-
Ibidem. quit, iniquius quàm amare pecuniam: idemq. alibi: Auaro nihil est scelestius. An parua igitur vobis hæc beatitudo esse videtur, vno ictu peccatorum omnium radicem (in quibus vera animæ miseria est) amputasse? Sed non modò peccatorum, sed curarum etiam innumerabilium & molestiarum radicem abscindit, cùm immodicum diuitiarum amorẽ ab anima pellit. Vbi enim vehemens alicuius rei amor est, ibi & amittendi metus, & parta tuendi cura, & plus habẽdi sitis, & ira atq. tristitia; cùm id quod ita diligimus, vel ab alijs impetitur, vel è manibus extorquetur, vel casu aliquo intercidit, & periclitatur. Sed vt nihil horum esset, omnis immoderata cuiusque rei cupiditas tantũ in se pœnarum & cruciatuum habet, vt multi, quòd ea consequi nõ potuerint quæ ardentissimè desiderabant, sibi ipsis necem intule-
Põtanus rint. Hoc autem quotidianis ferme exemplis animaduertimus.
libro de Fortitud. Pontanus adolescẽtem quendam memorat, quòd speciosa quadam virgine, quàm perditè amabat, potiri desperasset, in fenestra, quæ contra virginis domum posita erat, laqueo sibi vitam
Idem. eripuisse. Idemque refert, adolescentulam quandam se in puteum conieciisse, quòd ab adolescente, cuius ambiebat coniugiũ, despecta fuisset. Quæ ideo retuli, vt his exemplis intelligatis, quantus sit eorum hominum cruciatus, qui multa sitienter appetunt, quibus potiri nequeũt. Quo etiam argumẽto intelligere licebit, eam esse felicitatem illius qui sua sorte contentus nihil
Seneca. extra se quærit, vt Seneca dicere non dubitauerit: Qui deside-
in Epist. rium clausit, cum ipso Ioue de felicitate cõtendat. Itaque huius tanti Philosophi iudicio ille felix habendus est, qui nihil cupit; hoc est; qui sua sorte contentus, nihil aliud desiderat, quàm quod habet. Cùm enim vir sapiens intelligeret, beatitudinem esse desiderij quietem; nihil mirum si eum felicem appellauerit, qui eò
Idem. peruenit, vt desiderijs suis finem imposuerit. Hinc idem argutissimè veras diuitias desideriorum paupertatem esse definiuit; illumq́ verè diuitẽ & beatum pronunciauit, non qui plurimùm haberet, sed qui minimũ cuperet. Quod hoc argumẽto perspici
Simile. facilè potest. Si quis æger inexplebili fame laboraret, & multis dapibus absumptis, eadẽ adhuc fame vrgeretur; alius verò qui sano esset corpore, vno tantùm ferculo cõtentus famẽ sedasset; an nõ
hic me-

hic meliori cōditione esset, minimo cibo cōtentus, quàm ille qui tot absumptis ferculis eadem fame cruciatur? Non ergo ingens opum multitudo, sed cupiditatis abdicatio quietem animis affert. Vnde idem Philosophus sapienter & eleganter ait, nihil interesse an habeas, an non concupiscas. Cùm enim (vt antè diximus) beatitudo sit quies desiderij; multo sanè felicior est, qui cùm nihil habeat, nihil cupit, quàm qui cum plura habeat, plurima cupiat. Meritò ergo inter has beatitudines paupertas voluntaria numeratur, quæ nos à tot corporis & animæ malis eripit, & in felicissimæ quietis & tranquillitatis portu constituit. Hoc autem mihi Dominus innuisse videtur, cùm primæ huius beatitudinis præmium præsentis temporis verbo significauit; cùm in cæteris (postrema tātùm excepta) futuri tēporis verba subijciat, quòd videlicet in hac vita incipiat esse beatus, qui ad hunc terrenarum rerum contemptum potuit peruenire. Verè enim felicitatis æternæ, cælestisque status velut prælibatio quædā est hæc mentis tranquillitas, & desideriorum quies. Ad hanc autem beatitudinem vos ego hodie inuito, fratres; immò regius Propheta inuitat, cùm ait: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Non putauit se facilè à nobis impetrare posse, vt cū diuitiarum cupiditate diuitias simul abijceremus; ideoque, quod facilius infirmis esse videbatur, suadet ne diuitiis amore immodico iungeremur; hac enim ratione fieri posse, vt hanc spiritus paupertatem consequi possemus, quæ non rerum abdicatione, sed cupiditatis amputatione constat. Hoc autem quod ego à vobis, fratres, Christianus à Christianis exigo, gentilis Seneca se præstitisse fatetur, qui ad Lucilium scribens, Romanorum alacritatem commemorat, qua ad naues ab Alexandria venientes properabant, quo rerum suarum statum & rationem agnoscerēt. In qua tanta omnium festinatione de negligentia sua sibi Seneca gratulatur, quamuis ad ipsum quoque ea res plurimum pertineret; quoniam perinde atque Prophetæ nostri vocem audiuisset, in magna diuitiarum affluentia cor ipse diuitiis non admouebat. Itaque ait, magnam se ex hac negligentia sua lætitiam percepisse, quòd ea res animum suum à diuitiarum seruitute & cupiditate liberum esse declarabat. Quod ergo gentili homini ratio & philosophia præstitit, cur nobis Euangelium, fides, & futurorum bonorum expectatio, & Seruatoris nostri imitatio, doctrina & promissa non præstabunt?

Seneca. Psal 61. Seneca

Secunda verò beatitudo mansuetudinis est, de qua Dominus, *Beati*, inquit, *mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Sicut autē paupertas spiritus nos primùm ab ingenti cupiditatis tyranno eripit; ita lenitas & mansuetudo ab alio quoque truculentiori, nempè furore & iracundia liberat. Quę enim inter omnes

animi perturbationes efferatior, truculẽtior & immanior quàm iracundia est, quæ tot in mundo contentiones, tot rixas, tot dissidia, tot homicidia, tot sanguinolenta bella, tot denique strages passim edit? Quæ perturbatio vehementiùs excæcat animum, & à rectitudinis suæ statu deturbat atque deducit? Quid verò eius deformitatem referam? Ea namq. irati hominis perturbatio & furor est, vt in ipso etiam corpore non obscura eius signa patefiant. Micant enim oculi, pallet vultus, cõcurrunt labra, tremunt genua, dentes quatiuntur, terra pedibus calcatur, & anhelus & cõcitatus spiritus internam animi tempestatem declarat. Ab hoc igitur immani tyranno mansuetudo hominem liberat. Quid tum postea? Primùm quidem hominem Deo mira charitate conglutinat. Scitis enim similitudinẽ inter præcipuas amoris causas numerari; vir autem mitis Deo quàm simillimus est. Hanc enim illi virtutem potissimùm tribuit Propheta, cùm ait:

Psal. 98. Quoniã tu Domine suauis & mitis, & multæ misericordiæ omnibus inuocantibus te. Iam verò quid aliud illa Domini Salua-

Matt. 11. toris verba prædicant: Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde? Qua de causa idem Dñs frequentissimè in litteris sanctis

Esai. 53. agnus appellatur. Vnde cõsequens est, vt agnus agnos, mitis, mi-

Ioan. 1. tes, & mãsuetus mansuetos, tanquã sui similes, per amorem sibi

Apoc. 17. applicet atq. coniungat. Nec solũ Deo, sed hominibus etiã miro modo grata & amabilis mansuetudo est. Quod quidẽ Ecclesi. te-

Eccle 3. statur his verbis: Fili, in mansuetudine opera tua perfice, & super gloriã hominum diligeris. Contrà verò de iracundo homine

Prou. 18. ait, Spiritũ verò ad irascendũ facilẽ quis poterit sustinere? Cuius

Plutarc. rei vel illud argumento esse potest, quod Plutarchus ait, nempè seruos venditioni expositos, de dominis, quorum seruitio mancipandi sunt, quærere solitos, nõ quidẽ an superstitiosi, superbi, violenti; sed an iracundi, morosi & intractabiles sint. Hoc est enim quod omnes homines, ac præcipuè serui, maximè horrent atq formidant. Sunt igitur mansueti, Deo atq. hominibus amabiles atq. iucundi; sed multo magis erga se ipsos beneficij, grati

Idem. atq iucũdi sunt. Vt enim idẽ Plutarchus rectissimè ait: Quamuis cæteris hominibus suauis & grata mansuetudinis virtus sit, nulli tamen quàm eam possidenti gratior atque iucundior est.

Sed quid sibi vult, quòd beatitudinis huius præmiũ Dñs esse statuit, possidere terrã? Certè cõstat Dominũ nequaquã de hac terra quã pedibus calcamus (quam mites non possident) sed de terra viuentium fuisse locutum; quam antea communi & proprio nomine regnũ cęlorum appellauerat. Cur ergo modò noua hac voce vtitur? Hoc planè mihi innuisse videtur, quòd cùm nemo lenitatis & mansuetudinis virtutem diu retinere possit, nisi qui omnibus in rebus quæ in controuersiam contentionemque

vertuntur, iuri suo cedat; magisque vel honoris, vel rerum suarum, quàm virtutis huius iacturam facere paratus sit; iustum profectò est, vt ab æquissimo iudice rerũ omnium dominium ac possessionem accipiat, qui propter eius gloriam extorquenti tunicam dimittit & pallium, & percutienti vnam maxillam, præbet alteram, ne lenitatis & mansuetudinis virtutẽ amittat. Sicut ergo Dominus relinquenti propter se omnia centuplum simul cum vita ęterna promisit; ita amittenti propter illum sua, rerum omnium possessionem tribuit: vt multo videlicet maiora recipiat, qui propter illum parua contempsit. Matth. 5. Matt. 19.

II.

Sequitur deinde: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Hic dicet aliquis: Quî fieri potest, vt qui lugent, beati sint? Duplex est luctus, sicut duplex etiam tristitia est; quemadmodum in superiori concione diximus. Hoc autem in loco non de luctu siue tristitia seculi, sed de pio luctu lacrymisque sermo est. Est autem multiplex huiusmodi luctus, qui nunquam lætitiæ & beatitudinis cuiusdam prorsus expers est. Sunt enim lacrymæ, quas peccati dolor; sunt quas exprimit Christi amor; & vtræque sanè dulces sunt. Lugent enim verè pœnitentes, dum recogitant omnes annos suos in amaritudine animæ suæ. Hi autem lugent & dolent; sed tamen, vt Diuus Augustinus ait, de ipso suo dolore gaudẽt. Sicut enim sanitatis signum est vulnerum dolor; ita spiritualis salutis & gratiæ, vehemens peccatorum dolor existit. Lugent etiam qui Dei amore ardent, ad patriam suam peruenire cupiẽtes, & videndi cęlestis Sponsi desiderio flagrãtes, quo modo lugebat ille qui dicebat; Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi per singulos dies, Vbi est Deus tuus? Et in his quoque lachrymis mira suauitas est: ideoq. panes suos appellat eas Propheta; quòd quemadmodum corpus panibus, ita pia mẽs huiusmodi lachrymis reficitur, pascitur, & mirificè delectatur. Vtrasque autem has lacrymas D. August. à Domino postulabat, cùm ab eo irriguum superius, & irriguum inferius peteret. Vtrisque enim mens eius reficiebatur, siue cùm peccata defleret, siue cùm patriæ cælestis desiderio æstuaret. Sũt etiam suauissimæ illę lacrymæ, quæ ex diuinarum rerum contemplatione oriuntur, quales eiusdem beati viri erant, de quibus, Ecclesia canit: Flebat autem vberrimè in hymnis & canticis, suauè sonantis Ecclesiæ vocibus vehementer affectus. Voces enim illæ influebant auribus eius, & eliquebatur veritas in corde eius, & fluebant lacrymæ, & bene illi erat cum eis. Postremò sunt & aliæ compassionis lacrymæ, quibus secundas ad Corinth. litteras Apostolus lacrymis interlitas se mittere ait; subdit enim: Vt lugeam multos ex his qui peccauerunt, & non ege-

Isai. 38. August. Simile. Psal. 41. August. in medit. 2. Cor. 12.

egerunt pœnitentiam super iniquitate & immunditia quã gesserunt. Quæ sit autem huiusmodi lachrymarum beatitudo, qui
Ezech. 8,& 9. scire volet, octauum & nonum Ezechielis caput legat; in quo Dominus sex armatis viris Ierosolymorum vastationẽ committit; & ne senibus quidem, aut infantibus, aut mulieribus, aut vlli sexui, & ætati parcant, edicit. Inter hos autem armatos homines aderat vnus, non armis, sed lineis vestibus indutus; cui Dominus præcepit, vt transiens per mediam ciuitatẽ signaret Tau super caput virorum gemẽtium & dolentium super cunctis abominationibus quæ fiebãt in medio eorum. Hæc igitur à communi clade & vastatione liberatio, an non pars quædam beatitudinis & felicitatis est, vt aliis pereuntibus tu incolumis maneas? aliis turbida tempestate iactatis, tu in portu nauiges? absconda-tque te Dominus in tabernaculo suo, in die malorum? Hoc est enim quod regius Propheta designauit, cùm ait: Dedisti me-
Psal. 59. tuentibus te significationem, vt fugiant à facie arcus, vt liberentur electi tui. Videtis ergo, fratres, quam multiplex sit eorum qui lugent, beatitudo & consolatio. Sequitur deinde:

Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

Iustitiæ proprium munus est, vnicuique quod debitum est, fi-
Aug. 19. de Ciuit. deliter reddere. Quid autem (vt D. Aug. ait) magis debitum & iustum est, quàm vt benignissimo conditori nostro pareamus? clementissimum redemptorem diligamus? rectissimæque voluntati eius voluntatem nostram subiiciamus? Ex quo satis liquet, totius iustitiæ summam obedientia & charitate in Deum
Aug. de natura & gratia. contineri. Vnde D. Aug. de charitate agens, Charitas, inquit, inchoata, inchoata iustitia est; charitas prouecta, prouecta iustitia est; charitas magna, magna iustitia est; charitas perfecta, perfecta
Psal. 39. iustitia. De obedientia verò Saluator ipse ad Patrem ait: Sacrificium & oblationem noluisti, aures autem perfecisti mihi: hoc est, eas promptas atque perfectas ad obediendum tibi reddidi-
Hebr. 10. sti. Quem etiam sensum illa Apostoli interpretatio facit: Corpus autem aptasti mihi: hoc est, aptum ad tibi in rebus omnibus obtemperandum effecisti. Itaque cæteris veteris legis sacrificiis & cerimoniis antiquatis, hanc vnam obedientiam, quæ diuinorum præceptorum obseruatione continetur, à nobis tanquam perfectam iustitiam requirit. Huius autem spiritualis famis & sitis, qua hanc iustitiam desideramus, præmium Dominus subiicit, cùm ait: Quoniam ipsi saturabuntur. Huiusmodi enim desideria implere solet ille de quo scriptum est: Non
Prou. 10. Psal. 10. affliget Dominus fame animam iusti. Et, Desiderium pauperum exaudiuit Dominus. Nec enim pius Dominus sancta desideria in suorum cordibus accendit, vt eos miserè desiderando torqueat, sed vt ea misericorditer impleat. Qua in re ingẽs inter

spiritualia

ſpiritualia & carnalia deſideria diſcrimen annotare licet. Spiritualia namque deſideria ſuauitatem; carnalia verò ſitim atque cruciatum afferunt. Illis enim omnipotens Deus animi quietem promittit; hæc verò (cùm vacua & inania bona appetant) præbere nequeũt quod nõ habent. Quomodo enim quod breue & momentaneum, quod egenum, fallax & lubricum eſt, mentem hominis, Dei capacem, implere poterit? Vnde eleganter Gregor. Nyſſ. cor carnalibus deſiderijs æſtuans pertuſo vaſculo comparat; quod vbi primum liquorem percipit, eoq; paululum ſuperficies eius madeſcit, à ſe protinus effundit. Si enim nõ effunderet, impleretur; ſi verò impleretur, nihil amplius cuperet; cupit autem: vnde cõſequens eſt, nequaquã eo impletum fuiſſe quod perceperit. Qua ex re liquet, è terrenis bonis nihil improbos amplius quàm ſpem inanem, ac deſiderium habere; deſiderium, quo crucientur; & ſpem inanem, qua fruſtrentur. Quo argumento Henricus Suſonius colligit, carnales homines hiſce deſiderijs æſtuantes, damnatis in gehenna hominibus eſſe perſimiles. Improbi namque homines, nec ſpiritualibus delicijs, ob vitia ſua, fruuntur, neque item carnalibus; quoniam protinus velut è vaſe pertuſo elabuntur & effluunt. Qui quamuis modò tenebris obcæcati, dementiam ſuam non agnoſcant; vbi tamen reddendæ rationis tempus aduenerit, apertè cernent quanta dementia fuerit, oblata à Deo bona repudiare, vt ijs bonis potirẽtur quæ illis mundus concedere noluit. Vtroque enim nomine ſe miſeros eſſe intelligẽt; & quod vera & ſolida bona contempſerint; & quòd falſa & inania aſſecuti non fuerint. Ceterùm ſpiritualia bona, cùm vera & perfecta bona ſint, & auctorem Deum ſecum afferant; miris modis mentes hominum replent, ſanant atque reficiunt. Gregor. Nyſſ.

Sitientibus iuſtitiam additur quinta beatitudo, præſtantium miſericordiam. *Beati*, inquit, *miſericordes quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*. Hos Greg. Nyſſ. ait verè beatos appellari, quòd Dei munus & officium inter homines exerceant; cuius eſt miſereri ſemper & parcere. Quo nomine non tam beati quàm dij quodãmodo, vel filij Dei appellandi ſunt; quando ſic ad viuum eius imaginem miſerando referunt. Qui (vt D Baſilius eius frater ait) hoc nomine miſericordiam ſuam vel maximè declarat, quòd eam præcipuè miſericordibus impendit, Iacobo Apoſtolo teſtante, qui ait: Iudicium ſine miſericordia ei qui non fecerit miſericordiam. Contrà verò Dominus, *Beati*, inquit, *miſericordes; quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*. Talem enim erga ſe Deum inuenient, quales ipſi ſe hominibus exhibuerũt. Vnde eleganter idem Gregor. Deum puriſſimo cuidam ſpeculo comparat, quod perfectè eam imaginem refert, quam ante illud pro- Gregor. Nyſſ. Baſil. Iacob. 2. Gregor. Nyſſ.

proponis, siue lætã, siue tristem, siue formosam, siue deformem. Quæ quidẽ varietas nõ ab ipso speculo, sed ab imaginum varietate, quæ illi obiiciuntur, emanat. Pro comperto igitur habeatis, fratres, hoc eodem modo, cùm extremus ille dies aderit, iudicis faciem aut placabilẽ aut implacabilem, aut hilarem aut tristẽ vos esse visuros, qualem vos fratribus in hac vita exhibuistis. Quam
Psal. 17. rem Propheta significauit, cùm Deum cum sancto sanctum, cũ electo electum, cum innocente innocentem, & cum peruerso peruersum, hoc est, seuerissimum vindicem fore prædixit.

Quàm sit verò rara & præpostera multorũ hominũ misericordia, vel hoc argumento perspicitur; quòd cùm misericordia,
Bernard. iuxta D. Bernardi sententiã, duas præcipuè partes cõplectatur; quarũ altera in sceleribus hominũ prohibendis, altera in eorum miseriis subleuandis versatur; adeò præposterè se multi in hac parte gerunt, vt proximorum flagitia non solũ non prohibeant, verũ se etiam socios ad ea perpetranda adiungant; laborantium verò miserias ne obolo quidẽ impenso subleuare velint; vtpote qui animarũ suarum prodigi, pecuniarũ verò auidissimi dispen-
Idem. satores sint. Hos autẽ idem D. Bernar. legitimos Adæ filios, eius mores ad viuũ exprimentes, esse ait; qui facilè se vxori peccanti sociũ præbuit, peccati verò pœnã sustinere noluit, sed in sceleris consortẽ retulit. Ad hunc ergo modũ isti facilè peccatis aliorum patrocinium præstant, nullum tamen siue laborem, siue rerum suarum damnum propter illos perpeti volunt. Tales igitur futuræ vindictæ consortes habebunt, quibus se crudeli misericordia criminum socios exhibuerunt. III.

Sequitur deinde; *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Magna certè beatitudo, cui tam ingens præmium proponitur. Quid enim maius, quàm diuinam speciem & pulchritudinem
Cassianus. puris oculis intueri? Qui igitur ad hanc felicitatem peruenire desiderat, puritati cordis studeat, eamque (vt Ioannes Cassianus docet) vitæ suæ scopum statuat. Ceterùm quia puritas hæc non solùm à peccatis, sed ab ipsis etiam terrenarum rerum desideriis, earundemque imaginibus mentem puram illibatamque conseruat; rerum autem imagines aditum sibi in animam nostram per corporis sensus patefaciunt; ideò qui huic puritati studet, sensus etiam suos, quantum fieri potest, studet ne per res varias diffluentes, variis tum cupiditatibus, tum ima-
Simile. ginibus puritatem mẽtis inficiant. Qua in re venatorum sollertiam imitari videntur, qui accipitrum, quos in manu gestant, oculos iniecto tegumento operiunt, ne facilè circumuolantium auium, aut aliarum rerum specie exagitentur. Hac enim arte omnes eorum inanes volatus impetusque coërcent, & quietis illis mansuetisque vtuntur. Quod quo commodiùs multi sanctissimorum

sanctissimorum virorum facerent, turbis vrbium derelictis inuias solitudines petiuerunt, ne quid esset quod oculis & auribus vsurpare possent, quo eorum mentes à iugi diuinarum rerum commentatione auocarent. Sed quis hac in re eorum curam & prouidētiam pro dignitate explicare queat? Rem dicturus sum incredibilem, sed non minùs certè veram. Sanctus Antonius, Athanasio referente, viginti continuis annis in quadam domūcula siue specu reclusus, sic ab omni rerum humanarum commercio semotus vixit, vt cùm semel in anno familiaris quidam ei panes afferret, quibus solis vescebatur, ne vnum quidem verbum cum commeatus illius delatore loqueretur. Quid hoc silentio mirabilius? Theodoretus verò in historia religiosa aliud non minus mirabile refert: nempe sanctum quendam ex priscis illis Anachoritis, in cuiusdam montis latere habitārem, quoniam incautè aliquando oculos in subiectam vallem demisisset, vt arantes agricolas cerneret, catena ferrea collum ita ligauisse atq; depressisse, vt nunquam postea quicquam aliud nisi subiectam pedibus terram videre posset. Abbas verò Siluanus cùm hortulum foderet, sic cuculla oculos tegebat, vt nihil aliud nisi terrā, quam subigebat, cerneret. Quàm multa erant hoc loco dicenda, quàm multa miranda, quantoque plura vobiscum expostulanda! Sed hæc tamen omnia, fratres, quoniam ad finem properat oratio, vobis expendenda, & cum ætatis nostræ moribus cōferenda relinquo. Athanas. Theod.

Sequitur deinde septima beatitudo: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Triplicem quidem pacem sancti Patres esse statuunt; aliam, qua pacem cum Deo; aliam, qua cum hominibus; tertiam, quam nos ipsi intra nos habemus, quando videlicet affectus nostri, & inferiores animæ vires aduersus rationis imperium minimè reluctantur, sed eius præceptis & moderationi obtemperant. Quia verò triplicis huius pacis beatitudinem atque delicias, quibus in hac etiam vita pij fruuntur, breuis oratio complecti non potest, postremam beatitudinem subiiciamus.

Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Hic forsan dicet aliquis: Fateor, beati isti erunt, quibus cælestis regni præmium constitutum est; quomodo autem in præsenti vita beati appellandi sunt, qui persecutionibus & maledictis hominum conscinduntur? Ostendam qua ratione hi quoque modò beati sint. An vlla maior beatitudo, quàm Dei amicum esse, & gratiam apud illum inuenisse? Certè nulla. At constat planè ex communi sanctorum Patrum sententia nullum esse diuinæ gratiæ signum certius, quàm libenter & æquo animo varias propter Deum persecutiones perpeti;

Rom. 5. perpeti; vel ipso Apostolo testante, qui hoc nomine se in tribulationibus gloriari ait, quòd tribulatio patientiam operetur, patientia vero probationem: hoc est, quòd tanquam aurum igne exploratum, ita hominem Deo tribulationis igne excoctum & probatum reddat. Quis autem hoc tãtæ salutis signo non etiam in mediis persecutionibus gaudeat? Si enim auarus ille diues apud Poëtam populi conuicia irridebat, dicens;

Horat. 1. Sermon. Sat. 1.

Populus me sibilat, at mihi plaudo
Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca:

quomodo non persecutiones & maledicta hominum contemnet, qui intra conscientiam suam hoc tam magnificum gestat testimonium, quòd omnipotentem Deum amicum & parentem habeat, quòd illi gratus & dilectus filius, regnique eius hæres institutus sit? Quis enim hac tam magna veræ felicitatis coniectura non in hac etiam vita incipiat esse beatus? Gloria 2. Cor. 1. enim (inquit Apostolus) nostra est testimonium conscientiæ nostræ.

Hæc sunt, fratres, itinera quibus ad sempiternæ salutis portum peruenitur; hæ virtutes quibus ingens ea merces proposita est, de qua Saluator in præsenti lectione ait: *Gaudete & exultate, quia merces vestra copiosa est in cælis.* Sed quis tamen pro dignitate mercedis huius magnitudinem explicare queat? Vt enim D. August. ait: Quod Deus præparauit diligentibus se, fide non capitur, spe non attingitur, charitate non comprehenditur, desideria & vota transgreditur; acquiri potest, æstimari non potest. Hac autem tanta mercede proposita, quid arduum ac difficile homini Christiano offerri potest, quod non libenter & alacriter amplectatur? Cùm D. Catharina Martyr Maxentij tyranni iussu in carcere custodiretur, & Porphyrius militiæ princeps clam noctu ad eam veniens, quæ sibi à Christo merces esset proposita, si in illum crederet, interrogasset; illaque cælestis ei præmij magnitudinem exposuisset: sic illum in fide & pietate confirmauit, vt martyrium pro ea libenter subierit. Ego verò vos, fratres, non ad martyrium hodie, sed diuinorum mandatorum leuissimam sarcinam ferendam eodem proposito præmio hortor & inuito. Quòd si mercedis dignitatem scire cupitis; merces ipsa Deus est: quemadmodum ipse olim Abrahæ significa- Genes. 15. uit, dicens: Noli timere Abraham, ego protector tuus, & merces tua magna nimis. In Euangelio quoque idem Dominus fi- Matt. 25. deli seruo ait: Euge serue bone & fidelis, &c. intra in gaudium Domini tui. Videtis ergo idem gaudium & Domino & seruo commune esse.

Sed ipsius Domini gaudium & felicitatem expendamus. Felicitas eius est, immensam atque infinitam pulchritudinẽ suam plenissimè

pleniſſimè videre, illamq́ue infinito amore complecti, eademq́; ſine intermiſſione frui; qua quidem is in ſe ipſo perpetuò fruitur. Quæ felicitas tanta eſt, vt nec huius mũdi pulcherrimo opere, nec ſi innumerabiles ab eo rurſum conderentur (quod is planè vnico momento faceret) vlla ei acceſſio fieri poſſet; non magis quàm ſi Oceano mari vnius guttæ aquam adieceris. Hæc igitur plena & ſumma Dei felicitas eſt, ſeipſum videre, & immẽſa imaginis ſuæ, hoc eſt, Verbi ſui pulchritudine frui; in qua nihil eſt quod non videat, nihil quod non intelligat, nullumq́ue bonum eſt quo non fruatur. Quæ quidem felicitas tanta eſt, vt ea ſola vaſtiſſimus ille atque immenſus diuinæ mẽtis ſinus perfectè impleatur, nullaque ei prorſus acceſſio fieri poſſit.

Cùm igitur à me quærebatis, quæ nam eſſet futura hominis merces & beatitudo? Hanc eandem eſſe denuntio, quam vnius Dei propriam eſſe dixi. Sicut enim is reuelata facie infinitam pulchritudinem & decorem ſuum videt, & infinito amore diligit: ita nos quoq. illum videbimus, amabimus, eoq́ue fruemur: quamuis illius infinitæ pulchritudinis immenſitatem comprehendere minimè valeamus. Hinc Ioan. ait, Filioli, nunc filii Dei ſumus: ſed nondum apparuit quid erimus. Scimus autem quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus. Quo nam modo? Nimirum, quia videbimus eum ſicuti eſt. Hæc enim eſt eius gloria & felicitas. Quid ergo maius omnia mortalium vota in vnum collata optare potuiſſent? Quis enim in nubibus æquabitur Domino? ſimilis erit Deo in filiis Dei? Si ergo neminem Propheta inter filios Dei, hoc eſt, inter Angelos (ſi eorum tãtùm naturam ſpectes) ſimilem Deo eſſe ait: quale, quæſo, erit, homuncionem ex limo terræ concretum, non ad Angelorum modò, ſed ad Dei ſimilitudinem eleuari, & eius gloriæ conſortem fieri? Non igitur ita Te Dominus maieſtatis cum electis ſuis, atque reges terræ cum famulis gerunt. Alio enim ſerui cultu, alia menſa, aliis dapibus & apparatu vti ſolent. At ſummus ille cælitum Imperator & Dominus eadem nos tunica immortalitatis veſtiet, eadẽ nos menſa, eodemq́ue cibo alet, quando eiuſdem nos felicitatis participes efficiet. Sic enim vnigenitus eius Filius ait: Ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnũ, vt edatis & bibatis ſuper mẽſam meam in regno meo. Idem autem ipſe qui hoc promittit, ſanguinis ſui pretio nobis hoc tantum munus mercatus eſt. Per illum enim cæleſtis Pater (vt Petrus Apoſtolus ait) maxima & pretioſa nobis promiſſa donauit: vt videlicet diuinæ efficiamur conſortes naturæ. Quamuis autem hæc tanta felicitas omnem humanæ intelligentiæ vim longè ſuperet; idem tamen qui eam nobis promeruit, credibilẽ etiam fecit. Verè enim maius eſt, Deum humanitatis noſtræ aſſumptione hominem

1. Ioan. 3.
Pſal. 88.
Diſsimil.
Lucæ 22.
2. Petr. 1.

fieri, quàm hominem diuinitatis participatione diuinam imaginem induere. Si ergo immensa diuinæ bonitatis largitas, quod maius est, cōtulit; quod minus est, vtique donabit. Hac ergo iam felici spe atq. mercede proposita, fratres, omnē torporē & somnū ab oculis excutere studeamus, per has beatitudinis semitas, quas vobis hodie Saluator exposuit gradiamur, vigilemus, oremus, Sāctorū omniū quorū solennia celebramus, opem imploremus, illos nobis patronos, illos vitæ duces, illos virtutū nobis exempla proponamus: vt ipsorum precibus, & clarissimis exemplis adiuti, ad eorum tandem societatem peruenire mereamur.

IN EODEM FESTO OMNIVM SANCTORVM, CONCIO TERTIA: IN QVA de vera beatitudine, deque itineribus quibus ad eam peruenitur, ac de multiplici Sāctorum varietate (quæ miram diuinæ gratiæ & sapientiæ vim declarat) paulo fusiùs differitur.

THE. *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Matth. 5.

DVo sunt in primis, fratres charissimi, scitu necessaria iis qui aliquò proficisci parāt: alterum, locus ipse quò tendunt: alterum, via qua ad illum tendere debeant. Nos autem, fratres, quamdiu in hoc mortali corpore degimus, in itinere constituti sumus. Non enim habemus hic manētem ciuitatem, sed futuram inquirimus. (Hebr. 13.) Aduenæ siquidem in hac regione & peregrini sumus; sicut omnes patres nostri, qui ex ea tāquam peregrini, aliò commigrarunt; velut & nos quoq. suo tēpore commigrabimus. Quocirca necesse est, vt quò tendimus, & qua via tendendum nobis sit, ante omnia cognoscamus. Vtrumque autem sine vllo errore nos præsens sancti Euangelii lectio docet. Cùm enim in fine Dominus ait, *Gaudete & exultate, quia merces vestra copiosa est in cælis:* apertè quò tēdamus, declarat: nempe, ad cæleste regnum, in quo hæc merces copiosa percipienda est. Cùm verò octo clarissimarum virtutum genera (quas beatitudines appellat) enumerat, itinera ostendit quibus ad hoc beatitudinis regnum peruenitur. His namque itineribus Sancti omnes (quorum hodie festum solenni deuotione recolimus) ingressi sunt. Omnes enim per varios labores atque certamina has virtutes coluerunt, & per eas tanquam per gradus quosdā aditū sibi ad hoc regnum

para-

parauerunt: vt in præsenti concione latiùs demōstrabimus. Hac enim ratione, his exemplis vos ad eorum imitationem incitare tentabimus; vt qui desideratis patriam, viam qua ad illā itur, minimè refugiatis. Vt autem ad hoc nos pia mater Ecclesia (quæ in nostras semper vtilitates intenta est) acrius incitaret, omniū hodie Sanctorum festū solenni deuotione celebrandum instituit: nō solùm vt infirmitatem nostrā multiplicatis eorum suffragijs adiuuaret, sed etiam vt torporem atq. desidiā nostrā tot propositis exemplis ad eorum imitationem accenderet. Vt enim rerū conditor Deus post vniuersam huius mūdi fabricam hominem condidit, qui rerum omnium instar est (ideoq; minor mundus appellatur) ita nunc Ecclesia, quæ sigillatim cæteris voluētis anni diebus Sanctorum festa celebrat, hoc vno die, in fine prope labentis anni, vnū hūc diē sacrauit, in quo omnia simul eorū festa meritis laudibus celebraret: vt hoc argumēto intelligatis, fratres, qualis esse debeat nostra deuotio, si huic tātę solēnitati respōdere debeat. Vt hoc autem præstare commodè valeamus, cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuētu, suppliciter imploremus. Simile.

AVE MARIA.

Quoniam beatitudinis nomē toties in lectione sancti Euangelij hodie inculcatur; quid ea sit, primò loco explicandum nobis est. Ea vero est (vt quàm breuissi nè dicam) status optimus atq. perfectissimus, vltimaq. perfectio, ad quam humana natura partim diuina gratia, partim industria & labore suo adiuta peruenire potest. Vt autē hoc apertiùs intelligatis, statuendū est, quòd quamuis omnia quæ Deus in hac tanta rerum vniuersitate condidit, in suo quæque genere perfecta fiat: (Vidit enim Deus cūcta quæ fecerat, & erant valde bona) nihil tamen in prima illa sua conditione (cælos & sidera omitto) adeò numeris omnibus absolutum & perfectum fuit, vt non vel arte, vel natura, vel gratia perfectius reddi posset, atq. ita ad perfectissimum naturæ suæ statum peruenire. Vtque ab infimo rerum omnium incipiam; metalla, gemmæ, atque lapilli, quæ rudia & inculta è terræ visceribus eruuntur, arte purgantur, & expoliuntur, & nouum quendam nitorem capiunt. Arbores cultu nutriuntur, & à paruis initiis ad iustam magnitudinem excrescunt. Quod etiam cunctis animantibus contingit. Supernæ verò illæ mentes, quæ perfectissimæ à Deo conditæ sunt, in quibus nobilissima natura variis gratiarum muneribus exculta & ornata fuit; posteaquam se in Deum erexerunt, & præclaris donorum gratiarumque muneribus in laudem conditoris retulerunt, nō solùm in gratia confirmatæ, sed æterna etiam felicitate donatæ sunt. Quid verò inter hæc naturam humanā cōmemorem? quæ inter corporeas & incorporeas creaturas, veluti quidam mundi nodus, media constituta Genes. 1.

tuta est. Quæ enim inter creaturas omnes aut altius ascendere, aut inferiùs deprimi potest? Cùm enim homo inter Angelos & animantia cætera medium quendam locum obtineat; consequens est, vt intellectu, & mentis acumine quandoque Angelicæ naturæ sit propior, quandoque verò tarditate ingenij vix vno gradu distet à brutis. Vnde videre est quosdam homines pecudibus similes, quosdam verò paulo Angelis inferiores. Quid enim Aethiopum quorundam stupiditate rudius? Quid vero Aristotelis & Platonis mētis acumine sublimius? Et vtrique tamē eiusdem humanæ naturæ consortes existunt. Quod si ad supernaturalia dona transeas, videbis homines diuinæ gratiæ muneribus sic ornatos & excultos, vt (quēadmodum Dionysius Carthus. ait) non solùm inter infimos, sed inter supremos etiam Angelorum ordines meritò collocandi sint. Quid ni? Si enim Angeli nullo suo labore, sed simplici quadam in Deum conuersione ad tantum gloriæ culmen euecti sunt, cur homines, qui quamuis fragili natura & carne circundati sint, cælestem tamen vitam in terris tot annos meditati sunt, non eundem gloriæ dignitatem adipiscantur? Quam enim coronam beatus Hilarion Abbas post incredibilem carnis macerationem non promereatur, qui morti iam proximus, auctore Hieronymo, qui eius vitam conscripsit, animosam illam vocē protulit: Egredere anima, quid times? septuaginta annis Christo seruisti, & adhuc mortē times? Quid Paulum memorē? de quo idem auctor ait, quòd cùm post solitariam vitā tot annos in eremo actam cum beato Antonio ad refectionem consedisset, & coruus integrum panem in medium proiecisset, Septuaginta, inquit, anni sunt, quibus à Christo dimidiatum panem accipio, nunc ad aduentum tuū militibus suis Christus duplicauit annonam. Iam verò quid hic Ignatium, Laurentium, atque Vincentium commemorem, qui tam multa & immania propter Christi gloriā pertulerunt tormenta? An non hi inter supremos etiam Angelorum ordines sedē accipient, quam tam horrendis cruciatibus meruerunt? Nec viri modò, sed insignes etiam feminæ sedes easdem promeritæ sunt. Vt enim aliarum feminarum agones & stupenda certamina prætereamus, tres matres legimus, vnam quidem in veteri, duas verò in nouo testamento, quarum quæque septem filios vnius diei spatio ante oculos suos propter Dei gloriam excarnificari, & atrocissimis tormentis mactari passa est. Hoc enim in veteri testamento septem fratrum Machabæorum mater; hoc in nouo Symphorosa & Felicitas cum septem quæque filiis pertulerunt: quarum Felicitatem D. Gregor. meritò octies martyrem appellat. Passa est enim septies in corporibus filiorum, ac demum in corpore proprio. An non igitur hæ dignæ sunt vt à Domino inter Principes Ange-

Margin notes: Dionys. Carth. — Hieron. — Idem. — 2. Mac. 7. — Gregor.

Angelorum numerentur? Quid verò beatissima Virgo? An non ipsa cùm & femina, & naturæ nostræ consors esset, super omnes Angelorũ choros exaltata est? Videtis ergo quò humana natura, quæ in rationalium creaturarũ ordine infima, ac veluti materia prima esse dicitur, ascendere possit? Constat igitur ex his, creaturas omnes, quamuis à perfectissimo Creatore perfectæ in suo quæque genere conditæ sint, superesse tamen adhuc perfectissimum quendam naturæ suæ statum, quò cultu & labore peruenire possint. Inter has tamen homo præcipuè numeratur: qui ea conditione est, vt vel imis, si se ipsum deiiciat; vel summis, si diligentiùs se gesserit, annumerari possit.

Hunc autem perfectissimum naturæ statũ, beatitudinem, & felicitatem appellamus: qua adepta, appetitui & cupiditati nostræ requies datur, & inexplebilis illa cupiditatis nostræ sitis extinguitur, ac perennis illa desideriorum nostrorum rota conquiescit, cùm eò tandem peruenit, vbi nihil amplius desiderare queat, quàm quod habet. Quæretis autem, quî fieri possit, vt adeò fragilis natura hominis, totque tum corporis tum animæ morbis obnoxia, ad eum statum peruenire valeat, in quo bonorum omnium cōpos effecta, nihil habeat quod in præsens tempus cupiat, nihil quod in futurũ pertimescat? Certè in hac vita, quæ tot vndique curis & angoribus assiduè vexatur, ad hunc felicissimum statũ prouehi, nemini concessum est. Quod quidem firmissima ratione comprobatur. Felicitatem enim hic hominis, non pecudis quærimus. Hominis autem, intellectus & voluntas, propriæ & peculiares vires sunt, quibus à cæteris animantibus distat. Quocirca tunc is verè felix & beatus erit, cùm hæ duæ rationalis animæ vires ad perfectionis suę apicem peruenerint: Intellectus quidem perfectio in sapientia cōstituta est; voluntatis autem in summi boni fruitione consistit. Quomodo autem intellectus eò in hac vita perueniet, vt omnia sciat, nihilque amplius scire desideret? quomodo verò voluntas tot bonis fruetur, vt nihil amplius cupiat? Si enim aut scienda aut fruenda superesserint, illa vtiq. & intellectus cognoscere, & voluntas naturali cupiditate eisdem frui concupiscet. Non igitur quiescet, cũ in hoc nouo sciendi & fruendi desiderio exstimulabitur. Quomodo ergo hæc vtraque vis animæ nostræ plenè conquiescet? Res ipsa se prodit. Nimirum cùm ad illud summum & infinitum bonum peruenerit, in quo vno omnis veritas & bonitas, omnisq. perfectio reperitur; quo vno sitis animę nostræ plenissimè sedabitur; extra quod semper anxia & sitibũda erit. His etiã adde, quòd cùm scire sit rerum causas cognoscere; prima autem & summa omnium causa, & aliarum origo, Deus sit; hanc semper intellectus noster naturali auiditate cognoscere desiderabit, Aristot. 1. Meta.

& quò magis illum cognouerit, eò magis ad pleniorem & clariorem eius cognitionem, mira ipsius pulchritudine incitatus, aspirabit. Naturalis enim motus eò velocior est, quò fini suo propinquior existit. Tunc ergo naturalis hæc cupiditas perfectè sedabitur, cùm retecta facie immēsam illā diuinæ pulchritudinis speciē contēplabitur; nec aliud vltrà scire cōcupiscet, cùm in vno illo pulcherrimo diuinitatis speculo omnia videat, omnia sciat, & bonis omnibus pro suæ felicitatis modo perfruatur. Hoc

Augus. autem elegātissima metaphora breuiter D. Augustinus expressit, qui cum Deo loquens, vbi variis illum nominibus collaudasset, hoc etiam addidit: Virtus maritans mentem meam, & replens sinum cogitationum eius. Sic enim mens humana Deum desiderat, quòd is planè tāquam vir animæ nostræ sit, qui eam perficit, implet, summis deliciis afficit, & sinus eius omnes, qui ad vnū Deum fruendum conditi sunt, bonorū omnium abūdantia oblectat, & replet. Vt enim vxor viro, & vir vxori; ita Deus animæ, & anima nostra Deo destinata est. Quocirca meritò D. August. Deum appellat virtutē, quę hominis mentem maritet, & omnes sinus eius repleat: quoniā solo eo plenissimè satiatur. Ex qua quidē supputatione apertè colligitur, neminē in hac vita esse posse beatū; cum in ea nemo hanc desideriorum quietē assequi possit.

Adstipulatur autem huic rationi ipsa rerum humanarū cōditio. Si enim res gestas omniū temporum & seculorum euoluamus, nullum (neque inter Reges, qui rerum omnium potiebantur) inueniemus, qui nō plura cuperet, plura etiā scire desideraret. Vastissimus quippe humanæ mētis sinus hac in re Dei imaginem (ad quam condita est) refert, quādoquidem nisi immenso & summo bono satiari nō potest. Cuius rei locupletissimum exstat vel vnius Salomonis exemplum, qui inter omnes Reges opulentissimus, inter sapientes excellentissimus exstitit; qui cùm tam multis ac variis opibus & deliciis abundasset, tam multa quę ingenio & sapientia diuinitùs infusa cognouisset, illam tamen, post omnem hanc felicitatem, veritatis indicem vocem pro-

Eccles. 1. tulit; Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Quid enim amplius habet homo de labore suo quo laborat sub sole? Addam etiam hoc in loco Xerxis potentissimi Persarum regis exemplum, de quo ita scribit Hero-

Herodot. dotus: Xerxi incessit cupido omnem exercitū oculis subiiciendi. Nam prominens quædam exedra in hoc ei prius ex candido lapide in loco edito exstructa erat. Et cùm inde intueretur omnem Hellespōtū nauibus obductū, omnia littora & Abydenorū plana hominibus referta, ibi se beatum iactauit: & post hæc lacrymas fudit. Quod Artabanus, eius patruus, animaduertens, qui liberè dissuaserat belllū Græciæ inferendū; ita ex eo percun-

ctari

ctari cœpit: Quàm diuersa, Rex, inter te nunc facis ac dudum dixisti? qui enim antè beatum te esse dixeras, nūc lacrymas fundis. Et ille, Reputantem me, inquit, quàm breuis est omnis humana vita, subiit horum miseratio, quorum cùm tot sint, nemo ad centesimum annum superetit. Excipiens Artabanus, Atqui, inquit, est & aliud non minus deflen dum, quod viuendo miserabiliora patimur. In tam breui enim vita nullus hominū adeò felix exstitit, neque horum, neque aliorum, cui non crebrò nedum semel, subeat animo moriendi voluntas potius quàm viuendi. Nam incidentes calamitates & morbi vitam perturbant, efficiuntque, vt cùm breuis sit, tamen perlonga videatur. Quid igitur superest? Nempe quòd tūc solùm homo felix, & omnium bonorum compos erit, cùm ad summum illud & infinitum bonum peruenerit, in quo vno omnia reperiet. Hæc igitur vera & plena felicitas est, quàm Ioannes in Apocalypsi describit, cùm de beatis martyribus loquens ait: Non esurient, neque sitient amplius, neque cadet super illos sol, aut vllus æstus: quoniam Agnus, qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum, & absterget omnē lacrymam ab oculis eorū. In quibus verbis, quod maximè proprium felicitatis huius est, describit, cùm ait: Non esurient, neque sitient amplius; quia videlicet naturalis hæc cordis nostri sitis & esuries plenissimè satiabitur: haustoq; poculo ex illo fonte vitæ, & pabulo felicitatis æternæ, non vltrà esuriet, aut sitiet, sed ingrediens & egrediens pascua vbique lætissima inueniet. Apoc. 7.

Quod si deinde quæratis, fratres, quibus gradibus ad hāc tantam beatitudinem perueniatur? hoc Dominus breuiter in hodierna sancti Euangelii lectione declarat, cùm ait: *Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur, &c.* quæ sequuntur. Videtis, fratres, quam diuersa sit hæc via ab ea quæ seculi homines gradiuntur, vt felicitatem inueniant? Hi namque opes exquirunt, honores ambiunt, delicias concupiscunt, magistratibus & dignitatibus inhiant, labores, lacrymas, persecutiones, & omnes corporis molestias velis remisque fugiunt, nihilque aliud quàm terrena sapiunt. At nos contrà Dominus ad voluntariam spiritus paupertatē, ad labores, ad lacrymas, ad sui deniq; imitationē inuitat. Ipse enim ante alios hausit calicē passionis, cuius reliquias discipulis nobisq; omnibus tradidit exhauriēdas, dicēs: Accipite, & diuidite inter vos. Inter quos Paulus partē quæ illi obtigerat, se ebibisse testatur, cū in ait: Adimpleo quæ desunt passio nū Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est Ecclesia. Sed addit is tamen patiendi solatium, dicens: Si cōpati- Luc. 22. Col. 1. 2. Tim. 2.

 mur

2.Cor 1. mur,& conregnabimus: si cōmortui fuerimus, & conuiuemus; si fuerimus socij passionum, erimus & consolationum.

Hac ergo de causa hodierna nobis sancti huius Euangelii lectio proponitur, vt Sanctorum varias virtutes, & varia item eorum certamina agnoscamus: per quæ in cælestem patriam contenderunt, & viam nobis, qua illos sequeremur, ostenderunt.

Hieron. Hæc enim via regia est, hac itur ad cælum. Quis (inquit ad Eu-
Genes. 4. stochium Hieronymus) sine certamine coronatus est? Abel iu-
Gene. 12. stus occiditur: Abraham vxorem periclitatur amittere: & ne in immensum volumen extendam, quære, & inuenies singulos aduersa esse perpessos. Solus Salomon in deliciis fuit, & ideò fortasse corruit. Hactenus ille.

SECVNDA PARS.

Quæret autem fortasse aliquis: Cur amator omnium Deus tot laboribus beatitudinem parari voluerit? Si enim omnia pro-
Prou. 16. pter semetipsum, hoc est, ad declarandam gloriam suam operatus est Dominus, maior bonitatis gloria in gratuitis, quàm in labore partis beneficiis esse videbatur. Aliud enim liberalissimi Principis, aliud mercimonium exercētis proprium esse videtur. Quòd si dixeris, laboris huius causam non Dei voluntatem, sed voluntariam hominis culpam extitisse, qui se peccato nō modò maculauit, sed gratuitis etiā Dei donis spoliauit, quibus ad beatitudinem peruenire sine labore potuisset: Contra hoc rursum instare aliquis poterit: Cur ipse Dominus, qui ruinam hominis impedire potuisset, hoc facere distulit? Si id enim fecisset, ô quàm multorum malorum, quàm multarum lacrymarum &
Rom. 11. calamitatum materiam sustulisset! Quis igitur cognoscere sensum Domini, & iudicia illius atque consilia penetrare valeat? Si Apostolus Paulus post secreta cælestia & arcana illa verba, quæ
2. Cor. 12. non licet homini loqui, elinguis factus est, nec aliud dicere po-
Rom. 11. tuit, quàm, O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, &c. quid, quæso, nos facere par est, qui humi repimus, & vix ante oculos & in prospectu posita cognoscimus? Sed quoniam communis Sanctorum sententia est, nunquam à summo illo mundi moderatore permitti mala, nisi vt ex iis eliciat bona (quod non ex natura mali, sed ex diuinæ bonitatis abūdantia prouenit) inquirere eodē Domino iuuante studeamus, quęnam bona ex hoc tanto malo consecuta sint. Ac primùm quidem statuendum est, electorum numerum, qui ab æterno fuerat à Deo præfinitus & prædestinatus, integrum illibatumq́ue permansisse. Siue enim cadente homine, siue stante, nō minor fortasse prędestinatorum
Psal. 146. numerus fuisset: quem solus ille nouit, qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat.

Hoc ita constituto, expendere incipiamus, non quidem bona

omnia

omnia (hoc enim esset operis infiniti, & ab hodiernæ solennitatis instituto alienum) sed aliqua tamen, quibus hæc humani generis ruina occasionem præbuit. Primùm igitur (vt à præstãtissimo diuinę bonitatis opere initium capiamus) hinc Dominicæ incarnationis & passionis mysterium occasionem sumpsit. Si enim homo non peccasset, filius Dei (vt plerique sanctorum Patrum tenent) minimè humanam naturam inexplicabili ratione sibi copulasset; certè nullo modo crucis supplicium pertulisset. Tolle, inquit August. morbos, tolle vulnera, nulla erit medico veniendi causa. Hoc autem opus, siue Dominicæ passionis, siue incarnationis, tale ac tãtum exstitit, vt nec per diuinam quidem potẽtiam maius aliquod effici potuerit. Denique si mille mundos, imò si infinitos mundos ad hanc sacratissimam Christi humanitatem conferas, nihil erunt: nec omnes isti (quamuis multi ac mirabiles essent) tantum immensam Dei bonitatem, misericordiam, iustitiam, & prouidentiam declararent, quantum hoc opere perfectum est. Quin etiam mundus ipse per incarnationem Christi tantam dignitatem obtinuit, vt conditor ipse, adiuncta sibi natura humana, hac ex parte mundi pars esse voluerit. Præterea, si homo non peccasset, sicut neque humanitas Christi, ita neque beata Virgo (quamuis fortasse exstitisset) Christi mater futura fuisset: atque ita defuisset mundo hæc summa dignitas, & margarita pretiosa, quæ cunctas illustrat Ecclesias, quæ supernorum ciuium gaudia cumulat, quæque diuinæ bonitatis, & omnipotẽtis gratiæ virtutem, puritatis & innocentiæ suæ nitore maximè declarat. Quid enim mirabilius ea puritate ac sanctitate, quam in sexu adeò fragili diuina gratia operata est? Hæc igitur duo clarissima mundi luminaria, luminare videlicet maius ac minus; hoc est, Christi humanitas, & eius mater sanctissima in cælo defuissent, si humanum genus minimè corruisset. Qua de causa Ecclesia & felicem culpam, & necessarium prædicat Adæ peccatum; quòd tantis mysteriis occasionem dederit.

August.

Genes. 1.

Adde etiam mirabilem Sanctorum varietatem, quæ non modò præsentem, sed futuram etiam Ecclesiam maxima donorum gratiarumque varietate honestat & ornat. Perfectum enim corpus ex diuersis membris constituitur; perfectaque Resp. ex dissimilibus partibus constat: melodia verò ex dissimili vocum varietate resultat. Quæ enim in corpore species esset, si membrorum varietate careret? Quæ Reip. facies, si vnus ciuium ordo in ea existeret? Qualis verò esset vocum concentus, si eundem voces omnes tenorem retinerent, nullaque varietatis gratia aures mulceret? Si igitur homo lapsus non fuisset, vnus tantùm coniugatorum religiosè Deum colentium, filiosque sine libidi-

nis furore generantiũ in mũdo ordo esset? At lapsus ille, quamuis & dolendus & miserandus, diuinæ tamen prouidentiæ beneficio variis in Ecclesia Sanctorum ordinibus occasionem dedit. Si nullum enim peccatum exstitisset, vbi tunc Prophetę? vbi Patriarchæ? vbi Apostoli & Euangelistæ? vbi triumphalis innumerabilium Martyrum victor exercitus? vbi gloriosus Confessorum numerus? vbi sancti Pontifices? vbi diuinæ legis Doctores? vbi monachi & eremitæ? vbi virginum & continentium chorus exstitisset? Defuisset igitur hæc tam miranda Ecclesiæ varietas quæ eius maximè pulcritudinem illustrat, diuinæque
Psal 44. gratiæ virtutem mirificè declarat. Hinc Vates regius: Astitit, inquit, regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate. Qua, inquam, varietate? Certè ex multiplici Sãctorum ordine, & omnis generis gratiarum atque virtutum abundantia.
Gen. 37. Quam quidem varietatem vestis illa Ioseph (qui figuram Domini Saluatoris gessit) expressisse videtur, quæ polymita, hoc est, diuersorum colorum fuisse dicitur: quibus mirabilem hanc Ecclesiæ varietatem repręsentabat. Hæc autem Sanctorum diuersitas dictu mirum est quantoperè diuinam sapientiam, prouidentiam, bonitatem, atque cælestis gratiæ potentiam declaret. Ex qua quidem gratia, tam stupenda Sanctorum opera, labores, certamina, virtutesque promanarunt, vt ipsos etiam beatarum mentium ordines in admirationem inducere potuerint: sicut Apostolus de laborum magnitudine, quos in Euangelij prædi-
1. Cor. 4. catione sustinebat, ait: Spectaculum facti sumus mundo, Angelis & hominibus. Quæ quidem res & diuinæ gratiæ virtutem maximè conspicuam facit, & piis ad virtutis studium tot præclarissimis exemplis ante oculos positis, stimulos addit, & improbis omnem neglig entiæ excusationem adimit. Quis enim carnis fragilitatem, & naturę imbecillitatem in excusationis suę velamen obtendere poterit, qui videat tam multa Sanctorum millia, qui eadem carnis fragilitate pressi, eadem communis peccati labe infecti, in eodemq; mundo degentes, & ab eisdem hostibus impugnati, tamen diuinæ gratiæ ope (quæ omnibus in promptu posita est) adiuti, tam mira opera designarũt, tam immanes labores & cruciatus pertulerunt, tam acerbum & dirum bellum corpori suo & cupiditatibus eius intulerunt? Qua fronte ego diuinæ leg is onus & obedientiæ laborem causabor; cùm tot videam naturæ meæ consortes præter diuinorum præceptorum obedientiam tam ingentes labores sponte subiisse?

Quæ vis autem orationis singulorum ordinum virtutes, labores, contentiones & singularem cælestium donorum pulchritudinem, cum summa varietate coniunctam explicare valeat? Quid hic Prophetas memorem Apostolorum Patres, qui terre-
num

num nihil in hoc mundo quærentes, tanto diuinæ gloriæ studio incensi fuerunt, vt nuda corpora gladiis & lapidibus furentis populi obiicientes pro gloria Domini contra eius peccata dimicarent? Omnium enim illa vox erat: Zelo zelatus sum pro Domino exercituum: quia dereliquerũt pactum tuum filij Israël. Denique hi sunt de quibus Apostolus ait: Alij ludibria & verbera experti, insuper & vincula, & carceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt, circuierũt in melotis, & in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. 3. Reg. 19. Hebr. 11.

Apostolorum vero sanctitatem, charitatem, diuinæ gloriæ studium, abundantiam gratiæ, ingentem illam ad patranda miracula facultatem, quis pro dignitate queat explicare? quorũ non modò sudariis & semicinctijs, sed etiam vmbris inuiolabiles naturæ leges cedebant. Horum verò propter fidei dilatandę, & Ecclesiæ constituendæ amorem, quales fuere labores! De ipsis namque omnibus Paulus ait: Vsque ad hanc horam esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus (siue, vt alii verterũt, incertis vagamur sedibus) & laboramus operantes manibus nostris: maledicimur, & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus: tanquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsema vsq. adhuc. Sed hæc summatim in priori ad Corinth. Epistola. At in posteriori, dum suos numerat labores, coapostolorum etiam suorum agones commemorat, qui simili studio in simili causa aduersus mundum decertantes, similes labores pertulerunt, quos statim enumerat his verbis: In laboribus plurimis, in carceribus abundãtiùs, in plagis supra modum, in mortibus frequenter, &c. quæ sequuntur. Videre, quæso, quàm multis incommodis Apostolica professio exercita fuerit atque probata! Actor. 19. Actor. 5. 1. Cor. 4. 2. Cor. 11.

Quibus verò vos prædicem laudibus (vt verbis vtar Cypriani martyris) fortissimi milites Christi? robur pectoris vestri & perseuerantiam fidei quo præconio vocis exornem? Tolerastis vsq. ad consummationem glorię durissimam quæstionem, nec cessistis suppliciis, sed vobis potius supplicia cesserũt. Insuperabilem fidem superare non potuit frequens plaga diu repetita; quamuis rupta compage viscerum, torquerentur in seruis Dei non iam membra, sed vulnera. Denique ait: Finem doloribus quem tormenta non dabant, coronæ dederunt. Et quidem in hoc exercitu glorioso multa sunt admiratione dignissima. Primùm enim tam est exercitus hic numerosus, vt astra cæli superare videatur: cùm aliquando sex mille martyres interfecti, aliquando decem mille patibulis affixi, aliquando vndecim mille simul virgines Cyprian.

trucidatæ; quandoque verò integræ ciuitates ferro & flammis absumptæ fuerint. Cùm enim Romanorum Imperatores, qui nascentem Christi Ecclesiã funditus euertere nitebantur, totius penè orbis ditionem tenerent, atq. eorũ iussu persecutionis procella crudeliter vbique sæuiret; nulla erat mundi regio, nulla ciuitas, nulla insula, nullus penè angulus qui non martyrum sanguine tingeretur. Itaque totus Oriens & Occidens, Asia, Africa & Europa (quæ tres orbis præcipuæ partes numerantur) gloriosi Martyrum cruore consecratæ sunt; nullaq́ue mundi regio est, quæ suos non extollat Martyres, eorumq́ue triumphis glorietur. Nec minor personarũ quàm locorũ varietas extitit. Nõ solùm enim viri, sed etiã feminæ; nõ modò senes, sed & iuniores ac teneræ virgines; nec solùm ignobiles, & infimæ conditionis homines, sed nobiles etiã; qualis Catharina fuit, Costi Principis filia, quæ rotarum tormẽta superauit. Nec tantùm illiterati & rudes homines, sed viri sapiẽtes, & in omni genere doctrinarum excellentes. Denique omnis ætas, omnis sexus, & omnis ordo ad necem & supplicia quærebatur. Nec minus mirabilis tormentorum numerus & varietas. Quot enim martyres, tot
Cyprian. ferè tormentorum genera excogitabantur, & (vt D. Cyprianus ait) ad hominis corpus vnum supplicia plura quàm membra erant. Quæ cùm ita sint; qualis, quæso, cælestis illa curia erit, tot Sanctorum meritis, totq; innumerabilium Martyrum illustrata triumphis? Verè non tam cælum sideribus, quàm superna illa ciuitas tot martyrum coronis redimita splendescit.

Quid verò sanctissima Cõfessorum agmina commemorem? quorũ alij Ecclesiæ doctores & magistri fuerunt, qui sanctarum
Psal 1. scripturarum studiis addicti, atque in lege Domini meditantes die ac nocte, fauos nobis diuinorum eloquiorum propinarunt: alij verò Ecclesiæ duces, defensores fidei, morum doctores, fideiq́ue aduersus hæreticos acerrimi propugnatores extitêre. Quos verò labores non pertulerunt, dum inuiolatam Ecclesiæ fidem, castumq́ue ipsius pudorem conseruare niterentur? Quod odium, quam inuidiam, quas infestationes Basilius, Chrysostomus, Ambrosius, Hilarius, cæteriq́ue Patres propter fidei atque iustitiæ defensionem non sustinuerunt? Quas non mundi oras peragrauit Athanasius, cùm ab Imperatore Arriano ad necem quæreretur? Denique sex annos continuos in cisterna sicca sine solis aspectu latuit, amico quodam clam ei necessaria ministrante. Quod, quæso, martyrij genus cum his tenebris & hoc carcere valeat comparari? Alia verò exorta tempestate, compulsus est quatuor menses in paterno sepulchro inter mortuorum cadauera latitare. Quis tale vnquam martyrij genus aut vidit aut legit?

Iam

Iam verò Anachoritas illos in vasta solitudine commorantes, solisque herbarum radicibus victitantes, diuinarumque rerum contemplationi perpetuò vacantes, quantum puritatis, & innocentiæ suæ candore supernam illam ciuitatem exornant! Quis Paulum eremitam, Arsenium, Hilarionē, Macharium, Simeonem Stilitem pro meritis commendare queat? E quibus sanctus Hilariō (auctore Hieronymo) quindecim annos natus eremum petiit, cellaq; paulo plus quàm pro magnitudine corpusculi extructa, super nudam humum iunci dumtaxat stratam tota vita decubuit; quindecim tantùm carycis post Solis occasum victitans, tempus omne in rerum diuinarum contemplatione insumebat. Quid hîc ad vitā Angelicam desideres amplius? Tolle hinc corporis commercium, tolle quindecim carycarum alimoniam, & penè Angelum in homine videbis, qui diuina semper atq; cælestia in corpore versans, Angelorum officium exercebat in terris. Quibus ergo virtutum gemmis illam cælestem aulam tot sanctorum Anachoritarum & Monachorum turmę illustrabunt, qui cœtus hominum deserentes, Angelorum in terris vitam meditati sunt! Hieron.

Quis autem Virginum gloriam silentio præterire possit, quæ in carne, non secundum carnem viuentes, virgineam puritatem ad extremum vsq. vitæ diem intemerato pudore conseruarunt? Iactent quantum volent Gentiles Lucretiam suam, quæ honoris magis quàm pudoris rationem habuit: quæ adulterii atque pollutionis suæ vindex effecta, duorū se criminum ream fecit. Nos pro vna Lucretia innumerabiles virginum choros, quæ potius ferrum & ignem, atque omnia pœnarum genera perpeti, quàm integritatis suæ iacturam facere maluerunt. Quarū multæ oblata Principum & Regum connubia respuentes, mundiq. gloriam & opes eius omnes aspernantes, cādidissimum Agnum in cælo sequuntur quocunque ierit, dicētes: Regnum mundi, & omnem ornatum seculi contempsi propter amorē Domini mei Iesu Christi, &c. Hoc igitur tam multiplici ornatu (vt ad propositam quæstionem redeamus) hac tam mirabili & consona varietate, cælcste regnum caruisset, si primum illud peccatum defuisset.

Adde etiam mirabilem aliam Dei atque hominum iustorum laudem; cui antiquus ille generis humani lapsus occasionē præbuit. Quis enim non videt, quanto sit mirabilior hominum sanctitas atque iustitia in hoc naturæ lapsæ statu, quàm in illo fuisset? In illo enim, cùm natura hominis originalis iustitiæ dono incorrupta & integra esset, & sponte sua sine vllo impedimento ferretur in bonum, nihil erat negotii virtutem amplecti, & in ea persistere, nō magis quàm aut piscibus natare, aut auibus volare: cæ-

re: cæterùm vbi per peccatum, originalis iustitiæ donum amisimus, & humana natura peccati veneno infecta ad peccatū procliuis effecta est, ad virtutem pristinam conari, & sanctitatem illam (natura lapsa reluctante) retinere, & lasciuientes atque effrenatos animi impetus & motus, rationis imperio cohibere, adeò mirabile est, vt (quamuis audacter hoc dictum esse videatur) mirabilior mihi in hoc statu vnius martyris, aut confessoris sanctitas appareat, quàm omniū simul electorum in illo extitisset. Quomodo enim mirabilius est, vnius fluminis aquam, natura obsistente, in fontem recurrere (quēadmodum de Iordane legimus) quā si omnia flumina proprio alueo deorsum ferantur: ita mirabilior hoc tempore vnius viri sancti, quàm tunc omnium hominum sanctitas apparet: cùm illud perinde esset, ac si aqua naturæ suæ impetu deorsum flueret; hoc verò perinde sit, ac si sursum versus natura refragāte reflecteretur. Vt enim quis ad finem vsque vitæ virtutem & pietatem inter tot tam varios huius mundi turbines ac procellas retineat, quot labores, quot pericula, quot certamina subire necesse est? Quot precibus, quot vigiliis, quot ieiuniis, quot lacrymis à Domino sæpe auxilium aduersus imminentia pericula efflagitandum est? Quàm verò speciosa est (vt Ecclesiastici verbis vtar) misericordia & prouidentia Dei in tempore calamitoso! Tota autem hæc tam multiplex & varia humanarum mentium pulchritudo in admirationem & cōmendationem cedit diuinæ virtutis & gratiæ: quæ ex lapidibus efficit Abrahæ filios, & eos qui de immundo semine concepti sunt, Angelorum facit in terris vitam meditari. Quæ enim maior diuinæ virtutis & bonitatis gloria, quàm quòd per eius gratiam ex morte vita, ex carne spiritus, ex terra cælum, ac demum ex homine quodammodo surgat Angelus? Quò enim operis materia vilior; eò artificis gloria præstantior; dum id facit ex sordido luto, quod nisi ex auro fieri non potuisset.

Simile. — Iosu. 3. — Eccl. 35. — Lucæ 3.

PERORATIO.

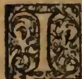
Sed iam tempus appetit, fratres, vt receptui canamus, & quid ex tam longa disputatione ad vitæ nostræ institutionem elicere possimus, vobis ante oculos ponamus. Primùm igitur vidistis quàm multa & præclara bona diuina sapientia & prouidentia, communis illius peccati occasione, in mundum importauerit; quibus & militantem & triumphantem Ecclesiam mira varietatis & pulchritudinis specie decorauit. Vidistis, quę nam sit piis hominibus beatitudo & felicitas in cælis proposita: quæ non alia est, quam sempiterna summi & infiniti boni fruitio atque possessio: qua nihil, nec per diuinam quidem potentiam, maius aut esse aut cogitari potest; cu eadē sit hominis, & ipsius summi Dei obiectiua (vt appellatur) beatitudo. Vidistis, quibus itineribus

bus ad hanc tantam felicitatem peruenitur: quæ Dominus in hodierna sancti Euangelii lectione percêset. Vidistis etiam quibus stimulis ac veluti calcaribus corda nostra ad hæc itinera percurrenda excitentur. Excitat enim primùm nos propositæ mercedis amplitudo, quam audistis: quæ quidem status felicissimus est, omnium bonorum aggregatione perfectus. Excitant nos innumera Sanctorum omnis generis exempla, virorum, mulierum, virginum, senum & iuniorum; quibus nec sexus infirmior, nec tenera ætas, nec carnis fragilitas, nec mundi vanitas, nec dæmonum fraudes, nec communis peccati labes impedimento fuit, quo minus gloriosum de peccato, mundo & principe mundi triumphum duxerint. Postremò excitat nos etiam diuinæ gratiæ admiranda vis: quæ facilè in præclarissimis Sanctorum gestis atque virtutibus elucet, & quæ nulli mortalium, piè atque suppliciter illam quærenti, interclusa est. His igitur stimulis vos ego, fratres, non ad carceres & vincula, non ad vngulas & equuleos, non ad verbera & craticulas (quæ sancti Martyres propter eandem quam nos petimus coronam perpessi sunt) sed ad charitatem, ad pacem, ad iustitiam, ad pietatem & religionem, ad castum Domini timorem, ad vitiorum fugam, ad solicitam cordis orisque custodiam, ad cupiditatum vestrarum intemperantiam rationis imperio comprimendam. Ad quæ omnia vos pium legendi orandique studium, & frequentior sacramentorum vsus miro modo iuuabunt. His igitur planissimis itineribus gradiendo, ad sempiternam tandem Sanctorum (quorum hodie solennia celebramus) societatem & gloriam, aspirante diuina gratia, peruenire licebit.

IN

IN FESTO ALICVIVS SANCTI MARTYRIS, CONCIO PRIMA: IN QVA per varios labores ad cæleste regnum, sanctorum Martyrum exemplo, perueniendum esse docetur: deinde laborum causæ explicantur: tertio verò loco, quibus rebus ad hos labores superandos instrui & armari possimus, declaratur.

THEMA. *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Matth. 16.

INTER omnia quæ humani ingenij vis studiosè & laudabiliter quęrere & indagare potest, nihil est quod vel honestiùs vel vtiliùs quæramus, quàm quænam via sit per quam ad æternæ felicitatis gloriam peruenire valeamus. Si enim creaturæ omnes nihil aliud agunt, nihil moliuntur, quàm vt ad fines sibi à conditore constitutos perueniant, in eoq; maximè omnem laborem & operam ponunt; quid, quæso, nobis aliud quærendum, quid faciendum est, qui ad hunc finem à Deo facti & informati sumus? Si hoc vnum pręstamus, plenissimè officio nostro functi sumus: si verò sine hac vna re cætera omnia adipiscamur, etiam si totius orbis imperium nacti erimus, frustra nos conditos, frustra in lucem editos, frustra denique vixisse sciamus. Frustra enim est (vt Philosophi dictitant) quod ad finē sibi præstitutum non peruenit. Si quis igitur ab hoc tanto malo immunis esse, si quis ad finē suum peruenire cupit (hoc est, vnum illud & summum bonum, ad quod fruendum à Deo conditus est, adipisci) habet in paucis his Domini verbis regiam viam ab eo ipso qui via, veritas & vita est, plenissimè simul & breuissimè descriptam: *Si quis*, ait, *vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucē suam, & sequatur me*. In quibus verbis primo loco particula annotanda est, *Si quis*; hac enim voce nemini quidem vim infert, sed quàm sint pauci, qui hoc salutari desiderio flagrent, innuit. Verè enim (vt idem Dominus ait) arcta est via quæ ducit ad vitam, & pauci ambulant per eam: ideoque non omnes in commune vocat; sed, *Si quis*, inquit, *vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam*. quod perinde est, ac si diceret: Neminem cogo, nulli vim infero, appono vobis aquam & ignem; ad quod quisque voluerit, porrigat manum suam. Hinc idem Dominus in Apocal. Apoc. vlt.

Qui nocet, noceat adhuc; & qui iustus est, iustificetur adhuc; & qui

qui sanctus est, sanctificetur adhuc. Cæterùm *: Si quis vult venire post me:* hoc est, si quis quò ego venturus sum, venire cupit; si felicitatis meæ particeps esse desiderat; si mecum in cælesti gloria regnare cupit: *Abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me Si quis*, inquit, *vult.* Primo quidem loco ardens à nobis proficiendi desiderium requirit. Aliter enim fideles serui, aliter inertes & languidi Christum sequi volunt. Illi enim quo ardore ad finem suum peruenire cupiunt, eo quoque ista amplectuntur quæ ipsos eò ducant: isti verò eo modo volunt, quem Salomon describit his verbis: Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quidquam manus eius operari. Et alio in loco: Vult & non vult piger: hoc est, vult quidē ille, cùm sibi ante oculos proponit præmium; non vult autem, cùm considerat operis laborem: promissis quidem inuitatur vt velit; præceptis tamen deterretur vt nolit. Huiusmodi autem desideriis plenus est mundus; imò verò pleni sunt inferi. Cæterùm quàm pauci sint qui verè & ex animo Christum sequi cupiant, idem Dominus hac loquendi figura designare voluit: *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, &c.* Hæc est igitur, fratres, regia in cælum via, qua & omnes Sancti, & Sanctorum omnium Dominus ingressus est. Omniū enim est illa vox: Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. Ecclesiæ quoque vox est: Nigra sum, sed formosa, filiæ Hierusalem, sicut tabernacula Cedar, & sicut pelles Salomonis. Hæ namque pelles extrà quidem viles apparebant (vtpote solis æstu ac puluere fuscatæ) quæ tamen intus miro decore & ornatu nitebant. Hoc autem sanctissimis viris maximè conuenit, qui frequenter in oculis hominum despecti & viles apparent, quorum tamen decor & pulchritudo intus latet, vbi mira virtutum atque donorum cælestium varietate & ornatu micant. Causam verò huius externi coloris atque habitus, solem esse dicit: Quia sol, inquit, me decolorauit: hoc est, Sponsi mei, qui est verus sanctitatis & iustitiæ Sol, charitas, qui me ad mortem vsque dilexit, me quoque impulit vt ob eius amorem nullum laborem, nullas ærumnas, nullas prauorum hominum persecutiones, nullum denique supplicium recusarem; vt sic tandem, quatenus fieri posset, amori eius amorem, & passionibus vicem redderem. Vehementer enim indignum putaui, cùm ille tam multa pro salute mea, ego nihil pro illius gloria perferrem; cùm præsertim ob hoc ille passus sit, vt clarissimum nobis patientiæ exemplum relinqueret. Quisquis igitur Christo nomen dedit, quisquis sub hoc capite & imperatore militat, hoc sibi laborum & patientiæ singulare exemplum propositum esse ad imitandum sciat. Hinc Apostolus, Nemo, inquit, in tribulatione moueatur: ipsi enim scimus, quòd in hoc positi sumus, quod perinde est ac

Prou 11. · Ibid. 13. · Psal. 65. · Cant. 1. · Ibidem · 1. Thes. 3.

si diceret: hæc professio nostra, hoc munus nostrũ est, hæc officij nostri ratio, vt quemadmodum scopuli in medio mari prominẽtes, ita nos procellis & fluctibus, hoc est, variis tum dæmonum, tum prauorum hominum tentationibus quatiamur. Hinc in
Cant. 3. Cantic. Sponsa, cùm lectulum Salomonis auro & argento ornatum esse dixisset, ascensum in illum tradit esse purpureum. Quo genere coloris, Martyrum sanguinem, cæterosque Sanctorum labores designasse videtur, per quos illis ad sempiternæ felicitatis requiem ascensus patuit. Quo exemplo monemur, fratres, eadem via nobis esse ingrediendum; vt eos videlicet sequamur,
Apoc. 6. quorum gloriã consequi desideramus. Hoc enim in Apocalypsi responsum sanctis Martyribus vindictam hostium suorum flagitantibus datum est, vt expectarẽt modicum, donec impleretur numerus conseruorum suorum, qui similiter occidendi erãt sicut & illi. Quod quidem supplicij genus Apostolus exposuit,
Galat. 5. cùm ait: Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. Hoc enim spiritualis cuiusdam martyrij genus est.

I.

Cæterùm quoniam (vt Philosophi tradunt) scire, est rem ex causis cognoscere; si præter sanctarum scripturarum testimonia (quæ plenissimam huius veritatis fidem faciunt) causam scire cupitis, cur variis laboribus æterna felicitas paranda sit: Causa est, virtutis ratio atque natura, quæ vnica ad beatitudinẽ via est:
August. sic enim D. Augustinus illum Dauidis versiculum, Beati imma-
Psal. 118. culati in via, enarrat: O homo, scio quid quæris. Quæris beatitudinem. Si ergo vis esse beatus, esto immaculatus. Vita ergo immaculata, quæ virtutum officiis constat, vnica ad beatitudinem via est. Virtutem autẽ circa difficilia & ardua opera versari, nemo est qui ambigat. Vbi enim labor nullus, nullaq; operis difficultas intercedit, nullus etiam virtuti locus est. Hinc Philosophi ad ea quæ sola per se natura præstare potest, nõ ita multum virtutes esse necessarias crediderunt. Vt enim homines ad vsum vitæ necessaria quærant, vt parẽtes liberos suos diligant, vt seipsos, vitam, corpusque tueantur, nulla virtus necessaria est, cùm ad
Seneca. hoc natura sufficiat. Hinc Seneca: Nulla, inquit, lex amare parẽtes, indulgere liberis iubet: superuacuum est enim in quod natura imus, impelli. Nemo in amorem sui cohortandus est, quem cùm nascitur, trahit. Vbi verò natura deficit, hoc est, vbi ad aliquod bonum opus natura, cõmunis peccati morbo infecta, imbecillis & infirma est, atque interdum etiam virtuti obsistit atq; repugnat, ibi cura, & arte aduersantis naturæ vis superanda est. Quæ quidem virtus tum diuinæ gratiæ auxilio, tum labore, studio, atq. assiduitate nostra paratur. Strenuos igitur operarios virtus

tus quærit: segnes autem & dormitâtes procul à se abiicit. Non enim sine causa Ecclesiasticus ait: Vigilia honestatis tabefacit carnes, & cogitatus illius aufert somnum. Hoc enim perpeti solent, qui se totos ad virtutis studium omni mente atque animo contulerunt. Hinc illa à Philosophis laudata sententia: Virtus odit inertes: &, Nunquam virtutis molle documëtum est. Quocirca meritò D. Bernardus sponsam ridet in lectulo suo, hoc est, in deliciis & otio sponsum quærëtem; ideoque de illa subditur: Quæsiui illum, & non inueni. Neque enim is (vt in lib. Iob scriptum est) inuenitur in terra suauiter viuentium. At vbi sponsa multo illum labore per plateas quæsisset, & multa in hac pia inquisitione perpessa fuisset, illum tandem inuenit. Non igitur segnes & inertes, sed strenuè laborantes Christũ Dominum inueniunt. Hinc Salomon, Manus inquit, fortium, dominabitur: quæ autem remissa est, tributis seruiet. Seruiet enim affectibus, variisque cupiditatibus, quæ nisi in manu forti non superantur: seruiet impurę carni suæ, quam nemo nisi virili & cõstanti animo subiecit: seruiet postremò seculo, cuius vim & impetũ multorum viribus incitatum infirma mens superare non poterit. Non seruiet autem virtuti; quam nemo nisi per laborum tolerantiam atque patientiam adeptus est. Eccles. 37. Bernard. Cant 1. Iob. 28. Prou. 12.

Sed instabit aliquis: Cùm virtus sit animi habitus, rationi cõsentaneus; quî fieri potest, vt ea homini, rationis compoti, grata & iucunda non sit; cum cognatio & similitudo rerum non pugnam & litem, sed suauissimam coniunctionem & amorem pariat? Ad hoc autë respondemus, hanc pugnam & contentionem non ex rationalis animæ natura, sed ex carnis conditione, cui mens hæret, proficisci. Cùm enim (vt Philosophi tradũt) vnumquodque recipiatur ad modum recipientis, consequens est, vt res ipsæ quæ alicubi recipiuntur, naturam quodammodo suam exuant, & illam induant in qua recipiuntur. Sic igitur quamuis rationalis anima spiritualis substantia sit, infirmæ tamen carni adiuncta, hanc ab ea infirmitatë trahit. Quo fit, vt suæ quodammodo nobilitatis oblita, & carnis suæ amore incësa, illa sitienter appetat, quæ eius amica caro concupiscit. Qualis autem carnis natura peccati labe infecta sit, Apostolus expressit cùm ait: Scio quòd nõ habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum. Cui affine est & illud ex Genesi: Sensus enim & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. Quanta ergo vi aduersus hos lapsæ naturæ motus atque impetus pugnandum est? Aliud enim est cymbam prono flumine, ventisque secundis ferri; aliud verò contra impetũ fluminis, & ventorum aduersantium flatus remorum impulsu conari: hic enim validis incumbëre remis, magnoq; nisu aduersus hæc impedimenta pugnare oportet. Rom. 7. Genes. 8.

Si enim vel ad momentum cesses, aut segniter agas, protinus te vis ventorum & aquarum impetus ad inferiora tendentium secum trahet & impellet. O si nunc, fratres, spirituales oculos haberemus, quàm liquidò deprehēderemus, simile nobis certamen simileque nauigationis discrimē esse propositum! Si enim adeò difficile est contra vim ventorum & fluctus maris nauigationis cursum dirigere; quāto, quæso, difficilius erit aduersus torrētem mundi, & immundorum flatus spirituum, & aduersus carnem peccati labe infectam, immò aduersus naturam ipsam pertinaci contentione dimicare! O quanto nobis studio, quāto labore, qua industria, quibus vigilijs & precibus opus est, vt tricipitem hunc Cerberum expugnare valeamus! Nam & omnibus his verbis aduersus illum D. Hieron. decertauit, qui tamē in deserto agēs, scorpionum socius & ferarum, sæpe, vt ipse ait, choris intererat puellarum. Quis hostium conflictus adeò pertinax & cōtentiosus fuit, vt non saltem occidente sole diremptus fuerit? At hic idem vir sanctus ait: Memini me clamantem diem crebrò iunxisse cum nocte, nec prius à pectoris cessasse verberibus, quàm rediret, Domino imperante, tranquillitas.

Hieron.

Adde his etiam, quòd Spiritus noster, qui à cælis originē ducit, in hoc mundo velut aduena & peregrinus est: caro verò in ipso tāquam in patria & geniali solo instar ciuis est. Quo fit, vt eius cupiditas à cognata patria, in qua vitam ducit, non parum acuatur. Quod sapientissimi viri olim significare volentes, Antæum quendam terræ filium esse finxerunt, qui aduersus Herculem cōgressus, vbi victus in terram corruisset, ab amica & parente terra adiutus, fortior surgebat quàm cecidisset. Quæ res carni nostræ maximè conuenit, quæ ab hoc mundo, in quo degit, nouas ad expugnandum spiritum (qui aliunde ad nos venit) vires capit. Terrena quippe bona eius oculis obiecta, quorū quædā voluptati, quædā vtilitati, quædā necessitati, quædam indulgentiæ seruiūt; eius ad se cupiditatē partim præsentia sua, partim vtilitatis ratione vehementer incendunt: cùm tamen animi bona, quamuis sint longè præstantiora, nec oculis vsurpari, nec manibus contrectari valeant. Quo fit, vt quod minus videtur, minus etiam diligatur. Huc accedit, quòd suos etiam caro satellites habet, qui simili modo terrenis bonis capiuntur. Oculi enim pulchra videre, aures iucunda audire, nares suauia odorari, gustatus dulcia & palato grata degustare, corpus mollibus tegi concupiscit. Quæ omnia aduersus spiritum, qui solis spiritualibus rebus pascitur, acriter pugnant. Quo nomine, spiritus idē ab ipsa carne & satellitibus eius obsessus, cælestē opē aduersus hostem tot copiis armatū postulat his verbis: Miserere mei Deus, quoniam conculcauit me homo tota die, impugnans tribulauit

bulauit me. Conculcauerunt me inimici mei tota die: quoniam multi bellantes aduersum me. His igitur rationibus caro germanum spiritum impugnat.

Cùm autem verum sit quod ab Apostolo dictum est; Nemo vnquã carnem suam odio habuit, sed nutrit ac fouet eam; quid difficilius quàm aduersus carnem suã, hoc est, aduersus amicam, & naturæ fœdere sibi coniunctissimã decertare? molestia, quam diligas, afficere? cupiditates eius elidere? rebelles motus comprimere? impetus frenare? eiusque lasciuiam & insolentiam asperitate vitæ coërcere? Ephes. 5.

Liquet igitur, non modò sanctarum scripturarũ testimonio, sed aperta etiam ratione, per varios labores atque certamina nobis ad sempiternæ felicitatis portũ esse veniendum. Vnde quisquis omnem laborum molestiam detrectat: se ipsum in sempiternam miseriam atque mortem præcipitat.

Quòd si à me quæratis, quibus in rebus nobis elaborandũ sit; facilè quidem hoc ex his quæ hactenus de virtutis natura (quæ circa difficilia & ardua opera versatur) dicta sunt, intelligere poteritis Sed quoniam hoc vniuersè dictũ est, idem etiam singillatim explicare tentabo. Olim Rebeccæ vterum gestanti, & Dominum de futuro partu consulenti, dictum est: Duæ gentes sunt in vtero tuo, & duo populi ex ventre tuo diuidentur. Idem igitur sibi quisque fidelium quadam similitudine dictum putet. Duos enim quisque nostrûm variarum cupiditatum exercitus in pectore suo gestat, qui aduersus virtutis & rationis imperium continenter bellum gerunt. Aliæ enim opes, honores, & carnis delicias sitienter appetunt; aliæ verò, si quis nobis impedimẽto sit, quo minus hæc ipsa quæ ardenter cupimus, assequamur, ira, odio, vindictæ cupiditate atq. liuore, variisque perturbationibus nos à virtute, & tranquillo mentis statu deiicere conantur. In his igitur vtrisque affectibus, cæterisque turbidis animi motibus frenandis, tota vita laborandum est: ne videlicet huiusmodi affectionum impetus nos transuersos agant, & à virtutis tramite abducant. Hoc est igitur stadiũ in quo pietatis cultoribus tota vita decertandum est, si cum triumphali palma cælos penetrare desiderant. Sunt etiam variá improborum hominum maledicta & malefacta, quę charitatis virtutem acriter impugnant: quæ etiam forti & generoso animo superãda sunt, ne ab hac virtute (in qua Christianæ iustitiæ summa constituta est) excidamus. Ita enim fiet, vt virtutis huius ruẽdæ gratia spiritualis martyrij coronam percipere mereamur. Alij enim propter tuendam fidem, alij propter charitatem conseruandam martyres sunt. Quisquis enim persecutionem patitur propter iustitiam, si non in litera, certè in spiritu martyr est. Habetis igitur in his re-

Vis cõcupiscibilis. Vis irascibilis.

bus, fratres, exercendæ virtutis propositam materiam.

II.

Sed insurget hic fortasse aliquis. Quid, inquiens, pater agis? Officij tui est nos ad virtutis studium & amorem traducere, ad quod eius magis delicias, quā labores ob oculos ponere debuisses, quo nos hac suauitatis illecebra inescares: tu contrà diuersa

Simile. ratione eius nobis labores & asperitatem obiicis. Non temerè hoc facio, fratres; necesse enim est, vt quemadmodum aduersus hostes dimicaturi, eorum vires nosse diligenter student, quò similes copias, & parem animi magnitudinem aduersus illorum impetus comparent: ita in virtutis stadio certaturi, qui sint ipsis labores exantlandi, quæ certamina subeūda, prius animo cōprehendere debent: ne si languidi & imparati in hoc certamen descenderint, in primo congressu, improuisi laboris magnitudine deterriti frangantur. Ne quis tamen hac occasione animum despondeat, is primùm animaduertere debet, plurima esse in vita multis laboribus & sudoribus implicita, quæ tamen homines cùm aliqua subest aut necessitatis, aut vtilitatis ratio, adeò non refugiūt, vt libenter etiā amplectantur. Quid enim aliud agunt omnes qui labore manuum suarum die ac nocte victum sibi suisque comparant? Quid faber ferrarius; qui noctem tanquam

Eccl. 38. diē transigit? vt enim Ecclesiasticus ait: Vapor ignis exurit carnes eius, & in calore fornacis concertatur. Quid verò prolis auidæ matres? Num hæ aut intolerandos partus dolores, aut educationis filiorum diurnos nocturnosq; labores & molestias pertimescunt? Non ergo in labores solùm, sed in laborum fructum, & alia multa quę laborum acerbitatem leniunt, oculos coniicere debemus, ne prima virtutis specie terriri ab ea resiliamus.

Et quidē si in scelerata vita minus esset difficultatis ac laboris, non mirū esset ad illam à virtutis & honestatis tramite deficere: sed longè tamē secus euenit. Quid enim improborum hominū

Sap. 5. vita laboriosius? quid acerbius? An non ipsi in lib. Sapientiæ hoc ipsum confitentur? Lassati, inquiunt, sumus in via iniquitatis & perditionis: ambulauimus vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus. Fateor in vtraque vita labores nō deesse. At longè

Seneca. improborum quàm piorū vita laboriosior est. Senecam audiamus: Sanabilibus, inquit, ægrotamus malis, ipsaq́. nos in rectum genitos natura, si emendari velimus, iuuat. Nec vt quibusdam visum est, arduum in virtutes & asperum iter est: plano adeuntur. Non vanæ vobis auctor rei venio Facilis est ad beatā vitam via, inire modò bonis auspiciis, ipsisque Diis bene iuuantibus. Multò difficilius est facere ista quæ facitis. Quid enim quiete animi otiosius? quid ira laborosius? quid clementia remissius? quid crudelitate negotiosius? Vacat pudicitia, libido occupatissima

ma est. Omnium deniq. virtutũ tutela facilior est: vitia magno coluntur. Hactenus ille. Si hoc igitur Philosophus sentiebat, qui gratiæ virtutẽ ignorabat; quid nos sentire par est, qui eius prępotentem ac singularẽ vim cõfitemur? Sed afferam tamẽ huius rei locupletissimũ testimonium ab ipsa voluptatis officina profectũ, quod nulli homines, quamlibet voluptatũ amantes, reiicere possint. Epicurus enim voluptatis assertor, in qua humanæ vitæ felicitatẽ collocabat; eodẽ Seneca referẽte, virtutẽ ideò sequẽdam esse dicebat, quòd magnam sectatoribus suis voluptatẽ afferret: vitia verò fugienda, quòd innumeras secum molestias ex metu & malorum conscientia, & cupiditatũ intemperantia menti ingenerarent. Qua in re nõ admodũ à dogmatibus nostris abhorret etiam Epicurus, cùm alibi quidem de viro iusto scriptum sit; Gaudiũ est iusto facere iustitiam; alibi verò de via impiorũ Propheta dicat: Contritio & infelicitas in viis eorũ, & viã pacis non cognouerunt. Verissimè enim à D. Augustino dictũ est: Iussisti Domine, & verè sic est, vt pœna sibi ipsi sit animus inordinatus. Psal. 13. August.

Sed quibus virtus condimentis, quam habet amaritudinẽ, vel temperet, vel prorsus adimat, expendamus. Primum certè (vt ita dixerim) condimẽtum eius est, meriti magnitudo. Laboris enim cumulus, qui ex ipso virtutis opere nascitur (dummodo charitas adsit) meriti etiam cumulum ita auget, vt vbi maior fuerit laboris molestia, maius sit etiam boni operis meritũ. Diligenter quidẽ illa Raphaëlis Angeli verba ad Tobiã annotanda, & imo pectore condenda sunt: Quando, inquit, orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & relinquebas prandium tuum, ego obtuli orationem tuam Domino. Pręclarum quidem opus erat, & orare, & mortuos tradere sepulturę: sed lacrymas precibus adiungere, & prandium relinquere, & cum mortis etiam periculo mortuos humare, hoc ita gratum Deo fuit, vt tam noua & insolita ratione afflictis Tobię rebus Dominus cõsuluerit; cùm Raphaëlem Angelum, humanam speciem referentem, è cælo demiserit, qui tot diebus iuniorem Tobiam comitaretur, vnà cum illo iter ageret, vnà cibũ & potum cum illo capere simularet, atq. tã multis & patrem & filiũ beneficiis afficeret. Vnde hoc? Certè ex lacrymis, & vitæ pericul s atque laboribus, quos vir sanctus propter Dei gloriã suscipiebat. Vnde Dominus Paulum Apostolum laudaturus, prætermissis aliis eius virtutibus, singularibusq. priuilegiis, hanc in eo laborum tolerantiam præcipuè commendat. Sic enim ad Ananiam discipulum ait, Vade Anania: quoniã vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum, &c. Ego enim ostendam ei quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Tob. 12. Act. 9.

His etiam adde mirabiles paracleti Spiritus consolationes, & spiritualia gaudia, quibus pios homines visitare, consolari, atque

reficere solet, & occulto illo manna pascere; cuius suauitatem
Psal. 30. nemo scit, nisi qui accipit. Hinc Vates regius: Quàm magna, inquit, multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te! Quæ quidem dulcedo tanta est, vt ipsas etiam cælestes virtutes in admirationem rapiat, quæ in Canticis dicunt:
Cant. 8. Quæ est ista quæ ascendit de deserto, deliciis affluens? Quomodo, quæso, in vnum coëunt, è deserto ascẽdere, & deliciis affluere; cùm in deserto nihil nisi squalor, solitudo, atque sterilitas omnium deliciarum sit? Imò verò hæc inter se maximè cohærent. Eos namque qui in hac terrenarum deliciarum sterilitate tanquam in deserto viuũt, spiritualibus gaudiis atque deliciis oblectare Dominus solet, vt veris gaudiis vana gaudia, solidis bonis inania bona, spiritualibusque deliciis carnales delicias repudiare facilè queant. Hac ergo spiritualis iucunditatis illecebra fidelium mentes miro modo ad se Dominus trahit. Quod quidem
Psal. 21. Propheta significasse videtur, cùm ait: Manducauerũt, & adorauerunt eum omnes pingues terræ, in conspectu eius cadẽt omnes qui descẽdunt in terram. Quem locum interpres quidam sic explanat: Manducauerunt, & cùm gustassent spiritualia Domini dona, supplices facti sunt potentissimi quique eorum qui terram inhabitant, & in venerationem illius genua flectẽt. Gustata enim spirituali suauitate, facile est omnia alia mundi oblectamenta fastidire, & Christi crucem amplecti, & supplicẽ illi fieri.

Adde his etiam mercedem, quæ strenuè laborantibus in cælo reposita est. Hac enim Apostolus Corinthios ad strenuè laborandum hortatur, cùm exposita resurrectionis & immortalitatis
1. Cor. 15. gloria tandem ait: Itaque fratres mei, stabiles estote, abundantes in omni opere Domini, scientes quòd labor vester non est inanis in Domino. Dei enim ineffabilis & immensa bonitas, quæ suauiter omnia disponit, in hoc breuis æui curriculo certamina & labores esse voluit: in altero verò, quod sempiternum est, præmia sunt & coronæ meritorũ. Hic militamus, illic coronamur: hîc per labores præparamur ad regnum, illic verò defuncti laboribus vocamur ad requiem. Cuius rei imaginem structura templi Salomonis commodissimam exhibet. In eius namq. fabrica
3. Reg. 6. (quemadmodum in Regum libris legimus) malleus, & securis, & omne ferramentum non sunt audita cùm ea domus ædificaretur. Adeò enim perfectè lapides & ligna in monte Libano dolata erãt, vt in suo quodq. loco sine securis aut mallei officio aptissimè collocaretur. Quod igitur in illius terreni tẽpli fabrica contigit, idem etiam in cælestis tẽpli structura eueniet; quæ ab origine mundi cœpta, in fine tandem, non ex mortuis, sed ex viuis lapidibus consummanda est. Hîc enim lapides viui dolantur: illic verò sine vllius ferramenti ministerio in suis sedibus collocantur.

cantur. Sed quonam modo dolantur? Ecclesia appositissimè id in hymno declarat his verbis: Tunsionibus, pressuris expoliti lapides suis coaptantur locis, per manum artificis disponuntur permansuri sacris ædificiis. Hac ergo spe se pij homines consolantur, cùm varijs in vita laboribus premuntur; quòd intelligant, se tunc non premi, sed poliri; nō à Deo deseri, sed dolari; non lacerari, sed ornari; quò in illa cælesti fabrica tanto præstantiorem locum obtineant, quāto maioribus hic laboribus pressi & attriti fuerint. Nisi enim hac bona spe sustentarentur, quomodo inter tot mundi turbines atque procellas subsistere possent? Hinc pro eo, quod nos legimus: Credo videre bona Domini in terra viuentium; alij vetterūt: Nisi credidissem me visurum bona Domini in terra viuentium. Est autem oratio Hebrææ linguæ more præcisa, quæ hunc sensum proposito nostro accommodatum reddit. Cùm aduersum me tot iniqui testes insurrexissent, in eas angustias cōiectus sum, vt nisi firmissimè credidissem, & veluti persuasum habuissem, visurum me aliquādo insignem Domini benignitatem & clementiam in terra, in qua semper viuunt qui nunquam sunt morituri, tunc animum despondissem. Hæc igitur piorum firmissima spes miro modo ipsorum animos ad ferendos labores munit & roborat. Psal. 26.

LII.

Iam verò Sanctorum omnium varij labores atq. certamina pro iustitia & pietate suscepta, quātum nos ad laborum tolerantiam excitare debent! Facta, inquit D. Gregor. præcedentiū pensemus, & grauia non sunt quæ toleramus. Sed intra hos tamen, sanctorum Martyrum agones singulariter eminent. Hoc enim rabida Tyrannorum feritas, Satanæ furiis exagitata, captabat, vt aliquid morte atroci* inueniret, si qua fieri posset, vt Dei famulos de gradu virtutis & constantiæ depelleret, & inuictam eorum fidem labefactaret. Vnde alij bestiis immanibus laniādi obiiciebantur; alij per saxa & tribulos ad caudas indomitorū equorum alligati raptabantur; alij membratim dissecabātur; alij frequentibus sagittis configebantur; alij nouo genere supplicij brumali tempore borealique regione vinctis pedibus frigore enecādi reponebantur. Quid verò illos memorem qui in sartagine feruēti oleo atque adipe frigebantur? Quid, qui in craticula prunis suppositis, furcisq. ferreis cōpressi torrebantur? Quid, qui in equuleo suspensi, ferreis pectinibus altè impressis excarnificabantur, atq. ita sulcatis visceribus super acutas testulas & tribulos lacerandi iactabantur? Quid, qui diuersis flagellorum generibus, virgis, scorpionibus & plumbatis cædebantur? Quid, qui fame, & squalore, ac tenebris carceris longo supplicij genere conficiebantur? Quamuis autem mirum sit, tam varia & immania tor- Gregor.

menta vnum corpus adeò fragile sustinere potuisse, longè tamẽ mirabilius est, videre, qua animi constantia & alacritate ad hæc supplicia fideles proficiscebãtur: adeò, vt multi etiam nõ quæsiti, vltrò se ad exoptatissimam mortem offerrent, magna voce clamãtes, Christianus sum, Christianus sum. In his igitur qui se ad mortem vltrò offerebant, martyrij ardor; in aliis, qui deprehensi ad mortem ducebãtur, deuotio, & animi promptitudo præcipuè commendatur. Quod cùm in aliis, tum in beatissimo martyre Cypriano animaduertere licet: qui cùm ad Galerium Præsidem adductus esset, Galeriusque dixisset: Tu es Cyprianus? vir sanctus incunctanter respondit: Ego. Tum Galerius: Tu es ille quẽ Christiani Papam suum nominãt? Sanctus Dei respondit: Ego. Proconsul dixit: Iusserunt tibi Principes adorare Deos: Sanctus Dei respondit: Non faciam. Proconsul dixit: Melius faceres si saluti tuæ consuleres: Sanctus respondit: Salus mea Christus est. Denique contra illum Deos negantẽ & blasphemantem sententia ex tabella recitata est: Statius Cæcilius Cyprianus gladio feriatur. Sanctus Dei respondit, Amen. O amen! ô dulce verbum! ô felix vitæ clausula! ô ingens mortis desiderium hac vna voce declaratum, quo Sanctus Dei vitam conditori suo atq; redemptori impendere cupiebat! Atque hac nouissima voce prolata, ceruicem obtulit gladio, proque tanto beneficio carnifici viginti aureos dari iussit; & cùm vitam alij redimant auro, iste mortem mercatus est auro.

Denique non rarò infideles ipsi, qui tormentis aderant, insuperabilem hanc animi magnitudinem & constantiam demirati, aliquid ibi supra humanæ naturæ conditionem sublimius intel-
Cyprian. ligebant. Qua de re sic idem Cyprianus in epistola ad quosdam sanctos Martyres, Vidit, inquit, admirata præsentiũ multitudo cæleste certamen, certamen Dei, prælium Christi, stetisse seruos eius voce libera, mente incorrupta, virtute diuina, telis quidem secularibus nudos, sed armis fidei credentis armatos. Steterunt torti torquentibus fortiores, & pulsantes ac laniantes vngulas pulsata ac laniata membra vicerunt. Inexpugnabilem fidem superare non potuit sæuiens plaga diu repetita, quãuis rupta compage viscerum torquerentur in seruis Dei non iam membra, sed vulnera. Horum autem exemplorum quãta sit in Ecclesia mul-
Cant. 4. titudo; declarat Sponsa in Cantic. cùm ait: Sicut turris Dauid, quæ ædificata est cum propugnaculis: mille clypei pẽdent ex illa, omnis armatura fortium. Inter quæ spiritualis vitæ munimenta non postremum locum sanctorum Martyrum exempla tenent. Quid? quòd non solùm Martyres, sed sancti etiam Confessores tam multos labores, & perditorum hominũ infestatio-
Gregor. nes passi sunt? Sanctissimo Papæ Gregorio, præter barbarorum incur-

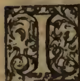
incursiones, & grauissimos corporis morbos quos in vita pertulit, ne mortuo quidem mũdus pepercit. Post eius namque mortem quædam eius clarissima scripta à perditis hominibus, eius gloriæ inuidẽtibus, igni tradita sunt. Alter verò Gregorius Nazianzenus, Constantinopolitanus antistes, cathedram suam ob æmulorum inuidiam deserere coactus est. D. Basilius grauissimas ab Imperatore Valente Arriano persecutiones passus est. D. Chrysostomus innocens & sanctus exilio mulctatus, atque in eo magnis exantlatis laboribus propter Ecclesiam & morum correptionem, vitam finiuit. D. Hieronymus ob maleuolorum inuidiam Romam deseruit, & in Palæstinam profectus, adeò granes canum suorum morsus pertulit, vt nonnulli eum hæreseos insimularent. Ambrosius item acerbissimum odium à Iustina Arriana, Valentiniani Imperatoris matre, sustinuit. Quid verò Athanasius? cui vix vllus in toto terrarum orbe tutus locus ad latendum fuit: qui (quod penè incredibile esse videtur) sex annos continuos in sicca cisterna sine Solis aspectu latuit. Gre. Naz. Basil. Chrysost. Hieron. Ambrof. Athan.

Nunc ad vos, fratres. Si ea diuinæ gratiæ & charitatis virtus est, vt non modò diuinæ legis onera, sed immania etiam Tyrãnorum tormenta alacri & inuicto animo perferre valeat; quam, quęso, nos ante superni iudicis tribunal excusationem obtendere poterimus, cùm apertè videamus eiusdem naturæ consortes tanto maiora onera diuinæ gratiæ ope adiutos pertulisse, quàm quæ à nobis exiguntur? Hæc igitur à nobis hodie in beato N. virtutis & constantiæ exempla proponuntur; quæ vt improbis omnem excusationis ansam adimunt, ita piis acres ad virtutem & pietatem stimulos addunt. Itaque, fratres, non solam diuinæ legis asperitatem animaduertere debetis, sed vlterius progressi, considerate, perditorum hominum vitam lõgè maioribus curis & molestiis esse implicitam: piorum autem, præter quàm quod minus molesta est, hæc etiam adiumenta, quæ sunt à nobis propósita, habere. Adiuuat enim nos primùm meriti magnitudo: quod strenuè laborantibus propositum est. Adiuuat corona cælestis, quæ iustitiæ & integritati in cælo proposita est. Adiuuat paracletus Spiritus, qui fidelium corda, ne laboribus fracti deficiant in via, mitis reficit gaudiis atque deliciis. Adiuuat postremò insuperabilis diuinæ gratiæ virtus, quæ ita Apostolorum & Martyrum mentes muniuit, vt eorũ omnium sit illa vox: Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius? His igitur adiumentis confirmati, fratres, animum resumamus, & ad diuinorum præceptorum obedientiam alacriter accingamur. Nulla nos mundi aduersitas, nulla carnis voluptas, nulla terreni lucri cupiditas, nulla popularis auræ vanitas, nulla prauorum Rom. 8.

rum hominum exempla, nulla consilia, nullæ ipsorum siue iniuriæ, siue contumeliæ; nihil denique in vita sit quod nos à contento pietatis & iustitiæ cursu retardare possit; sed his omnibus impedimentis atque hostibus superatis, per semitas iustitiæ gradiamur; vt sic tandem sempiternæ iustitiæ coronam cũ eisdem Martyribus ab Imperatore nostro promissam, percipere mereamur: qui cum Patre, & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

IN FESTO ALICVIVS SANCTI MARTYRIS, CONCIO SECVNDA, DE FIDEI veritate: in qua duo clarissima eius testimonia & firmamenta tractantur: alterum mundi conuersio, quæ sine miraculis esse non potuit: alterum diuinæ gratiæ virtus, quæ internę pacis & trãquillitatis beneficio miro modo eiusdẽ fidei veritatẽ confirmat.

THE. *Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra.* 1. Ioan. 1.

INter ea quæ ad vitã hominum optimis institutis moderandam adiuuant, tantum rectè viuendi exempla conferunt, vt sempiterni Patris Filius sub imaginis humanæ specie terras lustrare, & inter homines versari dignatus fuerit: nõ solùm, vt eos redimeret, sed etiam vt seipsum absolutissimum virtutum omnium exemplar exhiberet. Vt enim Lactãtius ait, Homines malunt exempla quàm verba; quia loqui facile, præstare difficile. Hac igitur de causa Ecclesia de communi semper omniũ salute solicita; quæ nullum non mouet lapidem, quo nos ad virtutis & pietatis studium impellat; tam multa & varia Sanctorum festa singulis penè diebus celebranda proponit, non solùm vt eorũ precibus & intercessione infirmitas nostra iuuetur; sed etiam vt clarissimis virtutum eorũ exemplis languor & tepiditas nostra accendatur. Quamuis autem Spiritus ille cælestis (qui totius sanctitatis & iustitiæ architectus & magister est) Sanctos omnes, quasi vas auri solidum, cunctis virtutum gemmis ornauerit; in aliis tamen alias atque alias virtutum laudes magis extulit, & amplificauit. Sic commendamus in sanctis Patriarchis obedientiam, in Prophetis rerum diuinarum scientiam, in Apostolis charitatem, in Martyribus fidem, in Confessoribus deuotionem,

Lactan.

tionem, in sanctis Monachis & Anachoritis mirabilem abstinentiam & diuinarum rerum contemplationem, in Virginibus illibatum virginei pudoris florem, & in sanctis Viduis sobrietatem & continentiam. Cùm his igitur diuinis coloribus summus ille artifex polymitam Ecclesiæ vestem distinxerit; prudentissimè nobiscum eadem agit Ecclesia, quæ tot Sanctorum festis propositis, vestem suam deauratam, mira virtutū varietate contextam, nobis quotidie spectandam proponit: quò inter tot pretiosa virtutum monilia aliquid vitæ nostræ instituendæ commodum & salutare inueniamus. Cùm igitur hodie beatissimi N. Martyris festum diem celebremus; in sanctis autem Martyribus inconcussam fidei firmitatem præcipuè commendemus: de hac hodie dicturi, cælestem opem, sacratissimæ Virginis intercessione, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Erunt fortasse qui hoc argumenti genus, quo de fidei veritate tractare decernimus, minimè necessarium firmiter iam credentibus dicant. At cùm multos passim, prô dolor, reperire liceat, qui ita credunt, quasi non crederent; qui videlicet ita viuunt, ac si nullam prouidentiam, nullumque apud Deum bonorum malorumque discrimen esse arbitrentur; de fidei veritate atque dignitate apud hos sæpe dicere necesse est, his præsertim infelicissimis temporibus, in quibus tam multa fidei naufragia lamentamur. Hos igitur, tanquam infirmos in fide, necesse est vt iuxta Apostoli præceptum assumamus, & non modò ipsius fidei auctoritate, sed etiam apertissimis diuinorum operum argumentis conuincamus: si fortè apud quos fidei auctoritas minus valet, rationis vis & efficacia valere possit. Nec ad hos modò, sed ad eos etiam qui piè in Christo viuunt, huius argumenti tractatio perquam vtilis est. Cùm enim fides (vt Apostolus docet) totius spiritualis vitæ radix & fundamentum sit, ea vtique nobis assidua cura, & vigilanti studio colenda & roboranda est. Sic enim videmus hortorum cultores omnem operam suam in excolenda arborum radice ponere: hanc enim frequentibus aquis irrigant, fimo iniecto fouent, terrā, cui innixa est, molliunt, quo ad imas radices peruius sit solis, pluuiæ, aëris & cælorum influxus. Hoc enim diligenter prouiso, beneficiū in vnam radicem collatum, in omnes arboris ramos fructusque redundat. Cùm ergo fides non modò iustificationis nostræ, sed totius quoque spiritualis vitæ, cæterarumq. virtutum radix & fundamentum sit, omnem operam nostram in hac virtute excolenda, fouenda, roboranda, & diuinorum operum miraculis confirmanda collocare debemus; quò radice solidata, maximos in cæteris virtutibus, velut in ramis ab hac radice prodeūtibus, processus faciamus. Hac enim *Simile.*

ratione

tatione Apostolus Christiani hominis profectum atque iustitiam ex fide in fidem esse testatur: quia videlicet ad profectum vigentis & inflammatæ fidei, cæteræ quoque virtutes assidua capiunt incrementa.

Quamuis autem fidei nostræ veritas à diuini Spiritus lumine magis quàm ab humanæ rationis argumẽtis pẽdeat; sunt tamen adeò multa & magna argumenta quæ illam confirmant, vt meritò Propheta dixerit: Testimonia tua credibilia facta sunt nimis. Non enim solum fidei lumen, sed humanæ quoque rationis lumen miro modo huic veritati adstipulatur. Vnde non immeritò illa Richardi sententia cõmendatur: Vtinam attendere vellent Iudæi & Gẽtiles: Verè enim tam multa & magna sunt quæ nos ad credendum impellunt, vt dicere Domino possimus: Domine, si decepti sumus, à te decepti sumus.

Richard.

Sed cùm tam multa sint quæ fidei nostræ veritatem confirment, duo tamen sunt eius præcipua testimonia; quorum altero exteriùs, altero interiùs eius veritatem hominibus Dominus in mundum inuexit. Exteriùs enim per clarissima miracula; interiùs verò per magnificẽtissima diuinæ gratię opera, quæ in piorum mentibus operatus est, eius veritatem confirmauit. De his igitur duobus fidei nostræ testimonijs mihi hodie, aspirante diuina gratia, disserendum est.

PARS PRIOR. I.

Et quidem miracula (vt D. Thom. ait) Catholicæ fidei veritatẽ plenissimè confirmant; vtpote diuinæ potentiæ opera in testimonium catholicæ veritatis edita, quæ nec fallere quenquã, nec ipsa falli potest. Non defuisse autem miracula in fidei prædicatione, præter sacrarum litterarũ testimonia, ex eo sancti Patres colligunt; quòd nullo modo homines induci potuissent, vt verum hominem, humili & paupere matre natum, ignominiosoq; cum facinorosis hominibus supplicio crucis affectum, verum Deum esse crederent, nisi clarissimis miraculorum operibus ad hoc credendum impellerentur. Adde non solùm matris, sed etiam patris, cuius illi filium esse putabant, humilitatem. Ait enim Lucas, ipsum cõmuni hominum iudicio Iosephi, hoc est, fabri filium creditum vulgò fuisse. Quid enim aliud crederent, qui Dominicæ incarnationis sacramentum, ipsis etiam cælestibus virtutibus admirandum, prorsus ignorabant? Qua ergo ratione (nisi apertissima miraculorum testimonia intercessissent) fabri filium, qui securi & serra victum sibi parabat, Deum omnipotentem, & rerum omnium cælestium atque terrestriũ conditorem & moderatorem esse homines crederent? Hac enim ratione (vt Nicephorus scribit) Varanes Persarum Rex atrocissimè Christianos insectabatur, insanire illos asserens, quòd fabri filium

Niceph. lib 14. cap 30.

filium omnipotentem Deum esse crederent. Inter alios verò nobilissimum quendam virum, Achemenidem nomine, damnauit; quem opibus atque omni dignitate priuatum, nudum, & subligari tantùm præcinctum, aulici comitatus camelos ducere iussit. Perpauci intercessêre dies, cùm Rex ex superiore porticu prospectans, præclarum illum virum, æstu Solis adustum, & puluere obsitum vidit: & patris eius gloriam in mentem reuocans, eum reduxit, & linea tunica vestiuit. Et cùm labore & ærumna illum confectum, faciliorem iam & propensiorem ad gratiam à se ineundam fore putaret: Vel nunc tandem, inquit, errore priore repulso, fabri filium ex animo tuo eiice. Atque ille exardescens, tunicam illam cōscissam abiecit, & voce magna, Si huius, inquit, gratia religionem longè optimam mutaturum putas, en munus tuum tibi vnà cum impietate habe. Quæ cùm ita sint; quid, quæso, mirabilius, quàm verum hominem, mortalitatis & naturæ nostræ consortem, fabri creditum filium, & cum facinorosis hominibus ad crucem damnatum, verum Deū, mundi opificem, & rerum omnium dominum atque gubernatorem esse credere? Quî ergo fieri potuit, vt rem tantam homines sine miraculorum attestatione crederent? & (quod est mirabilius) tanta firmitate & constantia crederent, vt nō vincula, non carceres, non exilia, non rotæ, non proscriptiones bonorum, non scorpionum verbera, non discerptiones membrorum, non dentes bestiarum, non vngula fodiens, non ignis vrens, non lebetes adipe atque oleo feruentes, non denique omnia tormentorum genera, quæ vel immanitas hominum, vel furor Dæmonum excogitare potuit; postremò non omnis aduersus eos orbis dimicans, ab hac fidei firmitate & confessione dimouere potuerint? Astiterunt enim Reges terræ, & principes conuenerūt in vnum, aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Omnes enim Reges terræ, omnes mundi imperatores, omnia regna terrarum, omnes omnium ordinum homines, Iudæi & Gentes, Philosophi & seculi potentes, ac postremò vniuersus orbis ad hanc fidem expugnandam omnibus machinis atque tormentorum generibus vna mente vnoque consilio conuenerunt. Quorum rabiem atque furorem idem Vates, fremitus nomine designauit, cùm ait: Quare fremuerunt Gentes, &c. Nihil tamē horum sanctorū Martyrum fidem vlla in re aut labefactare, aut imminuere potuit.

Addam hîc aliud impugnationis genus, quod sanctos Martyres multo magis (vt ego quidem sentio) quàm omnia tormētorū genera (nisi illis diuina virtus affuisset) conturbare potuisset. Quod vt intelligatis, sciendū est, hunc esse eorum hominum qui terrenorū bonorum spe Deum colunt, sensum atque iudicium,

vt

vt successu rerum religionis & fidei veritatem metiantur. Hoc apertè liquet exemplo eorum qui in lib. Machab. seipsos his verbis cohortati sunt: Eamus & disponamus testamentũ cum Gentibus; quia ex quo recessimus ab eis, inuenerunt nos mala multa. Et bonus visus est sermo in conspectu eorum, &c. Sic etiam mulieres Ieremiæ, ipsas ab idolorum cultu reuocanti, responderunt: Sermonem quem es locutus ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te; sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore nostro, vt sacrificemus reginæ cæli, & libemus ei libamina, sicut fecimus nos, & patres nostri; & saturati sumus panibus, & bene nobis erat, malumq; non vidimus: ex eo autem tempore quo cessauimus sacrificare reginæ cæli, & libare ei libamina, indiguimus omnibus, & gladio & fame consumpti sumus. Similique ratione Gentiles, cùm res Romanorum variis calamitatibus propter barbarorum incursiones premerentur, hoc argumẽto fidei Christianæ veritatem impugnabant, quòd florentissimũ aliàs Romanorum imperium, vbi religio nostra prædicari cœpta est, tot malis vrgeretur. Aduersus quem perfidorum hominum errorem D. Cyprianus contra Demetrianum, Saluianus contra Gentes, & D. Augustinus in libris de Ciuitate Dei diligentissimè scripserunt.

Vt autem perditi homines ob res aduersas & incommodas religioni detrahunt; ita contrà prosperis successibus eam amplectuntur, & probant. Quam rem apertè in libro Esther cernere licet. Gentiles quippe admirandam illam rerum commutationem animaduertẽtes, qua Iudæi ad mortem, ob Aman crudelitatem, destinati, ad tantam gloriam sub Mardochæi principatu subitò euecti fuissent; relicto idolorũ cultu, ad Iudæorum religionem transibant, præstantiam videlicet ac dignitatem religionis hoc tam felici successu metientes. Qua de re exstat in historia Tripartita memorabile exemplum, dignissimum planè quod hoc in loco referatur. Ait enim in eo lib. Socrates: Quædam gens vltra Rhenum fluuium est Burgundiorum. Isti vitam quietam agunt, & penè omnes fabri lignorum sunt; ex qua mercede pascuntur; quorum regionem Hunni crebra inuasione vastabant, & plurimos occidebant. At illi, licet anxietate constricti, ad nullum se tamen hominem contulerunt, sed alicui Deo se committere cogitabant. Tum audientes quòd Romanorum Deus fortiter adiuuaret se timentes, omnes communi consilio ad credulitatem Christi confugiunt. Qui sumpta fiducia contra Tyrannos alacriter festinabant, & spe sua frustrati non sunt. Hactenus Socrates. Cùm igitur hæc fuerit ferè semper vulgariũ hominũ, ac præcipuè Gentilium sententia; dicere vtique illi eo tempore nostris poterant: Si Christus, quẽ vos confitemini, verus Deus, &

Lib. 11. cap. 4.

cæli ac terræ Dominus est, si in eius manu sunt omniũ potestates, & omnium iura regnorum; vos autem tanta illum fide, obedientia & religione colitis, vt prius omnia tormentorum genera perpeti, quàm ab illius fide & cultu discedere malitis; quomodo is pro eo ac vestra fides meretur, non magnificentissimis vos præmiis afficit; contraque, quomodo non atrocissimos nominis sui hostes, ac religionis suæ euersores exquisitis suppliciis mactat & perdit? Tantum verò abest vt hoc faciat, vt iuratissimi eius hostes opibus, imperio, & rerum omnium abũdantiâ floreãt; vos verò innumeris laboribus & ærumnis confecti, acerbissimam vitam in luctu & squalore semper agatis, & omnibus hominibus inuisi, nullum satis tutum ad latendũ locum inuenire valeatis; ac postremò atrocissimis & inauditis ex hominũ memoria suppliciis miserrimam vitã finiatis; sic vt calamitosa vita morte multò acerbiore finiatur. Quis enim terrenorũ Regum homines fidei suæ cõmissos, & ob eius fidem variis calamitatibus à finitimis hostibus oppressos deserat, ac nõ potius arma moueat, & ferro ac flamma seruorum ciuiumque suorum iniurias vlciscatur? Quomodo igitur Deus vester neque vobis spem aliquam salutis ostendit, & religionis suæ euersores non modò impunitos relinquit, sed omnium rerũ abundantia cumulat? Et quidem si hæc Dei vestri obliuio & negligentia per decem solùm, aut viginti, aut etiam triginta annorum spatium protenderetur, non adeò mirũ esset; vicinæ enim salutis spe sustentaremini; sed cùm iam trecenti penè anni exacti fuerint, in quibus hæc tam dira clades perseuerat, quæ & vitas, & fortunas vestras sine vlla intermissione deuastat; quid aliud consequentibus annis sperare poteritis, quàm quod tã longo spatio hactenus experti estis? Hæc planè Gentiles dicere poterant, quibus fidem nostram labefactari posse credebant. Quomodo igitur hi duo potentissimi arietes, quibus humanum pectus quatiebatur (cùm ex altera parte tam immania tormentorum genera Sanctorum vitam peterent; ex altera hæc Gẽtilium ratiocinatio, & tam longa tot annorum persecutio eorum fidem atque constantiam lacesseret) quomodo, inquam, hæc ipsa Sanctorum fidem non euerterent, nisi innumera quotidie miracula cernerent, quibus non modò alias, sed in ipsis etiam suis agonibus & certaminibus ab imperatore suo Christo mirificè confirmarentur? Quoties enim feras aduersus illos incitatas mansuefecit! quoties ignis vim atque violentiam exstinxit! quoties tortorum manus & brachia stupefecit! quoties feruentem adipem atque oleum in frigidum rorem cõmutauit! Denique pulcherrimum ac verè mirandum certamen inter sanctos Martyres & Martyrum Dominum video intercessisse. Illi enim, ne Domini

sui fidem violarent, vitæ suæ non parcebant; fidelis autem Dominus miris eos auxiliis atq. fauoribus tum internis tum externis in ipsis suis agonibus confirmabat. Cuius rei cùm innumera penè in Ecclesiasticis historiis exempla exstent, vnum ex tam multis, quod Eusebius Cæsariensis octauo Ecclesiasticæ historiæ libro cap. 3. se nō ab aliis accepisse, sed vidisse ait, pius concionator referre poterit; in quo apertè & Martyrū fidem erga Dominum, & Domini rursus erga illos fidem & paternam prouidentiam cernere licebit.

Euseb. Cæsar.

Ex his ergo quæ hactenus diximus, cùm alia multa, tum illud animaduertere poteritis, fratres, quanta aduersus Dei seruos mundi tempestas excitata fuerit; quantaque diuinæ protectionis gratia erga illos effulserit, qua Ecclesiæ fidē stabiliuit. Vtrumq; autem regius Propheta in spiritu præuidisse se ostendit, cùm ait: Eleuauerunt flumina Domine, eleuauerunt flumina vocem suam: eleuauerunt flumina fluctus suos à vocibus aquarum multarum: mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus. His porrò metaphoris Vates sanctus horribilem mūdi procellam aduersus Ecclesiam concitatam describit: de hac enim se loqui ostendit, cùm protinus subdit: Testimonia tua credibilia facta sunt nimis. Quamuis enim mundus infidelitatis spiritu ebrius, omnibus machinis Christi nomen extinguere, & fidem in eum funditus euertere conaretur; nihilominus tamen idem mundus, Dei virtute, & Martyrum constantia superatus, sic eius fidem amplexus est, vt qui antea propter idola Christum persequebantur, idola deinde propter Christum euerterent & conculcarent. Ceterùm quanta fuerit illa quæ præcessit tempestas, aquarum & fluctuum appellatione designauit. Aquarum enim nomine varias calamitates significari, ex illo eiusdem Prophetæ versiculo colligimus: Saluum me fac Deus, quoniā intrauerunt aquæ vsque ad animam meam. Cùm ergo vir sanctus & flumina, & fluctus, & voces aquarum multarum, & mirabiles maris elationes commemorat, atrocissimam mundi persecutionem aduersus Ecclesiam excitatam designat. Sed quamuis mirabiles magni maris huius elationes atq; fluctus exstiterint, mirabilior tamen fuit in altis Dominus, qui statuit procellā eius in auram, & siluerunt fluctus eius; & ita factum est, vt eius testimonia nimis credibilia facta fuerint. Ipse enim imperauit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna.

PARS POSTERIOR.

II.

Hoc igitur primum argumētum est, fratres, quo fidei nostræ veritas confirmatur. Quod enim Dominus hanc tantam mundi rabiem

rabiem atque tempestatem sedauerit, quòd mundus paternam auitamque religionem à toto penè terrarum orbe receptam atque defensam repudiauerit, & pro ea verum hominem, fabri filium existimatum, & crucis supplicio affectum, verum atque omnipotentem Deum, cæli ac terræ conditorē & moderatorem esse crediderit, hoc planè nullo modo sine clarissimis miraculorum operibus fieri potuit. Verùm non solùm hoc firmissimo argumento, sed alio etiam, huic non admodum dissimili, quod intra se pii homines passim experiuntur, eadem veritas confirmatur, nempe alterius intestinæ tēpestatis mirabili sedatione. Est enim duplex in hoc seculo mare: alterum quidem externum, quod hactenus descripsimus; alterum internum, quod intra nos ipsos gestamus. In vtroque autem grauissimæ sæpè tēpestates & procellæ excitantur, quæ nisi diuinæ virtutis auxilio sedari possunt. Quo fit, vt vtriusq. tēpestatis sedatio, clarissima fidei nostræ cōfirmatio sit. Est enim inter nos (vt dixi) aliud quoq. mare, angustius quidē illud, sed non minus procellosum; vtpote à quo superior illa aduersus Christi fidē tēpestas orta est. Ille namq. mundi furor & rabies, quæ & Domini Saluatoris, & cultorum eius vitam petebat, ab humani cordis procella deriuata est. Vt enim Esaias ait: Cor impii quasi mare feruens, quod quiescere non potest. Quod enim mare, quod fretum, quem euripum tot motus, tantas, tam varias habere credidis agitationes, quot habent corda malorum? Tument enim superbia, furiunt iracundia, æstuant auaritia, spumant libidine, fremunt inuidia, agitantur variis cupiditatibus, mutantur assiduè; modò pusillanimitatis spiritu cōtracti, modò ambitionis fluctibus elati, ac demum tot perturbationum moribus exagitati, quot incommoda rebus iis accidunt, quibus per amorem adglutinati sunt. In hoc autem infelici statu degunt, quicūnque Deo, hoc est, tutissimo pacis & tranquillitatis porto relicto, variis mundi curis & cupiditatibus implicantur. Vt enim D. Hieron. ait: Quicunque à Domino recedunt, statim seculi fluctibus quatiūtur. Hinc D. Gregor. Qui, inquit, relicto Deo se sibi sufficere credit, nihil in se nisi tumultum perturbationum inuenit; inuentumque se fugere quærit, & auctore contempto, quo se ipsum fugere valeat, non habet. Esaiæ 57.

Porrò autē fluctus & flatus quibus hoc mare exagitatur, affectus nostri, & varia desideria sunt; quæ cùm vehementiora fuerint, transuersos homines in varios perturbationum scopulos agunt, & sursùm atque deorsùm miscent. Quot enim mundi naufragia, quot generis humani clades ac mortes Alexādri Magni, Iulij Cęsaris, cæterorūq. mundi Principū auaritia, ambitio, & dominādi libido pepererūt? Quot quotidie in corde auari, libidinosi, cupidi, elati, & irati æstus & procellæ excitantur? Itaq.

tempestates omnes atque turbines mundi, & omnia denique maioris mundi naufragia ex hoc interno mari deriuantur. Si enim cor nostrum in pace & quiete ageret, totus vtriq.orbis placidam in tranquillitate & otio vitam duceret.

Cæterùm si per aditum veræ pœnitentiæ, & piarum orationum studium Dominus intret in hoc mare, ibique requiescat, & mansionem faciat; hoc est, nos ipsos in se, qui omnium bonorum summa est, requiescere atque dormire faciat, dum eo solo côtenti, nihil aliud quęrimus; tunc mens nostra, sublatis terrenarum rerum cupiditatibus, adeò summo illo bono satiatur, vt eo refecta, nihil vltrà quærat, nihil sitiat, nihil sit cuius cura & solicitudine nimiùm tangatur: atq ita fit, vt in maxima pace & trãquillitate felicissimam vitam ducat. Quid enim vltrà quærat, quæ iam in suo velut centro requiescit? quid vltrà desideret, quæ ad finẽ suum iam peruenit? quid vltrà cupiat, quæ in hoc summo bono, bonorum omnium plenitudinem complexa est?

Psal. 33. Neque enim falso aut prauo affectu dictum est: Timete Dominum omnes sancti eius; quoniã nihil deest timentibus eum. Diuites eguerunt & esurierunt, inquirentes autem Dominum non deficient omni bono. Quem locum sic Cassiodorus interpretatur: Cùm diligimus Deum, omnia in ipso reperimus. Vnus est qui quæritur; sed in quo omnia continentur. O lucrum mirabile! ô compendium singulare! cur nos per diuersa fatigamus? Ad ipsum vnanimiter festinemus, post quem cuncta bona vltrà non quærimus, sed tenemus. Hactenus ille. Cui nô dissimile est illud August. qui illa Domini verba explanans: Ego ero illorum Deus, & ipsi erunt populus meus; sic ait: Ego ero vnde satientur; ego ero quæcunque ab hominibus honestè desiderantur, & vita, & salus, & victus, & copia, & gloria, & honor, & pax, & omnia bona. Sic enim & illud rectè intelligitur quod Apostolus ait: Vt sit Deus omnia in omnibus. Hactenus ille. Si ergo in hac etiam mortali vita amicis suis Deus omnia est; quid extra illum desiderare queat, qui intra illum est? Vbi autem nihil est quod desideres, nihil est quod vel speres, vel timeas, vel cuius gratia anxius atque solicitus esse debeas. Vbi enim noxia cupiditas sopita est, cæteri quoque affectus, qui velut satellites eius existunt, non habent cur te commouere aut exagitare possint. Quia enim vis animæ irascibilis, lætæ concupiscentiæ vindex esse dicitur; sublata concupiscentia, non habet illa cur fremere & turbari velit. Ad hunc ergo modũ vbi prudens mercator pretiosissimam illam Euangelij margaritam diu & multùm quæsitam, per ardentem charitatem inuenit, hoc vno contentus, cætera omnia distrahit, atque diuendit; hoc est, cætera omnia tanquam ludicra & inania bona contemnit, atque ita terrenarum

Cassiod. super Psalm. — August. — 1. Cor. 15. — Matt. 13.

rerum

rerum amore sublato, non habet (vt diximus) pars illa animæ irascentis, cur sæuiat, atque miscere omnia debeat. Hac igitur ratione in hoc interno cordis mari fit ope Dei tranquillitas magna. Qua de re sic D. Gregorius: Quisquis in solo desiderio æternitatis figitur, nec prosperitate attollitur, nec aduersitate quassatur: quia dum nihil habet in mundo quod appetat, nihil est in mundo quod pertimescat. Gregor.

Hæc autem noua pax atque tranquillitas magnam & iucundam in corde pij hominis diuinæ virtutis & potestatis admirationem excitat. Cùm enim is priora vanitatis & cæcitatis suæ tempora ad memoriam reuocat, & fluctus atque procellas cupiditatum, irarum, curarum, atque libidinum veterum recolit, seque modo in tanta animi pace & tranquillitate agere videt; non potest non vehementer admirari, & cum Propheta aduersus se studens clamare: Quid est tibi mare quod fugisti; & tu Iordanis, quia conuersus es retrorsum? Quod perinde est ac si diceret; O cor meum, quod quasi mare fremebas; ô vos affectus & cupiditates meæ, quæ ingentes fluctus in hoc mari excitabatis, quò abiistis? quò fugistis? quomodo me in pace tamdiu esse siniris, qui prorsus viam pacis ignorabam? Verè à facie Domini mota est terra, à facie Dei Iacob; cuius numen & potentiam in hoc opere adoro, veneror, & agnosco; quamuis ne his quidem argumentis ad eius gratiam & amicitiam me peruenisse affirmare audeam. Psal. 113. 20

Auget autem admirationis magnitudinem breuitas temporis quo hæc tanta mutatio singulari diuini Spiritus beneficio aliquando fit. Aiebat enim Plato, felices eos esse, quibus vel in senectute sapientiam assequi datū esset: quæ nulli, nisi in quiete, & animi tranquillitate cōtingit. Anima enim quiescendo sapiens fieri dicitur. Videte quantum temporis humana philosophia exigebat, quo sapientiam, & sapientiæ comitem, tranquillitatem, homines assequerentur; quam certè ne hoc ipso tam longo spatio (cùm Dei gratia destituti essent) assequi poterant. At frequenter in hoc interno mari vnico Domini verbo fit trāquillitas magna. Aliter enim operatur Deus, aliter homo; aliter gratia, aliter natura, etiā si cura iuuetur. Non enim frustra Dñi Saluatoris nomen esse dicitur, Velocitet spolia detrahere, citò prædari; nisi quia velocissimè in quibusdam virtus gratiæ, dum diuini amoris dulcedine illos præuenit, omnia quæ in mundo dulcia sunt, contemnere facit; atque ita sedata concupiscentia, fit protinus in mari cordis tranquillitas magna. Sic D. Augustino contigit, qui vbi primùm ad Dominum conuersus in benedictionibus dulcedinis præuentus est, protinus spem omnem quam habebat in seculo, dereliquit, & hāc in corde suo pa- Plato.

cem & trãquillitatem reperit. Idem multis aliis quotidie in Ecclesia euenit, qui tota animi contentione ad Dominum conuertuntur, quorum ipse corda intra breue temporis spatium mirabiliter immutat.

Simile. Est etiam aliud in hoc opere mirabilius. Sicut enim mare tũc potissimùm furit, cùm immitioribus ventis fuerit agitatum; ita etiam hoc internum mare, cùm variis hominum iniuriis & offensionibus tanquam immitioribus ventis infestatur, tunc rabies irarum & odiorum, & flagrans vindictæ cupiditas acrius sæuiunt, & turbulentas excitant procellas. Cùm autem sancti ne hac quidem occasione à statu & trãquillitate mentis suæ depellantur (quin potius sæpè in ipsa calamitate lætentur, & ipsam maris inundationem quasi lac sugant) dici nõ potest, quanta hac in re diuinæ virtutis admiratione, quantaque animi lætitia afficiantur. Sic enim illis contigit, quos Apostolus ait rapinam bonorum suorum cum gaudio suscepisse; & iis etiam de quibus ad Corinth. scribit: Notam vobis facio, fratres, gratiam Dei quæ data est in Ecclesiis Macedoniæ, quoniam in multo experimento tribulationis, abundantia gaudii ipsorum fuit. Hoc est autem quod Propheta iure miratur, cùm ait: Et statuit procellam eius in auram, & siluerunt fluctus eius. Et lætati sunt, quia siluerunt; & deduxit eos in portum voluntatis eorũ. Non contentus enim Dominus procellam sedasse, quod magnum planè beneficium est; quiddam adhuc maius & mirabilius addidit, quòd procellam ipsam in secundam auram commutauit. Quòd planè facit, cùm ipsam calamitatis amaritudinem in dulcedinem vertit. Quam rem hoc in loco Apostolus significauit, cùm magnam illam Macedonum tribulationem ingentis gaudii materiam illis præstitisse ait. Hoc autem quonam modo fiat, seculi homines ne suspicari quidem possunt. Quis autem non videat, quantum hoc diuinæ virtutis & gratiæ hominis mentem corroborantis argumentum sit. Quam rem Philosophus etiam aliqua ratione præsensisse ostendit Seneca his memorabilibus verbis: Si hominem videris interritum periculis, intactũ cupiditatibus, inter aduersa felicem, in mediis tempestatibus placidum, ex superiori loco homines videntem, ex æquo Deos: non subiit te veneratio eius? non dices, ista res maior est altiorque quàm vt credi similis huic, in quo est corpusculo, possit? Vis isthuc diuina descendit. Animum excellentem, moderatum, omnia tanquam minora transeuntem, quidquid timemus optamúsque ridentem, cælestis potentia agitat. Hactenus ille.

Hebr. 10.

2. Cor 8.

Psal. 106.

III.

Hæc igitur quæ intra se pii homines quotidie experiũtur, sic ipsorum fidem confirmant, illuminant, & accendunt, vt illis instar

instar miraculorum, fidem confirmantium, imò supra miracula sint. Multi enim plurimis inspectis miraculis in perfidia sua obcæcato animo perstiterunt; at quisquis hanc Dei virtutem in se expertus est, miro modo in fidei veritate solidatur. Hæc autem admiranda opera & beneficia Dei non oscitanter & segniter spectari Propheta volebat, cùm mortales omnes ad hoc spectaculum conuocans diceret: Venite, & videte opera Dei; terribilis in cõsiliis super filios hominũ. Qui conuertit mare in aridam; in flumine pertransibunt pede; ibi lætabimur in ipso. An non ergo meritò lætentur in Deo, quibus in aquis validis tribulationum terra apparuit arida, & in mari rubro via sine impedimento; quando videlicet ipsi eis fluctus tribulationum materiam præbent gaudiorum. Mirabile quidem fuit maris fluctus Deum compressisse, sed non minus mirabile est, humani cordis rabiem & impetum sedasse, & inter calamitatum & persecutionum turbines placida & tranquilla mẽte constitisse. Quod quidem regius Propheta beneficio Domini sibi contigisse testatur his verbis: In terra deserta, inuia & inaquosa sicut in sancto apparui tibi, vt viderem virtutem tuam, & gloriam tuam. Quem locum interpres quidam sic explanat: Cùm à facie Saul profugus & exul patria domo, in hac vasta & inculta solitudine inopẽ & vagam vitam persequor; nihilominus tamen ita te Domine corã intueor, ac si in sanctuario tuo essem; atq. præsenti numine tuo hoc in loco tectus & adiutus cõtemplor admirabilem potentiam & misericordiam tuã, quam quotidie in me, ab impendentibus malis eripiendo, meumq; animum confirmando, quotidie experior. Itaq. cum vir sanctus ait, se perinde quasi in templo esset, contemplari gloriam Dei, & vim eius salutarem; hoc intelligit in primis; quanquam longè abfit à solenni cœtu piorũ, pulsus ab iniquo rege in desertas & incultas solitudines; nõ tamen eã rem impedire quo minus suauissima voluptate potiatur, & pietatẽ suam alat in potentia & misericordia Dei contemplanda. Quæ duæ res in maximis calamitatibus potissimùm elucent, dum vir pius vndique premitur, sed non opprimitur; cadens robustior surgit; in luctu & mœrore, gaudio triumphat; egẽtissimus est, & omnia possidet; quotidie in media morte versatur, & tamen viget ac floret. Quæ cũ geruntur, ille bonitatem Dei & vim eius præpotentem non cogitatione modò complectitur, sed (vt ita dicam) manibus attrectat, atque ex ea re admirabilis quædam in animo ipsius exardescit amoris magnitudo erga clementissimũ numen, vt nõ malè sentire videatur, qui affirmant, Deum in rebus aduersis amabiliorem existere, quàm in prosperis. Quod ita esse, Dauid quoq. in maximis periculis versans, suo testimonio cõprobat; cũ subiungit, misericordiam Dei

Psal. 45. (margin, beside "Venite, & videte opera Dei")
Psal. 62. (margin, beside "In terra deserta")

vita ipsa optabiliorem esse. Quæ verba ex animo dicere non potest, nisi expertus; expetiendum autem est potissimum in ipsa calamitate.

IIII.

His igitur multisque aliis similibus argumentis, fratres, quibus fidei lumen à Deo profectũ, rationis quoque lumine, quod ab eodem fonte dimanat, Deo cooperante illustratur, & confirmatur, pij homines in fide Catholica roborantur; cuius nos dogmata miro modo ad pietatis & iustitiæ cultum inducunt. Sic enim illi philosophantur: Si fides nostra tantum habet firmitudinis & veritatis; verissima ergo & firmissima ea sunt, quibus nos ad timorem Domini, & veram religionem prouocat. Verissimum est, Deum rerum humanarum curam gerere, & bonorum atque malorum habere delectum. Verissimum est, nihil nos agere, nihil moliri, nihil cum animo nostro cogitare, quod nõ sit diuinæ sapientiæ oculis subiectũ, qui intimos etiam animi recessus penetrat. Verissimum est, futurum extremum iudicii diem, in quo totius vitæ nostræ, omniumque actionum, ad verbulũ vsque otiosum, reddenda sit ratio. Verissimum est, piis inæstimabiles in cælo opes atq. delicias esse paratas, horrendaque & in æternum duratura supplicia, reprobis in gehenna constituta. Verissimum est, animas non interire cúm corporibus, sed vbi primùm à corpore solutæ fuerint (nisi aliquid purgandum supersit) operum suorum mercedẽ à iusto iudice Deo, qui reddet vnicuique iuxta opera sua, esse percepturas. Harum enim rerum fides quo magis viuida & incensa est, magisque roborata, eo fecũdiora virtutum germina profert. Sicut enim stomacho refecto (à quo alimẽtum ad totum corpus deriuatur) cætera quoque membra per illum refecta vigent; ita fide aucta, & nouis splendoribus illustrata, cæteræ quoque virtutes, quarum ipsa fundamentum est, maiora capiunt incremẽta. Ab hoc enim fonte omnia illa virtutum opera, quæ Apostolus ad Hebræos longa oratione enumerat, prodierunt. Abraham enim patriam & genitale solum iussus à Deo reliquit, vt iret quo nesciebat. Expectabat enim fundamenta habẽtem ciuitatem, hoc est, immobilem & æternam in cælis, cuius artifex & cõditor est Deus. Et Moyses luxum atque opes Pharaonis contempsit, maiores æstimans diuitias, improperium Christi, thesauro Aegyptiorum; fide enim aspiciebat in remunerationem. Fides itaq. promissionũ Dei, eos ad labores, & ardua quæque virtutum opera vehementer acuebat. Qua de causa eandem nos Apostolus omnibus in rebus tanquam impenetrabile scutum arripere præcipit; in quo possimus omnia tela nequissimi ignea extinguere. Cùm enim ille flatu suo (quo prunas ardore facit) cupiditates nostras

Simile. (margin)

Hebr. 11. (margin)

Ephes. 6. (margin)

nostras per se ad malum accensas vehementius inflammat, & voluptatis huius ardore ad inconcessa rapere nititur, præstò sit fides, quæ inextinguibilis gehennæ flammas, sceleratis hominibus paratas, & ineffabiles cælestis regni delicias, victoribus constituras, & rosea Christi vulnera sanguine manantia, cæterʒque eius beneficia ob oculos ponat, quo harum rerum cõtemplatione voluptatem repudiemus momentaneam, ne felicitatem amittamus æternam.

Qua in re salutare consilium omnibus piè in Christo viuere volentibus in medium afferam, quò omnes diaboli fraudes & machinas superare valeatis. Id verò est, vt quemadmodũ prudentis iudicis est, nunquam aliquid in causa pronuntiare, nisi vtrumque litigantem audierit; ita nunquam homo aliquid in cordis sui tribunali definiat, nisi vtraque deliberationis parte diligenter examinata. Si quis enim alterã libræ lancem leui etiam pondere oneret, in altera verò nihil apponat; an non certum est, eam quę onerata sit, deiiciendã, alteram verò in sublime tollendam? Vtraque ergo suis ponderibus libranda est, si iustitiæ mẽsuram retinere velis. Hac porrò similitudine aduersus omnes diaboli tentationes vti commodissimè poteris. Subiiciamus aliquot huius rei exempla. Si tibi dæmon carnis delicias & voluptates amplificat, tu in altera libræ lance voluptatibus istis constituta supplicia appende, quæ Dominus in Apocalypsi definit, cùm ait: Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum & luctum. & illud item: Momentaneum est quod delectat; æternum quod cruciat. Adde his etiam celebrem illam Philosophorum non immeritò à multis laudatam sententiam: Si quid feceris honestum cum labore, labor abit, & honestas manet; si quid turpe cum voluptate, voluptas abit, turpitudo manet. Rursum, si tibi dæmon, terrena lucra exaggerans, ad fraudes & rapinas trahere nititur, illam Apostoli comminationem tibi ante oculos pone: Hoc autem scitote intelligentes quòd omnis fornicator, aut immũdus, aut auarus (quod est idolorum seruitus) non habet hereditatem in regno Christi & Dei. Nemó vos seducat inanibus verbis; propter hoc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ. Hanc item fraudem D. Gregorius in Epistola quadam detegit; in qua nobilem quendã virum à direptione alienæ facultatis liberare nititur; prudenter illũ admonens, pecuniam quidem se in hoc mundo relicturum, crimen verò alienæ rei ablatæ secum in alium mundũ delaturũ.

Simile. Simile. Apoc. 18. Ephe. 5. Gregor.

Ad hæc, si te dæmon, virtutis & pœnitentiæ labores exaggerans, ab eius studio deterrere, & ad voluptates & carnis delicias adducere tentet, tu contrà hanc illi eiusdẽ Salomonis sententiã obiice: Propter frigus piger arare noluit: mẽdicabit ergo æstate,

 & non

& non dabitur ei. Rursum, si te ad perditorum hominum vitam tanquam placidam & iucundam traducere velit, tu eius mendacium illa Eccles. sententia coargue: Via peccantium complanata est lapidibus, & post hæc inferi, & tenebræ, & pœna. Considera etiam ingentes eius vitæ curas & molestias, hoc est, iracundiæ furorem, inuidiæ rabiem, odij acerbitatem, comessationum temulentiam, ambitionis contentionem, cupiditatum inexplebilem sitim, auaritiæ mendicitatem, variosque gulæ & luxuriæ morbos, infamiam, dedecus, cæterasq. improborum hominum curas & cruciatus expende. Verissime enim à Propheta dictum est: Contritio & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt. Præterea si te ad fastum & superbiam, & immodicos sumptus inducere velit, tu contrà illud Hieremiæ respondebis: Audiuimus superbiam Moab: superbus est valde; superbia eius, & arrogantia eius plusquàm fortitudo eius. Et illud eiusdem: Quia plus fecit quàm potuit, ideircò periêrūt. Quod quidem vitium hac nostra ætate cunctorum ferè nobilium commune est, quo non se ipsos modò, sed hæredes etiam suos magno ære alieno oppressos in gehennam præcipitāt. His ergo rationibus, fratres, fidei clypeum arripientes, omnia tela inimici ignea illidere poterimus; atque ita demum fidei præsidio muniti, dignos fidei, quam profitemur, fructus proferemus. Qui autem secus faciunt, nequam illum seruum imitantur, qui domini sui pecuniam in terra defodiens, frustra illam sine vllo emolumento retinuit; qui verò fidei dogmatibus, diuinisque oraculis hoc modò vtuntur, hi planè talentum sibi creditum, domino suo duplicatum referunt, æternam pro illo mercedem percepturi, & à Domino audituri: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam; intra in gaudium Domini tui.

Eccl. 21.

Psal. 13.

AD LECTOREM.

HOC in loco pium Concionatorem admonitum volui, vtramque Cōcionis huius partem, ac præcipuè posteriorem, in eo quoque Euangelio tractari commodè posse, in quo ascendente Domino in nauiculam, & dormiente, magna illa tempestas excitata est, quam ipse, ventis atque mari imperans, diuina virtute sedauit. Maris quippe tempestas, Ecclesiæ persecutionem; tempestatis verò sedatio, mirabilem Christi Domini virtutem atque triumphum designat.

IN

IN DIE FESTO ALICVIVS SANCTI CONFESSORIS, CONCIO PRIMA: IN QVA lectio Euangelica explanatur.

THEMA. *Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris; & vos similes hominibus exspectantibus dominum suum.* Lucæ 12.

INTER sacra Euangelia quæ in festis sanctorum Confessorum Ecclesia legi instituit, Euangelium hoc, vnde quæ audistis verba desumpsi, præcipuè commendatur; quòd totius penè Christianæ philosophiæ summam paucis comprehendat; vt paulò post indicabimus. Vt igitur hanc cælestem doctrinam piè & vtiliter tradere valeamus, diuinam opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA. 1

Principio sciendum est, moralem philosophiam, atque adeò omnes disciplinas quæ ad finem aliquem destinantur, duabus præcipuè partibus constare; nempe, expositione finis, & eorum quæ ad finem consequendum ordinantur; quæ Philosophi media appellare solent. Sic Aristot. in lib. Ethicorum; vbi vitam hominum & mores formare docet; primo lib. de vltimo humanæ vitę fine, hoc est, de summa hominis perfectione, & optimo atq. felicissimo eius statu disserit; deinde de omnis generis virtutibus latè disputat, per quas ad eum finem peruenitur. Hoc autē quod ille multis libris vix absoluit, breuissimo compendio Saluator his pauculis verbis, quæ à me commemorata sunt, comprehendit. Finem quippe humanæ vitę longè certius quàm Aristot. constituit, cùm de obsequio domini erga fideles ac vigilantes seruos loquens ait: *Amen dico vobis, quod præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.* Instrumenta autem, siue (vt appellant) media quibus ad hunc finem peruenitur, tria solùm præmisit; ad quæ omnia alia referūtur; nempe, lumbos præcingere, ardentes lucernas in manibus gestare, & vigilantes Domini aduētum præstolari. De his igitur instrumentis in præsenti Cōcione dicere institui; ita fiet, vt totam penè Christianæ philosophiæ summam vobis ante oculos ponam. Ait igitur Dominus:

Aristot. in li. Eth.

Sint lumbi vestri præcincti. Quid est lumbos præcingere? Nimirū (vt D. Gregor. hoc in loco ait) omnē carnis lasciuiā & intemperantiā pudicitiæ atq. timoris Dñi cingulo stringere. Qua loquendi figura ex præcipua generis parte vniuersum genus Saluator intelligi

Gregor.

intelligi

intelligi vult. Non enim impudicitia sola, sed omnia letalia crimina simul profliganda sunt, si aduentum Domini secura mente exspectare volumus. Sed quoniam (vt sancti Patres aiunt) impudicitiæ crimen maximè acre & importunum est (nusquam enim originalis concupiscentia vehementiùs quàm in libidinis affectu desæuit) ideò huius potissimùm mentionem facit: qui enim hunc potentissimum hostem, corruptæ naturæ viribus armatum, domuerit, facilè de cæteris vitiis victoriam reportabit. Quoniam qui maiora vincit, consentaneum est, posse illum quoque minora superare. Si Iacobus Apostolus eum qui linguá frenaret, cæteros quoque rebelles animi sensus & motus coërcere posse confirmat; multò certè magis qui ita timore Domini septus atque munitus est, vt hûc intimum & familiarem hostem opprimere possit, cæteros quoque animæ hostes prosternere, & sub iugum mittere poterit.

Iacob. 3.

Verùm cupiditatis huius tyrannidem atque potentiam vtinam Salomon tam diligenter cauisset, quàm sapienter explicauit! sic enim ait: Lustraui vniuersa animo meo, & inueni amariorem morte mulierem; quæ laqueus venatorum est, & sagena cor eius; vincula sunt manus illius. Qui placet Deo, effugiet illá; qui autem peccator est, capietur ab illa. Quibus verbis apertiùs periculi huius magnitudo potuit explicari? Sed hoc in loco tamen perditis hominibus periculū hoc imminere ait. Alibi verò iustissimis etiam viris, qualis tum ipse, tum Dauid patet eius extitêre, idem periculum denunciat. De eadem enim muliere loquens, Multos, inquit, vulneratos deiecit; & fortissimi quique interfecti sunt ab illa. Possem hoc multis fortissimorum virorū ruinis, quas ætate nostra vidi, facilè cōprobare; sed pro his omnibus satis erit mihi D. Augustini testimonium, timoris & admirationis plenissimum, in medium attulisse; sic enim ait: Crede mihi, cedros Libani, & ductores gregis sub hac specie corruisse vidi; de quorū casu nō magis dubitabam, quàm Ambrosij aut Hieronymi. Quid his verbis formidabilius? Quamobrem fidelis quisque D. Hieronymi (cuius modò mētio facta est) cōsilium sibi ante oculos ponat; qui ad Nepotianū scribens, Omnes, inquit, puellas & virgines Christi aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Nec sub eodem tecto mansites, nec in præterita castitate confidas. Nec sanctior Dauid, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper quòd paradisi colonum de possessione sua mulier eiecerit. Hæc ille. Diuus verò Isidorus, Iuxta serpentem, inquit, positus, non eris diu illæsus; & prope ignem consistens, ferreus licet sis, combureris. Scio esse in quibusdam insigne quoddam castitatis donū, singulari Dei priuilegio concessum. Sit ita sanè. Sed neminem tamen, quamdiu in hoc corpore

Eccles. 9.

Prou. 7.

August.

Hieron. ad Nepotianum.

Isidor.

pore militat, securum iudico; nisi qui omnem labendi occasionem fugerit. Itaque magnoperè probo cuiusdam ex beati Francisci sociis consilium; qui cùm mirabile castitatis donum à Deo percepisset, adeò tamen solicitè omnia castitatis pericula vitabat, ac si iuuenili ardore cor eius vreretur. A quo cùm confessarius, qui puritatis eius conscius erat, quæreret, cur tanto studio omnia castitatis pericula vitaret, cùm tam præclaro castitatis dono prædatus esset: Quoniam, inquit, hoc mihi donum à Deo contigit; quia ego maxima cura omnia pudicitiæ pericula vito: quod si non facerem, fortasse non ita mihi Dominus præsenti numine suo adesset.

Hæc ideò à me dicta sunt, fratres, quo apertè cupiditatis huius vim vobis indicarem, planumque facerem, cur huius potissimùm vitii Dominus meminerit, cùm in præsenti lectione ait: *Sint lumbi vestri præcincti.* Quod videlicet intelligeret, hac hydra superata, facilè ad aliarũ victoriam viam muniri. Cæterùm qui hoc cæleste castitatis donum adeptus est; qui corporis sui vas in honore, non in passione desiderii castum integrumque conseruauit; is ab occultissimo & insidioso huius virtutis hoste (nempe superbia) sibi cauendum curet. Quæ cùm omnibus bonis operibus insidietur, vt pereant; tum maximè ex castitatis splendore superbiendi occasionem subministrat. Quo tentandi genere dum ex virtutibus elationis materiam suggerit, salutis medicamenta in venena conuertit. Hinc Diuus Fulgentius in epistola quadam ait, Spirituales Dei famulos atque famulas à dæmone ita expugnari, vt si eos rebus noxiis mortiferisque non vincat, vitalibus remediis occidat. Et paulo pòst: Publico, ait, certamine dæmon carnales deiicit; spirituales verò, si quos cautos inuenerit, occultiore conflictu prosternit. Verùm cùm nihil sit virginitate illustrius, nihil cõtinentia magis admirãdum; quippe quæ (vt Athanasius inquit) Angelorũ magis quàm hominum esse videatur; illius splendore potissimùm humani generis hostis vtitur, vt mortales, humilitate deserta, sui ipsorum efficiat admiratores. Fulgent. Idem. Athanas.

Cæterùm non satis est lumbos carnis præcingere, nisi mentis etiã lumbos (vt Petrus Apostolus monet) præcingamus. Quod quidem tunc facimus, cum solicita & vigilanti cura cor nostrum (in quo sibi diuina Sapientia domicilium collocauit) ab omni impura cogitatione purum integrumque seruamus. Hoc autem præstamus, quando prauam cogitationem, cùm primùm serpere incipit, tãta celeritate à nobis excutimus, quanta ignem fortè in manus incidentem excuteremus. Quam rem designãt septuaginta illi fortes, Salomonis lectulum custodientes, qui omnes ita gladiis armati erant, vt vniuscuiusque ensis supra femur 1. Pet. 1. Simil. Cant. 3.

mur

mur suum positus esset propter timores nocturnos. Hic autem lectulus, in quo verus Salomon requiescit, iusti viri anima est, quæ quauis impura cogitatione polluitur, & sic à vero Salomone deseritur. Viri autem iusti ne in hoc tātum malum incidant, non contenti gladiis spiritus armari, supra femur etiam gladios gestant, vt nulla mora in illis euaginandis, & prauis cogitationibus abscindendis interueniat. Ille quoque Cherubin qui aditum

Genes. 3. & ostia terrenæ paradisi seruat, gladium flammeum atque versatilem in manu habet ad custodiendam viam ligni vitæ. Paradisus autem deliciarum, anima quoque iusti est, in qua diuina sapientia deliciis suis fruitur cum filiis hominum. Ad hāc autem paradisum custodiēdam vir iustus flammeum atque versatilem gladium in manu gestat. Versatilem quidem, vt quàm celerrimè impuros affectus & cogitationes in animo surgentes abscindat: flammeum verò, vt diuini amoris igne eos consumat. Vt enim

Climac. Climacus ait: Pudicus est, qui amorē amore excludit, ignemque igne spiritus extinguit. Aliter autem hæc paradisus pura & integra conseruari minimè poterit. Quemadmodum enim pudica

Simile. & fidelis vxor non modò adulterum non admittit, sed ad primum eius conspectum terga vertit (adulterii genus existimans impudicis verbis aures præbere) ita casta Christi sponsa non modò ab omni impuro opere, sed ab omni etiam praua cogitatione mentem suam diligentissimè custodit. Qui autem negligenter se in hoc officio gerunt, facilè hostis antiqui ludibrio pa-

2. Reg. 4. tent. Cuius rei imaginem expressit illa puella, quę triticum purgabat, & Isboseth regis dormientis ostium custodiebat: qua dormiente, duo latrones ingressi, regis caput amputarūt. Hæc enim puella quæ triticum purgabat, discretionis ac prudentiæ imaginem gerit: cuius est, paleas à tritico, hoc est, vanas à sanctis cogitationibus discernere. Hac igitur dormiente, hoc est, officium suum oscitanter exequente, prauæ cogitationes tanquam latrones in mentis nostræ domicilium irrumpentes, regi, hoc est, spiritui nostro necem inferunt. Quicunque igitur hanc à se negligentiam & dormitantiam excludunt, hi planè mentis suæ lumbos præcinctos habent. Atque hæc prima piorum hominum cura esse debet: qua, corde diligēter custodito, malis omnibus aditum præcludunt.

I.

Verùm quia non satis est à malis abstinere, nisi bonum facias, subdit deinde Dominus, vt lucernas ardentes in manibus gestemus. Lucernæ autem nomine, & fidei lumen, & Dei legem significari, omnis scriptura testatur. Mandatum enim (ait Sa-

Prou. 6. lomon) lucerna est, & lex lux. Et regius Vates, Lucerna, inquit,

Psal. 118. pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. Cùm ergo

Domi-

Dominus ardentes lucernas in manibus gestare præcepit, fidem & legem suam non solùm corde & ore, sed operibus etiam, quæ per manus intelliguntur, nos profiteri atque testari vult. Sunt enim qui fidem & legem Dei in solo corde gerunt; sunt qui in solo ore, non in manibus gestant, qui vocem quidem habent Iacob, manus autem Esau; de quibus Saluator ait, Vt quid vocatis me Domine, & non facitis quę dico? Et iterum: Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum; sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis est. Vult ergo Dominus, vt in manibus magis quàm in ore eius legem circumferamus. Itaque si is pauperes spiritu, lugentes, iustitiam sitientes, misericordes, pacificos, & mundos corde pronuntiat beatos esse; danda nobis opera est, vt tales simus, quo beatitudinis huius participes efficiamur. Rursum cum idem ait, Si vis ad vitam ingredi, serua mandata; demus operam, vt mandata seruemus; quo sempiternam vitam percipere mereamur. Cùm verò præcipit vt inimicos diligamus, vt eos beneficiis prosequamur, vt pro persequentibus & calumniantibus nos preces Domino offeramus: hęc eius præcepta nō in ore solùm, sed in manibus gestāda curemus; opere exhibentes quod verbis profitemur. Sic igitur ardentes lucernas in manibus habemus; atque ita homines videntes opera nostra bona glorificant Patrē nostrum qui in cælis est. Nusquam enim magis cælestis Patris gloria elucet, quàm in his qui iustitiæ & sanctitatis cultu, bonitatis eius imaginem referunt.

Gene 27. Lucæ 6. Matth. 7. Matth. 5. Matt. 19. Matth. 5. Matth. 5.

Sequitur deinde tertiò loco quod Dominus ait: *Et vos similes hominibus expectātibus Dominum suum, quando reuertatur à nuptiis, vt cùm venerit, & pulsauerit, confestim aperiant ei.* Venit autem Dominus (vt Gregor ait) cùm ad iudicium properat; pulsat verò, cùm per ægritudinis molestiam esse mortem vicinam designat. Cui confestim aperimus, si eum cum amore suscipimus. Aperire autem iudici pulsanti non vult, qui exire de corpore trepidat; & videre eum, quem contempsisse se meminit, iudicem formidat. Hæc autem Domini admonitio huc præcipuè tendit, vt tota fidelis hominis vita, quæ per tres vigilias designatur, velut expectatio & pręparatio quædam sit, qua singulis momentis venientem Iudicem expectemus, vt confestim aditum ei liberum præbeamus. Ad hoc autem scire oportet, hominem à Deo in hunc finem conditum esse, vt ad æternæ felicitatis gloriam, hoc breuis æui curriculo præpararetur. Hic enim est finis ad quem is à summo illo opifice conditus est. Quod cùm ita sit, efficitur sanè, vt is nihil prius curare, nihil moliri, nihil in vita diligentiùs agere debeat, quàm vt ad hanc horam solicitè se præparet; atque ita demum vita eius (vt sapientes viri docuerūt)

Gregor.

Simile. cõtinua mortis meditatio,& ad illam præparatio fit. Vt enim fideles serui,qui ad curias Principum alicuius grauis negotij causa mittuntur,id præcipuè agunt,id curant,id noctes diesque cogitant, qua videlicet ratione fideliter id expediant, cuius gratia missi sunt:ita cùm fidelis Dei seruus intelligat,se ad hoc in mundum à Deo missum, vt in bonis operibus ad finem vsq; strenuè persistens, cælestem hæreditatem promereatur; dat operam sedulò, vt in hoc pietatis officio mors illū deprehendat. Scit enim extremum hunc diem de tota vita,atque adeò de tota æternitate sententiam ferre; ex eo quippe momento tota æternitas pendet. Hinc sapientissimus quidam vir pios admonere solitus erat, vt vnusquisque eorum in edito domus suæ loco hanc sententiam scriberet: MOMENTVM VNDE PENDET AETERNITAS.

Hanc eandem curam Dominus sub alia non dissimili metaphora commendauit; cùm nos in hoc mundo nõ tanquam ciues & indigenas, sed tanquam aduenas & peregrinos versari voluit; Psal. 38. vt omnes propheticum illud dicere possemus: Aduena ego sum in terra,& peregrinus,sicut omnes patres mei. Peregrini enim & viatoris est,aliò tendere,nec stabilem in via sedem habere,sed alibi domicilium, alibi genitale solum & patriam habere, & ad eam properare. Id quod in lege olim Dominus miro modo adumbrauit, cùm inter tam varias cerimonias, q[illegible]us paschalem agnum manducare præcepit,hanc etiam adiecit, vt homines il-Exod. 12. lic stantes,& lumbis accinctis,& manibus baculos tenẽtes,festinanter comederent. Quid enim horum non ad viatores pertinet? Nam stare,ac festinanter mãducare,& accinctis lumbis esse,baculosque manibus tenere,viatorum propria sunt; qui cùm aliò tendant, ibique mente defixi sint quò properãt,vix sibi sedere,& lentè comedere permittũt,vt quàm ocyssimè ad optatum locum perueniant. Quid autem hoc solenni ritu Dominus designare voluit, nisi vt quicunque veri Agni immaculati, & incontaminati, hoc est, Christi participes, & regni eius hæredes esse volumus, quamdiu in hoc corpore degimus, viatoris & peregrini mentem atque animum assumamus? Viator enim toto animo in terminum viæ intentus est, & ad illum indefesso studio & labore contendit. Quòd verò ad hospitium declinat, non id agit vt in eo tanquam in domo, sed tãquam in hospitio vires cibo somnoque reficiat,quo celeriùs ad patrium solum peruenire queat. Sic igitur qui intelligit se in hoc mundo hospitem & peregrinum esse, & ad cælestem patriam bonorum operũ gressibus tendere,in qua se & parentes,& amicos, & opes,& bonorum omnium copiam habiturum sperat, & in qua, breui huius vitæ curriculo consummato, se perpetuò mansurum credit; eò

curas

curas & cogitationes suas, omniaque vitæ studia dirigit, illam cogitat, in sola eius cogitatione acquiescit, de illa dies noctesque differt, cum Propheta clamans; Si oblitus fuero tui Ierusalem, obliuioni detur dextera mea. Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui. Denique si aliquando ad rem familiarem curandam digreditur, non id agit, vt opes immensas congerat, vt altas in hoc seculo radices iaciat; sed vt itineris necessitati, non infinitę cupiditati prouideat. At quantum ab hoc proposito & affectu distant, qui omnes curas & cogitationes suas sic in terra defixas habent, ac si ad hanc vitam solùm fruendam, non ad aliam conditi essent! Sic enim terrenis bonis inhiant, sic se totos congerendis opibus in extrema etiam senectute addicunt, quasi perpetuò in ea mansuri essent. Quod certè non leue indicium est, nequaquàm illos ad eam sortem pertinere, quæ nunquam illis venit in mentem, nec quicquam eius amore inducti faciunt. Psal. 136.

I I.

Hæc tria sunt, fratres, quæ à nobis Dominus exigit. Nunc secundo loco videamus, quid hæc ipsa præstantibus vicissim promittat. Hoc autem explicat, cùm protinus subdit: *Beati serui illi, quos cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.* His paucis verbis eximiā sanctarum animarum gloriam Dominus ostendit. Quæ enim excogitari maior gloria potuit, quàm vt rerum omnium conditor & Dominus se in earum obsequium præcingere & ministrare dicatur? Nunquam enim Aman ille ad tam excelsum honoris gradum aspirare ausus fuit, vt ab Assuero rege hunc sibi honorem exhiberi postularet. Hoc autem orationis genere, fratres, nihil humile aut terrenum cogitare debemus. Nec enim in cælo corporeæ mensæ, aut mēsarum recubitus, & earum ministeria sunt. Quid igitur hoc loquendi genere indicare Dominus voluit? Certè summū quendam honoris & dignitatis gradum, multoque maiorem quam humana mens concipere possit. Sicut enim summus honor esset, si Rex aliquis maximus seruo suo ad mensam accūbenti seruiret; ita hac loquendi figura summum quendam & ineffabilem honorem, quo vigilantes seruos Dominus in regno suo ornaturus est, voluit designare; de quo quidem honore alibi dixerat: Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus. D. verò Gregor. hoc in loco, transitus huius nomine, duplicem illam beatorum gloriam, de qua ipse alibi dixerat: Ingredientur, & egredientur, & pascua inuenięt; significari ait. Ingrediūtur enim electi omnes in vastam illam atq; immensam diuinitatis abyssum; ac deinde ad pulcherrimam sacræ humanitatis speciē contemplan-

Hester 4.

Simile.

Ioan. 12.

Gregor.

Ioan. 10.

templandam egrediuntur; & vtrobique ineffabilis suauitatis pascua, quibus plenissimè satiantur, inueniunt. In immensa quippe illa diuinitatis abysso non vno aliquo bono, sed bonis omnibus fruuntur, & satiantur; quemadmodum Propheta testatur, Psal. 16. cùm ait: Satiabor cùm apparuerit gloria tua, & alibi: Adimplebis me lætitia cum vultu tuo; delectationes in dextera tua Psal. 15. vsque in finē; siue (vt alij verterunt) satietas lætitiarum est cum vultu tuo. Quo verbo non vnam aliquam lætitiæ rationem, sed omnia lætitiarum, delectationum, & gaudiorum genera cōplexus est; quibus fruitur quisquis Dei faciem contuetur. Cuius Sap. 16. rei typum gerebat manna, quod saporum omnium suauitatē continebat. Sed in hoc tamen discrimen erat; quòd non simul omnes rerum sapores vescenti referebat, sed modò hunc, modò illum, pro voto videlicet edentis: at cibus hic cælestis omnes sapores atque suauitates simul exhibet beatis. Qua ex re perfectissima animæ trāquillitas, & desideriorum quies manat. Quo quidem argumento lætitiæ huius magnitudo colligi aliqua ra-
Simile. tionē potest. Tantò enim vnaquæque voluptas maior est, quantò plures ea sensus oblectat. Vt enim si quis ignes ignibus, & lumina luminibus addat, ignem & lucem efficit pleniorem; ita si quis gaudia gaudiis, delicias deliciis cumulet, lætitiam & iu-
Simile. cunditatem efficiet vehementiorem. Vnde qui solenne aliquod epulum instituit, omnia quæ voluptate aliqua sensus titillare possunt, diligenter quæsita in conuiuio exhibet; nempe cibos lautissimos, qui palatum alliciant; frondentium arborum amœnitates, quæ oculos pascant; aromata & vnguenta pretiosa, quæ odore suo nares reficiant; cantus & tibicines, qui aures mulceant; dicaces homines, & parasitos, qui risum moueant; eloquētes & eruditos homines, qui dictis & sententiis intellectum instruant; & amicos etiam, qui conspectu & conuictu suo animū recreent & oblectent. Quibus rebus fit, vt nullus penè sensus, nullaque vis animæ sit, quæ sua voluptate non fruatur. Hac igitur ratione cælestis gloriæ magnitudinem vtcumque coniectare licebit. In qua nullus in corpore sensus, nullaque in anima nostra vis erit, quæ non suam, & quidem summam, non ad horam (vt illa conuiuantium) sed in omni æternitate percipiat voluptatem. Est enim illud vniuersale bonum, quod vniuersas animæ nostræ vires & sensus plenè satiat, implet, & miro modo
Exod 33. reficit. Vnde ipse Dominus Moysi ait; Ego ostendam tibi omne bonum.

Hac igitur gloria beatorum animæ fruuntur, cùm illud immensum & impermeabile diuinitatis pelagus ingrediuntur. Alia verò fruuntur, cùm ad pulcherrimam sacræ humanitatis Christi speciem contemplandam prodeunt. Quam ex parte disci-

puli in transfiguratione Domini videntes, tanta lætitia cõpleti fuere, vt Petrus Apostolus tria tabernacula, nesciens quid diceret, ibidem fabricari postulauerit. Quemadmodũ enim nimius vini potus sic in homine dominatur, vt omnem illi mentem eripiat; sic eius lætitiæ magnitudo Petri mentem inebriauerat, vt vix vllus in eo sensus, qui officio suo fungeretur, remaneret; lætitiæ magnitudine totam animæ eius regionem peruadente. Si igitur illa gloriæ (vt ita dicam) guttula sic discipulorum animos adhuc in carne degentes affecit; quid faciet abundantissimus ille supernæ voluptatis torrens, quo fidelis anima ab vberrate domus Dei inebriabitur? Hoc vtcumque dici potest; sed mẽte tamen comprehendi non potest. In hac autem sacra humanitate cùm multa sint quæ Sanctorum mentes ineffabili iucunditate permulceant; tum illud eos mirabiliter afficit, quòd illius meritis sciunt se ad eam gloriæ magnitudinẽ peruenisse. Tunc enim plenè Dominicæ redemptionis beneficium agnoscunt, cùm quid per illud consecuti sunt, experiuntur. O quas tum laudes, quas gratiarum actiones pro tanto beneficio agent? quæ amoris oscula sacris illis stigmatibus, per quæ tantam salutem adepti sunt, ore cordis affigent! quo affectu voces illas, grati animi indices, ex Apocalypsi Ioannis intonabunt: Dignus est Agnus qui occisus est, accipere virtutẽ, & diuinitatẽ, & sapientiam & fortitudinẽ, & honorem, & gloriam, & benedictionẽ. Quamobrẽ? Paulò antè rationẽ reddiderant, dicentes: Quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione; & fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes; & regnabimus super terrã. Hoc igitur modo Sanctorum animæ ingrediuntur, & egrediuntur; & vberrima diuinitatis, & sacræ humanitatis in excelsis montibus Israël pascua inueniunt: quibus tanta plenitudine satiantur, vt nihil amplius quærant, nihil sitiant. Quamuis autem dispar sit gloria singulorum, sua tamen quisque plenè & perfectè beatus est; quemadmodum minora vasa cùm liquore aliquo plena sunt, non minus quàm maiora plena sunt.

Matt. 17. Simile. Apocal. 5. Ibidem. Simile.

III.

Hoc est igitur præmiũ, fratres, quod vigilantibus seruis Dominus promittit; hic vltimus humanæ vitæ finis, & perfectissimus status, ad quẽ vota omnia atq. desideria nostra aspirãt; quò cùm venerint, plenissimè conquiescent. Ideoque non mirum si beati ab ipsa veritate prædicantur, qui ad hanc tantam felicitatẽ peruẽturi sunt. *Beati*, inquit, *serui illi, quos cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantes. Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati sunt serui illi* D. Gregor. humanam vitam tribus noctis vigiliis comparat. Pueritiam enim, primam esse vigiliam ait; iuuentutem, secundam; senectutem, tertiam.

Gregor.

Eos verò Dominus pronunciat beatos, qui sic in his omnibus vigiliis parati sunt, vt in quacunque earum Dominus venerit, vigilantes inueniat. Vigilat autem (vt idem Gregor. ait) qui ad aspectum veri luminis, mentis oculos apertos tenet. Vigilat, qui seruat operando quod credit. Vigilat, qui à se torporis & negligentiæ tenebras excutit. Ac postremò vigilat, qui in continua Dominici aduentus expectatione est; datque sedulò operam, ne vllam pulsanti Domino moram faciat, & ne quid intra pectoris sui domum sit, quod oculos intrantis offendat. In quo quidem opere sic intentus est, vt nusquam alio declinet, & nunquam ita rebus ad huius vitæ vsum pertinentibus prospiciat, vt hanc à se curam abiiciat. Quem quidem animum D. Hieronymus se habere testabatur, cum diceret: Siue comedam, siue bibā, semper auribus meis vox illa insonare videtur. Surgite mortui, venite ad iudicium. Neque enim quotidiana mors minus quàm extremū illud iudicium pertimescenda est; quando quod de vnoquoque nostrum in morte definitum fuerit, stabile & immotum in extremo illo iudicio erit. Ideoque tanta cura Dominus paratos nos ad hunc primum eius aduentum inueniri vult. Quia verò eius hora incerta est (nec enim satis constat, an prima, an secunda, an tertia vigilia venturus sit) ideo quisquis paratus inueniri vult, in omnibus vigiliis expedit esse debet; alioqui si in aliqua dormierit, periculum est, ne in illa veniens Dominus dormientem atque imparatum deprehendat; quod periculorum omnium maximum est.

Idem.

Hieron.

Hoc autem appositissima deinde similitudine Dominus declarat atque confirmat: *Si enim, ait, sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non fineret perfodi domum suam*: hoc est, illa quidem hora solicitè vigilaret, cæteris verò citra periculum dormire & requiescere posset. Quia verò de hora aduentus eius incertus est, & periculum timetur, tota illi nocte vigilandum est, si domum suam ab hoc periculo indemnem seruare velit. Hoc est autem quod in sacræ huius lectionis fine Saluator indicat, cùm tandem concludit; *Ideò & vos estote parati: quia qua hora non putatis, filius hominis venturus est*: hoc est, quia horam ignoratis, omni hora vigilare debetis. Idcirco autem (vt D. Gregor. hoc in loco ait) horam vltimam voluit nobis esse incognitā, vt eam semper haberemus suspectam; vt dum illam prauidere non possumus, ad illam sine intermissione præparemur. Sic enim mors ipsa, cùm venerit, vincetur, si prius quàm veniat, semper timeatur.

Gregor.

Quantum autem nostra intersit perpetuò vigilare, non obscurè Saluator ostendit; qui toties nos in Euangelio hortatur, vt attentè vigilemus, & de salute nostra soliciti simus, vtque

omnem

omnem à nobis inertiam atque segnitiem diligenter excutiamus. Hinc apud Matthæum, Vigilate, inquit, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. & apud Lucam; Vigilate itaque omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere omnia ista quæ ventura sunt, & stare ante filium hominis. & apud Marcum adhuc instantius; Videte, vigilate, & orate. &; Quod vobis dico, omnibus dico, vigilate. Causam autē huius toties repetitæ admonitionis subiungit, cùm subdit; Quia nescitis quando tempus erit; hoc est (vt alibi explicat) quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. Quid igitur deinde? Nimirum quia tota salus vestra in hoc præcipuè posita est, vt hora illa vos expeditos atque paratos inueniat. Quod apertè illa decem Virginum parabola indicat; quarum quinque paratæ, quinque verò imparatæ erant; & quæ paratæ erant, intrauerunt cum sponso ad nuptias, & clausa est ianua: quæ verò tum primùm parari cœperunt, occlusam ianuam inuenientes, foris perpetuò remanserunt. Magister ergo cælestis, qui vt iudex hominum, ita mediator & amator est, huius tanti periculi præscius, opportunè nos huius vigiliæ admonet, vt qui probè norat, salutis nostræ negotium in hac præcipuè tempestiua præparatione situm esse.

Matt. 24.
Lucæ 21.
Marci 13.
Ibidem.
Ibidem.
Matt. 24.
Matt. 25.

Quid igitur, an non satis est, cùm iudex ad ianuam pulsauerit, tunc primùm vigilare ac parari? An non videmus multos qui improbè vixerunt, cùm aliquo morbo grauiter vexantur, magna veræ contritionis atque compunctionis signa edere? & magnò gehennæ atque diuini numinis metu concuti? & mundi gloriam, atque terrenas opes, vt fragiles & caducas, pro nihilo ducere? & liberaliter eas testamento aliis legare? Omnia autem hæc non vulgaria veræ pœnitentiæ signa sunt. Videmus hæc planè. Verùm hæc omnia in his qui tota vita improbè vixerunt, dubium est an à sola morbi angustia, an à diuina gratia proficiscantur. Afflictio namque vrgentis morbi futurarum pœnarum acerbitatem (quæ ipsa morte sunt acriores) ante oculos ponit. Mortis verò impēdentis metus, & anteactæ vitæ ratio reddenda, timorem diuinæ seueritatis incutit. Terrenas autem opes contemnere relicturum, difficile non est. Morbi autem cruciatus, quem solus ille cælestis medicus curate, & hominem ab illa graui vexatione liberare potest, ipsum Deo subiicit atque prosternit: qui solus potest in tantis malis remedio occurrere. Omnes igitur hos affectus graues & incurabiles morbi (nisi homo mente captus sit) in Christiano pectore solent excitare. Sed si cælestis gratiæ virtus desit, quæ hos pios affectus conseruet, abeunte morbo, ipsi quoque simul cum morbo abeunt. Sicut enim extincta lucerna, quæ domū illuminabat, lumen etiā cum illa deficit: ita sublata illa causa quæ hos animi motus excitabat, motus

quoque ipsi cum illa euanescunt & pereunt. Quam rem quotidie in huiusmodi pœnitētibus cernimus, & quasi manibus contrectamus. Recepta enim sanitate, illico ad assueta redeunt; & quæ vel fieri, vel restitui, atque resarciri præceperant, reuocant. Quocirca sapientissimus ille arbiter, cui omne cor patet, & omnis cogitatio loquitur; qui spirituum pōderator, qui discretor est
Prou 16. cogitationum & intentionum cordis; huius extremæ pœniten-
Hebr.4. tiæ periculum agnoscens (in quo non res pecuaria, aut pecuniaria, sed æterna vitā in discrimen vocatur) nolens nos in re tanti momenti negligenter agere, toties nos ad vigiliam & solicitudinem, ac animi præparationem inuitat. Hoc igitur agamus, fratres, in hoc vnum totis viribus incumbamus, hoc dies noctesque meditemur; hæc sit prima curarum, primum omnium studiorum atque negotiorum, cui cætera omnia seruire debent. Ad hoc enim à summo illo & sapientissimo opifice Deo conditi, ad hoc pretioso eius sanguine redempti, ad hoc tot beneficijs aucti atque seruati, ad hoc denique tamdiu patienter & misericorditer expectati sumus; frustra victuri, si omnia alia agentes, hoc vnum negligamus; felicissimè autem victuri, si cæteris neglectis, vel postremo loco habitis, hoc vnum diligenter curemus, vnde beatitudo atque felicitas nostra, vnde vera salus, & sempiterna vita pendet; quæ vigilantibus seruis parata est. Ad quam nos clementer perducere dignetur Dominus noster Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

IN FESTO ALICVIVS SANCTI CONFESSORIS, CONCIO SECVNDA: IN qua, post Euangelicæ lectionis explanationem, octo simplicitatis Christianæ gradus describuntur.

THE. *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Lucæ 11.

IN sacra huius diei lectione, fratres, duplicē nobis cęlestis Magister lucernæ similitudinem proponit; quarū altera communis ad totius mundi salutem, altera priuata ad cuiusq. nostrûm salutē pertinet. Prior illa lucerna Christus Domin⁹ est, supra Ecclesiæ candelabrum posita, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Quamuis enim is in hoc præcipuè è
cælis

cælis ad terras delapsus fuerit, vt peccata nostra in ara crucis expiaret, nosq. passionis suę merito Patri suo, à quo diffidebamus, recōciliaret, tamen hoc beneficio non contentus, modis omnibus salutem nostram promouendam curauit. Inter ea verò beneficia, doctoris & magistri officiū præcipuè numeratur: de quo Esaias olim vaticinatus est; Erunt, inquit, oculi tui vidētes præceptorem tuum, & aures tuæ audient vocem post tergum monentis: Hęc est via, ambulate in ea, & non declinetis ad dexterā aut ad sinistram. Sic enim Ioël Propheta, Et filij, inquit, Sion lætamini in Domino Deo vestro; quia dedit vobis doctorē iustitiæ. Apostolus item, Multifariam, inquit, multisque modis olim Deus loquēs Patribus in Prophetis; nouissimè diebus istis locutus est nobis in filio; vt diuina eius auctoritate freti, nulla nos mundi auctoritas, nulla terrenę prudētiæ philosophia, nulla dæmonum astutia à veritate semel eius auctoritate concepta dimoueret. Itaque cùm aduersus pietatis opera, quæ aliquando molimur, terrena prudentia insurgere atq. inclamare cœperit, nos fortissimum hunc diuinæ auctoritatis murum illi constanter opponamus. Hinc D. Augustinus: Vt homines, inquit, fidētiùs ambularent ad veritatē, ipsa veritas in assumpto homine stabiliuit atq. fundauit fidē. Hac igitur de causa Saluator noster frequentissimè in literis sanctis, luminis & splēdoris nomine designatur. Hinc Esaias: Populus, inquit, qui ambulabat in tenebris, vidit lucē magnā; habitātibus in regione vmbræ mortis lux orta est eis. Idemque, Propter Sion, inquit, nō tacebo, & propter Hierusalem non quiescam, donec egrediatur vt splendor iustus eius, & Saluator eius vt lampas accendatur.

Esaiæ 30. Ioelis 2. Hebr. 1. August. Esa. 9. Idem 62.

Cæterùm Iudæi sibi tantùm hoc cæleste lumen præluçere debere existimabant; ideoq. cùm viderent Spiritus sancti gratiam Gentilibus opera Petri communicatam, obstupuerūt (vt Lucas ait) ex circumcisione fideles qui venerāt cū Petro; quòd in Nationes gratia Spiritus sancti effusa esset. Veruntamē Dominus lucernam hanc neutiquam sub modio, hoc est, Iudææ tantùm finibus continendam esse prædixit, sed supra Ecclesiæ candelabrum ponendā; vt non Iudæi modò, sed Gentes etiam, quæ Ecclesiæ domum ingressuræ erāt, lumen viderent, ne cæcæ in tenebris ambularent. Quod quidē cælestis Pater de filio suo vaticinatus fuerat his verbis: Parū est vt sis mihi seruus: ad suscitandas tribus Iacob, & fæces Israël conuertendas. Dedi te in lucem Gentiū, vt sis salus mea vsq. ad extremū terræ. Rectè enim Apostolus: An Iudæorum Deus tantùm? nónne & Gētiū? Imò & Gentiū. Nec enim clarissima illa toties promissa, tā diuq. expectata sal*, Iudęę angulo cōcludēda, sed ad omnes Gētiū oras quàm latissimè propagāda erat. Hoc est igitur quod in

Act. 10. Esai 49. Rom. 3.

facta huius diei lectione Saluator ait; *Nemo accendit lucernam, & in abscondito ponit, neque sub modio, sed supra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant*: quò videlicet homines intelligant, & à quo conditi, & in quem finem conditi; & quò gressus suos dirigere debeant, hôc lumine collustrati videant.

Quamuis autem hoc lucernæ officium ad Christum Dominum præcipuè spectet; Ecclesia tamen illis etiam accommodat, qui eius Spiritu ducti, ipsius in Ecclesia officium exercent: de quorum numero sanctus hic extitit N. cuius hodie solennia celebramus; qui suprà Ecclesiæ candelabrum à Domino positus, lucis suæ radios circumquaque diffudit; quibus illuminauit eos qui in tenebris & in vmbra mortis sedebant.

Occasione verò lucernæ (cui se Dominus comparauerat) de alia priuata & singulari lucerna, quæ in vnoquoque nostrum est, differere incipit: vnde ait: *Lucerna corporis tui est oculus tuus*: siue (vt alij verterunt) Lucerna corporis est oculus. Sicut enim corporea lucerna degentibus in tenebris lucem præfert, qua videant quid agant, qua via tendant; ita etiam corporeus oculus lucerna quoque est cæterorum eiusdem corporis membrorum. Hac enim luce manus quid agant, & pedes quò gressus dirigãt, apertè vident. Hinc fit, vt qui perspicuè vident, cæteris quoq. membris lucem præferant, totumque corpus huius lucis communione lucidum ac penè oculatum fit. Cùm autem oculi aut lippitudine laborant, aut planè cæcutiunt, cætera quoque membra in tenebris degunt; atque ita totum corpus redditur tenebrosum. Hac igitur similitudine de corporis oculo constituta, ad mentis oculum (quò præcipuè Dominus tendebat) transitum facit. Vt enim oculus lucerna corporis est; ita vitæ operumque nostrorum velut lucerna quædam mens est, fide, doctrina, rerumque gerendarum cognitione illuminata. Quæ quidem cognitio si recta & sincera fuerit, omnibus actionibus nostris lucem præbet, qua quid sit agendum, quid fugiendum intelligimus; atque ita demum cùm huius lucis ductum sequimur, totum vitæ nostræ corpus purum, lucidum, & veluti oculatum efficitur. Si verò mens nostra prauis vulgi opinionibus, aut terrena prudentia, falsaque rerum æstimatione corrupta atque deprauata fuerit, aut etiam si ea cognitione quam habet, ad sui ostentationem, ad lucrum, ad laudem, aut aliquam vitæ commoditatem, non ad vitæ regimen intemperanter abutatur; tunc deprauata atq. obscurata mentis lucerna, totũ vitæ corpus redditur obscurũ & tenebrosum. Extincta enim lucerna, in tenebris homo degit, atq. ita passim labitur & corruit, & in multiplices peccatorum foueas
Simile. cadit. Vt enim ex puro fonte puri riuuli deriuantur, ex turbato autem & cœnulento turbidi & cœnulenti, ita cùm mentis no-

stræ lumen cunctorum operum nostrorum veluti fons & initium sit, efficitur planè, vt fontis puritas aut impuritas in riuulos ab eo deductos transeat. Quocirca magno studio curandum est, vt hic fons purus, atque hæc lucerna fulgida sit. Quam rem Dominus diligenter vnumquemque nostrum prouidere admonet, cùm subdit: *Vide ergo ne lumen quod in te est, tenebræ sint.* Quo verbo, inter alia, hoc etiam monemur, vt rectas atque sinceras de rebus opiniones ac sententias habeamus, ne ex illorum numero simus, qui dicunt malum bonum & bonum malum; qui ponunt lucem tenebras, & tenebras lucem; qui dicunt dulce amarum, & amarum dulce. Esaiæ 5. Ex hac enim peruersa de rebus opinione, innumera mala oriuntur. Hac enim de causa videmus perditos homines terrena commoda Deo anteferre, cùm propter ea captanda, eius leges & præcepta nefariè contemnunt. Hac item de causa multi corpus animæ, & corporis commoda animæ commodis atque saluti præferunt; cùm tamen immortalis animæ commoda infinitis propè partibus perituri corporis cōmodis anteferenda sint. Hac item de causa iidem studiosissimè quærunt quæ ad hanc vitam (quæ momento temporis effluit) splendidè degendam requiruntur; quæ verò ad illam, quæ felicissima, immortalis & sempiterna est, pertinent, perinde atq. ad illam conditi non essent, prorsus negligunt. Hac item de causa summo studio & contentione omnes corporis dolores & cruciatus fugiunt; acerbissima autem gehennæ tormenta, quæ improbis constituta esse fides Catholica profitetur, prorsus negligunt atque contemnunt. Vnde ergo hæc tanta voluntatū peruersitas? Certè ab humanæ mentis ignorantia atque deprauatione, quæ præposterè de rebus iudicans, cæcam post se voluntatem in has foueas præcipitat. Rectè ergo atq. opportunè cælestis magister: *Vide, inquit, ne lumen quod in te est, tenebræ sint.* Quid enim ex his mentis tenebris, nisi tenebrosa vita consequi poterit?

Contrà verò si mens ab his tenebris libera, rectas de rebus opiniones habeat, earumq. iudicium in vita sequatur, erit vtique vita principio suo cōsentanea; & ex recto iudicio recta quoq. vita cōsequetur. Quid deinde? Subdit Saluator: *Si ergo corpus tuum totū lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarū, erit lucidum totū, & sicut lucerna fulgoris illuminabit te.* Videtur hoc in loco idem inferri in se ipso, quare alij verterunt sic: *Erit lucidum totū, vt cùm lucerna fulgore illuminat te.* Quibus verbis modum infert, quo vitæ atq. actionū nostrarū corpus, lucidū effectum, nos illuminet; eo videlicet modo, quo corporea lucerna gressus atq. opera nostra fulgore suo illuminat. Harum igitur duarū sententiarū hic ordo est: Ex puro mentis oculo, pura quoq. vita sequitur; eademq; vitæ puritas mentis oculū, à quo profecta est, magis purgat atque illu-

illuminat. Causæ enim (vt Philosophi tradunt) sunt sibi inuicem causæ. Itaque mater filium, & filia matrem perficit & illuminat. Pura enim vita hominē Spiritus sancti templū efficit, in quo ille residens ipsum erudit, dum legis suæ decreta in eius visceribus & corde, iuxta Hieremiæ vaticinium, describit. Pura quoq. vita velut purū speculum à sordibus terrenarum cupiditatum defæcatū est; quod Solis iustitiæ radiis obiectum, tantò efficitur lucidius, quantò fuerit ab omni peccati fæce purius. Quæ cùm ita sint, meritò Dominus fulgore ac puritate vitę, fulgorem mentis perfici, & augeri, & velut quadam spirituali lucerna nos præire & illuminare in omni vita ait.

Hiere. 31. Simile.

Ex hac igitur diuinę lucis participatione (quam puritate vitę consequuntur) quanta sit piorum hominum prudentia intelligere licet. Quomodo enim ij affectiones suas regere, & rerū naturę atq. dignitati accommodare possent, nisi earum prius naturam & dignitatem agnoscerent? Quomodo voluntas nostra flagrantissimo Deum amore supra omnia diliget, nisi tantum de eximia eius bonitate & pulchritudine agnoscat, quantū diligit? Quomodo terrena bona pro nihilo ducet atque contemnet, nisi quia eorum vanitatem, Spiritu docente, cognouit? Proferam etiam tibi duos eodē fidei lumine instructos homines; quorum alter mille passim lethifera crimina sine vllo pungentis cōscientiæ aculeo cōmittet; alter verò prius omnia tormentorū genera subibit, quàm vnum aliquod mortiferum crimen admittat. Vnde igitur hoc tantum inter eiusdem fidei & religionis professores discrimen? Certè quia hic puritate vitę, cælestisq; Spiritus magisterio doctus funestissimam peccati faciē, horribilemq; deformitatem agnoscit. Hoc enim tantum odium ex illo diuini Spiritus magisterio profectum est; quo qui carent, in mille passim lethalia crimina sine vllo doloris sensu miserrimè pręcipitantur. Cùm ergo recta vitæ institutio in hoc posita sit, vt pij homines expetenda amplectantur, & fugienda omni ratione vitent; efficitur sanè, vt illorum quidem dignitatem, horum autem deformitatem prænoscere debeant, cùm ad illorum amorem, & horum odium atq; detestationē excitentur. Quo nomine Ioannes ait, Spiritus vnctionem pios docere de omnibus.

1. Ioan. 2.

Nemo tamen ob hoc sibi ita hanc scientiam arroget, vt non intelligat, pluribus in rebus nos ministrorum Ecclesiæ magisterio atque doctrina indigere, cùm multa sint à communi hominum intelligentia remota, ab aliis tradenda. Hoc enim modo etiam Spiritus sanctus erudit nos; cuius est gubernare infima per media, hoc est, maiorum doctrina (qui in Ecclesia velut lucernæ supra candelabrum positi sunt) alios instituere atque dirigere. Hactenus de Euangelica lectione; nunc sententiam,

thematis verbis comprehensam, excutere incipiamus.

I.

Si oculus tuus fuerit simplex, &c. Quãuis hoc in loco simplicitatis virtus ad singularẽ quandam virtutis rationem contracta sit: ego tamen in præsenti Concione de ipsa, quatenus latissimè patet, Domino adspirãte, dicere institui: quam rem nõ ingratam vobis futuram spero. Video enim virtutem hanc in litteris sanctis & sæpè & multùm cõmendari. Dominus enim eximiam beati Iob sanctitatẽ hoc simplicitatis nomine prædicauit. Cùm enim Satan dixisset, se terram circuisse & perambulasse; respondet Dominus: Nunquid considerasti seruũ meum Iob, quòd non sit ei similis in terra; homo simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo? Sic etiam sanctum illum Patriacham Iacob hoc nomine commendari legimus; Iacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis. Sapiens verò eos qui Dominũ quærunt, hac virtute instructos esse debere admonet his verbis: Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum. Intelligebat enim quam libenter Dominus simplicium mentes inhabitat; de quibus apud Salomonem quoq. legimus: Abominatio est Domino omnis illusor, & cum simplicibus sermocinatio eius. Quid verò illud Dauidis Regis; Scio, De' meus, quòd corda probes, & simplicitatem diligas? Videtis ergo, fratres, quàm multis modis hæc simplicitatis virtus commendetur? Quæ res impulit me vt paulò diligentiùs virtutis huius rationem & naturam indagarẽ, per quam Deũ quærere, & inuenire poterimus.

Iob. 1.
Genes. 25
Sapient. 1.
Prou. 3.
1. Par. 29

Et quidem vulgus hominum, simplicitatis nomine, ignorantiam intelligit. Eos enim qui parum prospiciũt, simplices appellare solet. Longè tamen aliter hoc nomen in litteris sanctis accipitur. Et quidem aliam esse video simplicitatem erga Deum, aliam erga homines. De illa paulo pòst, de hac modò disseramus. Quam non video qua ratione melius vobis patefacere valeam, quàm si vitia huic virtuti aduersantia enumerauero. Sunt autem multa quæ simplicitati opponuntur. Simplicitas enim aduersatur primò quidem malitiæ, secundò versutiæ, tertiò duplicitati, quartò curiositati, quintò (vt ita dixerim) multiplicitati. De his igitur suo ordine disseramus.

Principio igitur malitia opponitur simplicitati. Quo morbo laborabat Nabal Carmeli; quem litteræ sanctæ ferunt fuisse pessimum & malitiosum. Malitiosus autem est, qui sub omni lapide scorpionẽ dormire putat; qui ea quæ candidè & rectè fiunt, sinistra interpretatione damnare, de omnibus malè sentire, ac de se ipso aliorum facta dictaque æstimare solet. Cùm enim is flagitiosus sit, cæteros quoque flagitiosam vitam degere arbitratur. Hinc illud Salomonis: In via stultus ambulans, cùm ipse insipiens

I.
1. Reg 25.
Eccle. 10.

insipiens sit, omnes stultos æstimat. Vnde Neronem Imperatorem dixisse ferunt, mortales omnes non minora quàm se peccaturos, si simili potestate atque imperio potirentur. Potestatem enim non voluntatem ad facinora perpetranda cunctis hominibus deesse aiebat. Hoc autem modo delinquunt, qui homines piè ac religiosè viuentes, & sacra loca, & sacramenta, cæteraque pietatis opera frequentantes, hypocrisis & inanis gloriæ accusare solent; & cùm externa opera nequeant, internam tamen intentionem damnant. Qua in re Dei officium & sedem impiè atque nefariè sibi arrogant; qui solus est cogitationum & intentionum scrutator atque discretor. Vnde extat illud Zepherini Papæ memorabile decretum: De occultis alieni cordis temerè iudicare, peccatum est; & eum cuius non videntur opera nisi bona, iniquum est ex suspicione velle reprehendere, cùm eorum quæ occulta sunt, solus Deus arbiter sit. Ab hac igitur nos peste simplicitas liberat, quæ solam externam operum faciem videt; quæ candidè omnia iudicat; quæ columbina simplicitate omnia metitur; quæ in meliorem partem omnia accipit; quæ cùm probare opera apertè mala non possit, aut intentionis rectitudine, aut ignorantia, aut humana infirmitate, aut tentationis violentia (vt D. Bernar. admonet) eadem excusare nititur. Nemo tamen ita hanc simplicitatis virtutem colat, vt non meminerit à Domino Saluatore dictum esse; Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Hæc enim prudentia facit, ne simus humiles in sapientia nostra, ne circumferamur omni vento doctrinæ, ne credamus omni spiritui; sed probemus spiritus qui ex Deo sunt; meminerimusque scriptum esse, eos qui citò credunt, leues corde esse. Quæ cautio præcipuè tenẽda est, vbi cum subdolis hominibus aut hæreticis versamur. Hinc Saluator, Attendite, inquit, ab his qui veniunt ad vos in vestimentis ouium; intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Sic Apostolus, Videte, ait, canes, videte malos operarios, videte concisionem; hoc est, eos qui circuncisionem defendunt, ne persecutionem crucis Christi patiantur. Exstat autem in Ecclesiastica historia locupletissimum huius rei exemplum. Cùm enim sanctissimus quidam eremita in Episcopum consecrandus esset, isque nequaquam à Lucio Ariano, sed à Catholico Antistite consecrari peteret, Luciusque blandis & fallacibus verbis se eandem fidem profiteri testaretur: sanctus Anachorita prudenter atque constanter, Nequaquam, inquit, ô Luci, te de verbis tuis, sed de operibus æstimare debeo: qui tot Christi sacerdotes & Episcopos afflixisti, & in exilium misisti; ideoque manus me tuæ contingere nullo modo debent.

Zepherinus.

Bernard.

Matt. 10.

Eccl. 19.

Matt. 7.

Philip. 3.

Simplicitati etiam non solùm malitia, sed etiam versutia atque

atque astutia opponitur. Versutus autem homo est, qui dolis ac fraudibus circumuenire nititur innocentes; qui tanquam auceps pedicas & laqueos nectit, quibus alios fallat; qui nihil rectè, nihil simpliciter facit, sed miris omnia cuniculis atq. mæandris persequitur. Qua in re se veluti Proteum quendam exhibet, varios vultus atque facies ad fallendum subinde commutans. Quod quidem Pharisæorum discipuli atque Herodiani fecerunt, qui his verbis Dominum illaqueare conati sunt: Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo, &c. Sciens autem Iesus (vt Marcus ait) versutiam eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? &c. Vix autem in Euangelica historia tanta Dominum acrimonia respondisse aduersariis suis legimus. Vnde liquet quàm sit hoc vitium Deo inuisum; nec Deo solùm, sed hominibus etiam. Vnde est illud Salomonis: Impatiens operabitur stultitiam, & vir versutus odiosus est. Hi autem inter cætera animantia vulpi præcipuè comparantur; quæ multiplici astu atq; insidiis prædam captat. Hinc Dominus Herodem hac ratione vulpem appellauit; Ite, inquit, & dicite vulpi illi, &c. Nec minus hoc nomen Catilinæ, atrocissimo populi Romani hosti, cõuenit, qui (vt Sallustius ait) cuiuslibet rei simulator ac dissimulator erat; quod versuti atque dolosi hominis proprium est. In quo etiam ordine & crimine iure Dauidis filium Absalonē numerare possumus; qui eisdem artibus ac dolis sanctissimo atque piissimo patri exitium inferre nitebatur. Quibus exemplis apparet, quàm sit hoc scelus detestabile, quod in homines adeò sceleratos & perditos cadit. Quorum discipuli atque sectatores sunt, qui eodem morbo laborant.

Matt. 22. Marc. 12. Prou. 14. Matt. 13. Salluſt.

Huic autem teterrimo vitio, simplicitatis virtus contraria est, quæ nihil astu, nihil dolis, nihil fraudibus agit, sed simplici & aperta via graditur: cuius virtutis æmulos, apertos, & veritatis atque recti cultores appellare solemus. II.

III. Simplicitas etiam duplicitati aduersatur, de qua in Ecclesiastico legimus: Væ duplici corde, & labiis scelestis, & peccatori terram ingredièti duabus viis. Duplices autem corde, bifrontes Latini appellare solent; qui videlicet aliud corde, aliud in fronte gestant. Quod vitium velut species quædam sub astutia (de qua modò diximus) comprehenditur. Inter alios enim versutiæ astus, hæc cordis duplicitas numeratur; cùm homines fallendi causa aliud corde tegunt, aliud ore profitentur. Quos regius Propheta notauit, cùm de illis ait: Ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant. & iterum: Vana locuti sunt vnusquisque ad proximum suum; labia dolosa, in corde & corde locuti sunt; aliud videlicet corde, aliud ore gestantes; de quibus idem alibi, Molliti, inquit, sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula;

Psal. 61. Psal. 11. Psal. 54.

cula; siue (vt alius vertit) lanceæ. Huius autem criminis malitiam & grauitatem Hieremias declarat his verbis: Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est. In ore suo pacem cum amico suo loquitur, & occultè ponit ei insidias. Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut in gente huiuscemodi non vlciscetur anima mea? Super montes assumam fletum ac lamentum, & super speciosa deserti planctum; quoniam incensa sunt, eo quòd non sit vir pertransiens, & non audierunt vocem possidentis. A volucre cæli vsque ad pecora transmigrauerunt & recesserunt. Et dabo Hierusalem in aceruos arenæ, & cubilia draconum, & ciuitates Iuda dabo in desolationem, eò quòd non sit habitator. Hactenus verba Prophetæ; cuius terrores ac minæ satis indicant quantum conditori nostro hoc scelus inuisum sit; qui cùm sit natura maximè simplex, vehementer hoc duplicitatis & malitiæ crimen detestatur. A quo malo nos Ecclesiasticus reuocare nititur, cùm ait: Ne accipias faciem aduersus faciem tuam: hoc est, ne aliud corde, aliud verbis & fronte præ te feras. Sub hoc etiam crimine adulatores collocantur, qui blandis verbis venenū incauris propinant, & hac fraude alienas opes sæpè diripiunt. Sic ferunt fabulatores vulpem in coruum incidisse, qui caseum gestabat in ore: cuius vocem subdola vulpes collaudans, ad canendum inuitauit. At coruus amēs hac laude delinitus, & canere incipiens, caseum ab ore demisit, quem vulpecula arripiens, delusum cantorem relinquens, cum caseo aufugit. Qua fabella sapientes viri adulatorum venena melle lita significare, & incautis prospicere voluerunt. A quo nos malo columbina simplicitas liberat; quæ, vt ipsum quoque nomen sonat, ab hac duplicitate aliena, simplici & recto corde cum hominibus versatur, nihil tegens, nihil simulans, nihil subdolè occultans, nisi quòd serpentis prudentia (quæ tacenda dicendaque discernit) tacendum atque dissimulandum esse diiudicat.

(Marginal notes: Hiere. 9. — Eccle. 4.)

IIII. Est etiam simplicitas, quæ curiositati aduersatur. Quæ quidē curiositas multiplex ad varia est. Est enim curiositas, qua sapientiæ studiosi præscriptos sibi à sobrietate fines transcendere nitentes, curiosa magis quàm salutaria indagare contendunt. A quo nos malo Apostolus auocare cupit, cùm ait; Non plus sapere quàm oportet sapere; sed sapere ad sobrietatem. Et Sapiens, Altiora, inquit, te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris; sed illa cogita quæ tibi præcepit Deus; & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Plurima enim supra sensum hominis monstrata sunt tibi. Salomon quoque, Mel, inquit, inuenisti, comede quod sufficit tibi, ne fortè satiatus euomas illud. Quam sententiam idem alibi declarat his verbis. Sicut qui mel multū comedit,

(Marginal notes: Rom. 12. — Eccle. 3. — Prou. 25. — Ibidem.)

comedit, non est ei bonum; sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Quibus verbis rerum diuinarum inquisitioni mensuram quandam nobis præfiniuit, vt tarditatis & ignorantię nostræ conscij, intra fines nobis præscriptos nos ipsos cōtineamus, neque vltrà progredi velimus. Quos sanè prætergrediuntur qui curiosè inquirunt quid diuina mens agebat antequam mundi fundamenta iaceret; cur alios prædestinauit, alios præsciuit; cur hos ad se trahat, illos non trahat; cur tam diu generis humani redemptionem distulit; aut cur tot infidelium nationes in tenebris agere patiatur, atque his similia. Hæc igitur sunt humanis mētibus inaccessa, quæ scrutari non licet, sed suppliciter cum Apostolo clamare: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientię Dei! quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius! Forrasse autem prima illa parentis nostrę inobedientia huiusmodi curiositatis affectatione non caruit; quæ vt vidit lignum aspectu pulchrum, & ad vescendum suaue, curiositate feminea, an id quod serpens pollicitus illi fuerat, verum esset, experiri voluit. Rom. 11.

Est alia item curiositas, qua homo sui negligens, quæ aliena sunt, sollicitè inquirit. Itaque aliorum dicta, facta, mores, ingenium, simultates, lites, genus, auos atque atauos sic inquirit, quasi de omnium vita & moribus historiam texere deberet; qui tamen neque se ipsum, neque mores, neque ingenium, neque rectè an secus viuat, indagare curat; atque ita demum intra seipsum velut peregrinus in aliena regione vagatur. Quod curiositatis genus latissimè patet, cùm videamus passim homines in aliorum vita perscrutanda esse diligentissimos, in sua verò perquirenda negligentissimos. Qua in re apparet, quàm sit præposterum hominum ingenium, qui id maximè curant, quod negligendum esset; id verò negligunt, quod esset magnoperè curandum. Quod perinde est, ac si quis aliorum vulneribus diligenter medicinam adhiberet, sua verò, quæ lethalia essent, minimè curaret.

Est alia etiam curiositas eorum, qui omnia quæ ad vsum vitæ requiruntur; nempe domum, stratum, vestem, cibos, pocula magna arte elaborata, in pretio habenda esse contendunt. In quo crimine diues ille epulo erat, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendidè; cui apud inferos agenti, & guttam aquæ petenti, Abraham dixit, Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala; nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris. Lucæ 16. Ibidem.

Huic autem triplici curiositati, triplex item aduersatur simplicitas. Prima est eorum, qui simplici & recta diuinorum mysteriorum fide contenti, quæ supra inquisitionis & facultatis

humanæ

humanæ captum posita sunt, deferentes, maiorum, & Ecclesiæ traditionibus contenti, intellectum suum pia credulitate in obsequium fidei captiuant. Alia verò simplicitas est eorum, qui vt se ipsos plenius inspiciant, ab omnibus aliis oculos auertunt. Itaque aliena, quæ ad se minimè pertinent, missa facientes, totum studium suum in vita, moribusque suis indagandis, atque ad normam diuinæ legis componendis, impendunt. Tertia verò simplicitas est eorum, qui simplici victu, cultu & habitu, hoc est, naturæ diuitiis cōtenti, quidquid humana ambitio, quidquid fastus, superbia, libido, & curiositas hominum excogitauit, tanquam luxuriæ, gulæ, auaritiæ & superbiæ irritamenta, à naturæ simplicitate abhorrentia, procul à se repellunt. Quam vitæ formam multi hominum, ac præcipuè Stoici, sectati sunt, quibus propositum erat, secundùm naturam viuere, necessitatique, non voluptati seruire. Longè tamen perfectiùs philosophia nostra hoc docet; quæ tota in terrenarum rerum contemptione, & cælestium amore posita est.

V. Est & alia simplicitas, quæ multiplicitati (vt ita dixerim) contraria est. Quæ quidem virtus ad eos maximè spectat, qui se totos cælestium rerum contemplationi, studioque sapientiæ addixerunt; qui ab omnibus aliis curis negotiisque feriati, illud
Luc. 10. vnum quærunt quod olim Dominus Marthæ significauit, cùm dixit: Martha, Martha, solicita es, & turbaris erga plurima; porrò vnum est necessarium. Qua quidem de re alibi paulo fusiùs disseruimus. Nunc de ea simplicitate quæ erga Deum seruanda est, paucis agamus.

III.

De hac igitur Saluator in sacra huius diei lectione, *Si oculus*, inquit, *tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Quo in loco, oculi nomine, non modò fidei atque doctrinæ lumen (vt initio diximus) sed intentionis quoque puritas meritò designatur. Verè enim bonorum operum meritum & rectitudo ab intentionis puritate & rectitudine maximè pendet. Cùm enim ad operis bonitatem omnium circumstantiarum rectitudo ita necessaria sit, vt vel vna deficiente, operis quoque rectitudo deficiat; recti tamen finis circumstantia adeò necessaria est, vt ab ipsa opus nostrum & speciem, & nomē, & bonitatem sortiatur. Quocirca solicitus virtutum amator & cultor totum studium suum erga huius intentionis puritatem conuertere debet. Hinc
Gregor. D. Gregorius: Sicut domus fabrica columnis, columnæ autem basibus innituntur; ita bona opera nostra virtutibus, virtutes autem mentis intima intentione innixæ subsistunt.

Ad hoc autem illud præcipuè curandum est, vt in omni opere nostro, Dei nobis gloriam & beneplacitum proponamus. Quod etiam in operibus ad vsum vitæ necessariis facere monet

Apo-

Apostolus cùm ait: Siue comeditis, siue bibitis, siue quid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite. Quò autē purius hanc eius gloriam & beneplacitum spectauerimus, hoc illi gratius obsequium præstabimus, maiusque nobis meritum comparabimus. Licet quidem & pœnarum metu ad bona opera excitari; quod diuus Hieronymus faciebat, qui se gehennæ metu ad horridum illum deserti carcerem damnasse testatur. Licet & cœlestis præmij intuitu ad idē induci: quod se regius Propheta facere testabatur, cùm diceret: Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternū, propter retributionē: siue (vt D.Hieron. ex Hebr. vertit) propter æternam retributionem. Nemo tamē in hoc tantùm sistere debet, nisi hæc ipsa ad Deum referantur. Rectè enim D. Augustinus, Minus, inquit, te Domine amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat. Cæterùm vt perfecta charitas, auctore Ioanne, pœnarū timorem adimit; ita eadem à mercedis intuitu, oculos auertit, Deumq́. puro mētis oculo intuetur: quem citra mercedis spem sola immensæ bonitatis & pulchritudinis eius causa flagrantissima dilectione amplectitur: & quo magis à mercedis intuitu oculos auertit, hoc maiorē operis sui mercedē refert. Charitas enim (vt D.Bernar. ait) mercenaria non est, & tamen sine mercede non est. Ad hunc autem charitatis gradum nec sanctissimum quidē Iob peruenisse dæmon falsò quidem arbitrabatur: Deo enim illi dicēte, Nunquid considerasti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis in terra, homo simplex & rectus, & recedens à malo? dæmon respondit: Nunquid Iob frustra timet Deū? nónne tu vallasti eum, ac domum eius, vniuersamq́. substātiam eius per circuitū? Operibus manuū eius benedixisti, & possessio ei⁹ creuit in terra. Sed extēde paululū manum tuā, & tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi. Hactenus ille. Ex cuius verbis intelligere licet, quanta dignitas in hac intētionis puritate, quam descripsimus, sita sit; quādo eam callidissimus ille hostis sanctissimo illi viro tribuere nolebat. Quò magis enitendū nobis est, fratres, vt huc perueniamus, quo viri huius laudatissimi imitatores simus.

1 Cor. 10.
Hieron. ad Eustochium.
Psal. 118.
August.
1. Ioan 4.
Bernard.

Si quis autem difficile atque arduum putat, vt homo, vtilitatis suæ auidissimus, hanc intentionis puritatē & simplicitatem adipiscatur, audiat Ethnicū hominem nos ad hoc ipsum adhortantem: sic enim Seneca: Propositum est nobis secundum rerum naturam viuere, & deorum exemplum sequi. Dii autem quodcunque faciunt, in eo nihil præter ipsam faciendi rationem sequuntur: nisi fortè existimas, illos fructum operum suorum ex fumo extorum, & thuris odore percipere. Vide quanta quotidie moliātur, quanta distribuant, quantis terras fructibus impleant, quàm opportunis, & in omnes oras ferentibus ventis maria per

Sene. lib de benef.

moueant, quãtis imbribus repentè deiectis solum molliant, venasque fontium arentes redintegrent, & infuso per occulta nutrimento renouent. Omnia ista sine mercede, sine vllo ad ipsos perueniente commodo faciunt. Hæc quoque nostra ratio, si ab exemplari suo non aberrat, seruet: non ad res honestas conducta veniat. Pudeat vllum venale esse beneficium. Gratuitos habemus Deos: si Deos quidem imitaris, da & ingratis beneficia. Nam & sceleratis sol oritur, & piratis patent maria. Hactenus Seneca: cuius verba magnum fidelibus incutere pudorem debent, si fidei luce collustrati nondum eò perueniant quò philosophus hic vel peruenit, vel perueniendum esse monstrauit.

Si quis autem nondum tantos in charitate processus fecit, vt ad hanc intentionis puritatem ac simplicitatem peruenerit; illud tamẽ curare debet, vt si in precibus ac pietatis operibus quę molitur, aliquam terrenã commoditatẽ intueatur, id sinistro (quod aiunt) oculo fiat, dextro tamen oculo Deum aspiciat, eandem illam commoditatem ad eius gloriam & obsequium referens. Sunt autem multi vsque adeò terrenis rebus affixi, vt non rarò & preces & vota faciant, & eleẽmosynas largiantur, & ieiuniis interdum atque vigiliis corpus affligant, vt terrena bona, quæ sitienter appetunt, à Domino impetrent; non vt illi obsequantur, sed vt votorum suorum compotes fiant. Sic enim multi vt prosperè nauigent; alii vt in lite quã intendunt, superiores euadant; alii vt optatas nuptias assequantur; alii vt ex sterili vxore sobolem suscipiant; nonnulli vt ad maiora in Repub. vel in Ecclesia munera & dignitates promoueantur, & preces, & vota, & eleemosynas faciunt; quæ vbi assecuti fuerint, omnia illa pietatis opera deserunt; vtpote qui his studiis nequaquam Domini
Simile. gloriam, sed suam ipsorum commoditatem captabant. Apparet autem hos omnes sic pietatis operibus vti, quemadmodum tabulatis atque fornicibus ligneis cæmentarii; quibus, opere iam absoluto, amplius non vtuntur. Illos autem hoc in loco indignos arbitror qui commemorari debeant, quorum tantus furor atque cæcitas est, vt cùm ad furta, flagitia, adulteria, & vindictam de inimicis iniustè sumendam pergunt, simili modo se precibus & votis Deo commendant, vt quod nefariè concupiscunt, assequantur. Qui duplici nomine accusandi sunt: & quia scelerata opera moliuntur; & quia sanctitatis & iustitiæ auctorem Deum scelerum suorum participem atque patronum faciunt.

Hos igitur scopulos omnes, quos hactenus Christianę simplicitati aduersari admonuimus, fratres, diligenter vitare studeamus, omnemque malitiam, versutiam, duplicitatem, curiositatem, & immodicam terrenarum rerum cupiditatem à moribus

nostris studiosè tepellamus, & colûbina simplicitate illius mores imitari studeamus, cuius simplicitatem & innocentiam Spiritus sanctus in columbæ specie super illum veniens designauit. Quam is virtutem in Ecclesia sponsa sua sic adamauit, vt inter egregias eius virtutes hanc præcipuè commendauerit, cùm dixit: Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es: oculi tui colûbarum. Sic enim fiet, vt huius virtutis imitatione Christo Domino similes effecti, & ab eo diligamur, & per similitudinem gratiæ ad eius gloriæ communionem & similitudinem perduci mereamur.

IN FESTO SANCTARVM VIRGINVM, CONCIO PRIMA: IN QVA LECTIO Euangelica explanatur: vbi etiã quid prudentium, quid fatuarum virginum nomine significetur, paulo fusiùs exponitur.

THE. *Simile est regnum calorũ decem virginibus, quæ accipientes lampades suas exierunt obuiam sponso & sponsæ. Quinque autem ex his erant fatuæ, & quinque prudentes.* Matth. 25.

IN hodierna sancti Euãgelij lectione insignis quędam parabola decem virginum, quarum quinque fatuæ, quinque prudentes erãt, à Domino proponitur. Vt autem qua occasione illam proposuerit, quidque in ea nobis significare voluerit, intelligatis; quid illam antecesserit, paucis indicabo. Egrediente Domino ex augustissimo illo Hierosolymorum templo, discipuli, insignes lapides & structuras illi ostendentes dixerunt: Magister, vide quales lapides & structuræ! Quibus ipse respondit, Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruatur. Sedente autem eo super montem oliueti, accesserunt ad eum discipuli secretò, dicentes: Dic nobis, quando hęc erunt? & quod signum aduentus tui, & consummationis seculi? Dominus ergo discipulis morem gerere, & nos in illis erudiri volens, vtriusque rei quæ ab illo exigebatur, signa, longa oratione simul explicuit. Signa autem Hierosolymitanæ vastationis missa facientes, signa aliqua consummationis seculi, extremique iudicij (quæ multa & varia, maximeque horribilia sunt) exponens, hæc etiam addidit: Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque modò, nec Matt. 24.

fiet. Et nisi breuiati fuissent dies illi, non salua esset omnis caro; sed propter electos breuiabűtur. Et mox: Statim autem post tribulationē dierum illorum sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellæ cadēt de cælo; & virtutes cælorum commouebuntur; & tunc patebit signum filii hominis in cælo; & tunc plangent omnes tribus terræ, & videbűt filium hominis venientem in nubibus cæli cũ virtute multa & maiestate. Hæc & alia his non dissimilia Saluator cōmemorauit, quibus quàm sit dies illa formidãda exposuit. Quocirca humanæ salutis amator Dominus variis similitudinibus nos ad hunc diem (in quo de tota æternitate sententia ferenda est) paratos esse admonet. Ad hoc
Matt. 24. enim parabolam inducit patrisfamilias supra domus suæ custodiam vigilantis: itemque fidelis serui domini sui aduentum præstolantis; & improbi etiam serui hanc ipsam curam negligentis. Ad hoc item parabolam adiecit domini peregrè proficiscentis, & talenta seruis suis, quibus negotiarentur, distribuētis. Quæ omnia ad hunc finem destinata sunt, vt perspecta tanti huius periculi magnitudine, nos ad hunc adeò formidabilem diem omni studio & solicitudine præparemus: cùm salutis nostræ summa in eo posita sit, ne nos hæc dies imparatos deprehendat. Nec his parabolis contentus, adiecit hanc etiam decem virginum; qua eandem curam & vigilantiam nobis iterum commēdat. Nouerat enim is qui simul & Pater & Iudex noster est, eius diei magnitudinem & periculum; ideoque paterna charitate ductus, tot rationibus nobis id cōmendare voluit, vnde tota æternitatis nostræ salus & vita pendebat. Hanc igitur hodie parabolam (quæ magnis mysteriis referta est) explanaturi, cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Celebris D. Dionysij sententia est, diuinæ lucis radios, corporearum rerum velaminibus tectos ad nos permanare. Ea enim Dei, rerumque diuinarum altitudo atque sublimitas est, eaque rursum intellectus nostri in hoc ergastulo carnis immersi imbecillitas & obscuritas, vt nec Deum, nec diuinas res, nisi corporearum rerum velaminibus tectas, percipere valeat. Hæ enim vt magis familiares, ita magis notæ nobis sunt: atque ita nos ad spiritualium rerum cognitionem velut porrecta manu ducunt & attollunt. Hac ergo de causa Saluator cælestis regni mysteria sub rerum corporearum similitudinibus turbis ad se confluētibus proponebat: quòd in sacra huius diei lectione facit. Sic enim ait:

Simile est regnum cælorum decem virginibus: quæ accipientes lampades suas, exierunt obuiam sponso & sponsæ. Regni cæloru nomine cælestis Magister non modò regnum ipsum cælorum, in quod om-

nes tendimus, sed omnia etiam quæ ad hoc regnum consequendum pertinent, designare solet. Hoc autem in loco cælestis regni nomine id intelligit, quod ad hoc regnũ promerendũ atq. consequendum maximè necessarium est. Quid autem illud sit, in huius parabolæ fine explicat, cùm ait: *Vigilate ergo, quia nescitis diem neque horam.* Hæc enim vigilantia, hæc pia cura & solicitudo ea omnia suggerit atque ministrat, quæ ad hoc regnũ capessendum requiruntur. Quàm sit verò hæc vigilantia necessaria, proposito decem virginum exemplo commodissimè declarat. Et quidem virginum nomine fideles omnes, siue probos, siue improbos intelligit. Virgines autem appellantur, propter incorruptam fidei sinceritatem, quam Christiani omnes profitẽtur. Infideles enim & hæretici in literis sanctis adulteri & meretrices appellantur. Ex his autem virginibus, quinque fatuæ, & quinque prudentes esse perhibentur. Quo significatur, inter eiusdem fidei professores, alios probos, alios improbos, alios lucis, alios tenebrarum filios esse; hoc est, alios qui iuxta fidei suæ præscripta, alios qui iuxta carnis & mũdi leges vitam instituunt: è quibus illos quidem prudentes, hos verò Dominus fatuos appellat. Harum autem virginum prudentiam atque fatuitatem in eo positam esse docet, quod prudentes quidem virgines acceperũt oleum in vasis suis cum lampadibus; quod tamen fatuæ facere neglexerunt. Lampadis autem nomine, quæ tenebras discutit, lucemque hominibus præfert, fides intelligitur, quæ errorũ tenebras dispellit, humanisque mentibus lucem præbet, viamque ostendit, qua homines rectà in cælum tendere possint. Vnde est illud ex Psal: Psal. 118.
Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. & Prou. 16.
Salomon, Mandatum, inquit, lucerna est, & lex lux, & via vitæ increpatio disciplinæ. Olei verò nomine, quod his lampadibus infunditur; charitatis & misericordiæ, cæterarumque virtutum opera designantur: ad quæ nos fides ipsa dogmatibus suis inducit, quæque fidem ipsam perficiunt, roborant, & illustrant. Hoc est igitur oleum quod prudentes virgines sibi opportunè prouiderunt, ne cùm sponsus adueniret, imparatæ inuenirentur. Quam quidem curam fatuæ virgines habere noluerunt, quæ fidei lampade contentæ, fidei opera sibi comparare neglexerunt.

Moram autem faciente sponso, dormitauerunt omnes virgines, & dormierunt. Hoc in loco, dormitionis nomine, mors; dormitationis verò nomine, morbus, qui mortem antecedit, intelligitur. Quamuis enim tota hæc parabola, & quæ illam antecesserunt & consequuntur, ad extremum iudicii diem referantur: tamen extremus cuiusque vitæ dies, iudicii dies illi est. Nec enim in extremo iudicio, quę in hoc fuerit sententia lata, reuocabitur.

Media autem nocte clamor factus est, Ecce sponsus venit, exite obuiã ei.
Quòd ait, media nocte, hoc est, intẽpesta nocte; significare voluit, hunc diem sæpe insperatum atque improuisum plerisque hominum contingere. Qui enim nimio huius vitæ amore flagrant, omnem mortis memoriam & commentationem ab animo suo repellunt. Non enim ad mentẽ id reuocare volunt quod sibi acerbum atque molestum futurum intelligũt. Huius autem
1. Thes. 5. rei gratia Apostolus diem Domini furi comparat, qui eo tempore irrepere in alienas ædes solet, quo domini vel dormiunt,
Eccles. 9. vel nihil tale suspicantur. Hinc Salomõ ait, Nescit homo finem suum, sed sicut pisces hamo, & aues laqueo, ita homines capiuntur tempore malo. Frequentissimè enim eo tempore mors irrepit, quo minus vẽtura cogitabatur. Pueri enim adolescentiã, adolescentes iuuẽtutem, iuuenes senectutem, senes decrepitam etiam ætatem sibi pollicentur. A qua tamen spe depellere homines naturæ conditor voluit: ideoque in omnibus ætatibus morti aditum præbuit. Passim enim videre licet & infantes, & pueros, & adolescẽtes, & iuuenes, & senes in omnibus his ætatibus è vita decedere, ne quisquam ætati suæ tutò fidere audeat. Ea tamen hominum stultitia est, vt cùm pauci admodum sint qui ad canos extremamq́ue senectutem perueniant, ipsi tamen tacita quadam persuasione se ad illam peruenturos pollicẽtur: quos tamen longè aliud cogitantes in medio cursu immatura mors ab-
Iob 21. ripit. Hinc de improbis in libro Iob scriptũ est, quòd subitò moriantur: quia videlicet eo tempore moriũtur, quo ij nihil minus
Gregor. quàm mortem cogitabant. Hinc Diuus Gregorius, Nesciunt, inquit, mali mortalia mortaliter cogitare. Vita deficit, & desideAugust. rium crescit; res habita corrumpitur, & habendi anxietas non fiin serm. nitur. Hos autem meritò D. August. in Sermon. arguit his verbis: Nónne casus nostros nobiscũ in hac carne portamus? Nónne fragiliores sumus, quàm si vitrei essemus? Vitrum enim etsi fragile est, tamen seruatum diu durat: quod tamen homini non
Hieron. contingit. Denique (vt D. Hieron. ait) quotidie morimur, quoin epist. tidie cõmutamur: & tamen immortales nos esse credimus. Hæc igitur fallax persuasio facit vt sæpissimè nos improuisa mors adoriatur. Quam rem significare Dominus voluit, cùm media, hoc est, intempesta nocte sponsum aduentare dicit. Sequitur deinde:

Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades suas: hoc est, fideles omnes, siue probi, siue improbi, imminente mortis atque rationis reddendæ periculo, præparari incipiunt, vt venienti sponso decenter occurrãt. Tunc lampades suas ornare incipiunt, hoc est, fidei quam habẽt, bonorum operum oleum adiungere. Cùm enim fides illos extremi huius periculi admoneat;
cùm,

cùm videant se protinus æquissimo iudicio examinandos; cùm eadem fides doceat, eos qui bona egerũt, ituros in vitã æternam, qui vero mala, in ignem æternũ; hæc firma fides improbos etiã & profligatos homines eo tempore vehemẽter vrget, dum quatuor illa nouissima eis ob oculos ponit, hoc est, mortẽ, iudicium, gehennã, atque cæleste m gloriam. Quid autem (vt D. Bernardus ait) horribilius morte? quid terribilius iudicio? quid intolerabilius gehenna? quid iucũdius gloria? Hæc igitur quatuor sese fluctuanti menti offerunt, quorum nouissimum timet ne amittat; illa verò, ne in ea impœnitens incurrat. Quæ autem sese miseris eo tempore offerãt, qualesque in eorum animis versentur cogitationes, Eusebius Emiss. declarat his verbis: Cogitemus qui luctus erit negligenti animæ ex hoc corpore decedenti; quæ angustiæ, quæ caligo, quæ tenebræ, cùm ex illo aduersariorũ numero prima occurrere cœperit conscientia, diuersis circumiecta criminibus. Ipsa enim remotis omnibus probationibus, ipsa ingerenda est oculis nostris, vt nos & conuincat probatio, & confundat agnitio. Nõ vlli licebit vel celare aliquid, vel negare, vbi non de longè & aliunde, sed de intus processurus est accusator & testis. Idemq; paulo ante hæc verba: Ecce, inquit, transierunt illa omnia tanquam vmbra, abierunt oblectamẽta, & sola in perpetuum opprobria & crimina remanserunt. Quid ergo erit, cùm rebus humanis vale vltimum dicens, mortem ante se habens, & vitam post se relinquens, in illud horrẽdum pertrahetur profundum? Quia enim ibi nulla erit iam parandi victus aut vestitus solicitudo, nulla laborandi, militandi, agendiue occupatio, nulla facultatis aut honoris ambitio; solus mentem omnibus aliis curis vacuam intolerandus reddendæ rationis terror implebit: solum atque totum iudicii pondus captiuis sensibus imminebit. Hactenus Emissenus. Hic autem timor (vt Diuus Gregor. ait) tanto in morte fit acrior, quanto retributio viciniũ formidatur. Inueniet enim homo post pusillum, quod in æternum vitare nõ poterit. Hoc igitur metu correpti homines, præteritæ vitæ maculas pœnitentia diluere, & pristinos mores corrigere parant; & à Domino tum commissorum veniam, tum diuturnioris vitæ spatia postulant. Vnde in Vitis Sanctorum legimus, quẽdã in agone mortis constitutum, metuque diuini iudicii perterritum, magna voce clamare cœpisse: Inducias vsque manè, inducias vsque manè.

Ioan. 5. Bernard. Euseb. Emiss. homil. ad Monach. Gregor.

Deinde etiam ad piorum hominum suffragia se conuertunt, eorum se precibus, meritis & sacrificiis commendantes, vt pro se apud supernũ Iudicem intercedãt, & has ab illo inducias postulẽt. Hoc est enim quod significat illa fatuarum virginum ad prudentes deprecatio: *Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ*

extinguuntur: hoc eſt, meritis & precibus veſtris inopiæ noſtræ conſulite,& has nobis à Domino inducias longioris vitæ poſtu-
Io.Clim. late. Hinc legimus monachum quendam iuniorem poſt admiſſum crimen acerbè lamentantē, ad quoſdam monachos, qui ad magnum illum Antonium proficiſcebātur,dixiſſe: Orate ſenem vt ſaltem decem dierum inducias mihi ad pœnitendum impetret. Qui tamen quinto pòſt die vita functus eſt.

Cæterùm ad hæc prudentes virgines: *Ne fortè inquiunt, nō ſufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad vendentes, & emite vobis.* Quæ quidem verba nequaquam ſingillatim excutiēda ſunt. Eſt enim illa
Hieron. D. Hieronymi regula ad ſcripturarum intelligentiam diligenter annotanda: Prudentem, inquit, ſemper admoneo lectorem, vt non ſuperſtitioſis acquieſcat interpretationibus,& quæ commaticè pro fingentium dicūtur arbitrio: ſed cōſideret priora,& media,& ſequentia,& nectat ſibi vniuerſa quæ ſcripta ſunt. Hactenus verba Hieronymi. His igitur verbis,quid prudētes virgines fatuis conſulant, deſignatur: nempe vt ad vendentes,id eſt,ad Eccleſiæ miniſtros confugiant: quibus diſpenſandi olei diuinæ gratiæ cura commiſſa eſt, quibus cæleſtis regni claues traditæ ſunt,qui ſacramentorum medicamenta miniſtrant, qui cōmiſſorum veniam verè pœnitentibus tribuunt. Ad hos ergo pergite,& veræ pœnitentiæ atq; charitatis (vt ita dixerim) pretio hoc vobis oleum comparate. *Dum autem irent emere, venit ſponſus: & quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias: & clauſa eſt ianua.* Clauſa ianua,periculum deſignat extremæ pœnitētiæ. Vt enim D. Auguſtinus ait, Hac animaduerſione percutitur peccator, vt moriens obliuiſcatur ſui, qui dum viueret, oblitus eſt creatoris ſui. Cui quidem ſententiæ illa quoque eiuſdem Auguſtini cohęret: Cùm vult,inquit,improbus homo,non poteſt: quia quando potuit noluit: ideò per malum velle,perdidit bonum poſſe. Hoc ipſum autem confirmat quod protinus ſubditur: *Nouiſſimè verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis.* Quibus tamen reſponſum eſt: *Amen dico vobis, neſcio vos.* Qua quidem reſponſione non obſcurè huius pœnitentiæ periculum
Hieron. declaratur. Hinc D. Hieron. illa Hieremiæ verba explanans: In
Hier. 2. tempore afflictionis ſuæ dicent: Surge,& libera nos; ſic ait: Impudens poſtulatio, tempore neceſſitatis & anguſtiæ ab eo quærere auxilium,quem in proſperitate contempſeris. Hinc etiam
Auguſt. D. Auguſtin. Rogare monētes,non delicti pœnitētia,ſed mortis vrgentis admonitio compellit: nec dignus eſt in morte accipere ſolatia,qui ſe non cogitauit moriturum. Vnde idem: Non facilè,inquit, inueniuntur in aduerſitate præſidia,quæ non fuerunt in pace quæſita. Meritò ergo Dominus totius huius parabolæ ſcopum hac vna ſententia claudit: *Vigilate ergo, quia neſcitis diem*

neque

neque horam. Quam etiam in huius Concionis fine breuiter explanabimus.

I.

Diximus, si meministis, fratres, Dominum in hac sacra lectione prudentiũ ac fatuarum virginum nomine, probos & improbos homines (qui fidem tamen rectam habeant) significare voluisse. Quærendum autem modò est, cur his eos nominibus appellare voluerit. Neque enim summa illa Patris Sapientia frustra his nominibus vsa est. Hoc est igitur quod in reliqua Concionis huius parte solicitè à nobis indagandum est. Cùm autem huius parabolæ scopum in fine Dominus proposuerit, cùm dixit: *Vigilate ergo, quia nescitis diem neque horam:* ex hac vel cura, vel negligentia vigilandi, prudentia & fatuitas ista diiudicanda est. Excutiamus igitur quæ sint prudentis, quæ fatui hominis officia.

Primum igitur prudentis hominis officium est, in finem sibi propositum oculos conijcere, & ea quæ ad finem consequẽdum commodissima & aptissima sunt, eligere. Quemadmodũ enim nauigaturi primùm quidem quem debeant portum petere, vident; deinde eò nauigationis cursum dirigunt: ita vir prudens in quem finem fuerit à Deo conditus, prudenter attendit; deinde cætera omnia prouidet. Constat autem in hunc finem hominem à Deo cõditum esse, vt suæ illum felicitatis & beatitudinis consortem efficeret. Quo fine nihil excogitari potest magnificentius, nihil sublimius. Non enim alia Dei, alia conditi hominis, sed eadem felicitas est, quæ in aperta diuinæ pulchritudinis contemplatione consistit: quamuis se ille plenissimè comprehendat, nos autem illum apertè quidem videamus, minimè tamen comprehendere possimus. Qua sit autem via ad hanc gloriam perueniendum, Saluator exposuit, cùm pio cuidam adolescenti dixit: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Hic igitur finis est, fratres, ad quem à summo rerũ omnium Domino ficti & informati sumus; vt nobis quidem hæc amplissima cæli ac terræ palatia, nos verò conditoris nostri mandatis obtemperantes, immortalis vitæ, atque sempiternæ felicitatis compotes efficeremur. Non enim ad ludum aut iocum; non ad epulas, & fœdas carnis voluptates; non ad fluxas & interituras opes cõgerendas optimus ille ac sapientissimus opifex pulcherrimam hanc mundi fabricam condidit. Indignissimum enim tãta illa sapientia & bonitate erat, hanc tantam rerum molitionem ad res adeò futiles & inanes condidisse, & continua prouidentia tot seculis moderari, nisi aliquid maius atque sublimius animo destinasset. Huius autem rei vel ignoratio vel obliuio, malorum omnium, quæ in mundo geruntur, causa est: cùm homines finis

Simil.

Matt. 19.

sui obliti, per deuios saltus, variosq; anfractus viarum errabundi miserrimè vagentur. Sic enim multi viuunt, quasi ad sola huius mundi bona fruenda nati essent; quasi in hoc seculo non vt peregrini, sed vt ciues vitam agerent; quasi hic non vt in exilio, sed velut in patria & genitali solo degerēt. Hæc igitur malorum
Thren. 1. omnium, quibus mundus scatet, causa & origo est. Quam rem sanctus ille Propheta lamentabatur, cùm diceret: Sordes eius in pedibus eius, nec recordata est finis sui. Quia igitur hæc obliuio tot malorum causa est, merito quidam vir sapiens his verbis Dominum precabatur:

Largire ergo mihi Rex ô dignissime Regum,
Vt te cognoscam & placeam tibi: deinde sciam me,
Quid sim, qua in terris causa productus, & unde
Huc veni, aut quò tandem vita functus abibo,
Quid mihi dum viuo sit agendum fitq; cauendum.

Hoc ipsum igitur nos assiduis precibus à Domino contendere debemus, fratres, vt veram solidamque prudētiam assequamur, & quid nobis dum viuimus facto opus sit, intelligamus. Hoc est enim fidei lampadi oleum infundere, dum ea opera molimur, quæ nos ad eum finem consequendum adiuuant, quem nobis fidei lampas præscribit.

Est & aliud viri prudentis officium, magnam videlicet temporum habere rationem, & quid vnumquodque illorum exigat, studiosè prouidere. Tres enim prudentiæ partes Philosophi statuunt; memoriam, quæ præteritum tempus recolit; perspicientiam, quæ præsenti se tempori accommodat: & prouidentiam, quæ futura, priusquam eueniant, vel ex causis antecedentibus, vel ex præteritarum rerum collatione prospicit, &
Sim.le. anteuertit. Sic enim prudentes duces & imperatores aduersos hostium exercitum dimicaturi, in pace ea sibi præsidia atque arma comparant, quibus in armorum certamine vsuri sunt. Cùm ergo inter omnia quæ futuro tēpore speramus, nihil morte certius, nihil sit periculosius (quandoquidem extremus ille dies de tota æternitate sententiam feret) prudenter viri boni tota se vita ad hunc finem præparant, neque vllum negotium huic antefe-
Simil. rendum censent. Vnde quemadmodum prudentes nautæ tranquillo mari nauis armamenta præparant, ne eos exorta subitò tempestas imparatos inueniat: ita vir probus atque prudēs tranquillo vitæ tempore futurum mortis, reddendæque rationis periculum cogitatione præuenit, & quibus se ad illud rationibus parare possit, tota mente prouidet. Sera enim ad pericula in ipsis periculis præparatio est. Ad hoc autem nos cælestis Magister in sacra huius diei lectione hortatur, cùm & hac ipsa virginum parabola, & aliis quæ præcedunt atque sequuntur, ad vigilandum

exci-

excitat. Quid enim aliud vigilare est, quàm somnum atque dormitantiam à mentis nostræ oculis excutere, & semper in procinctu esse, semperque in excubiis aduentantis Domini præsentiam expectare? His igitur de causis viri probi atque innocentes prudentium virginum appellatione à Domino designantur. Virginitate enim incorrupta eorum fides, vt antè diximus; prudentia verò hæc omnia viri prudentis officia significantur.

I I.

Cæterùm improbi homines diuersa ratione fatui appellãtur: quòd hæc omnia viri prudentis officia prorsus negligant: vtpote qui nõ consilio, aut ratione, aut fide, aut diuinis oraculis, sed temeritate, cupiditate, affectibus, & cæco multitudinis iudicio vitam & actiones suas dirigũt. Primùm enim, nullã prorsus finis ad quem à Deo conditi sunt, rationẽ habent. Quo fit, vt ignorato aut perperã constituto fine, neque se ipsos agnoscant, & itineris per quod tendere deberent, obliuiscantur. Itaque miseri & amẽtes intra seipsos quasi peregrini in aliena regione errãt; alia sciunt, seipsos nesciunt; aliena indagare cupiunt, sua negligunt: aliorum & genus, & parentes, & fortunas, & felicitatem inquirunt, nunquam autem vnde primùm orti, vnde in hunc mundũ missi, quis eorum parens, quis opifex, quis condiderit, in quem finem condiderit, ad mentem reuocant. Quo quid est dementius, quid à rationali creatura magis alienũ? Huiusmodi namq; hominẽ Prophetica voce Dominus corripit, cùm ait: Qui vides multa, nónne custodies? qui apertas habes aures, nónne audies? Esai. 42.

Venio nunc ad aliam nõ minus miserandam perditorum hominum fatuitatem atque insaniam: in qua nõ modò pueris infantibus, sed belluis etiam quàm simillimi sunt; ait enim Cicero: Inter hominem & belluã hoc maximè interest, quòd hæc tãtum quantum sensu mouetur, ad id quod adest, quodque præsens est, se accommodat, paulùm admodum sentiens præteritum & futurum. Homo autem, qui rationis est particeps; per quam consequentia cernit, causas rerum videt, earumque progressus & quasi antecessiones non ignorat, similitudinibus comparat, rebusque præsentibus adiungit atque annectit futuras; facilè totius vitæ cursum videt, ad eamq. degendã præparat res necessarias. Hactenus Cicero. Si igitur hac in re homo à belluis distat, quòd nõ solùm præsentia, sed etiam præterita ac præcipuè futura ex causis antecedentibus prospicit ac prouidet; inter ea autem quæ futuro tempori seruantur, mors omniũ certissima, maximeq. omnium formidabilis sit: an non belluis similis erit, qui sola præsentia curat, hoc verò certissimum, maximeque formidandum periculum prorsus negligit atq; contemnit? Cicero 1. Offic.

Cùm

Cùm enim mors nobis omnibus ex æquo impendeat, ac penè in foribus cuique & in insidiis posita sit; & in ea decerni diuino iudicio debeat, vtra nobis sors in tota seculorum æternitate contingere debeat: hoc est, vt vel in cælo omnibus deliciis cum Deo & beatis illis mentibus perpetuò fruamur, vel in gehenna cum principe tenebrarum æternis ignibus torquendi simus; totaque huius tanti negotii summa in eo posita sit, vt paratos nos hæc hora deprehendat (quemadmodum cælestis Magister nos in sacra huius diei lectione docet) cùm hæc ita sint, quid, quæso, dementius, quàm quòd nos sic vitam nostram instituamus, sic terrenis rebus imcumbamus, vt nulla huius tantæ rei cura, nullo metu & solicitudine tangamur; sed in maxima pace & tranquillitate in vtramque aurem dormiamus, perinde atque omnia quæ hac de re nobis diuinitùs nuntiantur, mera somnia atque fabulæ essent.

Auget autem stultitiæ & socordiæ huius admirationem, quòd vbi de terreno aliquo lucro, aut hæreditate quæ post mortem expectatur, agimus, mors & incertus vitæ exitus solicitos nos efficit, & crebrò illius memoriam refricamus: cùm verò de præparatione ad ea vnde salus & æterna vita pendet, differimus, nō magis illius recordamur, quàm si immortales & æterni essemus. Itaque si quod vel Principis vel Ecclesiæ beneficium cum vita simul finiatur; dictu mirum est, qua cura & solicitudine mortis memores, damus operam, vt illud ad hęredes nostros post mortem transferatur. Tunc enim anxij sumus, tunc de incerta mortis hora soliciti trepidamus, ne illa intercepti, beneficium cum vita simul amittamus; qui tamen an cum ipsa corporis vita æterna mors nobis subeunda sit, nihil omnino curamus. Nec in his solùm rebus, sed in omnibus etiā aliis, in quibus aliqua vtilitatis ratio habetur, incerta mortis conditio cogitatur. Qua de re sic D. Chrysost. Sæpe vir quando vxorem ducere vult, mortis meminit in desponsatione, & scribit in dote. Nondum introducta est, & mors statim describitur: nondum conuixerunt, neque nuptiæ habitæ, & mortem statim definit. Nondum nuptam vidit, & mortis aduersus illam calculos proponit: scribit enim in hunc modum: Si mortuus fuerit vir ante mulierem, si mulier ante virum, hoc & hoc disponatur. Sic formatæ sunt patriæ leges. Vbique omnibus naturæ sunt monumenta: & non solùm eorum qui sunt, & viuunt, mortis feruntur sententiæ, sed & eorum qui nondum nati. Quid enim vltrà dicit? Quòd si natus fuerit filius, & mortuus fuerit, &c. nondum natus, & sententia lata est. Hactenus ille. Ex cuius verbis colligere apertè licet, quàm sit lamentanda perditorum hominum fatuitas atque dementia; qui cùm tantam incertæ mortis rationem habeant,

Chrys. 3. Tom. homil. de fide & spiritu. 5.

vbi

vbi aliqua terrenæ vtilitatis iactura aut commoditas intercedit, nullam prorsus eiusdem memoriam retinent, cùm res omnium maxima in discrimen vocatur. Quis igitur hos verè fatuos & amentes non iudicet, qui cùm tantam præsentis vitæ curam habeant, tamen neque futuri temporis, neque reddendæ rationis vlla cura tanguntur?

Hoc est igitur, fratres, quod me tanta admiratione afficit, vt frequenter etiam in stuporem adducat. Quis enim non stupeat, cùm videat homines, qui rerum etiam minimarum, quibus fluxæ opes, aut popularis aura periclitantur, tantam curam habeãt, rei omnium quæ cogitatione fingi possunt maximæ, nulla cura moueantur. Si in Academia Salmanticẽsi primaria iuris ciuilis Simile. cathedra discipulorum suffragiis alicui candidatorum tribuẽda est; vbi schedulis suffragia in vrnam coniiciuntur, totaque Academia, atque adeò tota ciuitas suspensa huius rei exitum præstolatur, qua solicitudine, quo æstu & angore candidatorũ pectora agitantur, quæ sibi sors obuentura sit expectantes? Si ergo huius incertæ sortis expectatio adeò mẽtes hominum solicitas reddit, (in qua de rebus crastina die perituris agitur) quonam modo extremæ illius sortis atque sententiæ expectatio, qua vel in cælis omniũ deliciarum copia frui debemus, vel in gehenna tam horrendis pœnis torquendi simus, agitur, mẽtes nostras non stupefacit, & concitat? Monstri simile esset, si oculorum acies, puncta minima apertè cernens, ingentem molem ac montem minimè cerneret: at quanto monstrosius est minimarum rerum cura disrumpi, maximarum verò & rerũ naturam omnem superantium nulla solicitudine commoueri!

Aristoteles vltimum terribilium esse mortem asseruit: at lon- Aristot. gè aliud iudicium habebit, qui Dominum audit in Euangelio Matt. 10. dicentem: Nolite timere eos qui occidunt corpus, & post hoc nõ habent vltrà quid faciant: ostendam vobis quem timeatis: timete eum, qui postquam occiderit corpus, habet potestatẽ mittere animam in gehennam: ita dico vobis, hunc timete. Quales sint autem gehennæ cruciatus, quot pœnarum genera, quanta eorum acerbitas, etiam Gentiles Philosophi atque Poëtæ aliquo modo præsenserunt. Sic enim quendam eorum, post varia eius loci tormenta enumerata, dicentem legimus:

Non mihi si linguæ centum sint, oraq; centum,
Ferrea vox, omnes scelerum comprendere formas,
Omnia pœnarum percurrere nomina possem.

Nullus enim sensus, nulla vis animæ ibi est, quæ nõ peculiari aliquo cruciatu commissorum pœnas luat. Vt hoc autem aliqua saltem imagine intelligatis, fingite hominem adeò vehementer podagræ morbo laborantem, vt nullum sit in toto eius corpo-

re

re membrum, nullus in manibus pedibusque articulus, nullæ in crucibus, brachiis, humerisque iuncturæ, in quibus nō acerbissimo dolore crucietur; atque hoc modo is in lecto decumbat, tot veluti spiculis vndiq; sauciatus, voces & clamores miserādos in cælum tollens. Hac igitur imagine (si præsentia mala futuris assimilari licet) pœnarum illarum acerbitatem poteritis vtcumq; animo contēplari. His etiā adiungite atras illas tenebras, & profundā noctem, cui nulla succedit aurora; horrendas dæmonum laruas, edacem conscientiæ vermē, scorpiones atq. serpentes; de quibus Ecclesiastic⁹ meminit; & ardētes flammarū globos, inter quos velut pisces in mari infelices animæ volutantur; quodque mala omnia superat, salutis desperationem, æternamq; diuinæ pulchritudinis videndæ priuationem, (quæ à Theologis damni pœna nūcupatur) quam adeò atrocē esse sancti Patres definiūt, vt damnatorū animæ, si illis optio daretur, quæuis alia gehennæ tormēta, quā huius priuationis cruciatū perpeti mallēt. Quāuis
Psal. 10. enim ad pœnam sensus illa referātur quæ Propheta dicit, Ignis, sulfur, & spiritus procellarū, pars calicis eorum; hæc tamē posterior pœna omnibus aliis multo est acerbior. Quæ cū ita sint, an non verissimè Saluator ait, non esse timendos qui corpori vitam adimunt, sed qui animam detrudere potest in gehennam?

Sed ad institutum redeamus. Cùm ergo statim à morte decernendum sit, an in hunc locum perpetuo deturbādi, an in superis illis beatarum mentium sedibus collocandi simus, quomodo huius tam disparis sortis cōsideratio non totam post se mentem nostram ebibit ac rapit? Quomodo aliud animo agitare, alia cura magis solicitari possumus? Cyrillus post D. Hieronymi
Cyril. mortem Augustino scribit (si verè tamen hæc illius Epistola est) duos homines, vita functos, ante sancti viri tumulum fuisse ad vitam reuocatos: qui quamdiu in hac vita superstites fuerunt, in continuis lacrymis & gemitibus luctuosissimam vitam agebant: demirariq́ue se vehementer aiebant, quî fieri posset, vt qui in fine vitæ rationem Deo reddituri, & de tota æternitate sentētiam audituri essent, ridere aliquando, ac non semper lugere possent. At nos qui hæc & scimus, & firma fide credimus, non modò ridemus & otiamur, sed multis etiam sceleribus iudicem nostrum (ante cuius tribunal sistēdi sumus) offendimus. An non igitur fatuitas atque adeò cæcitas hæc omnem superat admirationem?

Sed quæret aliquis forsan, quibus se solatiis isti miseri consolentur, cùm hoc tam ingens rationis reddendæ periculum fides illis vel renitentibus etiam, ante oculos frequenter ponat. Multi quidem fatuarum virginum exemplo ad finem vitæ pœnitētiæ propositum differunt. In quanto autem salutis discrimine isti

ver-

versentur, vix vlla oratione exprimi potest. Certè tota huius Euangelii parabola in hoc præcipuè à Domino destinata est, vt nos huius tanti periculi admoneat. Cùm enim doceat, eas virgines quæ paratæ erant, intrasse cum sponso ad nuptias; eas verò quæ tunc primùm parari, & oleum quærere cœperunt, exclusas fuisse; aperrè docet, cuius periculi sit ad extremum vitæ tempus pœnitentiæ propositum differre. Ideoque opportunè nos admonet, cùm subdit: *Vigilate ergo, quia nescitis diem neque horam.* Hoc est: quoniam tota salutis vestræ ratio in hoc posita est, vt vos aduenien sponsus paratos inueniat (quod prudentium virginum exemplo liquet) cōsequens est, vt omni tempore vigilare debeatis; hoc est, vt omni tēpore parati & bonorū operum oleo referti sitis. Si enim quo is tempore venturus esset, intelligeretur, potuissetis quidem opportuno vos tempore ad illum excipiendum præparare: quia verò hoc prorsus ignoratur, totiusque salutis vestræ summa in hac præparatione posita est; semper vtique vigilate debetis. Quod qui non faciunt, sed ad extremum tempus pœnitentiæ propositum differunt, quid aliud quàm miserandam fatuarum virginum sortem expectare possunt? Pœnitentia enim sera, rarò vera, rariùs aut nunquam perfecta, semper autem incerta. Nemini certè, quamdiu in hac vita degit, spes salutis deneganda est (in via enim adhuc, non in termino viæ sumus) sed hanc tamen nouissimam pœnitentiam, in iis præcipuè qui obstinatis animis tota vita in sceleribus perdurarunt, periculosissimam esse, omnes sancti Patres definiunt. In cuius rei fidem, Adrianus Pontifex in quarto Sentent. vbi eam quæstionem tractat, sit ne aliqua certa periodus peccatis hominum constituta? horribilem in hac re diui Hieronymi sententiam (si ea tamen diui Hieronymi est) citat. sic enim ait: Vix è centum mille hominum quorum mala fuit vita, in morte diuinam indulgentiam obtinebit vnus. Hanc sententiam insignis ille Doctor & Pontifex allegat: de cuius veritate disputare ad me non spectat: quam fortasse exaggerandi causa prolatam existimo: ea tamen non minimam timoris causam nobis exhibet.

Quæ cùm ita sint, fratres, quid aliud superest, nisi vt cælestis magistri consilium amplectamur; qui maximam nostri curam gerens (vtpote quos pretioso suo sanguine redemit) opportunè nos his nouissimis verbis admonet: *Vigilate ergo, quia nescitis diem neque horam.* Cuius rei cùm multi sint fructus, non postremus ille est, quòd mortem non trepidi & anxij; sed læti atque gaudentes excipiemus: intelligentes, piorum hominum mortem, nō tam mortem esse, quàm natalem diem, quàm finem laborum, & coronarum initium. Constat enim piorum mor-

mortem aditum esse ad immortalitatē, vitæ ostium, scalam cæli, pontem quo ad regnum transeunt, triumphalem diem, imò & natalem: in quo terræ corpus commissum seminatur in corruptione, surget in incorruptione: seminatur in ignobilitate, surget in gloria: seminatur in infirmitate, surget in virtute: seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. Ideoq. iusti in morte nō mœrere, sed respicere & leuare capita iubētur. Hanc igitur tantā lætitiam (eo præsertim tēpore, quo alij magno metu quatiūtur) quid aliud quàm firma futuræ salutis spes, ex diuina mi-
Simile. seratione, & bona conscientia proueniens, parere potest? Quemadmodum enim qui ex humili casa palatium ingens extruere volunt, libenter quidem vetera diruunt; quòd ea melius instauranda sperant: ita viri iusti libenter patiuntur huius habitationis domū dissolui; quòd eam in resurrectione perfectissimè reformandam esse fide credunt, & spe quodammodo attingunt, cum
2. Cor. 5. Apostolo dicentes: Scimus enim quòd si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manu factam æternam in cælis. Hæc autem domus, fratres, iis parata est, qui splendidæ fidei lampadi bonorum operum oleum adiungere student: hoc est, qui pietate, iustitia, patientia, vera cordis humilitate, fraterna charitate, obedientia, corporis & animi castimonia, ac præcipuè misericordiæ operibus illam sibi, dum hîc viuerent, compararunt: quibus in
Matt. 25. fine Dominus dicturus est: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi.

IN FESTO SANCTARVM VIRGINVM, CONCIO SECVNDA; IN QVA lectio Euangelica explanatur.

THEMA. *Simile est regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. Inuenta autem vna pretiosa margarita, abijt, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.* Matth. 13.

RISTOTELES initio naturalis philosophiæ (de qua scribere instituebat) primo loco declarat, quo ordine & ratione sibi sit in eo opere philosophandum. Innata est, inquit, via nobis, vt a notioribus ad minus nota procedamus. Notiora verò ea esse ait, quæ sensu percipiuntur, quàm quæ solo intellectu. Quo fit, vt manifestiora sint nobis quæ videtur, quàm quæ non videntur; & quæ corpore constant, quàm quæ spiritu solùm. Illa enim viciniora nobis sunt; hæc verò procul posita, & ideò à cognitione nostra remotiora. Adde his etiam, quòd omnis nostra cognitio sic ortum habet à sensu, vt nihil sit in intellectu, quin id prius fuerit in sensu. Quo fit, vt sensibilia quidem per se cognoscamus: intelligibilia verò non per se, sed veluti per manus aliorum. Et hæc quidem inter homines & Angelos non minima differentia est; quòd hi, cùm simplicis & spiritualis naturę sint, simpliciter & immediatè spiritualia (quæ illis similia & cognata sunt) intelligunt; nos verò non ita, nisi corporearum rerum vtamur ministerio. Hoc animaduertens humanæ salutis amator Dominus (qui de se ipso ait, Ego Dominus Deus tuus docens te vtilia) cùm homines erudiendos susciperet, ea potissimùm ratione docendos curauit, quæ ipsis esset maximè consentanea. Sic enim diuina Sapientia tanquam prouida & pia mater infantiæ nostræ se accommodat; non quidem suo, sed nostro nobiscum more agens. Vnde non solùm in Veteri testamento, crasso illi ac rudi populo per corporearum rerum species loquebatur; sed in Nouo etiam per parabolas ad populum sæpe concionatus est; in quibus per notas nobis rerum corporearum naturas, regni cælestis detegit sacramenta. In sacra autem huius diei lectione quatuor nobis vtilissimas parabolas proponit: videlicet thesauri abscondiri in agro, margaritæ pretiosæ, sagenæ missæ in mare, & diuitis patris familias conuiuium instruetis; de quibus nobis hodie, aspirante diuina gratia, disserendum est. Esaiæ 48.

 Vt au-

Vt autem mysteria quæ in his parabolis recondita sunt, piè & viriliter enodare, & in lucem proferre valeamus, cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro. Scitis iam, fratres, regni cælorum nomine non modò regnum ipsum, sed omnia etiam quæ ad hoc regnum aliqua ratione spectãt, significari. Hoc autem in loco, in quo regnum cælorum thesauro abscondito comparatur, huius thesauri nomine quidam virginitatis virtutem intelligunt, quæ in humano corpore velut in agro quodam abscondita est, ideoque hæc sacra lectio in festo sanctarum virginum ab Ecclesia recitari solet. Quantus autem hic thesaurus sit, declarat sanè corona illa aureola, quæ virginibus in cælo reposita est; & cælestis item vita eorum qui verè virgines sunt: vtpote quæ ab innumeris curis & sollicitudinibus libera est, quibus coniugatorum vita est referta. Hoc ipso autem thesauri nomine virtutē hanc D. Bernardus appellauit, qui cùm adolescens noctu ab improba quadam femina inr petitus esset, & ipse magna voce clamasset, Latrones, latrones; & hoc ipsum semel atque iterum contigisset, excitatique famuli domum collustrantes nihil inuenissent, cumque frustra clamasse dicerent; sanctus adolescens respōdit; Verè latro affuit, qui irreparabilem castitatis thesaurum furari volebat. Eadem quoque virtus simili ratione non modò thesauro, sed etiam pretiosissimæ margaritæ comparatur. Quæ enim margarita pretiosior, quàm pura mens in corpore puro? Pro hac igitur margarita comparanda sanctæ virgines omnia vendiderunt; quæ verè dicere potuerunt; Regnū mundi, & omnem ornatum seculi contempsi propter amorem Domini mei Iesu Christi, quem vidi, quem amaui, in quem credidi, quem dilexi.

Bernard.

Quia verò natura sic comparatum est, vt quæ sunt valdè pretiosa, sint etiam ad seruandum difficilia: idem etiam in hac virtute locum habet. Hæc enim virtus supra humanæ naturæ conditionem hominem attollēs, angelis similem facit, dum eorum puritatem imitatur; nisi quòd mirabilior est hominum quàm angelorum puritas; quod enim in angelis facit natura, in hominibus facit gratia; & angeli quidem sine corpore viuunt; virgines autem in carne triumphant.

Cùm sint autem multæ virtutes, quibus hæc virtus sepienda atque munienda est; (est enim caro ieiuniis & vigiliis, & asperitate vitæ macerāda; est oratio, qua diuinum auxilium imploratur, frequentanda; est diligens custodia externis & internis sensibus adhibenda) tamen inter hæc ipsa omnis peccandi occasio, omnia lapsus pericula, omnia seu virorum seu feminarum suspe-

suspecta contubernia summa cura & studio vitanda sunt. Huic autem cautioni retinendæ (vt cætera prætermittamus) satis nobis esse debet vel vnius Salomonis exemplum; qui, quoniã hæc pericula neglexit, in tãtum nefas prolapsus est, vt idolorum aras & templa alienigenis vxoribus suis erexerit atque dicauerit. Qua ex re liquidò apparet, virum iustum pari propemodũ studio peccandi occasiones atq; ipsa eadem peccata vitare deberes quas videmus tantum sapientissimo Regi periculum peperisse. Cauerat autem lata lege Dominus, ne filij Israël alienigenas vxores ducerent; certissimum fore asserens, earum contubernio atque blanditiis ipsorum animos emolliendos, & ad deorum alienorum cultum euocãdos. Hanc autem cautionem Salomon (nimium fortassè sapientiæ & religioni suæ fidens) neglexit; atque ita demum in tantum præcipitium miserabiliter corruit. Quocirca rectè Sapiens, Qui, inquit, timet Deum, nihil negligit; quia videlicet imbecillitatis suæ conscius, sibi prorsus diffidit; ideoque nulli se periculo exponere audet. Atque vtinã idem Salomon consilij sui memor fuisset, cùm dixit: Sapiens timet, & declinat à malo; stultus transilit, & confidit. Itaque vir sapientissimus immodico feminarum amore excæcatus, non sapientis timorem & prudentiam, sed stulti confidentiam sectatus, in tantam foueam præcipitatus est. Quisquis igitur hũc adeò formidabilem casum attentè considerauerit, nõ poterit altissimam in eo diuinorum iudiciorum abyssum non admirari, & ne quid sibi simile accidat non vereri; cùm nemo securitatem sibi in hac vita (quæ tota tentatio esse dicitur) polliceri debeat. Idemque cùm Dominicam orationem proferet, flagrantiori affectu: extremam illam petitionem pronuntiabit: Et ne nos inducas in tentationem; sed libera nos à malo. Quocirca prudenter & cautè admodum D. Hieronymus amicum Nepotianum, & nos omnes in illo admonet his verbis: Omnes puellas & virgines Christi aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige; nec in præterita castitate confidas. Nec enim sanctior Dauide, neq. Salomone potes esse sapientior. Memento semper quòd paradisi colonum de possessione sua eiecit mulier. Eandem nos habere cautionem diuus Augustinus his memorabilibus verbis admonet: Grauem inimicum sortita est castitas; cui non solùm resistendum, sed demisso freno longius fugiendum. Nec eò minus illæ fugiendæ sunt quæ religiosæ videntur; quia quanto religiosiores, tanto citius alliciunt; & sub prætextu pietatis latet viscus libidinis. Experto crede, expertus loquor, coram Deo non mentior. Cedros Libani, duces gregum sub hac peste cecidisse reperi; de quorum casu non magis suspicabar, quàm de Ambrosij vel Hieronymi impudica turpitudine. Hactenus

Exod. 34.
Eccli. 7.
Prou. 14.
Hieron.
Aug. de cohabitatione clericorum & mulierum.

August. Quisquis igitur his talium vitorum exemplis atq; ruinis non commouetur, nō metu concutitur, non de casu & ruina sua solicitus est, aut superbiæ & præsumptionis spiritu vexatur, aut certè de mente deductus est. Hæc paucis de castitatis custodia dicta sint. Quæ omnia N. sanctissima hæc virgo prudenter attendens, illibatum virgineæ castitatis florem perpetuò conseruauit, & in carne non carnis vitam agens, cum Angelis hodie (quorum amauit puritatem) in cælis coronata triumphat.

Cæterùm plerique huius Euangelicæ lectionis interpretes, thesauri absconditi, & pretiosæ margaritæ nomine, perfectam charitatem, & clarissimũ sapientiæ donum (ad quod cætera Spiritus sancti dona ordinantur) commodissimè intelligunt. Quisquis enim hoc cæleste donum percepit, facilè omnia quæcumq; in mundo magna & pretiosa habentur, vt eo plenius fruatur, distrahit, & præ illius amore contemnit.

Ne quis verò erret, sciat tenui admodum limite à se charitatem, & hoc sapientiæ donum distare: vnde neque charitas sine sapientia, neque sapientia sine charitate esse potest. Verùm sapiẽtia actionem nominat intellectus, in quo ipsa velut in subiecto est, quam charitas perficit & informat; charitas verò voluntatis opus est, in qua ipsa sibi sedem constituit; quæ tamen charitas sine Dei cognitione atque sapientia non est.

Verùm hoc in loco grauis insurgit quæstio, eademque dignissima quæ à nobis hodie tractetur. Apparet enim has Domini parabolas, quarum altera de abscondito thesauro; altera de pretiosa margarita est; nomine tenus differre. Vterque enim homo, siue is qui thesaurum, siue qui margaritam inuenit, simili cupiditate inductus, omnia sua distraxit, vt thesaurum illum, vel margaritam sibi compararet. Nullum igitur in his discrimen esse videtur; nisi quòd in priori parabola thesauri, in posteriori, margaritæ nomen ponitur. Sed magnum in vtraque similitudine discrimen est, magnumque diuinæ bonitatis argumentum, & magnum item infirmitatis & spei nostræ solatium. Et quidem thesauri, & margaritæ nomine, eandem charitatis perfectionem, idemque sapientiæ donum intelligo; sed discrimen tamen vtriusque parabolæ inter illa duo, inueniendi & quærendi, esse puto. In priori enim parabola, is qui dum agrum foderet, thesaurum inuenit, nihil tum de thesauro inueniendo cogitabat, sed casu illum inuenit; at mercator, qui in posteriori parabola margaritam inuenit, non vtique casu illam, sed magna diligentia quæsitam inuenit. Qua quidem distinctione duas Dominus parandæ diuinæ gratiæ vias explicare voluit. Alij enim gratiam, quam non quærunt, gratuita Domini misericordia inueniunt: alij verò magna cura & studio quæsitam, eodem

Domino aspirante inueniunt. Itaque alij gratiam quærunt: alios verò ipsa quodammodo gratia præuenit & quærit: vel (vt rectius dicam) alios quærit ipse Dominus, alij Dominum quærunt: illi quidem feliciores, isti diligentiores; vtriq. tamen Domino debitores. In illis quidem commendatur gratia, in istis studium ac diligentia; sed in vtrisq. diuina misericordia. Duæ nobis peccatrices feminæ commodissimum huius differentiæ exemplum præbēt, Samaritana & Cananæa. Samaritana enim cùm ad puteum venit vt hauriret aquam, nihil minus quàm de inuenta gratia cogitabat. Hæc igitur Dominum nō quærebat, sed à Domino quæsita est, & gratiæ eius beneficio præuēta. At Cananæa, quo ardore & contentione misericordiam Domini petebat? quę toties ab eo repulsa, nūquam à flagitando destitit, donec ab ipso audire meruit; O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. In illa igitur euidentiùs elucet gratia; in hac verò studium ac diligentia; sed in vtraq. tamen magna Domini misericordia. Magna enim misericordia fuit, nō quærentem quærere; & magna item, mulieris mentem ad studiosè quærendum excitare. Si enim fides (vt Apostolus ait) Dei donū est; magna ergò fides erit vtiq. magnum donum Dei. Idem ergo Dominus qui se obtulit Cananææ quæsitus, eandem quoque magna illa fide concessa impulit ad quærendum. Si alia prioris gratiæ exēpla quæris, Paulum cogita cùm in paradisum raptus est; & Matthæum publicanum, & Petrum atque Andream mittentes rete in mare; & Iacobum atque Ioannem retia sua reficientes, cùm à Domino ad apostolatus dignitatem vocati sunt. Isti igitur, aliiq. similes, quibus Dominus ait: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos; aliud planè agebant, cùm thesaurum, quem non quærebāt, inuenerunt.

Matth. 15

Phil. 2.

Ioan. 15.

Dixi autem paulo antè, magnum hoc esse infirmitatis & spei nostræ firmamentum atq. solatium. Cùm enim salus & felicitas nostra ex eius præcipuè volūtate pendeat qui ait, Miserebor cui voluero, & clemēs ero in quem mihi placuerit; &, Non est volentis, nec currētis, sed miserentis Dei: angi, atque animum deponere infirmus homo potuisset, ac dicere: Quis scit an ego ex eorū numero sim, quibus hæc felicissima sors contingere debeat; quos videlicet gratuita beneficentia sua Dominus præuenire velit? Ne igitur hac cogitatione homo frangatur, sciat duplicem nobis aditum ad diuinam gratiam consequendam patere; in quorum altero gratia, in altero verò gratia si mul cum humana commendatur industria. Quòd si tu ex eorum numero non sis, quos sine labore gratia quærit non quærentes; altera tibi salutis via patet, vt videlicet studiosè quęras, & inuenias. Quòd si hoc diligenter effeceris, magnam ex hoc cōiectu-

Exod. 33.

ram habes, quòd aliqua iam ex parte inueneris. Neque enim studiosè quæreres, nisi iam rei quam quæris odorem aliquem percepisses, & nisi te idem ipse quem quæris, ad quærendum incitasset.

Hac igitur duplici ratione Dominus inæstimabiles gratiæ suæ opes mortalibus distribuit, quando alios gratuita beneficētia præuenit, seque illis gratuitò offert; alios ipse excitat ad quęrēdum, seque illis duplici beneficio offert quæsitus. Hanc porrò Dei nostri magnificentiam commendāt duæ eius insignes laudes atque virtutes; misericordia scilicet & veritas; quæ toties in hymnis Dauidicis repetuntur; quas idem Vates ait faciem Domini præcedere: Misericordia, inquit, & veritas præcedent faciem tuam. Quo loquēdi genere significare voluit has duas virtutes esse quasi vexilliferos & antesignanos, qui sempiterni Regis faciem pręcedunt, qui illum vbique comitantur, neque ab eo vnquam diuelluntur. Vnde alibi idem Vates sanctus, Vniuersæ, inquit, viæ Domini misericordia & veritas. Et quidem veritate Dominus implet fideliter promissa; misericordia autem præbet benignè gratuita. Veritate soluit debita; misericordia donat etiā non debita. Veritatis suæ iustitia nemini facit iniuriam; misericordia autem multis non debitam impendit gratiam. Veritate exequitur iustitiam; misericordia donat gratiam. Veritas ad æquissimum iudicem; misericordia ad benignissimum patrem magis spectat. Nihil est igitur quod amplius in Deo nostro desiderare infirmitas atque inopia nostra debeat, quando is hæc duo nobis ostia ad gratiæ suæ opes comparandas aperuit. Si iustus es, habes iustissimum operum tuorum præmiatorem: porrò si peccator, si pauper & inops es, habes misericordiarum parentem, ad cuius opem confugere possis, si tamen ex ea non peccandi ansam, sed impetrandi fiduciam sumas.

Psal. 88. [margin: Psal. 11.]

Psal. 24. [margin: Psal. 14.]

I.

Sed iam quid vterque fecerit, siue is qui thesaurum inuenit, siue qui margaritam; studiosius inquiramus. Vterq. igitur vēdidit omnia sua, vt margaritam & agrum illum compararet. Hic enim *præ gaudio illius abijt, & vendidit omnia quæ habuit, & emit agrum illum*; feliciorem se thesauro illo, quàm omnium rerum suarum possessione futurum ratus. Vt autem huius thesauri dignitatem & opulentiam intelligatis, paulo altiùs huius dignitatis causæ à nobis repetendæ sunt.

Est igitur sciendum, quòd quemadmodum fides, quę diuinarum rerum cognitionem tradit, bonorum omnium initium & fundamentum est; ita contrà diuinarum rerum ignoratio, malorū omnium radix est. Inter omnes autem huiusmodi ignorantias periculosissima ea est, quæ diuinarum rerum amplitudinem

dinem, dignitatem, suauitatem, & pretium ignorat. Cùm enim omnia quæ Dei sunt, diuinitatis eius naturam suo quæq. modo referant, diuina autem amplitudo & opulentia, immensa & infinita sit; consequens est, vt quæ diuina sunt, immensam quandã dignitatem & amplitudinem præseferãt. Hinc Esaias, Oculus, inquit, non vidit Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te. Quæ verba non ad bona gloriæ modò, sed ad dona etiã gratiæ referenda esse Apostolus docuit. Per dona autem gratiæ, omnia Spiritus sancti charismata, & fructus spiritus, quos idem Apostolus enumerat, ac præcipuè charitatem, sapientiam, gaudium in Spiritu sancto, & pacem illam quæ exuperat omnem sensum, intelligimus. Quæ dona talia ac tanta sunt, vt quisquis ea pleniùs degustauerit, facilè omnia quæ in mundo magnificentissima existimantur, præ illarum amore contemnat. Quam rem apertè Sponsa de charitatis excellentia testatur, cùm ait: Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. De sapientiæ verò dono Salomon ait: Melior est sapientia cunctis pretiosissimis, & omnia quæ desiderantur, ei non valent comparari. Charitas verò & sapientiæ donũ, gaudium spiritus pariunt. Sapientia enim saporem quẽdam & spiritualem suauitatem secum affert: vnde & sapientiæ donum deductũ est. Hoc etiam gaudium omnibus mundi gaudiis; cæterisq́ bonis eius esse anteferendũ D. Bernardus apertè docet, cùm ait: Gustata spirituali suauitate, desipit omnis caro. Cuius quãta sit vis, quantaq. suauitas, nemo, nisi qui fuerit expertus, cogitatione attingere poterit. Quisquis igitur hãc diuini Spiritus suauitatẽ & gaudiũ (quod à charitate & sapiẽtiæ dono proficiscitur) degustauerit: facilè omnia mundi gaudia, & cætera quæ in mundo pretiosa & magnifica habentur, præ huius margaritæ splendore atque dignitate contemnet, ac pro nihilo ducet. Vt enim clerici tenues Ecclesiæ prouentus facilè relinquunt, cùm pinguiores atq. vberiores pro illis recipiunt; ita qui hęc cælestia dona percipiunt, protinus terrena omnia (quæ sunt his longè inferiora) præ illorum amore parui pendunt. Quamuis autem quanta sit dulcedinis atque suauitatis huius vis & magnitudo, nemo nisi qui eam plenius degustauerit (vt modò diximus) assequi possit: ratio tamen & fides omnes alias mundi voluptates & gaudia ab hac longè superari apertè demonstrant.

Esaiæ. 64.
Galat. 5.
Cant. 8.
Prou. 8.
Bernard.
Simile.

Primùm enim satis liquet, hominem corpore & animo constare; quæ duæ partes tam longo à se interuallo distant, vt altera nobis cum belluis, altera cum Angelis communis sit. Cùm autem sapientissimus ille mundi conditor sic naturas rerum instituerit, vt vbi maior esset dignitas atque præstantia, maior esset in operibus suauitas atq iuçunditas; cõsequens est, vt quantum

Prima ratio.

mens nostra corpori præstat, tantum sint eius deliciæ omnibus corporis deliciis non solùm puriores atque diuturniores, sed multo etiam maiores. Quam rē Aristoteles quoque apertè docet, qui in altissimarum rerum vel exigua & obscura cognitione maximam suauitatem inesse testatur. Quòd si in hac naturali cognitione tantum esse delectationis Philosophi crediderunt; quid erit si huic cognitioni charitatem & sapientiæ donum adiungamus, quæ mentem nostram arctissimo dilectionis vinculo, Deo, hoc est, summo & infinito bono coniungunt? Quo enim gratia nobilior atque præstantior est quam natura, hoc vtique delectationes, quæ ab hac cælesti forma proficiscuntur, omnibus aliis mundi oblectamentis nobiliores atque maiores sunt. Quocirca nihil mirum, si qui has delicias pleniùs degustarunt, omnes alias mundi delicias tāquam res ludicras & inanes respuunt atque fastidiant.

Aristot.

Secunda ratio.

Adiiciam his aliam quoque rationem: ad cuius intelligētiam sciendum est, sic naturæ conditorem species rerum ordinasse, vt nunquam inferior species, quamlibet perfecta esset, superioris perfectionē attingere posset. Videmus enim sub animalium genere & hominem & varias animantium species contineri; inter quas elephātem aiunt propiùs ad rationalem hominis naturam accedere: qui tamen quantumcunq. in hac parte excellat, nunquam ad hominis acumen & intelligentiam vllo modo pertingere poterit. Cum ergo gaudium spiritus, & gaudium carnis plusquam genere inter se differant, (aliud enim cæleste, aliud terrestre; aliud à Spiritu sancto, aliud verò à carne proficiscitur) consequens est, vt nullo modo hæc infima carnis gaudia cum altissimis illis diuini spiritus gaudiis vllo modo cōparanda sint.

Tertia ratio.

Adiungam his aliam quoque rationem, quæ spiritualis huius gaudij suauitatem maximè declarat. Ad hoc autem commodiùs intelligendum, meminisse oportet (quod est à nobis alio in loco dictum) nempe omnia quæ vitam habent, cibum quoque habere naturæ suæ consentaneum, quo vitam alant. Cùm autem omnia quæ viuunt, aut corporea aut spiritualia sint; corporearum qui[illegible] corporeus [illegible]; spiritualium verò, spiritualis est. Hinc Raphael Angelus ad Tobiam, Cùm essem, inquit, vobiscum, per voluntatem Dei eram. Videbar quidem vobiscum manducare, & bibere; sed ego cibo inuisibili, & potu qui ab hominibus videri non potest, vtor. Hunc autem cibum esse rerum omnium conditorem Deum, apertissimū est. Hic est enim Angelorum panis, hic cibus & potus, quo beatæ illæ mentes in illa æterna patria reficiuntur, pascuntur, oblectātur, & inebriantur; cuius haustu & potu felicissima illa & beatissima vita, quā viuūt, sustentatur, & alitur. Vt enim animantium vita corporeo cibo,

Cōcione 1. de cu charit.

Tob. 12.

ita felicissima illarum mentium vita spirituali atque diuino illo cibo sustentatur. Ceterùm cùm homo, qua parte spiritus & mētis compositus est, supernarum mentium naturam referat; consequens est, vt eodem quoque ipse spirituali ac diuino cibo alatur. Quo sanè aluntur, qui purgatum animæ palatum habent. Hinc D. Augustinus Deum appellat purgatæ mentis sapientiam. Talis enim mens ineffabili suauitate atq. sapore reficitur, cum immensam diuinæ bonitatis & pulchritudinis speciem contemplatur. Cæterùm cùm proprium ciborum omnium sit, non solùm vitam alere, sed etiam edentis palatum allicere atque oblectare; & quo cibus pretiosior atque delicatior est, eo dulcius palatum alliciat atque oblectet; quid, quæso, de cælesti illo cibo, hoc est, de illo pane Angelorum iudicandum est? Quid, quæso, aliud, nisi vt cuius est infinita & immensa dignitas, sit etiam infinita & immensa suauitas? Cuius vel minima (vt ita dixerim) mica tantæ dulcedinis & suauitatis est, vt omnia mundi regna atque imperia, ac postremò omnia quæ sub cælo condita sunt, illi comparata mera amaritudo esse videantur. Quid enim illis sapiat, quid dulce sit, cui sapit ipse Deus? Quis enim sapor huic sapori comparari possit? Hinc D. Augustinus, Illud, inquit, est verum gaudium, quod non de creatura, sed de creatore concipitur; cui comparata omnis suauitas, mœror est; omnis lætitia tristitia est; omnis copia, egestas est. Ideoque nihil mirum, si quicumq hanc pretiosam margaritam inuenerunt, omnia sua distrahant, hoc est, omnia terrena bona cōtemnant, quo ea plenius frui mereantur. Hinc D Gregorius, Qui, inquit, cælestis vitæ dulcedinem, in quantum possibilitas admittit, perfectè cognouerit, ea quæ in terris amauerat, libēter cuncta derelinquit. In comparatione eius vilescunt omnia, deserit habita, congregata dispergit, inardescit in cælestibus animus, nihil in terrenis libet; deforme conspicitur quidquid de terrenæ rei placebat specie; quia sola pretiosæ huius margaritæ claritas fulget in mente. Hactenus Gregorius.

August.

August.

Gregor. In homil.

II.

Hæc igitur diuinæ suauitatis dulcedo, quam à charitate & sapientiæ dono proficisci diximus, velut instrumentum quoddam est, quo Spiritus ille cælestis hæc admiranda virtutum officia operatur. Quo fit, vt quemadmodum ij qui in auibus cæli ludunt, exigua illis dulciq́ue esca ostensa, eas & ad sidera penè mittunt, & ad manus iterum reuolare, eorúque vocibus parere faciunt: ita sanctus ille Paracletus hac suauissima diuinæ consolationis esca sic piorum mentes afficit & oblectat, vt nihil illis durum, nihil asperum, nihil difficile appareat, dummodo hoc suauissimo pabulo reficiantur; pro cuius amore omnia mundi gaudia, omniaque terrenā bona facilè cōtemnunt. Vt enim qui

Simile.

Simile. ab infima fortuna ad regiæ dignitatis solium euecti fuêre (quod Dauidi Regi obtigit) contemnunt illa omnia quæ in ea fortuna pretiosa & chara ipsis erant (maiorum enim comparatione illa omnia ipsis viluerunt) ita qui ad has cælestes opes fruendas beneficio Domini perducti sunt, facilè præ illarum amore omnia quæ in mũdo pretiosa & magnifica putãtur, velut stercora reiiciunt atque contemnunt. Ad huc etiam modum, qui ad virilem ætatem peruenerunt, rident ludrica illa, quæ pueruli magnifaciebant, & pro quibus etiam cum coætaneis digladiabantur; ita qui ad hanc maturam spiritus ætatem peruenerunt, facilè contemnunt omnia quæ olim pueri non annis, sed sensu magnifa-

1.Cor. 13. ciebant. Tales enim illud Apostoli dicere possunt: Cùm essem paruulus, loquebar vt paruulus, sapiebam vt paruulus; quando autem factus sum vir, euacuaui quæ erant patuuli.

Hoc autem studium non vnius aut alterius sancti, sed innumerabilium, ac præcipuè Anachoritarum exemplo confirmare possumus: quorum multi non solùm ingẽtia patrimonia, & spes maiores maiori animo contempserunt; sed etiam solitudinem, & crucis Christi mortificationem, atque asperrimum vitæ genus amplexati sunt, vbi hanc margaritam inuenerunt; hoc est, vbi charitatis, & sapientiæ, diuinæq́. dulcedinis suauitatem degustarũt. Ex quibus vnum dumtaxat Bonosum (qui sanctorum Anachoritarum institutum & vitam refert) pro illis omnibus in

Hieró. ad Rufin. medium proferam: de quo sic D. Hieron. (qui cum eo bonam ætatis partem egit) in Epist. ad Rufinum scribit: Bonosus tuus, imò meus, & (vt verius dicam) noster, scalam præsagatam Iacob somniante iam scandit, portat crucem suam, nec de crastino cogitat, nec post tergum respicit. Seminat in lacrymis, vt in gaudio metat: & sacramento Moysi serpentem in eremo suspendit. Cedant huic veritati tam Græco quàm Romano stylo mendaciis ficta miracula. Ecce puer honestis seculi nobiscum artibus institutus; cui opes affatim, dignitas apprimè inter æquales erat; contempta matre, sororibus, & charissimo sibi germano, insulam pelago circumsonante naufragam, cui asperæ cautes, & nuda saxa, & solitudo terrori est, quasi quidam nouus paradisi colonus insedit. Nullus ibi agricolarum, nullus monachorum, ne paruulus quidem, quem nosti, Onesimus, quo velut fratre fruebatur in tanta vastitate adhęret lateri comes. Solus ibi; imò iam Christo comitante non solus; videt gloriam Dei, quã etiam Apostoli nisi in deserto non viderant. Non quidem conspicit turritas vrbes, sed in nouæ ciuitatis censu dedit nomen suum. Horrẽt sacco membra deformi, sed sic melius obuiam Christo rapietur in nubibus. Nulla Euriporũ amœnitate perfruitur, sed de latere Domini aquam vitę bibit. Proponatur tibi ante oculos

amice

amice dulcissime, & in præsentiam rei totus animo ac mente cõuertere. Tunc poteris laudare victoriam, cùm laborem prœliãtis agnoueris. Totam circa insulam fremit insanũ mare, & sinuosis montium illisum scopulis æquor reclamat. Nullo terra gramine viret, nullis vernans campus densatur vmbraculis. Abruptæ rupes, quasi quendam horrore carcerem claudunt. Ille securus, intrepidus, & totus de Apostolo armatus, nunc Deum audit dum diuina relegit; nunc cum Deo loquitur cùm Dominum rogat. Hactenus Hieronymus.

Sed hæc fortasse minus miranda: illa verò maiorem mentibus admirationem incutiunt, quòd non solùm inferioris fortunæ homines, sed principes etiam viri, sed reges ac reginę, vbi gustauerunt bonum Dei verbum, virtutesq́ seculi venturi, regna ipsa & principatus promptissimo animo relinquentes, Christi crucẽ flagrantissimo studio amplexati sunt. Hinc Theodosij iunioris, Principum omnium fortunatissimi atque sanctissimi, sorores, Pulcheria, Arcadia, Archemarina, quę principibus eiusdem imperij viris, atque adeò imperij consortibus in matrimonio collocari, & imperij opibus atque magnificentia frui potuissent, his omnibus spretis atque contemptis, communi mente atque consilio virginitatem suam Domino consecrarunt. Quod neutiquam fecissent, nisi cælestis Sponsi amor atque suauitas maiori eas vi ad se, quàm tota huius mundi gloria rapuisset. Niceph. lib. 14.

Sed hæc vetera sunt. Nostro quoque seculo non defuerunt Principes viri, qui & amplam domum, & dignitatem, qua potiebantur, in ætate iam matura reliquerunt, eamque Christi paupertate, & humilis obedientiæ professione commutarunt. Inter quos nobilis quidam adolescẽs, magnificæ domus atque dignitatis hæres, cuius patrimoniũ maiores eius, laboribus plus quàm Herculeis terra mariq́ue toleratis, promeriti fuerãt, summa animi alacritate propter Christum reliquit, & asperrimum monachorum institutum (qui nudis pedibus in arctissima paupertate & asperitate vitam agunt) amplexus est. Neque verò hoc iuuenili ardore atque impetu fecit, sed triennio antè ordinis ingressum, id mẽte, cogitatione, & vitæ austeritate sic tractauit, vt parentes huic proposito, paterno amore repugnantes, constantia sua vicerit, eorumq́. consensum ad illud vitæ genus impetrauerit. Quanta ergo eorum hominũ demẽtia est, qui harum rerum gratia (quas isti tanta alacritate calcarunt) nullos labores, nulla pericula, nullos bellorum motus, nulla turbulenti maris naufragia formidãt, quò sibi posterisq́ suis amplũ patrimoniũ parent! Iam verò quoties regnãdi libido filios armauit in patres, quodq́. maius est, patres armauit in filios, quò sibi regni sedem vsurparent! Quæ tamẽ omnia isti, inuẽta illa pretiosa margarita, velut purga-

purgamenta quædam & reiectamenta, mira facilitate calcarũt. Qua quidē ex re liquet, quàm miserè feculi homines, decipiantur; qui ne voluptatibus suis careant, ab hoc cælestis vitæ proposito se subducunt, cùm in eo tamen tot sint diuini Spiritus solatia, quæ omnes mundi opes atque delicias longissimo interuallo superant: quemadmodum est à nobis tum firmissimis rationibus, tum etiam clarissimis exemplis comprobatum.

Quòd si quis à me requirat, cur tam pauci sint qui hoc cælestis vitæ institutum amplectantur? Huius tanti mali causam initio esse diximus, rerum diuinarum ignorationem; quæ facit, vt his tantas diuinæ gratiæ opes, quas hactenus exposuimus, nō agnoscentes, voluptates quibus in hac vita oblectantur, cælestibus illis commutare nolint. A quo errore absunt, qui eas diuini
1 Esd. 3. Spiritus beneficio degustarunt. Qua in re simile quiddam euenire videtur, quod filiis Israël in secundi templi dedicatione cōtigit. Iuniores enim, qui prius illud magnificentissimum Salomonis templum non viderant, opere illo absoluto lætabantur; contrà verò senes, qui illud in gloria sua viderant, lacrymas continere non poterant. Ad hunc ergo modum qui nulla nisi huius mundi gaudia norunt, nihil his esse suauius atque iucundius arbitrantur; at qui diuina illa spiritus solatia degustarũt, miserandam horum sortem & cæcitatem lamentantur; qui quoniam vera illa, solida, & diuina gaudia nesciunt, sordidis & ludicris mundi gaudiis oblectantur.

Huius autem ignorantiæ causa partim quidem socordia nostra, partim sublimitas & altitudo horum donorum cælestium existit; quæ ab humana cognitione longè remota sunt. Hinc de
Iob 28. sapientia ipsa in libro Iob scriptum est: Abscondita est ab oculis omnium viuentium; etiā volucres cæli (hoc est, sapiētes mundi) latet. Quam etiam Saluator in sacra huius diei lectione thesauro abscondito similem esse ait. Verus enim ea thesaurus est, qui verisopibus hominem ditat; sed ab illis tamen neglectus, quoniam absconditus est. De spirituali verò dulcedine & suauitate, quam sapientiæ comitem esse diximus, sic diuinus Vates
Psal. 30. ait: Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quàm abscondisti timentibus te! Magna quidē ea dulcedo est; quia tamen abscondita est, ab amatoribus voluptatum minimè quæritur, quia ignoratur. Idem etiam illa Domini verba ex Apocal.
Apoc. 2. innuunt, quibus se vincenti suauissimũ māna daturum pollicetur; Quod nemo, inquit, scit, nisi qui accipit. Non igitur huius thesauri vilitas, sed socordia & ignorantia nostra in causa est, vt hoc tanto bono homines minimè fruātur. Verùm de his iā satis.

III.

Adiungit deinde Dominus tertiam parabolam; qua regnum

cælo-

cælorum sagenæ missæ in mare comparat; quæ bonos & malos pisces intra se recipit: quorum quidem boni in vasis piscatorum recondũtur; mali verò in sterquilinium proiiciũtur. *Sic erit*, ait Dominus, *in consummatione seculi. Exibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus & stridor dentium.* Ex hac parabola apparet, quanta salutis nostræ cura Saluator teneatur, qui nullum nõ mouet lapidem, quo nos ad veram salutem & pietatem traducat. In superioribus enim parabolis, thesauri, & pretiosæ margaritæ (quæ duo magnoperè ab hominibus desiderantur) nos ad mũdi ac terrenarum rerum contemptum inducere voluit, quo his tantis opibus frueremur. Quia verò multi magis pœnarum metu, quàm vtilitatis amore commouentur, adiungit protinus horrendas gehennæ pœnas, & fletum, & stridorem dentium, & caminum ignis, in quo perditi homines perpetuò torquendi sunt; vt videlicet pœnæ terreant, quos præmia non inuitant. Nemo enim est (vt D. August. ait) qui non magis laborem fugiat quàm affectet voluptatem: quandoquidem videmus immanissimas bestias à maximis exterreri voluptatibus dolorum metu. August.

Cùm sint autem multa ac varia gehennæ tormenta, hoc in loco de camino ignis præcipuè fit mentio, qui humanæ naturæ maximè formidabilis est; quamuis hæc pœnarum maxima non sit (maior enim est diuinæ pulchritudinis beatifica visione perpetuò abdicari) acerbissima tamen ignis, præcipuè sempiterni, pœna est. Cuius consideratione Euseb. Emiss. nos ad timorem Domini, & peccati odium adhortatur his verbis: Illud autem quonam modo trepidus sermo poterit explicare, cùm cœperit inexpiabilis caro & infectæ peccatis medullæ sæuis gehennæ æstibus penetrari, & depascentibus flammis corpora atque animæ ex parte consumi, ex parte nutriri; vt inter medios ignium globos damnata natura det pabulum & accipiat incrementum? vt opus atque figmentum corporis nostri in antiquis sceleribus mortuum, & ad sola tormenta rediuiuum, finem in ipso interitus confinio non inueniat. Illa enim non casualis, sed rationalis & pœnalis exustio, quia culpam iubetur inquirere, substantiam nescit absumere. Hactenus Eusebius. In hũc igitur caminũ ignis improbos à felici bonorum cœtu discretos esse deturbandos Saluator ait; in quo æternum fletum, & stridorem dentium futurum vaticiantur. Euseb. Emiss. ho mil. 1. ad monach.

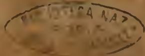
Hæc vbi dixisset, ad discipulos continuò ait: *Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei, Etiam. Ait illis: Ideò omnis scriba doctus in regno cælorum similis est homini patrifamilias qui profert de thesauro suo noua & vetera.* Cùm nullus apex in literis sanctis significatione vacet, quæri meritò potest; quid hac illationis nota: *Ideò*, significare Matt. 13.

Dominus

Dominus voluerit. Quomodo enim similitudo consequens, de scriba docto in regno cælorũ, cũ superioribus, ac præcipuè cum ea quæ de sagena in mare missa ponitur, cohæret, vt ex altera cõsequatur? Magna certè & grauissima ratione. Si enim tam magna bona piis proposita sunt (quæ cælestis Magister thesauri ac margaritæ nomine designauit) contrà verò si tam ingens improbis supplicium constitutum est; si illos caminus ignis manet, si flammæ vltrices, si mors immortalis, si pœna sempiterna, si fletus & stridor dentium, si separatio à cœtu & conuentu Sanctorum, & relegatio ad tartareas damnatorũ regiones; si denique hæc res tãta est, vt nullus huius vitæ cruciatus adeò magnus sit, qui cum hoc gehennæ supplicio collatus, non leuissimus, ac pęnè ludicrus sit: ideò scriba doctus in regno cælorum; cuius munus & officium est, salutaribus monitis atque doctrinis homines ab hoc tanto periculo eripere, & ad regnum cælorum dirigere; similis vtique diuiti patrifamilias esse debet, qui cùm penu habeat omni genere escarum refertum, vbi solenne conuiuiũ instruit, dapes & pocula omnis generis partim recentia, partim vetera in mẽsa profert. Ad hũc ergo modũ Ecclesiæ doctor pectus habere debet omni sententiarũ genere instructum (quas assiduo diuinæ legis studio sibi comparare tenetur) pateśq. rei magnitudini, quam tractat, spiritus sumens, omnibus rationum machinis hoc negotium vrgeat, nihilq. intentatũ relinquat, nullũ non moueat lapidẽ, & quidquid in thesauris diuinarum litterarum reconditũ est, ad hunc vsum proferat; modò veteris Testamenti terroribus ac minis homines perterrefaciens, modò noui Testamenti promissis & beneficiis alliciens, atq. omni deniq. ratione illos à scelere ad pietatem, ab interitu ad vitã, à gehennæ incendiis, & camino ignis ad cæleste regnum traducere contendat.

Hæ igitur partes nostræ sunt, fratres, qui ministerium hoc verbi accepimus à Domino Iesu: vestrę verò sunt, vt hęc ipsa quæ diximus, dies noctesque cum animo vestro cogitantes, ante iudicium paretis iustitiam: illud vnum supra omnia curantes, vt ante tribunal illud formidandum, non iudicandi, sed à vobis iudicati appareatis. Quod quidem præstabitis, si præteritæ vitæ maculas pœnitentiæ lacrymis diluentes, eas tanto studio atque ardore vitare studeatis, vt prius mortem, & extrema omnia pati, quàm mortiferũ aliquod crimen admittere parati sitis. Sic enim fiet, vt cùm Angeli à iudice missi, malos à bonis secernere incipiant, illos in caminum ignis præcipitantes, hos autem ad cælestes mansiones deducentes, vos cum felicibus istis ab hoc formidabili ignis camino liberari, ad cælestis gloriæ felicitatem & requiem perduci mereamini.

Posterioris de præcipuis Sanctorum festis Tomi finis.

Tam bene qui mores SANCTORVM *scribit & acta,*
Non hunc SANCTORVM SPIRITVS *intus agit?*
G. G.G.

ANTVERPIÆ EXCVDEBAT CHRISTOPHORVS PLANTINVS, ARCHITYPOGRAPHVS REGIVS.
CIↃ. IↃ. LXXXIX.